

**T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
HADİS BİLİM DALI**

**ABDURRAHMÂN ES-SAFÛRÎ'NİN (V. 894/1488)
NÜZHETÜ'L-MECÂLİS VE MÜNTEHABÜ'N-NEFÂİS
İSİMLİ ESERİNDEKİ HADİSLERİN TAHRÎC VE
DEĞERLENDİRİLMESİ (BÂBU'L-İHLÂS'TAN
BÂBU'T-TAKVÂ'YA KADAR)**

MUSTAFA BİLGİN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**DANIŞMAN
DOÇ. DR. ÖMER ÖZPINAR**

KONYA-2019

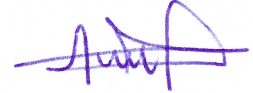
 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ KONYA SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	Mustafa BİLGİN		
	Numarası	148106011039		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Temel İslam Bilimleri/Hadis		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
	Tezin Adı	Abdurrahman es-Safûrî'nin (v. 894/1488) <i>Nüzhetü'l-Mecâlis ve Müntehabü'n-Nefâis</i> isimli Eserindeki Hadislerin Tahrîc ve Değerlendirilmesi (Babu'l-İhlas'tan Babu't-Takvaya Kadar)		

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Mustafa BİLGİN

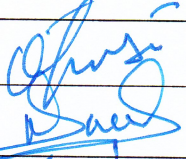
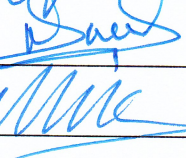
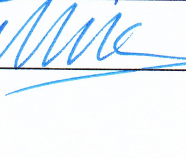

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ KONYA SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	Mustafa BİLGİN
	Numarası	148106011039
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Temel İslam Bilimleri/Hadis
	Programı	Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Doç. Dr. Ömer ÖZPINAR
	Tezin Adı	ABDURRAHMAN ES-SAFÛRÎ'NİN (V. 894/1488) NÜZHETÜ'L-MECÂLİS VE MÜNTEHABÜ'N-NEFÂİS İSİMLİ ESERİNDEKİ HADİSLERİN TAHRÎC VE DEĞERLENDİRİLMESİ (BABU'L-İHLAS'TAN BABU'T-TAKVAYA KADAR)

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan Abdurrahman es-Safûrî'nin (v. 894/1488) *Nüzhetü'l-Mecâlis ve Müntehabü'n-Nefâis* isimli Eserindeki Hadislerin Tahrîc ve Değerlendirilmesi (Babu'l-İhlas'tan Babu't-Takvaya Kadar) başlıklı bu çalışma 25.04/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Sıra No	Danışman ve Üyeler		
	Unvanı	Adı ve Soyadı	İmza
1	Doç. Dr.	Ömer ÖZPINAR	
2	Prof. Dr.	Muhittin UYSAL	
3	Dr. Öğr. Üyesi	Mustafa KARABACAK	

	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	

ÖZET

Öğrencinin	Adı Soyadı	Mustafa BİLGİN		
	Numarası	148106011039		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Temel İslam Bilimleri/Hadis		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
	Tez Danışmanı	Doç. Dr. Ömer ÖZPINAR		
	Tezin Adı	Abdurrahmân es-Safûrî'nin (v. 894/1488) Nüzhetü'l-Mecâlis ve Müntehabü'n-Nefâis İsimli Eserindeki Hadislerin Tahrîc ve Değerlendirilmesi (Bâbu'l-İhlâs'tan Bâbu't-Takvâ'ya Kadar)		

Bilgen, Mustafa, Abdurrahmân es-Safûrî'nin (v. 894/1488) Nüzhetü'l-Mecâlis ve Müntehabü'n-Nefâis İsimli Eserindeki Hadislerin Tahrîc ve Değerlendirilmesi (Bâbu'l-İhlâs'tan Bâbu't-Takvâ'ya Kadar), Yüksek Lisans Tezi, Danışmanı: Doç. Dr. Ömer Özpinar, Konya 2019.

Tezimiz giriş, iki bölüm ve sonuç kısmından oluşmaktadır. Giriş bölümünde araştırmanın konusu, amacı, metodu ve önemi üzerinde durulmuştur. Birinci bölümde Abdurrahmân es-Safûrî'nin hayatı, ilmi kişiliği ve eserleri incelenmiş ardından Nüzhetü'l-mecâlis'in genel özellikleri üzerinde durularak müellifin bu eser üzerindeki hadisçiliği ele alınmıştır. İkinci bölümde ise eserin ilk 5 bâbındaki hadislerin tahrîci ve değerlendirmesi yapılmıştır.

Tezimizin sonuç kısmında ise Nüzhetü'l-mecâlis'te yer alan hadislerin sıhhat yönünden sıkıntılar içerdiği, dolayısı ile bu eserin hadisler konusunda bir kaynak olamayacağı anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: es-Safûrî, Nüzhetü'l-mecâlis, vaaz, hadis, tahrîc.

	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	

ABSTRACT

Author's	Name and Surname	Mustafa BİLGEN		
	Student Number	148106011039		
	Department	Basic Islamic Sciences/Hadith		
	Study Programme	Master's Degree (M.A.)	X	
		Doctoral Degree (Ph.D.)		
	Supervisor	Assoc. Prof. Dr. Ömer ÖZPINAR		
	Title of the Thesis/Dissertation	Tahric and Evaluation of the Hadiths in Abd al-Rahman al-Safuri's (d. 894/1488) Book Named Nuzhat al-Majalis wa Muntakhab al-Nafais (From the Section of Ikhlas to Section of Taqva)		

Bilgen, Mustafa, Tahric and Evaluation of the Hadiths in Abd al-Rahman al-Safuri's (d. 894/1488) Book Named Nuzhat al-Majalis wa Muntakhab al-Nafais (From the Section of Ikhlas to Section of Taqva), Master Thesis, Advisor: Assoc. Prof. Dr. Ömer Özpınar, Konya 2019.

This thesis consists of an introduction part, two main parts, and a conclusion part. The introduction part deals with the research topic, the purpose of the research, its methods, and importance. In the first part, the life of Abd al-Rahman al-Safuri, his scholarly identity, and his works were examined; and the general features of his work Nuzhat al-Majalis and his hadith methodology there were analyzed. In the second part, the hadiths in the first 5 sections of the book were evaluated in terms of tahrir.

In conclusion, it was understood that the hadiths in the Nuzhat al-Majalis had problems of authenticity, and therefore al-Safuri's work cannot be used as a reference hadith book.

Keywords: al-Safuri, Nuzhat al-Majalis, sermon, hadith, tahrir.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT.....	ii
İÇİNDEKİLER	iii
ÖNSÖZ	v
KISALTMALAR	vii

GİRİŞ

I. Araştırmanın Konusu ve Amacı	1
II. Araştırmanın Önemi	1
III. Araştırmanın Metodu ve Kaynakları.....	2

BİRİNCİ BÖLÜM

ABDURRAHMÂN ES-SAFÛRÎ VE “NÜZHETÜ’L-MECÂLİS”

1. ABDURRAHMÂN ES-SAFÛRÎ	4
1.1. Abdurrahmân es-Safûrî’nin Hayatı ve İlmî Yönü.....	4
1.2. Eserleri	4
1.2.1. Nüzhetü’l-mecâlis ve müntehabü’n-nefâis	4
1.2.2. el-Mehâsinü’l-müctemia fi’l-hülefâi’l-erbea.....	5
1.2.3. Salâhu’l-ervâh ve’t-tarîku ilâ dâri’l-felâh	5
1.3. Nüzhetü’l-mecâlis’in Genel Tanıtımı	5
2. NÜZHETÜ’L-MECÂLİS VE HADİS.....	6
2.1. Sened.....	7
2.2. Metin.....	9

İKİNCİ BÖLÜM

NÜZHETÜ’L-MECÂLİS’TE YER ALAN HADİSLERİN TAHRÎCİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ

1. Bab: İhlâs.....	12
1.1. Kitâbü’l-Akide	17
1.1.1. Fasıl: Zikir	34
1.1.2. Fasıl: Besmelenin Fazileti.....	60

1.1.3. Fasl: Kur'ân Dışındaki Zikirler	123
1.1.4. Fasl: Sabah ve Akşam Zikirleri	136
2. Bab: Muhabbet	152
3. Bab: Ölümü Hatırlama, Ümit, Sabrın Fazileti, Rıza ve Edep	171
3.1. Fasl: Emel	195
3.2. Fasl: Sabr	197
3.3. Fasl: Rıza	231
3.4. Fasl: Edep	238
4. Bab: Duânın Fazileti	247
5. Bab: Takvâ ve İyilik Yapıp Kötülükten Kaçınmak	298
SONUÇ	314
KAYNAKÇA	317

ÖNSÖZ

Hadislerin İslam'ın ikinci ana kaynağı ve aynı zamanda onun sağlıklı bir şekilde anlaşılması ve öğretilerinin doğru bir şekilde tatbik edilmesindeki rolü inkar ve şüphe edilemez bir gerçektir. Hadisler, dinde bu denli önemli konuma sahip olmalarından dolayı, farklı İslam anlayışlarının öğretilerini desteklemek için müracaat daima ettikleri bir kaynak olmuştur.

İslam dininin öğretiminde va'z hizmetinin önemli bir yeri vardır. Zira bu hizmet çok güçlü bir dini dayanağa, geniş bir muhatap kitlesine ve büyük bir tesir gücüne sahiptir. Vaizler Kur'an ayetlerinden sonra hadislere en çok müracaat eden kimseler arasında yer almaktadırlar. Bu anlamda vaizlere yardımcı olmak ve halkın istifadesi için pek çok va'z kitabı telif edilmiştir. Bu kitaplarda çokça sahih hadis bulunmakla birlikte; bu hadislerden bazıları çok zayıf, bazıları uydurma, bazıları ise muhtelif hadis kaynaklarında mevcut bile değildir. Bu bağlamda düşündüğümüzde yer alan bu asılsız ve uydurma rivayetler, dini açıdan insanları yanlış yönlere saptırabilmektedir. Bu durum hem va'zla ilgili yazılan eserlerin tetkikini hem de vaizlerin bilinçlendirilmesini gerektirmektedir. Bu hadislerin kaynak ve sıhhatlerini göstermek amacıyla yapılan tahrîc çalışmaları büyük önem arz etmektedir.

Bizim bu çalışmamızda Abdurrahmân es-Safûrî'nin (v. 894/1488) *Nüzhetü'l-mecâlis ve müntehabü'n-nefâis* isimli eserinin ilk 5 bölümü olan İhlâs bâbı, Muhabbet bâbı, Ölümü hatırlama, ümit, sabrın fazileti, rıza ve edep bâbı, Duânın fazileti bâbı, Takvâ ve iyilik yapıp kötülükten kaçınmak bâbı'nda bulunan hadislerin tahrîci ve değerlendirmesi yapılacaktır.

Tasavvufî bir tarzda yazılmış olan, va'z ve irşat kitabı konumundaki bu eser ülkemizde özellikle tasavvuf sohbetlerinde yaygın bir şekilde okunmaktadır. Değişik bâblara ayrılarak yazılan bu eser insanları çeşitli ibadetlere teşvik eden çok fazla hadis içermektedir. Bu hadislerin kaynaklarının tespiti, tahrîci ve sıhhat değerlendirmelerinin yapılması şu ana kadar yapılmış değildir. Dolayısıyla bizim yapacağımız çalışma bu hususları ortaya koyacaktır. Bu eserde kullanılan hadislerin sübûtu ve sıhhatinin tespit edilmesi, bu eseri kullanan vaizler hem de cemaat açısından son derece önem arz etmektedir.

Çalışmamız giriş ve iki bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde çalışmanın konusu, amacı ve önemi üzerinde durulmuştur. İlk bölümde *Nüzhetü'l-mecâlis*'in müellifi olan Abdurrahmân es-Safûrî'nin hayatı, ilmi kişiliği ve eserleri incelenmiş ardından *Nüzhetü'l-mecâlis*'in özellikleri üzerinde durularak müellifin bu eser üzerindeki hadisçiliği de ele alınmıştır. İkinci bölümde ise ilgili bâblardaki hadislerin tahrîci ve değerlendirmesi yapılmıştır.

Araştırma konusunun tespitinde ve hazırlık safhalarında yardımlarını esirgemeyen ve çalışmam boyunca değerli tenkitleriyle bana yol gösteren değerli danışman hocam Doç. Dr. Ömer ÖZPINAR'a teşekkürü bir borç bilirim. Ve çalışma süresince bana ayırdığı değerli zamanı ve sağladığı katkılardan dolayı saygıdeğer Dr. Öğr. Üyesi Rıdvan YARBA Bey'e çok teşekkür ederim. Ayrıca çalışmam boyunca maddi ve manevi desteğini benden esirgemeyen ve bu günlere gelmemde en büyük pay sahibi olan aileme en içten teşekkürlerimi sunarım.

Mustafa BİLGİN

KONYA-2019

KISALTMALAR

- (a.s) : Aleyhisselam
a. mlf : Aynı müellif
b. : Bin
bkz. : Bakınız
bs. : Baskı
DİA : Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
H. : Hicri
Hz. : Hazreti
(r.a) : Radiyallâhü anh
s. : Sayfa
(s.a.v) : Sallallâhü aleyhi ve sellem
TDV : Türkiye Diyanet Vakfı
thk. : Tahkik eden
thr. : Tahrîc
trs. : Basım tarihi yok
v. : Vefatı
vdğ. : Ve diğerleri
vs. : Ve saire
yay. y : Basım yeri yok

GİRİŞ

I. Araştırmanın Konusu ve Amacı

Çalışmamızın konusunu, Abdurrahmân es-Safûrî'nin (894/1488) *Nüzhetü'l-mecâlis ve müntehabü'n-nefâis* isimli eserinde delil olarak kullandığı hadislerin tahrîcinin yapılıp, sıhhat ve delil olma yönlerinden değerinin ortaya konması oluşturmaktadır. Bundan dolayı üzerinde çalıştığımız eserdeki hadislerin, asli kaynaklarda bulunup bulunmadığı ve sıhhatinin tespiti araştırmamızın ana omurgasını oluşturacaktır.

Genel olarak tahrîcin gayesi hadisin kaynağını öğrenmek ve sözün peygambere aidiyetinin tespit edilmesidir. Buna binaen bizim de çalışmamızın amacı, Abdurrahmân es-Safûrî'nin *Nüzhetü'l-mecâlis* isimli eserinin hadislerini tahrîc edip, eserin hadis ilmi açısından ne derecede güvenilir olduğunu tarafsız ve objektif bir gözle tespit etmektir. Ayrıca söz konusu eserdeki kullanılan hadislerin temel hadis kaynaklarında ne oranda yer aldıkları tespit edilerek Abdurrahmân es-Safûrî'nin hadisçi yönünün ortaya konulması da amaçlanmaktadır.

II. Araştırmanın Önemi

İslam Dini'nin iki ana kaynağı olan Kur'an ve sünnet tam bir uyum ve bütünlük arz etmektedir. Kur'an'ı Kerim "*Peygamber'e itaat eden, Allâh'a itaat etmiş olur.*"¹ diyerek, sünnetin dindeki otoritesini inananlara açık bir şekilde göstermiştir. Bu bağlamda sünneti bize taşıyan yol olan hadislerin İslâm'ın sağlıklı bir şekilde anlaşılması ve öğretilerinin doğru bir şekilde tatbik edilmesindeki rolü inkar ve şüphe edilemez bir gerçektir.

Hadisler dinde bu denli önemli konuma sahip olmalarından dolayı, farklı İslam anlayışlarının her daim öğretilerini desteklemek için müracaat ettikleri bir kaynak olmuştur. Vaizlerin va'zlarında kullandığı, insanların kaynağını bilmeden günlük hayatta birbirine söylediği, hatta internet ortamında karşılaştığımız çok sayıda hadis vardır. Bu hadislerden bazıları sahih, bazıları zayıf, bazıları ise asılsız ve yudurmadır.

¹ Nisâ 4/80.

Tüm bu alanlarda yer alan asılsız rivayetler, dini açıdan insanları yanlış yönlere götürebilmektedir. Bu hadislerin kaynak ve sıhhatlerini göstermek amacıyla, tahrîc çalışmalarının yapılması çok kıymetlidir.

Şafiî mezhebi çizgisinde bulunan Abdurrahmân es-Safûrî'nin kaleme aldığı *Nüzhetü'l-mecâlis* tasavvufî yönü ağır basan va'z ve irşat kitabıdır. Bu eser ülkemizde özellikle tasavvuf sohbetlerinde yaygın bir şekilde okunmaktadır. Eser insanları çeşitli ibadetlere teşvik eden çok fazla hadis içermektedir. Çalışmamız, eser içerisindeki rivâyetlerin peygambere aidiyetinin ve sıhhat durumunun tespit edilmesini kapsamaktadır. Bir bakıma çalışmamız sonunda eserin hadis ilmi açısından değeri ortaya konulacaktır. Eserin ülkemizde yaygın bir şekilde kullanıldığı ve araştırmamız sonunda ilmî değerinin tespit edileceği birlikte düşünüldüğünde, çalışmamızın önemi de ortaya çıkmaktadır.

III. Araştırmanın Metodu ve Kaynakları

Çalışmanın ilk bölümünde Abdurrahmân es-Safûrî'nin hayatı, ilmi kişiliği ve eserleri hakkında bilgiler verilecektir. İkinci bölümde ise eserde yer alan rivayetlerin tahrîci yapılacaktır.

İkinci bölümde hadisler incelenirken ilk başta hadisin arapça metni sonra tercümesi en sonda da tahrîci verilecektir. Hadislerin tahrîci yapılırken ilk olarak Kütüb-i Sitte başta olmak üzere Dârimî'nin (v. 255/868) *es-Sünen*'i, İmam Mâlik'in (v. 179/795) *Muvatta*'ı, Ahmed b. Hanbel'in (v. 241/855) *el-Müsned*'i gibi aslı hadis kaynaklarına müracaat edilecektir. Hadisler, Kütüb-i Tis'a da geçmiyor ise hicri beşinci asırdan önce yazılmış olan Abdurrezzâk'ın (v. 211/827) *el-Musannef*'i, İbn Ebî Şeybe'nin (v. 235/849) *el-Musannef*'i, İbn Hıbbân'ın (v. 354/965) *es-Sahîh*'i, Taberânî'nin (v. 360/971) *el-Mu'cemü'l-kebîr*, *el-Mu'cemü'l-evsat*, *el-Mu'cemü's-sağîr* adlı eserleri, Dârekutnî'nin (v. 385/995) *es-Sünen*'i, Hâkim'in (v. 405/1011) *el-Müstedrek*'i, Beyhakî'nin (v. 458/1066) *es-Sünen*'i ve *Şu'abü'l-îmân*'ı gibi birçok mütekaddim ve müteahhir hadis kaynaklarına başvurulacaktır. Kaynaklar verilirken *muttefekun aleyh* olan rivayetlerde başka kaynak verilmeyecek ve sahih kabul edilecektir.

Sahihayn'dan herhangi birinde tahrîc edilen ve metni hakkında herhangi bir tenkit bulunmayan hadisler de sahih kabul edilecektir. Buhârî ve Müslim'in rivâyet ettiği hadisler dışında bir hadis değerlendirilirken başta Tirmizî olmak üzere Münzîrî, Zehebî, Irâkî, Heysemî, Süyûtî, Elbânî ve Şu'ayb el-Arnaût gibi âlimlerin görüşlerine başvurulacaktır.

Râvîlerin kimlik ve durumları hakkında bilgi verilirken Buhârî'nin (v. 256/869) *et-Târîhu'l-kebîr*'i, İbn Ebî Hâtim'in (v. 327/938) *el-Cerh ve't-ta'dil*'i, İbn Adî'nin (v. 365/976) *el-Kâmil fî du'afâ'i'r-ricâl*'i, Mizzî'nin (v. 742/1341) *Tehzîbü'l-kemâl*'i, Zehebî'nin (v. 748/1347) *Mîzânü'l-i'tidâl*'i, İbn Hacer'in (v. 852/1448) *Tehzîbü't-tehzîb*'i, *Lisânü'l-mîzân*'i, *Takrîbü't-tehzîb*'i gibi eserlere müracaat edilecektir. Bütün bu değerlendirmeler nihayetinde elde edilen sonuçlar tablolar halinde sunulacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ABDURRAHMÂN ES-SAFÛRÎ VE “NÜZHETÜ’L-MECÂLİS”

Çalışmamızın bu bölümünde *Nüzhetü’l-mecâlis*’in müellifi olan Abdurrahmân es-Safûrî’nin hayatı, ilmi kişiliği ve eserleri incelenecek ardından *Nüzhetü’l-mecâlis*’in özellikleri üzerinde durularak müellifin bu eser üzerindeki hadisçiliği ele alınacaktır.

1. ABDURRAHMÂN ES-SAFÛRÎ

1.1. Abdurrahmân es-Safûrî’nin Hayatı ve İlmî Yönü

Abdurrahmân es-Safûrî hakkında kaynaklarda fazla bir bilgi bulunmamaktadır. Tam adı Abdurrahman b. Abdusselâm b. Abdurrahman b. Osman es-Safûrî eş-Şafî’dir. Ziriklî (v. 1396/1976), onun Mekke ehlinde tarihçi ve edebiyatçı olduğunu söylemiştir. Ayrıca onun soyunun Ürdün’deki Safûriyye bölgesine ait olduğunu belirtmiştir.² Benzer bir beyanın Kehhâle (v. 1407/1987) tarafından da yapıldığı görülmektedir. O da es-Safûrî hakkında “*tarihçi ve bazı ilimlerde yetkinliği vardır.*” demiştir.³

Doğumu ve doğum tarihi ile ilgili kaynaklarda herhangi bir bilgi geçmemektedir. Ölüm tarihi ise kaynaklarda h. 894 olarak kaydedilmiştir.⁴

Abdurrahmân es-Safûrî’nin öğretimi hakkında da herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Onun hocalarının ve kendisinden ilim öğrenen talebelerin isimlerinin kimler olduğu bilinmemektedir.

1.2. Eserleri

1.2.1. *Nüzhetü’l-mecâlis ve müntehabü’n-nefâis*

Bu eser aşağıda detaylı olarak tanıtılacaktır.

² Ziriklî, Hayreddîn, *el-A’lâm kâmusu li-eşheri’r-ricâl ve’n-nisâ min’el-Arab ve’l-müstarebin ve’l-müştârikin*, Dârü’l-İlm li’l-Melâyîn, Beyrût 2002, III, 310.

³ Kehhâle, Ömer Rızâ, *Mu’cemü’l-müellifin Terâcimü musannifi’l-kütübi’l-Arabiyye*, Mektebetü’l-Müsennâ, Beyrût ts., V, 144.

⁴ Kâtip Çelebi, Mustafa b. Abdillâh, *Keşfü’z-zunûn an esâmi’l kütübi ve’l-fünûn*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 2017, IV, 1559; Ziriklî, *el-A’lâm*, III, 310; Kehhâle, *Mu’cemü’l-müellifin*, V, 144; Bağdatlı İsmail Paşa, *Hediyyetü’l-ârifin*, nşr. Kilisli Rifat Bilge, İbnülemin Mahmûd Kemal İnal, Avni Aktuç, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1951, I, 533.

1.2.2. *el-Mehâsinü 'l-müctemia fi 'l-hülefâi 'l-erbea*

Bayezid Kütüphanesi'nde 2/5297 numarada kayıtlı olup 102 varaktır. H. 1118 yılında (istinsah) yazılmıştır.⁵

1.2.3. *Salâhu 'l-ervâh ve 't-tarîku ilâ dâri 'l-felâh*

Süleymaniye Kütüphanesi'nde Veliyyüddin Efendi Koleksiyonu içerisinde 775 numarada kayıtlıdır.⁶

1.3. *Nüzhetü 'l-mecâlis*'in Genel Tanıtımı

Nüzhetü 'l-mecâlis, Abdurrahmân es-Safûrî tarafından h. 884 yılında Mekke'de yazılmıştır. Eserin el yazmaları; Bayezid Kütüphanesi 1554 numarada kayıtlı olup 326 varaktır. Süleymaniye Kütüphanesi'nde Ayasofya Koleksiyonu'nda 2132 numarada, Veliyyüddin Efendi Koleksiyonu'nda ise 1932 numarada kayıtlıdır. Topkapı Sarayı Kütüphanesi Ahmed Sâlis Koleksiyonu içinde 1552 numarada kayıtlı olup 370 varaktır. H. 1102 yılında istinsah edilmiştir. Vahit Paşa Kütüphanesi'nde 1136 numarada kayıtlı olup 375 varaktır. H. 1122 yılında istinsah edilmiştir. Milli Kütüphane'de Nevşehir Damad İbrahim Paşa Koleksiyonu'nda 100 numarada kayıtlı olup 352 varaktır. h. 1028 yılında istinsah edilmiştir. Yine Milli Kütüphane'de Samsun Koleksiyonu'nda 344 numarada kayıtlı olup 455 varaktır. H. 1058 yılında istinsah edilmiştir.⁷

Eser ilk olarak Mısır'da 2 cilt halinde h. 1281 ve 1296 yıllarında Şeref Matbaası'nda h. 1300 ve 1303 yıllarında ise Muhammed Mustafa el-Halebî Matbaası'nda basılmıştır.⁸

Eser içerik olarak; İhlas, ölüm, duânın fazileti, iyilik yapıp kötülükten kaçınmak, namaz, zekat, kibir ve gıybetin kötülüğü, oruç, mübarek gün ve geceler, hac, cihad, ana babaya iyilik, cömertlik, sadaka, zühd, tevekkül, emaneti korumak,

⁵ Karabulut, Ali Rıza, *İstanbul ve Anadolu Kütüphanelerinde Mevcut El Yazması Eserler Ansiklopedisi*, Akabe Kitabevi, Kayseri trs., II, 752.

⁶ Karabulut, *İstanbul ve Anadolu Kütüphanelerinde Mevcut El Yazması Eserler Ansiklopedisi*, II, 752.

⁷ Karabulut, *İstanbul ve Anadolu Kütüphanelerinde Mevcut El Yazması Eserler Ansiklopedisi*, II, 752.

⁸ Serkîs, Yûsuf b. İlyân b. Mûsâ, *Mu 'cemü 'l-matbû 'âti 'l-arabiyye ve 'l-mu 'arrebe*, Matbaatü Serkîs, Mısır 1928, II, 1213.

cennet, cehennem ve tevbe gibi konulardan bahsetmektedir. Ayrıca eserde dört halife, aşer-i mübeşşere gibi sahâbîlerin menkıbeleri de yer almaktadır.

Abdurrahmân es-Safûrî'nin bu eseri ülkemizde özellikle tasavvuf sohbetlerinde okunan bir va'z ve irşat kitabıdır. Eser ale'l-ebvâb türde kaleme alınmış; içerisindeki konular bâblara, bazı bâblarda kendi arasında fasıllara ayrılarak işlenmiştir. Eserde toplam 47 bâb ve 25 fasıl bulunmaktadır.

Va'z kitabı olmasından dolayı içerisinde çok sayıda hadis ve kıssa kullanılmıştır. Ancak bu hadislerden birçoğu zayıf ve mevzûdur. Hatta bir kısmı kaynaklarda dahi bulunmamaktadır. Nitekim bu konuda günümüz alimlerinden Hayreddin Karaman “*Nüzhetü'l-mecâlis; va'z kitabıdır, içi uydurma hadis ve saçma kıssalarla doludur.*” demiştir.⁹ Ayrıca kitabın içerisindeki kıssalar pek çok televizyon programı için ilham kaynağı olmuştur.

2. NÜZHETÜ'L-MECÂLİS VE HADİS

Abdurrahmân es-Safûrî'nin, öğretimi ve hadisçiliği ile ilgili elimizde fazla bir bilgi olmadığı için onun en meşhur eseri ve çalışmamızın da konusu olan *Nüzhetü'l-mecâlis*'i inceleyerek onun hadisçiliği hakkında görüş belirtmeye çalışacağız.

Alevî Mâlikî (v. 1425/2004) kendisinden hadis nakledilirken iyice kontrol edilmesi ve araştırma yapılması gereken kitaplar arasında *Nüzhetü'l-mecâlis*'i de saymış ve “*içinde birçok mevzû hadis olduğundan dolayı Şam Muhaddisi Burhaneddin bu kitabın okunmaması konusunda uyarmış; Süyûtî de okunmasının haram olduğunu söylemiştir.*” demiştir.¹⁰

Nüzhetü'l-mecâlis'te sahih ve hasen hadisler yanında çok sayıda zayıf ve uydurma rivayetlere rastlamak mümkündür. Bu durumu; eserin müellifinin muhaddis kimliğinin ön planda olmaması ve hadisleri yeterince incelemeyen eserine almış olmasından kaynaklandığı şeklinde değerlendirmek mümkündür.

⁹ Karaman, Hayrettin, *İslamın Işığında Günün Meseleleri*, Nesil Yayınları, İstanbul 1988, II, 491.

¹⁰ Leknevî, Ebû'l-Hasenât Muhammed Abdülhay b. Muhammed Abdilhalîm b. Muhammed Emînillâh es-Sihâlevî, *el-Ecvibetü'l-fâdila li'l-esileti'l-aşeretü'l-kâmile*, thk. Abdülfettâh Ebû Gudde, Mektebetü'r-Rüşd, Beyrût 1984, s. 139.

2.1. Sened

Toplamda iki hadis¹¹ hariç *Nüzhetü'l-mecâlis*'teki hadisler doğrudan Hz. Peygamber'den (s.a.v) nakledilerek senedsiz bir şekilde rivayet edilmiştir. Hadislerin bir kısmında ise Hz. Peygamber (s.a.v) ile birlikte hadisin sahâbe ravisi de zikredilmiştir.¹²

Senedle ilgili dikkat çekeceğimiz bir diğer husus da, es-Safûrî'nin bu eserinde, delil olarak getirdiği hadislerin sıhhat durumuna uygun edâ sîgası kullanmayışıdır. Zira o, bizim mevzû olarak tespit ettiğimiz birçok rivayetin başında (قال النبي) “Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu.” gibi cezm sîgası kullanmıştır.¹³ Buradan es-Safûrî'nin hadis ilminin teknik incelikleriyle pek ilgilenmediği sonucunu çıkarmak mümkündür. Çünkü bir hadisi cezm sîgasıyla rivayet eden muhaddis, onun sağlam bir senedle muteber kitaplardan birinde yer almış olduğunu katıyetle belirtmiş olmaktadır.¹⁴

es-Safûrî yer yer kullandığı hadisler hakkında küçük tahrîc bilgilerine yer vermiş ve hadisin sıhhatine ilişkin değerlendirmeleri bizzat hadisçilere dayandırmıştır. Ancak verilen bu bilgiler az sayıda hadis için yapılan açıklamalardır. Bunlardan birkaçına örnek vermek istiyoruz:

رواه البخاري = “Onu Buhârî rivayet etmiştir.”¹⁵

رواه مسلم = “Onu Müslim rivayet etmiştir.”¹⁶

رواه الترمذي = “Onu Tirmizî rivayet etmiştir.”¹⁷

قال الترمذي حديث صحيح = “Tirmizî hadis hakkında sahih demiştir.”¹⁸

¹¹ Örnek olarak bkz. Safûrî, *Nüzhetü'l-mecâlis*, I, 34, 117.

¹² Örnek olarak bkz. Safûrî, *Nüzhetü'l-mecâlis*, I, 17, 21, 22, 34, 36, 37, 43, 45, 46, 47, 66, 67, 90, 109, 123, 132, 139.

¹³ Örnek olarak bkz. Safûrî, *Nüzhetü'l-mecâlis*, I, 25.

¹⁴ Bkz. İ. Lutfü Çakan, “Cezm”, *DİA*, 1993, VII, 513, İstanbul 1993.

¹⁵ Örnek olarak bkz. Safûrî, *Nüzhetü'l-mecâlis*, I, 92-93.

¹⁶ Örnek olarak bkz. Safûrî, *Nüzhetü'l-mecâlis*, I, 17, 123.

¹⁷ Örnek olarak bkz. Safûrî, *Nüzhetü'l-mecâlis*, I, 68, 93, 110, 127.

¹⁸ Örnek olarak bkz. Safûrî, *Nüzhetü'l-mecâlis*, I, 60.

رواه الترمذي وقال حديث صحيح / حسن / حسن صحيح / غريب = “Onu Tirmizî rivayet etmiş ve hakkında sahih / hasen / hasen-sahih / garîb demiştir.”¹⁹

رواه الترمذي و النسائي و قال الحاكم: صحيح الإسناد = “Onu Tirmizî ve Nesâî rivayet etmiş Hâkim de isnadı sahih demiştir.”²⁰

رواه أبو داود والنسائي = “Onu Ebu Davûd ve Nesâî rivayet etmiştir.”²¹

رواه الحاكم و قال صحيح الإسناد = “Onu Hâkim rivayet etmiş ve hakkında isnadı sahih demiştir.”²²

رواه ابن حبان في صحيحه و قال الحاكم صحيح الإسناد = “Onu İbn Hibbân rivayet etmiş Hâkim de isnadı sahih demiştir.”²³

رواه البيهقي = “Onu Beyhakî rivayet etmiştir.”²⁴

رواه البزار = “Onu Bezzar rivayet etmiştir.”²⁵

ذكره الحافظ أبو نعيم = “Onu Hafız Ebû Nuaym zikretmiştir.”²⁶

Ayrıca müellifin hadis kullanım biçimi hakkında bize fikir vermesi açısından eserindeki hadislerde kullandığı eda sîgalarından bazılarını burada örnek vermek istiyoruz:

قال النبي صلى الله عليه وسلم = “Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu.”²⁷

قول النبي صلى الله عليه وسلم = “Hz. Peygamber’in (s.a.v) sözü”²⁸

قال رسول الله صلى الله عليه وسلم = “Allah Rasûlü (s.a.v) şöyle buyurdu.”²⁹

جاء في الحديث = “Hadiste geldi.”³⁰

¹⁹ Örnek olarak bkz. Safûrî, *Nüzhetü 'l-mecâlis*, I, 66, 94, 111, 116, 127.

²⁰ Örnek olarak bkz. Safûrî, *Nüzhetü 'l-mecâlis*, I, 15.

²¹ Örnek olarak bkz. Safûrî, *Nüzhetü 'l-mecâlis*, I, 64, 68.

²² Örnek olarak bkz. Safûrî, *Nüzhetü 'l-mecâlis*, I, 65.

²³ Örnek olarak bkz. Safûrî, *Nüzhetü 'l-mecâlis*, I, 139.

²⁴ Örnek olarak bkz. Safûrî, *Nüzhetü 'l-mecâlis*, I, 64.

²⁵ Örnek olarak bkz. Safûrî, *Nüzhetü 'l-mecâlis*, I, 69.

²⁶ Örnek olarak bkz. Safûrî, *Nüzhetü 'l-mecâlis*, I, 87.

²⁷ Örnek olarak bkz. Safûrî, *Nüzhetü 'l-mecâlis*, I, 9, 22, 23, 33, 35, 41, 45, 80, 87, 89, 91, 93, 94, 104.

²⁸ Örnek olarak bkz. Safûrî, *Nüzhetü 'l-mecâlis*, I, 9, 20, 86, 132.

²⁹ Örnek olarak bkz. Safûrî, *Nüzhetü 'l-mecâlis*, I, 14.

³⁰ Örnek olarak bkz. Safûrî, *Nüzhetü 'l-mecâlis*, I, 55, 82, 126.

”³¹“Hz. Peygamber (s.a.v) buyurur.” = النبي صلى الله عليه وسلم يقول

”³²“Hz. Peygamber’in (s.a.v) sözü” = قوله صلى الله عليه وسلم

”³³“Hadiste...” = في الحديث

”³⁴“Diğer bir hadiste...” = وفي حديث آخر

”³⁵“Sahih hadiste...” = عن الحديث الصحيح

”³⁶“Hz. Peygamber’in (s.a.v) sözü sebebiyle” = لقول النبي صلى الله عليه وسلم

”³⁷“Buhârî ve Müslim’de...” = في الصحيحين

”³⁸“Buhârî’de...” = في صحيح البخاري

”³⁹“Müslim’de...” = في الصحيح مسلم

2.2. Metin

es-Safûrî eserinde kullandığı hadisleri; genellikle aslî hadis kaynaklarında geçtiği şekliyle kullanmakla beraber bazen de hadislerin sadece üzerinde durulan konuyla ilgili kısmını alıp, hadisın geri kalanını ise bırakmak suretiyle ihtisâr yoluna gitmiştir.⁴⁰

Ayrıca es-Safûrî’nin, eserinde delil olarak kullandığı hadislerin bir kısmını; bazı lafızlarını kaynaklarda geçtiği şekliyle değil de hadisın manasına zarar vermeden farklı lafızlarla zikrettiği de olmuştur.

Eserde dikkat çeken diğer bir özellik de müellif bir konu hakkında delil olarak bir hadis kullanırken bazen iki ayrı hadis metnini cem etmiş ve tek bir rivayetmiş gibi nakletmiştir. Nitekim es-Safûrî; “Bir kişi ölmek üzere ise ona ‘lâ ilâhe illallah

³¹ Örnek olarak bkz. Safûrî, *Nüzhetü ’l-mecâlis*, I, 67, 90.

³² Örnek olarak bkz. Safûrî, *Nüzhetü ’l-mecâlis*, I, 70.

³³ Örnek olarak bkz. Safûrî, *Nüzhetü ’l-mecâlis*, I, 15, 26, 34, 36, 42, 49, 51, 55, 63, 64, 65, 77, 85, 119 132.

³⁴ Örnek olarak bkz. Safûrî, *Nüzhetü ’l-mecâlis*, I, 15, 55, 57, 84, 93.

³⁵ Örnek olarak bkz. Safûrî, *Nüzhetü ’l-mecâlis*, I, 14.

³⁶ Örnek olarak bkz. Safûrî, *Nüzhetü ’l-mecâlis*, I, 54, 80, 93.

³⁷ Örnek olarak bkz. Safûrî, *Nüzhetü ’l-mecâlis*, I, 54.

³⁸ Örnek olarak bkz. Safûrî, *Nüzhetü ’l-mecâlis*, I, 61, 121, 127.

³⁹ Örnek olarak bkz. Safûrî, *Nüzhetü ’l-mecâlis*, I, 121.

⁴⁰ Örnek olarak bkz. Safûrî, *Nüzhetü ’l-mecâlis*, I, 9.

(Allah'tan başka ilah yoktur.)' kelimesini telkin edin. Kim ki son nefesini verirken 'lâ ilâhe illallah' derse onun yiyeceği cennette hazır edilir (cennete girer)."⁴¹ hadisini tek bir rivayetmiş gibi nakletmiştir. Ancak hadisin "Bir kişi ölmek üzere ise ona 'lâ ilâhe illallah' kelimesini telkin edin." kısmı Ebû Said el-Hudrî tarikiyle Müslim, Tirmizî⁴², Ebû Dâvud⁴³, Nesâî⁴⁴ ve İbn Mâce'de⁴⁵ yer almakta; "Kim ki son nefesini verirken 'lâ ilâhe illallah' derse onun yiyeceği cennette hazır edilir (cennete girer)." şeklindeki olan ikinci kısmı ise Muâz b. Cebel tarikiyle Ebû Dâvud'da⁴⁶ yer almaktadır.

Diğer bir husus olan kudsî hadis kullanımında; es-Safûrî, kullandığı eda sîgaları bakımından hadisçi tekniğine riayet etmiştir.

عن النبي صلى الله عليه وسلم عن ربه عز وجل = "Hz. Peygamber (s.a.v) Yüce Rabbinden rivayet etmiştir."⁴⁷

عن النبي صلى الله عليه وسلم قال الله تعالى = Hz. Peygamber'den (s.a.v) rivayet edildiğine göre Yüce Allah şöyle buyurmuştur.⁴⁸

قال النبي صلى الله عليه وسلم يقول الله تعالى = Hz. Peygamber (s.a.v) Yüce Allah'ın şöyle buyurduğunu söylemiştir.⁴⁹

Eserde dikkat çekmek istediğimiz önemli bir nokta da şudur. Eserde yer alan hadislerin çoğu lafız bakımından aslî hadis kaynaklarındakilere uygunluk göstermektedir. Fakat bazı hadislerde bu uygunluk bulunmamaktadır. Örnek olarak; "من قضى لمسلم حاجة قضى الله جميع حوائجه" = "Kim bir müslümanın ihtiyacını giderirse Allah Teâlâ da onun **bütün** ihtiyaçlarını giderir."⁵⁰ hadisini aslî hadis kaynaklarında bu lafızlarla tespit edemedik. Ancak konunun özü itibariyle aynı olan Buhârî ve

⁴¹ Safûrî, *Nüzhetü'l-mecâlis*, I, 33.

⁴² Tirmizî, *Cenâiz*, 7 (976).

⁴³ Ebû Dâvud, Süleymân b. el-Eş'as, *Sünenü Ebî Dâvud*, thk. Şu'ayb el-Arnaût vdğ., Dâru'r-Risâleti'l-Âlemiyye, Dimaşk 2009, *Cenâiz*, 20 (3117).

⁴⁴ Nesâî, Abdurrahman Ahmed b. Şuayb b. Ali, *Sünenü'n-Nesâî*, nşr. Abdulfettâh Ebû Ğudde, Mektebü'l-Matbûâtî'l-İslâmiyye, Halep 1984, *Cenâiz*, 4 (1826).

⁴⁵ İbn Mâce, Ebû Abdillâh Muhammed, *Sünenü İbn Mâce*, thk. Şu'ayb el-Arnaût vdğ., Dâru'r-Risâleti'l-Âlemiyye, Dimaşk 2009, *Cenâiz*, 3 (1444, 1445).

⁴⁶ Ebû Dâvud, *Cenâiz*, 20 (3116).

⁴⁷ Örnek olarak bkz. Safûrî, *Nüzhetü'l-mecâlis*, I, 17.

⁴⁸ Örnek olarak bkz. Safûrî, *Nüzhetü'l-mecâlis*, I, 69.

⁴⁹ Örnek olarak bkz. Safûrî, *Nüzhetü'l-mecâlis*, I, 91.

⁵⁰ Safûrî, *Nüzhetü'l-mecâlis*, I, 50.

Müslim’de rivayet edilmiş şu hadisi tespit edebildik. "...وَمَنْ كَانَ فِي حَاجَةٍ أَخِيهِ كَانَ اللَّهُ فِي حَاجَتِهِ..."

= “*Her kim, müslüman kardeşinin ihtiyacını giderirse Allah Teâlâ da onun **bir ihtiyacını** giderir.*”⁵¹

Çalışmamızın bu bölümünde Abdurrahmân es-Safûrî’nin hayatı, ilmi yönü, eserleri ve *Nüzhetü’l-mecâlis*’in genel özellikleri verildikten sonra şimdi bahsimize konu olan *Nüzhetü’l-mecâlis* isimli eserdeki hadislerin tahrîcine geçebiliriz.

⁵¹ Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâîl b. İbrâhîm, *el-Câmiu’s-sahîh*, Dâru İbn Kesîr, Beyrût 2002, Mezâlim, 3 (2442).

İKİNCİ BÖLÜM

NÜZHETÜ'L-MECÂLİS'TE YER ALAN HADİSLERİN TAHRÎCİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ

Eserde, müellif kitabına aldığı hadisleri çoğunlukla muhtasar olarak, hadisin tüm metnini değil uygun gördüğü kadarını aktarmıştır. Bu sebeple çalışmamızda yazarın aktardığı kadarına yer verilmiştir.

Çalışmamızın bu bölümünde *Nüzhetü'l-mecâlis*'te yer alan rivayetlerin, aslî kaynaklardaki yerlerini belirterek sıhhati tespit edilecektir.

Hadislerin bulunup değerlendirilmesi konusunda Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye tarafından 1998 yılında Beyrût'ta bastırılan ve Abdülvâris Muhammed Ali tarafından neşredilen iki ciltlik nüsha esas alınmıştır.

Hadisler incelenirken ilk başta hadisin arapça metni sonra tercümesi en sonda da tahrîci verilecektir. *Sahihayn*'dan herhangi birinde rivayet edilen ve metni hakkında herhangi bir tenkit bulunmayan hadisler sahih kabul edilecektir. Buhârî ve Müslim'in rivâyet ettiği hadisler dışında bir hadis değerlendirilirken başta Tirmizî olmak üzere Münzirî, Zehebî, Irâkî, Heysemî, Süyûtî, Elbânî ve Şu'ayb el-Arnaût gibi âlimlerin görüşlerine müracaat edilecektir. Bu değerlendirmeler nihayetinde elde edilen sonuçlar tablolar halinde sunulacaktır.

1. Bab: İhlâs

Hadis (1/1)⁵²

قال النبي صلى الله عليه وسلم: "إنما الأعمال بالنيات وإنما لكل امرئ ما نوى"

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Ameller, niyetlere göredir. Herkese ancak niyet ettiği şey vardır.*”

⁵² Parantez içerisindeki birinci rakam bab içindeki hadis sayısını, ikinci rakam ise genel hadis sayısını göstermektedir.

Bu rivayet bilinen meşhur niyet hadisinin baş kısmıdır. Hadisin tamamını, Buhârî (v. 256/869) ve Müslim⁵³ (v. 261/874) Hz. Ömer'den gelen tarikile rivayet etmişlerdir. Bu hadis *muttefekun aleyh*'tir. Buhârî'deki sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا الْحُمَيْدِيُّ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الزُّبَيْرِ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْأَنْصَارِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ التَّمِيمِيُّ، أَنَّهُ سَمِعَ عَلْقَمَةَ بْنَ وَقَّاصٍ اللَّيْثِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَلَى الْمِنْبَرِ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ، وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى، فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى دُنْيَا يُصِيبُهَا، أَوْ إِلَى امْرَأَةٍ يَنْكِحُهَا، فَهِجْرَتُهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيْهِ"⁵⁴

Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Ameller, niyetlere göredir. Herkese ancak niyet ettiği şey vardır. Öyleyse kimin hicreti, Allah’a ve Rasûlüne ise, onun hicreti Allah ve Rasûlünedir. Kimin hicreti de elde edeceği bir dünyalığa veya evleneceği bir kadına ise, onun hicreti de o hicret ettiği şeyedir.*”

Hadis (2/2)

قول النبي صلى الله عليه وسلم: "لم يكذب إبراهيم إلا ثلاث كذبات ثنين في ذات الله تعالى قوله {إني سقيم}⁵⁵ وقوله {بل فعله كبيرهم}⁵⁶ ولم يعد قول: هذه أختي في ذات الله"

Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Hz. İbrahim sadece üç defa yalan söylemiştir: Bunlardan ikisi Allah’ın zâtı içindir; Bunlardan biri ‘ben hastayım’ sözüdür; diğeri de ‘aksine bunu büyük olanı yaptı’ sözüdür. Diğeri de ‘bu kız kardeşimdir.’ sözüdür ve o Allah’ın zatıyla ilgili değildir.*”

Hadisi benzer lafızlarla Buhârî ve Müslim⁵⁷, Ebû Hureyra’dan gelen tarikile rivayet etmişlerdir. Bu hadis *muttefekun aleyh*'tir. Buhârî'deki sened ve metin şöyledir.

⁵³ Müslim, Ebü'l-Hüseyn el-Haccâc el-Kuşeyrî, *el-Câmiu's-sahîh*, nşr. Muhammed Fuâd Abdülbâkî, Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrût 1991, İmare, 155 (1907).

⁵⁴ Buhârî, Bedü'l-Vahy, 1 (1).

⁵⁵ Sâffât 37/89.

⁵⁶ Enbiyâ 21/63.

⁵⁷ Müslim, Fedâil, 154 (2371).

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَحْبُوبٍ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: "لَمْ يَكْذِبْ إِبْرَاهِيمُ عَلَيْهِ السَّلَامُ إِلَّا ثَلَاثَ كَذَبَاتٍ: ثِنْتَيْنِ مِنْهُنَّ فِي ذَاتِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ: قَوْلُهُ {إِنِّي سَقِيمٌ} 58 وَقَوْلُهُ: {بَلْ فَعَلَهُ كَبِيرُهُمْ هَذَا} 59 وَقَالَ: بَيْنَا هُوَ ذَاتَ يَوْمٍ وَسَارَةُ إِذْ أَتَى عَلَى جَبَّارٍ مِنَ الْجَبَّارَةِ، فَقِيلَ لَهُ: إِنَّ هَا هُنَا رَجُلًا مَعَهُ امْرَأَةٌ مِنْ أَحْسَنِ النَّاسِ، فَأَرْسَلَ إِلَيْهِ فَسَأَلَهُ عَنْهَا فَقَالَ: مَنْ هَذِهِ؟ قَالَ: أُخْتِي. فَأَتَى سَارَةَ قَالَ: يَا سَارَةُ لَيْسَ عَلَى وَجْهِ الْأَرْضِ مُؤْمِنٌ غَيْرِي وَغَيْرِكَ، وَإِنَّ هَذَا سَأَلَنِي عَنْكَ فَأَخْبَرْتُهُ أَنَّكَ أُخْتِي، فَلَا تُكَذِّبِي. فَأَرْسَلَ إِلَيْهَا، فَلَمَّا دَخَلَتْ عَلَيْهِ ذَهَبَ يَتَنَاوَلُهَا بِيَدِهِ فَأَجَذَ. فَقَالَ: ادْعِي اللَّهَ لِي وَلَا أَضْرُكَ، فَدَعَتْ اللَّهَ فَأُطْلِقَ، ثُمَّ تَنَاوَلَهَا الثَّانِيَةَ فَأَجَذَ مِنْهَا أَوْ أَشَدَّ، فَقَالَ: ادْعِي اللَّهَ لِي وَلَا أَضْرُكَ، فَدَعَتْ فَأُطْلِقَ. فَدَعَا بَعْضَ حَجَبَتِهِ فَقَالَ: إِنَّكُمْ لَمْ تَأْتُونِي بِإِنْسَانٍ، إِنَّمَا أَتَيْتُمُونِي بِشَيْطَانٍ، فَأَخَذَهَا هَاجِرًا. فَأَتَتْهُ وَهُوَ قَانِمٌ يُصَلِّي، فَأَوْمَأَ بِيَدِهِ: مَهْمٌ؟ قَالَتْ: رَدَّ اللَّهُ كَيْدَ الْكَافِرِ - أَوِ الْفَاجِرِ - فِي نَحْوِهِ، وَأَخَذَ هَاجِرًا" 60

Ebû Hureyra'dan gelen rivayete göre, şöyle demiştir: "Hz. İbrahim sadece üç defa yalan söylemiştir: Bunlardan ikisi Azîz ve Celîl olan Allah'ın zâtı içindir: Bunlardan biri 'ben hastayım' sözüdür; diğeri de 'aksine bunu büyük olanı yaptı' sözüdür. Rasûlullah üçüncüsü için de şöyle demiştir: İbrâhîm günün birinde Sâre ile beraber ansızın cebbarlardan azılı bir zâlimin memleketine uğrayıvermişti. Adamları tarafından o zalim hükümdara: 'Şehre yolcu bir kimse gelmiştir. Beraberinde insanların en güzeli bir kadın vardır.' diye haber verildi. Zalim melik, İbrahim'e haber gönderdi. Geldiğinde Sâre'den söz ederek: 'Bu kadın kimdir?' diye sordu. İbrâhîm: '(Din yönünden) kız kardeşimdir.' dedi. Sonra İbrâhîm, Sâre'nin yanına geldi ve: 'Ey Sâre, yeryüzünde (bizim iman ettiğimiz esaslara) benden ve senden başka iman eden hiçbir kişi yoktur. Bu melik, bana seni sordu. Ben de ona senin benim kız kardeşim olduğunu haber verdim. Sakın benim sözümü yalan çıkarma.' dedi. Arkasından zalim melik Sâre'ye elçi gönderip çağırttı. Sâre onun yanına girince melik eliyle Sâre'ye uzanmaya davrandı, bu anda adam bir hale yakalandı, nefesi boğuldu. Hemen Sâre'ye: 'Benim için Allah'a duâ et, ben sana zarar vermeyeceğim.' dedi. Sâre, Allah'a (onun çözülmesi için) duâ etti. Duâ akabinde adam o halden salıverildi. Sonra Sâre'ye ikinci defa uzandı. Bu sefer de birincideki gibi yahut ondan daha şiddetli bir hale yakalandı. Yine Sâre'ye: 'Benim için Allah'a duâ et, ben sana zarar

⁵⁸ Sâffât 37/89.

⁵⁹ Enbiyâ 21/63.

⁶⁰ Buhârî, Enbiyâ, 8 (3358).

vermeyeceğim.’ dedi. Sâre yine duâ etti, o da yine çözüldü ve kapıcılarından bazısını çağırdı da: ‘Sizler bana insan getirmediğiniz, sizler bana ancak bir şeytan getirdiniz.’ dedi. Akabinde Hâcer’i Sâre’ye hizmetçi olarak hediye etti. Sâre, İbrâhîm’e geldi. İbrâhîm, dikilmiş namaz kılıyordu. Eliyle ‘mehye’ yani hâlin nedir? diye işaret etti. Sâre: ‘Allah, kâfirin yahut fâcirin tuzağını kendi göğsüne çevirdi ve Hâcer’i de bana hizmetçi verdi.’ dedi.”

Hadis (3/3)

النبي صلى الله عليه وسلم قال: "إِذَا أَخَذْتَ أَحَدَكُمْ فِي الصَّلَاةِ فَلْيَأْخُذْ بَأَنْفِهِ ثُمَّ لِيَنْصَرِفْ"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Namaz kılarken kimin abdesti bozulacak olursa burnunu tutup namazdan çıksın.”

Hadisi Ebû Dâvud (v. 275/888) Hiz. Âişe’den gelen tarikle rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحَسَنِ الْمِصْبِصِيُّ، حَدَّثَنَا حَجَّاجٌ، حَدَّثَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ، أَخْبَرَنِي هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِذَا أَخَذْتَ أَحَدَكُمْ فِي صَلَاتِهِ فَلْيَأْخُذْ بَأَنْفِهِ ثُمَّ لِيَنْصَرِفْ"⁶¹

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Namaz kılarken kimin abdesti bozulacak olursa burnunu tutup namazdan çıksın.”

Hâkim (v. 405/1014) hadis hakkında, “Buhârî ve Müslim’in şartına göre hadis sahihtir.” değerlendirmesini yapmış, Zehebî (v. 748/1347) de ona muvâfakat etmiştir.⁶² Son dönem hadis âlimlerinden Elbânî (v. 1419/1999) de hadise “sahih” hükmünü vermiştir.⁶³

Hadis (4/4)

عن النبي صلى الله عليه وسلم أنه قال: "أيها الناس اتقوا هذا الشرك فإنه أخفى من دبيب النمل قيل وكيف نتقيه وهو أخفى من دبيب النمل قال: قولوا اللهم إنا نعوذ بك أن نشرك بك شيئاً تعلمه نستغفرك لما لا نعلمه"

⁶¹ Ebû Dâvud, Salât, 235 (1114).

⁶² Hâkim, Ebû Abdillâh Muhammed en-Nîsâbûrî, *el-Müstedrek ‘ale’s-Sahîhayn* (Zehebî’nin *Telhîs*’i ile birlikte), Dârü’l-Kütübî’l-İlmiyye, Beyrût 2002, I, 293.

⁶³ Elbânî, Nâsırüddîn, *Sahîhu Süneni Ebî Dâvud*, Mektebetü’l-Me‘ârif, Riyad 1998, I, 306 (1114).

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Ey insanlar şu şirkten sakının. Muhakkak ki o, karıncanın sessiz ve yumuşak yürüyüşünden daha gizlidir.” Bir kimse şöyle sordu: “Karıncanın sessiz yürüyüşünden daha gizli olan bu şirkten nasıl sakınacağız?” Rasûlullah (s.a.v) şöyle cevap verdi: “Şöyle deyin: Ey Allah’ım! Muhakkak ki biz, bildiğimiz şeylerde şirk koştuktan sana sığınıyoruz ve bilmediğimiz şeylerde senin affını istiyoruz.”

Bu rivayeti ziyadesiyle Ahmet b. Hanbel (v. 241/855), *el-Müsned*’de rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُنِيرٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ، يَعْنِي ابْنَ أَبِي سُلَيْمَانَ الْعَرَمِيَّ، عَنْ أَبِي عَلِيٍّ رَجُلٍ مِنْ بَنِي كَاهِلٍ، قَالَ: خَطَبَنَا أَبُو مُوسَى الْأَشْعَرِيُّ، فَقَالَ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ، اتَّقُوا هَذَا الشِّرْكَ، فَإِنَّهُ أَخْفَى مِنْ دَيْبِ النَّمْلِ، فَقَامَ إِلَيْهِ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ حَزْنٍ، وَقَبِيسُ بْنُ الْمُضَارِبِ، فَقَالَا: وَاللَّهِ لَتَخْرُجَنَّ مِمَّا قُلْتَ، أَوْ لَتَأْتِيَنَّ عُمَرُ، مَا دُونَ لَنَا أَوْ غَيْرُ مَا دُونَ. قَالَ: بَلْ أَخْرُجُ مِمَّا قُلْتُ: خَطَبَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ يَوْمٍ، فَقَالَ: "أَيُّهَا النَّاسُ، اتَّقُوا هَذَا الشِّرْكَ، فَإِنَّهُ أَخْفَى مِنْ دَيْبِ النَّمْلِ". فَقَالَ لَهُ مَنْ شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَقُولَ: وَكَيْفَ نَتَّقِيهِ وَهُوَ أَخْفَى مِنْ دَيْبِ النَّمْلِ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: "قُولُوا: اللَّهُمَّ إِنَّا نَعُوذُ بِكَ مِنْ أَنْ نُشْرِكَ بِكَ شَيْئًا نَعْلَمُهُ، وَنَسْتَغْفِرَكَ لِمَا لَا نَعْلَمُ"⁶⁴

Ebû Ali’den (r.a) gelen rivayete göre, şöyle demiştir: “Ebû Mûsâ el-Eş’arî bize ‘Ey insanlar şu şirkten sakının. Muhakkak ki o, karıncanın sessiz ve yumuşak yürüyüşünden daha gizlidir.’ diye hitabta bulundu. Bu sırada Abdullah b. Hazn ve Kays ibnû’l-Muzârib ayağa kalkarak şöyle dediler: ‘Allâh’a yemin olsun ki ya sen dediğini ispatlarsın ya da biz, izin verilsin veya verilmesin Hz. Ömer’e gideriz.’ Bunun üzerine Ebû Mûsâ el-Eş’arî (r.a): ‘Ben sözümü ispatlarım.’ dedi ve şöyle devam etti: ‘Hz. Peygamber (s.a.v) bir gün bize hitabede bulundu ve şöyle buyurdu: ‘Ey insanlar şu şirkten sakının. Muhakkak ki o, karıncanın sessiz ve yumuşak yürüyüşünden daha gizlidir.’ Allâh’ın, şöyle söylemesini dilediği bir kimse O’na (s.a.v) şöyle sordu: ‘Karıncanın sessiz yürüyüşünden daha gizli olan bu şirkten nasıl sakınacağız?’ Rasûlullah (s.a.v) şöyle cevap verdi: ‘Şöyle deyin: Ey Allah’ım! Muhakkak ki biz, bildiğimiz şeylerde şirk koştuktan sana sığınıyoruz ve bilmediğimiz şeylerde senin affını istiyoruz.’”

⁶⁴ Ahmet b. Hanbel, *el-Müsned*, thk. Şu‘ayb el-Arnaût - Adil Mürşid - Muhammed Naîm el-Arkasûsî vdğ., Müessesetü’r-Risâle, Beyrût 1995-2001 XXXII, 383-384 (19606).

Şu‘ayb el-Arnaût hadis hakkında Ebû Ali el-Kâhilî’nin “*mechûl*” olmasından dolayı “*isnadı zayıftır.*” demiştir. Ayrıca geri kalan ricalinin Ebû Süleyman hariç “*Şeyhayn’ın ricâli*” olduğunu, Ebû Süleyman’ın ise “*Müslim ricâli*” olduğunu belirtmiştir.⁶⁵ Benzer bir beyanda Heysemî’den (v.807/1405) gelmektedir. O da *el-Müsned*’de geçen rivayet için Ebû Ali hariç “*ricâli sahîh ricâlidir.*” demiştir.⁶⁶

1.1. Kitabü’l-Akide

Hadis (5/5)

عن الحديث الصحيح: "يَنْزِلُ رَبُّنَا كُلَّ لَيْلَةٍ إِلَى سَمَاءِ الدُّنْيَا"

Sahih bir hadiste Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Rabbimiz her gece dünya semasına iner.*”

Bu rivayeti benzer lafızlarla ve ziyadesiyle Buhârî ve Müslim⁶⁷ Ebû Hureyra’dan gelen tarikle rivayet etmişlerdir. Bu hadis *muttefekun aleyh*’tir. Buhârî’deki sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ، عَنْ مَالِكٍ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، وَأَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْأَعْرَبِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "يَنْزِلُ رَبُّنَا تَبَارَكَ وَتَعَالَى كُلَّ لَيْلَةٍ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا حِينَ يَبْقَى ثُلُثُ اللَّيْلِ الْآخِرِ يَقُولُ: مَنْ يَدْعُونِي فَأَسْتَجِبَ، لَهُ مِنْ يَسْأَلُنِي فَأُعْطِيَهُ، مَنْ يَسْتَغْفِرُنِي فَأَغْفِرَ لَهُ" ⁶⁸

Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur. “*Rabbimiz her gece, gecenin son üçte birinde dünya semasına iner ve şöyle buyurur: ‘Bana duâ edene icabet ederim, benden isteyene veririm, benden bağışlanmayı dileyeni bağışlarım.’*”

Hadis (6/6)

قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: "إن الله تعالى يُمَهِّلُ حتى يَمْضِيَ شَطْرُ اللَّيْلِ الْأَوَّلِ ثم يأمر منادياً يقول: هل من داعٍ فيُستجاب له هل من مستغفرٍ فيُغفر له هل من سائلٍ فيُعطي سؤله"

⁶⁵ İbn Hanbel, *el-Müsned*, XXXII, 384 (dipnot).

⁶⁶ Heysemî, Ebû’l-Hasen Nûrüddîn Alî, *Mecma‘u’z-zevâid ve menba‘u’l-fevâid*, thk. Hüsâmeddin el-Kudsî, Dâru’l-Kitâbi’l-Arabî, Beyrût ts., X, 224.

⁶⁷ Müslim, *Salâtü’l-Müsâfirîn*, 168.

⁶⁸ Buhârî, *Teheccüd*, 14.

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Muhakkak ki Allah gecenin ilk yarısı geçinceye kadar mühlet verir. Sonra bir münâdiye: ‘Duâ eden yok mu? İcabet edeyim, bağışlanma dileyen yok mu? Bağışlayayım. İsteyen yok mu? Vereyim.’ demesini emreder.*”

Hadisi, Nesâî (v. 303/915) *es-Sünenü 'l-kübrâ*'da ve *Amelü 'l-yevm ve 'l-leyle*'de Ebû Hureyra ve Ebû Saîd'den gelen aynı tarik ve metinle rivayet etmiştir. Rivayetin sened ve metni şu şekildedir.

أَخْبَرَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصٍ بْنِ غِيَاثٍ، حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا أَبُو مُسْلِمٍ الْأَعْرُ، سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ وَأَبَا سَعِيدٍ يَقُولَانِ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يُمْهِلُ حَتَّى يَمْضِيَ شَطْرُ اللَّيْلِ الْأَوَّلُ، ثُمَّ يَأْمُرُ مُنَادِيًا يُنَادِي، يَقُولُ: هَلْ مِنْ دَاعٍ يُسْتَجَابُ لَهُ؟ هَلْ مِنْ مُسْتَغْفِرٍ يُغْفَرُ لَهُ؟ هَلْ مِنْ سَائِلٍ يُعْطَى؟"⁶⁹

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Muhakkak ki Allah gecenin ilk yarısı geçinceye kadar mühlet verir. Sonra bir münâdiye: ‘Duâ eden yok mu? İcabet edeyim, bağışlanma dileyen yok mu? Bağışlayayım. İsteyen yok mu? Vereyim.’ demesini emreder.*”

Şu‘ayb el-Arnaût bu rivayet için “*isnadı sahihtir.*” değerlendirmesini yapmıştır.⁷⁰

Hadis (7/7)

عن انبي صلى الله عليه وسلم: "والذي نفس محمد بيده لو أنكم دليتم بحبل إلى الأرض السابعة لهبطتم على الله"

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Muhammed’in canı kudret elinde bulunan Allah’a yemin olsun ki siz en alttaki dünyaya (yerin yedinci tabakasına kadar) bir ip sarkıtmış olsaydınız o iple Allah’a ulaşırdınız/inerdiniz.*”

Bu rivayet Tirmizî’de geçen uzunca bir hadisin son kısmıdır. Tirmizî’deki sened ve metin şöyledir.

⁶⁹ Nesâî, *es-Sünenü 'l-kübrâ*, IX, 180 (10243); a. mlf., *Amelü 'l-yevm ve 'l-leyle*, s. 340 (482).

⁷⁰ İbn Hanbel, *el-Müsned*, XXVI, 208 (dipnot).

حَدَّثَنَا عَبْدُ بْنُ حُمَيْدٍ وَعَبْدُ وَاحِدٍ وَالْمَعْنَى وَاحِدٌ، قَالُوا: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شَيْبَانُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ قَتَادَةَ، قَالَ: حَدَّثَ الْحَسَنُ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: بَيْنَمَا نَبِيُّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَالِسٌ وَأَصْحَابُهُ إِذْ أَتَى عَلَيْهِمْ سَحَابٌ، فَقَالَ نَبِيُّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "هَلْ تَذَرُونَ مَا هَذَا؟" فَقَالُوا: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ: "هَذَا الْعَنَانُ هَذِهِ رَوَايَا الْأَرْضِ يَسُوفُهُ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى إِلَى قَوْمٍ لَا يَشْكُرُونَهُ وَلَا يَدْعُونَهُ" ثُمَّ قَالَ: "هَلْ تَذَرُونَ مَا فَوْقَكُمْ؟" قَالُوا: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ: "فَإِنَّهَا الرِّقِيعُ، سَقَفٌ مَحْفُوظٌ، وَمَوْجٌ مَكْفُوفٌ"، ثُمَّ قَالَ: "هَلْ تَذَرُونَ كَمْ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهَا؟" قَالُوا: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ: "بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهَا مَسِيرَةُ خَمْسِ مِائَةِ سَنَةٍ". ثُمَّ قَالَ: "هَلْ تَذَرُونَ مَا فَوْقَ ذَلِكَ؟" قَالُوا: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ: "فَإِنَّ فَوْقَ ذَلِكَ سَمَاءَيْنِ، مَا بَيْنَهُمَا مَسِيرَةُ خَمْسِ مِائَةِ عَامٍ حَتَّى عَدَّ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ، مَا بَيْنَ كُلِّ سَمَاءَيْنِ مَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ" ثُمَّ قَالَ: "هَلْ تَذَرُونَ مَا فَوْقَ ذَلِكَ؟" قَالُوا: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ: "فَإِنَّ فَوْقَ ذَلِكَ الْعَرْشَ وَبَيْنَهُ وَبَيْنَ السَّمَاءِ بُعْدٌ مَا بَيْنَ السَّمَاءَيْنِ". ثُمَّ قَالَ: "هَلْ تَذَرُونَ مَا الَّذِي تَحْتَكُمْ؟" قَالُوا: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ: "فَإِنَّهَا الْأَرْضُ". ثُمَّ قَالَ: "هَلْ تَذَرُونَ مَا الَّذِي تَحْتَ ذَلِكَ؟" قَالُوا: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ: "فَإِنَّ تَحْتَهَا أَرْضًا أُخْرَى، بَيْنَهُمَا مَسِيرَةُ خَمْسِ مِائَةِ سَنَةٍ حَتَّى عَدَّ سَبْعَ أَرْضَيْنِ، بَيْنَ كُلِّ أَرْضَيْنِ مَسِيرَةُ خَمْسِ مِائَةِ سَنَةٍ". ثُمَّ قَالَ: "وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لَوْ أَنَّكُمْ دَلَّيْتُمْ بِجَهْلٍ إِلَى الْأَرْضِ السُّفْلَى لَهَبَطَ عَلَى اللَّهِ. ثُمَّ قَرَأَ {هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ} 72" 71

Ebû Hureyra'dan (r.a) gelen rivâyete göre, şöyle demiştir: "Rasûlullah (s.a.v), ahabıyla birlikte oturmakta iken üzerlerine bir bulut geldi. Rasûlullah (s.a.v), 'bunun ne olduğunu biliyor musunuz?' diye sordu. Ashab: 'Allah ve Rasûlü daha iyi bilir.' dediler. Rasûlullah (s.a.v) buyurdu ki: 'Bu buluttur, bu bulutlar toprağın sulayıcılarıdır. Allah onları kendisine şükretmeyen kulluk yapmayan kimselere bile gönderiyor.' Sonra, 'üzerinizde ne var biliyor musunuz?' diye sordu. Ashab: 'Allah ve Rasûlü daha iyi bilir.' dediler. Bunun üzerine şöyle buyurdu: 'O dünyamızın semasıdır, korunmuş bir tavan ve önüne geçilmiş bir dalgadır.' Sonra Rasûlullah (s.a.v): 'Bu gökle sizin aranızdaki mesafe ne kadardır?' diye sordu. Ashab: 'Allah ve Rasûlü daha iyi bilir.' dediler. Şöyle buyurdu: 'Sizinle onun arasında beşyüz yıllık mesafe vardır.' Sonra konuşmasına şöyle devam etti: 'Onun üstünde ne var biliyor musunuz?' Ashab: 'Allah ve Rasûlü daha iyi bilir.' dediler. Şöyle buyurdu: 'Onun üzerinde iki gök daha vardır ki aralarındaki mesafe beş yüz senelik yoldur.' Rasûlullah (s.a.v), yedi göğün hepsini saydı, 'her iki göğün arası dünya ile dünya göğünün arası

71 Hadîd 57/3.

72 Tirmizî, Ebû İsa Muhammed b. İsa, el-Câmi'u's-sahîh (Sünen), thk. Beşşâr Avvâd Ma'rûf, Dâru'l-Garbi'l-İslâmî, Beyrût 1996, Tefsîrû'l-Kur'an, 57 (3298).

kadardır. ' buyurdu. Sonra şöyle buyurdu: 'Onun da üzerinde ne var biliyor musunuz?' Ashab: 'Allah ve Rasûlü daha iyi bilir.' dediler. Şöyle buyurdu: 'Onun da üzerinde arş vardır, arş ile yedinci gök arasındaki mesafe iki gök arasındaki mesafe kadardır.' Sonra Rasûlullah (s.a.v), 'altınızda ne var biliyor musunuz?' buyurdu. Ashab: 'Allah ve Rasûlü daha iyi bilir.' dediler. Şöyle buyurdu: 'Altınızdaki yeryüzüdür.' Sonra, 'onunda altında ne var biliyor musunuz?' buyurdu. Ashab: 'Allah ve Rasûlü daha iyi bilir.' dediler. Şöyle buyurdu: 'Onun altında başka bir arz vardır ki ikisinin arasındaki mesafe beş yüz senelik yoldur.' Rasûlullah (s.a.v), yedi arza kadar saydı ve 'her arzın arasında beş yüz yıllık mesafe vardır.' buyurdu. Sonra şöyle buyurdu: 'Muhammed'in canı kudret elinde bulunan Allah'a yemin olsun ki siz en alttaki dünyaya (yerin yedinci tabakasına kadar) bir ip sarkıtmış olsaydınız o ip Allah'a kadar ulaşırdı.' dedi ve şu ayeti okudu: 'O ilktir, sondur, zâhirdir, bâtındır. O, her şeyi bilendir.'"

Tirmizî hadisin bu vecihten garip olduğunu söylemiş ve bu hadis hakkında şunları eklemiştir: *"Eyyûb, Yunus b. Ubeyd ve Ali b. Zeyd'in şöyle dedikleri rivâyet edilmiştir: (Senedde bulunan) Hasen, Ebû Hüreyra'dan hadis işitmemiştir."*⁷³ Yani senedde ınkıtâ' bulunmaktadır. Hadisin sıhhati hakkında Elbânî (v. 1419/1999), *"zayıf"* hükmünü vermiştir.⁷⁴

Hadis (8/8)

في حديث آخر: "إن ملكين التقيا بين السماء والأرض، فقال أحدهما للآخر: من أين؟ قال من الأرض السابعة من عند ربي. ثم قال الآخر لصاحبه: وأنا من السماء السابعة من عند ربي"

Diğer bir hadiste şöyle buyrulmuştur: *"İki melek yer ve gök arasında karşılaştı. Onlardan biri diğerine: 'Nereden geliyorsun?' diye sordu. Diğeri: 'Rabbimin yanından yedinci yerden' diye cevap verdi. Sonra diğeri arkadaşına: 'Ben de rabbimin yanından yedinci gökten' dedi."*

Rivayeti kaynaklarda bulamadık.

⁷³ Tirmizî, Tefsîrû'l-Kur'an, 57 (3298).

⁷⁴ Elbânî, Nâsirüddîn, *Da 'İfû Süneni't-Tirmizî*, Mektebetü'l-Me'ârif, Riyad 2000, s. 357.

Hadis (9/9)

"لا تفضلوني على يونس بن متى"

"Beni fazilet yönünden Yûnus b. Mettâ'ya takdim etmeyin."

Bu rivayeti benzer lafızlarla Buhârî rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ، حَدَّثَنَا يَحْيَى، عَنْ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنِي الْأَعْمَشُ، ح حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: "لَا يَقُولَنَّ أَحَدُكُمْ: إِنِّي خَيْرٌ مِنْ يُونُسَ" زَادَ مُسَدَّدٌ: "يُونُسَ بْنِ مَتَّى" ⁷⁵

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "Sizden biriniz benim Yûnus'tan hayırlı olduğumu söylemesin." Râvi Müsedded: "Yûnus b. Mettâ" şeklinde ziyadeli söylemiştir.

Hadis (10/10)

لا اله إلا أنت سبحانك إني كنت من الظالمين. في الحديث: "لا يقولها مكروب إلا فرج الله عنه"

"Senden başka ilah yoktur, sen bütün noksanlıklardan münezzehsin, muhakkak ki ben nefsim zulmedenlerden oldum." Hadiste şöyle buyrulmuştur: "Kederli bir kimse bu sözü söylerse Allah ondan gamı tasayı giderir."

Bu rivayeti Ebû Ya'lâ (v. 307/919) el-Mu'cem'inde, Sa'd b. Ebi Vakkâs'tan gelen tarikile rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ حُصَيْنٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْمُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ مَعْمَرًا، يُحَدِّثُ عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ بْنِ سَهْلٍ بْنِ حُنَيْفٍ، عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "إِنِّي لَأَعْلَمُ كَلِمَةً لَا يَقُولُهَا مَكْرُوبٌ إِلَّا فَرَجَ عَنْهُ: كَلِمَةٌ

أَجِي يُونُسَ: {فَنَادَى فِي الظُّلُمَاتِ أَن لَّا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ} ⁷⁶ ⁷⁷

Sa'd b. Ebi Vakkâs'tan gelen rivayete göre, şöyle demiştir: "Hz. Peygamber'in (s.a.v) şöyle buyurduğunu işittim: 'Ben öyle bir söz biliyorum ki kederli bir kimse onu söyleyecek olursa mutlaka o sıkıntı ve kederden kurtulur. O söz, kardeşim Yûnus'un

⁷⁵ Buhârî, Enbiyâ, 35 (3412).

⁷⁶ Enbiyâ 21/87.

⁷⁷ Ebû Ya'lâ, Ahmed b. Alî b. el-Müsennâ et-Temîmî, el-Mu'cem, thk. Hüseyin Selîm Esed, Dârü'l-Me'mûn li't-türâs, Beyrût 1989, s. 295 (263).

sözüdür. Karanlıklar içinde şöyle sesleniyordu: ‘Senden başka ilah yoktur, sen bütün noksanlıklardan münezzehsin, muhakkak ki ben nefsim zulmedenlerden oldum.’”

Eserin muhakkiki Hüseyin Selîm Esed, bu rivayet hakkında “*isnadı zayıf*” demiş sebep olarak ise Amr b. Husayn’a işaret etmiştir. Ayrıca, Amr b. Husayn hariç rivayetin geri kalan ricalinin “*sika*” olduğunu belirtmiştir. Zira Amr b. Husayn hakkında Ebû Zûr’a er-Râzî (v. 264/878) “*vâhi’l-hadîs*”⁷⁸, Ebû Hâtim er-Râzî (v. 277/890) “*zâhibü’l-hadîs*”⁷⁹ ve *leyse bi-şey*”⁸⁰, Ebü’l-Feth el-Ezdî (v. 374/985) “*daîfün cidden (çok zayıf)*”, Dârekutnî (v. 385/995) ise “*metrûk*”⁸¹ demiştir.⁸² Yapılan araştırmalar neticesinde rivayetin çok zayıf olduğu anlaşılmaktadır.

Hadis (11/11)

في الحديث آخر: "فإنه لم يدع بها رجلٌ مسلمٌ في شيءٍ قط إلا استجاب الله له"

Diğer bir hadiste şöyle buyrulmuştur: “*Kim bu duâyı herhangi konuda yaparsa Allah onun duâsını mutlaka kabul eder.*”

Bu hadisi ziyadesiyle Tirmizî, Sa’d b. Ebi Vakkâs’tan gelen tarikla rivayet etmiştir. Tirmizî’deki sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ قَالَ: حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ سَعْدٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "دَعْوَةُ ذِي الثُّونِ إِذْ دَعَا وَهُوَ فِي بَطْنِ الْحَوْتِ: {لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ}"⁸³، فَإِنَّهُ لَمْ يَدْعُ بِهَا رَجُلٌ مُسْلِمٌ فِي شَيْءٍ قَطُّ إِلَّا اسْتَجَابَ اللَّهُ لَهُ"⁸⁴

⁷⁸ Vâhi’l-hadîs: Güvenilir/sika biri olduğu hiç söylenmemiş olan bununla beraber etkileyici bir sebepten zayıf olduğu bildirilen râvi. Bkz. Aydın, Abdullah, *Hadis Istılahları Sözlüğü*, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 2013, s. 327.

⁷⁹ Zâhibü’l-hadîs: Cerhin, Zehebî ve Sehâvî’ye göre üçüncü, Irâkî’ye göre ikinci mertebesinde bulunan bir ravi hakkında kullanılan bir sîga. Böyle bir ravinin rivayet ettiği hadis hiçbir suretle alınmaz. Bkz. Aydın, *Hadis Istılahları Sözlüğü*, s. 335.

⁸⁰ Leyse bi-şey: Cerhin, Zehebî ve Sehâvî’ye göre dördüncü, Irâkî’ye göre üçüncü mertebesinde bulunan bir ravi hakkında kullanılan bir sîga. Böyle bir ravinin rivayet ettiği hadis hiçbir suretle alınmaz. Bkz. Aydın, *Hadis Istılahları Sözlüğü*, s. 164.

⁸¹ Metrûk: İttihâm bi’l-kizb (yalancılıkla itham edilmesi), fîsk (günahkarlığı), kesretü’l-galat (çok yanlış yapması) fartu’l-gaflet (aşırı gafil olması) gibi ağır bir kusurla tenkid edilen râvinin tek başına rivayet ettiği hadis. Bkz. Aydın, *Hadis Istılahları Sözlüğü*, s. 181.

⁸² İbn Hacer, Ebü’l-Fazl Şihâbüddîn Ahmed b. Alî b. Muhammed el-Askalânî, *Tehzîbü’t-tehzîb*, Dârü’l-Kütübi’l-İslâmî, Kahire 1993, VIII, 21 (32).

⁸³ Enbiyâ 21/87.

⁸⁴ Tirmizî, Daavât, 85 (3505).

Hiz. Peygamber (s.a.v) Şöyle buyurmuştır: “Yunus’un balığın karnında iken yaptığı duâ olan: ‘Senden başka ilah yoktur, sen bütöün noksanlıklardan münezzehsin, muhakkak ki ben nefsimde zulmedenlerden oldum.’ Kim bu duâyı herhangi bir konuda yaparsa Allah onun duâsını mutlaka kabul eder.”

Hadis hakkında, Hâkim “*isnadı sahihtir.*” demiş, Zehebî de ona muvâfakat etmiş ve rivayetin sıhhati için “*sahih*” değerlendirmesini yapmıştır.⁸⁵ Ayrıca Elbânî de hadisin “*sahih*” olduğunu söylemiştir.⁸⁶

Hadis (12/12)

عن قول الجارية لما سأها النبي صلى الله عليه وسلم "أين الله؟" قالت: في السماء، فقال صلى الله عليه وسلم: "دعوها فإنما مؤمنة"

Hiz. Peygamber (s.a.v) cariyeye: “Allah nerede?” diye sorunca, kadın “göktedir” dedi. Bunun üzerine Hiz. Peygamber (s.a.v) “onu azat edin çünkü o müminedir.” dedi.

Bu rivayet benzer lafızlarla; Müslim, Ebû Dâvud⁸⁷ ve Nesâî⁸⁸ de geçen uzunca bir hadisin son kısmıdır. Müslim’deki sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ، وَأَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، - وَتَقَارَبَا فِي لَفْظِ الْحَدِيثِ - قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ حَجَّاجِ الصَّوَّافِ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ هَلَالِ بْنِ أَبِي مَيْمُونَةَ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ الْحَكَمِ السَّلْمِيِّ، قَالَ: بَيْنَا أَنَا أَصْلَى مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. إِذْ عَطَسَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ. فَقُلْتُ: يَرْحَمَكَ اللَّهُ فَرَمَانِي الْقَوْمُ بِأَبْصَارِهِمْ، فَقُلْتُ: وَاتَّكَلُ أَمِيَّاهُ، مَا شَأْنُكُمْ تَنْظُرُونَ إِلَيَّ؟ فَجَعَلُوا يَضْرِبُونَ بِأَيْدِيهِمْ عَلَى أَفْخَادِهِمْ. فَلَمَّا رَأَيْتُهُمْ يُصَمِتُونَنِي لَكِنِّي سَكَتُ، فَلَمَّا صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَبِأَيِّ هُوَ وَأَمِّي، مَا رَأَيْتُ مُعَلِّمًا قَبْلَهُ وَلَا بَعْدَهُ أَحْسَنَ تَعْلِيمًا مِنْهُ. فَوَاللَّهِ، مَا كَهَرَنِي وَلَا صَرَبَنِي وَلَا شَتَمَنِي. قَالَ: "إِنَّ هَذِهِ الصَّلَاةَ لَا يَصْلُحُ فِيهَا شَيْءٌ مِنْ كَلَامِ النَّاسِ، إِنَّمَا هُوَ التَّسْبِيحُ وَالتَّكْبِيرُ وَقِرَاءَةُ الْقُرْآنِ" أَوْ كَمَا قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنِّي حَدِيثُ عَهْدٍ بِجَاهِلِيَّةٍ، وَقَدْ جَاءَ اللَّهُ بِالْإِسْلَامِ، وَإِنَّ مِنَّا رِجَالًا يَأْتُونَ الْكُفَّانَ! قَالَ: "فَلَا تَأْتِهِمْ" قَالَ: وَمِنَّا رِجَالٌ يَطْطِرُونَ! قَالَ: "ذَاكَ شَيْءٌ يَجِدُونَهُ فِي صُدُورِهِمْ، فَلَا يَصُدُّهُمْ" قَالَ ابْنُ الصَّبَّاحِ: "فَلَا يَصُدُّكُمْ" قَالَ قُلْتُ: وَمِنَّا رِجَالٌ يَخْطُونَ. قَالَ: "كَانَ نَبِيٌّ مِنَ الْأَنْبِيَاءِ يَخْطُ، فَمَنْ وَافَقَ خَطَّهُ فَذَاكَ" قَالَ: وَكَانَتْ لِي جَارِيَةٌ تَرْعَى غَنَمًا لِي قَبْلَ أَخِي وَالْجَوَانِيَّةِ، فَاطْلَعْتُ ذَاتَ يَوْمٍ فَإِذَا

⁸⁵ Hâkim, *el-Müstedrek*, II, 414.

⁸⁶ Elbânî, Nâsirüddîn, *Sahîhu Süneni't-Tirmizî*, Mektebetü'l-Me‘ârif, Riyad 2000, III, 443 (3505).

⁸⁷ Ebû Dâvud, *Salât*, 170 (930).

⁸⁸ Nesâî, *Sehv*, 20 (1218).

الذَّيْبُ قَدْ ذَهَبَ بِشَاةٍ مِنْ غَنَمِهَا. وَأَنَا رَجُلٌ مِنْ بَنِي آدَمَ. آسَفُ كَمَا يَأْسِفُونَ، لَكِنِّي صَكَّكْتُهَا صَكَّةً، فَأَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَعَظَمَ ذَلِكَ عَلَيَّ، قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَفَلَا أُعْتِقُهَا؟ قَالَ: "اِئْتِنِي بِهَا"، فَأَتَيْتُهُ بِهَا، فَقَالَ لَهَا: "أَيْنَ اللَّهُ؟" قَالَتْ: فِي السَّمَاءِ. قَالَ: "مَنْ أَنَا؟" قَالَتْ: أَنْتَ رَسُولُ اللَّهِ، قَالَ: "أَعْتَقُهَا، فَإِنَّهَا مُؤَمَّنَةٌ"⁸⁹

Muaviye b. el-Hakem es-Sulemî (r.a) anlatıyor: “Ben Rasûlullah (s.a.v) ile birlikte namaz kılarken cemaatten bir şahıs hapşırdı. Ben de ona ‘yerhamükellah (Allah sana merhamet etsin.)’ dedim. Cemaattekiler bana dik dik baktılar. Bunun üzerine: ‘Vay başıma gelen, niye bana böyle bakıyorsunuz?’ dedim. Bu sefer ellerini baldırlarına vurarak beni susturmak istediler. Beni susturmak istediklerini görünce sustum. Rasûlullah (s.a.v) namazı bitirince (bana iyi davrandı), annem babam O’na feda olsun, ben O’ndan ne önce ne de sonra, O’ndan daha iyi öğreten bir muallim görmedim. Allah’a yemin olsun O beni ne azarlardı ne dövdü ne de betimi yıktı; sadece: ‘Namazda insan kelamından (dünyevî) bir söz münasip değildir, ona uygun olan söz, tesbih, tekbir ve Kur’ân kıraatidir.’ dedi. Ben: ‘Ey Allah’ın Rasûlü, ben cahiliyeden daha yeni çıkmış birisiyim. Allah bize İslam’ı lütfetti ama bizde öyleleri var ki, hala kâhinlere geliyorlar, (bu hususta ne tavsiye edersiniz?)’ dedim. ‘Sen onlara gitme.’ buyurdu. Ben tekrar: ‘Bizden bazıları da kuşlarla uğursuzluğa yormada bulunuyorlar.’ dedim. Cevaben: ‘Bu, onların içlerinden gelen bir şeydir. Sakın onları yoldan çıkarmasın!’ dedi. (İbnü’s-Sabbâh: ‘Sakın sizi yoldan çıkarmasın.’ dedi.) Ben: ‘Bizde, kuma hatlar çizerek fala bakanlar da var?’ dedim. Şu açıklamayı yaptı: ‘Peygamberlerden biri de (kuma) çizgi çizirdi. Kim çizgisini onun çizgisine uygun düşürürse isabet eder!’ buyurdu. Ben: ‘Benim bir cariyem vardı, Uhud ve Cevâniyye taraflarında koyun otlatırdı. Bir gün öğrendim ki bir kurt peyda olmuş ve sürüden bir koyun götürmüştü. Ben bir insanoğluyum, herkes gibi ben de öfkelenirim. (Bu hadise yüzünden kızıp) cariyeye bir tokat attım.’ dedim. Bu sözümü işitince Rasûlullah tokadımı fazla buldu, (yakıştıramadı). ‘O halde onu azat edeyim mi?’ dedim. Rasûlullah ‘Sen onu bana getir.’ dedi. Ben de cariyeyi ona getirdim. Ona: ‘Allah nerede?’ diye sordu. Cariye: ‘Semada!’ diye cevap verdi. Bu sefer: ‘Ben

⁸⁹ Müslim, Mesâcid, 33 (537).

kimim?’ diye sordu. O da: ‘Sen Rasûlullah’sın!’ diye cevap verdi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v): ‘Onu azat et, çünkü o müminedir.’ buyurdu.”

Elbânî hadisin sıhhati hakkında “*sahih*” değerlendirmesini yapmıştır.⁹⁰

Hadis (13/13)

عنه صلى الله عليه وسلم: "إِذَا كَانَ أَحَدُكُمْ يَصَلِّي فَلَا يَبْصُقْ قَبْلَ وَجْهِهِ فَإِنَّ اللَّهَ قَبْلَ وَجْهِهِ إِذَا صَلَّى"

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Sizden biriniz namaz kılarken, önüne tükürmesin. Çünkü namaz kıldığı zaman Allah, onun yüzünün geldiği tarafındadır.”

Bu rivayet benzer lafızlarla Buhârî ve Müslim’de⁹¹ yer almaktadır. Hadis *muttefekun aleyh*’tir. Buhârî’deki sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مَالِكٌ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَى بُصَافًا فِي جِدَارِ الْقِبْلَةِ فَحَكَّهُ، ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَى النَّاسِ، فَقَالَ: "إِذَا كَانَ أَحَدُكُمْ يَصَلِّي فَلَا يَبْصُقْ قَبْلَ وَجْهِهِ، فَإِنَّ اللَّهَ قَبْلَ وَجْهِهِ إِذَا صَلَّى"⁹²

Abdullah b. Ömer’den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: “*Rasûlullâh (s.a.v) kible duvarında bir tükürük gördü ve hemen onu kazıdı. Sonra insanlara dönüp: ‘Sizden biriniz namaz kılarken, önüne tükürmesin. Çünkü namaz kıldığı zaman Allah, onun yüzünün geldiği tarafındadır.’ buyurdu.*”

Hadis (14/14)

عن قوله صلى الله عليه وسلم: "يطوي الله السموات يوم القيامة ثم يأخذهن بيده"

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Allah kıyamet gününde gökleri dürer, sonra da onları eline alır.*”

Bu hadisi ziyadesiyle Müslim ve Ebû Dâvud⁹³ rivayet etmişlerdir. Müslim’deki sened ve metin şöyledir.

⁹⁰ Elbânî, *Sahîhu Süneni Ebî Dâvud*, I, 620-21 (930).

⁹¹ Müslim, *Mesâcid*, 50 (547).

⁹² Buhârî, *Salât*, 33 (406).

⁹³ Ebû Dâvud, *Sünnet*, 21 (4732).

حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ. حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ عُمَرَ بْنِ حَمْزَةَ، عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ. أَخْبَرَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "يَطْوِي اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ السَّمَاوَاتِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. ثُمَّ يَأْخُذُهُنَّ بِيَدِهِ الْيُمْنَى. ثُمَّ يَقُولُ: أَنَا الْمَلِكُ. أَتَيْنَ الْجَبَّارُونَ؟ أَتَيْنَ الْمُتَكَبِّرُونَ؟ ثُمَّ يَطْوِي الْأَرْضَ بِشِمَالِهِ. ثُمَّ يَقُولُ: أَنَا الْمَلِكُ. أَتَيْنَ الْجَبَّارُونَ؟ أَتَيْنَ الْمُتَكَبِّرُونَ؟"⁹⁴

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Allah kıyamet gününde gökleri dürer, sonra da onları sağ eline alır. Sonra da: ‘Ben Melikim, hani nerede zorbalara? Nerede böbürlenenenler?’ diye buyurur. Sonra yerleri sol eliyle dürer. Sonra yine: ‘Ben Melikim, hani nerede zorbalara, nerede böbürlenenenler?’ diye buyurur.”

Elbânî rivayetin “sahih” olduğunu söylemiştir.⁹⁵

Hadis (15/15)

عن قوله صلى الله عليه وسلم: "لا تزال جهنم يلقى فيها وتقول هل من مزيد حتى يضع رب العزة فيها قدمه" "ولا تزال الجنة تفضل حتى ينشئ الله لها خلقا فيسكنهم فضلة الجنة"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Rabbü’l-İzzet ayağını cehenneme koyuncaya kadar cehennem: ‘Daha var mı?’ demeye devam eder. Cennet ise içine girenlerle devamlı artıp büyüyecek, nihayet Allah onun boşluğunu doldurmak için yeniden birtakım halk yaratıp da bunları kalan cennet fazlalığında iskân edecektir.”

Bu rivayeti ziyadesiyle Buhârî ve Müslim⁹⁶, Enes b. Mâlik’ten gelen tariklerle rivayet etmişlerdir. Hadis *muttefekun aleyh*’tir. Buhârî’deki sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي الْأَسْوَدِ حَدَّثَنَا حَرَمِيُّ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "يُلْقَى فِي النَّارِ". ح. وَقَالَ لِي خَلِيفَةُ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ حَدَّثَنَا سَعِيدٌ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسٍ. ح. وَعَنْ مُعْتَمِرٍ: سَمِعْتُ أَبِي عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "لَا يَزَالُ يُلْقَى فِيهَا وَتَقُولُ: هَلْ مِنْ مَزِيدٍ حَتَّى يَضَعَ فِيهَا رَبُّ الْعَالَمِينَ قَدَمَهُ فَيَنْزَوِي بَعْضُهَا إِلَى بَعْضٍ ثُمَّ يَقُولُ: قَدْ قَدْ، بِعِزَّتِكَ وَكَرَمِكَ. وَلَا تَزَالُ الْجَنَّةُ تُفْضَلُ حَتَّى يَنْشِئَ اللَّهُ لَهَا خُلُقًا فَيُسْكِنَهُمْ فَضْلُ الْجَنَّةِ"⁹⁷

⁹⁴ Müslim, Sıfatü'l-Kıyâme, 24 (2788).

⁹⁵ Elbânî, Nâsirüddîn, *Sahîhu'l-Câmi 'i's-sagîr ve ziyâdetüh*, Mektebü'l-İslâmî, Beyrût 1988, II, 1346 (8101).

⁹⁶ Müslim, Cennet ve Sıfat-ı Neîmihâ, 37 (2848).

⁹⁷ Buhârî, Kitâbü't-tevhid, 7 (7384).

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Cehennemlikler cehenneme atılmaya devam ettikçe cehennem: ‘Daha var mı?’ der. Sonunda Allah ayağını cehenneme koyar ve bazısı bazısına toplanıp dūrülür. Cehennem de: ‘Senin izzet ve keremine yemin olsun ki yeter, yeter.’ der. Cennet ise içine girenlerle devamlı artıp büyüyecek, nihayet Allah onun boşluğunu doldurmak için yeniden birtakım halk yaratıp da bunları kalan cennet fazlalığında iskân edecektir.*”

Hadis (16/16)

عن النبي صلى الله عليه وسلم: "من تقرب إلى الله تعالى شبرًا تقرب منه ذراعًا ومن تقرب ذراعًا تقرب منه باعًا ومن أقبل إلى الله ماشيًا أقبل الله إليه مهرولاً والله أعلى وأجل"

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Kim Allah’a bir karış yaklaşırsa Allah ona bir zira yaklaşır. Kim Allah’a bir zira yaklaşırsa Allah ona bir kulaç yaklaşır. Kim Allah’a yürüyerek gelirse Allah ona koşarak gelir.*”

Hadisi benzer lafızlarla ve ziyadesiyle, Buhârî ve Müslim⁹⁸ Ebû Hureyra’dan gelen tariklerle rivayet etmişlerdir. Hadis *muttefekun aleyh*’tir. Buhârî’deki sened ve metin şu şekildedir.

حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ خَفْصٍ حَدَّثَنَا أَبِي حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ سَمِعْتُ أَبَا صَالِحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "يَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى: أَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِي يَ، وَأَنَا مَعَهُ إِذَا ذَكَرَنِي، فَإِنْ ذَكَرَنِي فِي نَفْسِهِ ذَكَرْتُهُ فِي نَفْسِي، وَإِنْ ذَكَرَنِي فِي مَالٍ ذَكَرْتُهُ فِي مَالِي خَيْرٌ مِنْهُمْ، وَإِنْ تَقَرَّبَ إِلَيَّ شِبْرًا تَقَرَّبْتُ إِلَيْهِ ذِرَاعًا، وَإِنْ تَقَرَّبَ إِلَيَّ ذِرَاعًا تَقَرَّبْتُ إِلَيْهِ بَاعًا، وَإِنْ أَتَانِي يَمْشِي أَتَيْتُهُ هَرْوَلَةً"⁹⁹

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Yüce Allah: ‘Ben, kulumun hakkımdaki zannı gibiyim. Kulum beni andığı zaman ben muhakkak onunla beraber bulunurum. O, beni içinden anarsa ben de onu içimden anarım. Eğer o beni bir topluluk içinde anarsa ben de onu o topluluktan daha hayırlı bir topluluk içinde anarım. Kulum bana bir karış yaklaşırsa ben ona bir zira yaklaşırım. Eğer o, bana bir zira yaklaşırsa ben ona bir kulaç yaklaşırım. O bana yürüyerek gelirse, ben ona koşarak gelirim.’* buyurdu.”

⁹⁸ Müslim, Zikr, 2 (2675).

⁹⁹ Buhârî, Tevhid, 15 (7405).

Hadis (17/17)

قوله صلى الله عليه وسلم: "الحجر الأسود يمين الله"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Hacerü’l-esved Allah’ın sağıdır/sağı elidir.*”

Bu rivayeti ziyadesiyle İbn Adî (v. 365/976), *el-Kâmil fî du‘afâi’r-ricâl* isimli eserinde Câbir’den gelen tarikîle rivayet etmiştir. Rivayetin sened ve metni şu şekildedir.

حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ حَاتِمٍ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الْأَزْدِيُّ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ بِشْرِ، عَنْ أَبِي مَعْشَرٍ الْمَدَنِيِّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُثَنِّكِ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: الْحَجَرُ يَمِينُ اللَّهِ فِي الْأَرْضِ يَصَافِحُ بِهِ عِبَادَهُ.¹⁰⁰

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Hacerü’l-esved Allah’ın sağıdır/sağı elidir. Allah kullarıyla onunla musafaha eder.*”

İbnü’l-Cevzî (v. 597/1201) bu rivayet hakkında “*lâ yesihhu*” (sahih değildir.) demiş senedde bulunan İshâk b. Bîşr hakkında Ebû Bekr b. Ebî Şeybe’nin (v. 235/849) “*kezzâb*” (yalancı), Dârekutnî’nin (v. 385/995) “*yeda‘u’l-hadîs*”¹⁰¹ dediğini kaydetmiştir.¹⁰²

Hadis (18/18)

عن النبي صلى الله عليه وسلم في قوله تعالى: {يَوْمَ يَكْشِفُ عَنْ سَاقٍ} ¹⁰³ قال: "يكشف عن نورٍ عظيم"

Hiz. Peygamber (s.a.v): “*Gerçeklerin (baldırların) açığa çıktığı gün*” ayeti hakkında “*büyük nur açığa çıkar.*” buyurmuştur.

¹⁰⁰ İbn Adî, Ebû Ahmed Abdullâh b. Adî b. Abdillâh el-Cürcânî, *el-Kâmil fî du‘afâi’r-ricâl*, thk., tlk. Âdil Ahmed Abdulmevcûd, Ali Muhammed Muavvaz, Abdulfettâh Ebû Sünne, Dârü’l-Kütübi’l-İlmiyye, Beyrût ts., I, 557; Haîb el-Bağdâdî, Ebû Bekr Ahmed b. Alî, *Târîhu Bağdâd*, thk. Beşşâr Avvâd Ma’rûf, Dârü’l-Garbi’l-İslâmî, Beyrût 2001, VII, 339 (3324).

¹⁰¹ Yeda‘u’l-hadîs: Irâkî’ye göre cerhin birinci mertebesinde bulunan bir râvi hakkında kullanılan bir sîga. Böyle bir râvinin rivayet ettiği hadis hiçbir suretle alınmaz. Bkz. Aydın, *Hadis Istılahları Sözlüğü*, s. 332.

¹⁰² İbnü’l-Cevzî, Ebu’l-Ferec Abdurrahman Ali b. Muhammed, *el-‘İlelü’l-mütenâhiye fî l-ehâdîsi’l-vâhiye*, thk. Halîl el-Meys, Dârü’l-Kütübi’l-İlmiyye, Beyrût 1983, II, 575 (944).

¹⁰³ Kalem 68/42.

Bu rivayet benzer lafızlarla Ebû Ya‘lâ’nın *el-Müsned*’inde geçmektedir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا الْقَاسِمُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدٍ رَوْحُ بْنُ جِنَاحٍ، عَنْ مَوْلَى لِعَمْرٍ ابْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: {يَوْمَ يُكْشَفُ عَنْ سَاقٍ} ¹⁰⁴ قَالَ: "عَنْ نُورٍ عَظِيمٍ يَخْرُونَ لَهُ سُجْدًا" ¹⁰⁵

H. Peygamber (s.a.v): “Gerçeklerin (baldırların) açığa çıktığı gün” ayeti hakkında “onlar büyük nurdan dolayı Allah’a secdeye kapanırlar.” buyurmuştur.

Eserin muhakkiki Hüseyin Selîm Esed hadisin sıhhati hakkında “*isnadı zayıftır.*” değerlendirmesini yapmış sebep olarak da senedde bulunan Ebû Saîd Ravh b. Cenâh’ı işaret etmiştir.¹⁰⁶ Ebû Saîd hakkında Ebû Zür‘a “*yükteb hadîsühü, lâ yühteccu bih ve leyse bi’l-kavî (hadisi i’tibar için yazılabilir, hadisi delil olmaz, kuvvetli değildir.)*”, Nesâî (v. 303/915) “*leyse bi’l-kavî*”, İbn Hibbân (v. 354/965) da “*münkerü’l-hadîs cidden*” demiştir.¹⁰⁷ Yapılan değerlendirmeler neticesinde rivayetin zayıf olduğu anlaşılmaktadır.

Hadis (19/19)

"فِيكَشَفَ لَهُمُ الْحِجَابَ فَيَنْظُرُونَ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى فَيَخْرُونَ لَهُ سُجْدًا وَيَبْقَى أَقْوَامٌ يَرِيدُونَ السُّجُودَ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ"

“Onlar için perde açılır ve onlar Allah’a bakarlar. Ve Allah’a secdeye kapanırlar. Bir kavim secde etmeyi murat ettikleri halde güç yetiremeyip oldukları yerde kalırlar.”

Bu rivayet İbn Ebû Âsım’ın (v. 287/900) *Kitâbü’s-sünne*’sinde zikrettiği uzunca bir hadisin bir parçasıdır. Sened ve metin şöyledir.

ثَنَا هُدْبَةُ بْنُ خَالِدٍ، ثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ عُمَارَةَ الْقُرَشِيِّ، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ قَالَ: وَقَدْتُ إِلَى الْوَلِيدِ بْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ، فَكَانَ الَّذِي يَعْمَلُ فِي حَوَائِجِنَا عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، فَلَمَّا قَضَيْتُ حَوَائِجِي رَجَعْتُ إِلَيْهِ فَقَالَ: مَا رَدَّ الشَّيْخُ؟ فَلَمَّا قَرَبْتُ مِنْهُ قُلْتُ لَهُ: إِنِّي ذَكَرْتُ حَدِيثًا حَدَّثَنِي بِهِ أَبِي عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "إِذَا كَانَ

¹⁰⁴ Kalem 68/42.

¹⁰⁵ Ebû Ya‘lâ, Ahmed b. Alî b. el-Müsennâ et-Temîmî el-Mevsilî, *Müsnedü Ebî Ya‘lâ el-Mevsilî*, thk. Hüseyin Selîm Esed, Dâru’l-Me’mûn li’t-Türâs, Beyrût 1989, XIII, 269 (7283).

¹⁰⁶ Ebû Ya‘lâ, *el-Müsned*, XIII, 269.

¹⁰⁷ İbn Hacer, *Tehzîbü’t-tehzîb*, III, 292-93 (548).

يَوْمَ الْقِيَامَةِ، ذَهَبَ كُلُّ قَوْمٍ إِلَى مَا كَانُوا يَعْبُدُونَ فِي الدُّنْيَا، وَبَقِيَ أَهْلُ التَّوْحِيدِ، فَقَالَ لَهُمْ: مَا تَنْتَظِرُونَ وَقَدْ ذَهَبَ النَّاسُ؟ قَالُوا: إِنَّ لَنَا رَبًّا كُنَّا نَعْبُدُهُ فِي الدُّنْيَا لَمْ نَرَهُ، فَيَقَالُ لَهُمْ: إِذَا رَأَيْتُمُوهُ تَعْرِفُونَهُ. فَيَقُولُونَ: نَعَمْ. فَيَقَالُ لَهُمْ: وَكَيْفَ تَعْرِفُونَهُ وَلَمْ تَرَوْهُ؟ قَالُوا: إِنَّهُ لَا شِبْهَ لَهُ، فَيُكْشَفُ لَهُمْ عَنْ حِجَابٍ فَيَنْظُرُونَ إِلَى اللَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى، فَيَخْرُجُونَ لَهُ سَجْدًا، وَيَبْقَى قَوْمٌ فِي ظُهُورِهِمْ مِثْلُ صَبَاصِي الْبَقَرِ، فَيُرِيدُونَ أَنْ يَسْجُدُوا فَلَا يَقْدِرُونَ عَلَى ذَلِكَ، وَهُوَ قَوْلُ اللَّهِ تَعَالَى: {يَوْمَ يُكْشَفُ عَنْ سَاقٍ، وَيُذْعَوْنَ إِلَى السُّجُودِ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ} ¹⁰⁸ فَيَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى: "عِبَادِي، ارْكَعُوا رُؤُوسَكُمْ، فَقَدْ جَعَلْتُ بَدَلَ كُلِّ رَجُلٍ مِنْكُمْ رَجُلًا مِنَ الْيَهُودِ وَالنَّصَارَى فِي النَّارِ" ¹⁰⁹

Abdullah b. Kays el-Eş‘arî şöyle demiştir: Hz. Peygamber’in (s.a.v) şöyle dediğini işittim: “Kıyamet günü oldu mu her kavmin dünyada taptıkları ortaya çıkar. Her kavim taptıklarının yanına gider. Tevhid ehli ortada kalır. Onlara: ‘Siz neyi bekliyorsunuz?’ denilir. Onlar: ‘Bizim Rabbimiz var, biz dünyada O’na ibadet ediyorduk, şimdi onu göremiyoruz.’ derler. Onlara şöyle sorulur: ‘Siz onu görürseniz tanır mısınız?’ Onlar da ‘Evet, tanırız.’ derler. Onlara: ‘Onu nasıl tanıyacaksınız? Halbuki siz onu görmemişsiniz.’ denir. Cevap olarak da: ‘Onun bir benzeri yoktur.’ derler. Böylece onlar için perde açılır ve onlar Allah’a bakarlar. Ve Allah’a secdeye kapanırlar. Ortada sırtlarında sığır boynuzu gibi katılaşmış bir grup kalır. Onlar Allah’a secde etmek isterler, fakat güç yetiremezler. Bunun üzerine Allah: ‘Ey kullarım! Başlarınızı secdeden kaldırın. Sizin herbirinizin yerine yahudi ve hristiyanlardan birer kişiyi cehenneme göndereceğim’ buyurur.”

Elbânî bu rivayet hakkında “isnadı zayıf” değerlendirmesini yapmıştır. Sebep olarak da Ali b. Zeyd’e işaret etmiştir.¹¹⁰ Zira Ali b. Zeyd hakkında; Yahyâ b. Maîn (v. 233/848) “leyse bi-şey”, İclî (v. 261/875) “leyse bi’l-kavî”, Ebû Hâtim er-Râzî “lâ yuhteccu bih, yükteb hadîsühü” demiştir.¹¹¹ Ayrıca senedde bulunan Umâre el-Kureyşî hakkında Ebü’l-Feth el-Ezdî (v. 374/985) “daîfun cidden” demiştir.¹¹²

¹⁰⁸ Kalem 68/42.

¹⁰⁹ Elbânî, Nâsirüddîn, *Zılâlü’l-cenne fî tahrîci’s-Sünne* (İbn Ebû Âsım, *Kitâbü’s-sünne* içinde), Mektebetü’l-İslâmî, Beyrût 1980, I, 280 (630).

¹¹⁰ Elbânî, *Zılâlü’l-cenne fî tahrîci’s-Sünne* (İbn Ebû Âsım, *Kitâbü’s-sünne* içinde), I, 281 (630).

¹¹¹ Zehebî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Ahmed, *Mizânü’l-i’tidâl fî nakdi’r-ricâl*, thk. Ali Muhammed el-Becâvî, Dâru’l-Ma‘rife, Beyrût 1963, III, 128 (5844).

¹¹² İbn Hacer, Ebü’l-Fazl Şihâbüddîn Ahmed b. Alî b. Muhammed el-Askalânî, *Lisânü’l-mîzân*, thk. Abdülfettâh Ebû Ğudde, Mektebetü’l-Matbûâtü’l-İslâmiyye, Beyrût 2002, VI, 60 (5571).

Hadis (20/20)

عن قوله صلى الله عليه وسلم لما سأله أبو رزين: أين كان الله قبل أن يخلق خلقه؟ قال: "كان في عماء"

Ebû Rezîn el-Ukaylî Hz. Peygamber'e (s.a.v): "*Rabbimiz bu mahlûkatını yaratmadan önce nerede idi?*" diye sorunca Hz. Peygamber (s.a.v) "*el-Amâ'da idi.*" buyurmuştur.

Bu rivayeti benzer lafızlarla ve ziyadesiyle Tirmizî ve İbn Mâce¹¹³ rivayet etmiştir. Tirmizî'deki sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ يَعْلَى بْنِ عَطَاءٍ، عَنْ وَكَيْعِ بْنِ خُدْسٍ، عَنْ عَمِّهِ أَبِي رَزِينٍ، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيْنَ كَانَ رَبُّنَا قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَ خَلْقَهُ؟ قَالَ: "كَانَ فِي عَمَاءٍ مَا تَحْتَهُ هَوَاءٌ وَمَا فَوْقَهُ هَوَاءٌ، وَخَلَقَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ" قَالَ أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ: قَالَ يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ: الْعَمَاءُ أَيُّ لَيْسَ مَعَهُ شَيْءٌ¹¹⁴

Ebû Rezîn el-Ukaylî'den gelen rivayete göre, o şöyle demiştir: "*Yâ Rasûlallah, Rabbimiz bu mahlûkatını yaratmadan önce nerede idi? diye sordum. Hz. Peygamber (s.a.v): 'Altında ve üstünde hava bulunmayan el-Amâ'da idi. Arşını su üzerinde yarattı.' buyurdu.*" Ahmed b. Menî' dedi ki, Yezîd b. Hârûn şöyle demiştir: "*el-Amâ: yani kendisi ile birlikte başka bir şey yoktur, demektir.*"

Tirmizî hadis hakkında "*hasen*" değerlendirmesini yapmıştır.¹¹⁵ Tirmizî'nin muhakkiki Beşşâr Avvâd Ma'rûf ise rivayetin senedinde bulunan Vekî' b. Hudûs'un "*mechûl*" olmasından dolayı rivayetin isnadının zayıf olduğunu söylemiştir.¹¹⁶ Elbânî de hadis hakkında "*zayıf*" değerlendirmesinde bulunmuştur.¹¹⁷ İbn Mâce'nin muhakkiki Şu'ayb el-Arnaût da Vekî' b. Hudûs'un bilinen bir ravi olmadığını ve bundan dolayı rivayetin isnadının "*zayıf*" olduğunu belirtmiştir.¹¹⁸ İbn Kuteybe (v. 276/889), Vekî' b. Hudûs'un cerh ve ta'dil yönünden durumunun bilinmediğini söylemiştir. İbnü'l Kattân da (v. 628/1231) onun "*mechûlül-hâl*" olduğunu

¹¹³ İbn Mâce, Sünne, 13 (182).

¹¹⁴ Tirmizî, Tefsîr, 12 (3109).

¹¹⁵ Tirmizî, Tefsîr, 12 (3109).

¹¹⁶ Tirmizî, Tefsîr, 12.

¹¹⁷ Elbânî, *Da'îfü Süneni't-Tirmizî*, s. 328 (3109).

¹¹⁸ İbn Mâce, Sünne, 13 (dipnot).

söylemiştir.¹¹⁹ Yapılan değerlendirmeler neticesinde rivayetin zayıf olduğu anlaşılmaktadır.

Hadis (21/21)

أنه صلى الله عليه وسلم قال: "كان الله ولا شيء معه"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “(Ezelde) Allah vardı ve Allah ile beraber bir şey yoktu.”

Rivayeti bu lafızlarla mustakil hadis kaynaklarında tespit edemedik ancak, rivayet mana bakımından büyük ölçüde bir sonraki tahrîcini yapacağımız 22 numaralı hadise benzemektedir ve Buhârî’de rivayet edilmiştir. Ancak 22 numaralı hadis Buhârî’de geçen rivayetle lafız olarak bire bir örtüştüğü için hadisi aşağıda tahrîc etmeyi uygun bulduk.

Hadis (22/22)

قال صلى الله عليه وسلم: "كان الله ولم يكن شيء غيره"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “(Ezelde) Allah vardı ve Allah’tan başka bir şey yoktu.”

Hadisi ziyadesiyle Buhârî rivayet etmiştir. Buhârî’deki sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصٍ بْنُ غِيَاثٍ حَدَّثَنَا أَبِي حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ حَدَّثَنَا جَامِعُ بْنُ شَدَّادٍ عَنْ صَفْوَانَ بْنِ مُحَرَّرٍ أَنَّهُ حَدَّثَهُ عَنْ عِمْرَانَ بْنِ خُصَيْنٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَقَلْتُ نَاقَتِي بِالْبَابِ. فَأَتَاهُ نَاسٌ مِنْ بَنِي تَمِيمٍ فَقَالَ: "اقْبَلُوا الْبُشْرَى يَا بَنِي تَمِيمٍ". قَالُوا: قَدْ بَشَّرْتَنَا فَأَعْطِنَا (مَرَّتَيْنِ). ثُمَّ دَخَلَ عَلَيْهِ نَاسٌ مِنْ أَهْلِ الْيَمَنِ فَقَالَ: "اقْبَلُوا الْبُشْرَى يَا أَهْلَ الْيَمَنِ، أَنْ لَمْ يَقْبَلْهَا بَنُو تَمِيمٍ". قَالُوا: قَدْ قَبِلْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالُوا: جِئْنَا نَسْأَلُكَ عَنْ هَذَا الْأَمْرِ. قَالَ: "كَانَ اللَّهُ وَلَمْ يَكُنْ شَيْءٌ غَيْرُهُ. وَكَانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ. وَكَتَبَ فِي الذِّكْرِ كُلِّ شَيْءٍ. وَخَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ."¹²⁰

¹¹⁹ İbn Hacer, *Tehzîbü't-tehzîb*, XI, 131 (212).

¹²⁰ Buhârî, *Bed'ül-Halk*, 1 (3191).

İmrân b. Husayn şöyle dedi: “Ben Allah Rasûlü’nün (s.a.v) yanında idim. O sırada Temîm oğullarından bir topluluk geldi. Allah Rasûlü (s.a.v) onlara: ‘Müjdeyi kabul edin ey Temîm oğulları.’ dedi. Onlar: ‘Sen bizi müjdeledin. Bize dünyalık maldan yana da bir şeyler ver.’ dediler. Bu sırada Yemen halkından birtakım insanlar içeriye girdiler. Allah Rasûlü (s.a.v) bu sefer onlara şöyle buyurdu: ‘Ey Yemenliler, Temîm oğulları mademki müjdeyi kabul etmek istemediler, İslâm’ın o hayır ve saadet müjdesini sizler kabul edin.’ Yemenliler dediler ki: ‘Kabul ettik Ey Allah’ın Rasûlü. Esasen bizler bu işten (bu alemin hâllerinden) soralım diye geldik.’ Bunun üzerine Hz. Peygamber de (s.a.v): ‘(Ezelde) Allah vardı ve Allah’tan başka bir şey yoktu. Ve Allah’ın Arşı su üzerinde bulunuyordu. Allah zikirde (levhi mahfuzta) her şeyi yazmıştır. Allah gökleri ve yeri yarattı.’ buyurdu.”

Hadis (23/23)

عن قوله صلى الله عليه وسلم: "إن الله كتب كتاباً قبل أن يخلق الخلق: إن رحمتي سبقت غضبي"

Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Muhakkakki Allah mahlûkları yaratmadan önce bir kitap yazmış ve onda ‘Rahmetim öfkeme galip olmuştur.’ diye yazmıştır.*”

Hadisi benzer lafızlarla Buhârî ve Müslim¹²¹, Ebû Hureyra’dan gelen tariklerle rivayet etmişlerdir. Bu hadis *muttefekun aleyh*’tir. Buhârî’deki sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي غَالِبٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، حَدَّثَنَا مُعْتَمِرٌ، سَمِعْتُ أَبِي، يَقُولُ: حَدَّثَنَا قَتَادَةُ، أَنَّ أَبَا رَافِعٍ، حَدَّثَهُ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "إِنَّ اللَّهَ كَتَبَ كِتَابًا قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَ الْخَلْقَ: إِنَّ رَحْمَتِي سَبَقَتْ

غَضَبِي، فَهُوَ مَكْتُوبٌ عِنْدَهُ فَوْقَ الْعَرْشِ"¹²²

Ebû Hureyra’dan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: “Hz. Peygamber’in (s.a.v) şöyle dediğini işittim: ‘Muhakkakki Allah mahlûkları yaratmadan önce bir kitap yazmış ve onda ‘Rahmetim öfkeme galip olmuştur.’ diye yazmıştır. O kitap, arşın üstünde Yüce Allah’ın yanında yazılmış bir kitaptır.’”

¹²¹ Müslim, Tevbe, 14 (2751).

¹²² Buhârî, Tevhid, 55 (7554).

1.1.1. Fasl: Zikir

Hadis (24/24)

عن النبي صلى الله عليه وسلم: "من أكثر ذكر الله أحبه الله"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Kim Allah'ı çokça zikrederse Allah onu sever.”

Hadis, İbn Şâhin'in (v. 385/996) *et-Terğîb fî fedâili 'l-a 'mâl ve sevâbi zâlik* adlı eserinde rivayet edilmiştir. Hadisin sened ve metni şöyledir:

حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُبَشِّرٍ الْوَاسِطِيُّ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ سَهْلٍ، ثنا نُعَيْمُ بْنُ مُوَرِّعٍ، ثنا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ أَكْثَرَ ذِكْرَ اللَّهِ أَحَبَّهُ اللَّهُ"¹²³

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Kim Allah'ı çokça zikrederse Allah onu sever.”

Eserin muhakkiki bu rivayetin sıhhati hakkında “*mevzû*” hükmünü vermiş ve seneddeki Nuaym b. Müverri' için “*müttehem bi'l-vad'*”¹²⁴ Ahmet b. Süheyl için de “*hadîsuhu münker*”¹²⁵ ifadelerini kullanmıştır.¹²⁶ Rivayet hakkında Elbânî de “*mevzû*” hükmünü vermiştir.¹²⁷

Hadis (25/25)

عنه صلى الله عليه وسلم: "مررت ليلة أُسري بي برجلٍ مُغيَّبٍ في نور العرش قلت: من هذا أهذا ملك؟ قيل: لا. قلت: نبي؟ قيل: لا. قلت: من هذا؟ قيل: هذا رجل كان في الدنيا لسانه رطبٌ بذكر الله وقلبه مُعلق بالمساجد"

¹²³ İbn Şâhin, Ebû Hafs Ömer b. Ahmed b. Osman el-Bağdâdî, *et-Terğîb fî fedâili 'l-a 'mâl ve sevâbi zâlik*, thk. Muhammed Hasan İsmail, Dârü'l-Kütübî'l-İlmiyye, Beyrût 2004, s. 57 (158).

¹²⁴ Müttehem bi'l-vad': Müttehem bi'l-kizb manasındadır. Müttehem bi'l-kizb: Cerhin, Zehebî ve Irâkî'ye göre ikinci, İbn Hacer'in *Takrîb*'deki tertibine göre on birinci ve Sehâvî'ye göre üçüncü mertebesinde bulunan bir râvi hakkında kullanılan bir sîga. Böyle bir râvinin rivayet ettiği hadis hiçbir suretle alınmaz. Bkz. Aydın, *Hadis Istılahları Sözlüğü*, s. 239.

¹²⁵ Hadîsuhu Münker: Irâkî'ye göre cerhin dördüncü, Sehâvî'ye göre beşinci mertebesinde bulunan bir râvi hakkında kullanılan bir sîga. Böyle bir râvinin rivayet ettiği hadis, başka bir senedinin olup olmadığını araştırmak ve ona göre değerlendirmek üzere yani i'tibâr için alınır. Bkz. Aydın, *Hadis Istılahları Sözlüğü*, s. 100.

¹²⁶ İbn Şâhin, *et-Terğîb fî fedâili 'l-a 'mâl*, s. 57 (dipnot).

¹²⁷ Elbânî, Nâsirüddîn, *Silsiletü'l-ehâdisi'd-da'ife ve'l-mevdû'a ve eseruhe's-seyyi'ü fî'l-ümme*, Mektebetü'l-Me'ârif, Riyad 1992, X, 63 (4558).

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “İsrâ gecesinde arşın nuru içerisinde kaybolmuş bir adama uğradım. ‘Bu kimdir, bu bir melek midir?’ dedim. ‘Hayır.’ denildi. ‘Bu bir nebî midir?’ dedim. ‘Hayır.’ denildi. ‘Öyle ise kimdir?’ dedim. Cebrail (a.s): ‘Bu, dünyada iken devamlı Allah’ı zikreden, kalbi mescitlere takılı olan bir adamdır.’ dedi.”

Hadis ziyadesiyle, İbn Ebü’l-Dünyâ’nın (v. 281/894), *el-Evliyâ* isimli eserinde rivayet edilmiştir. Rivayetin sened ve metni şöyledir:

حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ ذَكَرَ عَنْ ابْنِ إِسْرَافِيلَ الشَّامِيِّ ذَكَرَ أَحْمَدُ بْنُ أَبِي الْخَوَّارِيِّ نَا أَبُو الْمُخَارِقِ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَرَرْتُ لَيْلَةً أُسْرِيَ بِي بِرَجُلٍ مُعَيَّبٍ فِي نُورِ الْعَرْشِ، فَقُلْتُ: مَنْ هَذَا، مَلَكٌ؟ قِيلَ: لَا، قُلْتُ: نَبِيٌّ؟ قِيلَ: لَا، قُلْتُ: مَنْ هُوَ؟ قَالَ: هَذَا رَجُلٌ كَانَ فِي الدُّنْيَا لِسَانَهُ رَطْبًا مِنْ ذِكْرِ اللَّهِ، وَقَلْبُهُ مُعَلَّقًا بِالْمَسَاجِدِ، وَلَمْ يَسْتَسِبِّ لَوَالِدَيْهِ قَطُّ"¹²⁸

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “İsrâ gecesinde arşın nuru içerisinde kaybolmuş bir adama uğradım. ‘Bu kimdir, bu bir melek midir?’ dedim. ‘Hayır.’ denildi. ‘Bu bir nebî midir?’ dedim. ‘Hayır.’ denildi. ‘Öyle ise kimdir?’ dedim. Cebrail (a.s.): ‘Bu, dünyada iken devamlı Allah’ı zikreden, kalbi mescitlere takılı olan, ana babasına küfretmeyen âsi olmayan bir adamdır.’ dedi.”

Elbânî bu rivayetin “münker” olduğunu belirtmiş ve “isnadı mu‘dal ve muzlimdir.”¹²⁹ demiştir. Ayrıca Elbânî bu rivayetin senedinde yalnızca Ahmed b. Ebi’l-Havârî’nin tanındığını; onun sika ve zâhid olup vefatının h. 246 olduğunu¹³⁰ söylemiştir.¹³¹ Yapılan araştırmalar neticesinde rivayetin çok zayıf olduğu anlaşılmaktadır.

Hadis (26/26)

عن معاذ بن جبل رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم عن ربه عز وجل: "لا يذكركم عبدٌ في نفسه إلا ذكرته في ملائكتي، ولا يذكركم في ملائكتي إلا ذكرته في الرفيق الأعلى"

¹²⁸ İbn Ebü’l-Dünyâ, Ebü Bekr Abdullah b. Muhammed, *el-Evliyâ*, thk. Saîd b. Besyûnî Zağlûl, Müessesetü’l-Kütübî’s-Sekâfiyye, Beyrût 1993, s. 38-39 (95).

¹²⁹ Muzlim: Ravilerinin çoğu mechûl olan sened. Bkz. Aydın, *Hadis İstılahları Sözlüğü*, s. 242.

¹³⁰ İbn Hacer, Ebü’l-Fazl Şihâbüddîn Ahmed b. Alî b. Muhammed el-Askalânî, *Takrîbü’l-tehzîb*, thk. Ebü’l-Eşbâl Sagîr Ahmed el-Bâkistânî, Dâru’l-Âsime, Riyad 2000, s. 93 (61).

¹³¹ Elbânî, *Silsiletü’l-ehâdisi’l-da’ife ve’l-mevdû’a*, XIV, 790 (6845).

Bir hadîs-i kudsîde Yüce Allah şöyle buyurmuştur: “Kendi nefsinde beni zikreden kimseyi ben de meleklerden bir grup arasında zikrederim. Bir toplulukta beni zikreden kimseyi ise ben de Refîk-i A‘lâ’da zikrederim.”

Hadisi Taberânî (v. 360/971), *el-Mu‘cemü’l-kebîr* isimli eserinde rivayet etmiştir.

حَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ سَهْلٍ الدِّمِشْقِيُّ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ، ثنا ابْنُ هَبِيعَةَ، ثنا زَيْدُ بْنُ فَاذَلٍ، عَنْ سَهْلِ بْنِ مُعَاذٍ بْنِ أَنَسٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: لَا يَذْكُرُنِي عَبْدِي فِي نَفْسِهِ إِلَّا ذَكَرْتُهُ فِي مَلَأٍ مِنْ مَلَائِكَتِي، وَلَا يَذْكُرُنِي فِي مَلَأٍ إِلَّا ذَكَرْتُهُ فِي الرَّفِيقِ الْأَعْلَى" ¹³²

Bir hadîs-i kudsîde Yüce Allah şöyle buyurmuştur: “Kendi nefsinde beni zikreden kimseyi ben de meleklerden bir grup arasında zikrederim. Bir toplulukta beni zikreden kimseyi ise ben de Refîk-i A‘lâ’da zikrederim.”

Heysemî hadis hakkında “*isnadı hasen*” hükmünü vermiştir.¹³³ Aynı şekilde Elbânî de rivayetin sıhhatinin “*hasen*” olduğunu söylemiştir.”¹³⁴

Hadis (27/27)

كان النبي صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسِيرُ فِي طَرِيقِ مَكَّةَ فَمَرَّ عَلَى جَبَلٍ يُقَالُ لَهُ جُمْدَانُ بَضْمِ الْجِيمِ وَسُكُونِ الْمِيمِ فَقَالَ: "سِيرُوا هَذَا جُمْدَانُ سَبَقَ الْمَفْرُودُونَ" قَالُوا: وَمَا الْمَفْرُودُونَ؟ قَالَ: "الذَّاكِرُونَ اللَّهَ كَثِيرًا"

“Hz. Peygamber (s.a.v) Mekke yolunda yürüyordu. Derken Cümdan denilen dağın yanından geçti. Yanındakilere ‘yürüyün! Bu Cümdân’dır, Müferridler geçmiştir.’ buyurdu. Ashab: ‘Müferridler nedir Yâ Rasûlallah?’ dediler. Hz. Peygamber de ‘Allah’ı çok zikredenlerdir.’ buyurdu.”

Bu rivayeti benzer lafızlarla Müslim, Ebu Hureyra’dan gelen tarikile rivayet etmiştir. Müslim’deki sened ve metin şöyledir.

¹³² Taberânî, Ebu’l-Kâsım Süleyman b. Ahmed, *el-Mu‘cemü’l-kebîr*, thk. thr. Hamdi Abdülmecîd es-Selefi, Mektebetü İbn Teymiyye, Kâhire ts., XX, 182 (391).

¹³³ Heysemî, *Mecma‘u’z-zevâid*, X, 78.

¹³⁴ Elbânî, *Sahîhu’l-Câmi‘i’s-sağîr ve ziyâdetüh*, II, 799 (4335).

حَدَّثَنَا أُمِّيَّةُ بْنُ بَسْطَامٍ الْعَيْشِيُّ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ، حَدَّثَنَا رَوْحُ بْنُ الْقَاسِمِ، عَنِ الْعَلَاءِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، يَسِيرُ فِي طَرِيقِ مَكَّةَ. فَمَرَّ عَلَى جَبَلٍ يُقَالُ لَهُ جُمْدَانُ. فَقَالَ: "سِيرُوا. هَذَا جُمْدَانُ سَبَقَ الْمُفَرِّدُونَ" قَالُوا: وَمَا الْمُفَرِّدُونَ؟ يَا رَسُولَ اللَّهِ! قَالَ: "الذَّاكِرُونَ اللَّهَ كَثِيرًا، وَالذَّاكِرَاتُ"¹³⁵

Ebû Hureyra'dan gelen rivayete göre, şöyle demiştir: "Hz. Peygamber (s.a.v) Mekke yolunda yürüyordu. Derken Cümdan denilen dağın yanından geçti. Yanındakilere 'yürüyün! Bu Cümdan'dır, müferridler geçmiştir.' buyurdu. Ashab: 'Müferridler nedir Yâ Rasûlallah?' dediler. Hz. Peygamber de (s.a.v) 'Allah'ı çok zikreden erkek ve kadınlardır.' buyurdu."

Hadis hakkında Elbânî "sahih" değerlendirmesini yapmıştır.¹³⁶

Hadis (28/28)

قبل: وما المفردون؟ قال: "المستهترون بذكر الله يضع عنهم الذكر أثقالهم فيأتون الله خفافاً"

(Ashab): "(Ey Allah'ın Rasûlü!) Müferridler kimlerdir?" dediler. Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu: "Allah'ı zikretmeye, Allah'ı hatırlardan hiç çıkarmamaya düşkün olan kimselerdir ki Allah yaptıkları bu hayırlı işten dolayı onların günahlarını kaldırır onlar da Allah'ın huzuruna çok hafif ve yüklerinden kurtulmuş olarak gelirler."

Hadisi ziyadesiyle Tirmizî rivayet etmiştir. Tirmizî'deki sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنْ عُمَرَ بْنِ رَاشِدٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "سَبَقَ الْمُفَرِّدُونَ"، قَالُوا: وَمَا الْمُفَرِّدُونَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: "الْمُسْتَهْتَرُونَ فِي ذِكْرِ اللَّهِ، يَضَعُ الذِّكْرُ عَنْهُمْ أَثْقَالَهُمْ فَيَأْتُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ خِفَافًا"¹³⁷

Rasûlullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "Müferridler geçip gitmişlerdir." (Ashab): "(Ey Allah'ın Rasûlü! Müferridler kimlerdir?" dediler. Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu: "Allah'ı zikretmeye, Allah'ı hatırlardan hiç çıkarmamaya düşkün olan

¹³⁵ Müslim, Zikir ve duâ, 4 (2676).

¹³⁶ Elbânî, Nâsiruddîn, *Sahihu't-Terğib ve't-terhîb*, Mektebetü'l-Me'ârif, Riyad 2000, II, 207 (1501).

¹³⁷ Tirmizî, Daavât, 129 (3596).

kimselerdir ki Allah yaptıkları bu hayırlı işten dolayı onların günahlarını kaldırır onlar da Allah'ın huzuruna çok hafif ve yüklerinden kurtulmuş olarak gelirler."

Tirmizî hadise "*hasen-garîp*" değerlendirmesini yapmıştır.¹³⁸ Elbânî ise hadis hakkında "*zayıf*" hükmünü vermiştir.¹³⁹ Çünkü rivayetin senedinde bulunan Ömer b. Râşid cerh edilmiş bir ravidir. Zira Yahyâ b. Maîn (v. 233/848) onun hakkında "*zayıf*", Ebû Zür'a "*leyyinü'l-hadîs*", Nesâî ise "*leyse bi-sika*"¹⁴⁰ demiştir.¹⁴¹ Yapılan değerlendirmeler neticesinde rivayetin zayıf olduğu anlaşılmaktadır.

Hadis (29/29)

عن النبي صلى الله عليه وسلم: "ذاكر الله في الغافلين مثل شجرة خضراء في وسط شجرٍ يابس، وذاكر الله في الغافلين يُريه الله مقعده في الجنة وهو حي وذاكر الله في الغافلين كالمقاتل خلف الفارين، وذاكر الله في الغافلين ينظر الله إليه نظرة لا يُعذبه بعدها أبداً، وذاكر الله في الغافلين مثل مصباحٍ في بيت مظلم، وذاكر الله في الغافلين يغفر الله له بعدد كل فصيحٍ وأعجمٍ أي بعدد البهائم وبني آدم وذاكر الله في السوق له بكل شعرة نور يوم القيامة"

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "*Gafiller arasında Allah'ı zikreden kişi kuru ağaçta yeşil bir dal gibidir. Gafiller arasında Allah'ı zikredene Allah, daha ölmeden cennetteki yerini gösterir. Gafiller arasında Allah'ı zikreden kişi, harpten kaçanların arkasında savaşıyor kimse gibidir. Gafiller arasında Allah'ı zikreden kişiye Allah, nazarıyla (memnuniyetle) bakar ve asla ona azap etmez. Gafiller arasında Allah'ı zikreden, karanlık evdeki lamba gibidir. Gafiller arasında Allah'ı zikreden kişinin; her fasih ve acem sayısınca, Allah günahını bağışlar. Yani (fasih) Âdemoğulları ve (acem) hayvanlar adedince. Ve Allah'ı çarşıda zikreden kişinin kıyamet gününde bütün kolları nur olur."*

Hadis, İbn Şâhin'in (v. 385/996) *et-Terğîb fî fedâili 'l-a'mâl ve sevâbi zâlik* adlı eserinde rivayet edilmiştir. Sened ve metni şöyledir:

¹³⁸ Tirmizî, Daavât, 129 (3596).

¹³⁹ Elbânî, *Da'îfü Süneni't-Tirmizî*, s. 401-402 (3596).

¹⁴⁰ *Leyse bi-sika*: Zehebî ve Sehâvî'ye göre cerhin üçüncü mertebesinde bulunan bir râvi hakkında kullanılan bir sîga. Böyle bir râvinin rivayet ettiği hadis hiçbir suretle alınmaz. Bkz. Aydın, *Hadis Istılahları Sözlüğü*, s. 164.

¹⁴¹ İbn Hacer, *Tehzîbü't-tehzîb*, VII, 445-46 (733).

حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ حَمْدَانَ الشَّحَامُ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ الْأَدِمِيُّ، ثنا يَحْيَى بْنُ سَلِيمٍ، عَنْ عُمَرَ بْنِ مُسْلِمٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "ذَاكِرُ اللَّهِ فِي الْغَائِلِينَ، كَالَّذِي يُقَاتِلُ عَنِ الْفَارِسِينَ، وَذَاكِرُ اللَّهِ فِي الْغَائِلِينَ مِثْلُ الْمَصْبَاحِ فِي الْبَيْتِ الْمُظْلَمِ، وَذَاكِرُ اللَّهِ فِي الْغَائِلِينَ كَالشَّجَرَةِ الْخَضِرَاءِ فِي وَسْطِ الشَّجَرِ الْيَابِسِ، وَذَاكِرُ اللَّهِ فِي الْغَائِلِينَ يُعْرِفُهُ اللَّهُ مَقْعَدَهُ مِنَ الْجَنَّةِ، وَذَاكِرُ اللَّهِ فِي الْغَائِلِينَ يَغْفِرُ اللَّهُ لَهُ بِعَدَدِ كُلِّ فَصِيحٍ وَأَعْجَمِيٍّ، فَالْفَصِيحُ بَنُو آدَمَ، وَالْأَعْجَمِيُّ الْبَهَائِمُ"¹⁴²

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Gafiller arasında Allah’ı zikreden kişi, harpten kaçanların arkasında savaşıyor kimse gibidir. Gafiller arasında Allah’ı zikreden, karanlık evdeki lamba gibidir. Gafiller arasında Allah’ı hatırlayıp zikreden kişi, kuru ağaçta yeşil bir dal gibidir. Gafiller arasında Allah’ı zikredene Allah, daha ölmeden cennetteki yerini gösterir. Gafiller arasında Allah’ı zikreden kişinin; her fasih ve acem sayısınca, Allah günahını bağışlar. Yani (fasih) âdemoğulları ve (acem) hayvanlar adedince.”

Eserin muhakkiki hadis hakkında “isnadı zayıf” değerlendirmesini yapmıştır. Sebep olarak ise; Buhârî’nin, rivayetin senedinde bulunan İmrân b. Müslim’in “münkerü’l-hadis”¹⁴³ olduğuna¹⁴⁴ hükmetmiş olmasını kaydetmiştir.¹⁴⁵ Irâkî (v. 806/1404) de hadis hakkında “isnadı zayıftır.” demiştir.¹⁴⁶

Hadis (30/30)

قال صلى الله عليه وسلم: "ذكر الله علم الإيمان وبراءة من النفاق وحصن من الشيطان وحرز من النار"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Zikrullah imanın alâmetidir ve nifaktan beraattır, şeytana karşı kaledir ve cehenneme karşı kalkandır.”

¹⁴² İbn Şâhin, *et-Terğîb fî fedâilî'l-a'mâl*, s. 60 (167).

¹⁴³ Münkerü'l-Hadîs: 1. Cerhin, Zehebî'ye göre beşinci, Irâkî'ye göre dördüncü mertebesinde bulunan bir râvî hakkında kullanılan bir sîga. Böyle bir râvinin rivayet ettiği hadis, başka bir senedinin olup olmadığını araştırmak ve ona göre değerlendirmek üzere yani i'tibâr için alınır; 2. Çokça munker hadis rivayet eden râvî. Bu râvinin rivayet ettiği hiçbir hadis alınmaz; 3. Buhârî bu sîgayı, kendilerinden hadis rivayet etmenin helal olmadığı râviler hakkında kullanır. Buhârî'nin bu kullanımına göre böyle bir râvî, cerhin, Irâkî'nin tertibinde üçüncü, Schâvî'ninkinde dördüncü mertebesinde bulunur. Böyle bir râvinin rivayet ettiği hadis hiçbir suretle alınmaz; 4. Ahmed b. Hanbel bu sîgayı garîb hadis rivayet eden ve rivayetinde tek başına kalan râviler hakkında kullanılır. Bkz. Aydın, *Hadis İstılahları Sözlüğü*, s. 212-13.

¹⁴⁴ Zehebî, *Mîzânü'l-i'tidâl*, III, 242 (6311).

¹⁴⁵ İbn Şâhin, *et-Terğîb fî fedâilî'l-a'mâl*, s. 60.

¹⁴⁶ Irâkî, Ebü'l-Fazl Abdürrahîm b. el-Huseyn, *el-Muğnî 'an hamli'l-esfâr fî tahrîcî mâ fi'l-İhyâi mine'l-ahbâr*, thk. Eşref Abdülmaksûd, Mektebetü't-Taberiyye, Riyad 1995, I, 241 (919).

Rivayeti kaynaklarda bulamadık.

Hadis (31/31)

عن النبي صلى الله عليه وسلم " لا تقَعُ سمكة في شبكة إلا إذا غفلت عن ذكر الله "

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Balık Allah’ın zikrinden gafil olmadıkça asla oltaya ve kasnağa düşüp yakalanmaz.*”

Rivayeti kaynaklarda bulamadık.

Hadis (32/32)

عن قول النبي صلى الله عليه وسلم: "إذا رأيتم أهل البلاء فاسألوا الله العافية" فقال: "أهل البلاء هم أهل الغفلة عن ذكر الله تعالى"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Bela ehli bir kimse gördüğünüzde Allah’ın afiyetini dileyin.*” Sonra sözlerine şöyle devam etmiştir: “*Bela ehli, Allah zikrinden gafil olan kimselerdir.*”

Rivayeti kaynaklarda bulamadık.

Hadis (33/33)

قال: "إذا مررتم برياض الجنة فارتعوا" قيل: وما رياض الجنة؟ قال: "حلق الذكر"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Cennet bahçelerine uğradığınız zaman ondan istifade ediniz.*” Hiz. Peygamber’e: “*Cennet bahçeleri nedir?*” diye soruldu. Rasûlullah da (s.a.v): “*Zikir halkalarıdır.*” buyurdu.

Bu rivayeti Tirmizî, Enes b. Mâlik tarikiyle rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ بْنُ عَبْدِ الصَّمَدِ بْنِ عَبْدِ الْوَارِثِ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ ثَابِتٍ هُوَ الْبُخَارِيُّ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "إِذَا مَرَرْتُمْ بِرِيَاضِ الْجَنَّةِ فَارْتَعُوا" قَالُوا: وَمَا رِيَاضُ الْجَنَّةِ؟ قَالَ: "حَلَقُ الذِّكْرِ"

الذِّكْرِ" 147

¹⁴⁷ Tirmizî, Daavât, 83 (3510).

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Cennet bahçelerine uğradığınız zaman ondan istifade ediniz.*” (Ashab): “*Cennet bahçeleri nedir?*” diye sordular. Rasûlullah da (s.a.v): “*Zikir halkalarıdır.*” buyurdu.

Tirmizî rivayet hakkında “*bu hadis bu vechten hasen gariptir.*” demiştir.¹⁴⁸ Elbânî de rivayetin “*hasen*” olduğunu söylemiştir.¹⁴⁹

Hadis (34/34)

عن النبي صلى الله عليه وسلم: "ما من جماعة اجتمعوا يذكرون الله تعالى لا يريدون بذلك إلا وجهه إلا ناداهم مناد من السماء أن قوموا مغفوراً لكم فقد بُدِلَتْ سيئاتكم حسنات"

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Bir topluluk Yüce Allah’ı zikretmek üzere bir yerde oturduklarında, kalkacakları zaman gökten bir ses onlara: ‘Kalkın! Yüce Allah günahlarınızı bağışladı, kötülükleriniz de iyiliklere çevrildi.’ diye seslenir.*”

Hadis Ahmet b. Hanbel’in *el-Müsned*’inde rivayet edilmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَكْرٍ، أَخْبَرَنَا مَيْمُونُ الْمَرْيُ، حَدَّثَنَا مَيْمُونُ بْنُ سِيَاهٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "مَا مِنْ قَوْمٍ اجْتَمَعُوا يَذْكُرُونَ اللَّهَ، لَا يُرِيدُونَ بِذَلِكَ إِلَّا وَجْهَهُ، إِلَّا نَادَاهُمْ مُنَادٍ مِنَ السَّمَاءِ: أَنْ قُومُوا مَغْفُورًا لَكُمْ، قَدْ بُدِّلَتْ سَيِّئَاتُكُمْ حَسَنَاتٍ" 150

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Bir kavim (topluluk) Yüce Allah’ı zikretmek üzere bir yerde oturduklarında, kalkacakları zaman gökten bir ses onlara: ‘Kalkın! Yüce Allah günahlarınızı bağışladı, kötülükleriniz de iyiliklere çevrildi.’ diye seslenir.*”

Hadis hakkında Şu‘ayb el-Arnaût ve Elbânî “*sahîh li-gayrihi*” değerlendirmesini yapmışlardır.¹⁵¹

¹⁴⁸ Tirmizî, Daavât, 83 (3510).

¹⁴⁹ Elbânî, *Sahîhu Süneni*’t-Tirmizî, III, 444-45 (3510).

¹⁵⁰ İbn Hanbel, *el-Müsned*, XIX, 437 (12453).

¹⁵¹ İbn Hanbel, *el-Müsned*, XIX, 437 (dipnot); Elbânî, *Sahîhu*’t-Terğib ve’t-terhîb, II, 210 (1504).

Hadis (35/35)

عن أبي الدرداء رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم: "ليبعثن الله أقواماً يوم القيامة في وجوههم النور على منابر اللؤلؤ يغبطهم الناس ليسوا بأنبياء ولا شهداء فجثا أعراي على ركبتيه وقال: أجلهم أي صفهم لنا يا رسول الله قال: هم المحتاجون في الله من قبائل شتى وبلاد ومدائن شتى يجتمعون على ذكر الله تعالى يذكرونه"

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Allah Teâlâ, kıyamet günü yüzleri apaydınlık, inci minberleri üzerinde oturan ve herkes tarafından kendilerine gıpta edilen bir kavim gönderecektir. Onlar enbiya ve şehitler değildir.” Bir bedevi dizleri üzerine çöküp şöyle dedi. “Ey Allah’ın Rasûlü onları bize niteler misin?” Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle cevap verdi: “Onlar, çeşitli kabilelerden, çeşitli şehirlerden Allah için birbirlerini sevip bir araya toplanıp Allah’ı zikredenlerdir.”

Münzirî (v. 656/1258) ve Heysemî bu rivayet hakkında “isnadı hasen” değerlendirmesini yapmışlardır.¹⁵² Ve her ikisinde rivayeti Taberânî’nin rivayet ettiğini söylemişlerdir. Ancak Taberânî’nin Mu‘cem’lerinde böyle bir rivâyete ulaşamamıştır. Muhtemelen bu rivayet, el-Mu‘cemü’l-kebîr’in mefkûd (kayıp) ciltlerindedir.

Hadis (36/36)

قال ابن عباس رضي الله عنهما قال النبي صلى الله عليه وسلم: "خلق الله ملكاً يوم خلق السموات والأرض وأمره أن يقول: لا اله إلا الله فهو يقولها ماداً بها صوته لا يفرغ منها حتى ينفخ في الصور"

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Allah yeri ve göğü yarattığı gün bir melek yarattı ve ona (lâ ilahe illallâh) demesini emretti. O melek de uzatarak (uzun okuma) taki sûra üflenene kadar ‘lâ ilâhe illallah’ı’ söylemeye devam ediyor/edecektir.”

Hadisi Deylemî (v. 509/1115) senedsiz olarak İbn Abbas’tan rivayet etmiştir.¹⁵³ Ayrıca Süyûtî de mevzû hadisleri ihtiva eden ez-Ziyâdât ale’l-

¹⁵² Münzirî, Ebû Muhammed Zekiyyüddîn Abdülazîm, et-Terğîb ve’t-terhîb mine’l-hadîsi’l-şerîf, thk. İbrâhim Şemseddîn, Dârü’l-Kütübi’l-İlmiyye, Beyrût 2003, II, 262 (2327); Heysemî, Mecma‘u’z-zevâid, X, 77.

¹⁵³ Deylemî, Ebû Şücâ’ Şîrûye b. Şehredâr b. Şîrûye, el-Firdevs bi me’sûri’l-hutâb, thk. Saîd b. Besyûnî Zağlûl, Dârü’l-Kütübi’l-İlmiyye, Beyrût 1986, I, 170 (637).

Mevdû'ât isimli eserinde bu rivayete yer vermiştir.¹⁵⁴ Rivayetin mevzû olduğu anlaşılmaktadır.

Hadis (37/37)

قال النبي صلى الله عليه وسلم: "من قال لا إله إلا الله ومدها للتعظيم هُدمت من ديوان سيئاته أربعة آلاف ذنب"

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Kim yüceltmek için, çekerek (uzatarak) ‘lâ ilâhe illallah’ derse, günah divânından (defterinden) dört bin günahı silinir/yıkılır.*”

İbn Hacer (v. 852/1449) bu rivayeti benzer lafızlarla, *Lisânü'l-mizân*'ında Nuaym b. Temâm için açtığı bölümde tahrîc etmiş ve bu haberi İbnü'n-Neccâr'ın (v. 643/1245) *Zeylû Târihu Bağdat*'ta rivayet ettiğini ve bu rivayetin “batıl” olduğunu söylemiştir. Rivayetin metni şu şekildedir.

"من قال لا إله إلا الله ومدها هدمت له ذنوب أربعة آلاف كبيرة"¹⁵⁵

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Kim çekerek (uzatarak) ‘lâ ilâhe illallah’ derse, büyük günahlarından dört bin günahı silinir/yıkılır.*”

Fettenî de bu rivayeti *Tezkîretü'l-mevdû'ât*'ında zikretmiş ve senedinde bulunan Nuaym'ın “*kezzâb*”¹⁵⁶ (yalancı) olduğunu söylemiştir.¹⁵⁷

Hadis (38/38)

قال النبي صلى الله عليه وسلم: "من قال لا إله إلا الله ومد بها صوته أسكنه الله الجنة دار الجلال داراً أسمى بما نفسه فقال: {ويبقى

وجه ربك ذو الجلال والإكرام}¹⁵⁸ ورزقه الله النظر إلى وجهه الكريم"

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Kim çekerek (uzatarak) ‘lâ ilâhe illallah’ derse, Allah onu Dârü'l-Celâl isimli cennetine yerleştirir. Allah o cennete kendi ismini*

¹⁵⁴ Süyûtî, Ebü'l-Fazl Celâlüddîn Abdurrahman b. Ebî Bekr b. Muhammed el-Hudayrî, *ez-Ziyâdât ale'l-Mevdû'ât ve yüsemâ Zeylû'l-Leâli'l-masnû'a*, thk. Râmiz Hâlid Hâc Hasen, Mektebetü'l-Meârif li'n-Neşr ve't-Tevzî', Riyad 2010, II, 639 (772).

¹⁵⁵ İbn Hacer, *Lisânü'l-mizân*, VIII, 288 (8163).

¹⁵⁶ Kezzâb: Cerhin, Zehebî ve Irâkî'ye göre birinci, Sehâvî'ye göre ikinci mertebesinde bulunan bir râvi hakkında kullanılan sîga. Böyle bir râvinin rivayet ettiği hadis hiçbir suretle alınmaz. Bkz. Aydın, *Hadis İstılahları Sözlüğü*, s. 150.

¹⁵⁷ Fettehî, Cemâlüddîn Muhammed Tâhir b. Alî, *Tezkîretü'l-mevdû'ât*, İdâretü't-Tıbbâ'ati'l-Münîriyye, Beyrût 1924, s. 55.

¹⁵⁸ Rahmân 55/27.

vermiştir.” Ve sözlerine şöyle devam etmiştir: “‘Ancak celal ve ikram sahibi rabbinin zatı bâki kalacaktır.’ Allah onlara rızık olarak kendi yüzünü gösterecektir.”

Bu rivayeti İbn Hibbân (v. 354/965) *el-Mecrûhîn mine'l-muhaddisîn* isimli eserinde rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى بْنُ زُهَيْرٍ بِتُسْتَرٍ قَالَ حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ السَّجِسْتَانِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عِيَّاشٍ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ يَحْيَى عَنْ عَبَادِ بْنِ كَثِيرٍ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَبِي خَالِدٍ الدَّالِيِّ وَرَوَى عَنْ نَافِعٍ عَنْ بَنِي عُمَرَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَمَدَّ بِهَا صَوْتَهُ أَسْكَنَهُ اللَّهُ دَارَ الْجَلَالِ" قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا دَارُ الْجَلَالِ قَالَ "سَمَى بِهَا نَفْسَهُ فَقَالَ دُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ وَرَزَقَهُ اللَّهُ النَّظَرَ إِلَى وَجْهِهِ" قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَنْ يَهْنِيهِ الْعَيْشُ بَعْدَ هَذَا قَالَ "إِنَّهُ يَكُونُ فِي آخِرِ الزَّمَانِ قَوْمٌ يُنْكِرُونَ هَذَا وَأَشْبَاهَهُ إِنَّ اللَّهَ يُعَذِّبُهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَذَابًا لَا يُعَذِّبُهُ أَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ"¹⁵⁹

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Kim sesini çekerek (uzatarak) ‘lâilâhe illallah’ derse, Allah onu Dârü’l-Celâl isimli cennetine yerleştirir.” (Ashab): “Dârü’l-Celâl nedir?” dediler. Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle cevap verdi: “Allah o cennete kendi ismini vermiştir.” Ve sözlerine şöyle devam etti: “‘O Celal ve ikram sahibidir.’ Allah onlara rızık olarak kendi yüzünü gösterecektir.” (Ashab): “Ey Allah’ın Rasûlü ondan sonra kim bu hayatta yaşamayı sever.” Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle cevap verdi: “Âhir zamanda bir kavim olacakki, onlar bunu ve benzerlerini inkar eden bir kavimdir, Allah kıyamet günü alemlerden hiç kimseye etmediği bir azapla onlara azap eder/edecektir.”

Süyûtî uydurma hadislere yer verdiği *ez-Ziyâdât ale'l-Mevdû'ât* isimli eserinde bu rivayete yer vermiş ve senedde bulunan Abbâd b. Kesîr için “Yeda’u”¹⁶⁰ (hadis uydurur.) demiştir.¹⁶¹ İbn Arrâk da (v. 963/1556) bu rivayete *Tenzîhü’ş-şerî’a*’sında

¹⁵⁹ İbn Hibbân, Ebû Hâtîm Muhammed b. Hibbân b. Ahmed el-Büstî, *el-Mecrûhîn mine'l-muhaddisîn ve'd-du'afâ ve'l-metrûkîn*, thk. Mahmûd İbrâhîm Zâyed, Dârü'l-Ma'rife, Beyrût 1992, II, 168.

¹⁶⁰ Yeda’u: Sehâvî’ye göre cerhin ikinci mertebesinde bulunan bir râvi hakkında kullanılan bir sîga. Böyle bir râvinin rivayet ettiği hadis hiçbir suretle alınmaz. Bkz. Aydın, *Hadis Istılahları Sözlüğü*, s. 332.

¹⁶¹ Süyûtî, *ez-Ziyâdât ale'l-Mevdû'ât*, II, 590 (720).

yer vermiş ve senedinde Abbâd b. Kesîr vardır demiştir.¹⁶² Rivayetin mevzû olduğu anlaşılmaktadır.

Hadis (39/39)

عن أنس بن مالك عن النبي صلى الله عليه وسلم: "معاشر الناس من قال لا إله إلا الله مُتَعَجِّباً من شيء خلق من كل حرف شجرة عليها ورقٌ عدد أيام الدنيا تستغفر له كل ورقة وتُسَبِّح له إلى يوم القيامة"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyumuştur: “(Ey) insanlar topluluğu kim bir şeyden şaşarak ‘lâ ilâhe illallah’ derse, (lâ ilâhe illallah’ın) her harfinden üzerinde dünya günleri adedince yaprak bulunan bir ağaç yaratılır. Her yaprak onu söyleyen kişi için istiğfar eder ve kıyamet gününe kadar onu tesbih eder.”

Bu rivayeti ziyadesiyle İbn Şâhin, *et-Tergîb fî fedâili’l-a‘mâl* isimli eserinde rivayet etmiştir. Rivayet uzun olduğu için sadece ilgili kısmını vermekle yetineceğiz. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا عُمَرُ، نا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عيسى الْمِصْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو مَسْعُودٍ الدَّارِمِيُّ حَدَّاشُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ حَدَّاشٍ، حَدَّثَنِي جَدِّي حَدَّاشُ، قَالَ: قُلْتُ لِأَنَسِ بْنِ مَالِكٍ فِي سُوقٍ مِنْ أَسْوَاقِ الْبَصْرَةِ، فَمَرَّ عَلَى بَغْلَةٍ شَهْبَاءَ عَلَى وَجْهِهِ خَرْقَةٌ سَوْدَاءُ. فَأَمْسَكْتُ بِعِصَانِ الْبَغْلَةِ، ثُمَّ قُلْتُ لَهُ: يَا أَبَا هَذِهِ الْعَيْنَيْنِ عَيْنَ رَأَتْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَدَّثَنِي بِحَدِيثٍ سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: نَعَمْ، سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا وَقَدْ صَلَّى بِنَا بَعْضَ الصَّلَوَاتِ ثُمَّ قَالَ: "يَا مَعْشَرَ النَّاسِ، مَنْ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُتَعَجِّبًا مِنْ شَيْءٍ خَلَقَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ مِنْ كَلِمَتِهِ شَجَرَةً عَلَيْهَا وَرَقٌ عَدَدُ أَيَّامِ الدُّنْيَا تَسْتَغْفِرُ لَهُ كُلُّ وَرْقَةٍ وَتُسَبِّحُ لَهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ" ...¹⁶³

Hidâş’ın cediti (dedesi) şöyle demiştir: “Basra çarşılarından bir çarşıda beyaz bir katır üzerinde Enes bana uğradı. Yüzünde siyah bir çarşaf vardı. Katırının ipini tuttum. Sonra ona dedimki: Babam senin şu iki gözüne feda olsun. Senin bu gözüün Rasûlullah’ı gördü. Bana Hiz. Peygamber’den (s.a.v) işittiğin bir hadisi anlat. Enes de ‘tamam.’ dedi ve anlatmaya başladı.” Bir gün Hiz. Peygamber’den (s.a.v) şöyle

¹⁶² İbn Arrâk, Ebü’l-Hasen Ali b. Muhammed el-Kinânî, *Tenzîhü’ş-şerî‘ati’l-merfû‘a ani’l-ahbâri’ş-şeni‘ati’l-mevdû‘a*, thk. Abdülvehhâb Abdullatîf, Abdullah Muhammed es-Sıddîk, Dârü’l-Kütübîl-İlmiyye, Beyrût 1981, II, 325 (19).

¹⁶³ İbn Şâhin, *et-Tergîb fî fedâili’l-a‘mâl*, s. 9-10 (8).

işittim. O bize bazı namazları kıldırdı ve sonra şöyle buyurdu: “*Ey insanlar topluluğu kim bir şeyden şaşarak ‘lâ ilâhe illallah derse, (lâ ilâhe illallah’ın) her harfinden üzerinde dünya günleri adedince yaprak bulunan bir ağaç yaratılır. Her yaprak onu söyleyen kişi için istiğfar eder ve kıyamet gününe kadar onu tesbih eder.*”

Eserin muhakkiki rivayetin “mevzû” olduğunu senedindeki Hidâş’ın hadis uyduran biri olduğunu ve onun ceddinin de “mechûl” olduğunu söylemiştir.¹⁶⁴

Hadis (40/40)

قال النبي صلى الله عليه وسلم: "مَا عَلَى الْأَرْضِ أَحَدٌ يَقُولُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ إِلَّا كُفِّرَتْ عَنْهُ خَطَايَاهُ وَإِنْ كَانَتْ مِثْلَ زَبَدِ الْبَحْرِ"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Dünya üzerinde hiçbir kimse yoktur ki: ‘Allah’tan başka gerçek ilah yoktur. Ancak Allah vardır. Allah en büyüktür. Güç ve kuvvet sadece yüce ve büyük olan Allah’a aittir.’ derse denizin köpüğü kadar bile hatası olsa affedilir.”

Bu hadisi Tirmizî, Abdullah b. Ömer tarikiyle rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي زَيْدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ بَكْرٍ السَّهْمِيُّ، عَنْ خَاتِمِ بْنِ أَبِي صَغِيرَةَ، عَنْ أَبِي بَلَجٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مَيْمُونٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَا عَلَى الْأَرْضِ أَحَدٌ يَقُولُ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ، إِلَّا كُفِّرَتْ عَنْهُ خَطَايَاهُ وَلَوْ كَانَتْ مِثْلَ زَبَدِ الْبَحْرِ" ¹⁶⁵

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Dünya üzerinde hiçbir kimse yoktur ki: ‘Allah’tan başka gerçek ilah yoktur. Ancak Allah vardır. Allah en büyüktür. Güç ve kuvvet sadece Allah’a aittir.’ derse denizin köpüğü kadar bile hatası olsa affedilir.”

Hadisin sıhhatı hakkında Tirmizî “hasen garip” hükmünü vermiştir.¹⁶⁶ Elbânî de aynı şekilde hadis hakkında “hasen” değerlendirilmesinde bulunmuştur.¹⁶⁷

¹⁶⁴ İbn Şâhin, *et-Terğîb fî fedâilî'l-a ‘mâl*, s. 10.

¹⁶⁵ Tirmizî, Daavât, 59 (3460).

¹⁶⁶ Tirmizî, Daavât, 58.

¹⁶⁷ Elbânî, *Sahîhu Süneni't-Tirmizî*, III, 427 (3460).

Hadis (41/41)

عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: لي جبريل: "إني وقفتُ بين يدي الله حين قال فرعون" {وما رب العالمين} ¹⁶⁸ فنشرتُ جناحين للعذاب. فقال الله تعالى: مه يا جبريل إنما يستعجل بالعذاب من يخاف الموت

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Cebrail bana şöyle dedi: Firavun, ‘alemlerin rabbi kimdir?’ dediği zaman Allah’ın huzurunda durdum. Azap için iki kanadımı da yaydım. Allah bana şöyle buyurdu: ‘Dur Ey Cebrail, yalnız azabın gerçekleşmemesinden endişe eden azap konusunda acele eder.’*”

Bu rivayeti Ebû Tâhir es-Silefî (v. 576/1180) *Mu‘cemü’s-sefer*’de Selmân el-Fârîsî’den gelen tarikile rivayet etmiştir. Rivatin sened ve metni şu şekildedir.

أَخْبَرَنِي الْقَاضِي أَبُو زُرْعَةَ عَبْدُ الْكَرِيمِ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ سَهْلَوَيْهِ الرَّازِيُّ بِالرِّيِّ، أَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ مُحَمَّدُ بْنُ سَعِيدٍ بْنُ شَهْرَكَ الْقَفِيهِ، أَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ الْحُسَيْنِ الْبَصِيرِ، الْحَافِظُ ثَنَا أَبُو بَكْرٍ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ طَرْخَانَ الْبَلْخِيُّ بِبَلْخٍ، ثَنِي أَبُو سَعِيدٍ حَمْدَانُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ الْحُسَيْنِ الْهَرَوِيُّ بِبَلْخٍ، ثَنِي حَامِدُ بْنُ مُحَمَّدٍ السَّعْدِيُّ الْهَرَوِيُّ، ثَنَا حَسَّانُ بْنُ حَسَّانٍ عَنِ الْفَرَاتِ بْنِ السَّائِبِ عَنْ مَيْمُونِ بْنِ مِهْرَانَ عَنْ سَلْمَانَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ جَبْرِيلَ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: "كُنْتُ وَاقِفًا عِنْدَ رَبِّ الْعِزَّةِ تَعَالَى حِينَ قَالَ فِرْعَوْنُ {وَمَا رَبُّ الْعَالَمِينَ} فَنَشَرْتُ جَنَاحَيَّ لِلْعَذَابِ كُلِّهِ فَقَالَ اللَّهُ تَعَالَى: مَهْ يَا جَبْرِيلُ إِنَّمَا يُعَجِّلُ بِالْعُقُوبَةِ مَنْ يَخَافُ الْمَوْتَ" ¹⁶⁹

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Cebrail bana şöyle dedi: Firavun, ‘alemlerin rabbi kimdir?’ dediği zaman Allah’ın huzurunda durdum. Azap için iki kanadımı da yaydım. Allah bana şöyle buyurdu: ‘Dur Ey Cebrail, yalnız cezanın gerçekleşmemesinden endişe eden azap konusunda acele eder.’*”

Rivayetin senedinde bulunan el-Furât b. Sâib hakkında; Buhârî “*münkerü’l-hadîs*”, Yahyâ b. Maîn “*leyse bi-şey*”, Dârekutnî “*metrûk*” demiştir. ¹⁷⁰ Rivayetin çok zayıf olduğu anlaşılmaktadır.

¹⁶⁸ Şuarâ 26/23.

¹⁶⁹ Silefî, Ebû Tâhir Sadrüddîn Ahmed b. Muhammed b. Silefe, *Mu‘cemü’s-sefer*, thk. Abdullah Ömer el-Bârûdî, Dâru’l-Fikr, Beyrût 1993, s. 194 (621).

¹⁷⁰ Zehebî, *Mizânü’l-i’tidâl*, III, 341 (6689).

Hadis (42/42)

اجتمع قوم من كفار قريش منهم فرعون هذه الأمة وهو أبو جهل عند أبي طالب مرضه الذي مات فيه وقال: لقد عمت ما بيننا وبين ابن أخيك فخذ حقنا منه وحقه منا قبل موتك فدعاه أبو طالب وقال: يا ابن أخي هؤلاء أشراف قومك فكف عنهم ويكون عنك فقال صلى الله عليه وسلم: "يُطِيعُونِي فِي كَلِمَةٍ وَاحِدَةٍ" فقال: أبو جهل لعنه الله: نعطيك في عشر كلمات فقال: "قولوا: لا إله إلا الله"

Aralarında bu ümmetin firavunu Ebû Cehil'in bulunduğu Kureyş kâfirlerinden bir grup, ölümüyle sonuçlanan hastalığı sırasında Ebû Tâlib'[in evin]de bir araya gelip şöyle dediler: *"Bizimle kardeşinin oğlu/yeğenin arasında olanları biliyorsun. Ölmeden önce bizim hakkımızı ondan, onun da hakkını bizden al [aramızda hükmet]"*. Bunun üzerine Ebû Tâlib onu [Rasûlullah'ı] çağırıp *"Ey kardeşimin oğlu/yeğenim, işte şunlar senin kavminin eşrafı/ileri gelenleri; sen onlardan elini çek, onlar da senden ellerini çeksinler."* dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle dedi: *"Bana tek kelime üzerine itaat etsinler."* Bunun üzerine Ebû Cehil (Allah'ın laneti üzerine olsun): *"Biz sana tam on kelimedede itaat edeceğiz."* dedi. Hz. Peygamber de (s.a.v): *"Lâ ilâhe illallah deyin."* buyurdu.

Bu rivayeti benzer lafızlarla ve ziyadesiyle Taberî (v. 310/923) *Câmi'u'l-beyân*'da İbn Ebû Hâtim¹⁷¹ (v. 327/938) de *Tefsîrü'l-Kur'âni'l-'azîm*'de es-Süddî'den gelen aynı tarikle mürsel olarak rivayet etmişlerdir. *Câmi'u'l-beyân*'daki sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ الْمُفَضَّلِ، قَالَ: ثنا أَصْبَاطُ، عَنِ السُّدِّيِّ قَالَ: لَمَّا حَضَرَ أَبَا طَالِبٍ الْمَوْتُ، قَالَتْ قُرَيْشٌ: انْطَلِقُوا بِنَا، فَلْنَدْخُلْ عَلَى هَذَا الرَّجُلِ، فَلْنَأْمُرْهُ أَنْ يَنْهَى عَنَّا ابْنَ أَخِيهِ، فَإِنَّا نَسْتَحْيِي أَنْ نَقْتُلَهُ بَعْدَ مَوْتِهِ، فَتَقُولُ الْعَرَبُ: كَانَ يَمْتَعُهُ، فَلَمَّا مَاتَ قَتَلُوهُ. فَانْطَلَقَ أَبُو سُفْيَانَ، وَأَبُو جَهْلٍ، وَالنَّضْرُ بْنُ الْحَارِثِ، وَأُمَيَّةُ وَأَبُو ابْنَا خَلْفٍ، وَعُقْبَةُ بْنُ أَبِي مُعَيْطٍ، وَعَمْرُو بْنُ الْعَاصِ، وَالْأَسْوَدُ بْنُ الْبَحْرِيِّ، وَبَعَثُوا رَجُلًا مِنْهُمْ يُقَالُ لَهُ: الْمُطَّلِبُ. قَالُوا: اسْتَأْذِنْ عَلَى أَبِي طَالِبٍ. فَأَتَى أَبَا طَالِبٍ، فَقَالَ: هَؤُلَاءِ مَشِيخَةٌ قَوْمِكَ، يُرِيدُونَ الدُّخُولَ عَلَيْكَ، فَأَذِنَ لَهُمْ. فَدَخَلُوا عَلَيْهِ، فَقَالُوا: يَا أَبَا طَالِبٍ، أَنْتَ كَبِيرُنَا وَسَيِّدُنَا، وَإِنَّ مُحَمَّدًا قَدْ آذَانَا وَآذَى أَهْلَتَنَا،

¹⁷¹ İbn Ebû Hâtim, Ebû Muhammed Abdurrahmân b. Muhammed b. İdrîs er-Râzî, *Tefsîrü'l-Kur'âni'l-'azîm mîsne'den 'ani'r-Resûl ve's-sahâbe ve't-tâbi'in*, thk. Es'ad Muhammed et-Tayyib, Mektebetü Nizâr Mustafa el-Bâ'z, Mekke 1997, IV, 1367 (7762).

فَنَجِبُ أَنْ تَدْعُوهُ فَتَنْهَاهُ عَنْ ذِكْرِ آلِهَتِنَا، وَلِنَدْعُهُ وَإِلَهُهُ. فَدَعَاهُ، فَجَاءَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ لَهُ أَبُو طَالِبٍ: هَؤُلَاءِ قَوْمُكَ وَبَنُو عَمِّكَ. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَا تُرِيدُونَ؟" قَالُوا: نُرِيدُ أَنْ تَدْعَنَا وَآلِهَتَنَا، وَنَدْعَكَ وَإِلَهَكَ. قَالَ لَهُ أَبُو طَالِبٍ: قَدْ أَنْصَفَكَ قَوْمُكَ، فَاقْبَلْ مِنْهُمْ. فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَعْطَيْنَاكُمْ هَذَا، هَلْ أَنْتُمْ مُعْطِيَّ كَلِمَةٍ إِنْ تَكَلَّمْتُمْ بِهَا مَلَكَتُمْ الْعَرَبَ، وَدَانَتْ لَكُمْ بِهَا الْعَجَمُ بِالْخُرَاجِ؟" قَالَ أَبُو جَهْلٍ: نَعَمْ وَأَبْيَكَ لِنُعْطِيَنَّكَهَا وَعَشْرَ أَمْثَالِهَا، فَمَا هِيَ؟ قَالَ: "قُولُوا: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ." فَأَبَوْا وَاشْتَارُوا. قَالَ أَبُو طَالِبٍ: يَا ابْنَ أَخِي قُلْ غَيْرَهَا، فَإِنَّ قَوْمَكَ قَدْ فَرَعُوا مِنْهَا، قَالَ: "يَا عَمَّ، مَا أَنَا بِالَّذِي أَقُولُ غَيْرَهَا حَتَّى يَأْتُوا بِالشَّمْسِ فَيَضَعُوهَا فِي يَدَيَّ، وَلَوْ أَتَوْنِي بِالشَّمْسِ فَوَضَعُوهَا فِي يَدَيَّ مَا قُلْتُ غَيْرَهَا"¹⁷²

es-Süddî'den rivayete göre: Ebû Tâlib'in ölümü esnasında Kureyşliler şöyle demişlerdir: *"Haydin bu adamın yanına gidelim. Kardeşinin oğlunun bize sataşmasını yasaklamasını isteyelim. Çünkü bizler, onun ölümünden sonra yeğenini öldürmekten utanırız. Çünkü Araplar diyeceklerdir ki: 'Onu öldürmelerine Ebû Tâlib engel oluyordu. O ölünce yeğenini öldürdüler.'"* Ebu Süfyân, Ebû Cehil, Nadr b. Hâris, Ümeyye b. Halef, Übey b. Halef, Ukbe b. Ebî Muayf, Amr b. el-Ass ve Esved bir araya gelip Muttalip isimli birini Ebû Tâlib'e gönderdiler. Kendisini ziyaret için ondan izin istidiler. Adam Ebû Tâlib'in yanına geldi ve ona *"Bunlar kavminin ileri gelenleridir. Senin yanına girmek istiyorlar."* dedi. Ebû Tâlib izin verdi. İçeri girdiler ve ona dediler ki: *"Ey Ebû Tâlib, sen bizim büyüğümüz ve efendimizsin. Muhammed, bize de ilahlarımıza da eziyet etti. Onu çağırıp bizim ilahlarımıza sataşmaktan vazgeçmesini, bizim de onu, ilahı ile başbaşa bırakmamızı emretmeni istiyoruz."* Bunun üzerine Ebû Tâlib Hz. Peygamber'i (s.a.v) çağırdı. Hz. Peygamber de geldi. Ebû Tâlib ona: *"Bunlar senin kavmin ve amcalarının oğullarıdır."* dedi. Hz. Peygamber (s.a.v): *"Ne istiyorsunuz?"* diye cevap verdi. Onlar da: *"Senin, bizi ve ilahlarımızı bırakmanı, bizim de seni ve ilahını bırakmamızı istiyoruz."* dediler. Ebû Tâlib, Hz. Peygamber'e *"Kavmin sana insafli davrandı. Onların bu tekliflerini kabul et."* dedi. Hz. Peygamber (s.a.v) de buyurdu ki: *"Söyleyin bana, eğer ben, bu teklifinizi kabul edeceğime dair size söz verecek olsam sizler de söyledığınız takdirde Araplara hâkim olacağınız ve Arap olmayanları da haraç alarak boyun eğdireceğiniz bir sözü söyleyeceğinize dair bana söz verir misiniz?"* Ebu Cehil dedi ki: *"Baban hakkı için evet söyleriz ve onun*

¹⁷² Taberî, Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr, *Câmi'u'l-beyân 'an te'vîli âyi'l-Kur'ân*, thk. Abdullah b. Abdülmuhsin et-Türkî, Dâru Hicr li't-Tıbbâ'a ve'n-Neşr, Kahire 2001, IX, 481-82.

on mislini de söyleriz. O söz nedir?” Hz. Peygamber (s.a.v) onlara: “*Lâ ilâhe illallah deyin.*” buyurdu. Müşrikler bunu kabul etmediler. Yüzlerini astılar. Ebû Tâlib de dedi ki: “*Ey yeğenim, onun dışında başka bir söz söyle. Çünkü kavmin bu sözden tedirgin oldu.*” Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu: “*Ey amca, onlar güneşi getirip elime koysalar, yine de ben bunun dışında bir söz söylemem.*”

Rivayetin senedinde bulunan es-Süddî (v. 127/745) müfessir bir tâbiîndir. Birkaç meseleden dolayı eleştirilmiş olup bunlardan biri, onun Şia’ya meylettği iddiasıdır. Eleştirildiği noktalardan biri de tefsir rivayetlerini kıssahan geleneğine uygun biçimde aktarmasıdır.¹⁷³ es-Süddî hakkında Ebû Zür’a (v. 264 / 878) “*leyyin*”¹⁷⁴ (gevşek) Ebû Hâtim (v. 277/890) “*yükteb hadîsühü ve lâ yühteccu bih*”, Ukaylî (v. 322/934) “*zayıf*” derken, Nesâî (v. 303/915) ise onun hakkında “*sâlih ve leyse bihi be’s*” demiştir.¹⁷⁵ Ayrıca İbn Hibbân (v. 354/965) da onu *es-Sikât*’ında zikretmiştir.¹⁷⁶ Yapılan değerlendirmeler neticesinde rivayetin zayıf olduğu anlaşılmaktadır.

Hadis (43/43)

طمع انبي صلى الله عليه وسلم في إسلام عمه فقال: "قلها أستحل لك بما الشفاعة يوم القيامة"

Hz. Peygamber (s.a.v) amcasının İslam’a girmesini istedi ve ona şöyle buyurdu: “*Lâ ilâhe illallah* kelimesini söyle de kıyamet günü bununla sana şefaet helal olsun.”

Bu rivayeti benzer lafızlarla ve ziyadesiyle Buhârî ve Müslim¹⁷⁷, Müseyyeb b. Hazn’dan gelen tariklerle rivayet etmiştir. Bu hadis *muttefekun aleyh*’tir. Buhârî’deki sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ أَخْبَرَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ صَالِحٍ عَنِ ابْنِ شَهَابٍ قَالَ: أَخْبَرَنِي سَعِيدُ بْنُ الْمُسَيَّبِ عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُ أَخْبَرَهُ: أَنَّهُ لَمَّا خَضَرَتْ أَبَا طَالِبٍ الْوَفَاةُ جَاءَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَوَجَدَ عِنْدَهُ أَبَا جَهْلٍ بْنُ هِشَامٍ، وَعَبْدَ اللَّهِ بْنُ أَبِي أُمَيَّةَ

¹⁷³ Bkz. Cerrahoğlu, İsmail, “Süddî”, *DİA*, XXXVIII, 17-8, İstanbul 2010.

¹⁷⁴ Leyyin: Zehebî, Irâkî ve Schâvî’ye göre Leyse bi-Umde manasındadır. Leyse bi-Umde: Cerhin, Irâkî’ye göre beşinci, Sehâvî’ye göre altıncı mertebesinde bulunan bir râvi hakkında kullanılan bir sîga. Böyle bir râvinin rivayet ettiği hadis, başka bir senedinin olup olmadığını araştırmak ve ona göre değerlendirmek üzere yani i’tibâr için alınır. Bkz. Aydın, *Hadis Istılahları Sözlüğü*, s. 164.

¹⁷⁵ İbn Hacer, *Tehzîbü’t-tehzîb*, I, 313-14 (572).

¹⁷⁶ İbn Hibbân, Ebû Hâtim Muhammed b. Hibbân b. Ahmed el-Büstî, *Kitâbü’s-sikât*, thk. Muhammed Abdülmuîd Han, Dâiretü’l-Maârifî’l-Osmâniyye, Haydarâbâd 1973, IV, 20.

¹⁷⁷ Müslim, İmân, 39 (24).

بْنِ الْمُغِيرَةِ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِأَبِي طَالِبٍ: "يَا عَمَّ، قُلْ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ كَلِمَةً أَشْهَدُ لَكَ بِهَا عِنْدَ اللَّهِ" فَقَالَ أَبُو جَهْلٍ، وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي أُمَيَّةَ: يَا أَبَا طَالِبٍ، أَتَرَعَّبُ عَنْ مِلَّةِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ؟ فَلَمْ يَزَلْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَغْرِضُهَا عَلَيْهِ، وَيَعُودَانِ بِتِلْكَ الْمَقَالَةِ حَتَّى قَالَ أَبُو طَالِبٍ آخِرَ مَا كَلَّمَهُمْ: هُوَ عَلَى مِلَّةِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ، وَأَبَى أَنْ يَقُولَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أَمَّا وَاللَّهِ لَأَسْتَغْفِرَنَّ لَكَ مَا لَمْ أَكُنْ عَنْكَ" فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى فِيهِ: {مَا كَانَ لِلنَّبِيِّ} 178 {الآيَةُ} 179

Müseyyeb b. Hazn'dan gelen rivayete göre: "Ebû Tâlib'e ölüm alametleri geldiği sırada ona Hz. Peygamber (s.a.v) geldi ve amcasının yanında Ebû Cehl b. Hişâm ile Abdullah b. Ebî Ümeyye'yi buldu. Hz. Peygamber (s.a.v) Ebû Tâlib'e hitaben: 'Ey amca 'Lâ ilâhe illallah' kelimesini söyle de bununla Allah katında sana şehadet edeyim.' dedi. Ebû Cehl ve Abdullah b. Ebî Umeyye: 'Ey Ebû Tâlib, Abdülmuttalib'in bağlı olduğu dinden yüz mü çevireceksin?' dediler. Fakat Rasûlullah bu tevhid kelimesini amcasına arz etmeye devam ediyordu. O iki kişi de sürekli, o sözlerini tekrar ediyorlardı. Nihayet Ebû Tâlib sonunda onlara son söz olarak Abdülmuttalib'in bağlı olduğu din üzere bulunduğunu belirtip 'Lâ ilâhe illallah' demekten kaçındı. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v): 'Vallahi, ey amca, senin hakkında niyaz etmekten yasaklanmadığım müddetçe (bağışlanman için) sana mutlaka istiğfarda bulunacağım.' buyurdu. Bunun üzerine Allah 'Cehennemlik oldukları anlaşıldıktan sonra, akraba bile olsalar, müşrikler için mağfiret dilemek Peygambere ve müminlere yaraşmaz.' ayetini indirdi."

Hadis (44/44)

قال أبو طالب: قل غير هذه الكلمة فإن قوم يكرهونها. فقال النبي صلى الله عليه وسلم: "لا أقول غيرها حتى يأتوني بالشمس من محلها فيضعوها في يدي"

Ebû Talib şöyle dedi: "Onun dışında başka bir söz söyle. Çünkü kavmin bu sözden hoşlanmadı." Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu: "Ey amca, onlar güneşi yerinden getirip elime koysalar, yine de ben bunun dışında bir söz söylemem."

¹⁷⁸ Tevbe 9/113.

¹⁷⁹ Buhârî, Cenâiz, 80 (1360).

Tahrîcini yaptığımız 42 numaralı hadisin son kısmıdır. Dolayısıyla bu rivayet de zayıf durumundadır.

Hadis (45/45)

قال النبي صلى الله عليه وسلم: "من قال لا إله إلا الله مُخلصاً بما من قلبه دخل الجنة" قيل: وما إخلاصها؟ قال: "أن تُخزّه عن محارم الله تعالى"

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Kim ihlasla ‘lâ ilâhe illallah’ derse cennete girer.*” Ashap: “*İhlas nedir?*” diye sorduklarında, H. Peygamber (s.a.v): “*Söyleyeni Allah’ın haram kıldığı şeylerden alıkoymasındır.*” diye cevap verdi.

Hadisi Taberânî, *el-Mu‘cemü’l-evsat* isimli eserinde Zeyd b. Erkam tarikiyle rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْجَوْهَرِيُّ قَالَ: نَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ غَزْوَانَ قَالَ: نَا شَرِيكٌ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ. عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُخْلِصًا دَخَلَ الْجَنَّةَ" قِيلَ: وَمَا إِخْلَاصُهَا؟ قَالَ: "أَنْ تُخْزِرَهُ عَنْ مَحَارِمِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ"¹⁸⁰

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Kim ihlasla ‘lâ ilâhe illallah’ derse cennete girer.*” Ashap: “*İhlas nedir?*” diye sorduklarında, H. Peygamber (s.a.v): “*Söyleyeni Allah’ın haram kıldığı şeylerden alıkoymasındır*” diye cevap verdi.

Heysemî (v. 807/1405), hadisin senedinde bulunan Muhammed b. Abdurrahman b. Ğazvân’ın hadis uyduran biri olduğunu belirtmiştir.¹⁸¹ Elbânî de hadis hakkında “*mevzû*” hükmünü vermiştir.¹⁸²

Hadis (46/46)

قال النبي صلى الله عليه وسلم: "يا أبا هريرة كل حسنة تعملها تُوزن يوم القيامة إلا شهادة أن لا إله إلا الله فإنها لا توضع في الميزان"

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Ey Ebû Hureyra, yapmış olduğun her amel kıyamet günü tartılacaktır. Yalnız şehadet kelimesi tartılmaz.*”

¹⁸⁰ Taberânî, Ebu’l-Kâsım Süleyman b. Ahmed, *el-Mu‘cemü’l-evsat*, thk. Târk b. Avzullah b. Muhammed, Dâru’l-Harameyn, Kâhire 1990, II, 56 (1235).

¹⁸¹ Heysemî, *Mecma‘u’z-zevâid*, I, 18.

¹⁸² Elbânî, *Silsiletü’l-ehâdîsi ‘d-da’ife ve ‘l-mevdû’a*, XI, 248 (5148).

Bu rivayeti Gazzâlî (v. 505/1111), *el-İhyâ*'da zikretmiştir. Irâkî (v. 806/1404) “[*Rasûlullah*’ın (s.a)] *Ebû Hureyra*’ya bu tavsiyesi [aslında] uydurmazdır.” demiştir.¹⁸³ Nitekim İbnü’s-Sübkî de (v. 771/1370) *Tabakâtü’s-Şâfi’iyyeti’l-kübrâ*’sında *el-İhyâ*’daki rivayetlerden, isnadını tespit edemediği rivayetler için açmış olduğu fasılda¹⁸⁴ bu hadisi de zikretmiştir.¹⁸⁵ Rivayetin mevzû olduğu anlaşılmaktadır.

Hadis (47/47)

قال صلى الله عليه وسلم: "أَكْرَمُوا عَمَّتَكُمْ النَّخْلَةَ فَإِنَّهَا خُلِقَتْ مِنْ بَقِيَّةِ طِينِ آدَمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Halanız olan nahleye saygı gösteriniz. Çünkü bu ağaç, Âdem’in (a.s) çamurundan kalan artıktan yaratılmıştır.*”

Bu rivayet benzer lafızlarla ziyadesiyle Ebû Ya’lâ’nın *el-Müsned*’inde geçmektedir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا شَيْبَانُ، حَدَّثَنَا مَسْرُورُ بْنُ سَعِيدٍ التَّمِيمِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ الْأَوْزَاعِيُّ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ رُوَيْمٍ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أَكْرَمُوا عَمَّتَكُمْ النَّخْلَةَ، فَإِنَّهَا خُلِقَتْ مِنَ الطِّينِ الَّذِي خُلِقَ مِنْهُ آدَمُ، وَلَيْسَ مِنَ الشَّجَرِ يُلْقَى غَيْرُهَا"¹⁸⁶

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Halanız olan nahleye saygı gösteriniz. Çünkü bu ağaç, Âdem’in (a.s) çamurundan yaratılmıştır. Bu ağaç başka ağaçlardan dölllenmez.*”

İbnü’l-Cevzî bu rivayet hakkında “*Hiz. Peygamber’den nakledilmiş sahih bir hadis değildir. (lâ yesihhu)*¹⁸⁷” demiştir.¹⁸⁸

¹⁸³ Gazzâlî, Muhammed b. Muhammed Ebû Hâmid, *İhyâ’ü ‘ulûmi’d-dîn* (Irâkî Tahrîcli), Dârü İbn Hazm, Beyrût 2005, s. 351-52.

¹⁸⁴ İbnü’s-Sübkî, Ebû Nasr Tâcüddîn Abdülvehhâb b. Alî b. Abdilkâfi, *Tabakâtü’s-Şâfi’iyyeti’l-kübrâ*, thk. Mahmûd Muhammed et-Tanâhî, Abdülfettâh Muhammed el-Hulv, Matbaatü İsâ el-Bâbî el-Halebî ve Şürekâhu, Kahire 1964, VI, 287. (وَهَذَا فَصْلُ جَمَعَتْ فِيهِ جَمِيعُ مَا فِي كِتَابِ الْإِحْيَاءِ مِنَ الْأَخْبَارِ الَّتِي لَمْ أَجِدْهَا إِسْنَادًا).

¹⁸⁵ İbnü’s-Sübkî, *Tabakâtü’s-Şâfi’iyyeti’l-kübrâ*, VI, 302.

¹⁸⁶ Ebû Ya’lâ, *el-Müsned*, I, 353 (455).

¹⁸⁷ İbnü’l-Cevzî’nin *el-Mevdû’ât*’ına alıp da sahih değildir (lâ yesihhu) dediği rivayetler mevzû kabul edilmektedir.

¹⁸⁸ İbnü’l-Cevzî, Ebu’l-Ferec Abdurrahman Ali b. Muhammed, *Kitâbü’l-Mevdû’ât mine’l-ehâdîsi’l-merfû’ât*, thk. Abdurrahman Muhammed Osmân, yay. y., Medine 1966, I, 184.

Hadis (48/48)

قال صلى الله عليه وسلم: "إذا جاء الرُّطْبُ فهَنِّينِي يَا عَائِشَةُ"

Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Ey Âişe hurma geldiği zaman afiyet olsun de.*”

Bu rivayet benzer lafızlarla Abdülhâlik Bezzâr’ın (v. 292/905) *el-Müsned*’inde geçmektedir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى الْحَرَشِيُّ، حَدَّثَنَا حَسَّانُ بْنُ سَيَّاهٍ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِعَائِشَةَ: "إِذَا جَاءَ

الرُّطْبُ فَهَنِّينِي" ¹⁸⁹

Hz. Peygamber (s.a.v) Hz. Âişe için şöyle buyurmuştur: “*Hurma geldiği zaman afiyet olsun de.*”

Heysemî, rivayetin Bezzâr tarafından nakledildiğini ve senedde bulunan Hassân b. Siyâh’ın “*zayıf*” olduğunu söylemiştir.¹⁹⁰ İbn Arrâk ise bu rivayetin, Ebû Bekr eş-Şâfiî (v. 354/965) tarafından¹⁹¹ Hassân b. Siyâh tarikiyle nakledildiğini, Hassân’ın ise bu rivayeti Sâbit’ten almakta tek kaldığını ve Hassân b. Siyâh’ın mütâbi olmayan şeyleri rivayet ettiğini zikretmiştir. Ayrıca bu hadisin Bezzâr tarafından tahrîc edilmesi ve mevzû değil, zayıf olması yönleriyle eleştirildiğini söylemiştir.¹⁹² *Kitâbü’l-Fevâid*’in muhakkiki de bu rivayetin ısnadı için “*daîfün cidden*” demiştir. Sebep olarak da senedde bulunan Hassân b. Siyâh’ın “*metrûk*”, el-Harşî’nin de “*leyyin*” (gevşek) olduğunu söylemiştir.¹⁹³ Yapılan değerlendirmeler neticesinde rivayetin çok zayıf olduğu anlaşılmaktadır.

¹⁸⁹ Bezzâr, Ebû Bekr Ahmed b. Amr b. Abdilhâlik, *Müsnedi’l-Bezzâr*, thk. Mahfûzurrahman Zeynullah vdğ., Mektebetü’l-Ulûm ve’l-Hikem, Medine 1998, XIII, 335 (6953).

¹⁹⁰ Heysemî, *Mecma’u’z-zevâid*, V, 39.

¹⁹¹ Ebû Bekr eş-Şâfiî, Muhammed b. Abdullah b. İbrâhîm, *Kitâbü’l-fevâid*, thk. Hilmî Kâmil Es’ad Abdülhâdî, Dâru İbni’l-Cevzî, Riyad 1997, II, 714 (982).

¹⁹² İbn Arrâk, *Tenzîhü’s-şerî’a*, II, 255 (81).

¹⁹³ Ebû Bekr eş-Şâfiî, *Kitâbü’l-Fevâid*, II, 714.

Hadis (49/49)

في الحديث: "إذا قال العبد لا إله إلا الله يصعدُ بها ملك فيستقبله في السماء ملكٌ آخر فيقول: من أين؟ فيقول: وأنت إلى أين؟ فيقول: أصعدُ بشهادة فلانٍ إلى ربه. فيقول الآخر: وأنا أنزلُ ببراءته من النار"

Hadiste şöyle buyrulmuştur: "Bir kul 'lâ ilâhe illallah' dediği zaman; bir melek, onunla (lâ ilâhe illallah sözü ile) (göğe) yükselir. O melek, gökte diğer bir meleklerle karşılaşır. Karşılaştığı melek ona 'nereye gidiyorsun.' diye sorar. O da 'falanın şahadetini rabbine çıkartıyorum, sen nereye gidiyorsun?' der. Diğer melek de 'ben de onun ateşten berâetini indiriyorum.' der."

Rivayeti kaynaklarda bulamadık.

Hadis (50/50)

عن النبي صلى الله عليه وسلم سئل عن قوله تعالى: {الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ سِرًّا وَعَلَانِيَةً فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ} ¹⁹⁴ من هم قال: "هم أصحاب الخيل"

"Hz. Peygamber'e (s.a.v) 'mallarını gece gündüz; gizli ve açık Allah yolunda harcayanlar var ya, onların Rableri katında mükâfatları vardır. Onlara korku yoktur. Onlar mahzun da olacak değillerdir.' ayeti hakkında, 'onlar (ayette bahsedilenler) kimdir?' diye soruldu. Hz. Peygamber (s.a.v): 'Onlar at sahipleridir.' diye cevap verdi."

Bu rivayeti İbn Sa'd (v. 230/845), *et-Tabakâtü'l-kübrâ*'da Yezîd b. Abdillâh b. Ureyb'in babası ve ceddinden (Ureyb el-Müleykî) gelen tarikle rivayet etmiştir. Rivayetin sened ve metni şu şekildedir.

أَخْبَرْتُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ شُعَيْبٍ بْنِ شَابُورٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا سَعِيدُ بْنُ سَنَانٍ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُرَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ عُرَيْبٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سُئِلَ عَنْ قَوْلِهِ: {الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ سِرًّا وَعَلَانِيَةً فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ} قَالَ: "هُمْ أَصْحَابُ الْخَيْلِ" ¹⁹⁵

¹⁹⁴ Bakara 2/274.

¹⁹⁵ İbn Sa'd, Ebû Abdillâh Muhammed b. Sa'd b. Menî' ez-Zührî, *Kitâbü't-Tabakâti'l-kebîr*, thk. Ali Muhammed Ömer, Mektebetü'l-Hânicî, Kahire 2001, IX, 437 (4615).

Ureyb el-Müleykî'den (r.a) gelen rivayete göre: “Hz. Peygamber’e (s.a.v) ‘mallarını gece gündüz; gizli ve açık Allah yolunda harcayanlar var ya, onların Rableri katında mükâfatları vardır. Onlara korku yoktur. Onlar mahzun da olacak değillerdir.’ ayeti hakkında, ‘onlar (ayette bahsedilenler) kimdir?’ diye soruldu. Hz. Peygamber (s.a.v): ‘Onlar at sahipleridir.’ diye cevap verdi.”

Bu rivayeti ayrıca benzer lafızlarla Saîd b. Sinan’dan gelen aynı tarikle Taberânî de rivayet etmiştir. Taberânî’de geçen rivayet ise şu şekildedir. “‘Mallarını gece gündüz; gizli ve açık Allah yolunda harcayanlar...’ ayeti, at masrafları hakkında inmiştir.”¹⁹⁶

Heysemî, senedde bulunan Yezîd b. Abdullah b. Ureyb el-Müleykî’yi ve babasının tanınmadığını söylemiştir.¹⁹⁷ Elbânî ise rivayetin “mevzû” olduğunu söylemiş ve sebep olarak senedde bulunan Saîd b. Sinân’a işaret etmiştir.¹⁹⁸ Saîd b. Sinân hakkında Yahyâ b. Maîn “leyse bi-şey”, “leyse bi-sika” ve “hadisleri asılsızdır.” demiştir. Dârekutnî de onun hadis uydurmakla itham edildiğini söylemiştir.¹⁹⁹

Hadis (51/51)

قال النبي صلى الله عليه وسلم: "أخبرني جبريل أن لا إله إلا الله أنسُ المسلم عند موته وفي قبره وحين يخرج من قبره"

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Cebrail bana haber verdi; ‘lâ ilâhe illallah’, müslüman için ölüm anında kabrinde ve kabrinden çıkartılırken dosttur.”

Rivayeti kaynaklarda bulamadık.

Hadis (52/52)

قال النبي صلى الله عليه وسلم: "إذا احتضر الميت فلقنوه لا إله إلا الله فإنه ما من عبد يُختم له بها إلا كانت زاده في الجنة"

¹⁹⁶ Taberânî, *el-Mu‘cemü’l-kebîr*, XVII, 188 (504); *el-Mu‘cemü’l-evsat*, II, 17 (1083).

¹⁹⁷ Heysemî, *Mecma‘u’z-zevâid*, VI, 324.

¹⁹⁸ Elbânî, *Silsiletü’l-ehâdîsi’d-da’ife ve’l-mevdû’a*, XI, 590 (5356).

¹⁹⁹ İbnü’l-Cevzî, Ebu’l-Ferec Abdurrahman Ali b. Muhammed, *Kitâbü’d-du‘afâ ve’l-metrûkîn*, thk. Ebü’l-Fedâ Abdullah el-Kâdî, Dârü’l-Kütübî’l-İlmiyye, Beyrût 1986, I, 321 (1408).

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Bir kişi ölmek üzere ise ona ‘lâ ilâhe illallah’ kelimesini telkin edin. Kim ki son nefesini verirken ‘lâ ilâhe illallah’ derse onun yiyeceği cennette hazır edilir (cennete girer).”

Bu rivayet iki ayrı hadisin birleşiminden meydana gelmiştir. O yüzden bu hadisi iki kısımda tahrîc edeceğiz.

Rivayetin ilk kısmı olan “إذا احتضر الميت فلقنوه لا إله إلا الله” (Bir kişi ölmek üzere ise ona ‘lâ ilâhe illallah’ kelimesini telkin edin.) kısmını benzer lafızlarla Müslim, Tirmizî²⁰⁰, Ebû Dâvud²⁰¹, Nesâî²⁰² ve İbn Mâce²⁰³ rivayet etmişlerdir. Müslim’deki sened metin şöyledir.

وَحَدَّثَنَا أَبُو كَامِلٍ الْجَحْدَرِيُّ فَضَيْلُ بْنُ حُسَيْنٍ، وَعُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، كِلَاهُمَا عَنْ بِشْرِ، قَالَ أَبُو كَامِلٍ: حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ الْمُفَضَّلِ، حَدَّثَنَا عُمَارَةُ بْنُ غَزِيَّةَ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عُمَارَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ، يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: “لَقِّنُوا مَوْتَكُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ”²⁰⁴

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Ölmek üzere olanlarınıza ‘lâ ilâhe illallah’ kelimesini telkin edin.”

Tirmizî bu rivayetin sıhhati hakkında “hasen sahih” demiştir.²⁰⁵ Elbânî ise rivayetin “sahih” olduğunu söylemiştir.²⁰⁶

Rivayetin ikinci kısmı olan “فإنه ما من عبد يُختم له بها إلا كانت زاده في الجنة” (Kim ki son nefesini verirken ‘lâ ilâhe illallah’ derse onun yiyeceği cennette hazır edilir/cennete girer.) kısmını benzer lafızlarla Ebû Dâvud rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ عَبْدِ الْوَاحِدِ الْمُسَمَعِيُّ، حَدَّثَنَا الضَّحَّاكُ بْنُ مَخْلَدٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنِي صَالِحُ بْنُ أَبِي عَرَبٍ، عَنْ كَثِيرِ بْنِ مُرَّةٍ الْحَضْرَمِيِّ عَنْ مَعَاذِ بْنِ جَبَلٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: “مَنْ كَانَ آخِرُ كَلَامِهِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ دَخَلَ الْجَنَّةَ”²⁰⁷

²⁰⁰ Tirmizî, Cenâiz, 7 (976).

²⁰¹ Ebû Dâvud, Cenâiz, 20 (3117).

²⁰² Nesâî, Cenâiz, 4 (1826).

²⁰³ İbn Mâce, Cenâiz, 3 (1444, 1445).

²⁰⁴ Müslim, Cenâiz, 1, 2 (916, 917).

²⁰⁵ Tirmizî, Cenâiz, 7 (976).

²⁰⁶ Elbânî, *Sahîhu'l-Câmi 'i's-sağîr ve ziyâdetüh*, II, 915 (5148).

²⁰⁷ Ebû Dâvud, Cenâiz, 20 (3116).

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Kimin son sözü ‘lâ ilâhe illallah’ olursa o kişi cennete girer.*”

Eserin muhakkiki Şu‘ayb el-Arnaût bu rivayetin “*sahih*” olduğunu bildirmiştir.²⁰⁸ Aynı şekilde Elbânî de rivayetin “*sahih*” olduğunu söylemiştir.²⁰⁹ Görüldüğü üzere rivayetin iki kısmı da sahihtir. Dolayısıyla bu rivayet sahihtir.

Hadis (53/53)

في الحديث: "ما من مسلم قال إذا رأى يهودياً أو نصرانياً أشهد أن لا إله إلا الله واحداً أحداً فرداً صمداً لم يتخذ صاحبة ولا ولداً ولم يكن له كفواً أحد إلا كتب الله له بكل يهودي أو نصراني حسنة"

Hadiste şöyle buyrulmuştur: “*Bir müslüman, yahudi veya hristiyan birini gördüğü zaman, ‘ben şehadet ederim ki Allah’tan başka gerçek ilah yoktur ancak Allah vardır, O tektir. Bir olup ikincisi olmayan tektir. Herkes ve her şey O’na muhtaç olup o kimseye muhtaç değildir. Eş ve çocuk edinmemiştir. Hiçbir şey ona denk ve benzer olamaz, O hiçbir şeye benzetilemez.’ derse, Allah ona tüm yahudi ve hristiyanların sayısınca sevap yazar.*”

Bu rivayeti kaynaklarda aynı lafızlarla tespit edemedik. Ancak et-Tizmizî’nin es-Sünen’inde Temîm ed-Dârî tarihiyle gelen, bu rivayete yakın başka bir hadis tespit ettik. Tirmizî’deki sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ قَالَ: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، عَنْ الْحَلِيلِ بْنِ مُرَّةٍ، عَنْ أَزْهَرَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ قَتَيْمِ الدَّارِيِّ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: "مَنْ قَالَ: أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، إِنْهَا وَاحِدًا أَحَدًا صَمَدًا، لَمْ يَتَّخِذْ صَاحِبَةً وَلَا وَلَدًا، وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفْوًا أَحَدًا، عَشْرَ مَرَّاتٍ كَتَبَ اللَّهُ لَهُ أَرْبَعِينَ أَلْفَ حَسَنَةٍ"²¹⁰

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Kim on kere; ‘ben şehadet ederim ki Allah’tan başka gerçek ilah yoktur ancak Allah vardır, O tektir O’nun ortağı yoktur. Bir olup ikincisi olmayan tektir. Herkes ve her şey O’na muhtaç olup O kimseye*

²⁰⁸ Ebû Dâvud, Cenâiz, 20 (dipnot).

²⁰⁹ Elbânî, *Sahîhu Süneni Ebî Dâvud*, II, 279 (3116).

²¹⁰ Tirmizî, Daavât, 64 (3473).

muhtaç değildir. Eş ve çocuk edinmemiştir. Hiçbir şey O'na denk ve benzer olamaz, O hiçbir şeye benzetilemez.' derse, Allah ona kırk milyon sevap yazar."

Tirmizî hadis hakkında “*Bu hadis garibtir. Ancak bu şekliyle bilmekteyiz. Halil b. Mürre hadisçiler yanında sağlam biri değildir.*” demiştir.²¹¹ Elbânî de hadisin “*zayıf*” olduğunu belirtmiştir.²¹²

Hadis (54/54)

فَقَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي مُوسَى قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي جَعْفَرٍ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي الْبَاقِرُ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي زَيْنِ الْعَابِدِينَ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي الْحُسَيْنِ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ أَجْمَعِينَ قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "الْإِيمَانُ مَعْرِفَةٌ بِالْقَلْبِ وَإِقْرَارٌ بِاللِّسَانِ وَعَمَلٌ بِالْأَرْكَانِ"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*İman, kalp ile bilmek, dil ile ikrar, kalp ile tasdik ve uzuvlarla ameldir.*”

Hadisi İbn Mâce (v. 273/886), Hiz. Ali'den gelen tarikîle rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir:

حَدَّثَنَا سَهْلُ بْنُ أَبِي سَهْلٍ، وَمُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، قَالَا: ثَنَا عَبْدُ السَّلَامِ بْنُ صَالِحٍ أَبُو الصَّلْتِ الْهَرَوِيُّ، ثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُوسَى الرَّضَا، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "الْإِيمَانُ مَعْرِفَةٌ بِالْقَلْبِ، وَقَوْلٌ بِاللِّسَانِ، وَعَمَلٌ بِالْأَرْكَانِ"²¹³

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*İman, kalp ile bilmek, dil ile söylemek ve uzuvlarla ameldir.*”

İbnü'l-Cevzî (v. 597/1201), rivayetin “*mevzû*” olduğunu söylemiştir. Dârakutnî (v. 385/995), Ebu's-Salt el-Herevî'nin (v. 236/850) bu hadisi uydurmakla itham edildiğini belirtmiştir.²¹⁴ Elbânî de (v. 1419/1999) hadis hakkında “*mevzû*” hükmünü vermiştir.²¹⁵

²¹¹ Tirmizî, Daavât, 64.

²¹² Elbânî, *Da'îfü Süneni* 't-Tirmizî, s. 378 (3473).

²¹³ İbn Mâce, Süne, 9 (65).

²¹⁴ İbnü'l-Cevzî, *Kitâbü'l-Mevdû'ât*, I, 129.

²¹⁵ Elbânî, Nâsirüddîn, *Da'îfü Süneni İbn Mâce*, Mektebetü'l-Me'ârif, Riyad 1997, s. 10 (11).

Hadis (55/55)

عن أنس رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم: "إذا قال العبد لا إله إلا الله خُرقتْ سُقُوفُ السماء حتى تصير في كتابه مثل القمر وأعماله حولها مثل الكواكب"

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "Bir kul 'lâ ilâhe illallah' derse göğün tavanları delinir. 'Lâ ilâhe illallah' kelimesi o kişinin amel defterinde ay gibi olur ve o kişinin amelleri de o ayın etrafında dönen yıldızlar gibi olur."

Rivayeti kaynaklarda bulamadık.

Hadis (56/56)

في الحديث: "من قال لا إله إلا الله غُرِسَتْ له شجرة في الجنة من ياقوتة حمراء نبُتها من مسك أبيض طعمه أحلى من العسل وأشدّ بياضاً من الثلج وأطيب ريحاً من المسك" فقال رجل: يا رسول الله إذا نكث من قولها فقال صلى الله عليه وسلم: "خير الله أطيّب وأكثر"

Hadiste şöyle buyrulmuştur: "Kim 'lâ ilâhe illallah' derse onun için cennette kırmızı yakuttan bir ağaç dikilir. O ağacın kaynağı (toprağı) beyaz misktendir. O toprak baldan daha tatlı kardan daha beyaz ve miskten daha güzel kokuludur." Bunun üzerine bir adam Hız. Peygamber'e (s.a.v) şöyle dedi. "Ey Allah'ın Rasûlü biz o sözü (lâ ilâhe illallah'ı) çok söylüyoruz." Hız. Peygamber de (s.a.v) şöyle buyurdu: "Allah'ın hayrı daha çok ve daha tatlıdır."

Rivayeti kaynaklarda bulamadık.

1.1.2. Fasl: Bismelenin Fazileti

Hadis (57/57)

قال النبي صلى الله عليه وسلم: "أول ما نزلت بسم الله الرحمن الرحيم هرب الغيم من المشرق إلى المغرب وسكنت الرياح وأصغت البهائم بأذانها ورجمت الشياطين بالشُّهْب وأقسم الله بعزته لا يُسمى باسمه على مريض إلا شفاه"

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "Bismillâhirrahmânirrahîm ilk defa inince (nazil olunca) bulutlar doğudan batıya kaçtı. Sert esen rüzgar sakinleşti. Hayvanlar

kulak verip dinlemeye başladılar. Şeytanlar gök taşları ile taşlandı. Allah, izzeti üzerine yemin etti ki: kendisinin adı hastaya okunursa ona şifa olur.”

Rivayeti kaynaklarda bulamadık.

Hadis (58/58)

قال النبي صلى الله عليه وسلم: "ما من مؤمن يقرأها إلا سبحت معه الجبال لكنه لا يسمع"

Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: *“Her kim besmele-i şerîfeyi okursa dağlar onunla beraber tesbih eder. Ancak dağların bu tesbihi işitilmez.”*

Rivayeti kaynaklarda bulamadık.

Hadis (59/59)

قال صلى الله عليه وسلم: "لا يُرَدُّ دُعَاءٌ أَوَّلُهُ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ"

Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: *“Evvelinde besmele çekilen duâ reddedilmez.”*

Rivayeti kaynaklarda bulamadık.

Hadis (60/60)

في الحديث: "يا أبا هريرة إذا توضأت فقل بسم الله الرحمن الرحيم فإن الحفظة يكتبون لك الحسنات حتى تفرغ، وإذا غشيت أهلك فقل بسم الله الرحمن الرحيم فإن الحفظة يكتبون لك الحسنات حتى تغتسل فإذا حصل من تلك الواقعة ولدٌ كتب لك من الحسنات بعدد أنفاس ذلك الولد وبعدد أنفاس أعقابه، يا أبا هريرة إذا ركبت دابةً فقل بسم الله الرحمن الرحيم والحمد لله يُكتب لك من الحسنات بعدد كل خطوة تخطوها"

Hadiste şöyle buyrulmuştur: *“Ey Ebû Hureyra abdest alırken Bismillâhirrahmânirrahîm de. Muhakkaki hafaza melekleri abdest bitene kadar sana sevap yazacaktır. Eşinle yatarken Bismillâhirrahmânirrahîm de. Muhakkaki hafaza melekleri gusûl alıncaya kadar sana sevap yazacaktır. Bu birleşmenizden çocuk olursa o çocuğun nefesleri ve adımları adedince sana sevap yazılır. Ey Ebû Hureyra bir bineğe binerken ‘Bismillâhirrahmânirrahîm ve elhamdülillâh’ de. Bineğin her adım attığında sana sevap yazılır.”*

İbnü'l-Cevzî bu rivayet için “*leyse lehû asl*” demiştir. Rivayetin senedinde bulunan Hammad b. Amr sika ravilerden hadis uyduran bir yalancıdır.²¹⁶

Hadis (61/61)

عن ابن مسعود رضي الله تعالى عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم: "من قرأ بسم الله الرحمن الرحيم كتب الله له بكل حرفٍ أربعة آلاف حسنة ومحا عنه أربعة آلاف سيئة ورفع له أربعة آلاف درجة"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Her kim Bismillâhirrahmânirrahîm’i okursa Allah her harfî için o kimseye dört bin sevap yazar dört bin günahını siler (makamını) dört bin derece yükseltir.*”

Rivayeti kaynaklarda bulamadık.

Hadis (62/62)

عن علي بن أبي طالب رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: "إن لله تعالى داراً في الجنة يقال لها دارُ النور كل شيء خلقه الله فيها من نورٍ وهي في الهواء ليس لها طريق قيل يا رسول الله كيف يصعدون إليها؟ قال: يُقال لهم قولوا بسم الله الرحمن الرحيم فيطرون إليها"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Muhakkakki cennette Allah’ın bir evi vardır. Ona Dâru’l-Nûr denilir. Allah onun içindeki herşeyi nurdan yaratmıştır. O ev havadadır (boşluktadır). Oraya bir yol yoktur.*” (Ashab): “*Ey Allah’ın Rasûlü insanlar oraya nasıl çıkacaklar?*” denildi. Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle cevap verdi: “*Onlara ‘Bismillâhirrahmânirrahîm deyin.’ denilecek ve sonra (insanlar) oraya uçacaklar.*”

Rivayeti kaynaklarda bulamadık.

²¹⁶ İbnü'l-Cevzî, *Kitâbü'l-Mevdû'ât*, III, 186; Süyûtî, Ebü'l-Fazl Celâlüddîn Abdurrahman b. Ebî Bekr b. Muhammed el-Hudayrî, *el-Leâli'l-masnû'a fî'l-ehâdisi'l-mevdû'a*, Dâru'l-Ma'rife, Beyrût ts., II, 377-78.

Hadis (63/63)

أن رجلا اعتقل لسانه عن الشهادة عند موته فجاءه النبي صلى الله عليه وسلم فقال: "أما كان يصلي ويصوم؟" قالوا: بلى يا رسول الله قال: "هل عقى والدته؟" قالوا نعم فدعا بها وأمرها بالعفو عنه فأبت لأنه قلع عينها فدعا بالخطب والنار فقالت: يا رسول الله ما هذا قال "أحرقه بالنار"

“Bir adam ölürken dili şehadet getirmeye güç yetiremedi. Hz. Peygamber (s.a.v) ona (oraya) geldi ve sordu: ‘O namaz kılıp oruç tutarmıydı?’ Oradakiler ‘evet’ dediler. Hz. Peygamber (s.a.v) ‘annesine asi miydi?’ diye sordu. Orakiler ‘evet’ dediler. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v) annesini çağırdı ve onu affetmesini emretti. Annesi onu affetmekten kaçındı. Çünkü o annesinin gözünü çıkarmıştı. Hz. Peygamber (s.a.v) odun ve ateş getirtti. Kadın ‘Ey Allah’ın Rasûlü bu nedir?’ dedi. Hz. Peygamber de (s.a.v) ‘onu ateşte yak.’ buyurdu.”

Rivayeti kaynaklarda bulamadık.

Hadis (64/64)

قال النبي صلى الله عليه وسلم: "إذا سألتكم الله فاسألوه الفردوس"

Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Siz Allah’tan (cennet) istemek dilediğinizde, O’ndan Firdevs’i isteyiniz.”

Bu rivayet Buhârî’de geçen bir hadisin son kısmıdır. Buhârî’deki sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ صَالِحٍ، حَدَّثَنَا فُلَيْحٌ، عَنْ هِلَالِ بْنِ عَلِيٍّ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَبِرَسُولِهِ، وَأَقَامَ الصَّلَاةَ، وَصَامَ رَمَضَانَ كَانَ حَقًّا عَلَى اللَّهِ أَنْ يَدْخُلَهُ الْجَنَّةَ، جَاهِدَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ جَلَسَ فِي أَرْضِهِ الَّتِي وُلِدَ فِيهَا"، فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَفَلَا نُبَشِّرُ النَّاسَ؟ قَالَ: "إِنَّ فِي الْجَنَّةِ مِائَةَ دَرَجَةٍ، أَعَدَّهَا اللَّهُ لِلْمُجَاهِدِينَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، مَا بَيْنَ الدَّرَجَتَيْنِ كَمَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ، فَإِذَا سَأَلْتُمُ اللَّهَ، فَاسْأَلُوهُ الْفِرْدَوْسَ، فَإِنَّهُ أَوْسَطُ الْجَنَّةِ وَأَعْلَى الْجَنَّةِ"²¹⁷

Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Her kim Allah’a ve O’nun Rasûlü’ne iman eder de namaz kılar, Ramazan’da oruç tutarsa onu cennete girdirmek Allah üzerine

²¹⁷ Buhârî, Cihâd ve’s-Siyer, 4 (2790); Tevhîd, 22 (7423).

bir hak olur. O kimse ister Allah yolunda cihâd etsin, isterse içinde doğduğu toprağında otursun.” Bunun üzerine sahâbîler: “Yâ Rasûlallah, bu haberi insanlara müjdelemez miyiz?” dediler. Rasûlullah da (s.a.v) şöyle buyurdu: “Şübhesiz cennette yüz derece vardır. Allah onları Allah yolunda mücâhede edenler için hazırlamıştır. İki derece arasındaki uzaklık, gökle yer arasındaki uzaklık gibidir. Siz Allah’tan (cennet) istemek dilediğinizde, O’ndan Firdevs’i isteyin. Çünkü o, cennetin en ortası (yâni en faziletlisi) ve en yücesidir.”

Elbânî hadis hakkında “*sahih*” hükmünü vermiştir.²¹⁸

Hadis (65/65)

عن النبي صلى الله عليه وسلم: "سيد إدامكم الملح"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Sizin katığınızın başı tuzdur.”

Bu rivayeti İbn Mâce es-Sünen’inde Enes b. Mâlik tarikiyle rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ، حَدَّثَنَا مَرْوَانُ بْنُ مُعَاوِيَةَ، حَدَّثَنَا عَيْسَى ابْنُ أَبِي عَيْسَى، عَنْ رَجُلٍ - أَرَاهُ مُوسَى - عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "سَيِّدُ إِدَامِكُمُ الْمِلْحُ"²¹⁹

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Sizin katığınızın başı tuzdur.”

Süyûtî bu rivayetin “*zayıf*” olduğunu belirtmiştir.²²⁰ Eserin muhakkiki Şu‘ayb el-Arnaût bu rivayetin senedi için “*daîfün cidden*” demiş ve senedde bulunan İsa b. Ebî İsa’nın “*metrûk*” olduğunu söylemiştir.²²¹ Elbânî de aynı şekilde hadis hakkında “*zayıf*” hükmünü vermiştir.²²²

²¹⁸ Tebrîzî, Hafîb Veliyyüddîn, *Mişkâtü'l-Mesâbîh*, thk. Nâsirüddîn el-Elbânî, el-Mektebetü'l-İslâmî, Beyrût 1979, II, 1117 (3787).

²¹⁹ İbn Mâce, Et'ime, 32 (3315).

²²⁰ Münâvî, Zeynüddîn Muhammed Abdürraûf b. Tâcil'arîfin b. Nûriddîn Alî, *Feydü'l-kadîr şerhu'l-Câmi 'i's-sağîr* (el-Câmi 'i'-sağîr'in metni ile birlikte), Dâru'l-Ma'rife, Beyrût 1972, IV, 123 (4755).

²²¹ İbn Mâce, Et'ime, 32 (dipnot).

²²² Elbânî, *Da'îfû Süneni İbn Mâce*, s. 269 (657).

Hadis (66/66)

عن النبي صلى الله عليه وسلم: "شموا النرجس فما منكم من أحد إلا وله بين الصدر والفؤاد شعبة من برص أو جنون أو جذام لا يذهبها إلا شَمُّ النرجس"

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: *"Nergis çiçeğini koklayın. Zira kalpte barastan (alaca hastalığı), delilikten, cüzamdan birer şube vardır, onları nergisten başka bir şey gideremez."*

Bu rivayet bir sonraki rivayet ile büyük ölçüde benzerlik göstermektedir. Aşağıdaki hadis kaynaklarda geçen rivayetle lafız olarak daha çok benzediği için hadisi aşağıda tahrîc etmeyi uygun bulduk.

Hadis (67/67)

قال علي رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم: "شموا النرجس ولو في اليوم مرة ولو في الشهر مرة ولو في السنة مرة ولو في الدهر مرة فإن في القلب حبة من الجنون أو الجذام أو البرص لا يذهبها إلا شَمُّ النرجس"

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: *"Nergis çiçeğini günde bir kez veya ayda bir kez veya yılda bir kez veyahut da ömrünüzde bir kez koklayınız. Zira kalpte delilikten, cüzamdan, barastan (alaca hastalığı) birer habbe vardır, onları nergisten başka bir şey gideremez."*

Bu rivayet Ebubekir et-Turaysî'sî'nin (v. 497/1104) *Ehâdîsü müselselât*'ında Ebî Tâlib tarikiyle rivayet edilmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا أَبُو الْقَاسِمِ بْنُ الطُّوسِيِّ، حَدَّثَنَا تَاجُ الْإِسْلَامِ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ الطُّرَيْبِيُّ، قَتْنَا الْقَاضِي هَنَّا، حَدَّثَنَا أَبُو التَّجُودِ زَيْدُ بْنُ عَدِيٍّ
بْنِ مُحَمَّدٍ الْحَافِظُ، قَتْنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ الْمِصْرِيُّ، بِإِمْدٍ، قَتْنَا الْقَاضِي أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ الْحَسَنِ
الشَّافِعِيِّ، قَتْنَا الْقَاضِي أَبُو عَمَرَ مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ بْنِ يَعْقُوبَ، قَتْنَا الْقَاضِي إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَتْنَا الْقَاضِي مُحَمَّدُ بْنُ سَلَمَةَ، قَتْنَا
الْقَاضِي مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ الْأَصْبَحِيُّ، قَتْنَا الْقَاضِي رَبِيعَةُ، قَتْنَا الْقَاضِي شَرِيحُ، أَتْنَا عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "ثُمُّوا التَّرْجِسَ، وَلَوْ فِي الْيَوْمِ مَرَّةً، وَلَوْ فِي الشَّهْرِ مَرَّةً، وَلَوْ فِي السَّنَةِ مَرَّةً، وَلَوْ فِي الدَّهْرِ مَرَّةً؛ فَإِنَّ فِي الْقَلْبِ حَبَّةً مِنَ الْجُنُونِ وَالْجَذَامِ وَالْبَرَصِ، لَا يَقْطَعُهَا إِلَّا شَمُّ التَّرْجِسِ"²²³

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Nergis çiçeğini günde bir kez veya ayda bir kez veya yılda bir kez veyahut da ömrünüzde bir kez koklayınız. Zira kalpte delilikten, barastan (alaca hastalığı), cüzamdan birer habbe vardır, onları nergisten başka bir şey gideremez.*”

İbnü'l-Cevzî, rivayetin “mevzû” olduğunu söylemiştir.²²⁴

Hadis (68/68)

عن أنس رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم: "سِتْرٌ مَا بَيْنَ أَعْيُنِ الْجِنِّ وَعَوْرَاتِ بَنِي آدَمَ إِذَا نَزَعُوا ثِيَابَهُمْ أَنْ يَقُولُوا بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ"

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Cinlerin gözleri ile âdemoğlunun görünmemesi gereken yerleri arasındaki perde, elbiselerini çıkartırken okudukları ‘Bismillâhirrahmânirrahîm’ sözüdür.*”

Hadisi Taberânî, *el-Mu‘cemü’l-evsat* isimli eserinde Enes b. Mâlik tarikiyle rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا أَبُو مُسْلِمٍ، قَالَ: نَا حَجَّاجُ بْنُ الْمُنْهَالِ، قَالَ: نَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ نَجِيحٍ الْمَكِّيُّ، قَالَ: نَا أَبُو سِنَانٍ، وَلَيْسَ بِضَرَّارٍ، عَنْ عُمَرَ بْنِ وَهَبٍ. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "سِتْرٌ مَا بَيْنَ أَعْيُنِ الْجِنِّ وَعَوْرَاتِ بَنِي آدَمَ إِذَا وَضَعُوا ثِيَابَهُمْ أَنْ يَقُولُوا: بِسْمِ اللَّهِ"²²⁵

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Cinlerin gözleri ile âdemoğlunun görünmemesi gereken yerleri arasındaki perde, elbiselerini çıkartırken okudukları ‘Bismillâh’ sözüdür.*”

Süyûtî bu rivayetin “hasen” olduğunu belirtmiştir.²²⁶

²²³ Ebubekir et-Turaysî, Ahmed b. Ali b. Hüseyin b. Zekeriyâ, *Ehâdisü müselselât*, s. 6 (5).

²²⁴ İbnü'l-Cevzî, *Kitâbü'l-Mevdû‘ât*, III, 61.

²²⁵ Taberânî, *el-Mu‘cemü’l-evsat*, III, 67-8 (2504).

²²⁶ Münâvî, *Feydü'l-kadîr*, IV, 97 (4663).

Hadis (69/69)

عن أبي بردة عن النبي صلى الله عليه وسلم: "ألا أخبركم بآية لم تنزل على أحد بعد سليمان بن داود غيري؟ قلنا: بلى يا رسول الله قال: بسم الله الرحمن الرحيم"

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "Size Süleyman b. Dâvud'dan (Hz. Süleyman) sonra kimseye inmemiş bir ayeti haber vereyim mi?" (Ashab): "Evet Ey Allah'ın Rasûlü" dediler. Bunun üzerine Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu: "Bismillâhirrahmânirrahîm."

Bu rivayet Taberânî'nin (v. 360/971) *el-Mu'cemü'l-evsat* isimli eserinde rivayet etmiş olduğu bir hadisin bir bölümüdür. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا أَحْمَدُ، قَالَ: نا عليُّ بنُ الجَعْدِ، قَالَ: نا سَلَمَةُ بنُ صَالِحٍ الأَحْمَرُ، [عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ]، عَنْ يَزِيدَ بنِ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ أَبِي أُمَيَّةَ بنِ أَبِي الْمُخَارِقِ، عَنْ ابْنِ بُرَيْدَةَ. عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لا تَخْرُجَ مِنَ الْمَسْجِدِ حَتَّى أَعْلَمَكَ آيَةً مِنْ سُورَةٍ لَمْ تَنْزِلْ عَلَى أَحَدٍ قَبْلِي غَيْرَ سُلَيْمَانَ بنِ دَاوُدَ"، فَخَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى إِذَا بَلَغَ أَسْكَفَةَ الْبَابِ، قَالَ: "يَا أَيُّ شَيْءٍ تَسْتَفْتِحُ صَلَاتَكَ وَقِرَاءَتَكَ؟" قُلْتُ: بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ. قَالَ: "هِيَ هِيَ ثُمَّ أَخْرَجَ رَجُلَهُ الأُخْرَى"²²⁷

İbn Büreyde'nin babasından gelen rivayete göre, o şöyle demiştir: "Hz. Peygamber (s.a.v) (bana) şöyle buyurdu: 'Ben sana bir sureden bir ayet öğretene kadar mescidden çıkma. Bu ayet benden önce Süleyman b. Dâvud hariç, kimseye indirilmemiştir.' Sonra Hz. Peygamber (s.a.v) kapının eşiğine ulaşıncaya kadar mescidden çıktı ve şöyle dedi: 'Sen namazına ve okumana hangi ayetle başlıyorsun?' Ben dedim ki: 'Bismillâhirrahmânirrahîm (ile başlıyorum).' Sonra Hz. Peygamber (s.a.v): (Hz. Süleyman'dan başka kimseye inmeyen ayeti kast ederek) O, o', dedi ve öbür ayağında dışarı çıkardı."

Heysemî, senedde bulunan Abdülkerîm b. Ebî el-Mühârig'in "*sûü'l-hıfz*"²²⁸ olduğunu söylemiş, bu yüzden de onun "zayıf" bir râvi olduğunu zikretmiştir. Ayrıca bu rivayetin senedinde bilmediği râvilerin bulunduğunu belirtmiştir.²²⁹ Elbânî de

²²⁷ Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat*, I, 196 (625).

²²⁸ Sûül-hıfz: Râvinin, hadis rivayetinde yanlışları doğrularından çok olacak derecede, hafızasının zayıf olması. Bu durum, râviyi cerh sebeplerinden biridir. Bkz. Aydın, *Hadis İstılahları Sözlüğü*, s. 290.

²²⁹ Heysemî, *Mecma'u'z-zevâid*, II, 109.

rivayetin sıhhati için “zâifü cidden” demiştir.²³⁰ Rivayetin senedinde bulunan Seleme b. Sâlih hakkında; Yahyâ b. Maîn “leyse bi-sika”, Ebû Dâvud “metrûkû'l-hadîs”, Ebû Hâtim “vâhi'l-hadîs” demiştir.²³¹ Rivayetin çok zayıf olduğu anlaşılmaktadır.

Hadis (70/70)

قال النبي صلى الله عليه وسلم: "أمانُ أمتي من الغرق إذا ركبوا السفن أن يقولوا: بسم الله الملك الرحمن {وما قدرُوا الله حق قدره والأرضُ جميعاً قبضته يوم القيامة والسموات مطوياتٌ بيمينه سبحانه وتعالى عما يشركون}”²³² {بسم الله مجريها ومرساها إن ربي لغفور رحيم}²³³

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Ümmetimin gemiye binerken boğulmaktan güvenli şöyle demeleridir. ‘Melik ve Rahman olan Allah’ın adı ile’, ‘Allah’ın kadrini gereği gibi bilemediler. Yeryüzü kıyamet gününde bütünüyle O’nun elindedir. Gökler de O’nun kudretiyle dürülmüştür. O, onların ortak koştuklarından uzaktır, yücedir.’, ‘Onun yüzüp gitmesi de durması da Allah’ın adıyladır. Şüphesiz Rabbim çok bağışlayandır, çok merhamet edendir.’”

Hadisi Taberânî, el-Mu‘cemü’l-kebîr ve el-Mu‘cemü’l-evsat’ta İbn Abbas tarikiyle rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ هَاشِمٍ الْبَغَوِيُّ ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ الْمُقَدَّمِيُّ (ح). وَحَدَّثَنَا زَكْرِيَّا بْنُ يَحْيَى السَّاجِيُّ ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى الْحَرْثِيُّ قَالَ: ثنا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ الْحُسَيْنِ الْهَلَالِيُّ عَنْ هَاشِمِ بْنِ سَعِيدٍ عَنِ الصَّحَّاحِ بْنِ مَزَاحِمٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "أَمَانٌ لِأُمَّتِي مِنَ الْغَرَقِ إِذَا رَكَبُوا السُّفْنَ أَنْ يَقُولُوا بِسْمِ اللَّهِ الْمَلِكِ {وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَالسَّمَاوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ}"²³⁴ {بِسْمِ اللَّهِ مَجْرَاهَا، وَمُرْسَاهَا إِنَّ رَبِّي لَغَفُورٌ رَحِيمٌ}²³⁵²³⁶

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Ümmetimin gemiye binerken boğulmaktan güvenli şöyle demeleridir. ‘Melik olan Allah’ın adı ile’, ‘Allah’ın kadrini gereği gibi bilemediler. Yeryüzü kıyamet gününde bütünüyle O’nun elindedir. Gökler de O’nun

²³⁰ Elbânî, Silsiletü'l-ehâdisi'd-da'ife ve'l-mevdû'a, XII, 611 (5779).

²³¹ İbn Hacer, Lisânü'l-mizân, IV, 118-19-20 (3567).

²³² Zümer 39/67.

²³³ Hûd 11/41.

²³⁴ Zümer 39/67.

²³⁵ Hûd 11/41.

²³⁶ Taberânî, el-Mu‘cemü’l-kebîr, XII, 124-125, (12661); el-Mu‘cemü’l-evsat, VI, 184 (6136).

İbnü'l-Cevzî (v. 597/1201), hadise “*mevzû*” hükmünü vermiştir.²⁴² Ayrıca Heysemî hadisin senedinde bulunan Hamza b. Ebî Hamza en-Nesîbî'nin “*metrûk*” olduğunu söylemiştir.²⁴³

Hadis (72/72)

عن أبي بكر الصديق رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم: "من قرأ قل هو الله أحد عند فراغه من الطعام مرة واحدة بنى الله له مدينة في الجنة من ياقوتة حمراء وكتب له بكل لقمة عشر حسنات"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Kim yemekten sonra bir defa *İhlâs* sûresini okursa Allah cennette onun için kırmızı yakuttan bir şehir inşa eder ve onun her lokması için on sevap yazar.”

Rivayeti kaynaklarda bulamadık.

Hadis (73/73)

قال أبو بكر الصديق رضي الله عنه والله العظيم لقد حدثني محمد صلى الله عليه وسلم وقال: "والله العظيم لقد حدثني جبريل وقال والله العظيم لقد حدثني ميكائيل وقال: والله العظيم لقد حدثني إسرافيل وقال: والله العظيم قال الله عز وجل: وعزتي وجلالي وجُودي وكرمي من قرأ بسم الله الرحمن الرحيم متصلةً بالفاخرة مرة واحدة أشهدكم على أني قد غفرت له وقبلت منه الحسنات وتجاوزت عن السيئات"

Ebû Bekir (r.a) şöyle dedi: Yüce Allah’a yemin ederim ki Muhammed (s.a.v) bana rivayet etti ve şöyle dedi: Yüce Allah’a yemin ederim ki Cebrâil bana rivayet etti ve şöyle dedi: Yüce Allah’a yemin ederim ki Mikâil bana rivayet etti ve şöyle dedi: Yüce Allah’a yemin ederim ki İsrâfîl bana rivayet etti ve şöyle dedi: Yüce Allah’a yemin ederim ki Allah şöyle buyurdu: “*İzzetim ve celalim, cömertliğim ve keremim hakkı için; kim, ‘Bismillâhırrahmânırrahîm’i Fâtîha’ya bitişik olarak bir kere okursa şahit olun ki, ben onu mağfiret ederim. İyiliklerini kabul eder, kötülüklerini affederim.*”

Bu rivayeti Süyûtî mevzû hadisleri derlediği *ez-Ziyâdât ale’l-Mevdû’ât* isimli eserinde zikretmiştir.²⁴⁴ Süyûtî’nin bu eserinin muhakkiki olan Râmiz Hâlid Hâc

²⁴² İbnü'l-Cevzî, *Kitâbü'l-Mevdû'ât*, III, 34.

²⁴³ Heysemî, *Mecma'u'z-zevâid*, V, 23.

²⁴⁴ Süyûtî, *ez-Ziyâdât ale’l-Mevdû'ât*, I, 395-96 (466).

Hasen bu rivayet hakkında Sehâvî'nin (v. 902/1497) şu sözlerini nakletmiştir: “Bu, metin ve isnad bakımından batıl bir rivayettir. Ayrıca onun bu durumunu açıklamak kastedilmeseydi, onu zikretmek bile mübah olmazdı. Allah, onu uydurana çirkin kılmıştır/kılsın.”²⁴⁵

Hadis (74/74)

عن النبي صلى الله عليه وسلم أنه كان يقول: "أعوذ بالله بعفو الله العظيم من عذابه الأليم ومن همزات الشياطين إن الله هو السميع عليم"

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle derdi (duâ ederdi.): “Allah’ın elem verici azabından ve şeytanın vesveselerinden büyük Allah’ın affıyla Allah’a sığınırım. O herşeyi işiten ve bilendir.”

Rivayeti kaynaklarda bulamadık.

Hadis (75/75)

قال ابن مسعود رضي الله عنه أعوذ بالله السميع العليم من الشيطان الرجيم فقال النبي صلى الله عليه وسلم: "أعوذ بالله من الشيطان الرجيم وهكذا أقرأني جبريل عن اللوح المحفوظ"

İbn Mes‘ûd: “Eûzü billâhi’s-semî’i’l-alîmi mineşşeytânirracîm” dedi. Bunun üzerine Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu: “Eûzü billâhi mineşşeytânirracîm de, çünkü Cebrail Lehv-i mahfûzdan bana böyle okuttu.”

Rivayeti kaynaklarda bulamadık.

Hadis (76/76)

عن ابن عباس رضي الله عنهما عن النبي صلى الله عليه وسلم: "قال لي جبريل: إن الله يُقرئك السلام ويقول: إذا وقف العبد بين يدي للصلاة وقال: الله أكبر أرفع الحجاب الذي بيني وبينه، وإذا قال: الحمد لله يقول: لمن الحمد؟ فيقول: لله فيقول: ومن الله؟ فيقول: رب العالمين فيقول: ومن رب العالمين؟ فيقول: الرحمن الرحيم فيقول: ومن الرحمن الرحيم؟ فيقول: مالك يوم الدين فيقول: يا عبدي أنا مالك يوم الدين. فيقول العبد: إياك نعبد وإياك نستعين فيقول: يا عبدي إذا كُنت إياي تعبد وإياي تستعين فسل تُعطى"

²⁴⁵ Süyûtî, ez-Ziyâdât ale’l-Mevdû‘ât, I, 396 (dipnot).

فيقول: إهدنا فيقول الله تعالى: أي الهدى تُريد؟ فيقول: الصراط المستقيم فيقول: أي الصراط تريد؟ فيقول: صراط الذين أنعمت عليهم، فيقول: يا ملائكتي اشهدوا أي قد جعلتُ عبدي مع الذين أنعمت عليهم من النبيين والصديقين والشهداء والصالحين فيقول العبد: غير المغضوب عليهم ولا الضالين فيقول الله تعالى: اشهدوا أي قد جعلته من الذين أنعمت عليهم ولم أجعله من المغضوب عليهم ولا الضالين فيقول العبد: آمين فقول الملائكة: آمين"

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Cebrâil (a.s) bana dedi ki: Allah Teâlâ sana selâm söylüyor ve buyuruyor ki: Kul benim huzurumda namaza durup ‘Allâhu Ekber (Allah en büyüktür.)’ dediğinde onunla aramızda bulunan perdeyi kaldırırım. Kul ‘elhamdülillâh (Hamd Allah’a mahsustur.)’ dediğinde Allah Teâlâ, ‘hamd kime mahsustur?’ diye sorar, o da ‘lillâhi (Allah için)’ diye cevap verir. Allah Teâlâ, ‘Allah kimdir?’ diye sorunca ‘Rabbi’l-âlemîn (alemlerin rabbi)’ der. ‘Alemlerin Rabbi kimdir?’ buyurunca ‘Errahmâni’r-rahîm (Rahman ve Rahîm olandır.)’ der. Allah Teâlâ, ‘Rahman ve Rahîm kimdir?’ diye sorunca ‘Mâlikî yevmî’ d-dîn (dîn gününün sahibir.)’ der. Bunun üzerine Allah Teâlâ, ‘ey kulum, dîn gününün sahibi benim.’ der. Kul, ‘İyyâke na‘budu ve iyyâke nesteîn (yalnız sana kulluk eder ve yalnız senden yardım isteriz.)’ deyince Allah Teâlâ, ‘ey kulum, mademki yalnız bana kulluk edip yalnız benden yardım istiyorsun, o halde istediğini dile ki sana verilsin.’ buyurur. Kul, ‘İhdinâ (bize hidayet et)’ deyince Allah Teâlâ, ‘hangi hidayeti istiyorsun?’ buyurur. Kul, “es-Sırâta’l-müstakîm (doğru yolu)’ deyince Allah Teâlâ, ‘hangi yolu istiyorsun?’ diye sorar. Kul, ‘Sırâtallezîne en‘amte aleyhim (kendilerine nimet verdiklerinin yoluna)’ deyince Allah Teâlâ, ‘ey meleklerim, siz de şahit olun ki ben bu kulumu, kendilerine nimet verdiğim peygamberler, siddîklar, şehitler ve salihlerle beraber kıldım.’ buyurur. Kul, ‘Ğayri’l-mağdûbi aleyhim vele’ d-dâllîn (ne o gadap olunanların ne de sapkınların)’ deyince Allah Teâlâ tekrar meleklerle, ‘şahit olun ki ben bu kulumu nimet verdiğim kimselerden kıldım, gazaba uğramışlardan ve sapkınlardan eylemedim.’ buyurur. Kul ‘amin’ deyince onunla beraber bütün melekler de ‘amin’ derler.”

Rivayeti kaynaklarda bulamadık.

Hadis (77/77)

كان النبي صلى الله عليه وسلم إذا قال (ولا الضالين) قال: "رب اغفر لي آمين"

“Hz. Peygamber (s.a.v), ‘vele’d-dâllîn’ deyince ‘Rabbim beni bağışla, amin’ dedi/derdi.”

Hadisi Taberânî, *el-Mu‘cemü’l-kebîr* isimli eserinde rivayet etmiştir. Sened ve metin şu şekildedir.

حَدَّثَنَا الْقَاسِمُ بْنُ عَبَّادٍ الْحُطَّائِيُّ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجُبَّارِ الْعَطَّارِيُّ، حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ أَبِي بَكْرٍ النَّهْسَلِيِّ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْبَيْهَقِيِّ، عَنْ وَائِلِ بْنِ حُجْرٍ، أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ قَالَ: «{غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ}»²⁴⁶ قَالَ: "رَبِّ اغْفِرْ لِي آمِينَ"²⁴⁷

Vâil b. Hucr’dan gelen rivayete göre, o şöyle demiştir: “Hz. Peygamber ‘Ġayri’l-mağdûbi aleyhim vele’d-dâllîn’ deyince ‘Rabbim beni bağışla, amin’ dedi/derdi.”

Şu‘ayb el-Arnaût bu rivâyet için “*isnadı zayıftır.*” demiştir.²⁴⁸ Çünkü, İbn Hacer, rivayetin senedinde bulunan Ahmed b. Abdilcebbâr el-Utâridî’nin “*zayıf*” bir ravi olduğunu zikretmiştir.²⁴⁹

Hadis (78/78)

عن النبي صلى الله عليه وسلم: "آمين خاتم رب العالمين على عباده المؤمنين"

Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “(Duâların sonunda söylenen) Âmin, Alemlerin Rabbi’nin mümin kulları üzerine mührüdür.”

Hadisi Taberânî, *ed-Duâ* isimli eserinde Ebû Hureyra tarikiyle rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ الْغَلَّافُ، ثنا سَعِيدُ بْنُ عُفَيْرٍ، ثنا مَوْمِلُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الثَّقَفِيُّ، عَنْ أَبِي أُمَيَّةَ بْنِ يَعْلَى الثَّقَفِيِّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "آمين خاتم ربِّ الْعَالَمِينَ عَلَى عِبَادِهِ الْمُؤْمِنِينَ"²⁵⁰

²⁴⁶ Fâtîha 1/7.

²⁴⁷ Taberânî, *el-Mu‘cemu’l-kebîr*, XXII, 42-43 (107).

²⁴⁸ İbn Hanbel, *el-Müsned*, XXXI, 137 (dipnot).

²⁴⁹ İbn Hacer, *Takrîbü’t-tehzîb*, s. 93 (64).

²⁵⁰ Taberânî, Ebû’l-Kâsım Süleymân b. Ahmed, *Kitâbü’d-Duâ*, thk. Muhammed Saîd b. Muhammed Hasan el-Buhârî, Dâru’l-Beşâiri’l-İslâmiyye, Beyrût 1987, s. 889 (219).

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “(Duâların sonunda söylenen) Âmin, Alemlerin Rabbi’nin mümin kulları üzerine mührüdür.”

Eserin muhakkiki hadis hakkında “*isnadı zayıftır.*” demiş, senedde bulunan Müemmel b. Abdirrahman es-Sekafî’nin “*zayıf*”, İsmail b. Ya‘lâ es-Sekafî’nin de “*daîfün cidden*” olduğunu zikretmiştir.²⁵¹ Elbânî de hadis hakkında “*zayıf*” değerlendirmesinde bulunmuştur.²⁵²

Hadis (79/79)

قال النبي صلى الله عليه وسلم: "يُبْعَثُ الْعَذَابُ عَلَى الْقَوْمِ فَيَقْرَأُ صَبِيٌّ مِنْ صِبْيَانِهِمْ فِي الْمَكْتَبِ فَاتَّحَةَ الْكِتَابِ فَيَرْفَعُهُ اللَّهُ عَنْهُمْ أَرْبَعِينَ سَنَةً"

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Allah, bir kavmin üzerine azab göndermeyi murad ettiğinde o kavmin çocuklarından biri mektepte Fâtiha sûresini okur. Allah onların üzerinden azabını kırk sene kaldırır.”

Bu rivayeti benzer lafızlarla ve ziyadesiyle Sa‘lebî (v. 427/1035), *el-Keşf ve’l-beyân ‘an tefsîri’l-Kur’ân* isimli eserinde rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

وأخبرنا أبو الحسن محمد بن القاسم بن أحمد، حدثنا أبو إسحاق إبراهيم بن محمد بن أيوب، حدثنا أبو عبد الله محمد بن صاحب، حدثنا المأمون بن أحمد، حدثنا أحمد بن عبد الله، حدثنا أبو معاوية الضرير عن أبي مالك الأشجعي عن ابن حمران عن حذيفة بن اليمان قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: "إن القوم ليبعث الله عليهم العذاب حتماً مقضياً فيقرأ صبيٌّ من صبيانهم في الكتاب: {الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ} ²⁵³ فيسمعه الله عزَّ وجلَّ فيرفع عنهم ذلك العذاب أربعين سنة" ²⁵⁴

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Muhakkakki Allah, bir kavmin üzerine kesinleşmiş azab göndermeyi murad ettiğinde o kavmin çocuklarından biri mektepte Fâtiha sûresini okur. Allah o çocuğun Fâtiha sûresini okumasını işitir ve hemen onların üzerinden azabını kırk sene kaldırır.”

²⁵¹ Taberânî, *ed-Duâ*, s. 889 (dipnot).

²⁵² Elbânî, Nâsirüddîn, *Da’îfû’l-Câmi ‘i’s-sağîr ve ziyâdetüh*, Mektebü’l-İslâmî, Beyrût 1988, s. 5 (16).

²⁵³ Fâtiha 1/1.

²⁵⁴ Sa‘lebî, Ebu İshak Ahmed b. Muhammed b. İbrahim, *el-Keşf ve’l-beyân ‘an tefsîri’l-Kur’ân*, thk. el-İmâm Ebî Muhammed b. Âşûr, Dâru İhyâi’t-Türâsi’l-Arabî, Beyrût 2002, I, 90.

Münâvî (v. 1031/1622) ve Aclûnî (v. 1162/1749) bu rivayetin “mevzû” olduğunu söylemiştir.²⁵⁵

Hadis (80/80)

قال أنس رضي الله عنه: سئل النبي صلى الله عليه وسلم عن الفاتحة فقال: "سألتُ جبريل وجبريل سأل ميكائيل وميكائيل سأل إسرئيل فقال: سألتُ القلم عنها فقال: أمرني ربي بكتابة {الحمد لله رب العالمين}²⁵⁶ هاج نور ملأ العرش والكرسي والحنجب والسموات فجعله نصفين فخلق من الأول درجات الجنة وجعلها مآرب الحامدين ومن الثاني سُكان السموات وأمرهم بكتابة ثوابها، ثم أمرني بكتابة {الرحمن الرحيم}²⁵⁷ فهاج نور كالأول فخلق الله منه بحر الرحمة ثم أمرني بكتابة {مالك يوم الدين}²⁵⁸ فهاج نور كالأول فخلق منه بحر العدل فيه يعدل أهل العدل ثم أمرني بكتابة {إياك نعبد وإياك نستعين}²⁵⁹ فهاج نور كالأول فجعله نصفين الأول رفعه إلى ميكائيل وقال هذا بركة رزق عبادي والباقي صار بحر التوفيق فيه يُوفقُ الخلائق إلى طاعته، ثم أمرني بكتابة {اهدنا الصراط المستقيم}²⁶⁰ فهاج نور كالأول فخلق منه بحر الهداية فإذا أراد الله هداية عبد أرسل منه قطرةً إلى قلبه، ثم أمرني بكتابة {صراط الذين أنعمت عليهم} فهاج نور فجعله في جناح جبريل وقال هذا بقين أمة محمد صلى الله عليه وسلم فذلك لا يُريدون غير الإسلام ديناً، ثم أمرني بكتابة {غير المغضوب عليهم ولا الضالين}²⁶¹ فهاج نور فزع منه الخلق فخلق منه الصور فذلك قوله تعالى {وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَصَعِقَ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ}²⁶²

Enes (r.a) dedi ki: Hz. Peygamber’e (s.a.v) Fâtîha’dan soruldu. (Hz. Peygamber) dedi ki: “Ben Cebrail’e sordum, Cebrail Mikail’e sordu, Mikail İsrâfil’e sordu.” (Yine) dedi ki: “Onun (Fâtîha) hakkında kaleme sordum. (Kalem) dedi ki: ‘Rabbim bana ‘Elhamdü lillâhi rabbi’l-âlemîn (Hamd alemlerin rabbi Allah’a mahsustur.)’ yazmayı emretti. Bir nur yükseldi; arşı, kürsiyi, göğü doldurdu/kapladı. (Allah o nuru) iki parça kıldı. Birincisinden cennetin derecelerini yarattı ve onu (cenneti) hamdedenlerin

²⁵⁵ Münâvî, Zeynüddîn Muhammed Abdür-raûf b. Tâcîl-ârifîn b. Nûriddîn Alî, *el-Fethu’s-semâvî bi-tahrîci ehâdîsi Tefsîri’l-Kâdî’l-Beydâvî*, thk. Ahmed Müctebâ b. Nezîr es-Selefî, Dâru’l-Âsime, Riyad 1988, I, 119 (18); Aclûnî, Ebû’l-Fida İsmâîl b. Muhammed b. Abdilhâdî el-Cerrâhî, *Keşfü’l-hafâ ve müzîlû’l-ilbâs amme’s-tehera mine’l-ehâdîsi alâ elsineti’n-nâs*, Mektebetü’l-Kudsî, Kahire 1932, I, 221 (672).

²⁵⁶ Fâtîha 1/2.

²⁵⁷ Fâtîha 1/3.

²⁵⁸ Fâtîha 1/4.

²⁵⁹ Fâtîha 1/5.

²⁶⁰ Fâtîha 1/6.

²⁶¹ Fâtîha 1/7.

²⁶² Zümer 39/68.

isteklerine göre kıldı/yaptı. İkincisinden de göklerin sakinlerini (melekleri) yarattı. Onlara (meleklerle) (Ümmeti Muhammed'in okuduğu Fâtiha sûresinin) sevabını yazmalarını emretti. Sonra bana 'er-Rahmâni'r-rahîm (O, Rahman ve Rahîm'dir.)' yazmayı emretti. Birincisindeki gibi bir nur yükseldi. Allah ondan rahmet denizini yarattı. Sonra bana 'Mâliki yevmi'd-dîn (din gününün sahibir.)' yazmamı emretti. Birincisindeki gibi bir nur yükseldi. Ondan (o nurdan), içinde adaletli davranan adalet ehlinin bulunduğu adalet denizini yarattı. Sonra 'İyyâke na'budu ve İyyâke nesteîn (yalnız sana kulluk eder ve yalnız senden yardım isteriz.)' yazmamı emretti. Birincisindeki gibi bir nur yükseldi. O nuru iki parça kıldı. Birincisini Mikail'e yükseltti/sundu ve dedi ki: 'Bu kullarımın rızkının bereketidir.' Kalanı da yarattıklarının Allah'a itaate muvaffak oldukları Teyfik denizi oldu. Sonra bana 'İhdina's-sırâta'l-müstekîm (Bizi doğru yola sevk et.)' yazmamı emretti. Birincisindeki gibi bir nur yükseldi. Ondan hidayet denizini yarattı. Allah kulunun hidayetini istediğinde ordan (hidayet denizinden) onun (kulun) kalbine bir damla gönderir. Sonra bana 'Sırâtallezîne en'amte aleyhim (kendilerine nimet verdiklerinin yoluna)' yazmamı emretti. Bir nur yükseldi. Cebrailin kanadında kılındı ve dedi ki: bu ümmeti Muhammed'e kesindir. Bundan dolayı onlar İslam'dan başka din istemezler. Sonra bana 'Ğayri'l-mağdûbi aleyhim vele'd-dâllîn (ne o gadap olunanların ne de sapkınların)' yazmamı emretti. Bir nur yükseldi ve yaratılmışlar ondan korktu. Sûru ondan (o nurdan) yarattı. Nitekim Allah şöyle buyurmuştur: 'Sûr'a üflenir ve göklerdeki herkes ve yerdeki herkes ölür.'"

Rivayeti kaynaklarda bulamadık.

Hadis (81/81)

في الحديث: "الفاحة شفاء من كل سقم"

Hadiste şöyle buyrulmuştur: "Fâtiha sûresi her hastalığa karşı şifadır."

Bu rivayeti, Dârimî (v. 255/869) benzer lafızlarla es-Sünen'inde rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

أَخْبَرَنَا قَبِيصَةُ، أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "فِي فَاتِحَةِ الْكِتَابِ شِفَاءٌ مِنْ كُلِّ

دَاءٍ" 263

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "Fâtıha sûresi'nde her derdin/hastalığın şıfası vardır."

Eserin muhakkiki bu rivayet için "isnadı sahihtir, ancak rivayet mürseldir." değerdendirmesini yapmıştır.

Hadis (82/82)

فی الحدیث: "قسمت الصلاة بيني وبين عبدی نصفین فإذا قال العبد: بسم الله الرحمن الرحيم قال الله تعالى: مجدي عبدی، وإذا قال: {الحمد لله رب العالمین} قال حمدي عبدی، وإذا قال: {الرحمن الرحيم} قال: أثني علي عبدی، وإذا قال: {مالك يوم الدين} قال: فوض إلي عبدی، وإذا قال: {إياك نعبد وإياك نستعين} قال: هذا بيني وبين عبدی ولعبدی ما سأل، وإذا قال: {اهدنا الصراط المستقيم} إلى آخرها قال: هذا لعبدی ولعبدی ما سأل"

Allah Teâlâ (bir hadîs-i kudsi'de) buyurdu ki: "Ben namazı kendim ile kulum arasında ikiye böldüm. Kul: 'Bismillâhirrahmânirrahîm' deyince, Allah: 'Kulum beni yüceltti (ululadı).' buyurur. Kul: 'Elhamdü lillâhi rabbi'l-âlemîn (Hamd alemlerin rabbi Allah'a mahsustur.)' deyince, Allah: 'Kulum bana hamdetti.' buyurur. Kul: "er-Rahmâni'r-rahîm (O, Rahman ve Rahîm'dir.)' deyince, Allah: 'Kulum bana senada bulundu.' buyurur. Kul: 'Mâliki yevmi'd-dîn (dîn gününün sahibidir.)' deyince, Allah: 'Kulum (her hususta) bana yetki verdi.' buyurur. Kul: 'İyyâke na'bûdü ve iyyâke nesteîn (yalnız sana ibadet eder, yalnız senden yardım isteriz.)' deyince, Allah: 'Bu benimle kulum arasındadır. Artık kulum ne isterse olacaktır.' buyurur. Kul: 'İhdina's-sırâta'l-müstekîm ve devamını (Sırâtallezîne en'amte aleyhim ğayri'l-mağdûbi aleyhim vele'd-dâllîn) (Bizi doğru yola sevk et, o yol ki kendilerine nimet verdiği kimselerin yoludur, gadaba uğrayanların ve dalalet düşenlerin değil.)' dediği zaman, Allah: 'İşte bu yalnız kulum içindir, isteği yerine gelecektir.' buyurur."

263 Dârimî, Ebû Saîd Osmân b. Saîd, Müsnedü'd-Dârimî (el-Ma'rûf bi Sünenü'd-Dârimî), thk. Hüseyin Selîm Esedü'd-Dârânî, Daru'l-Muğnî, Riyad 2000, IV, 2122 (3413).

Bu rivayeti benzer lafızlarla Müslim, Tirmizî²⁶⁴, Ebû Dâvud²⁶⁵ ve İbn Mâce²⁶⁶, Ebû Hureyra tarikiyle rivayet etmişlerdir. Müslim'deki sened ve metin şöyledir.

وَحَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْحَنْظَلِيُّ، أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنِ الْعَلَاءِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "مَنْ صَلَّى صَلَاةً لَمْ يَقْرَأْ فِيهَا بِأَمِّ الْقُرْآنِ فَهِيَ خِدَاجٌ ثَلَاثًا غَيْرُ تَامٍ. فَقِيلَ لِأَبِي هُرَيْرَةَ: إِنَّا نَكُونُ وَرَاءَ الْإِمَامِ. فَقَالَ: اقْرَأْ بِهَا فِي نَفْسِكَ. فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: قَسَمْتُ الصَّلَاةَ بَيْنِي وَبَيْنَ عَبْدِي نِصْفَيْنِ. وَلِعَبْدِي مَا سَأَلَ. فَإِذَا قَالَ الْعَبْدُ: {الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ}²⁶⁷، قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: حَمْدِي عَبْدِي، وَإِذَا قَالَ: {الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ}²⁶⁸، قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: أَنَّنِي عَلَى عَبْدِي، وَإِذَا قَالَ: {مَالِكِ يَوْمَ الدِّينِ}²⁶⁹، قَالَ: مَجْدِي عَبْدِي (وَقَالَ مَرَّةً: فَوَضَّ إِلَيَّ عَبْدِي) فَإِذَا قَالَ: {إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ}²⁷⁰ قَالَ: هَذَا بَيْنِي وَبَيْنَ عَبْدِي وَلِعَبْدِي مَا سَأَلَ. فَإِذَا قَالَ: {اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ}²⁷¹ قَالَ: هَذَا لِعَبْدِي وَلِعَبْدِي مَا سَأَلَ"²⁷²

Hiz. Peygamber (s.a.v) üç defa: “Kim içerisinde Ümmü'l-Kur'an'ı (Fâtiha) okumaksızın bir namaz kılsa o namaz noksandır, tamam değildir.” buyurdu.

(Hadisi rivayet eden), Ebu Hureyra'ya: “Bizler, imamın arkasında bulunuyoruz. Dolayısıyla Fâtiha sûresini okumuyoruz.” denildi. Ebu Hureyra şöyle cevap verdi: “O zaman Ümmü'l-Kur'an'ı içinden oku. Çünkü ben, Rasûlullah'ı (s.a.v) şöyle buyururken işittim: ‘Yüce Allah şöyle buyurdu: ‘Namazı, kendim ile kulum arasında iki kısma ayırdım. Kulum ne isterse olacaktır.’ Kul: ‘Elhamdü lillâhi rabbi'l-âlemîn, (Hamd alemlerin Rabbi Allah içindir.)’ deyince, Allah: ‘Kulum bana hamdetti.’ buyurur. Kul: ‘er-Rahmâni'r-rahîm (O, Rahman ve Rahîm'dir.)’ deyince, Allah: ‘Kulum bana senada bulundu.’ buyurur. Kul: ‘Mâliki yevmi'd-dîn (din gününün sahibidir.)’ deyince, Allah: ‘Kulum beni yüceltti.’ buyurur. Bir defasında ise ‘Kulum (her hususta) bana yetki verdi.’ buyurur, dedi. Kul: ‘İyyake na'büdü ve iyyâke nesteîn (yalnız sana ibadet eder, yalnız senden yardım isteriz.)’ deyince, Allah: ‘Bu benimle

²⁶⁴ Tirmizî, Tefsîru'l-Kur'ân, 2 (2953).

²⁶⁵ Ebû Dâvud, Salât, 135 (821).

²⁶⁶ İbn Mâce, Edeb, 52 (3784).

²⁶⁷ Fâtiha 1/2.

²⁶⁸ Fâtiha 1/3.

²⁶⁹ Fâtiha 1/4.

²⁷⁰ Fâtiha 1/5.

²⁷¹ Fâtiha 1/6-7.

²⁷² Müslim, Salât, 38 (395).

kulum arasındadır. Artık kulum ne isterse olacaktır.’ buyurur. Kul: ‘İhdina’s-sırâta’l-müstekîm sırâtallezîne en‘amte aleyhim ğayri’l-mağdûbi aleyhim vele’d-dâllîn (Bizi doğru yola sevk, o yol ki kendilerine nimet verdiği kimselerin yoludur, gadaba uğrayanların ve dalalete düşenlerin değil.)’ dediği zaman, Allah: ‘İşte bu yalnız kulum içindir, isteği yerine gelecektir.’ buyurur.’”

Tirmizî hadis hakkında “bu hadis hasendir.” demiştir. Elbânî ise rivayetin “sahih” olduğunu söylemiştir.²⁷³

Hadis (83/83)

لقوله صلى الله عليه وسلم: "من قضى مُسلم حاجةً قضى الله جميع حوائجه"

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Kim, bir müslümanın ihtiyacını giderirse Allah Teâlâ da onun bütün ihtiyaçlarını giderir.”

Kaynaklarda bu rivayeti aynı lafızlarla tespit edemedik, ancak anlam olarak buna yakın Buhârî ve Müslim’de²⁷⁴ geçen şu rivayeti tespit ettik. Bu rivayet *muttefekun aleyhtir*. Buhârî’deki sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عُقَيْلٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ أَنَّ سَالِمًا أَخْبَرَهُ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَخْبَرَهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ لَا يَظْلِمُهُ وَلَا يُسْلِمُهُ، وَمَنْ كَانَ فِي حَاجَةِ أَخِيهِ كَانَ اللَّهُ فِي حَاجَتِهِ، وَمَنْ فَرَّجَ عَنْ مُسْلِمٍ كُرْبَةً فَرَّجَ اللَّهُ عَنْهُ كُرْبَةً مِنْ كُرْبَاتٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا سَتَرَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ"²⁷⁵

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Müslüman, müslümanın kardeşidir. Müslüman, müslümana zulmetmez. Müslüman, müslümanı (tehlikede ve musibette) terk etmez. Her kim, müslüman kardeşinin ihtiyacını giderirse Allah Teâlâ da onun bir ihtiyacını giderir. Her kim bir müslümandan bir keder (bir darlık) giderip onu ferahlatırsa Allah da onun kıyamet gününün kederlerinden bir kederini giderip ferahlatır. Her kim bir müslümanı (dünyadaki ayıbından) örterse, Allah da onu (bir ayıbını) kıyamet gününde örter.”

²⁷³ Elbânî, *Sahîhu süneni't-Tirmizî*, III, 180 (2953).

²⁷⁴ Müslim, *Birr*, 58 (2580).

²⁷⁵ Buhârî, *Mezâlim*, 3 (2442).

Hadis (84/84)

عن النبي صلى الله عليه وسلم: "الصراط المستقيم كتاب الله"

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Allah’ın Kitabı doğru yoldur.”

Hadis ziyâdesiyle Taberânî’nin (v. 360/971) *el-Mu‘cemü’l-kebîr* isimli eserinde rivayet edilmiştir. Sened ve metin şu şekildedir.

حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ سَعِيدٍ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ الْفَرِّيَّابِيُّ ثَنَا سُفْيَانُ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ أَبِي وَائِلٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ: "إِنَّ هَذَا الصِّرَاطَ مُحْتَضَرٌ تَحْضَرُهُ الشَّيَاطِينُ يَقُولُونَ يَا عِبَادَ اللَّهِ هَذَا الطَّرِيقُ فَأَعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ فَإِنَّ الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ كِتَابُ

اللَّهِ" ²⁷⁶

İbn Mes‘ûd şöyle demiştir: “Şüphesiz bu yol şeytanlar tarafından hazırlanmıştır. Şeytanlar derlerki: Ey Allah’ın kulları işte yol budur.” İbn Mes‘ûd sözlerine şöyle devam etmiştir: “Allah’ın ipine bağlanın muhakkakki Allah’ın Kitabı doğru yoldur.”

Heysemî (v. 807/1405), hadisin senedinde bulunan Abdillâh b. Muhammed b. Saîd b. Ebî Meryem hakkında “zayıf” değerlendirmesini yapmıştır.²⁷⁷ Rivayetin zayıf olduğu anlaşılmaktadır.

Hadis (85/85)

في الحديث: "اخْتُوا الثَّرَابَ فِي وُجُوهِ الْمَدَاحِينَ"

Hadiste şöyle buyrulmuştur: “Meddahların (yağcılarının) yüzüne toprak saçın.”

Bu rivayeti benzer lafızlarla ve ziyadesiyle Müslim, Tirmizî²⁷⁸ ve İbn Mâce²⁷⁹ rivayet etmişlerdir. Müslim’deki sened ve metin şu şekildedir.

²⁷⁶ Taberânî, *el-Mu‘cemü’l-kebîr*, IX, 240 (9031).

²⁷⁷ Heysemî, *Mecma‘u’z-zevâid*, VI, 326.

²⁷⁸ Tirmizî, *Zühd*, 55 (2393).

²⁷⁹ İbn Mâce, *Edeb*, 36 (3742).

حدثنا أبو بكر بن أبي شيبة ومحمد بن المثنى، جميعاً عن ابن مهدي (واللفظ لابن المثنى) قالاً: حدثنا عبد الرحمن، عن سفيان، عن حبيب، عن مجاهد، عن أبي معمر، قال: قام رجل يثني على أمير من الأمراء. فجعل المقداد يثني عليه التراب، وقال: "أمرنا رسول الله صلى الله عليه وسلم، أن نثني في وجوه المداحين التراب"²⁸⁰

Ebî Ma'mer'den gelen rivayete göre, şöyle demiştir: "Bir adam kumandanlardan birini övmeye kalktı. Bunun üzerine Mikdâd (r.a) onun üzerine toprak serpmeye başladı ve: 'Bize Rasûlullah (s.a.v) meddahların yüzlerine toprak serpmemizi emretti.' dedi."

Tirmizî hadis hakkında "bu hadis hasen sahihtir." demiştir.²⁸¹ Elbânî ise hadis hakkında "sahih" değerlendirmesini yapmıştır.²⁸²

Hadis (86/86)

عن النبي صلى الله عليه وسلم: "من قال الحمد لله الذي تواضع كل شيء لعظمته والحمد لله الذي ذل كل شيء لعزته والحمد لله الذي خضع كل شيء لمملكه والحمد لله الذي استسلم كل شيء لقدرته فقلها يطلب ثوابها عند الله تعالى كتب الله له بها ألف حسنة ورفع له ألف درجة ووكل به سبعين ألف ملك يستغفرون له إلى يوم القيامة"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "Bir kimse, 'elhamdülillâhillezî tevâda 'a külli şey'in li-azâmetihî, velhamdülillâhillezî zelle külli şey'in li-izzetihî, velhamdülillâhillezî haza 'a külli şey'in li-mülkihi, ve'l-hamdülillâhillezî istesleme külli şey'in li-kudretihî', der de bununla Allah indindeki fazlı keremi taleb ederse, Allah ona bin sevab yazar, (makamını) bin derece yükseltir ve kıyamete kadar onun için istiğfar edecek yetmiş bin melek tevkil eder."

Hadisi Taberânî, el-Mu'cemü'l-kebîr isimli eserinde rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا أَبُو شُعَيْبٍ الْحَرَّائِيُّ، ثنا يَحْيَى بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْبَابِلِيُّ، ثنا أَيُّوبُ بْنُ هَبِيكٍ، قَالَ: سَمِعْتُ مُجَاهِدًا، يَقُولُ: سَمِعْتُ ابْنَ عُمَرَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "مَنْ قَالَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي تَوَاضَعَ كُلُّ شَيْءٍ لِعَظَمَتِهِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي ذَلَّ كُلُّ شَيْءٍ لِعَزَّتِهِ،

²⁸⁰ Müslim, Zühd ve'r-rekâik, 68 (3002).

²⁸¹ Tirmizî, Zühd, 55 (2393).

²⁸² Elbânî, Sahîhu Süneni't-Tirmizî, II, 562-63 (2393).

وَالْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي خَضَعَ كُلَّ شَيْءٍ لِمُلْكِهِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي اسْتَسْلَمَ كُلُّ شَيْءٍ لِقُدْرَتِهِ، فَقَالَهَا مَا يَطْلُبُ بِهَا مَا عِنْدَهُ كَتَبَ اللَّهُ لَهُ بِهَا أَلْفَ حَسَنَةٍ وَرَفَعَ لَهُ بِهَا أَلْفَ دَرَجَةٍ وَوَكَّلَ بِهِ سَبْعِينَ أَلْفَ مَلَكٍ يَسْتَغْفِرُونَ لَهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ"²⁸³

İbn Ömer şöyle demiştir: Rasûlullah'ın şöyle dediğini işittim: “Bir kimse, ‘elhamdülillâhillezî tevâda ‘a külli şey’in li-azâmetihî, velhamdülillâhillezî zelle külli şey’in li-izzetihî, velhamdülillâhillezî haza ‘a külli şey’in li-mülkihi, velhamdülillâhillezî istesleme külli şey’in li kudretihî’, der de bununla Allah indindeki fazlı keremi taleb ederse, Allah ona bin sevab yazar, bin derece terfi verir ve kıyamete kadar onun için istiğfar edecek yetmiş bin melek tevkil eder.”

Heysemî, hadisin senedinde bulunan Yahyâ b. Abdillâh el-Bâbiluttî'nin “zayıf” olduğunu söylemiştir.²⁸⁴ Elbânî de bu rivayetin sıhhati hakkında “zayıf” hükmünü vermiştir.²⁸⁵

Hadis (87/87)

عن النبي صلى الله عليه وسلم: "إذا أنعم الله على عبدٍ نعمةً فقال الحمد لله قال تعالى: انظروا إلى عبدِي أُعْطِيَتْهُ مَا لَا قِيَمَةَ لَهُ فَأَعْطَانِي مَا لَهُ قِيَمَةٌ"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Allah bir kula nimet verince; kul ‘elhamdülillâh’ derse; Allah, ‘kuluma bakın ben ona kıymetsiz bir şey verdim o ise bana kıymetli bir şey verdi.’ buyurur.”

Rivayeti kaynaklarda bulamadık.

Hadis (88/88)

عن نبينا صلى الله عليه وسلم: "إذا قال العبد الحمد لله ملأته ما بين السماء والأرض فإذا قالها ثانيا ملأته ما بين السماء السابعة إلى الأرض السابعة فإذا قالها ثالثا قال الله تعالى سل تُعْطَ"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Kul ‘elhamdülillâh’ dediğinde bu kelime (mânen) gök ile yer arasını, ikinci defa dediğinde ise yedinci gökten yerin yedinci

²⁸³ Taberânî, *el-Mu‘cemü'l-kebîr*, XII, 424 (13562).

²⁸⁴ Heysemî, *Mecma‘u’z-zevâid*, X, 96.

²⁸⁵ Elbânî, Nâsirüddîn, *Da‘ifü’t-Terğîb ve’t-terhîb*, Mektebetü’l-Me‘ârif, Riyad 2000, I, 479 (965).

tabakasına kadar doldurur. Üçüncü defa 'elhamdülillâh' dediği zaman ise Allah Teâlâ, ona 'Ey kulum iste istediğin sana verilecektir.' der."

Bu rivayeti Gazzâlî, *el-İhyâ*'da zikretmiştir. Irâkî "*hadis, bu lafzıyla garîbdir ve onu bu lafzıyla bulamadım.*" demiştir.²⁸⁶ İbn Arrâk da bu rivayete mevzû hadisleri ihtiva eden *Tenzîhü's-şerî'a*'sında yer vermiş ve bu hadisi, Gazzâlî'nin, *el-İhyâ*'da merfû bir şekilde rivayet ettiğini söylemiştir. Ayrıca Irâkî'nin bu hadis hakkında yapmış olduğu (hadis, bu lafzıyla garîb'dir ve onu bu lafzıyla bulamadım.) görüşünü aynen kaydetmiştir.²⁸⁷ Rivayetin mevzû olduğu anlaşılmaktadır.

Hadis (89/89)

لقول النبي صلى الله عليه وسلم: "أمرت أن أقاتل الناس حتى يقولوا لا إله إلا الله"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "*Ben 'lâ ilâhe illallah (Allah'tan başka ilah yoktur.)' deyinceye kadar insanlarla savaşmakla emrolundum.*"

Bu hadis benzer lafızlarla ve ziyadesiyle Buhârî (v. 256/869) ve Müslim'de²⁸⁸ (v. 261/874) birden çok yerde rivayet edilmiştir. Bu hadis *muttefekun aleyh*'tir. Buhârî'de beş yerde geçmektedir. Buhârî'deki geçen rivayetlerin sened ve metinleri şöyledir.

➤ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُسْنَدِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو رَوْحٍ الْحَرَمِيُّ بْنُ عُمَارَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ وَاقِدِ بْنِ مُحَمَّدٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي يُحَدِّثُ عَنْ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "أُمرت أن أقاتل الناس حتى يشهدوا أن لا إله إلا الله، وأنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَيَقِيمُوا الصَّلَاةَ، وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ. فَإِذَا فَعَلُوا ذَلِكَ عَصَمُوا مِنِّي دِمَاءَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ إِلَّا بِحَقِّ الْإِسْلَامِ، وَحَسَابُكُمْ عَلَى اللَّهِ"²⁸⁹

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "*Allah'tan başka ilâh olmadığına ve Muhammed'in Allah'ın Rasûlü olduğuna şehâdet, namazı ikaame, zekâtı eda edinceye kadar insanlarla muharebe etmek bana emrolundu. Onlar bu işleri yapınca, İslâm*

²⁸⁶ Gazzâlî, *el-İhyâ*, s. 354.

²⁸⁷ İbn Arrâk, *Tenzîhü's-şerî'a*, II, 318-19 (2).

²⁸⁸ Müslim, Kitabu'l-İmân, 32, 33, 36 (20, 21, 22).

²⁸⁹ Buhârî, Kitabu'l-İmân, 17 (25).

kanûnunun hakkı karşılığı olmak müstesna, benden malını ve canını korumuş olurlar. (Bâtınlarından dolayı olan) hesaplarına gelince, o (hesabı görmek) Allah'a âittir”

➤ حَدَّثَنَا نُعَيْمٌ قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ الْمُبَارَكِ عَنْ حُمَيْدِ الطَّوِيلِ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أُمِرْتُ أَنْ أَقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَقُولُوا لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، فَإِذَا قَالُوهَا، وَصَلُّوا صَلَاتَنَا، وَاسْتَقْبَلُوا قِبَلَتَنَا، وَذَبَحُوا ذَبِيحَتَنَا، فَقَدْ حُرِّمَتْ عَلَيْنَا دِمَاؤُهُمْ وَأَمْوَالُهُمْ إِلَّا بِحَقِّهَا وَحِسَابُكُمْ عَلَى اللَّهِ"²⁹⁰

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Allah’tan başka ilâh yoktur deyinceye kadar insanlarla muharebe etmek bana emrolundu. Onlar bunu söyledikleri, namazımızı kıldıkları, kiblemize yöneldikleri ve kestikleri hayvanları bizim kestiğimiz hayvanlar gibi kestikleri zaman, artık onların kanları ve malları bize haram olmuştur, ancak kanların ve malların kendi hakları karşılığı olmak müstesnadır. (Bâtınlarından dolayı olan) hesaplarına gelince, o (hesabı görmek) Allah’a âittir.”

➤ حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ الْحَكَمُ بْنُ نَافِعٍ أَخْبَرَنَا شُعَيْبُ بْنُ أَبِي حَمْزَةَ عَنِ الزُّهْرِيِّ حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُثْمَانَ بْنِ مَسْعُودٍ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: "لَمَّا تُوفِّيَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَكَانَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، وَكَفَرَ مَنْ كَفَرَ مِنَ الْعَرَبِ، فَقَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: كَيْفَ تُقَاتِلُ النَّاسَ وَقَدْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أُمِرْتُ أَنْ أَقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَقُولُوا لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، فَمَنْ قَالَهَا فَقَدْ عَصَمَ مِنِّي مَالَهُ وَنَفْسَهُ إِلَّا بِحَقِّهِ، وَحِسَابُهُ عَلَى اللَّهِ"²⁹¹

Ebû Hureyra (r.a) şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v) vefat ettiği zaman, Ebû Bekir (r.a) halîfe olup Arab kabilelerinden bazıları kâfirliğe dönerek tekrar kâfir olduklarında (onlara karşı ordu şevkine giriştiğinde) Ömer, Ebû Bekir’e hitaben şöyle dedi: “*Sen bu insanlara nasıl kıtal (savaş) yaparsın? Hâlbuki Rasûlullah (s.a.v): ‘Allah’tan başka ilâh yoktur deyinceye kadar insanlarla muharebe etmek bana emrolundu. Kim bu sözü söylerse, artık o kimse İslâm kanûnunun hakkı karşılığı olmak müstesna, benden malını ve canını korumuş olur. (Bâtınlarından dolayı olan) hesaplarına gelince, o (hesabı görmek) Allah’a âittir.’* buyurmuştur.”

²⁹⁰ Buhârî, Salât, 28 (392).

²⁹¹ Buhârî, Zekât, 1 (1399); İstîtâbe, 3 (6924).

➤ حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ الْمُسَيَّبِ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أَمَرْتُ أَنْ أَقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَقُولُوا: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، فَمَنْ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، فَقَدْ عَصَمَ مَنِّي نَفْسَهُ وَمَالَهُ إِلَّا بِحَقِّهِ، وَحَسَابُهُ عَلَى اللَّهِ" ²⁹²

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Allah’tan başka ilâh yoktur deyinceye kadar insanlarla muharebe etmek bana emrolundu. Her kim Allah’tan başka ilâh yoktur derse, artık o kimse İslâm kanûnunun hakkı karşılığı olmak müstesna, benden malını ve canını korumuş olur. (Bâtınlarından dolayı olan) hesaplarına gelince, o (hesabı görmek) Allah’a âittir.”

➤ حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ حَدَّثَنَا لَيْثٌ عَنْ عُقَيْلٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ أَخْبَرَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: لَمَّا تُوفِّي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَاسْتُخْلِفَ أَبُو بَكْرٍ بَعْدَهُ وَكَفَرَ مَنْ كَفَرَ مِنَ الْعَرَبِ قَالَ عُمَرُ لِأَبِي بَكْرٍ: كَيْفَ تَقَاتِلُ النَّاسَ؟ وَقَدْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَمَرْتُ أَنْ أَقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَقُولُوا: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، فَمَنْ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ عَصَمَ مَنِّي مَالَهُ وَنَفْسَهُ، إِلَّا بِحَقِّهِ وَحَسَابُهُ عَلَى اللَّهِ. فَقَالَ: وَاللَّهِ لَأُقَاتِلَنَّ مَنْ فَرَّقَ بَيْنَ الصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ، فَإِنَّ الزَّكَاةَ حَقُّ الْمَالِ، وَاللَّهُ لَوْ مَنَعُونِي عَقَالًا كَانُوا يُؤْذُونَنِي إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَقَاتَلْتُهُمْ عَلَى مَنَعِهِ. فَقَالَ عُمَرُ: فَوَاللَّهِ مَا هُوَ إِلَّا أَنْ رَأَيْتُ اللَّهَ قَدْ شَرَحَ صَدْرَ أَبِي بَكْرٍ لِلْقِتَالِ فَعَرَفْتُ أَنَّهُ الْحَقُّ" ²⁹³

Ebû Hureyra (r.a) şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v) vefat ettiği zaman, Ebû Bekir halîfe olup Arab kabilelerinden bazıları kâfirliğe dönerek tekrar kâfir olduklarında (onlara karşı ordu şevkine giriştiğinde) Ömer, Ebû Bekir’e hitaben şöyle dedi: “Sen bu insanlara nasıl kıtal (savaş) yaparsın? Hâlbuki Rasûlullah (s.a.v): ‘Allah’tan başka ilâh yoktur deyinceye kadar insanlarla muharebe etmek bana emrolundu. Kim bu sözü söylerse, artık o kimse İslâm kanûnunun hakkı karşılığı olmak müstesna, benden malını ve canını korumuş olur. (Bâtınlarından dolayı olan) hesaplarına gelince, o (hesabı görmek) Allah’a âittir.’ buyurmuştur.”

Ebû Bekir de Ömer’e şöyle dedi:

“Vallahi her kim namazla zekât arasını ayırırsa ben muhakkak bu zümre ile harp ederim. Çünkü zekât mâlî bir haktır. Allah’a yemin ederim ki, bunlar Rasûlullah’a

²⁹² Buhârî, Cihâd ve’s-Siyer, 102 (2946).

²⁹³ Buhârî, İ’tisâm, 2 (7284).

ödemekte oldukları bir ipi benden men ederlerse, onun men edilmesi üzerine ben muhakkak onlarla harp ederim.”

Bunun üzerine Ömer şöyle dedi:

“Vallahi gördüm ki, dinden dönenlerin katli hakkındaki Ebû Bekir’in bu hükmü, Allah’ın Ebû Bekir’in gönlünde yarattığı genişliğin eseridir. Bu sayede (getirdiği delilden dolayı) onlarla harp etmenin hak olduğunu öğrendim.”

Hadis (90/90)

عن علي بن أبي طالب رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: "إن آية الكرسي والفاحة وآيتين من آل عمران {شهد الله أنه لا إله إلا الله إلا هو} 294 الآية {قل اللهم مالك الملك} 295 الآية لما أراد الله أن ينزلهن تعلقن بالعرش وقُلْنَ أَتَبَطُّنَا إِلَى أَرْضِكَ وَإِلَى مَنْ يَعْصِيكَ فَقَالَ: وَعِزِّي وَجَلَالِي لَا يَقْرَأُكُمْ أَحَدٌ مِنْ عِبَادِي دُبُرَ كُلِّ صَلَاةٍ إِلَّا جَعَلْتُ الْجَنَّةَ مَثْوَاهُ وَأَسْكَنْتُهُ بِحُظَيْرَةِ الْقُدُسِ وَنَظَرْتُ إِلَيْهِ كُلَّ يَوْمٍ سَبْعِينَ نَظْرَةً وَقَضَيْتُ لَهُ كُلَّ يَوْمٍ سَبْعِينَ حَاجَةً أَذْنَاهَا الْمَغْفِرَةُ"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Muhakkakki Fâtiha sûresi, Âyete’l-Kürsî ve Âli İmrân sûresinden iki âyet (18 ve 26. Ayetler) inzal olundukları zaman, Allah Teâlâ ile aralarında hiçbir perde bulunmaksızın Allah’ın arşına yapışarak: ‘Ya Rabbi! Sen bizi arzına ve sana âsî olanlara mı indiriyorsun?’ dediler. Allah Teâlâ da: ‘Ben yemin ettim ki, herhangi bir kişi, her namazın ardında sizleri okursa onun beraberinde bulunan her şeye rağmen muhakkak ki yerini ve makamını cennet yapacağım, onu Hazîretü’l-kuds’e iskân edip yerleştireceğim. Ona (rahmet) gözümlle günde yetmiş kere bakacağım. Onun yetmiş ihtiyacını karşılayacağım. O ihtiyaçların en düşüğü mağfirettir.’ buyurdu.”

Bu rivayeti İbnü’s-Sünnî (v. 364/975), *Amelü’l-yevm ve’l-leyle* isimli eserinde rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ بْنُ بُكَيْرٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ زُنْبُورٍ الْمَكِّيُّ، حَدَّثَنَا الْحَارِثُ بْنُ عُمَيْرٍ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنَّ فَاتِحَةَ الْكِتَابِ، وَآيَةَ الْكُرْسِيِّ، وَالْآيَتَيْنِ مِنْ آلِ عِمْرَانَ:

²⁹⁴ Âl-i İmran, 3/18.

²⁹⁵ Âl-i İmran, 3/26.

{شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ} ²⁹⁶ و {قُلِ اللَّهُمَّ مَالِكُ الْمُلْكِ} ²⁹⁷ إِلَى قَوْلِهِ: {تَرْزُقُ مَنْ تَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ} ²⁹⁸ مُعَلِّقَاتٍ، مَا يَبْنِيهِنَّ وَيَبْنِي اللَّهُ حِجَابٌ، لَمَّا أَرَادَ اللَّهُ أَنْ يُنْزِلَهُنَّ تَعَلَّقْنَ بِالْعَرْشِ، وَقُلْنَ: يَا رَبِّ! تُهَيِّئْنَا إِلَى الْأَرْضِ وَإِلَى مَنْ يَعْصِيكَ؟ فَقَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: خَلَقْتُ لَا يَقْرَأُونَ أَحَدٌ مِنْ عِبَادِي دُبْرَ كُلِّ صَلَاةٍ إِلَّا جَعَلْتُ الْجَنَّةَ مَثْوَاهُ عَلَى مَا كَانَ مِنْهُ، وَإِلَّا أَسَكَنْتُهُ حَظِيرَةَ الْقُدْسِ، وَإِلَّا نَظَرْتُ إِلَيْهِ بِعَيْنِي الْمَكْنُونَةِ كُلِّ يَوْمٍ سَبْعِينَ نَظْرَةً، وَإِلَّا قَضَيْتُ لَهُ كُلَّ يَوْمٍ سَبْعِينَ حَاجَةً أَذْنَاهَا الْمَغْفِرَةُ، وَإِلَّا أَعَدْتُهِ مِنْ كُلِّ عَذَابٍ، وَنَصَرْتُهِ مِنْهُ، وَلَا يَمْنَعُهُ مِنْ دُخُولِ الْجَنَّةِ إِلَّا الْمَوْتُ ²⁹⁹

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu: “Muhakkakki Fâtîha sûresi, Âyete’l-kürsî ve Âl-i İmrân sûresinden iki âyet (18 ve 26. Ayetler) inzal olundukları zaman, Allah Teâlâ ile aralarında hiçbir perde bulunmaksızın Allah’ın arşına yapışarak: ‘Ya Rabbi! Sen bizi yeryüzüne ve sana âsî olanlara mı indiriyorsun?’ dediler. Allah Teâlâ da: ‘Ben yemin ettim ki, herhangi bir kişi, her namazın ardında sizleri okursa onun beraberinde bulunan her şeye rağmen muhakkak ki yerini ve makamını cennet yapacağım, onu Hazîretü’l-kuds’e iskân edip yerleştireceğim. Ona (rahmet) gözümlerimde yetmiş kere bakacağım. Onun yetmiş ihtiyacını karşılayacağım. O ihtiyaçların en düşüğü mağfirettir. Ve onu her türlü düşman ve hasetçiden koruyup muhafaza edeceğim. Düşmanlarına karşı ona nusret edip yardımda bulunacağım. Cennete girmekten onu ancak ölüm men eder.’ buyurdu.”

Bu rivayete İbnü’l-Cevzî, el-Mevdû’ât’ında yer vermiş ve “mevzû” olduğunu söylemiştir. ³⁰⁰ Aynı şekilde Elbânî de rivayetin “mevzû” olduğuna hükmetmiştir. ³⁰¹

Hadis (91/91)

في الصحيحين: "من قرأ بالآيتين من آخر سورة البقرة في ليلة كفتاه"

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Her kim bir gecede el-Bakara sûresinin sonundan iki âyeti okursa bu iki âyet o kimseye kifayet eder”

²⁹⁶ Âl-i İmrân, 3/18.

²⁹⁷ Âl-i İmrân, 3/26.

²⁹⁸ Âl-i İmrân, 3/27.

²⁹⁹ İbnü’s-Sünnî, Ebû Bekr Ahmed b. Muhammed b. İshâk ed-Dîneverî, *Amelü’l-yevm ve’l-leyle*, thk. Ebû Muhammed Abdurrahman Kevser el-Ber’î, Dâru’l-Erkam, Beyrût 1998, s. 94 (125).

³⁰⁰ İbnü’l-Cevzî, *Kitâbü’l-Mevdû’ât*, I, 245.

³⁰¹ Elbânî, *Silsiletü’l-ehâdîsi’d-da’ife ve’l-mevdû’a*, II, 138 (698).

Hadisi Buhârî ve Müslim³⁰², Ebû Mes'ûd'dan gelen tarikile rivayet etmişlerdir. Bu hadis *muttefekun aleyh*'tir. Bu hadis Buhârî'de dört yerde geçmektedir. Buhârî'deki sened ve metinler şöyledir.

➤ حَدَّثَنَا مُوسَى حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ عَنْ عَلْقَمَةَ عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الْبَدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "الْآيَتَانِ مِنْ آخِرِ سُورَةِ الْبَقَرَةِ مَنْ قَرَأَهُمَا فِي لَيْلَةٍ كَفَّتَاهُ"³⁰³

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Bakara sûresinin sonunda iki ayet vardır ki her kim bir gecede onları okursa bu iki âyet o kimseye kifayet eder.*”

➤ وَحَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ قَرَأَ بِالْآيَتَيْنِ مِنْ آخِرِ سُورَةِ الْبَقَرَةِ فِي لَيْلَةٍ كَفَّتَاهُ"³⁰⁴

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Her kim bir gecede Bakara sûresi'nin sonundan iki ayeti okursa bu iki ayet o kimseye kifayet eder.*”

➤ حَدَّثَنَا عُمرُ بْنُ حَفْصٍ حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ قَالَ: حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ عَنْ عَلْقَمَةَ وَعَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الْأَنْصَارِيِّ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "الْآيَتَانِ مِنْ آخِرِ سُورَةِ الْبَقَرَةِ مَنْ قَرَأَ بِهِمَا فِي لَيْلَةٍ كَفَّتَاهُ"³⁰⁵

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Bakara sûresi'nin sonunda iki ayet vardır ki her kim bir gecede onları okursa bu iki âyet o kimseye kifayet eder.*”

➤ حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حَفْصٍ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ لِي ابْنُ شَبْرَمَةَ: نَظَرْتُ كَمْ يَكْفِي الرَّجُلَ مِنَ الْقُرْآنِ، فَلَمْ أَجِدْ سُورَةً أَقَلَّ مِنْ ثَلَاثِ آيَاتٍ، فَقُلْتُ: لَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ أَنْ يَقْرَأَ أَقَلَّ مِنْ ثَلَاثِ آيَاتٍ. قَالَ عَلِيُّ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ أَخْبَرَنَا مَنْصُورٌ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ أَخْبَرَهُ عَلْقَمَةُ عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ وَلَقِيتُهُ وَهُوَ يَطُوفُ بِالْبَيْتِ، فَذَكَرَ قَوْلَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنَّهُ مَنْ قَرَأَ بِالْآيَتَيْنِ مِنْ آخِرِ سُورَةِ الْبَقَرَةِ فِي لَيْلَةٍ كَفَّتَاهُ"³⁰⁶

³⁰² Müslim, Salâtü'l-müsâfirîn, 255, 256 (807, 808).

³⁰³ Buhârî, Megâzî, 12 (4008).

³⁰⁴ Buhârî, Fedâilü'l-Kur'ân, 10 (5009).

³⁰⁵ Buhârî, Fedâilü'l-Kur'ân, 27 (5040).

³⁰⁶ Buhârî, Fedâilü'l-Kur'ân, 34 (5051).

Sufyân şöyle dedi: “Şubume bana: ‘Ben, kişiye Kur’ân’dan ne miktârın kâfi geleceğine baktım da üç âyetten daha az bir sure bulamadım,’ dedi. Bunun üzerine ben de: ‘Hiçbir kimseye üç âyetten daha az okuması lâıyk olmaz.’ dedim.”

Alkame şöyle demiştir: “Ben Ebû Mes’ûd’a Beyt’i tavaf eder halde kavuştum; Ebû Mes’ûd, Hz. Peygamber’in (s.a.v): ‘Her kim bir gecede Bakara sûresinin sonundan iki ayeti okursa bu iki ayet o kimseye kifayet eder.’ sözünü zikretti.”

Hadis (92/92)

في الحديث: "من قرأ آية الكرسي وخواتيم سورة البقرة عند الكرب أغاثه الله"

Hadiste şöyle buyrulmuştur: “Her kim bir tasası olduğunda Bakara sûresinin sonundaki Âyetel Kürsî’yi ve Bakara sûresinin sonunu okursa Allah imdadına yetişir.”

Bu rivayeti benzer lafızlarla İbnü’s-Sünnî, Amelü’l-yevm ve’l-leyle isimli eserinde rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنِي جَعْفَرُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ بَهْمَرٍ، ثنا مَعْمَرُ بْنُ سَهْلٍ، ثنا عَامِرُ بْنُ مُدْرِكٍ، ثنا خَلَادٌ، عَنْ أَبِي حَمْزَةَ، عَنْ زِيَادِ بْنِ عِلَاقَةَ، عَنْ أَبِي قَتَادَةَ الْأَنْصَارِيِّ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ قَرَأَ آيَةَ الْكُرْسِيِّ وَخَوَاتِيمَ سُورَةِ الْبَقَرَةِ عِنْدَ الْكَرْبِ، أَغَاثَهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ"³⁰⁷

Hz. Peygamber (s.a.) şöyle buyurmuştur: “Her kim bir tasası olduğunda Bakara sûresinin sonundaki Âyetel Kürsî’yi ve Bakara sûresinin sonunu okursa Allah ona yardım eder.”

Zebîdî (v. 1205/1791), rivayetin senedinin “zayıf” olduğunu söylemiştir.³⁰⁸ Zira İbn Hacer, senedde bulunan Âmir b. Müdrîk’in “leyyinü’l-hadîs” olduğunu zikretmiştir.³⁰⁹

³⁰⁷ İbnü’s-Sünnî, Amelü’l-yevm ve’l-leyle, s. 212 (344).

³⁰⁸ Zebîdî, Ebû’l-Feyz Muhammed el-Murtazâ b. Muhammed b. Muhammed b. Abdurrezzâk el-Bilgrâmî el-Hüseynî, İthâfû’s-sâdeti’l-müttakîn bi-şerhî esrârî İhyâ’i ‘ulûmi’d-dîn, Müessesetü’t-Târîhu’l-Arabî, Beyrût 1994, IV, 331.

³⁰⁹ İbn Hacer, Takrîbü’t-tehzîb, s. 478 (3125).

Hadis (93/93)

عن أنس بن مالك عن النبي صلى الله عليه وسلم: "إذا وضعت جنبك على الفراش وقرأت الفاتحة وقُل هو الله أحد فقد أمنت من كل شيء إلا الموت"

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Yatağa girdiğinde, Fâtiha ve İhlâs sûresini okuyan, ölüm hariç her şeyden emin olur.”

Bu rivayet Abdülhâlik Bezzâr'ın (v. 292/905) *el-Müsned*'inde geçmektedir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدٍ الْجَوْهَرِيُّ، حَدَّثَنَا غَسَّانُ بْنُ عُبَيْدٍ، عَنْ أَبِي عِمْرَانَ الْجَوْنِيِّ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِذَا وَضَعْتَ جَنْبَكَ عَلَى الْفَرَّاشِ وَقَرَأْتَ فَاتِحَةَ الْكِتَابِ، وَ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ، فَقَدْ أَمَنْتَ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ إِلَّا الْمَوْتَ"³¹⁰

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Yatağa girdiğinde, Fâtiha ve İhlâs sûresini okuyan, ölüm hariç her şeyden emin olur.”

Heysemî senedde bulunan Ğassân b. Ubeyd'in “zayıf” olduğunu geri kalan râvilerin ise “*sahih ricâli*” olduğunu söylemiştir.³¹¹ Benzer bir beyan da Elbânî tarafından yapılmıştır. O da hadisin sıhhatinin “zayıf” olduğunu zikretmiş ve rivayet hakkında Ğassân b. Ubeyd hariç “*ricâli sahih ricâlidir*.” demiştir.³¹²

Hadis (94/94)

جاء في الحديث: "من سره أن يملأ بيته خيراً فليقرأ آية الكرسي كثيراً، ومن قرأها عقب الوضوء رفع الله له أربعين درجةً وخلق من كل حرفٍ ملكاً يستغفرُ لقارئها إلى يوم القيامة"

Hadiste şöyle buyrulmuştur: “Kim evini hayırla doldurmak istiyorsa Ayete'l-Kürsî'yi çok okusun. Kim abdest aldıktan sonra onu okursa Allah Teâlâ onu kırk derece yükseltir ve her harfinden bir melek yaratır. Bu melekler, okuyan kişinin bağışlanması için kıyamete kadar duâ ederler.”

Rivayeti kaynaklarda bulamadık.

³¹⁰ Bezzâr, *el-Müsned*, XIV, 11 (7393).

³¹¹ Heysemî, *Mecma'u'z-zevâid*, X, 121.

³¹² Elbânî, *Silsiletü'l-ehâdîsi'd-da'ife ve'l-mevdû'a*, XI, 104 (5062).

Hadis (95/95)

في حديث آخر: "من قرأها عند منامه فتح الله عليه أبواب الرحمة إلى الصباح وأعطاه بكل شعرة على جسده مدينة من نور، وإن مات من ليلته مات شهيداً"

Diğer bir hadiste şöyle buyrulmuştur: *"Kim uyuyacağı zaman Ayete'l-Kürsî'yi okursa Allah Teâlâ ona sabaha kadar rahmet kapılarını açar ve ona bedenindeki tüy sayısı kadar nurdan şehirler verir. Eğer o gece ölürse şehit olur."*

Rivayeti kaynaklarda bulamadık.

Hadis (96/96)

في حديث آخر: "من قرأها عند غروب الشمس أربعين مرة كتب الله له أربعين حجة"

Diğer bir hadiste şöyle buyrulmuştur: *"Kim güneş batınca kırk defa Ayete'l-Kürsî'yi okursa Allah ona kırk hüccet (sevap) yazar."*

Rivayeti kaynaklarda bulamadık.

Hadis (97/97)

عن جابر بن عبد الله رضي الله عنه: "من قرأ آية الكرسي حين يخرج من بيته وكل الله به سبعين ألف ملك يحفظونه من بين يديه ومن خلفه وعن يمينه وعن شماله وإن مات قبل أن يرجع أعطاه الله ثواب سبعين شهيداً"

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: *"Kim evinden çıkarken Ayete'l-Kürsî'yi okursa Allah Teâlâ ona yetmiş bin melek tayin eder. Bu melekler; onu önünden, arkasından, sağından ve solundan korurlar. Eve dönmeden ölürse Allah Teâlâ ona yetmiş şehit sevabı yazar."*

Rivayeti kaynaklarda bulamadık.

Hadis (98/98)

عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم: "من خرج من منزله فقرأ آية الكرسي بعث الله إليه سبعين ألف ملك يستغفرون له ويدعون له فإذا رجع إلى منزله ودخل بيته وقرأ آية الكرسي نزع الله الفقر من بين عينيه"

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Kim evinden çıkarken Ayete’l-Kürsî’yi okursa Allah ona yetmiş bin melek gönderir. Bu melekler onun için istiğfar ve duâ ederler. Eve dönüp içeri girdiğinde de Ayete’l-Kürsî okursa Allah onun iki gözünün arasından fakirliği giderir/çıkarır.”

Rivayeti kaynaklarda bulamadık.

Hadis (99/99)

عن النبي صلى الله عليه وسلم: "من قرأ آية الكرسي دُبِرَ كل صلاة مكتوبة كان الذي يتولى قبض روحه ذا الجلال والإكرام وكان كمن قاتل مع أنبياء الله حتى استشهد"

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Kim farz namazlardan sonra Ayete’l-Kürsî’yi okursa onun ruhunu Allah Teâlâ kabzeder, alır. O, şehit oluncaya kadar peygamberlerle beraber savaşan kimse gibidir.”

Bu rivayeti benzer lafızlarla İbnü’s-Sünnî, Amelü’l-yevm ve’l-leyle isimli eserinde rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ بْنُ صَاعِدٍ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ مَعْرُوفٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ أَبُو النَّقِيِّ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبَّاسٍ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الدُّهْلِيِّ، أَنَّهُ أَخْبَرَهُ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ صَدَقَ بْنِ عَجَلَانَ الْبَاهِلِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ قَرَأَ آيَةَ الْكُرْسِيِّ دُبِرَ كُلِّ صَلَاةٍ مَكْتُوبَةٍ كَانَ بِمَنْزِلَةِ مَنْ قَاتَلَ عَنْ أَنْبِيَاءِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ حَتَّى يُسْتَشْهَدَ"³¹³

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Kim farz namazlardan sonra Ayete’l-Kürsî’yi okursa onun derecesi şehit oluncaya kadar peygamberlerle beraber savaşan kimse gibi olur.”

Elbânî bu rivayetin “mevzû” olduğunu söylemiştir.³¹⁴

Hadis (100/100)

عن النبي صلى الله عليه وسلم: "من قرأ آية الكرسي دبر كل صلاة مكتوبة خرفت سبع سموات ولم يلتئم خرقها حتى ينظر الله إلى قارئها"

³¹³ İbnü’s-Sünnî, Amelü’l-yevm ve’l-leyle, s. 93 (123).

³¹⁴ Elbânî, Silsiletü’l-ehâdîsi’ d-da’ife ve’l-mevdû’a, XII, 630 (5787).

Hiz. Peygamber (s.a.v) Şöyle buyurmuŐtır: “Kim farz namazlardan sonra Ayete’l-Kürsi’yi okursa; yedi kat semavâtı delerek Allah’a vasıl olur. Cenab-ı Hakk Ayete’l-Kürsi okuyan kuluna nazar etmedikçe açılan hicap kapanmaz.”

Bu rivayet ziyadesiyle İbn Adî’nin *el-Kâmil fî du’afâi’r-ricâl* isimli eserinde rivayet edilmiştir. Sened ve metin Şöyledir.

حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ مُوسَى بْنِ خَلْفٍ الرَّسْعِيُّ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ زُرَيْقٍ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ يُحْيَى بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ التَّيْمِيُّ، حَدَّثَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ قَرَأَ آيَةَ الْكُرْسِيِّ فِي دُبُرِ كُلِّ صَلَاةٍ، خَرَقَتْ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ، فَلَمْ يَلْتَمِمْ خَرْقَهَا حَتَّى يَنْظُرَ اللَّهُ إِلَى قَائِلِهَا فَيَغْفِرَ لَهُ، ثُمَّ يَبْعَثُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ مَلَكًا، فَيَكْتُبُ حَسَنَاتِهِ وَيَمْحُو سَيِّئَاتِهِ إِلَى الْغَدِ مِنْ تِلْكَ السَّاعَةِ"³¹⁵

Hiz. Peygamber (s.a.v) Şöyle buyurmuŐtır: “Kim her namazdan sonra Âyete’l-Kürsi’yi okumaya devam ederse; yedi kat semavatı delerek Allah’a vasıl olur. Cenab-ı Hakk Ayetel Kürsi okuyan kuluna nazar edip mağfiret etmedikçe açılan hicap kapanmaz. Sonra Allah bir melek gönderir. Ertesi günü okuduğu saate kadar o kimsenin hasenatını (sevaplarını) yazar, günahlarını siler.”

Süyûtî bu rivayetin “bâtıl”³¹⁶ olduğunu söylemiştir.³¹⁷ Aynı Şekilde Elbânî de rivayetin “mevzû” olduğuna hükmetmiştir.³¹⁸

Hadis (101/101)

قال علي رضي الله عنه: سمعت نبيكم صلى الله عليه وسلم يقول على أعواد المنبر: "من قرأ آية الكرسي دبر كل صلاة مكتوبة لم يمنعه من دخول الجنة إلا الموت وإذا قرأها إذا أخذ مضجعه أمّنه الله على نفسه وجاره والدويّرات حوله"

Hiz. Ali Şöyle demiştir: Hiz. Peygamber’den Şöyle dediğini işittim: “Farz namazlardan sonra Âyete’l-kürsi okuyan kimse ile cennet arasında, ölümden başka mâni yoktur. Kim onu, yatağına girdiğinde okursa Allah o kimseyi; kendi canı, komşusu ve etrafındaki evler hususunda emin kılar.”

³¹⁵ İbn Adî, *el-Kâmil fî du’afâ’i’r-ricâl*, I, 496.

³¹⁶ Bâtıl: Uydurma hadis manasında kullanılır. Bkz. Aydınlı, *Hadis İstılahları Sözlüğü*, s. 39.

³¹⁷ Süyûtî, *el-Leâli’l-masnû’a*, I, 232.

³¹⁸ Elbânî, *Silsiletü’l-ehâdisi’d-da’ife ve’l-mevdû’a*, XIII, 388 (6173).

Bu rivayeti benzer lafızlarla Beyhakî (v. 458/1066), *Şu‘abü’l-îmân* isimli eserinde rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِظُ، حَدَّثَنِي الْقَاسِمُ بْنُ عَامِرٍ بْنِ حُمَيْدٍ بْنِ الْحُسَيْنِ بْنِ مُعَاذٍ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ الصَّبَّاحِ، حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو الْقُرَشِيُّ، عَنْ تَمَثَّلِ بْنِ سَعِيدِ الضَّبِّيِّ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ الْهَمْدَانِيِّ، عَنْ حَبَّةِ الْغُرَيْبِيِّ قَالَ: سَمِعْتُ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى أَعْوَادِ الْمَنَبَرِ يَقُولُ: "مَنْ قَرَأَ آيَةَ الْكُرْسِيِّ دُبُرَ كُلِّ صَلَاةٍ لَمْ يَمْنَعْهُ مِنْ دُخُولِهِ الْجَنَّةِ إِلَّا الْمَوْتُ، وَمَنْ قَرَأَهَا حِينَ يَأْخُذُ مَضْجَعَهُ أَمَّنَهُ اللَّهُ عَلَى دَارِهِ وَدَارِ جَارِهِ وَالْذُّوْبَرَاتِ حَوْلَهُ"³¹⁹

Hiz. Ali şöyle demiştir: Hiz. Peygamber’in (s.a.v) ağaçtan bir minber üzerinde şöyle dediğini işittim: “*Farz namazlarından sonra Âyete’l-kürsî okuyan kimse ile cennet arasında, ölümden başka mâni yoktur. Kim onu, yatağına girdiğinde okursa Allah o kimseyi komşusu, komşusunun komşusu ve etrafındaki evler hususunda emin kılar.*”

Süyûtî bu rivayetin sıhhati hakkında “*lâ yesihhu*” demiş senedde bulunan Nehşel’in ise “*kezzâb*” olduğunu belirtmiştir.³²⁰ Aynı şekilde Elbânî de bu rivayetin “*mevzû*” olduğunu söylemiştir.³²¹

Hadis (102/102)

عن سلمان الفارسي عن النبي صلى الله عليه وسلم: "من قرأ آية الكرسي هون الله عليه سكرات الموت وما مرت الملائكة ببيت فيه آية الكرسي إلا صفقوا ولا بيت فيه قل هو الله أحد إلا سجدوا ولا بيت فيه أواخر الحشر إلا جثوا على ركبهم

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Allah, Ayete’l-kürsî’yi okuyan kişiye ölüm sekeratını hafifletir. İçerisinde Ayete’l-kürsî’nin olduğu hiçbir ev yoktur ki, melekler orada el/kanat çırpamış olsunlar ve yine içerisinde kul huve’llâhü ehad (İhlâs sûresi) bulunan evde secde etmemiş olsunlar ve yine içerisinde Haşr sûresinin son ayetleri bulunan evde dizleri üzerine çökmemiş olsunlar.*”

Rivayeti kaynaklarda bulamadık.

³¹⁹ Beyhakî, Ebû Bekir Ahmed b. el-Huseyn, *Şu‘abü’l-îmân*, thk. Abdulalî Abdulhamîd Hâmid, Muhtâr Ahmed en-Nedvî, Mektebetü’r-Rüşd, Riyad 2003, IV, 56-7 (2174).

³²⁰ Süyûtî, *el-Leâli’l-masnû’a*, I, 230.

³²¹ Elbânî, *Silsiletü’l-ehâdîsi’d-da’ife ve’l-mevdû’a*, XIII, 388 (6174).

Hadis (103/103)

عن النبي صلى الله عليه وسلم: "لا تُقرأ آية الكرسي في بيت فيه شيطان إلا خرج منه"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Ayete’l-kürsî içinde şeytan olan bir evde okunursa (şeytan) o evden çıkar.*”

Bu rivayeti benzer lafızlarla ve ziyadesiyle Humeydî (v. 219/834), *el-Müsned*’inde rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا الْحُمَيْدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَكِيمُ بْنُ جُبَيْرٍ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أَنَّ لِكُلِّ شَيْءٍ سِنَامًا، وَسِنَامُ الْقُرْآنِ سُورَةُ الْبَقَرَةِ، فِيهَا آيَةٌ سَيِّدَةُ آيِ الْقُرْآنِ، لَا تُقْرَأُ فِي بَيْتٍ فِيهِ شَيْطَانٌ إِلَّا خَرَجَ مِنْهُ: آيَةُ الْكُرْسِيِّ" ³²²

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Her şeyin bir zirvesi vardır. Kur’ân’ın zirvesi ve doruğu da Bakara sûresidir. Bu sûrede bir ayet vardır ki Kur’ân ayetlerinin efendisidir. O ayet, içinde şeytan olan bir evde okunursa (şeytan) o evden çıkar. O, Ayete’l-kürsî’dir.*”

Elbânî rivayetin “zayıf” olduğunu söylemiştir.³²³ Çünkü senedde bulunan Hakîm b. Cübeyr hakkında Yahyâ b. Maîn “*leyse bi-şey*”, Ebû Hâtim “*daîfü’l-hadîs*”, Ebû Hâtim “*daîfü’l-hadîs*”, Nesâî “*leyse bi’l-kavî*”, Dârekutnî ise “*metrûk*” demiştir.³²⁴

Hadis (104/104)

عن النبي صلى الله عليه وسلم: "من قرأ: {شهد الله أنه لا إله إلا هو} ³²⁵ الآية ثم قال: وأنا على ذلك من الشاهدين خلق الله تعالى سبعين ألف ملك يستغفرون له الله تعالى يوم القيامة"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Her kim ‘Şehidallâhü ennehû lâ ilâhe illâ hüve’* ayetini okursa ve sonra ‘*ben buna şehadet edenlerdenim.*’ sözünü söylerse Allah

³²² Humeydî, Ebû Bekr Abdullâh b. ez-Zübeyr b. Îsâ el-Kureşî, *el-Müsned*, thk. Hüseyin Selîm Esed, Dâru’s-Sekkâ, Dimeşk 1996, II, 207 (1024).

³²³ Elbânî, *Silsiletü’l-ehâdîsi’l-da’îfe ve’l-mevdû’a*, III, 524 (1348).

³²⁴ İbn Hacer, *Tehzîbü’t-tehzîb*, II, 445-46 (773).

³²⁵ Âl-i İmrân 3/18.

onun için kıyamet gününe kadar kendisine mağfiret dileyecek yetmiş bin melek yaratır.”

Rivayeti kaynaklarda bulamadık.

Hadis (105/105)

عن أنس رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم: "لكل شيء قلب وقلب القرآن يس، ومن قرأها كتب الله له بقراءتها قراءة القرآن عشر مرات"

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Her şeyin bir kalbi vardır. Kur’ân’ın kalbi ise Yâsin sûresidir. Her kim Yâsin sûresini okursa Allah o kimseye Kur’ân’ı on kere okumuş kadar sevap yazar.”

Bu rivayeti benzer lafızlarla Tirmizî, es-Sünen’inde Enes tarikiyle rivayet etmiştir. Tirmizî’deki sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ وَسُفْيَانُ بْنُ وَكَيْعٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا حُمَيْدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الرَّؤَاسِيُّ، عَنْ الْحَسَنِ بْنِ صَالِحٍ، عَنْ هَارُونَ أَبِي مُحَمَّدٍ، عَنْ مُقَاتِلِ بْنِ حَبِيبٍ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنَّ لِكُلِّ شَيْءٍ قَلْبًا، وَقَلْبُ الْقُرْآنِ يَس، وَمَنْ قَرَأَ يَسَ كَتَبَ اللَّهُ لَهُ بِقِرَاءَتِهَا قِرَاءَةَ الْقُرْآنِ عَشْرَ مَرَّاتٍ"³²⁶

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Her şeyin bir kalbi vardır. Kur’ân’ın kalbi ise Yâsin sûresidir. Her kim Yâsin sûresini okursa Allah o kimseye Kur’ân’ı on kere okumuş kadar sevap yazar.”

Hadis hakkında Tirmizî: “Bu hadis gariptir. Bu hadisi sadece Humeyd b. Abdurrahman’ın rivâyetiyle bilmekteyiz. Basra’da, Katâde’nin hadisleri ancak bu rivâyet zinciriyle bilinir. Harun Ebû Muhammed bilinmeyen (mechûl) bir ihtiyardır.” demiştir.³²⁷ Ahmed b. Hanbel, “Her şeyin bir kalbi vardır. Kur’ân’ın kalbi ise Yâsin sûresidir.” için “bu söz uydurmadır.” demiştir.³²⁸ Hadis hakkında Elbânî de “mevzû” hükmünü vermiştir.³²⁹

³²⁶ Tirmizî, Fedâilü’l-Kur’ân, 7 (2887).

³²⁷ Tirmizî, Fedâilü’l-Kur’ân, 7 (2887).

³²⁸ Rabbât-İyd, Halid-Seyyid İzzet, el-Câmi ‘ li-ulûmi’l-İmâm Ahmed, Dârü’l-Felâh, Feyyûm 2009, XV, 175 (654).

³²⁹ Elbânî, Da’îfü Süneni’t-Tirmizî, s. 298 (2887).

Hadis (106/106)

عن علي رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم: "اقْرَأْ يَسَ فَإِنَّ فِيهَا عَشْرَ بَرَكَاتٍ مَا قَرَأَهَا جَانِعٌ إِلَّا شَبِعَ وَلَا ظَمَانٌ إِلَّا رُؤِيَ وَلَا عَارٌ إِلَّا كُسِيَ وَلَا أُعْزِبَ إِلَّا تَزَوَّجَ وَلَا خَائِفٌ إِلَّا أَمِنَ وَلَا مُسْجُونٌ إِلَّا خَرَجَ مِنَ السِّجْنِ وَلَا مُسَافِرٌ إِلَّا أُعِينَ عَلَى سَفَرِهِ وَلَا مِنْ ضَلَّتْ لَهُ ضَالَّةٌ إِلَّا وَجَدَهَا وَلَا مَرِيضٌ إِلَّا عُوفِيَ، وَلَا عِنْدَ مَيِّتٍ إِلَّا خَفَّفَ اللَّهُ عَنْهُ"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Yasin sûresini okuyun. Çünkü onda on bereket vardır. Aç okursa doyar. Susayan okursa suya kavuşur. Çıplak okursa giyinir. Bekar okursa evlenir. Korkan okursa emin olur. Hapisteki okursa hapisten kurtulur. Seferdeki okursa selametle memleketine varır. Bir şey kaybeden okursa kaybettiğini bulur. Hasta okursa şifa bulur. Ölü üzerine okunursa azabı hafifler.”

Bu hadisi Ebû Muhammed el-Hâris (v. 282/895) *el-Müsned*'inde rivayet etmiştir. Ancak, ilk dönem hadis kitaplarından biri olan bu eserin çok az bir kısmı günümüze kadar ulaşmıştır. Bu eserdeki hadislerle zevâid kitapları sayesinde ulaşmaktayız. Heysemî'nin *Buğyetü'l-bâhis 'an zevâ'idü Müsnedi'l-Hâris*'i de bunlardan biridir.³³⁰ Bu rivayette Heysemî'nin *Buğyetü'l-bâhis 'an zevâ'idü Müsnedi'l-Hâris*'inde yer almaktadır. Rivayet çok uzun olduğu için sadece ilgili kısmını vermekle yetineceğiz. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحِيمِ بْنُ وَاقِدٍ، ثنا حَمَّادُ بْنُ عَمْرٍو، عَنِ السَّرِيِّ بْنِ خَالِدٍ بْنِ شَدَّادٍ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، عَنْ عَلِيِّ أَنَّهُ قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: ... يَا عَلِيُّ! وَاقْرَأْ سُورَةَ يَسَ فَإِنَّ فِي يَسَ عَشْرَ بَرَكَاتٍ، مَا قَرَأَهَا جَانِعٌ إِلَّا شَبِعَ، وَلَا ظَمَانٌ إِلَّا رُؤِيَ، وَلَا عَارٌ إِلَّا كُسِيَ، وَلَا أُعْزِبَ إِلَّا تَزَوَّجَ، وَلَا خَائِفٌ إِلَّا أَمِنَ، وَلَا مُسْجُونٌ إِلَّا خَرَجَ، وَلَا مُسَافِرٌ إِلَّا أُعِينَ عَلَى سَفَرِهِ، وَلَا مَنْ ضَلَّتْ لَهُ ضَالَّةٌ إِلَّا وَجَدَهَا، وَلَا مَرِيضٌ إِلَّا بَرِيءٌ، وَلَا قَرِئْتُ عِنْدَ مَيِّتٍ إِلَّا خَفَّفَ عَنْهُ³³¹

Hiz. Ali (r.a) şöyle demiştir: Rasûlullah (sa.a.v) bana şöyle buyurdu: “Ey Ali Yasin sûresini oku. Çünkü onda on bereket vardır. Aç okursa doyar. Susayan okursa suya kavuşur. Çıplak okursa giyinir. Bekar okursa evlenir. Korkan okursa emin olur. Hapisteki okursa hapisten kurtulur. Seferdeki okursa selametle memleketine varır. Bir

³³⁰ Bkz. Yücel, Ahmet, “Hâris b. Ebû Üsâme”, *DİA*, XVI, 195-96, İstanbul 1997.

³³¹ Heysemî, Ebû'l-Hasen Nûrüddîn Alî b. Ebî Bekr b. Süleymân, *Buğyetü'l-bâhis 'an zevâ'idü Müsnedi'l-Hâris*, thk. Hüseyin Ahmed Sâlih el-Bâkirî, Merkezü Hidmeti's-Sünne ve's-Sîreti'n-Nebeviyye, Medine 1992, I, 526-27 (469).

şey kaybeden okursa kaybettiğini bulur. Hasta okursa şifa bulur. Ölü üzerine okunursa azabı hafifler.”

Bu rivayeti Süyûtî, mevzû hadisleri ihtiva eden *el-Leâli'l-masnû'a* isimli eserinde zikretmiş senedde bulunan Hammad b. Amr'ın “*kezzâb, vâdı*”³³² olduğunu söylemiştir.³³³

Hadis (107/107)

عن أبي هريرة رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم: "في القرآن سورة ثلاثون آية شفعت لرجل حتى عُفِرَ له وهي تبارك الذي بيده الملك"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Kur’ân’da otuz ayetli bir sûre vardır ki, o sûre bir adama şefaatt etti, o adamın günahı bağışlandı. O sûre Tebarekellezi bi yedihil mülk (Mülk) sûresidir.*”

Bu rivayeti benzer lafızlarla Tirmizî, Ebû Dâvud³³⁴ ve İbn Mâce³³⁵ Ebû Hureyra’dan gelen tarikte rivayet etmişlerdir. Tirmizî’deki sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ عَبَّاسِ الْجُسَيْمِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "إِنَّ سُورَةً مِنَ الْقُرْآنِ ثَلَاثُونَ آيَةً شَفَعَتْ لِرَجُلٍ حَتَّى عُفِرَ لَهُ، وَهِيَ سُورَةُ تَبَارَكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ"³³⁶

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Kur’ân’da otuz ayetli bir sûre vardır ki o sûre bir adama şefaatt etti, o adamın günahı bağışlandı. O sûre Tebârekellezî bi yedihil mülk (Mülk) sûresidir.*”

Tirmizî hadis hakkında “*bu hadis hasendir.*” demiştir.³³⁷ Rivayete Elbânî de “*hasen*” hükmünü vermiştir.³³⁸

³³² Vâdı’: Hadis uyduran kimse. Bkz. Aydın, *Hadis Istılahları Sözlüğü*, s. 328.

³³³ Süyûtî, *el-Leâli'l-masnû'a*, II, 373-74-75.

³³⁴ Ebû Dâvud, *Salât*, 325 (1400).

³³⁵ İbn Mâce, *Edep*, 52 (3786).

³³⁶ Tirmizî, *Fedâilü'l-Kur’ân*, 9 (2891).

³³⁷ Tirmizî, *Fedâilü'l-Kur’ân*, 9 (2891).

³³⁸ Elbânî, *Sahîhu Süneni't-Tirmizî*, III, 106-107 (2891).

Hadis (108/108)

عن ابن عباس عن النبي صلى الله عليه وسلم: "إني لأجد في كتاب الله سورة وهي ثلاثون آية من قرأها عند منامه كتب له ثلاثون حسنة ومحي عنه ثلاثون سيئة ويبعث الله له ملكا يبسط جناحه عليه ويحفظه من السوء حتى يستيقظ"

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Kur’ân’da otuz âyetli bir sûre vardır. Yatarken onu okuyana otuz hasenât yazılır, otuz günahı silinir. Ve Allah ona bir melek gönderir. O melek kanatlarını yayar ve o kişi uyanana kadar onu kötülüklerden muhafaza eder.*”

Hadisi benzer lafızlarla ve ziyadesiyle Deylemî (v. 509/1115), senedsiz olarak İbn Abbas’tan rivayet etmiştir. Rivayetin metni şöyledir.

ابن عَبَّاس: إِنِّي لأجد في كتاب الله سورة هي ثلاثون آية من قرأها عند نومه كتب له بها ثلاثون حسنة ومحي عنه ثلاثون سيئة ورفع له ثلاثون درجة وبعث الله إليه ملكا من الملائكة ليبسط عليه جناحه ويحفظه من كل سوء حتى يستيقظ وهي المجادلة تجادل عن صاحبها في القبر وهي {تبارك الذي بيده الملك} ³³⁹

İbn Abbas’tan gelen rivayete göre: “*Kur’ân’da otuz âyetli bir sûre vardır. Yatarken onu okuyana otuz hasenât yazılır, otuz günahı silinir, derecesi otuz derece yükseltilir. Ve Allah ona bir melek gönderir. O melek kanatlarını yayar ve o kişi uyanana kadar onu bütün kötülüklerden muhafaza eder. O sure Mucâdele sûresidir (Mülk sûresinin diğer ismi). O sûre, sûreyi okuyan kişi için kabirde mücadele eder. O sûre, Tebarekellezî bi yedihîl mülk (Mülk) sûresidir.*”

Süyûtî bu rivayeti Deylemî’nin (v. 509/1115) tahrîc ettiğini ve sıhhatinin “zayıf” olduğunu (bi-senedi vâhin) söylemiştir.³⁴⁰

³³⁹ Deylemî, *el-Firdevs*, I, 62-3 (179).

³⁴⁰ Süyûtî, Ebü'l-Fazl Celâlüddîn Abdurrahman b. Ebî Bekr b. Muhammed el-Hudayrî, *ed-Dürrü'l-mensûr fi't-tefsîr bi'l-me'sûr*, thk. Abdullâh b. Abdülmuhsin et-Türkî, Merkezü Hicr li'l-Buhûs ve'd-Dirâsâtî'l-Arabîyye ve'l-İslâmiyye, Kahire 2003, XIV, 605.

Hadis (109/109)

عن ابن عمر رضي الله عنهما عن النبي صلى الله عليه وسلم: "ألا يستطيع أحدكم أن يقرأ كل ليلة ألف آية؟ قالوا: ومن يستطيع ذلك؟ قال: أما يستطيع أن يقرأ {أحكام التكاثر} ³⁴¹"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "Sizlerden biriniz her gün bin ayet okuyamaz mı?" Bunun üzerine sahâbe: "Buna kim güç yetirebilir? (Nasıl okuyalım?)" diye sordu. Hiz. Peygamber (s.a.v) de: "Elhâkümü't-tekâsür'ü okuyamaz mı?" buyurdu.

Hadisi ziyadesiyle Hâkim, *el-Müstedrek*'inde İbn Ömer'den gelen tarik ile rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

أَخْبَرَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْبَغْدَادِي، حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْقَلَانِسِيُّ بِمِصْرَ، حَدَّثَنَا دَاوُدُ بْنُ الرَّبِيعِ، حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ مِيسْرَةَ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عُقْبَةَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أَلَا يَسْتَطِيعُ أَحَدُكُمْ أَنْ يَقْرَأَ أَلْفَ آيَةٍ فِي كُلِّ يَوْمٍ" قَالُوا: وَمَنْ يَسْتَطِيعُ ذَلِكَ قَالَ: "أَمَّا يَسْتَطِيعُ أَحَدُكُمْ أَنْ يَقْرَأَ أَلْفَ آيَةٍ فِي كُلِّ يَوْمٍ" ³⁴²

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "Sizlerden biriniz her gün bin ayet okuyamaz mı?" Bunun üzerine sahâbe: "Buna kim güç yetirebilir? (Nasıl okuyalım?)" diye sordu. Hiz. Peygamber (s.a.v) de: "Elhâkümü't-tekâsür'ü okuyamaz mı?" buyurdu.

Hadisin sıhhati hakkında Hâkim "seneddeki bütün râviler sikadır ancak Ukbe meşhur bir râvi değildir." değerlendirmesini yapmış Zehebi'de ona muvafakat etmiştir.³⁴³ Hadis hakkında Münzirî de "Ukbe hariç hadisin tüm râvileri sikadır, Ukbeyi tanımlıyorum." demiştir.³⁴⁴ Aynı şekilde Elbânî de rivayetin "zayıf" olduğunu söylemiştir.³⁴⁵ Nebîl Sa'deddîn Cerâr ise hadis hakkında "isnadı zayıftır." demiş ve sebep olarak o da Ukbe'yi göstermiştir.³⁴⁶

³⁴¹ Tekâsür 102/1.

³⁴² Hâkim, *el-Müstedrek*, I, 755 (2081).

³⁴³ Hâkim, *el-Müstedrek*, I, 755.

³⁴⁴ Münzirî, *et-Terğîb ve't-terhîb*, II, 248 (1).

³⁴⁵ Elbânî, *Da'ifü't-Terğîb ve't-terhîb*, I, 446 (891).

³⁴⁶ Nebîl Sa'deddîn Cerrâr, *el-İmâü ilâ zevâidi'l-emâlî ve'l-eczâi*, Dâru Edvâi's-Selef, Riyad 2007, IV, 277 (3573).

Hadis (110/110)

رواية ابن عباس رضي الله عنهما: " {إِذَا زُلْزِلَتْ} ³⁴⁷ تعدل نصف القرآن "

İbn Abbas'tan gelen rivayete göre: “Zilzâl sûresi Kur’ân’ın yarısına denktir.”

Bu rivayet Tirmizî’de geçen bir hadisin baş kısmıdır. Tirmizî’deki sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا يَمَانُ بْنُ الْمُعِيرَةِ الْعَنَزِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَطَاءٌ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: " {إِذَا زُلْزِلَتْ} ³⁴⁸ تَعْدِلُ نِصْفَ الْقُرْآنِ، وَ{قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ} ³⁴⁹ تَعْدِلُ ثُلُثَ الْقُرْآنِ، وَ{قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ} ³⁵⁰ تَعْدِلُ رُبْعَ الْقُرْآنِ " ³⁵¹

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Zilzâl sûresi, Kur’ân’ın yarısına denktir. İhlâs sûresi, Kur’ân’ın üçte birine denktir. Kâfirûn sûresi ise Kur’ân’ın dörtte birine denktir.”

Tirmizî hadis hakkında “bu hadis garibtir. Bu hadisi sadece Yemân İbnü’l-Muğîre’nin rivâyetiyle bilmekteyiz.” demiştir. Süyûtî rivayetin “sahih” olduğunu belirtmiştir.³⁵² Aynı şekilde Elbânî de hadis hakkında “sahih” hükmünü vermiştir.³⁵³

Hadis (111/111)

عن أبي هريرة رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم أنه سمع رجلاً يقرأ قل هو الله أحد فقال: "وجبت" فسألته: ماذا يا رسول الله؟ قال: "الجنة"

Ebû Hureyra’dan (r.a) rivâyete göre, şöyle demiştir: “Rasûlullah (s.a.v) bir kimsenin İhlâs sûresini okuduğunu işitti ve ‘vâcib oldu.’ buyurdu. Ben ‘ne vâcib oldu?’ dedim. Hiz. Peygamber de (s.a.v) ‘cennet’, buyurdu.”

³⁴⁷ Zilzâl 99/1.

³⁴⁸ Zilzâl 99/1.

³⁴⁹ İhlâs 112/1.

³⁵⁰ Kâfirûn 109/1.

³⁵¹ Tirmizî, Fedâilü’l-Kur’ân, 10 (2894).

³⁵² Münâvî, Feydû’l-kadîr, I, 367 (659).

³⁵³ Elbânî, Sahîhu Süneni’t-Tirmizî, III, 158 (2894).

Bu rivayeti Tirmizî ve Nesâî³⁵⁴ Ebû Hureyra tarikiyle rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ مَالِكِ بْنِ أَنَسٍ، عَنْ عُبيدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ ابْنِ حُنَيْنٍ مَوْلَى لَالِ زَيْدِ بْنِ الْخَطَّابِ، أَوْ مَوْلَى زَيْدِ بْنِ الْخَطَّابِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: أَقْبَلْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَسَمِعَ رَجُلًا يَقْرَأُ: قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ اللَّهُ الصَّمَدُ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "وَجَبَتْ". قُلْتُ: مَا وَجَبَتْ؟ قَالَ: "الْجَنَّةُ"³⁵⁵

Ebû Hureyra'dan (r.a) rivâyete göre, şöyle demiştir: “*Rasûlullah (s.a.v) ile beraber geldim Rasûlullah (s.a.v) bir kimsenin İhlâs sûresini okuduğunu işitti ve ‘vâcib oldu.’ buyurdu. Ben ‘ne vâcib oldu?’ dedim. Hz. Peygamber de ‘cennet’, buyurdu.*”

Tirmizî hadis hakkında “*bu hadis hasen sahih garibtir. Bu hadisi sadece Mâlik b. Enes’in rivâyetiyle bilmekteyiz. Ebû Huneyn, Ubeyd b. Huneyn’dir.*” demiştir. Elbânî de hadis hakkında “*sahih*” hükmünü vermiştir.³⁵⁶

Hadis (112/112)

عنه صلى الله عليه وسلم: "من قرأ قل هو الله أحد خمسين مرة غُفر له ذُنُوبُ خمسين سنة"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Kim elli defa İhlâs sûresini okursa elli yıllık günahı affolunur.*”

Bu rivayeti Dârimî (v. 255/869), *es-Sünen*’inde rivayet etmiştir. Sened ve metin şu şekildedir.

حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ، عَنْ نُوحِ بْنِ قَيْسٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي رَجَاءٍ، عَنْ أُمِّ كَثِيرٍ الْأَنْصَارِيَّةِ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ قَرَأَ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ خَمْسِينَ مَرَّةً، غُفِرَ اللَّهُ لَهُ ذُنُوبُ خَمْسِينَ سَنَةً"³⁵⁷

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Kim elli defa İhlâs sûresini okursa elli yıllık günahı affolunur.*”

Elbânî hadis hakkında “*zayıf*” hükmünü vermiştir.³⁵⁸

³⁵⁴ Nesâî, Kitâbü'l-İftitâh, 69 (994).

³⁵⁵ Tirmizî, Fedâilü'l-Kur'ân, 11 (2897).

³⁵⁶ Elbânî, *Sahîhu Süneni't-Tirmizî*, III, 159 (2897).

³⁵⁷ Dârimî, *es-Sünen*, IV, 2165 (3481).

³⁵⁸ Elbânî, *Da'îfü'l-Câmi 'i's-sağîr ve ziyâdetüh*, s. 833 (5778).

Hadis (113/113)

في الحديث: "ينادي مناد يوم القيامة ألا ليقيم ماذن الرحمن فلا يقوم إلا من كان في الدنيا يكثر قراءة قل هو الله أحد"

Hadiste şöyle buyrulmuştur: “*Kıyamet gününü olunca bir münâdî, Rahman’ı övenler kalksın diye nidâ eder. Yalnız dünyada iken İhlâs sûresini çokça okuyanlar kalkarlar.*”

Rivayeti kaynaklarda bulamadık.

Hadis (114/114)

عن ابن عباس: "من قرأها مائتي مرة في أربع ركعات كل ركعة بخمسين غفر له ذنوب مائة عام خمسون مقدمة وخمسون مؤخرة"

İbn Abbas’tan nakledildiğine göre: “*Kim her rekatta elli defa olmak üzere dört rekatta toplam iki yüz defa İhlâs sûresi okursa ellisi geçmiş, ellisi gelecek toplam yüz yıllık günahı affedilir.*”

Bu rivayeti İbnü’l-Durays (v. 294/906), *Fedâilü’l-Kur’ân* isimli eserinde rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

أَخْبَرَنَا اللَّيْثُ بْنُ خَالِدٍ الْبَجَلِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ، عَنْ غَالِبِ الْقُرْقَسَائِيِّ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: "مَنْ قَرَأَ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ مَائَتِي مَرَّةٍ فِي أَرْبَعِ رَكَعَاتٍ، فِي كُلِّ رَكَعَةٍ خَمْسِينَ مَرَّةً، غُفِرَ اللَّهُ لَهُ ذَنْبُ مِائَةِ سَنَةٍ خَمْسِينَ مُسْتَقْبِلَةً، وَخَمْسِينَ مُسْتَأْخِرَةً"³⁵⁹

İbn Abbas’tan nakledildiğine göre: “*Kim her rekatta elli defa olmak üzere dört rekatta toplam iki yüz İhlâs sûresi okursa ellisi geçmiş, ellisi gelecek toplam yüz yıllık günahı affedilir.*”

Süyükû, bu rivayeti; mevzû hadisleri ihtiva eden *el-Leâli’l-masnû’a*’sında zikretmiştir.³⁶⁰ Rivayetin mevzû olduğu anlaşılmaktadır.

³⁵⁹ İbnü’l-Durays, Ebû Abdullah Muhammed b. Eyyûb el-Becelî, *Fedâilü’l-Kur’ân ve mâ ünzile mine’l-Kur’âni bi Mekke ve mâ ünzile bi’l-Medîne*, thk. Gazve Büdeyr, Dâru’l-Fikr, Dımeşk 1987, s. 119 (277)

³⁶⁰ Süyükû, *el-Leâli’l-masnû’a*, 239.

Hadis (115/115)

عن النبي صلى الله عليه وسلم: "من صلى ركعتين بعد العشاء يقرأ في كل ركعة فاتحة الكتاب مرة، وقال هو الله أحد عشرين مرة بنى الله له قصرين في الجنة"

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Kim yatsıdan sonra iki rekât namaz kılsa her rekatta bir Fâtiha ve yirmi İhlâs sûresi okursa; Allah onun için cennette iki adet saray inşa eder.*”

Bu rivayeti İbnü'd-Durays (v. 294/906), *Fedâilü'l-Kur'ân* isimli eserinde rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

أَخْبَرَنَا الْأَشْعَثُ بْنُ شَيْبٍ السُّلَمِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو سَلَمَانَ الْكُوفِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا ثَابِتٌ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ بَعْدَ عِشَاءِ الْآخِرَةِ، يَقْرَأُ فِي كُلِّ رَكْعَةٍ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ وَعِشْرِينَ مَرَّةً قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ بَنَى اللَّهُ لَهُ قَصْرَيْنِ فِي الْجَنَّةِ يَرَاهُمَا أَهْلُ الْجَنَّةِ"³⁶¹

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Kim yatsıdan sonra iki rekât namaz kılsa her rekatta bir Fâtiha ve yirmi İhlâs sûresi okursa; Allah onun için cennette iki adet saray inşa eder. Cennet ehlinin tümü bu iki sarayı görürler.*”

Süyûtî mevzû hadisler yer verdiği *ez-Ziyâdât ale'l-Mevdû'ât ve yüsemâmâ Zeylû'l-Leâli'l-masnû'a* isimli eserinde bu rivayete yer vermiş ve senedde bulunan Ebû Selmân el-Kûfî için “*yekzib*”³⁶² (yalan söyler) ifadesini kullanmıştır.³⁶³ Rivayetin mevzû olduğu anlaşılmaktadır.

Hadis (116/116)

عن علي بن أبي طالب عن النبي صلى الله عليه وسلم: "من سافر فقرأ قل هو أحد عشر مرات صرف الله عنه شر ذلك السفر وأعطاه خيرة"

³⁶¹ İbnü'd-Durays, *Fedâilü'l-Kur'ân*, s. 116 (269).

³⁶² Yekzib: Cerhin Irâkî'ye göre birinci, Sehâvî'ye göre ikinci mertebesinde bulunan bir râvi hakkında kullanılan bir sîga. Böyle bir râvinin rivayet ettiği hadis hiçbir suretle alınmaz. Bkz. Aydın, *Hadis Istılahları Sözlüğü*, s. 331.

³⁶³ Süyûtî, *ez-Ziyâdât ale'l-Mevdû'ât*, I, 415 (493).

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Kim bir yolculuk yaparsa ve onbir defa *İhlâs sûresini* okursa Allah seferin kötülüklerini ondan giderir ve hayrını verir.”

Rivayeti kaynaklarda bulamadık.

Hadis (117/117)

في رواية: "من صلى أربع ركعات يقرأ الفاتحة وقل هو الله أحد ثم يقول اللهم إني استودعُكَ نفسي ومالي وأهلي وولدي فإن الله يحفظه وماله وأهله وولده ويصلح أمره حتى يرجع"

Rivayette Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Kim *Fâtiha ve İhlâs sûrelerini* okuyarak dört rekat namaz kılsa ve ‘Allah’ım muhakkakki ben nefsimi, malımı, ehlimi ve evlatlarımı sana emanet ediyorum.’ derse Allah onun malını, ehlini ve evlatlarını muhafaza eder ve dönünceye kadar işlerini yoluna koyar.”

Rivayeti kaynaklarda bulamadık.

Hadis (118/118)

عن أنس عن النبي صلى الله عليه وسلم: "من قرأ قل هو الله أحد مرة كانت بركة عليه وإن قرأها مرتين كانت بركة عليه وعلى أهل بيته وإن قرأها ثلاث مرات كانت بركة عليه وعلى أهل بيته وجيرانه"

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Kim bir defa *İhlâs sûresini* okursa kendisi için, iki defa okursa kendisi ve ailesi için, üç defa okursa kendisi, ailesi ve komşuları için bereket vardır.”

Bu rivayeti benzer lafızlarla ve ziyadesiyle Sa‘lebî (v. 427/1035), *el-Keşf ve ‘l-beyân ‘an tefsîri ‘l-Kur’ân* isimli eserinde rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

وأخبرني ابن فنجويه قال: حدَّثنا ابن صقلاب قال: حدَّثنا ابن أبي الخصيب قال: حدَّثني أبي قال: حدَّثنا سعيد بن المغيرة قال: حدَّثنا محمد بن مروان عن أبان عن أنس قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: "من قرأ قل هو الله أحد مرة بورك عليه، ومن قرأها مرتين بورك عليه وعلى أهله، فإن قرأها ثلاث مرات بورك عليه وعلى أهله وعلى جميع جيرانه، فإن قرأها اثنتي عشرة مرة بني له اثنتي عشرة قصراً في الجنة"³⁶⁴

³⁶⁴ Sa‘lebî, *el-Keşf ve ‘l-beyân*, X, 330.

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Kim bir defa *İhlâs sûresini* okursa kendisi için, iki defa okursa kendisi ve ailesi için, üç defa okursa kendisi, ailesi ve tüm komşuları için bereket vardır. On iki defa okuduğunda ise onun için cennette on iki adet saray inşa edilir.”

Elbânî rivayetin “mevzû” olduğunu söylemiştir.³⁶⁵

Hadis (119/119)

عنه صلى الله عليه وسلم: "من قرأ قل هو الله أحد أربعين مرة كل يوم بنى الله له مناراً على جسر جهنم حتى يجوز الجسر"

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Kim her gün kırk defa *İhlâs sûresini* okursa Allah o kişi için Sırat’tan geçene kadar Sırat köprüsünün üzerine bir fener bina eder.”

Bu rivayet Ebû'l-Kâsım İsmâ'il b. Muhammed el-İsfahânî'nin (v. 535/1140) *et-Terğîb ve't-terhîb* isimli eserinde rivayet ettiği bir hadisin son kısmıdır. Sened ve metin şöyledir.

أخبرنا أبو الحسن: علي بن أحمد المؤذن المديني الزاهد بنيسابور، ثنا أحمد بن علي الحافظ، ثنا أبو بكر: محمد بن الحسين بن جعفر البخاري – قدم حاجاً – أن أبا حسان: عيسى بن عبد الله حدثهم قال: ثنا محمد بن رزام، ثنا محمد بن عمرو، ثنا مالك بن دينار وأبان، عن أنس رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: "من صلى علي في كل يوم جمعة أربعين مرة محاً الله عنه ذنوب أربعين سنة، ومن صلى علي مرة واحدة فتقبلت منه، محاً الله عنه ذنوب ثمانين سنة، ومن قرأ: قل هو الله أحد أربعين مرة حتى يختم السورة بنى الله له مناراً في جسر جهنم حتى يجاوز الجسر"³⁶⁶

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Kim cuma günü kırk defa bana salavat getirirse Allah onun kırk yıllık günahını siler. Kim bana bir defa salavat getirirse bu ondan kabul edilir ve Allah onun seksen yıllık günahını siler. Kim her gün kırk defa *İhlâs sûresini* okursa Allah o kişi için Sırat’tan geçene kadar sırat köprüsünün üzerine bir fener bina eder.”

³⁶⁵ Elbânî, *Silsiletü'l-ehâdîsi'd-da'îfe ve'l-mevdû'a*, VI, 332 (2812).

³⁶⁶ İsfahânî, Ebû'l-Kâsım İsmâ'il b. Muhammed b. el-Fazl, *et-Terğîb ve't-terhîb*, thk. Eymen b. Sâlih b. Şa'bân, Dâru'l-Hadîs, Kahire 1993, II, 329-30 (1696).

Eserin muhakkiki rivayetin “mevzû” olduğunu söylemiş ve Fettehî’nin (v. 986/1578) *Tezkîretü’l-mevdû’ât*’ında yer aldığını zikretmiştir. Fettehî bu rivayeti zikrettikten sonra senedde bulunan Muhammed b. Rezzâm için “*müttehem bi’l-vad*” ifadesini kullanmıştır.³⁶⁷

Hadis (120/120)

شكا رجل إلى النبي صلى الله عليه وسلم قلة الرزق فقال: "إذا دخلت البيت فسلم على أهلِكَ وأقرأ {قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ} 368 مرة"

Bir adam rızkının azlığından dolayı Hz. Peygamber’e (s.a.v) şikâyetinde bulundu. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v) o adama şöyle buyurdu: “*Evine girdiğin zaman ehline selam ver ve İhlâs sûresini oku.*”

Bu rivayeti benzer lafızlarla ve ziyadesiyle Sa‘lebî (v. 427/1035), *el-Keşf ve’l-beyân ‘an tefsîri’l-Kur’ân* isimli eserinde rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

أخبرنا أبو عمر وأحمد بن أبي الفراتي قال: حدثنا عبد الله بن محمد بن يعقوب قال: حدثنا عبد الله بن جامع الحلواني قال: حدثنا محمد بن العباس قال: حدثنا عمر بن سعد العطار القلزمي قال: حدثنا ابن أبي ذئب قال: حدثنا محمد بن غيلان عن أبي حازم عن سهل ابن سعد قال: جاء رجل إلى النبي صلى الله عليه وسلم فشكا إليه الفقر وضيق المعاش فقال له: رسول الله صلى الله عليه وسلم: "إذا دخلت بيتك فسلم إن كان فيه أحد وإن لم يكن فيه أحد فسلم (علي) وأقرأ {قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ} 369 مرة واحدة" ففعل الرجل فأدرك الله عليه رزقا حتى أفاض على جيرانه.³⁷⁰

İbn Sa‘d’dan gelen rivayete göre, şöyle demiştir: “*Bir adam fakirlikten ve mâişet darlığından dolayı Hz. Peygamber’e (s.a.v) şikayette bulundu. Hz. Peygamber (s.a.v) ona şöyle buyurdu: ‘Evine girdiğin vakit kimse varsa selam ver. Eğer kimse yoksa benim üzerime selam getir ve bir kez İhlâs sûresini oku.’ O adam Hz. Peygamber’in (s.a.v) dediklerini yaptı. Allah Teâlâ o adama öyle rızık yağdırdı ki, komşularına dağıtmaya başladı.*”

³⁶⁷ Fettehî, *Tezkîretü’l-mevdû’ât*, s. 90.

³⁶⁸ İhlâs 112/1.

³⁶⁹ İhlâs 112/1.

³⁷⁰ Sa‘lebî, *el-Keşf ve’l-beyân*, X, 330-31.

Sehâvî (v. 902/1497), bu rivayet için “*isnadı zayıftır.*” demiştir.³⁷¹

Hadis (121/121)

عن النبي صلى الله عليه وسلم: "من صلى الصُّبْحَ ثم قرأ قل هو الله أحد عشر مرات لم يلحقه في ذلك اليوم ذنبٌ"

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Her kim sabah namazından sonra İhlâs sûresini on bir defa okursa o gün kendisine bir günah bulaşmaz.*”

Rivayeti kaynaklarda bulamadık.

Hadis (122/122)

النبي صلى الله عليه وسلم: سمع رجلاً يقرأها فقال: "هذا عبد عرف ربه"

H. Peygamber (s.a.v) İhlâs sûresi’ni okuyan bir adam işitti ve şöyle buyurdu: “*Bu rabbini bilen bir kuldur.*”

Bu rivayeti benzer lafızlarla İbn Hibbân, *es-Sahîh*’inde rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ الصُّوفِيُّ بِبَغْدَادَ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مَعِينٍ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَزِيدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَنَسٍ الْأَنْصَارِيُّ قَالَ: سَمِعْتُ طَلْحَةَ بْنَ خَرَّاشٍ يُحَدِّثُ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، أَنَّ رَجُلًا قَامَ فَرَكَعَ رُكْعَتِي الْفَجْرِ، فَقَرَأَ فِي الرُّكْعَةِ الْأُولَى: {قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ} ³⁷² حَتَّى انْقَضَتِ السُّورَةُ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "هَذَا عَبْدٌ عَرَفَ رَبَّهُ" وَقَرَأَ فِي الْآخِرَةِ: {قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ} ³⁷³ حَتَّى انْقَضَتِ السُّورَةُ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "هَذَا عَبْدٌ آمَنَ بِرَبِّهِ" فَقَالَ طَلْحَةُ: "فَأَنَا أَسْتَحِبُّ أَنْ أَقْرَأَ بِهَاتَيْنِ السُّورَتَيْنِ فِي هَاتَيْنِ الرُّكْعَتَيْنِ" ³⁷⁴

Câbir b. Abdullah’tan rivayete göre: Adamın biri iki rekat sabah namazı kıldı. İlk rekatta Kâfirûn sûresini sonuna kadar okudu. H. Peygamber (s.a.v) o adam hakkında: “*Bu rabbini bilen bir kuldur.*” buyurdu. Bu adam ikinci reratta İhlâs sûresini sonuna kadar okudu. Bunun üzerine H. Peygamber (s.a.v): “*Bu rabbine iman eden bir*

³⁷¹ Sehâvî, Ebü'l-Hayr Şemsüddîn Muhammed b. Abdîrrahmân b. Muhammed, *el-Kavlü 'l-bedî' fi's-salâti 'ale'l-Habîbi's-şefî'*, thk. Muhammed Avvâme, Müessesetü'r-Reyyân, Beyrût 2002, s. 273 (37).

³⁷² Kâfirûn 109/1.

³⁷³ İhlâs 112/1.

³⁷⁴ İbn Hibbân, Ebû Hâtîm Muhammed b. Hibbân b. Ahmed el-Büstî, *el-İhsân fî takrîbi sahihi İbn Hibbân*, thk. Şu'ayb el-Arnaût, Müessesetü'r-Risâle, Beyrût 1988, VI, 213-14 (2460).

kuldur.” buyurdu. Bunun üzerine Talhâ (r.a) şöyle demiştir: “*Ben bu iki rekatta bu iki sûreyi okumayı seviyorum.*”

Şu‘ayb el-Arnaût bu rivayet için “*isnadı kavî*” demiştir.³⁷⁵ İbn Hacer, rivayetin senedinde bulunan Yahyâ b. Abdullah b. Yezîd³⁷⁶ ve Talha b. Hirâş’ın³⁷⁷ “*sadûk*” birer ravi olduğunu söylemiştir. Yapılan değerlendirmeler neticesinde rivayetin hasen olduğu anlaşılmaktadır.

Hadis (123/123)

النبي صلى الله عليه وسلم قال: "أسست السموات السبع والأرضون السبع على {قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ}"³⁷⁸

Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Yedi kat gök ve yedi kat yer, İhlâs sûresi üzerine kurulmuştur.*”

Bu rivayeti Ebû Bekir Ahmed b. Mervân ed-Dîneverî (v. 333/945), *el-Mücâlese ve cevâhirü'l-ilm* isimli eserinde Enes b. Mâlik tarikiyle rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا أَحْمَدُ، نا بَكْرٌ، نا مُوسَى بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ عَطَاءٍ، حَدَّثَنِي شَهَابُ بْنُ خِرَاشٍ الْحَوْشِيُّ، حَدَّثَنِي قَتَادَةُ؛ قَالَ: حَدَّثَنِي أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ؛

أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "أَسَسْتُ السَّمَاوَاتِ السَّبْعَ وَالْأَرْضُونَ السَّبْعَ عَلَى: {قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ}"³⁷⁹ 380

Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Yedi kat gök ve yedi kat yer, İhlâs sûresi üzerine kurulmuştur.*”

Elbânî rivayetin “*mevzû*” olduğunu söylemiştir.³⁸¹ Çünkü rivayetin senedinde bulunan Musa b. Muhammed b. Atâ hakkında Ebû Zür‘a ve Ebû Hâtim “*yekzib*”, İbn Hibbân “*yeda ‘u’l-hadîs*” demiştir.³⁸²

³⁷⁵ İbn Hibbân, *es-Sahîh*, VI, 214 (dipnot).

³⁷⁶ İbn Hacer, *Takrîbü't-tehzîb*, s. 1060 (7640).

³⁷⁷ İbn Hacer, *Takrîbü't-tehzîb*, s. 463 (3036).

³⁷⁸ İhlâs 112/1.

³⁷⁹ İhlâs 112/1.

³⁸⁰ Dîneverî, Ebû Bekir Ahmed b. Mervân b. Muhammed, *el-Mücâlese ve cevâhirü'l-ilm*, thk. Ebû Ubeyde Meşhûr b. Hasen Âl-i Selmân, Dâru İbn Hazm, Beyrût 1998, VIII, 156 (3458).

³⁸¹ Elbânî, *Da'îfü'l-Câmi'i's-sağîr ve ziyâdetüh*, s. 121 (843).

³⁸² İbnü'l-Cevzî, *Kitâbü'd-du'afâ ve'l-metrûkîn*, III, 149 (3470).

Hadis (124/124)

سبب نزولها أن كفار مكة وغيرها قالوا يا محمد صف لنا ربك من ذهب أو ياقوت أو زبرجد؟ فقال: "إن ربي ليس من شيء لأنه خلق الأشياء"

İhlâs sûresinin sebebi nuzûlü: Mekke kafirleri ve diğerleri Hz. Peygamber'e (s.a.v): "Ey Muhammed rabbini bize nitele o altından mıdır veya yakuttan mıdır veyahutta zebercedden midir?" diye sordular. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v) cevap verdi: "Benim rabbim var olan bir şeyden (yaratılmış) değildir, çünkü O bütün şeyleri yaratandır."

Bu rivayeti benzer lafızlarla ve ziyadesiyle Herevî (v. 481/1089), *Zemmü'l-keîlâm* ve *ehlih* isimli eserinde rivayet etmiştir. Rivayet çok uzun olduğu için sadece ilgili bölümü yazmakla yetineceğiz. Sened ve metin şöyledir.

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ ابْنِ أَيُّوبَ حَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ سَهْلٍ الدِّمِطِاطِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْغَنِيِّ بْنُ سَعِيدٍ حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الثَّقَفِيُّ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ. وَعَنْ جُوَيْرٍ، عَنِ الصَّحَّاحِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ (أَنَّ وَقَدْ تَجَرَّأَ قَدِمُوا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَبْعَةَ أَصَافِقَةٍ مِنْ بَنِي الْحَارِثِ بْنِ كَعْبٍ، مِنْهُمْ: الْعَاقِبُ وَالسَّيِّدُ مِنْ مَذْحِجٍ، فَقَالُوا لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: صِفْ لَنَا رَبَّكَ أَمْنَ زَبْرَجْدٍ؟ أَمْ مِنْ يَاقُوتٍ؟ أَمْ مِنْ ذَهَبٍ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنَّ رَبِّي لَيْسَ مِنْ شَيْءٍ كَانَ، بَانَ مِنَ الْأَشْيَاءِ، وَلَمْ تَكُنْ الْأَشْيَاءُ مِنْهُ" فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى {قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ}...³⁸³ ³⁸⁴

İbn Abbas'tan gelen rivayete göre, o şöyle demiştir. "İçlerinde Harisoğullarından yedi papaz bulunan Necran heyeti Hz. Peygamber'e (s.a.v) geldi: Onlardan Âkib ve Seyyid, Hz. Peygamber'e, 'Rabbini bize nitele o zebercedden midir veya yakuttan mıdır veyahutta altından mıdır?' diye sordular. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v) cevap verdi: 'Benim rabbim var olan bir şeyden (yaratılmış) değildir. Eşyadan uzaktır/ayrıdır ve eşya da O'ndan değildir.' Bunun üzerine Allah İhlâs sûresini indirdi."

³⁸³ İhlâs 112/1.

³⁸⁴ Herevî, Ebû İsmâîl Abdullah b. Muhammed el-Ensârî, *Zemmü'l-keîlâm ve ehlih*, thk. Abdurrahman Abdülazîz eş-Şibl, Mektebetü'l-Ulûm ve'l-Hikem, Medine 1998, IV, 99-103 (632).

Bu rivayet Mûsâ b. Abdurrahman es-Sekâfî'ye kadar iki ayrı tarikle gelmiştir. Mûsâ b. Abdurrahman es-Sekâfî'de ise tarik birleşmiştir. Mûsâ b. Abdurrahman es-Sekâfî hakkında İbn Hibbân (v. 354/965) “*şeyhun deccâl*”³⁸⁵ ve “*yeda‘u‘l-hadîs*” ifadelerini kullanmıştır.³⁸⁶ Ayrıca İbn Adî onun “*münkerü‘l-hadis*” olduğunu³⁸⁷ belirtmiş, Zehebî de (v. 748/1348) onun için “*leyse bi-sika*” (güvenilir değildir) demiştir.³⁸⁸ Rivayetin mevzû olduğu anlaşılmaktadır.

Hadis (125/125)

عن النبي صلى الله عليه وسلم: "من قال لا إله إلا الله وحده لا شريك له أحد صمد لم يولد ولم يولد ولم يكن له كفواً أحد كتب الله له ألفي ألف حسنة"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Kim, ‘Allah’tan başka ilâh yoktur, O tektir, ortağı yoktur, birdir, sameddir (O hiçbir şeye muhtaç olmayıp, bütün varlıklar O’na muhtaçtır), O doğurmamış ve doğmamıştır, hiçbir şey O’na denk değildir.’ derse o kişiye iki milyon sevap yazılır.”

Ebû Hâtîm bu hadisin “*münker*” olduğunu bildirmiştir.³⁸⁹ Heysemî ise bu rivayeti Taberânî’nin rivayet ettiğini ve senedinde bulunan Fâid Ebu‘l-Verkâ’nın “*metrûk*” olduğunu söylemiştir.³⁹⁰ Ancak Taberânî’nin *Mu‘cem*’lerinde böyle bir rivâyete ulaşamamıştır. Muhtemelen bu rivayet, *el-Mu‘cemü‘l-kebîr*’in mefkûd (kayıp) ciltlerindedir. Elbânî de hadis hakkında Taberânî’nin rivayet ettiğini ve “*mevzû*” olduğunu söylemiştir.³⁹¹

Hadis (126/126)

قال ابن عباس: "من قرأها ثلاثين مرة بنى الله له مائة قصر في الجنة"

³⁸⁵ Deccâl: Zehebî ve Irâkî’ye göre cerhin birinci, Sehâvî’ye göre ikinci mertebesinde bulunan râvi hakkında kullanılan sîga. Böyle bir râvinin rivayet ettiği hadis hiçbir suretle alınamaz. Bkz. Aydınli, *Hadis Istılahları Sözlüğü*, s. 54.

³⁸⁶ İbn Hibbân, *el-Mecrühîn mine‘l-muhaddisîn*, II, 242.

³⁸⁷ İbn Adî, *el-Kâmil fî du‘afâ‘i‘r-ricâl*, VIII, 66 (1831).

³⁸⁸ Zehebî, *Mizânü‘l-i‘tidâl*, IV, 211 (8891).

³⁸⁹ İbn Ebî Hâtîm, Ebû Muhammed Abdurrahmân b. Muhammed b. İdrîs er-Râzî, *Kitâbü‘l-‘ilel*, thk. Sa‘d b. Abdullah el-Humeyd, Hâlid b. Abdurrahman el-Cerîsî, yay. y., Riyad 2006, V, 358 (2042).

³⁹⁰ Heysemî, *Mecma‘u‘z-zevâid*, X, 85.

³⁹¹ Elbânî, *Da‘îfü‘t-Terğîb ve‘t-terhîb*, I, 466 (936).

İbn Abbas (r.a) şöyle demiştir: “*Kim otuz defa (İhlâs sûresini) okursa Allah onun için cennette yüz adet saray yapar.*”

Rivayeti kaynaklarda bulamadık.

Hadis (127/127)

عن أبي بن كعب رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم: "من قرأ قل هو الله أحد فكأنما قرأ ثلث القرآن وكتب له من الحسنات بعدد من آمن وأشرك"

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Kim İhlâs sûresini okursa Kur’ân’ı-Kerîm’in üçte birini okumuş gibi olur ve ona Allah’a şirk koşan ve Allah’a iman edenlerin sayısı adedince sevap yazılır.*”

Bu rivayetin birinci kısmı (kim İhlâs sûresini okursa Kur’ân’ı-Kerîm’in üçte birini okumuş gibi olur.) İbn Hanbel’in el-Müsned’inde rivayet edilmiştir.³⁹² Şu‘ayb el-Arnaût bu rivayet için “*ricâli sika, ricâli sahîh*” demiştir.³⁹³ Elbânî de rivayetin “*sahih*” olduğunu söylemiştir.³⁹⁴

Rivayet bu şekli ile ise Ebû Muhammed el-Hasen b. Muhammed el-Hallâl (v. 439/1047) *Min fedâili sûreti'l-İhlâs ve mâ li-kâriihâ* isimli eserinde geçmektedir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ شَادَانَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ مَسْعُودٍ الرَّبْرِي، ثنا أَبُو أُمَيَّةَ الطَّرْسُوسِيُّ، ثنا عَلِيُّ بْنُ قُتَيْبَةَ، ثنا أَبُو مَعْشَرٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ، عَنْ أَبِي بِنِ كَعْبٍ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ "مَنْ قَرَأَ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ مَرَّةً فَكَأَنَّمَا قَرَأَ ثَلَاثَ الْقُرْآنِ وَكَتَبَ لَهُ مِنَ الْحَسَنَاتِ عَدَدَ مَنْ أَشْرَكَ بِاللَّهِ وَآمَنَ بِهِ"³⁹⁵

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Kim İhlâs sûresini bir kere okursa Kur’ân’ı-Kerîm’in üçte birini okumuş gibi olur ve ona Allah’a şirk koşan ve Allah’a iman edenlerin sayısı adedince sevap yazılır.*”

³⁹² İbn Hanbel, *el-Müsned*, XXXV, 197 (21275).

³⁹³ İbn Hanbel, *el-Müsned*, XXXV, 197 (dipnot).

³⁹⁴ Elbânî, *Sahîhu'l-Câmi 'i's-sağîr ve ziyâdetüh*, II, 1104 (6473).

³⁹⁵ Hallâl, Ebû Muhammed el-Hasen b. Muhammed b. el-Hasen b. Ali, *Min fedâili sûreti'l-ihlâs ve mâ li-kâriihâ*, thk. Muhammed b. Rızk b. Tarhûnî, Mektebetü Lîne, Kâhire 1991, s. 66 (26).

Bu rivayet bu şekli ile zayıftır. Çünkü senedde bulunan Ebû Ma‘şer ve Ali b. Kuteybe cerh edilmiş râvilerdir. Buhârî, Ebû Ma‘şer’in “*münkerü’l-hadîs*” olduğunu söylemiştir.³⁹⁶ Ayrıca Yahyâ b. Maîn, Nesâî ve Darekutnî onun hakkında “*zayıf*” demiştir.³⁹⁷ İbn Adî ise Ali b. Kuteybe’nin “*münkerü’l-hadîs*” olduğunu söylemiştir.³⁹⁸ Görüldüğü gibi rivayetin birinci kısmı sahih ikinci kısmı ise zayıftır.

Hadis (128/128)

عن النبي صلى الله عليه وسلم: "من مر على المقابر وقرأ قل هو الله أحد إحدى عشرة مرة ثم وهب ثوابها للأَمْواتِ أعطى من الأجر بعدد الأَمْواتِ"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Kim mezarlıklardan geçer ve orada on bir defa İhlâs sûresini okur da sevabını ölmüşlere bağışlarsa ölümler adedince ona sevap yazılır.*”

Bu rivayeti Ebû Muhammed el-Hasen b. Muhammed el-Hallâl (v. 439/1047), *Min fedâili sûreti’l-ihlâs ve mâ li-kâriihâ* isimli eserinde rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ شَدَّانَ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَامِرٍ الطَّائِيُّ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا عَلِيُّ بْنُ مُوسَى، عَنْ أَبِيهِ، مُوسَى، عَنْ أَبِيهِ، جَعْفَرٍ، عَنْ أَبِيهِ، مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَلِيٍّ، عَنْ أَبِيهِ الْحُسَيْنِ، عَنْ أَبِيهِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ "مَنْ مَرَّ عَلَى الْمَقَابِرِ وَقَرَأَ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ إِحْدَى عَشْرَةَ مَرَّةً، ثُمَّ وَهَبَ أَجْرَهُ لِلْأَمْواتِ أُعْطِيَ مِنَ الْأَجْرِ بِعَدَدِ الْأَمْواتِ"³⁹⁹

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Kim mezarlıklardan geçer ve orada on bir defa İhlâs sûresini okur da sevabını ölmüşlere bağışlarsa ölümler adedince ona sevap yazılır.*”

Elbânî rivayetin “*mevzû*” olduğunu söylemiştir.⁴⁰⁰

³⁹⁶ Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâîl b. İbrâhîm, *et-Târihu’l-kebîr*, thk. Muhammed Abdulmuîd Hân, Dâiretü’l-Maârifî’l-Osmâniyye, Haydarâbâd ts., VIII, 114 (2397).

³⁹⁷ İbn Hacer, *Tehzîbü’t-tehzîb*, X, 421-422 (758).

³⁹⁸ İbn Adî, *el-Kâmil fî du’afâ’i’r-ricâl*, VI, 354 (1360).

³⁹⁹ Hallâl, *Min fedâili sûreti’l-ihlâs ve mâ li-kâriihâ*, s. 101 (54).

⁴⁰⁰ Elbânî, *Silsiletü’l-ehâdîsi’d-da’ife ve’l-mevdû’a*, III, 452 (1290).

Hadis (129/129)

عن عبد الله بن حبيب عن النبي صلى الله عليه وسلم أنه قال لي: "قُلْ" قلتُ: فما أقول؟ قال: "قل هو الله أحد والمعوذتين ثلاثا حين تُصْبِحُ وحين تمسي تكفيك من كل شيء"

Abdullah b. Hubeyb (r.a) şöyle demiştir: “Hz. Peygamber (s.a.v) bana ‘oku’ dedi. Ben de ‘ne okuyayım?’ diye sordum. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v): ‘Sabah ve akşam olduğunda; İhlâs, Felâk ve Nâs sûrelerini üç kere okursan her şeye karşı sana kifayet eder.’ buyurdu.”

Hadisi ziyadesiyle Tirmizî ve Ebû Davud⁴⁰¹ rivayet etmiştir. Tirmizî’deki sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا عَبْدُ بْنُ حُمَيْدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي فُدَيْكٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذُنْبٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْبَرَادِ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حُبَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: خَرَجْنَا فِي لَيْلَةِ مَطِيرَةٍ وَظُلْمَةٍ شَدِيدَةٍ نَطْلُبُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي لَنَا، قَالَ: فَأَذْرَكُنْهُ، فَقَالَ: "قُلْ" فَلَمْ أَقُلْ شَيْئًا، ثُمَّ قَالَ: "قُلْ"، فَلَمْ أَقُلْ شَيْئًا، قَالَ: "قُلْ"، فَقُلْتُ، مَا أَقُولُ؟ قَالَ: "قُلْ: قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ، وَالْمُعَوَّذَتَيْنِ حِينَ تُصْبِحُ وَتُمْسِي ثَلَاثَ مَرَّاتٍ تَكْفِيكَ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ"⁴⁰²

Abdullah b. Hubeybîn (r.a) babasından rivâyete göre, şöyle demiştir: “Şiddetli bir yağmur ve karanlık olan bir gecede bize duâ etmesi için Rasûlullah’ı (s.a.v) aramaya çıkmıştık. Ben kendisine ulaştım. Hz. Peygamber (s.a.v) bana ‘oku’ buyurdu. Ben bir şey okuyamadım, tekrar ‘oku’ buyurdu. Ben yine bir şey okumadım. Hz. Peygamber (s.a.v) tekrar ‘oku’ buyurunca, ben ‘ne okuyayım?’ diye sordum. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v): ‘Sabah ve akşam olduğunda; İhlâs, Felâk ve Nâs sûrelerini üç kere okursan her şeye karşı sana kifayet eder.’ buyurdu.”

Tirmizî hadis hakkında “bu hadis bu şekliyle hasen sahih gariptir.” demiştir.⁴⁰³ Elbânî hadis hakkında “hasen” hükmünü vermiştir.⁴⁰⁴ Şu‘ayb el-Arnaût

⁴⁰¹ Ebû Dâvud, Salât, 109 (5082).

⁴⁰² Tirmizî, Daavât, 127 (3575).

⁴⁰³ Tirmizî, Daavât, 127 (3575).

⁴⁰⁴ Elbânî, Sahîhu Süneni’t-Tirmizî, III, 468 (3575).

da senedde bulunan Muhammed b. İsmail ve Ebî Saîd el-Berrâd'ın "sadûk" olduğu için rivayetin senedinin "hasen" olduğunu belirtmiştir.⁴⁰⁵

Hadis (130/130)

عن عقبة بن عامر رضي الله عنه بينما أنا أسير مع النبي صلى الله عليه وسلم: إذ غشيتنا ريح مظلمة شديدة فجعل النبي صلى الله عليه وسلم يتعوذ بقل أعوذ برب الفلق وقل أعوذ برب الناس وقال: "يا عُقْبَةُ تعوذ بهما ولم تقرأ سورة أحب إلى الله ولا أبلغ عنده من أن تقرأ سورة قل أعوذ برب الفلق وقل أعوذ برب الناس فإن استطعت أن لا تُفوتك في صلاتك فافعل"

Ukbe b. Âmir (r.a) demiştir ki: "Ben Rasûlullah (s.a.v) ile birlikte yürürken, birdenbire bizi rüzgar ve zifîri bir karanlık kapladı. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v) Felâk ve Nâs sûreleriyle (Allah'a) sığınmaya başladı. Sonra da şöyle buyurdu: 'Ey Ukbe sen Felâk ve Nâs sûresinden daha çok Allah'ın sevdiği, O'nun katında o sûreden daha belîğ (kapsamlı ve anlamlı) bir sure asla okuyamazsın. Sen her namazda gücün yetiyorsa onu okumaya devam et.'"

Bu rivayeti benzer lafızlarla Ebû Dâvud rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حدَّثَنَا عبد الله بن محمد النُّعَيْلِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ الْمَقْبَرِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ قَالَ: بَيْنَا أَنَا أَسِيرُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَ الْجُحْفَةِ وَالْأُبُوَاءِ، إِذْ غَشِيَتْنَا رِيحٌ وَظُلْمَةٌ شَدِيدَةٌ، فَجَعَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَعَوَّذُ بِ {قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ} وَ {قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ} وَيَقُولُ: "يَا عُقْبَةُ، تَعَوَّذْ بِهِمَا، فَمَا تَعَوَّذَ مَتَعَوَّذَ بِمَثَلِهِمَا" قَالَ: وَسَمِعْتُهُ يُؤْمِنُ بِهِمَا فِي الصَّلَاةِ⁴⁰⁶

Ukbe b. Âmir (r.a) demiştir ki: "Ben Rasûlullah (s.a.v) ile birlikte Cuhfe ile Ebvâ arasında yürürken, birdenbire bizi rüzgar ve zifîri bir karanlık kapladı. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v) Felâk ve Nâs sûreleriyle (Allah'a) sığınmaya başladı. (Bir taraftan da) Bana: 'Ey Ukbe o ikisiyle korun, hiçbir kimse onların benzeri ile bu kadar korunmadı.' (Allah'a sığınılacak en efdal sûreler bunlardır.) buyuruyordu. (Sonra) Ben, Rasûlullah'ı (s.a.v), bize o iki sûre ile namaz kıldırırken dinledim."

⁴⁰⁵ Ebû Dâvud, Salât, 109 (dipnot).

⁴⁰⁶ Ebû Dâvud, Salât, 352 (1463).

Eserin muhakkiki olan Şu‘ayb el-Arnaût rivayetin “*sahih*” olduğunu belirtmiştir.⁴⁰⁷ Aynı şekilde Elbânî de rivayetin “*sahih*” olduğunu söylemiştir.⁴⁰⁸

Hadis (131/131)

قال رجل: يا نبي الله أوصني قال: "اقرأ عند منامك قل يا أيها الكافرون فإنها براءة من الشرك"

“Bir adam Hz. Peygamber’e (s.a.v): ‘Ey Allah’ın Nebîsi bana nasihat et.’ dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v) o adama: ‘Uyumadan önce Kâfirûn sûresini oku, çünkü bu sûre şirkten berâettir (uzaklaşmadır).’ buyurdu.”

Bu rivayeti benzer lafızlarla Tirmizî ve Ebû Dâvud⁴⁰⁹ rivayet etmişlerdir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَيْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ رَجُلٍ، عَنْ فَرَوَةَ بْنِ نَوْفَلٍ، أَنَّهُ أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ عَلِّمْنِي شَيْئًا أَقُولُهُ إِذَا أَوَيْتُ إِلَى فِرَاشِي قَالَ: "اقْرَأْ: قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ فَإِنَّهَا بَرَاءَةٌ مِنَ الشِّرْكِ"⁴¹⁰

Ferve b. Nevfel’den (r.a) rivâyete göre: Ferve, Hz. Peygamber’e (s.a.v) geldi ve “Ey Allah’ın Rasûlü yatağıma yattığımda okuyacağım bir şeyi bana öğret.” dedi. Rasûlullah (s.a.v) ona: “Kâfirûn sûresini oku, çünkü bu sûre şirkten berâettir (uzaklaşmadır).” buyurdu.

Tirmizî hadis hakkında “Züheyr bu hadisi Ebû İshâk’tan o da Ferve b. Nevfel’den o da babasından gelen tarikle buradakine benzer bir şekilde rivâyet etmiştir. Bu rivâyet Şu‘be’nin rivâyetinden daha uygun ve daha sağlıklıdır.” demiştir.⁴¹¹ Tirmizî’nin bahsettiği rivayet yukarda işaret ettiğimiz Ebû Dâvud’daki geçen rivayettir. Elbânî bu rivayet hakkında “*sahih*” hükmünü vermiştir.⁴¹²

⁴⁰⁷ Ebû Dâvud, Salât, 352 (dipnot).

⁴⁰⁸ Elbânî, Sahîhu Süneni Ebî Dâvud, I, 403 (1463).

⁴⁰⁹ Ebû Dâvud, Edeb, 106 (5055).

⁴¹⁰ Tirmizî, Daavât, 22 (3403).

⁴¹¹ Tirmizî, Daavât, 22 (3403).

⁴¹² Elbânî, Sahîhu Süneni’t-Tirmizî, III, 397 (3403); Sahîhu Süneni Ebî Dâvud, III, 243 (5055).

Hadis (132/132)

عن النبي صلى الله عليه وسلم: "أَعْطُوا الْعَيْنَ حَظَهَا مِنَ الْعِبَادَةِ" قيل: وما حظها من العبادة؟ قال: "النظر في المصحف"

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "Gözlerinize ibadetlerden nasibini veriniz." (Ashab): "Gözlerin nasibi nedir?" diye soruldu. Bunun üzerine Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle cevap verdi: "Mushafa bakmaktır."

Bu hadis benzer lafızlarla Ebü's-Şeyh el-İsfahânî'nin (v. 369/979) *Kitâbü'l-'azame* isimli eserinde rivayet edilmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُمَرَ، قَالَ: أَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ عُبَيْدٍ، قَالَ: أَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى بْنُ وَاصِلٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَحْمَدُ بْنُ عَاصِمٍ الْعَبَّادِيُّ، أَنَا خَفْصُ بْنُ عُمَرَ بْنِ مَيْمُونٍ، عَنْ عَنَسَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْكُوفِيِّ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أَعْطُوا أَعْيُنَكُمْ حَظَّهَا مِنَ الْعِبَادَةِ"، قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! مَا حَظُّهَا مِنَ الْعِبَادَةِ؟ قَالَ: "النَّظَرُ فِي الْمُصْحَفِ وَالتَّفَكُّرُ فِيهِ وَالِاعْتِبَارُ عِنْدَ عَجَائِبِهِ"⁴¹³

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "Gözlerinize ibadetlerden nasibini veriniz." (Ashab): "Yâ Rasûlallah gözlerin nasibi nedir?" diye soruldu. Bunun üzerine Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle cevap verdi: "Mushaf'a bakmak, onun içindekileri düşünmek ve inceliklerinden ibret almaktır."

İrâkî (v. 806/1404), bu rivayeti Ebü's-Şeyh el-İsfahânî'ye nisbet ederek, rivayet hakkında "isnadı zayıftır." demiştir.⁴¹⁴ Elbânî ise rivayetin "mevzû" olduğunu söylemiştir.⁴¹⁵ Çünkü senedde bulunan Anbese b. Abdurrahman el-Kûfî hakkında

⁴¹³ Ebü's-Şeyh, Ebu Muhammed Abdullâh b. Muhammed b. Ca'fer b. Hayyân el-Ensârî el-İsfahânî, *Kitâbü'l-'azame*, thk. Rızâullah b. Muhammed İdrîs el-Mübârekfûrî, Dâru'l-Âsime, Riyad 1988, I, 225-26 (12).

⁴¹⁴ İrâkî, *el-Muğnî*, II, 1194 (4323).

⁴¹⁵ Elbânî, *Da'îfü'l-Câmi'i's-sağîr ve ziyâdetüh*, s. 134 (942).

Buhârî “*terekûh*”⁴¹⁶, Ebû Hâtîm “*yeda ‘u’l-hadîs*”, el-Ezdî ise “*kezzâb*” demiştir.⁴¹⁷ Yapılan araştırmalar neticesinde rivayetin mevzû olduğu anlaşılmaktadır.

Hadis (133/133)

عن النبي صلى الله عليه وسلم: "من قرأ كل يوم مائتي آية نظراً في المصحف شفع في سبع قبور حول قبره"

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Kim her gün mushafa bakarak iki yüz ayet okursa kabri etrafındaki yedi kabre şefaât edilir.*”

Hadis ziyadesiyle, İbn Şâhin’in (v. 385/996) *et-Terğîb fî fedâili ‘l-a ‘mâl ve sevâbi zâlik* adlı eserinde rivayet edilmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سُلَيْمَانَ، ثنا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَرْزُبَانُ، أَنَا خَلَفْتُ - يَعْنِي ابْنَ يَحْيَى -، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عِيَّاشٍ، عَنْ بَحْرِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "مَنْ قَرَأَ مَائَتِي آيَةٍ فِي كُلِّ يَوْمٍ نَظَرًا شَفَعَ فِي سَبْعِ قُبُورٍ حَوْلَ قَبْرِهِ، وَخَفَّفَ اللَّهُ عَنْ وَالِدَيْهِ وَإِنْ كَانَا مُشْرِكَيْنِ"⁴¹⁸

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Kim her gün (mushafa) bakarak 200 ayet okursa kabri etrafındaki yedi kabre şefaât edilir. Anne ve babası müşrik bile olsalar Allah azaplarını hafifletir.*”

Süyûtî bu rivayeti *el-Leâli ‘l-masnû ‘a*’sında zikretmiştir.⁴¹⁹ Ayrıca, eserin (*et-Terğîb fî fedâili ‘l-a ‘mâl ve sevâbi zâlik*) muhakkiki bu rivayetin “*mevzû*” olduğunu söylemiş seneddeki Halef b. Yahyâ içinde “*kezzâb*” ve “*müttehem*”⁴²⁰ ifadelerini kullanmıştır.⁴²¹

⁴¹⁶ Terekûh: Cerhin Irâkî’ye göre ikinci, Sehâvî’ye göre üçüncü mertebesinde bulunan bir râvi hakkında kullanılan bir sîga. Böyle bir râvinin rivayet ettiği hadis hiçbir suretle alınmaz. Bkz. Aydın, *Hadis Istılahları Sözlüğü*, s. 318.

⁴¹⁷ Mizzî, Ebû’l Haccâc Cemâlüddîn Yûsuf b. Abdîrahmân b. Yûsuf, *Tehzîbü ‘l-kemâl fî esmâi ‘r-ricâl*, thk. Beşşâr Avvâd Ma’rûf, Müessesetü’r-Risâle, Beyrût 1983-1993, XXII, 418-19 (4536).

⁴¹⁸ İbn Şâhin, *et-Terğîb fî fedâili ‘l-a ‘mâl*, s. 67 (191).

⁴¹⁹ Süyûtî, *el-Leâli ‘l-masnû ‘a*, I, 246.

⁴²⁰ Müttehem: Zehebî’ye göre cerhin ikinci mertebesinde bulunan bir râvi hakkında kullanılan bir sîga. Böyle bir râvinin rivayet ettiği hadis hiçbir suretle alınmaz. Bkz. Aydın, *Hadis Istılahları Sözlüğü*, s. 239.

⁴²¹ İbn Şâhin, *et-Terğîb fî fedâili ‘l-a ‘mâl*, s. 67 (dipnot).

Hadis (134/134)

عن النبي صلى الله عليه وسلم: "فضل من يقرأ القرآن نظراً على من يقرؤه ظاهراً كفضل الفريضة على النافلة"

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Kur’ân’ı ezberden okumak yerine yüzünden okumanın fazileti nafile ibadetler yanında farz ibadetlerin fazileti gibidir.”

Bu rivayeti Kâsım b. Selâm Ebû Ubeyd el-Herevî (v. 224/838), *Fedâilü’l-Kur’ân* isimli eserinde rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا أَبُو عُبَيْدٍ: حَدَّثَنَا نَعِيمُ بْنُ حَمَّادٍ، عَنْ بَقِيَّةَ بْنِ الْوَلِيدِ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ يَحْيَى، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ مُسْلِمٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "فَضْلُ قِرَاءَةِ الْقُرْآنِ نَظَرًا عَلَى مَنْ يَقْرُؤُهُ ظَاهِرًا كَفَضْلِ الْفَرِيضَةِ عَلَى النَّافِلَةِ"⁴²²

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Kur’ân’ı ezberden okumak yerine yüzünden okumanın fazileti nafile ibadetler yanında farz ibadetlerin fazileti gibidir.”

Süyûtî bu rivayeti Ebû Ubeyd’e nisbet ederek “zayıf” olduğunu söylemiştir.⁴²³ Elbânî de bu rivayet için “daîfün cidden” demiştir.⁴²⁴

Hadis (135/135)

أن رجلاً شكاً إلى النبي صلى الله عليه وسلم وجعا في حلقه فقال: "عليك بقراءة القرآن"

Bir adam Hız. Peygamber’e (s.a.v) boğazındaki ağrıdan dolayı şikâyetinde bulundu. Rasûlullah da (s.a.v) ona: “Senin Kur’ân-ı Kerîm okuman lazım.” buyurdu.

Bu hadisi Beyhakî (v. 458/1066), *Şu‘abü’l-îmân* isimli eserinde rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

⁴²² Ebû Ubeyd, Kâsım b. Selâm el-Herevî, *Fedâilü’l-Kur’ân*, thk. Mervân el-Atiyye vdğ., Dâru İbn Kesîr, Dimeşk 1995, s. 104.

⁴²³ Münâvî, *Feydü’l-kadîr*, IV, 437 (5877).

⁴²⁴ Elbânî, *Da‘îfü’l-Câmi‘i’s-sağîr ve ziyâdetüh*, s. 580 (3980).

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ أَنْ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا عَبَّاسُ بْنُ الْفَضْلِ الْأَسْفَاطِيُّ، حَدَّثَنَا عُقْبَةُ بْنُ مُكْرَمٍ الْكُوفِيُّ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ طَبَّيَّةَ، عَنِ الْحَجَّاجِ، وَ مُحَمَّدِ بْنِ رَاشِدٍ، عَنْ مَكْحُولٍ، عَنْ وَائِلَةَ بْنِ الْأَسْقَعِ، أَنَّ رَجُلًا شَكَى إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَجَعَ خَلْقِهِ فَقَالَ: "عَلَيْكَ بِقِرَاءَةِ الْقُرْآنِ"

Vâsile b. el-Eska‘’dan gelen rivayete göre: “Bir adam Hz. Peygamber’e (s.a.v) boğazındaki ağrıdan dolayı şikayette bulundu. Rasûlullah da (s.a.v) ona ‘senin Kur’ân-ı Kerîm okuman lazım.’ buyurdu.”

Rivayetin senedinde bulunan el-Haccâc zayıf bir ravidir. Onun hakkında Yahyâ b. Maîn ve Nesâî “*leyse bi’l-kavî*”, Dârekutnî “*lâ yühteccu bih*” demiştir.⁴²⁵ Bu rivayetin senedi el-Haccâc’tan dolayı zayıftır.

Hadis (136/136)

عن النبي صلى الله عليه وسلم: "مثل المؤمن الذي يقرأ القرآن ويعمل به كالأترجة"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Kur’ân’ı okuyan ve onunla amel eden mümin kişi (tadı ve kokusu güzel) ağaç kavunu/ütrücce meyvesi gibidir.*”

Hadisi ziyadesiyle Buhârî ve Müslim⁴²⁶, Ebû Mûsâ el-Eş‘arî tarikiyle rivayet etmiştir. Bu hadis *muttefekun aleyh*’tir. Buhârî’deki sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ، حَدَّثَنَا يَحْيَى، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، عَنْ أَبِي مُوسَى، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "الْمُؤْمِنُ الَّذِي يَقْرَأُ الْقُرْآنَ وَيَعْمَلُ بِهِ كَالْأُتْرُجَةِ، طَعْمُهَا طَيِّبٌ وَرِيحُهَا طَيِّبٌ. وَالْمُؤْمِنُ الَّذِي لَا يَقْرَأُ الْقُرْآنَ، وَيَعْمَلُ بِهِ كَالثَّمَرَةِ طَعْمُهَا طَيِّبٌ وَلَا رِيحَ لَهَا. وَمَثَلُ الْمُنَافِقِ الَّذِي يَقْرَأُ الْقُرْآنَ كَالرَّيْحَانَةِ رِيحُهَا طَيِّبٌ وَطَعْمُهَا مُرٌّ، وَمَثَلُ الْمُنَافِقِ الَّذِي لَا يَقْرَأُ الْقُرْآنَ: كَالْحَنْظَلَةِ، طَعْمُهَا مُرٌّ أَوْ خَبِيثٌ وَرِيحُهَا مُرٌّ"⁴²⁷

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Kur’ân’ı okuyan ve onunla amel eden mümin, ağaç kavunu/ütrücce meyvesi gibidir. Onun tadı da kokusu da güzeldir. Kur’ân’ı okumayan fakat onunla amel eden mümin kişi ise hurma meyvesi gibidir. Onun tadı güzel fakat kokusu yoktur. Kur’ân’ı okuyan münafig kişi ise kokusu güzel*

⁴²⁵ Zehebî, *Mîzânü’l-i’tidâl*, I, 458-59 (1726).

⁴²⁶ Müslim, *Salâtü’l-Müsâfirîn*, 243 (797).

⁴²⁷ Buhârî, *Fedâilü’l-Kur’ân*, 36 (5059).

ancak tadı acı olan fesleğen gibidir. Kur'ân'ı okumayan münafık kişi ise tadı acı veya kötü ve kokusu acı Ebû Cehil karpuzu gibidir.”

Hadis (137/137)

عن النبي صلى الله عليه وسلم: "أطعموا جبالكم السفرجل"

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Hamilelere ayva yedirin.”

Rivayeti kaynaklarda bulamadık.

Hadis (138/138)

عن النبي صلى الله عليه وسلم: "كلوا السفرجل فإنه من نعم الطعام يُرِيدُ في السمع والبصر و ماء الظهر"

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Ayva yiyiniz. Muhakkakki o en güzel yiyecektir. İşitme ve görmeyi ve belin suyunu artırır.”

Rivayeti kaynaklarda bulamadık.

Hadis (139/139)

عن عمر رضي الله عنه: "القرآن ألف حرف وسبعة وعشرون ألف حرف فمن قرأ القرآن فله بكل حرف زوجة من الخور العين"

Hız. Ömer'den (r.a) gelen rivayete göre: “Kur'ân bir milyon yirmiyedi bin harftir. Kim onu (Kur'ân'ı) okursa herbir harfine karşılık kendisine hurilerden bir zevce vardır.”

Hadisi Taberânî, el-Mu'cemü'l-evsat isimli eserinde, Ömer b. Hattâb tarikiyle rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ بْنِ آدَمَ بْنِ أَبِي إِسْحَاقَ الْعَسْقَلَانِيُّ: حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ جَدِّي آدَمَ بْنِ أَبِي إِسْحَاقَ: ثَنَا حَفْصُ بْنُ مَيْسَرَةَ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "الْقُرْآنُ أَلْفُ أَلْفِ حَرْفٍ، وَسَبْعَةُ وَعِشْرُونَ أَلْفِ حَرْفٍ، فَمَنْ قَرَأَهُ صَابِرًا مُحْتَسِبًا كَانَ لَهُ بِكُلِّ حَرْفٍ زَوْجَةٌ مِنَ الْخَوَرِ الْعَيْنِ"⁴²⁸

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Kur'ân bir milyon yirmiyedi bin harftir. Kim onu sabırla ve ecrini Allah'tan umarak okursa herbir harfine karşılık kendisine hurilerden bir zevce vardır.”

⁴²⁸ Taberânî, el-Mu'cemü'l-evsat, VI, 361 (6616).

Heysemî bu rivayet hakkında “*Taberânî bu rivayeti el-Mu‘cemü’l-‘evsat’ta, hocası Muhammed b. Ubeyd b. Âdem b. Ebî İyâs’tan rivayet etmiştir. Zehebî, bu hadis münasebetiyle onu (Muhammed b. Ubeyd’i) Mîzânü’l-i‘tidâl’da zikretmiştir. Onun dışında kimsenin bu konuda söz söylediğini görmedim. Râvilerinin geri kalanı sikadır.*” demiştir.⁴²⁹ Zehebî, *Mîzânü’l-i‘tidâl* isimli eserinde Muhammed b. Ubeyd b. Âdem b. Ebî İyâs için “*bâtıl olan bir rivayette tek kalmıştır.*” demiş ve bu rivayeti zikretmiştir. Dolayısı ile Zehebî’ye göre bu rivayet batıldır.⁴³⁰ Elbânî de hadis hakkında “*mevzû*” hükmünü vermiştir.⁴³¹

Hadis (140/140)

"من قرأ حرفاً من كتاب الله تعالى فله حسنة والحسنة بعشر أمثالها لا أقول الم حرف ولكن ألف حرف ولام حرف وميم حرف"

“*Kim Allah’ın kitabından bir harf okursa onun için bir sevap vardır ve her sevap on katıyla karşılık bulur. Elif-lâm-mîm bir harftir demiyorum. Fakat ‘elif’ bir harf, ‘lâm’ bir harf, ‘mîm’ de bir harftir.*”

Bu rivayet Tirmizî’de geçmektedir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ الْحَنْفِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الضَّحَّاكُ بْنُ عُثْمَانَ، عَنْ أَيُّوبَ بْنِ مُوسَى، قَالَ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ كَعْبٍ الْقُرَظِيَّ يَقُولُ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ مَسْعُودٍ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ قَرَأَ حَرْفًا مِنْ كِتَابِ اللَّهِ فَلَهُ بِهِ حَسَنَةٌ، وَالْحَسَنَةُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا، لَا أَقُولُ الْم حَرْفٌ، وَلَكِنْ أَلِفٌ حَرْفٌ وَلَا مٌ حَرْفٌ وَمِيمٌ حَرْفٌ"⁴³²

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Kim Allah’ın kitabından bir harf okursa onun için bir sevap vardır ve her sevap on katıyla karşılık bulur. Elif-lâm-mîm bir harftir demiyorum. Fakat ‘elif’ bir harf, ‘lâm’ bir harf, ‘mîm’ de bir harftir.*”

Tirmizî hadis hakkında “*bu hadis bu şekliyle hasen sahih garibtir.*” demiştir.⁴³³ Elbânî de hadis hakkında “*sahih*” değerlendirmesini yapmıştır.⁴³⁴

⁴²⁹ Heysemî, *Mecma‘u’z-zevâid*, VII 163.

⁴³⁰ Zehebî, *Mîzânü’l-i‘tidâl*, III, 639 (7918).

⁴³¹ Elbânî, *Da‘îfü’l-Câmi‘i’s-sağîr ve ziyâdetüh*, s. 603 (4133).

⁴³² Tirmizî, *Fedâilü’l-Kur‘ân*, 16 (2910).

⁴³³ Tirmizî, *Fedâilü’l-Kur‘ân*, 16.

⁴³⁴ Elbânî, *Sahîhu Süneni’t-Tirmizî*, III, 164 (2910).

1.1.3. Fasl: Kur'ân Dışındaki Zikirler

Hadis (141/141)

قال أبو هريرة للنبي صلى الله عليه وسلم: "من أسعد الناس بشفاعتك يوم القيامة؟"

Ebû Hureyra (r.a) şöyle demiştir: “*Yâ Rasûlallah kıyamet günü insanlardan senin şefaatinle, en çok mutlu olacak kişi kimdir?*”

Bu rivayet Buhârî’de rivayet edilmiş bir hadisin baş tarafıdır. Buhârî’deki sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ عَنْ عَمْرِو عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ الْمُقْبَرِيِّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَنْ أَسْعَدُ النَّاسِ بِشَفَاعَتِكَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ؟ قَالَ: "لَقَدْ ظَنَنْتُ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ، أَنْ لَا يَسْأَلَنِي عَنْ هَذَا الْحَدِيثِ أَحَدٌ أَوْلُ مِنْكَ، لِمَا رَأَيْتُ مِنْ جَرِّصِكَ عَلَى الْحَدِيثِ، أَسْعَدُ النَّاسِ بِشَفَاعَتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَنْ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ خَالِصًا مِنْ قَبْلِ نَفْسِهِ" ⁴³⁵

Ebû Hureyra (r.a) şöyle demiştir: “*Yâ Rasûlallah kıyamet günü insanlardan senin şefaatinle, en çok mutlu olacak kişi kimdir?*” diye sordum. Rasûlullah (s.a.v) şöyle cevap verdi: “*Yâ Ebû Hureyra hadîs (bellemek) için sende gördüğüm bu ilgine göre, bu hadisi senden önce kimsenin bana sormayacağını tahmin ediyordum. Kıyamet gününde halk içinde şefaetimle en çok mutlu olacak kimse, kalbinden ve gönlünden samimi olarak ‘lâ ilâhe illallah’ diyen kimsedir.*”

Hadis (142/142)

عنه صلى الله عليه وسلم: "أنتم أعلمُ بدينِكم وأنا أعلمُ بآخرتكم"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Sizler dünya işinizi daha iyi bilirsiniz. Ben de ahiret işlerini daha iyi bilirim.*”

Bu rivayeti bu şekli ile kaynaklarda bulamadık. Ancak rivayetin “*Siz dünya işlerini daha iyi bilirsiniz.*” kısmı Müslim’de geçen uzunca bir hadisin bir parçasıdır. Rivayetin sened ve metni şöyledir.

⁴³⁵ Buhârî, Rikâk, 51 (6570).

حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، وَعَمَرُو النَّاقِدُ. كِلَاهُمَا عَنِ الْأَسْوَدِ بْنِ عَامِرٍ، قَالَ أَبُو بَكْرٍ: حَدَّثَنَا أَسْوَدُ بْنُ عَامِرٍ، حَدَّثَنَا حَمَادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ هِشَامِ بْنِ غَزْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ. وَعَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ بِقَوْمٍ يُلْقِحُونَ. فَقَالَ: "لَوْ لَمْ تَفْعَلُوا لَصَلَحَ" قَالَ: فَخَرَجَ شَيْصًا. فَمَرَّ بِهِمْ فَقَالَ: "مَا لِنَحْلِكُمْ؟" قَالُوا: قُلْتَ كَذَا وَكَذَا. قَالَ: "أَنْتُمْ أَعْلَمُ بِأَمْرِ دُنْيَاكُمْ"⁴³⁶

Enes b. Mâlik'ten rivayete göre: “Hz. Peygamber (s.a.v) hurma aşılması yapmakta olan bir topluluğa uğramıştı. Onlara: ‘Bunu yapmasanız daha iyi olur.’ buyurdu.” Enes dedi ki: “Bunun üzerine hurmalar o sene, aşısız koruk çıkardılar. Rasûlullah (s.a.v) onların yanına uğramıştı. Onlara: ‘Hurmalarınıza ne oldu?’ buyurdu. Onlar: ‘Sen böyle böyle söylemiştin!’ dediler. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v): ‘Sizler dünya işinizi daha iyi bilirsiniz!’ buyurdu.”

Süyûtî ve Elbânî bu rivayetin “sahih” olduğunu söylemişlerdir.⁴³⁷

Hadis (143/143)

قال رجل: يا نبي الله علمني عملاً يدخلني الجنة قال: "لا تغضب" فأعاد عليه القول فقال "لا تغضب" ثم قال "قل: استغفر الله قبل صلاة العصر سبعين مرة يكفر عنك ذنوبك سبعين عاماً" قال ما لي ذنوب سبعين عاماً قال "لأملك" قال ما لها ذلك قال "لأبيك" قال ما له ذلك قال "لإخوانك" قال نعم

Bir adam Hz. Peygamber’e (s.a.v) şöyle dedi: “Ey Allah’ın Rasûlü beni cennete sokacak bir amel söyle.” Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v) o adama şöyle buyurdu: “Kızma.” O adam (Ey Allah’ın Rasûlü beni cennete sokacak bir amel söyle) sözünü tekrar etti. Hz. Peygamber yine “kızma.” buyurdu ve daha sonra dedi ki: “Yetmiş senelik günahına kefarete olması için İkinci namazından önce yetmiş defa Estağfurullah de.” Adam: “Benim yetmiş yıllık günahım yok.” dedi. Hz. Peygamber (s.a.v): “Annen için söyle.” dedi. Adam: “Anneminde o kadar yıllık günahı yok.” dedi. Hz. Peygamber (s.a.v): “Baban için söyle.” dedi. Adam yine: “Babamında o kadar yıllık günahı yok.” dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v): “Mümin kardeşlerin için söyle.” dedi. Adam da: “Tamam” dedi.

⁴³⁶ Müslim, Fedâil, 141 (2363).

⁴³⁷ Münâvî, Feydû'l-kadîr, III, 50 (2714); Elbânî, Sahihu'l-Câmi 'i's-sağîr ve ziyâdetüh, I, 312 (1488).

Bu rivayeti benzer lafızlarla Ebû Nuaym el-İsfahânî (v. 430/1038), *Kitâbu Târîhu Esbehân*'da Abdurrahman b. Delhem'den gelen tarikile rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ بْنُ حَيَّانَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحَسَنِ جَارُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ زَكَرِيَاءَ، ثنا سَلَمَةُ بْنُ شَيْبٍ، ثنا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ، ثنا عِيسَى بْنُ أَشْعَثَ، عَنِ الْحُجَّاجِ بْنِ مَيْمُونٍ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ أَبِي حُمَيْدٍ الشَّامِيِّ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ دَهْمٍ أَنَّ رَجُلًا قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، ذُلِّي عَلَى عَمَلٍ أَذْخُلُ بِهِ الْجَنَّةَ، قَالَ: "لَا تَسْأَلِ النَّاسَ شَيْئًا، وَلَكَ الْجَنَّةُ"، قَالَ: "لَا تَغْضَبُ، وَلَكَ الْجَنَّةُ"، قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، ذُنُوبِي، قَالَ: "اسْتَغْفِرِ اللَّهَ فِي الْيَوْمِ قَبْلَ أَنْ تَغِيبَ الشَّمْسُ سَبْعِينَ مَرَّةً، يَغْفِرَ لَكَ ذَنْبَ سَبْعِينَ عَامًا"، قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، لَيْسَ لِي ذَنْبٌ سَبْعِينَ عَامًا، قَالَ: "لِلْأَمَلِكِ"، قَالَ: لَيْسَ لِي أَمِي، قَالَ: "لِلْأَيْبِكِ"، قَالَ: لَيْسَ لِي أَيْ، قَالَ: "لِلْأَهْلِ بَيْتِكَ"، قَالَ: لَيْسَ لِي أَهْلٌ بَيْتِي، قَالَ: "فَلَجِيرَانِكَ"⁴³⁸

Abdurrahman b. Delhem'den gelen rivayete göre: “Bir adam Hz. Peygamber’e (s.a.v) şöyle dedi: ‘Ey Allah’ın Rasûlü beni cennete sokacak bir amel söyle.’ Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v) o adama şöyle buyurdu: ‘İnsanlardan bir şey isteme, sana cennet var.’ Adam: ‘Artır.’ dedi. Hz. Peygamber (s.a.v): ‘Kızma, sana cennet var.’ buyurdu. Adam: ‘Artır.’ dedi. Hz. Peygamber (s.a.v) dedi ki: ‘Yetmiş senelik günahına kefareet olması için bir günde, güneş batmadan evvel yetmiş defa Estağfurullah de.’ Adam: ‘Benim yetmiş yıllık günahım yok.’ dedi. Hz. Peygamber (s.a.v): ‘Annen için söyle.’ dedi. Adam: ‘Anneminde o kadar yıllık günahı yok.’ dedi. Hz. Peygamber (s.a.v): ‘Baban için söyle.’ dedi. Adam yine: ‘Babamında o kadar yıllık günahı yok.’ dedi. Hz. Peygamber (s.a.v): ‘Aile fertlerin için söyle.’ dedi. Adam yine: ‘Benim aile fertlerimde o kadar yıllık günahı yok.’ dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v): ‘O zaman komşuların için söyle.’ dedi.”

Heysemî, Abdurrahman b. Delhem tarikiyle gelen bu rivayeti Taberânî'nin rivayet ettiğini ve senedinde bilmediği râvilerin bulunduğunu söylemiştir. Ancak biz rivayeti Taberânî'nin eserlerinde tespit edemedik. Muhtemelen bu rivayet, *el-Mu'cemü'l-kebîr*'in mefkûd (kayıp) ciltlerindedir. Rivayeti nakleden Delhem b. Abdurrahman'ın sahebe olup olmadığı konusunda ihtilaflar vardır. el-Askerî (v.

⁴³⁸ Ebû Nuaym el-İsfahânî, Ahmed b. Abdillâh b. İshâk, *Kitâbu Târîhu Esbehân*, thk. Seyyid Kesrevî Hasen, Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrût 1990, I, 154 (121).

382/992) onun sahâbe olduğunu Ebû Hâtim er-Râzî ise sahâbe olmadığını söylemektedir.⁴³⁹ Ayrıca Ebû Hâtim rivayetin senedinde bulunan Îsâ b. Eş‘as’ın “*mechûl*” olduğunu söylemiştir.⁴⁴⁰ Rivayetin zayıf olduğu anlaşılmaktadır.

Hadis (144/144)

في الحديث: "أوحى الله إلى موسى عليه السلام: أتحب الأمان من أهوال القيامة؟ قال نعم قال قل: أستغفر الله العظيم لي ولوالدي وللمؤمنين والمؤمنات والمسلمين والمسلمات الأحياء منهم والأموات فإن من قاتها كل يوم خمساً وعشرين مرة كتب الله له أجر سبعين صديقاً"

Hadiste şöyle buyrulmuştur: “Allah Mûsâ’ya (a.s) vahyetti: ‘Kıyamet hallerinden emniyette olmak hoşuna gider mi (sever misin)?’ Mûsâ (a.s): ‘Evet’ dedi. Allah şöyle buyurdu: ‘Azâmet sahibi Allah’ım beni, anne babamı, mümin erkekleri ve mümin kadınları, müslüman erkek ve müslüman kadınları, onlardan ölü ve hayatta olanları bağışla.’ de. Bir kimse, hergün bu duâyı yirmi beş defa ederse Allah o kişiye yetmiş siddik ecri yazar.”

Rivayeti kaynaklarda bulamadık.

Hadis (145/145)

عن النبي صلى الله عليه وسلم: "من قال سبحانك رب ظلمت نفسي وعملتُ سوءاً فاغفر لي فإنه لا يغفر الذنوب إلا أنت، غُفرت ذنوبه ولو كانت كمدب النمل"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Kim, ‘Allah’ım sen bütün eksik sıfatlardan münezzehsin, ben nefsimi zülmettim, kötü işler işledim. Beni bağışla, muhakkakki günahları ancak sen affedersin.’ derse karınca sürüsünce günahı bile olsa bağışlanır.”

⁴³⁹ İbn Hacer, Ebû’l-Fazl Şihâbüddîn Ahmed b. Ali b. Muhammed el-Askalânî, *el-İsâbe fî temyîzi’s-sahâbe*, thk. Âdil Ahmed Abdulmevcûd, Ali Muhammed Muavvaz, Dârü’l-Kütübî’l-İlmiyye, Beyrût 1995, IV, 255 (5130).

⁴⁴⁰ İbn Ebî Hâtim, Ebû Muhammed Abdurrahmân b. Muhammed b. İdrîs er-Râzî, *el-Cerh ve’t-ta’dil*, thk. Abdurrahman b. Yahyâ el-Muallimî, Dâiretü’l-maârifî’l-Osmâniyye, Haydarâbâd 1952, VI, 272 (1508).

Bu rivayeti Beyhakî benzer lafızlarla ve ziyadesiyle *ed-Da 'avâtü'l-kebîr* isimli eserinde Hz. Ali tariki ile rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ الْفَضْلِ الْبَلْخِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي تَوْبَةَ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ صَالِحٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ لَهْيَعَةَ، حَدَّثَنِي أَبُو صَخْرٍ حُمَيْدُ بْنُ زِيَادٍ، عَنْ أَبِي مُعَاوِيَةَ الْبَجَلِيِّ وَهُوَ عَمَّارُ الدُّهْمِيِّ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنْ أَبِي الصَّهْبَاءِ عَنْ عَلِيٍّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَخَذَ بِيَدِهِ يَوْمًا فَقَالَ: "أَلَا أُعَلِّمُكُمْ كَلِمَاتٍ تَقُوهُنَّ لَوْ كَانَتْ عَلَيْكُمْ بَعْدُ التَّمَلُّ أَوْ كَعَدَدِ الدَّرِّ ذُنُوبًا غَفَرَهَا اللَّهُ لَكُمْ عَلَى أَنَّهُ مَغْفُورٌ لَكُمْ؟ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ وَبِحَمْدِكَ، عَمِلْتُ سُوءًا وَظَلَمْتُ نَفْسِي، فَاعْفُ رُبِّي، إِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ"⁴⁴¹

Bir gün Rasûlullah (s.a.v) Hz. Ali'nin ellini tuttu ve dedi ki: “Sana birtakım kelimeler öğreteyim mi? Sen bunları söyleyince karıncalar yahut zerreler adedince günahın dahi olsa Allah seni bağışlar. (O kelimeler şunlardır.) ‘Ey Rabbim senden başka ilah yoktur, seni bütün eksik sıfatlardan tenzih ederim, bütün hamdler sana mahsustur. Ben kötü işler işledim, nefsimi zulmettim. Muhakkakki günahları ancak sen affedersin.’”

Eserin muhakkiki hadis hakkında isnadının “zayıf” olduğunu söylemiş senedinde İbn Lehîa vardır, demiştir.⁴⁴² İbn Lehîa zayıf bir ravidir. İbn Hacer (v. 852/1449), onun hakkında “kitapları yandıktan sonra bazı şeyleri karıştırmaya başladı.” demiştir.⁴⁴³

Hadis (146/146)

عن النبي صلى الله عليه وسلم: "من أذنب ذنباً فعلم أن الله قد اطلع عليه غفر له وإن لم يستغفر"

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur. “İşlediği günahı, Allah Teâlâ’nın bildiğine inanan, günahına tövbe etmese bile, Allah Teâlâ onu affeder.”

Hadisi Taberânî, *el-Mu‘cemü'l-evsat* isimli eserinde İbn Mes‘ûd tarikiyle rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

⁴⁴¹ Beyhakî, Ebû Bekir Ahmed b. el-Huseyn, *ed-Da 'avâtü'l-kebîr*, thk. Bedr b. Abdullah el-Bedr, Mektebetü Garrâs, Kuveyt 2009, I, 310 (221).

⁴⁴² Beyhakî, *ed-Da 'avâtü'l-kebîr*, I, 310 (dipnot).

⁴⁴³ İbn Hacer, *Takrîbü't-tehzîb*, s. 538 (3587).

حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْقَوْمِي، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: نَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ هَرَّاسَةَ، عَنْ حَمْرَةَ الزَّيَّاتِ، عَنْ الْعَلَاءِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ أَذْنَبَ ذَنْبًا فَعَلِمَ أَنَّ اللَّهَ قَدْ أَطْلَعَ عَلَيْهِ غُفْرَ لَهُ وَإِنْ لَمْ يَسْتَغْفِرْ" 444

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur. "İşlediği günahı, Allah Teâlâ'nın bildiğine inanan, günahına tövbe etmese bile, Allah Teâlâ onu affeder."

İrâkî (v. 806/1404) bu rivayetin senedinin "zayıf" olduğunu zikretmiştir.⁴⁴⁵ Nitekim Heysemî (v. 807/1405), bu rivayetle ilgili olarak senedde bulunan İbrâhîm b. Herâse'nin "metrûk" olduğunu söylemiştir.⁴⁴⁶ Aynı şekilde Süyûtî de bu rivayeti Taberânî'ye nisbet ederek "zayıf" olduğunu belirtmiştir.⁴⁴⁷

Hadis (147/147)

قال صلى الله عليه وسلم: "ما من مؤمن إلا وله صحيفة في كل يوم فإذا طُوِيَتْ وليس فيها استغفارٌ طُوِيَتْ وهي سوداءٌ مظلمةٌ وإذا طُوِيَتْ وفيها استغفارٌ طُوِيَتْ وهما نورٌ يتألا" 448

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "Her müminin, her gün için bir sayfası vardır. (Akşamları) o sayfaları dürüldüğü/katlandığı zaman içinde istiğfar yoksa kapkaranlık siyah bir şekilde katlanır. Dürüldüğü/katlandığı zaman içinde istiğfar varsa parlayan bir nur olarak dürülür/katlanır."

Rivayeti kaynaklarda bulamadık.

Hadis (148/148)

عن النبي صلى الله عليه وسلم: "طُوِيَتْ لِمَنْ وَجَدَ فِي صَحِيفَتِهِ اسْتَغْفَارًا كَثِيرًا"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "Amel defterinde çok istiğfar bulunan kimseye müjdeler olsun."

⁴⁴⁴ Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat*, IV, 374 (4472).

⁴⁴⁵ İrâkî, *el-Muğnî*, I, 271 (1042).

⁴⁴⁶ Heysemî, *Mecma'u'z-zevâid*, X, 211.

⁴⁴⁷ Münâvî, *Feydü'l-kadîr*, VI, 48 (8381).

Bu rivayeti İbn Mâce, *es-Sünen*'inde Abdullah b. Büsr tarikiyle rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عُثْمَانَ بْنِ سَعِيدِ بْنِ كَثِيرٍ بْنِ دِينَارٍ الْحَمِصِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَرِقٍ، سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ بُسْرِ يَقُولُ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "طَوَى لِمَنْ وَجَدَ فِي صَحِيفَتِهِ اسْتِغْفَارًا كَثِيرًا"⁴⁴⁸

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Amel defterinde çok istiğfar bulunan kimseye müjdelers olsun.*”

Eserin muhakkiki Şu‘ayb el-Arnaû bu rivayet için “*isnadı sahih*” demiştir.⁴⁴⁹ Elbânî de hadis hakkında “*sahih*” hükmünü vermiştir.⁴⁵⁰

Hadis (149/149)

عنه صلى الله عليه وسلم: "من أحب أن تُسرَّه صحيفته فليكثر فيها من الاستغفار"

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Her kim amel defterinden memnun olmayı seviyorsa/istiyorsa; o, amel defteri için istiğfarı çok yapsın.*”

Hadisi Taberânî, *el-Mu‘cemü’l-evsat* isimli eserinde Zübeyr b. Avvâm tarikiyle rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى الْحُلَوَائِيُّ، قَالَ: نَا عَتِيقُ بْنُ يَعْقُوبَ الرُّبَيْعِيُّ، قَالَ: نَا ابْنُ مُنْذِرٍ: عُبَيْدُ اللَّهِ، وَ مُحَمَّدٌ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ الزُّبَيْرِ بْنِ الْعَوَّامِ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "مَنْ أَحَبَّ أَنْ تُسَرَّهُ صَحِيفَتُهُ، فَلْيُكْثِرْ فِيهَا مِنَ الْإِسْتِغْفَارِ"⁴⁵¹

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Her kim amel defterinden memnun olmayı seviyorsa/istiyorsa; o, amel defteri için istiğfarı çok yapsın.*”

Münzirî bu rivayetin isnadı için “*lâ be’sê bih (zararı yok)*” ifadesini kullanmıştır.⁴⁵² Heysemî de bu rivayetle ilgili olarak ricâlinin “*sika*” olduğunu

⁴⁴⁸ İbn Mâce, Edep, 57 (3818).

⁴⁴⁹ İbn Mâce, Edep, 57 (dipnot).

⁴⁵⁰ Elbânî, Nâsirüddîn, *Sahîhu Süneni İbn Mâce*, Mektebetü’l-Me‘ârif, Riyad 1997, III, 249 (3093).

⁴⁵¹ Taberânî, *el-Mu‘cemü’l-evsat*, I, 256 (839).

⁴⁵² Münzirî, *et-Terğîb ve’t-terhîb*, II, 309 (7).

belirtmiştir.⁴⁵³ Elbânî ise rivayetin “hasen” olduğunu söylemiştir.⁴⁵⁴ Yapılan değerlendirmeler neticesinde rivayetin hasen olduğu anlaşılmaktadır.

Hadis (150/150)

عن النبي صلى الله عليه وسلم: "من لزم الاستغفار جعل الله له من كل هم فرجاً ومن كل ضيق مخرجاً ورزقه من حيث لا يحتسب"

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Allah, istiğfara devam eden kimsenin her sıkıntısı için bir çıkış yolu ve her keder için bir ferahlık sağlar. Onu hiç beklemediği bir yerden rızıklandırır.”

Hadisi Ebû Dâvud ve İbn Mâce⁴⁵⁵, İbn Abbas tarikiyle rivayet etmişlerdir. Ebû Dâvud’daki sened ve metin şu şekildedir.

حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، حَدَّثَنَا الْحَكَمُ بْنُ مُصْعَبٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُ حَدَّثَهُ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّهُ حَدَّثَهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ لَزِمَ الْإِسْتِغْفَارَ جَعَلَ اللَّهُ لَهُ مِنْ كُلِّ ضَيْقٍ مَخْرَجًا، وَمِنْ كُلِّ هَمٍّ فَرْجًا، وَرَزَقَهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ"⁴⁵⁶

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Allah, istiğfâra devam eden kimsenin her sıkıntısı için bir çıkış yolu ve her keder için bir ferahlık sağlar. Onu hiç beklemediği bir yerden rızıklandırır.”

Ebû Dâvud ve İbn Mâce’nin muhakki olan Şu‘ayb el-Arnaût bu rivayet için “isnadı zayıftır.” demiş, sebep olarak da rivayetin sendinde bulunan el-Hakem b. Mus‘ab’ın “mechûl” bir ravi olduğunu zikretmiştir.⁴⁵⁷ Elbânî de hadis hakkında “zayıf” değerlendirmesinde bulunmuştur.⁴⁵⁸

⁴⁵³ Heysemî, *Mecma‘u’z-zevâid*, X, 208.

⁴⁵⁴ Elbânî, *Sahîhu’l-Câmi‘i’s-sağîr ve ziyâdetüh*, II, 1033 (5955).

⁴⁵⁵ İbn Mâce, *Edeb*, 57 (3819).

⁴⁵⁶ Ebû Dâvud, *Salât*, 359 (1518).

⁴⁵⁷ Ebû Dâvud, *Salât*, 359 (dipnot); İbn Mâce, *Edeb*, 57 (dipnot).

⁴⁵⁸ Elbânî, Nâsirüddîn, *Sahîhu Süneni Ebî Dâvud*, Mektebetü’l-Me‘ârif, Riyad 1998, s. 114 (1518).

Hadis (151/151)

عن النبي صلى الله عليه وسلم: "ما من عبد يستغفر الله في كل يوم وليلة سبعين مرة إلا غفر الله له سبعمائة ذنبٍ وقد خاب عبدٌ أو أمةٌ عمل في كل يوم وليلة أكثر من سبعمائة ذنبٍ"

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Herhangi bir kimse; kadın olsun, erkek olsun, her gece ve gündüz yedi yüzden fazla günah işlese de; Allah gece ve gündüz yetmiş defa istiğfar eden kulu affeder.”

Bu rivayeti ziyadesiyle Beyhakî, Şu ‘abü’l-îmân isimli eserinde Enes b. Mâlik tarikiyle rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مِقْسَمٍ الْمُقْرِئُ، أَخْبَرَنَا مُوسَى بْنُ الْحَسَنِ بْنِ عَبْدِ النَّسَوِيِّ، حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ الْوَضَّاحِ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ أَبِي جَعْفَرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جَحَادَةَ، عَنِ الْحَرِّ بْنِ الصَّيَّاحِ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي مَسِيرَةٍ فَقَالَ: "اسْتَغْفِرُوا اللَّهَ" فَاسْتَغْفَرْنَا فَقَالَ: "أَتُمَوُّهَا سَبْعِينَ مَرَّةً" قَالَ: فَأَتَمَمْنَاهَا فَقَالَ: "مَا مِنْ عَبْدٍ وَلَا أَمَةٍ اسْتَغْفَرَ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى فِي يَوْمٍ سَبْعِينَ مَرَّةً إِلَّا غَفَرَ اللَّهُ لَهُ سَبْعِمِائَةَ ذَنْبٍ"⁴⁵⁹

Enes b. Mâlik’den (r.a) rivayete göre, o şöyle anlatmıştır: “Hız. Peygamber (s.a.v) ile beraber bir yolculuğumuz sırasında O, ‘Estağfirullah deyiniz.’ buyurdu. Biz de her birimiz, ‘Estağfirullah’ dedik. Biz bunu söyledikten sonra Hız. Peygamber (s.a.v) ‘Onu (Estağfirullah sözünü) yetmişe tamamlayın.’ buyurdu. Biz yetmiş defa “Estağfirullah” deyince, Hız. Peygamber (s.a.v): ‘Herhangi bir kimse; kadın olsun, erkek olsun, bir günde yetmiş defa Allah’tan bağışlanmasını dilerse (Estağfirullah derse), mutlaka Allah o kimsenin yediyüz günahını bağışlar.’ buyurdu.”

Eserin muhakkiki senedinin “zayıf” olduğunu çünkü senedde bulunan Hasen b. Ebî Ca’fer’in “zayıf” bir râvi olduğunu zikretmiştir.⁴⁶⁰ Elbânî de rivayet hakkında “zayıf” hükmünü vermiştir.⁴⁶¹

⁴⁵⁹ Beyhakî, Şu ‘abü’l-îmân, II, 155-56 (643).

⁴⁶⁰ Beyhakî, Şu ‘abü’l-îmân, II, 155 (dipnot).

⁴⁶¹ Elbânî, Da ‘îfü’l-Câmi ‘i’s-sağîr ve ziyâdetüh, s. 751 (5199).

Hadis (152/152)

قال رجل: واذنوباه مرتين أو ثلاثا فقال النبي صلى الله عليه وسلم: "قُلِ اللَّهُمَّ مَغْفِرَتَكَ أَوْسَعُ مِنْ ذُنُوبِي وَرَحْمَتِكَ أَرْجَى عِنْدِي مِنْ عَمَلِي" فَقَالَهَا ثُمَّ قَالَ "عُدْ" فَعَادَ ثُمَّ قَالَهَا مَرَّةً أُخْرَى فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ "قُمْ فَقَدْ غَفَرَ اللَّهُ لَكَ"

Bir adam iki veya üç defa “*vah benim günahlarım.*” dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v) o adama şöyle buyurdu: “*Şöyle de: ‘Allah’ım senin mağfiretin benim günahlarımdan daha geniştir, rahmetin benim yanımda amelimden daha ümid vericidir.*” (Adam) Hz. Peygamber’in (s.a.v) buyurduğu sözleri söyledi. Sonra Hz. Peygamber (s.a.v) adama: “*Tekrarla*” dedi. Bunun üzerine adam tekrarladı. Sonra adam bir kere daha tekrarladı. Sonra Hz. Peygamber (s.a.v) ona: “*Kalk Allah seni bağışladı.*” buyurdu.

Bu rivayeti Hâkim, *el-Müstedrek*’te rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ الْفَضْلِ الشَّعْرَانِيُّ، ثنا جَدِّي، أَنَبَا إِبْرَاهِيمَ بْنَ الْمُنْدَرِ الْحِزَامِيَّ، ثنا عُبيدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ حُنَيْنٍ، حَدَّثَنِي عُبيدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: وَادْنُوبَاهُ وَادْنُوبَاهُ، فَقَالَ هَذَا الْقَوْلُ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "قُلِ اللَّهُمَّ مَغْفِرَتَكَ أَوْسَعُ / مِنْ ذُنُوبِي وَرَحْمَتِكَ أَرْجَى عِنْدِي مِنْ عَمَلِي" فَقَالَهَا ثُمَّ قَالَ: "عُدْ" فَعَادَ ثُمَّ قَالَهَا مَرَّةً أُخْرَى فَقَالَ: "قُمْ فَقَدْ غَفَرَ اللَّهُ لَكَ"⁴⁶²

Câbir b. Abdullah el-Ensârî’den rivayete göre, şöyle demiştir: “Bir adam Hz. Peygamber’e (s.a.v) geldi ve iki veya üç defa ‘*vah benim günahlarım*’ dedi. Hz. Peygamber (s.a.v) o adama şöyle buyurdu: ‘*Şöyle de: Allah’ım senin mağfiretin benim günahlarımdan daha geniştir, rahmetin benim yanımda amelimden daha ümid vericidir.*’ (Adam) Hz. Peygamber’in (s.a.v) buyurduğu sözleri söyledi. Sonra Hz. Peygamber (s.a.v) adama: ‘*Tekrarla*’ dedi. Bunun üzerine adam da bu sözleri tekrarladı. Sonra Hz. Peygamber (s.a.v) yine ona: ‘*Tekrarla*’ buyurdu. Adam da takrarladı. Sonra Hz. Peygamber (s.a.v) ona: ‘*Kalk Allah seni bağışladı.*’ buyurdu.”

Bu rivayet hakkında Hâkim “sonuncusundan (itibaren) tümü cerh ile bilinmeyen Medineli râvilerden oluşan bir hadistir.” demiştir. Zehebî de “İbrahim b.

⁴⁶² Hâkim, *el-Müstedrek*, I, 728 (1994).

el-Münzir onu işitti. Râvilerin tümü Medinelidir ve cerh edilmemiştir." demiştir.⁴⁶³ Elbânî bu rivayetin "zayıf" olduğunu söylemiş sebep olarak da; İbn Sa'd'ın, rivayetin senedinde bulunan Ubeydullah b. Muhammed b. Câbir hakkında "*rivayeti zayıf ve leyse yühteccu bih (hadisi delil olmaz)*" dediğini⁴⁶⁴ kaydetmiştir.⁴⁶⁵ Yapılan değerlendirmeler neticesinde rivayetin zayıf olduğu anlaşılmaktadır.

Hadis (153/153)

في حديث: "آخبرني جبريل بثواب من قال سبحان ربي الأعلى فقال: ما من عبدٍ يقولها في صلاة أو في غير صلاة إلا كانت في ميزانه أثقل من العرش والكرسي وجبال الدنيا ويقول الله تعالى صدق عبدي أنا فوق كل شيء أشهدكم يا ملائكتي أني قد غفرت له وأدخلته الجنة، وإذا مات زاره ميكائيل كل يوم في قبره فإذا كان يوم القيامة حمله على جناحه وأوقفه بين يدي الله تعالى فيقول يا رب شفّعني فيه فيقول شفّعتك فاذهب به إلى الجنة"

Hadiste şöyle buyrulmuştur: "*Cebrâil bana Sübhâne Rabbiye'l-E'lâ (Ey Yüce Rabbim! Seni bütün noksan sıfatlardan tenzih ederim.) demenin sevabını anlattı. Her kim namazda veya başka zaman bu kelimeyi okursa; o kelime terazide Allah'ın arş ve kürsüsünden ve dünya dağlarından daha ağır gelir. Ve Allah şöyle buyurur: 'Kulum doğru söyledi. Ben herşeyin üzerindeyim. Ey meleklerim şahit olun, onu bağışladım, cennete soktum.' O kul ölünce Mikâil her gün onun mezarını ziyaret eder. Kıyamet günü olunca Mikâil onu kanatları üzerinde taşır ve Allah'ın eli arasında durdurur. Mikâil şöyle der: 'Ey rabbim bu kul için benim şefaati kabul et.' Allah da: 'Senin şefaati kabul ettim onu cennete götür.' buyurur.*"

Rivayeti kaynaklarda bulamadık.

Hadis (154/154)

في الحديث: "من قال سبحان الله والحمد لله ولا إله إلا الله والله أكبر ولا حول ولا قوة إلا بالله العلي العظيم عدد ما في علم الله ودوام ملك الله، تنقطع الدنيا وأهل الدنيا ولا ينقطع ثواب قائلها"

⁴⁶³ Hâkim, *el-Müstedrek*, I, 728 (1994).

⁴⁶⁴ İbn Hacer, *Tehzîbü't-tehzîb*, IX, 90 (117).

⁴⁶⁵ Elbânî, *Da'îfü't-Terğîb ve't-terhîb*, I, 501 (1007).

Hadiste şöyle buyrulmuştur: “Kim, ‘Allah’ın ilmi sayısınca ve O’nun mülkü devam ettiği sürece Allah tüm noksan sıfatlardan münezzehtir, hamd ona mahsustur, Allah’tan başka ilah yoktur, Allah en büyüktür, güç ve kuvvet sadece yüce ve büyük olan Allah’a aittir.’ derse dünyanın da yeryüzündekilerin de ömrü bitse bile bu kelimeleri diyen kişinin sevabı/ameli bitmez.”

Rivayeti kaynaklarda bulamadık.

Hadis (155/155)

عن النبي صلى الله عليه وسلم: "إذا كان يوم القيامة يأتي لا إله إلا الله أمام قائلها وسبحان الله من ورائه والحمد لله عن يمينه والله أكبر عن يساره ولا حول ولا قوة إلا بالله العلي العظيم على رأسه مثل القبة فلا يُصيبه من شر الناس شيء"

Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Kıyamet gününü olduğunda ‘lâ ilâhe illallah’ sözü, onu söyleyenin önünde, ‘sübhânallah’ arkasında, ‘elhamdülillah’ sağında, ‘Allahu Ekber’ solunda, ‘lâ havle velâ kuvvete illâ billahil aliyyil azîm’ kubbe misâli başı üzerinde gelir. Ona insanların şerrinden bir zarar gelmez”

Rivayeti kaynaklarda bulamadık.

Hadis (156/156)

قال بعض الصحابة، صلينا العصر خلف النبي صلى الله عليه وسلم فقال رجل من المصلين: سبحانك اللهم وبحمدك أشهد أن لا إله إلا أنت وحدك لا شريك لك عملت سوءاً وظلمت نفسي فاغفر لي ذنبي وارحمني وتب علي إنك أنت التواب الرحيم فلما قضى النبي صلى الله عليه وسلم صلاته قال: "من صاحب هذا الكلام؟" قال الرجل: أنا يا رسول الله. قال: "والذي نفسي بيده ما خرج آخرها من فيك حتى نظرت إلى اثني عشر ملكاً يبتدرون أيهم يكتبها ثم ما زلت أراها تخرج من سماء إلى سماء حتى وضعت تحت العرش حتى تعطاها ومثلها يوم القيامة"

Bazı sahâbîler şöyle demiştir: “Hz. Peygamber’in (s.a.v) arkasında ikindi namazı kıldık. Namaz kılanlardan biri namazda: ‘Allahım seni hamd ile tesbih ederim. Senin tek bir ilah olduğuna ve ortağın olmadığına şahitlik ederim. Ben kötülük ettim ve kendime yazık ettim. Günahımı bağışla, bana acı ve beni affet. Çünkü sen tövbeleri kabul eden ve merhametlilerin en merhametlisisin.’ dedi. Hz. Peygamber (s.a.v) namazı bitirince: ‘Bu sözlerin sahibi kimdir?’ diye sordu. Adam da: ‘Benim ey

Allâh'ın Rasûlü' dedi. Hz. Peygamber de (s.a.v): 'Canım kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki duânın sonunda dudaklarından dökülen kelimeler çıkar çıkmaz, on iki meleğin bu kelimeleri hangisi daha önce yazacak diye yarıştıklarını gördüm. Ben hala bu kelimeleri söyleyen kişiye kıyamet gününe kadar, o kelimeler ve mislince sevap verilmek üzere arşın altına konana kadar bir semadan diğer bir semaya gezdirildiğini görür gibiyim.' dedi."

Rivayeti kaynaklarda bulamadık.

Hadis (157/157)

عن النبي صلى الله عليه وسلم: "إذا قال العبد: سبحان الله والحمد لله ولا إله إلا الله والله أكبر وتبارك الله قبض عليهن ملك فضمهن تحت جناحه وصعد بهن فلا يمر بهن على جمع من الملائكة إلا استغفروا لقائلهن حتى يجيء بهن وجه الرحمن عز وجل"

Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyumuştur: "Bir kul 'Allah bütün noksanlıklardan münezzehtir, hamd Allah'a mahsustur, Allah'tan başka ilah yoktur, Allah en büyüktür, Allah yücedir.' derse, bir melek o dediklerini kanatlarının altına alıp yükselir. Allah Teâlâ'nın huzuruna varıncaya kadar, meleklerden her cemaate uğrayınca onlar, onu söyleyen için istiğfar ederler."

Bu rivayeti ziyadesiyle Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr*'de Abdullah İbn Mes'ûd'dan gelen tarikle rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، ثنا أَبُو نَعِيمٍ، ثنا الْمُسْعُودِيُّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْمُخَارِقِ، عَنْ أَبِيهِ مُخَارِقِ بْنِ سَلِيمٍ: أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ، كَانَ يَقُولُ: "إِذَا حَدَّثْتُمْ بِحَدِيثٍ أَتَيْتُكُمْ بِصَدِيقٍ ذَلِكَ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ، إِنَّ الْعَبْدَ الْمُسْلِمَ إِذَا قَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ، وَسُبْحَانَ اللَّهِ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ، وَتَبَارَكَ اللَّهُ، قَبِضَ عَلَيْهِنَّ مَلَكٌ فَجَعَلَهُنَّ تَحْتَ جَنَاحِهِ ثُمَّ صَعِدَ بِهِنَّ فَلَا يَمُرُّ عَلَى جَمْعٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ إِلَّا اسْتَغْفَرُوا لِقَائِلِهِنَّ حَتَّى يَجِيءَ بِهِنَّ وَجْهَ الرَّحْمَنِ تَعَالَى"، ثُمَّ قَرَأَ عَبْدُ اللَّهِ: "{إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ يَرْفَعُهُ}"⁴⁶⁶⁴⁶⁷

Muhârik b. Süleyym'den rivayete göre: Abdullah şöyle derdi: "Ben size bir hadis anlattığım zaman, Allah'ın kitabından onu doğrulayacak bir ayet getiririm. Müslüman bir kul 'hamd Allah'adır, Allah bütün noksanlıklardan münezzehtir, Allah'tan başka ilah yoktur, Allah en büyüktür, Allah yücedir.' derse, bir melek o dediklerini

⁴⁶⁶ Fâtır 35/10.

⁴⁶⁷ Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr*, IX, 233 (9144).

kanatlarının altına alıp yükselir. Allah Teâlâ'nın huzuruna varıncaya kadar, meleklerden her cemaate uğrayınca onlar, onu söyleyen için istiğfar ederler.” Sonra Abdullah şu ayeti okudu: “*Güzel sözler ancak O'na yükselir. Salih ameli de güzel sözler yükseltir.*”

Heysemî, Mes'ûdî'de dahil senedde bulunan tüm ravilerin “sika” olduğunu ancak Mes'ûdî'nin ihtilâta (akıl zayıflığı) mâruz kaldığını zikretmiştir.⁴⁶⁸ Elbânî rivayetin sıhhati hakkında “zayıf” hükmünü vermiştir.⁴⁶⁹

1.1.4. Fasl: Sabah ve Akşam Zikirleri

Hadis (158/158)

عن النبي صلى الله عليه وسلم: "من قال حين يُصبح ثلاثاً بسم الله الرحمن الرحيم الحمد لله رب العالمين حمداً كثيراً طيباً مباركاً فيه صرف الله عنه سبعين نوعاً من البلاء أدناه لهم"

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Her kim sabah olduğunda üç defa; ‘Rahman ve Rahîm olan Allah’ın adı ile, hamdlerin en çoğu en temizi en mübarek olanı alemlerin rabbi olan Allah’a aittir.’ derse Allah ondan yetmiş çeşit belayı kaldırır. Bu belalardan en azı gamdır.”

Rivayeti kaynaklarda bulamadık.

Hadis (159/159)

عن عثمان بن عفان عن النبي صلى الله عليه وسلم: "ما من عبد يقول في صباح كل يوم ومساء كل ليلة بسم الله الذي لا يضرُ مع اسمه شيءٌ في الأرض ولا في السماء وهو السميع العليم ثلاث مرات لم يضره شيءٌ"

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Bir kimse, her günün sabahı ve her gecenin akşamında üç defa: ‘Onun ismiyle beraber olunca yerde ve gökte hiçbir şeyin zarar veremediği Allah’ın adıyla. O herşeyi işiten ve bilendir.’ derse hiçbir şey ona zarar veremez.”

⁴⁶⁸ Heysemî, *Mecma‘u ‘z-zevâid*, X, 90.

⁴⁶⁹ Elbânî, *Da ‘îfü ‘t-Terğîb ve ‘t-terhîb*, I, 471 (948).

Bu rivayeti ziyadesiyle Tirmizî ve İbn Mâce⁴⁷⁰ Hz. Osman (r.a) tarikiyle rivayet etmişlerdir. Tirmizî'deki sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ وَهُوَ الطَّبَّالِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي الزِّنَادِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبَانَ بْنِ عُثْمَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَا مِنْ عَبْدٍ يَقُولُ فِي صَبَاحِ كُلِّ يَوْمٍ وَمَسَاءِ كُلِّ لَيْلَةٍ: بِسْمِ اللَّهِ الَّذِي لَا يَضُرُّ مَعَ اسْمِهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ، وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، فَيَضُرَّهُ شَيْءٌ"⁴⁷¹

Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Bir kimse, her günün sabahı ve her gecenin akşamında üç defa: ‘O’nun ismiyle beraber olunca yerde ve gökte hiçbir şeyin zarar veremediği Allah’ın adıyla. O herşeyi işiten ve bilendir.’ derse hiçbir şey ona zarar veremez.”

Tirmizî bu rivayetin “hasen sahih garib” olduğunu söylemiştir.⁴⁷² Elbânî de rivayet hakkında “hasen sahih” hükmünü vermiştir.⁴⁷³ Tirmizî ve İbn Mâce de yer alan bu rivayetin senedinde İbn Ebi’z-Zinâd vardır. İbn Hacer, onun “sadûk” olduğunu söylemiştir.⁴⁷⁴ Bu durumda rivayetin hasen olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim Şu‘ayb el-Arnaût da İbn Ebi’z-Zinâd’dan dolayı bu rivayetin “hasen” olacağını belirtmiştir.⁴⁷⁵

Hadis (160/160)

عَنِ الْحُسَيْنِ قَالَ سَمُرَةُ بْنُ جُنْدُبٍ: أَلَا أُحَدِّثُكَ حَدِيثًا سَمِعْتُهُ مِنْ نَبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّارًا وَمِنْ أَبِي بَكْرٍ مَرَّارًا وَمِنْ عُمَرَ مَرَّارًا؟ قُلْتُ بَلَى قَالَ: "مَنْ قَالَ إِذَا أَصْبَحَ وَإِذَا أَمْسَى: اللَّهُمَّ أَنْتَ خَلَقْتَنِي وَأَنْتَ تَهْدِينِي وَأَنْتَ تُطْعِمُنِي وَأَنْتَ تَسْقِينِي وَأَنْتَ تُخَيِّنِي وَأَنْتَ تُخَيِّبُنِي لَمْ يَسْأَلِ اللَّهَ شَيْئًا إِلَّا أَعْطَاهُ إِيَّاهُ"

Hasan-ı Basrî'den rivayet edildiğine göre, o şöyle demiştir: “Semûra b. Cündüp (r.a) dedi ki: ‘Hz. Peygamber’den (s.a.v), Hz. Ebû Bekir’den, Hz. Ömer’den defalarca dinlediğim bir hadisi sana aktarayım mı?’ (Hasan) Ben dedim ki: ‘Evet aktar.’ (Semûra) Dedi ki: ‘Her kim sabah akşam ‘Allah’ım sen beni yarattın beni

⁴⁷⁰ İbn Mâce, Duâ, 14 (3869).

⁴⁷¹ Tirmizî, Daavât, 13 (3388).

⁴⁷² Tirmizî, Daavât, 13 (3388).

⁴⁷³ Elbânî, Sahîhu Süneni’t-Tirmizî, III, 390-91 (3388).

⁴⁷⁴ İbn Hacer, Takrîbü’t-tehzîb, s. 578 (3886).

⁴⁷⁵ İbn Mâce, Duâ, 14 (dipnot).

doğru yola ileten sensin, sen beni yedirensin, beni içere sensin, beni yaşatan ve öldüren sensin.’ derse Allah’tan ne isterse Allah ona verir.’”

Hadisi Taberânî (v. 360/971), *el-Mu’cemü’l-evsat* isimli eserinde rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا أَحْمَدُ، قَالَ: نَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ بَكْرِ بْنِ الرَّبِيعِ بْنِ مُسْلِمٍ، قَالَ: نَا مُحَمَّدُ بْنُ حُمَرَانَ، قَالَ: نَا أَبُو رَوْحٍ، عَنِ الْحَسَنِ، قَالَ: قَالَ سَمُرَةُ بْنُ جُنْدُبٍ: أَلَا أُحَدِّثُكَ حَدِيثًا سَمِعْتُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَارًا، وَمِنْ أَبِي بَكْرٍ مَرَارًا، وَمِنْ عُمَرَ مَرَارًا؟ قُلْتُ: بَلَى، قَالَ: "مَنْ قَالَ إِذَا أَصْبَحَ وَإِذَا أَمْسَى: اللَّهُمَّ أَنْتَ خَلَقْتَنِي، وَأَنْتَ تَهْدِينِي، وَأَنْتَ تُطْعِمُنِي، وَأَنْتَ تَسْقِينِي، وَأَنْتَ تُمَيِّنُنِي، وَأَنْتَ تُخَيِّبُنِي، لَمْ يَسْأَلْ شَيْئًا إِلَّا أَعْطَاهُ اللَّهُ إِيَّاهُ". قَالَ: فَلَقِيتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ سَلَامٍ، فَقُلْتُ: أَلَا أُحَدِّثُكَ حَدِيثًا سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ مَرَارًا، وَمِنْ أَبِي بَكْرٍ مَرَارًا، وَمِنْ عُمَرَ مَرَارًا؟ قَالَ: بَلَى. فَحَدَّثْتُهُ بِهَذَا الْحَدِيثِ، فَقَالَ: يَا أُمِّي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَؤُلَاءِ الْكَلِمَاتُ كَانَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ قَدْ أَعْطَاهُنَّ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ، فَكَانَ يَدْعُو بِهِنَّ فِي كُلِّ يَوْمٍ سَبْعَ مَرَارٍ، فَلَا يَسْأَلُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ شَيْئًا إِلَّا أَعْطَاهُ إِيَّاهُ⁴⁷⁶

Hasan-ı Basrî’den rivayet edildiğine göre, o şöyle demiştir: “*Semûra b. Cündüp (r.a)* dedi ki: ‘Hz. Peygamber’den (s.a.v), Hz. Ebû Bekir’den (r.a), Hz. Ömer’den (r.a) defalarca dinlediğim bir hadisi sana aktarayım mı?’ (Hasan) Ben dedim ki: ‘Evet aktar.’ (Semûra) Dedi ki: ‘Her kim sabah akşam ‘Allah’ım sen beni yarattın beni doğru yola ileten sensin, sen beni yedirensin, beni içere sensin, beni yaşatan ve öldüren sensin.’ derse Allah’tan ne isterse Allah ona verir.’ Yine Semûra (r.a) dedi ki: ‘Abdullah b. Selâm ile karşılaştım, ona dedim ki: Hz. Peygamber’den (s.a.v), Hz. Ebû Bekir’den (r.a), Hz. Ömer’den (r.a) defalarca dinlediğim bir hadisi aktarayım mı?’ (Abdullah b. Selam) Dedi ki: ‘Evet aktar.’ Ben de bu hadisi aktardım.’ (Abdullah b. Selam) Dedi ki: ‘Anam babam Hz. Peygamber’e (s.a.v) feda olsun. Bu kelimeler var ya; Allah’ın Hz. Musa’ya verdiği/bildirdiği kelimelerdendir. O, bu duâyı her gün yedi defa yapardı. Bu kelime ile Allah’tan ne dilemişse Allah istediğini ona vermiştir.’”

Münzirî ve Heysemî bu rivayet için “*isnadı hasen*” demişlerdir.⁴⁷⁷ Ancak Elbânî ise rivayetin “*zayıf*” olduğunu söylemiştir.⁴⁷⁸ Yapılan değerlendirmeler neticesinde rivayetin hasen olduğu görülmektedir.

⁴⁷⁶ Taberânî, *el-Mu’cemü’l-evsat*, I, 306 (1028).

⁴⁷⁷ Münzirî, *et-Terğîb ve t-terhîb*, I, 261 (28); Heysemî, *Mecma’u’z-zevâid*, X, 118.

⁴⁷⁸ Elbânî, *Da’îfü t-Terğîb ve t-terhîb*, I, 199 (395).

Hadis (161/161)

قال أبو بكر الصديق رضي الله عنه: يا رسول الله مرني بكلمات أقولهن إذا أصبحت وإذا أمسيت قال: "قل: اللهم فاطر السموات والأرض عالم الغيب والشهادة رب كل شيء ومليكه أشهد أن لا إله إلا أنت أعوذ بك من شر نفسي ومن شر الشيطان وشركه أعوذ بالله السميع العليم من الشيطان الرجيم و ثلاث آيات من آخر سورة الحشر قلها إذا أصبحت وإذا أمسيت وإذا أخذت مضجعك فمن قالها وكل الله به سبعين ألف ملك يصلون عليه حتى يُمسي وإن مات في ذلك اليوم مات شهيداً"

Hız. Ebû Bekir şöyle dedi: "Ey Allah'ın Rasûlü sabah ve akşam olduğunda söyleyeceğim kelimeleri bana emret/öğret." Rasûlullah da (s.a.v) şöyle buyurdu: "‘Ey gökleri ve yeri yaratan, görünen ve görünmeyen âlemi bilen, her şeyin rabbi ve melîki olan Allah’ım. Ben şahitlik ederim ki senden başka ilah yoktur. Neşsimin şerrinden, şeytanın şerrinden ve onun Allah’a şirk koşmaya dâvet etmesinden sana sığınırım.’ de." Ve kovulmuş şeytanın şerrinden, işiten ve bilen Allah’a sığınırım diyerek; Haşır sûresinin sonundan üç ayeti sabah akşam ve yatağına uzandığında söyle (oku). Her kim bunu söylerse (okursa) Allah o kimseye yetmiş bin melek vekil eder de o melekler akşama kadar o kimseyi duâ ve istiğfar ederler. Eğer o gün içinde ölecek olsa şehit olarak ölür."

Bu rivayet Tirmizî’de geçen iki ayrı hadisin birleşiminden meydana gelmiştir. Bu yüzden bu rivayeti iki kısımda inceleyeceğiz.

➤ Rivayetin birinci kısmının geçtiği sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَيْلَانَ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ، عَنْ يَعْلَى بْنِ عَطَاءٍ، قَالَ: سَمِعْتُ عَمْرَو بْنَ عَاصِمٍ الثَّقَفِيَّ، يُحَدِّثُ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ أَبُو بَكْرٍ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مُرْنِي بِشَيْءٍ أَقُولُهُ إِذَا أَصْبَحْتُ وَإِذَا أَمْسَيْتُ؟ قَالَ: "قُلْ: اللَّهُمَّ عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَاطِرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبَّ كُلِّ شَيْءٍ وَمَلِيكُهُ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ نَفْسِي وَمِنْ شَرِّ الشَّيْطَانِ وَشَرِّكَه، قَالَ: قُلْهُ إِذَا أَصْبَحْتَ، وَإِذَا أَمْسَيْتَ، وَإِذَا أَخَذْتَ مَضْجَعَكَ"⁴⁷⁹

Hız. Ebû Bekir şöyle dedi: "Ey Allah'ın Rasûlü sabah ve akşam olduğunda söyleyeceğim kelimeleri bana emret/öğret." Rasûlullah da (s.a.v) şöyle buyurdu: "De ki: ‘Ey gökleri ve yeri yaratan, gaybı da görünen âlemi de bilen, her şeyin rabbi ve

⁴⁷⁹ Tirmizî, Daavât, 14 (3392).

meliki olan Allah'ım. Ben şahitlik ederim ki senden başka ilah yoktur. Nefsimin şerrinden, şeytanın şerrinden ve onun Allah'a şirk koşmaya dâvet etmesinden sana sığınırım.” Rasûlullah (s.a.v) sözlerine şöyle devam etti: “*Sabah akşam ve yatağına uzandığında bunları oku.*”

Bu rivayet hakkında Tirmizî “*hasen sahih*” demiştir.⁴⁸⁰ Süyûtî ve Elbânî ise rivayetin “*sahih*” olduğunu söylemişlerdir.⁴⁸¹

➤ Rivayetin ikinci kısmının geçtiği sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غِيْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ الرُّبَيْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ طَهْمَانَ أَبُو الْعَلَاءِ الْحَقْفَاءُ، قَالَ: حَدَّثَنِي نَافِعُ بْنُ أَبِي نَافِعٍ، عَنْ مَعْقِلِ بْنِ يَسَارٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: "مَنْ قَالَ حِينَ يُصْبِحُ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ: أَعُوذُ بِاللَّهِ السَّمِيعِ الْعَلِيمِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ وَقَرَأَ ثَلَاثَ آيَاتٍ مِنْ آخِرِ سُورَةِ الْحَشْرِ وَكُلَّ اللَّهُ بِهِ سَبْعِينَ أَلْفَ مَلَكٍ يُصَلُّونَ عَلَيْهِ حَتَّى يُمْسِيَ، وَإِنْ مَاتَ فِي ذَلِكَ الْيَوْمِ مَاتَ شَهِيدًا، وَمَنْ قَالَهَا حِينَ يُمْسِي كَانَ بِتِلْكَ الْمَنْزِلَةِ"⁴⁸²

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Kim sabah olduğunda üç kere, ‘kovulmuş şeytanın şerrinden, işiten ve bilen Allah’a sığınırım.’ diyerek; Haşr sûresinin sonundan üç ayet okursa Allah o kimseye yetmiş bin melek vekil eder de o melekler akşama kadar o kimseyi duâ ve istiğfar ederler. Eğer o gün içinde ölecek olsa şehit olarak ölür. Akşam olunca okuyan kimse de sabaha kadar aynı durumdadır.*”

Tirmizî bu rivayet hakkında, “*bu hadis garib olup sadece bu şekliyle bilmekteyiz.*” demiştir.⁴⁸³ Elbânî de rivayetin “*zayıf*” olduğunu söylemiştir.⁴⁸⁴ Ukaylî, rivayetin senedinde bulunan Hâlid b. Tahmân Ebu'l-Alâi'yi, hadiste zayıf sayılan râvilerle dair eseri olan, *ed-Du'afâü'l-kebîr*'de zikretmiştir. Ayrıca Yahyâ b. Maîn onun “*zayıf*” olduğunu söylemiştir.⁴⁸⁵

Görüldüğü gibi rivayetin birinci kısmı sahih, ikinci kısmı ise zayıftır.

⁴⁸⁰ Tirmizî, Daavât, 14 (3392).

⁴⁸¹ Münâvî, *Feydû'l-kadîr*, IV, 521 (6135); Elbânî, *Sahihu Süneni't-Tirmizî*, III, 392 (3392).

⁴⁸² Tirmizî, *Fedâilü'l-Kur'ân*, 22 (2922).

⁴⁸³ Tirmizî, *Fedâilü'l-Kur'ân*, 22 (2922).

⁴⁸⁴ Elbânî, *Da'ifü Süneni't-Tirmizî*, s. 306-7 (2922).

⁴⁸⁵ Ukaylî, Ebû Ca'fer Muhammed b. Amr b. Mûsâ, *ed-Du'afâü'l-kebîr*, thk. Abdu'l-Mu'tî Emîn Kal'acî, Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrût 1984, II, 11 (415).

Hadis (162/162)

عن ابن عباس عن النبي صلى الله عليه وسلم: "من قال إذا أصبح سبحان الله وبحمده ألف مرة فقد اشترى نفسه من الله وكان آخر يومه عتيق الله"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Kim sabah olduğunda bin defa Allah’ı hamdederek her türlü noksanlıktan tenzih ederim derse nefsinin Allah’tan satın almış olur ve gün sonunda da Allah tarafından azat edilir.”

Bu rivayeti Taberânî *el-Mu’cemü’l-evsat*’ta rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ سَعِيدٍ الرَّازِيُّ، قَالَ: نا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ قِيَّاصٍ الْحَنْفِيُّ، قَالَ: نا الْحَارِثُ بْنُ أَبِي الرَّيِّحِ الْمَدَنِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو يَزِيدَ الثَّمَالِيُّ، عَنْ طَاوُسِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ طَاوُسٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ قَالَ إِذَا أَصْبَحَ: سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ أَلْفَ مَرَّةٍ، فَقَدْ اشْتَرَى نَفْسَهُ مِنَ اللَّهِ، وَكَانَ آخِرَ يَوْمِهِ عَتِيقَ اللَّهِ"⁴⁸⁶

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Kim sabah olduğunda bin defa Allah’ı hamdederek her türlü noksanlıktan tenzih ederim derse nefsinin Allah’tan satın almış olur ve gün sonunda da Allah tarafından azat edilir.”

Taberânî, bu hadisin Tâvus b. Abdullah’tan, bu isnaddan başka bir isnadla rivayet edilmediğini belirtmiştir. Heysemî “bu rivayetin senedinde bilmediğim râviler bulunmaktadır.” demiştir.⁴⁸⁷ Elbânî de rivayetin “zayıf” olduğunu senedde bulunan Tâvus b. Abdullah’ın tercümesini bulamadığını söylemiştir.⁴⁸⁸ Bizde, Tâvus b. Abdullah hakkında herhangi bir bilgiye rastlayamadık. Bu durumda o mechûlül-hâldir.

Hadis (163/163)

عن أبي الدرداء رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم: "من قال حين يُصبح وحين يمسي حسبي الله لا إله إلا هو عليه توكلت وهو رب العرش العظيم سبع مراتٍ كفاه الله ما أهمه من أمر الدنيا والآخرة"

⁴⁸⁶ Taberânî, *el-Mu’cemü’l-evsat*, IV, 203 (3982).

⁴⁸⁷ Heysemî, *Mecma’u’z-zevâid*, X, 114.

⁴⁸⁸ Elbânî, *Da’îfü’t-Terğîb ve’t-terhîb*, I, 199 (394).

H.z. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Kim sabaha ve akşama eriştiğinde yedi defa: ‘Bana Allah yeter, O’ndan başka ilah yoktur, ben ancak O’na güvendim ve O, büyük arşın sahibidir.’ derse; Allah, dünyalık ve ahiret, onu üzen bütün şeylere karşı ona yeter.*”

Bu rivayeti benzer lafızlarla Ebû Dâvud rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدَّمَشَقِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ بْنُ مُسْلِمٍ الدَّمَشَقِيُّ - وَكَانَ مِنْ ثِقَاتِ الْمُسْلِمِينَ مِنَ الْمُتَعَبِّدِينَ - قَالَ: حَدَّثَنَا مُدْرِكُ بْنُ سَعْدٍ - قَالَ يَزِيدُ: شَيْخُ ثِقَةٍ - عَنْ يُونُسَ بْنِ مَيْسَرَةَ بْنِ حَلْبَسٍ، عَنْ أُمِّ الرِّدَاءِ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ، قَالَ: مَنْ قَالَ إِذَا أَصْبَحَ وَإِذَا أَمْسَى: "حَسْبِيَ اللَّهُ، لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ، وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ، سَبْعَ مَرَّاتٍ، كَفَاهُ اللَّهُ مَا هَمَّهُ، صَادِقًا كَانَ بِمَا أَوْ كَاذِبًا"⁴⁸⁹

Ebû'd-Derdâ (r.a) şöyle demiştir. “*Kim sabaha ve akşama eriştiğinde yedi defa: ‘Bana Allah yeter, O’ndan başka ilah yoktur, ben ancak O’na güvendim ve O, büyük arşın sahibidir.’ derse; Allah onu üzen bütün şeylere karşı ona yeter, (O kişi bu sözlerle olan inancında/güveninde) ister sadık olsun, ister (bu sözlerle karşı güvenmeyip) yalancı olsun.*”

Ebû Dâvud’un *es-Sünen*’inin muhakkiki Şu‘ayb el-Arnaût bu rivayetin “*mevkûf*” olup ricâlinin “*sika*” olduğunu ancak metninin ziyadesiyle “*münker*” olduğunu söylemiştir.⁴⁹⁰ Elbânî de bu rivayetin “*mevzû*” olduğunu bildirmiştir.⁴⁹¹

Hadis (164/164)

عن النبي صلى الله عليه وسلم يقول: "حَسْبِيَ الرَّبُّ مِنَ الْمُتَوَكِّلِينَ حَسْبِيَ الْخَالِقُ مِنَ الْمُخْلُوقِينَ حَسْبِيَ الرَّازِقُ مِنَ الْمَرْزُوقِينَ حَسْبِيَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ"

H.z. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Kullara karşı Allah bana yeter, yaratılmışlara karşı yaratan bana yeter, rızık yiyeenlere karşı rızık veren bana yeter.*

⁴⁸⁹ Ebû Dâvud, Edep, 109 (5081).

⁴⁹⁰ Ebû Dâvud, Edep, 109 (dipnot).

⁴⁹¹ Elbânî, Da‘îfü Süneni Ebî Dâvud, s. 410-11 (5081).

Bana Allah yeter, O'ndan başka ilâh yoktur. Ben, O'na tevekkül ettim. O, yüce arşın rabbidir.”

Bu rivayeti ziyadesiyle İbn Ebü'd-Dünyâ, *el-Ferec ba'de's-şidde* isimli eserinde rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا أَبُو حَفْصٍ الصَّفَّارُ أَحْمَدُ بْنُ حُمَيْدٍ، ثنا جَعْفَرُ بْنُ سَلِيمَانَ، حَدَّثَنِي الْحَلِيلُ بْنُ مُرَّةَ، عَنْ فَقِيهِ أَهْلِ الْأَزْدِ قَالَ: بَلَّغَنَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا أَصَابَهُ غَمٌّ أَوْ كَرِبَ يَقُولُ: "حَسْبِيَ الرَّبُّ مِنَ الْعِبَادِ، حَسْبِيَ الْخَالِقُ مِنَ الْمَخْلُوقِينَ، حَسْبِيَ الرَّزَاقُ مِنَ الْمَرْزُوقِينَ، حَسْبِيَ الَّذِي هُوَ حَسْبِي، حَسْبِيَ اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ، حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ"⁴⁹²

Hiz. Peygamber (s.a.v) kendisine gam ve keder isabet edince şöyle derdi: “Kullara karşı Allah bana yeter, yaratılmışlara karşı yaratan bana yeter, rızık yiyenlere karşı rızık veren bana yeter. Bana O yeter ki ancak O yeter. Bana Allah yeter, O ne güzel bir vekildir. Bana Allah yeter, O'ndan başka ilâh yoktur. Ben, O'na tevekkül ettim. O, yüce arşın sahibidir.”

Süyûtî bu rivayetin “zayıf” olduğunu belirtmiştir.⁴⁹³ Ayrıca Elbânî de bu rivayetin senedinin “zayıf” olduğunu çünkü senedde zikredilen Ürdün ehli fakihlerinin isimlerinin bilinmediğini mechûl olduklarını, onların zâhirde tâbiîn ehlinden olduklarını, ayrıca rivayetin senedinde bulunan Halîl b. Mürre'nin de “zayıf” bir ravi olduğunu zikretmiştir.⁴⁹⁴

Hadis (165/165)

عن النبي صلى الله عليه وسلم: "من قال حين يُصبح وحين يُمسي اللهم أصبحْتُ أشهدُك وأشهدُ حملة عرشك وملائكتك وجميع خلقك أنك أنت الله الذي لا إله إلا أنت وحدك لا شريك لك وأنَّ مُحَمَّدًا عبدك ورسولُك أعتق الله رُبْعَهُ من النار فإن قالها مرتين أعتق نصفه من النار فإن قالها ثلاثاً أعتق الله ثلاثة أرباعه من النار فإن قالها أربعاً أعتقه الله من النار"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Kim sabah ve akşam olduğunda ‘Allah’ım (senin izninle) sabahladım. Seni, arşını taşıyanları, (diğer) meleklerini ve bütün yaratıklarını şahit tutuyorum ki, sen kendinden başka ilah olmayan, bir olan, ortağı

⁴⁹² İbn Ebü'd-Dünyâ, Ebû Bekr Abdullâh b. Muhammed b. Ubeyd el-Kureşî el-Bağdâdî, *el-Ferec ba'de's-şidde*, thk. Mustafa Abdülkâdir Atâ, Müessesetü'l-Kütübî's-Sekâfiyye, Beyrût 1993, s. 40 (54).

⁴⁹³ Münâvî, *Feydû'l-kadîr*, V, 104 (6580).

⁴⁹⁴ Elbânî, *Silsiletü'l-ehâdisi'd-da'ife ve'l-mevdû'a*, IX, 193 (4173).

olmayan yegâne Allah'sın, Muhammed de senin kulun ve rasûlündür.' derse; Allah onun dörtte birini cehennemden azad eder. Her kim bu duâyı iki defa okursa Allah onun yarısını (cehennemden) azad eder. Üç defa okursa dörtte üçünü, dört defa okursa bütün vücudunu (cehennemden) azad eder."

Bu rivayeti Ebû Dâvud rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ صَالِحٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي فَدْيِكٍ، أَخْبَرَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَبْدِ الْجَبِيدِ، عَنْ هِشَامِ بْنِ الْغَازِ بْنِ رَبِيعَةَ، عَنْ مَكْحُولِ الدَّمَشَقِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "مَنْ قَالَ حِينَ يُصْبِحُ أَوْ يُمَسِّي: اللَّهُمَّ إِنِّي أَصْبَحْتُ أُشْهِدُكَ وَأُشْهِدُ حَمَلَةَ عَرْشِكَ وَمَلَائِكَتَكَ وَجَمِيعَ خَلْقِكَ: أَنْكَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، وَأَنْ مُحَمَّدًا عَبْدُكَ وَرَسُولُكَ، أَعْتَقَ اللَّهُ رُبْعَهُ مِنَ النَّارِ، فَمَنْ قَالَهَا مَرَّتَيْنِ أَعْتَقَ اللَّهُ نِصْفَهُ، وَمَنْ قَالَهَا ثَلَاثًا أَعْتَقَ اللَّهُ ثَلَاثَةَ أَرْبَاعِهِ، فَإِنْ قَالَهَا أَرْبَعًا أَعْتَقَهُ اللَّهُ مِنَ النَّارِ"⁴⁹⁵

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "Kim sabah ve akşam olduğunda 'Allah'ım (senin izninle) sabahladım. Seni, arşını taşıyanları, (diğer) meleklerini ve bütün yaratıklarını şahit tutuyorum ki, sen kendinden başka ilah olmayan, bir olan, ortağı olmayan yegâne Allah'sın, Muhammed de senin kulun ve rasûlündür.' derse; Allah onun dörtte birini Cehennemden azad eder. Her kim bu duâyı iki defa okursa Allah onun yarısını (cehennemden) azad eder. Üç defa okursa dörtte üçünü, dört defa okursa bütün vücudunu (cehennemden) azad eder."

Ebû Dâvud'un es-Sünen'inin muhakkiki olan Şu'ayb el-Arnaût, bu rivayetin senedinin "zayıf" olduğunu çünkü senedde bulunan Abdurrahman b. Abdilmecîd es-Semhî'nin "mechûl" olduğunu ve rivayeti Enes b. Mâlik'ten nakleden râvinin (Mekhûl ed-Dimeşkî'nin) ondan semânın olup olmadığı konusunda ihtilaf bulunduğunu söylemiştir.⁴⁹⁶ Elbânî de rivayetin "zayıf" olduğunu bildirmiştir.⁴⁹⁷

⁴⁹⁵ Ebû Dâvud, Edeb, 109 (5069).

⁴⁹⁶ Ebû Dâvud, Edeb, 109 (dipnot).

⁴⁹⁷ Elbânî, Da'îfü Süneni Ebî Dâvud, s. 412 (5069).

Hadis (166/166)

عن ثوبان رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم: "من قال إذا أصبح وأمسى رضيْتُ بالله رباً وبالإسلام ديناً ومحمد صلى الله عليه وسلم نبياً و في رواية - رسولا - كان حقاً على الله أن يرضيه" رواه الترمذي. وفي رواية أبي داود: "وجب له الجنة" وفي رواية الإمام أحمد بن حنبل يقول: "ذلك ثلاث مرات حين يصبح وحين يمسي"

H.z. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Kim sabah ve akşam olunca; ‘Rab olarak Allah’tan, din olarak İslam’dan, peygamber olarak H.z. Muhammed’den (s.a.v) razıyım/hoşnutum.’ derse, bu kimseyi hoşnut etmesi Allah üzerine bir hak olur.*” Tirmizî rivayet etmiştir. Ebû Dâvud’da ki geçen rivayette ise: “(Kim bunları söylerse) cennet ona vacip olur.” denilmiştir. Ahmed b. Hanbel’in *el-Müsned*’inde geçen rivayette ise: “(Kim bunları) sabah ve akşam olduğunda üç defa söylerse...” şeklinde yer almıştır.

Nüzhetü’l-mecâlis’in müellifi görüldüğü gibi bu haberi üç ayrı şekliyle rivayet etmiştir. Rivayetler ayrı ayrı değerlendirileceklerdir.

➤ Tirmizî’de geçen rivayet:

حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدٍ الْأَشْجَعِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُقْبَةُ بْنُ خَالِدٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ سَعِيدِ بْنِ الْمُرْزُبَانِ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ ثَوْبَانَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ قَالَ حِينَ يُمَسِّي رَضِيْتُ بِاللَّهِ رَبًّا، وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا، وَبِمُحَمَّدٍ نَبِيًّا، كَانَ حَقًّا عَلَى اللَّهِ أَنْ يُرْضِيَهُ"⁴⁹⁸

H.z. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Kim akşam olunca; ‘Rab olarak Allah’tan, din olarak İslam’dan, peygamber olarak H.z. Muhammed’den (s.a.v) razıyım/hoşnutum.’ derse bu kimseyi hoşnut etmesi Allah üzerine bir hak olur.*”

Tirmizî bu rivayet hakkında, “*bu hadis bu şekliyle hasen garibtir.*” demiştir.⁴⁹⁹ Elbânî ise rivayetin “*zayıf*” olduğunu söylemiştir.⁵⁰⁰ Çünkü senedde bulunan Ebû Saîd b. el-Merzûbân hakkında Yahya b. Maîn “*leyse bi-şey*”, Ebû Zür’a “*leyyinü’l-hadîs*”, Nesâî “*zayıf*”, Dârekutnî “*metrûk*” demiştir.⁵⁰¹ Yapılan değerlendirmeler neticesinde bu rivayetin bu senedle zayıf olduğu anlaşılmaktadır. Ancak bu rivayetin; benzer

⁴⁹⁸ Tirmizî, Daavât, 13 (3389).

⁴⁹⁹ Tirmizî, Daavât, 13 (3389).

⁵⁰⁰ Elbânî, *Da’îfü Süneni’t-Tirmizî*, s. 370 (3389).

⁵⁰¹ İbn Hacer, *Tehzîbü’t-tehzîb*, IV, 79-80 (137).

lafızlarla Müslim, Ebû Dâvud ve Nesâî'de, Ebû Saîd el-Hudrî tarikiyle yer alan ve sıhhat derecesi sahih olan bir şâhiti bulunmaktadır. Bu durumda Tirmizî de geçen rivayet zayıf derecesinden sahih li-gayrihî derecesine yükselmektedir. Bu rivayetin derecesini yükselten ikinci hadis aşağıda incelenecektir.

- Ebû Dâvud'da geçen rivayet: Bu rivayeti Müslim, Ebû Davûd⁵⁰² ve Nesâî⁵⁰³, Ebû Saîd'den gelen tarikle rivayet etmişlerdir.

حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ، حَدَّثَنِي أَبُو هَانِيٍّ الْخَوْلَاطِيُّ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحُبَلِيِّ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "يَا أَبَا سَعِيدٍ! مَنْ رَضِيَ بِاللَّهِ رَبًّا، وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا، وَبِمُحَمَّدٍ نَبِيًّا، وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ"، فَعَجِبَ لَهَا أَبُو سَعِيدٍ، فَقَالَ: أَعِدْهَا عَلَيَّ يَا رَسُولَ اللَّهِ! فَفَعَلَ. ثُمَّ قَالَ: "وَأُخْرَى يُرْفَعُ بِهَا الْعَبْدُ مِائَةَ دَرَجَةٍ فِي الْجَنَّةِ، مَا بَيْنَ كُلِّ دَرَجَتَيْنِ كَمَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ"، قَالَ: وَمَا هِيَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: "الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ"⁵⁰⁴

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Ey Ebû Saîd! ‘Kim Rab olarak Allah’tan, din olarak İslam’dan, peygamber olarak Hiz. Muhammed’den (s.a.v) hoşnutum.’ derse cennet ona vacip olur.” Ebû Saîd buna şaşırıp: “Ey Allah’ın Rasûlü bunları bana tekrarlar mısın?” dedi. Hiz. Peygamber de (s.a.v) tekrarladı. Daha sonra Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu: “Başka bir şey daha var ki, onunla bir kul, cennete yüz derece yükseltilir. Her iki derecenin arası yer ile gök arası gibidir.” Ebû Saîd: “Ey Allah’ın Rasûlü, nedir o?” diye sordu. Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu: “Allah yolunda cihad, Allah yolunda cihad.”

Elbânî bu rivayetin “sahih” olduğunu söylemiştir.⁵⁰⁵

- Ahmed b. Hanbel’in el-Müsned’inde geçen rivayet:

حَدَّثَنَا أَسْوَدُ بْنُ عَامِرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي عَقِيلٍ، قَاضِي وَاسِطٍ، عَنْ سَابِقِ بْنِ نَاجِيَّةَ، عَنْ أَبِي سَلَامٍ، قَالَ: مَرَّ رَجُلٌ فِي مَسْجِدِ جَمْعٍ، فَقَالُوا: هَذَا خَادِمُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: فَقُمْتُ إِلَيْهِ، فَقُلْتُ: حَدَّثَنِي حَدِيثًا سَمِعْتَهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

⁵⁰² Ebû Dâvud, Salât, 359 (1529).

⁵⁰³ Nesâî, Cihâd, 18 (3131).

⁵⁰⁴ Müslim, İmâre, 116 (1884).

⁵⁰⁵ Elbânî, Sahîhu Süneni Ebû Dâvud, I, 417-18 (1529).

وَسَلَّمَ، لَا يَتَدَاوُلُهُ بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ الرَّجَالُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَا مِنْ عَبْدٍ مُسْلِمٍ يَقُولُ حِينَ يُصْبِحُ وَحِينَ يُمْسِي ثَلَاثَ مَرَّاتٍ: رَضِيتُ بِاللَّهِ رَبًّا، وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا، وَبِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَبِيًّا، إِلَّا كَانَ حَقًّا عَلَى اللَّهِ أَنْ يُرْضِيَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ"⁵⁰⁶

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Herhangi bir müslüman kul sabah ve akşam olduğunda üç defa ‘Rab olarak Allah’tan, din olarak İslam’dan, peygamber olarak Hız. Muhammed’den (s.a.v) razıyım/hoşnutum. ’ derse kıyamet günü, bu kimseyi hoşnut etmesi Allah üzerine bir hak olur.*”

Eserin muhakkiki Şu‘ayb el-Arnaût bu rivayet hakkında “*isnadı zayıftır. senedde bulunan Sâbig b. Nâciye mechûl bir ravidir.*” demiştir.⁵⁰⁷ Elbânî de bu rivayetin “*zayıf*” olduğunu söylemiştir.⁵⁰⁸ Ancak Şu‘ayb el-Arnaût, Ebû Saîd el-Hudrî (yukarda bahsettimizeğimiz rivayet) tarikiyle rivayet edilen ve sıhhat derecesi sahih olan rivayetin, bu rivayetin şâhidi olduğunu ve bu rivayetin sıhhatinin zayıftan, sahih li-gayrihî seviyesine yükseleceğini belirtmiştir.⁵⁰⁹ Yapılan değerlendirmeler neticesinde; Müslim, Ebû Dâvud ve Nesâî’de, Ebû Saîd el-Hudrî tarikiyle yer alan rivayet, *el-Müsneğ*’deki senedi zayıf olan rivayetin hâsıl ettiği şüpheyi izâle etmekte ve böylece *el-Müsneğ*’de geçen rivayetin derecesini sahih li-gayrihî seviyesine yükseltmektedir.

Hadis (167/167)

عن أبي أيوب الأنصاري عن النبي صلى الله عليه وسلم: "من قال كل يوم لا إله إلا الله وحده لا شريك له له الملك وله الحمد وهو على كل شيء قدير عشر مرات كتب الله له بهن عشر حسنات ومحاه عنه عشر سيئات ورفع له بهن عشر درجات حتى يمسي، وإذا قالهن عند المساء كذلك"

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Kim hergün (her sabah) on defa ‘Allah’tan başka ilah yoktur, O birdir, ortağı yoktur. Mülk O’nundur, hamd O’na mahsustur ve O herşeye kadirdir.*’ derse Allah ona (amel defterine) on hasenat (sevap) yazar, on günahını siler. Akşama kadar makamı on derece yükseltilir. Eğer bu kelimeleri akşam söylerse (sabaha kadar) yine aynı durum geçerlidir.”

⁵⁰⁶ İbn Hanbel, *el-Müsneğ*, XXXI, 302 (18967).

⁵⁰⁷ İbn Hanbel, *el-Müsneğ*, XXXI, 302 (dipnot).

⁵⁰⁸ Elbânî, *Da‘îfü ‘l-Câmi ‘i’s-sağîr*, s. 826 (5734).

⁵⁰⁹ İbn Hanbel, *el-Müsneğ*, XXXI, 303 (dipnot).

Bu rivayeti benzer lafızlarla Ebû Dâvud ve İbn Mâce⁵¹⁰ rivayet etmişlerdir. Ebû Dâvud'daki sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ، حَدَّثَنَا حَمَّادٌ وَوَهَيْبٌ - نَحْوَهُ - عَنْ سَهْلٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ ابْنِ أَبِي عَائِشٍ - وَقَالَ حَمَّادٌ: عَنْ أَبِي عِيَّاشٍ - أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "مَنْ قَالَ إِذَا أَصْبَحَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ، لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ، وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، كَانَ لَهُ عَدْلُ رَقِيَّةٍ مِنْ وَلَدِ إِسْمَاعِيلَ، وَكُتِبَ لَهُ عَشْرُ حَسَنَاتٍ، وَحُطُّ عَنْهُ عَشْرُ سَيِّئَاتٍ، وَرُفِعَ لَهُ عَشْرُ دَرَجَاتٍ، وَكَانَ فِي جَرَزٍ مِنَ الشَّيْطَانِ حَتَّى يُمْسِيَ، وَإِنْ قَالَهَا إِذَا أَمْسَى كَانَ لَهُ مِثْلُ ذَلِكَ حَتَّى يُصْبِحَ"⁵¹¹

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: *"Her kim sabah olduğunda 'Allah'tan başka ilah yoktur, O birdir, ortağı yoktur. Mülk onundur, hamd O'na mahsustur ve O herşeye kadirdir.' derse (bu duâ) onun için Hiz. İsmail'in (a.s) evladından bir köle âzad etmeye denk olur. Ayrıca o kimse için on hasenat (sevap) yazılır, on günahı silinir, (makamı) on derece yükseltilir. Akşama kadar şeytandan korunmuş olur. Eğer bu kelimeleri akşam söylerse, aynı şeyler onun için sabaha kadar da olur."*

Eserin muhakkiki bu rivayet için *"isnadı sahih"* değerlendirmesini yapmıştır.⁵¹² Elbânî de rivayetin *"sahih"* olduğunu söylemiştir.⁵¹³

Hadis (168/168)

من قال: "لا إله إلا الله وحده لا شريك له أحد صمد لم يلد ولم يولد ولم يكن له كفوا أحد كتب الله له ألف ألف حسنة"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: *"Kim, Allah'tan başka ilâh yoktur, O tektir, ortağı yoktur, birdir, sameddir (O hiçbir şeye muhtaç olmayıp, bütün varlıklar O'na muhtaçtır), O doğurmamış ve doğmamıştır, hiçbir şey O'na denk değildir derse, Allah o kişiye bir milyon sevap yazar."*

Bu rivayeti kaynaklarda *"(ألف ألف حسنة) bir milyon sevap"* geçtiği şekliyle tespit edemedik. Bu rivayet kaynaklarda *"(ألفي ألف حسنة) iki milyon sevap"* şeklinde yer almaktadır. Tahrîcini yaptığımız 125. hadisin mükerreridir.

⁵¹⁰ İbn Mâce, Duâ, 14 (3867).

⁵¹¹ Ebû Dâvud, Edeb, 109 (5077).

⁵¹² Ebû Dâvud, Edeb, 109 (dipnot); İbn Mâce, Duâ, 14 (dipnot).

⁵¹³ Elbânî, Sahîhu Süneni Ebî Dâvud, III, 248 (5077).

Hadis (169/169)

عن أبي كاهل رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم: "من شهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له مُسْتَيْقِنًا بما قلبه كان حقاً على الله أن يغفر له بكل مرة ذنوب سنة"

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Kim kalbi inanmış olarak Allah’tan başka ilâh olmadığına, bir olduğuna, ortağı olmadığına şehadet ederse bunu her söylediğinde; Allah üzerine, onun bir yıllık günahını bağışlaması hak olur.*”

Bu rivayet, Ukaylî’nin (v. 322/934) *ed-Du ‘afâü’l-kebîr* isimli eserinde Fazl b. Atâ’ için açtığı kısımda rivayet ettiği uzunca bir hadisin son kısmıdır. Bu yüzden biz sadece rivayetin ilgili kısmını vermekle yetineceğiz. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جُمَيْعٍ الْأُسْوَانِيُّ، بِأُسْوَانَ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ يُونُسَ، حَدَّثَنَا أَبِي (ح) وَحَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا جَدِّي مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُؤَدَّبُ، حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ عَطَاءٍ، عَنِ الْفَضْلِ بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ مَنْظُورٍ، عَنْ أَبِي مُعَاذٍ، عَنْ أَبِي كَاهِلٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "... اَعْلَمَنَّ يَا أَبَا كَاهِلٍ أَنَّهُ مَنْ شَهِدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَخَدَهُ مُسْتَيْقِنًا بِهِ كَانَ حَقًّا عَلَى اللَّهِ أَنْ يَغْفِرَ لَهُ بِكُلِّ مَرَّةٍ وَاحِدَةٍ ذُنُوبَ حَوْلٍ"⁵¹⁴

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Yâ Ebâ Kâhil sen bil ki, kim kalbi inanmış olarak Allah’tan başka ilâh olmadığına, bir olduğuna şehadet ederse bunu her söylediğinde; Allah üzerine, onun bir yıllık günahını bağışlaması hak olur.*”

Ukaylî’nin belirttiğine göre, Fazl b. Atâ’dan gelen bu rivayet, sened bakımından meçhûl ve şüphelidir (fihi nazar⁵¹⁵).⁵¹⁶ Münzirî ise (656/1258), Ebû Kâhil’den gelen bu hadisi, “*münker*” olarak kabul etmiştir.⁵¹⁷ Ayrıca İbnü’l-Cevzî ve Süyûtî, mevzû hadisleri ihtiva eden eserlerinde bu rivayeti zikretmişler ve her ikisi de Ukaylî’nin bu rivayet hakkındaki yapmış olduğu görüşü aynen kaydetmişlerdir.⁵¹⁸ Rivayetin mevzû olduğu anlaşılmaktadır.

⁵¹⁴ Ukaylî, *ed-Du ‘afâü’l-kebîr*, III, 450-51 (1502).

⁵¹⁵ Fihi nazar: Araştırılması, hemen hüküm verilmemesi gereken, tartışılabilir iş/durum. Bkz. Aydın, *Hadis İstılahları Sözlüğü*, s. 81.

⁵¹⁶ Ukaylî, *ed-Du ‘afâü’l-kebîr*, III, 450 (1502).

⁵¹⁷ Münzirî, *et-Terğîb ve’t-terhîb*, IV, 132 (14).

⁵¹⁸ İbnü’l-Cevzî, *Kitâbü’l-Mevdû ‘ât*, III, 162-63; Süyûtî, *el-Leâli’l-masnû ‘a*, II, 340.

Hadis (170/170)

قال النبي صلى الله عليه وسلم لبعض بناته الأربع زينب ورقية وأم كلثوم وفاطمة وهي أصغرهن وأفضلهن: "قولي سبحان الله وبحمده ولا حول ولا قوة إلا بالله ما شاء الله كان وما لم يشأ لم يكن أعلم أن الله على كل شيء قدير وأن الله قد أحاط بكل شيء علماً فإن من قاهن حين يُصبح خُفِظَ حتى يُمسي ومن قاهن حين يُمسي خُفِظَ حتى يُصبح"

Hız. Peygamber (s.a.v) bazı kızlarına şu duâyı öğreterek şöyle buyurmuştur: “Sabah vaktine eriştiğin zaman Allah’a hamd ederek ‘O’nu her türlü noksan sıfatlardan tenzih ederim. Güç ve kuvvet, sadece yüce ve büyük olan Allah’ın elindedir. Allah’ın dilediği olur dilemediği olmaz. (şuna) inanıyorum ki, Allah’ın herşeye gücü yeter ve Allah ilmiyle herşeyi kuşatmıştır.” diye duâ et. Çünkü bu kelimeleri sabahleyin söyleyen bir kimseyi Allah akşama kadar korur, onları akşam vakti söyleyen kimseyi de sabaha kadar korur.”

Bu rivayeti Ebû Dâvud rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ صَالِحٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ، أَنَّ سَالِمًا الْفَرَّاءَ، حَدَّثَهُ، أَنَّ عَبْدَ الْحَمِيدِ مَوْلَى بَنِي هَاشِمٍ حَدَّثَهُ، أَنَّ أُمَّهُ حَدَّثَتْهُ – وَكَانَتْ تَخْدُمُ بَعْضَ بَنَاتِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ – أَنَّ ابْنَتِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَدَّثَتْهَا: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُعَلِّمُهَا فَيَقُولُ: "قُولِي حِينَ تُصْبِحِينَ: سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ، لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ، مَا شَاءَ اللَّهُ كَانَ، وَمَا لَمْ يَشَأْ لَمْ يَكُنْ، أَعْلَمُ أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، وَأَنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا، فَإِنَّهُ مَنْ قَاهُنَّ حِينَ يُصْبِحُ خُفِظَ حَتَّى يُمَسِيَ، وَمَنْ قَاهُنَّ حِينَ يُمَسِي خُفِظَ حَتَّى يُصْبِحَ"⁵¹⁹

Hâşimoğulları’nın azatlı kölesi Abdülhamîd’in, Hız. Peygamber’in (s.a.v) kızlarından birine hizmette bulunmuş olan annesinden rivayet edildiğine göre, o şöyle demiştir: Hız. Peygamber (s.a.v) kızına şu duâyı öğreterek şöyle buyurmuştur: “Sabah vaktine eriştiğin zaman Allah’a hamd ederek ‘O’nu her türlü noksan sıfatlardan tenzih ederim. Güç ve kuvvet, sadece yüce ve büyük olan Allah’ın yardımıyla elde edilir. Allah’ın dilediği olur dilemediği olmaz. (şuna) inanıyorum ki, Allah’ın herşeye gücü yeter ve Allah ilmiyle herşeyi kuşatmıştır.” diye duâ et. Çünkü bu kelimeleri sabahleyin

⁵¹⁹ Ebû Dâvud, Edeb, 109 (5075).

söyleyen bir kimseyi Allah akşama kadar korur, onları akşam vakti söyleyen kimseyi de sabaha kadar korur.”

Eserin muhakkiki bu rivayet için “*isnadı zayıftır. Çünkü senedde bulunan Sâlim el-Ferrâe mechûl bir ravidir.*” demiştir. Elbânî de rivayetin “*zayıf*” olduğunu söylemiştir.⁵²⁰

Hadis (171/171)

عن عبد الله بن بشر رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم: "من استفتح أول نهاره بخيرٍ وختمه بخيرٍ قال الله تعالى ملائكته لا تكتبوا على عبدي ما بين ذلك"

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Kim güne hayırla başlar ve günü hayırla bitirirse Allah meleklerine şöyle buyurur: “Kulumun bu arada (günün başı ile sonu arasında) işlediği günahlarını onun için yazmayın.*”

Münzirî bu rivayeti Taberânî’nin rivayet ettiğini bildirmiş ve “*isnadı hasen*” demiştir.⁵²¹ Aynı şekilde Heysemî de bu hadisi Taberânî’ye nisbet ederek, senedinde bulunan Cerrâh b. Yahyâ el-Müezzîn’i tanımadığını ancak diğer râvilerin “*sika*” olduğunu belirtmiştir.⁵²² Cerrâh b. Yahyâ el-Müezzîn hakkında; Yahyâ b. Maîn ve Nesâî “*leyse bihi be’s*”, Ebû Hâtım er-Râzî de “*sâlihu’l-hadîs*” demiştir.⁵²³ Rivayetin hasen olduğu anlaşılmaktadır.

Ancak biz rivayeti Taberânî’nin eserlerinde tespit edemedik. Muhtemelen bu rivayet, *el-Mu‘cemü’l-kebîr*’in mefkûd (kayıp) ciltlerindedir.

Hadis (172/172)

حديث: "من صلى علي حين يُصبح عشراً وحين يُمسي عشراً أدركته شفاعتي"

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Kim sabah ve akşam on defa bana salavat getirirse (kıyamet günü) şefaata ulaşır.*”

⁵²⁰ Elbânî, *Da‘îfü Süneni Ebî Dâvud*, s. 413 (5075).

⁵²¹ Münzirî, *et-Terğîb ve’t-terhîb*, I, 259 (22).

⁵²² Heysemî, *Mecma‘u’z-zevâid*, X, 112.

⁵²³ İbn Hacer, *Tehzîbü’t-tehzîb*, II, 68 (109).

Heysemî, Taberânî'nin bu hadisi iki ayrı senedle rivâyet ettiğini, bu senedlerden birinin “ceyyid” olduğunu, ricâlinin de “sika” olduğunu söylemiştir.⁵²⁴ Ancak Irâkî bu senedde “*inkitâ*” olduğunu belirtmiştir.⁵²⁵ Nitekim Münâvî de Heysemî'nin rivayet hakkındaki bu görüşünü naklettikten sonra ona katılmayarak senedde “*inkitâ*” olduğunu çünkü haberi Ebu'd-Derdâ'dan nakleden râvinin ondan semâ'ının olmadığını söylemiştir.⁵²⁶ Elbânî de rivayetin “*zayıf*” olduğunu belirtmiştir.⁵²⁷ Ancak biz bu rivayeti Taberânî'nin eserlerinde tespit edemedik. Muhtemelen bu rivayet, *el-Mu'cemü'l-kebîr*'in mefkûd (kayıp) ciltlerindedir.

2. Bab: Muhabbet

Hadis (1/173)

عن النبي صلى الله عليه وسلم: "اللهم صل على أبي بكر فإنه يحبك ويحب رسولك"

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Allah’ım Ebû Bekir’e salât eyle. Muhakkakki o seni ve rasûlünü sever.”

Bu rivayeti Ebû Bekr Ahmed b. Muhammed b. Hârûn el-Hallâl (v. 311/923), *Kitâbü's-sünne* isimli eserinde rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

أَخْبَرَنِي عَبْدُ الْمَلِكِ، قَالَ: ثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: ثَنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنِ ابْنِ يُخَايِمٍ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

قَالَ: "اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى أَبِي بَكْرٍ؛ فَإِنَّهُ يُحِبُّكَ وَيُحِبُّ رَسُولَكَ"⁵²⁸

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Allah’ım Ebû Bekir’e salât eyle. Muhakkak ki o seni ve rasûlünü sever.”

Bu eserin muhakkiki rivayetin “*sahih*” olduğunu söylemiştir.⁵²⁹ Ancak İbn Yühâmir es-Seksekî muhadramdır. Bu durumda rivayet mürseldir.

⁵²⁴ Heysemî, *Mecma'u'z-zevâid*, X, 120.

⁵²⁵ Irâkî, *el-Muğnî*, I, 314 (1183).

⁵²⁶ Münâvî, *Feydü'l-kadîr*, VI, 169-70 (8811).

⁵²⁷ Elbânî, *Da'îfü't-Terğîb ve't-terhîb*, I, 200 (396).

⁵²⁸ Hallâl, Ebû Bekr Ahmed b. Muhammed b. Hârûn, *Kitâbü's-sünne*, thk. Atiyye ez-Zahrânî, Dâru'r-Râye, Riyad 1989, II, 308 (379).

⁵²⁹ Hallâl, *Kitâbü's-sünne*, II, 308 (379).

Hadis (2/174)

عن النبي صلى الله عليه وسلم: "أبو بكر وزيري والقائم في أمتي بعدي"

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Ebû Bekir vezirimdir ve benden sonra ümmetimin başına kâimdir.*”

Bu rivayet ziyadesiyle Ebû Nuaym el-İsfahânî'nin (v. 430/1038) *Fedâilü'l-hülefâi'l-erba'a ve gayrihim* isimli eserinde Câbir'den gelen tarikke rivayet edilmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ إِيمَلَاءَ سَنَةِ خَمْسِينَ وَثَلَاثِينَ ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ الْجَوْهَرِيُّ، ثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ الرَّبِيعِ النَّهْدِيُّ، ثَنَا كَادُخُ بْنُ رَحْمَةَ، ثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ أَبِي جَعْفَرٍ، عَنْ أَبِي الرُّبَيْعِ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أَبُو بَكْرٍ وَزِيرِي وَالْقَائِمُ فِي أُمَّتِي مِنْ بَعْدِي، وَعُمَرُ حَبِيبِي يَنْطِقُ عَلَى لِسَانِي، وَأَنَا مِنْ عُثْمَانَ، وَعُثْمَانُ مِنِّي، وَعَلِيٌّ أَخِي وَصَاحِبُ لَوَائِي، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ"⁵³⁰

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Ebû Bekir vezirimdir ve benden sonra ümmetimin başına kâimdir. Ömer, habibimdir, benim lisanım üzere konuşur. Ben Osman'dan, Osman da bendendir, Ali kardeşimdir, sancağımın sahibidir.*”

İbnü'l-Cevzî rivayetin “*mevzû*” olduğunu söylemiş ayrıca senedde bulunan Kâdih b. Rahme hakkında da “*leyse bi-şey*” demiştir.⁵³¹

Hadis (3/175)

قال صلى الله عليه وسلم: "لا يؤمن أحدكم حتى أكون أحب إليه من ولده ووالده والناس أجمعين"

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Sizden birinize, ben kendisine çocuklarından, ailesinden ve tüm insanlardan daha sevgili olmadıkça kâmil manada iman etmiş olmaz.*”

Bu rivayeti Müslim, Nesâî⁵³² ve İbn Mâce⁵³³ rivayet etmişlerdir. Müslim'deki sened ve metin şöyledir.

⁵³⁰ Ebû Nuaym el-İsfahânî, Ahmed b. Abdillâh b. İshâk, *Fedâilü'l-hülefâi'l-erba'a ve gayrihim*, thk. Sâlih b. Muhammed el-Akîl, Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrût 1997, s. 179 (233).

⁵³¹ İbnü'l-Cevzî, *Kitâbü'l-Mevdû'ât*, I, 404.

⁵³² Nesâî, İmân ve Şerâih, 19 (5013).

⁵³³ İbn Mâce, Sünnet, 9 (67).

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى وَابْنُ بَشَّارٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ. حَدَّثَنَا شُعْبَةُ. قَالَ: سَمِعْتُ قَتَادَةَ يُحَدِّثُ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى أَكُونَ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ وَلَدِهِ وَوَالِدِهِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ"⁵³⁴

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Sizden birinize, ben kendisine çocuklarından, ailesinden ve tüm insanlardan daha sevgili olmadıkça kâmil manada iman etmiş olmaz.”

Elbânî rivayetin “sahih” olduğunu söylemiştir.⁵³⁵

Hadis (4/176)

قال صلى الله عليه وسلم: "من أعرض عن صاحب بدعة أمّنه الله يوم القيامة من الفرع الأكبر ومن سلم على صاحب بدعة ولقيته بالبشر واستقبله بما يسره فقد استخف بما أنزل الله على محمد صلى الله عليه وسلم"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Kim bir bid‘at sahibinden yüz çevirirse, Allah onu kıyamet gününde büyük korkudan emin kılar. Kim de bir bid‘at sahibine selam verirse ve onu güler yüzle karşılarsa ve onu sevindirecek şekilde yönelirse Allah’ın ve Muhammed’in (s.a.v) indirdiğini hafife almış olur.”

Bu rivayeti benzer lafızlarla ve ziyadesiyle Ebu’l-Fazl Ubeydullah b. Abdurrahman b. Muhammed ez-Zührî (v. 381/991), *Hadîsü ez-Zührî* isimli eserinde rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْفَضْلِ الزُّهْرِيُّ، نا جَعْفَرُ بْنُ أَحْمَدَ، نا عَلِيُّ بْنُ دَاوُدَ الْقَنْطَرِيُّ، نا رَوْحُ بْنُ أَبِي سَعْدٍ، نا الْحَسَنُ بْنُ خَالِدٍ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ أَبِي رَوَّادٍ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ أَعْرَضَ بَوَّحِهِ عَنْ صَاحِبِ بَدْعَةٍ بُغْضًا لَهُ، مَلَأَ اللَّهُ قَلْبَهُ يُمْنًا وَإِيمَانًا، وَمَنْ انْتَهَرَ صَاحِبَ بَدْعَةٍ أَمَّنَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْفَرَجِ الْأَكْبَرِ، وَمَنْ أَهَانَ صَاحِبَ بَدْعَةٍ رَفَعَهُ اللَّهُ مِائَةَ دَرَجَةٍ، وَمَنْ سَلَّمَ عَلَى صَاحِبِ بَدْعَةٍ أَوْ لَقِيَهُ بِبُشْرٍ أَوْ اسْتَقْبَلَهُ بِمَا يَسُرُّهُ، فَقَدْ اسْتَخَفَّ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ"⁵³⁶

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Kim kendisine buğzederek bid‘at sahibinden yüz çevirirse, Allah o kimsenin kalbini emniyet ve iman ile doldurur. Kim bid‘at sahibini azarlarsa Allah onu büyük korku gününde emin kılar. Kim bir bid‘at

⁵³⁴ Müslim, İmân, 70 (44).

⁵³⁵ Elbânî, *Sahîhu Terğîb ve’t-terhîb*, II, 577 (2314).

⁵³⁶ Zührî, Ebu’l-Fazl Ubeydullah b. Abdurrahman b. Muhammed, *Hadîsü ez-Zührî*, thk. Hasen b. Muhammed b. Alî, Dâru Edvâi’s-Selef, Riyad 1998, s. 188-89 (147).

sahibini hor görürse, Allah onun makamını yüz derece yükseltir. Kim de bir bid‘at sahibine selam verirse veya onu güler yüzle karşılar ya da onu sevindirecek şekilde yönelirse, Allah’ın ve Muhammed’in (s.a.v) indirdiğini hafife almış olur.”

İbnü’l-Cevzî bu rivayetin “batıl” ve “mevzû” olduğunu söylemiştir.⁵³⁷

Hadis (5/177)

قال صلى الله عليه وسلم: "أفضل الأعمال الحُب في الله والبُغْض في الله"

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Amellerin Allah’a en sevimli geleni Allah için sevmek ve Allah için buğz etmektir.”

Bu rivayeti, Ebû Dâvud (v. 275/888), Ebî Zer’den gelen şu tarikle rivayet etmiştir.

حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ، حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ أَبِي زَيْدٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ رَجُلٍ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أَفْضَلُ الْأَعْمَالِ: الْحُبُّ فِي اللَّهِ وَالْبُغْضُ فِي اللَّهِ"⁵³⁸

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Amellerin Allah’a en sevimli geleni Allah için sevmek ve Allah için buğz etmektir.”

Ebû Dâvud’un muhakkiki Şu‘ayb el-Arnaût rivayetin isnadının “zayıf” olduğunu çünkü senedde bulunan Yezîd b. Ebî Yezîd’in “zayıf” bir ravi olduğunu zikretmiştir.⁵³⁹ Elbânî de hadis hakkında “zayıf” hükmünü vermiştir.⁵⁴⁰

Hadis (6/178)

عن النبي صلى الله عليه وسلم: "قال الله تعالى: المتحابون بجلالي في ظل عرشي يوم القيامة يوم لا ظل إلا ظلي"

Bir hadîs-i kudsîde Yüce Allah şöyle buyurmuştur: “Benim celâlim için birbirini sevenler, gölgemden başka gölgenin bulunmadığı Kıyamet gününde kendi arşımın gölgesinde gölgeleneceklerdir.”

⁵³⁷ İbnü’l-Cevzî, *Kitâbü’l-Mevdû‘ât*, I, 270-71.

⁵³⁸ Ebû Davûd, *Sünnet*, 3 (4599).

⁵³⁹ Ebû Davûd, *Sünnet*, 3 (dipnot).

⁵⁴⁰ Elbânî, *Da‘îfü Süneni Ebî Dâvud*, s. 381 (4599).

Hadisi Ahmet b. Hanbel, *el-Müsned*'de rivayet etmiştir. Sened ve metin şu şekildedir.

حَدَّثَنَا هَيْثَمُ بْنُ خَارِجَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ عَبَّاسٍ يَغْنِي إِسْمَاعِيلَ، عَنْ صَفْوَانَ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مَيْسَرَةَ، عَنْ الْعُرْبَاضِ بْنِ سَارِيَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: الْمُتَحَابُّونَ بِجَلَالِي فِي ظِلِّ عَرْشِي يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلِّي"⁵⁴¹

Bir hadîs-i kudsîde Yüce Allah şöyle buyurmuştur: “Benim celâlim için birbirini sevenler gölgemden başka gölgenin bulunmadığı gün, kendi arşımın gölgesinde gölgeleneceklerdir.”

Münzirî bu rivayet için, isnadının “ceyyid” olduğunu söylemiştir.⁵⁴² Eserin muhakkiki olan Şu‘ayb el-Arnaût da rivayet hakkında “*sahih li-gayrihi*”, “*isnadi hasen*” demiştir.⁵⁴³ Elbânî ise rivayete “*sahih*” hükmünü vermiştir.⁵⁴⁴

Hadis (7/179)

عن ابن مسعود رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم: "الْمُتَحَابُّونَ فِي اللَّهِ عَلَى يَاقُوتَةِ حِمْرَاءَ عَلَى رَأْسِ عُمُودٍ عَلَيْهِ سَبْعُونَ أَلْفَ عُرْفَةٍ يُشْرَفُونَ عَلَى أَهْلِ الْجَنَّةِ يُضِيءُ حُسْنُهُمْ لِأَهْلِ الْجَنَّةِ كَمَا تُضِيءُ الشَّمْسُ لِأَهْلِ الدُّنْيَا فَيَقُولُ أَهْلُ الْجَنَّةِ انْطَلِقُوا بِنَا إِلَى الْمُتَحَابِّينَ فِي اللَّهِ فَإِذَا أَشْرَفُوا عَلَيْهِمْ أَضَاءَ حُسْنُهُمْ لِأَهْلِ الْجَنَّةِ ثِيَابُهُمُ السُّنْدُسُ مَكْتُوبٌ عَلَى جَبَاهِهِمْ هَؤُلَاءِ الْمُتَحَابُّونَ فِي اللَّهِ"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Allah için birbirini sevenler kırmızı yakuttan bir sütun üzerine kurulmuş yetmiş bin balkondan cennet ehlini seyrederek. Güneş dünya halkını aydınlattığı gibi, onların güzellikleri ve nuru da cennet halkını aydınlatır. Cennet ehli, bizi birbirini Allah için sevenlere götürün derler. Onları (Allah için birbirini sevenleri) seyrettiklerinde onların güzellikleri cennet ehlini aydınlatır. Onların elbiseleri ince atlastandır. Alınlarının üzerinde ‘onlar birbirini Allah için sevenlerdir.’ yazılıdır.”

Bu rivayeti benzer lafızlarla Hakîm et-Tirmizî (v. 320/932), *Nevâdiru'l-usûl*'de senedsiz olarak İbn Mes'ûd'dan rivayet etmiştir. Rivayetin metni şu şekildedir.

⁵⁴¹ İbn Hanbel, *el-Müsned*, XXVIII, 389-90 (17158).

⁵⁴² Münzirî, *et-Terğîb ve't-terhîb*, IV, 12 (20).

⁵⁴³ İbn Hanbel, *el-Müsned*, XXVIII, 390 (dipnot).

⁵⁴⁴ Elbânî, *Sahîhu't-Terğîb ve't-terhîb*, III, 163 (3024).

ابن مسعود رضي الله عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: "إن المتحابين في الله لعلى عمود من ياقوتة حمراء، في رأس العمود سبعون ألف غرفة يضيء حسنهم أهل الجنة كما تضيء الشمس أهل الدنيا يقول بعضهم لبعض انطلقوا بنا ننظر إلى المتحابين في الله فإذا أشرفوا عليهم أضاء حسنهم أهل الجنة كما تضيء الشمس أهل الدنيا عليهم ثياب خضر من سندس مكتوب على جباههم هؤلاء المتحابون في الله" ⁵⁴⁵

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Allah için birbirini sevenler kırmızı yakuttan bir sütun üzerine kurulmuş yetmiş bin balkondan cennet ehlini seyredeler. Güneş dünya halkını aydınlattığı gibi, onların güzellikleri ve nuru da cennet halkını aydınlatır. Cennet ehlinden bazıları bazısına ‘gelin de şu Allah için birbirini sevenleri görelim.’ derler. Onları (Allah için birbirini sevenleri) seyrettiklerinde onların güzellikleri, güneşin dünya halkını aydınlattığı gibi cennet ehlini aydınlatır. Onların elbiseleri yeşil ince atlastandır. Alınlarının üzerinde ‘onlar birbirini Allah için sevenlerdir.’ yazılıdır.”

Irâkî bu hadisin Hakîm et-Tirmizî tarafından *Nevâdiru'l-usûl*'de rivayet edildiğini ve senedinin “zayıf” olduğunu söylemiştir. ⁵⁴⁶

Hadis (8/180)

عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: "في الجنة عمد من ياقوتة عليها غرف من زبرجد لها أبواب مفتحة تضيء كما تضيء الكواكب قبل: يا نبي الله من يسكنها؟ قال: المتحابون في الله و المتلاقون في الله"

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Cennette yakuttan direkler üzerinde zebercedden odalar vardır. Odalarda yıldızlar gibi aydınlık veren açılmış kapılar vardır.” H. Peygamber’e (s.a.v): “Ey Allah’ın Rasûlü buralarda kimler oturuyor/yaşıyor.” denildi. H. Peygamber (s.a.v) şöyle cevap verdi: “Allah için birbirini sevenler ve Allah için birbiriyle görüşenler.”

Bu rivayet Abdülhâlik Bezzâr’ın (v. 292/905) *el-Müsned*’inde geçmektedir. Sened ve metin şöyledir.

⁵⁴⁵ Hakîm et-Tirmizî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Alî b. Hasen, *Nevâdiru'l-usûl fî ehâdîsi'r-rasûl*, thk. Abdurrahman Umeyre, Dâru'l-Ceyl, Beyrût 1992, II, 38.

⁵⁴⁶ Irâkî, *el-Muğnî*, I, 468 (1777).

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ ابْنِ الرُّوَاسِ قَالَ: حَدَّثَنَا الْمُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي حُمَيْدٍ عَنْ مُوسَى بْنِ وَرْدَانَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "إِنَّ فِي الْجَنَّةِ لَعَمَدًا مِنْ يَاقُوتٍ عَلَيْهَا غُرَفٌ مِنْ زَبَرْجَدٍ لَهَا أَبْوَابٌ مَفْتُحَةٌ نَضِيءٌ كَمَا يَضِيءُ الْكَوْكَبُ الدَّرِّيُّ" قَالَ قُلْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ مَنْ يَسْكُنُهَا؟ قَالَ: "الْمُتَحَابُّونَ فِي اللَّهِ الْمُتَبَاذِلُونَ فِي اللَّهِ وَالْمُتَلَاقُونَ فِي اللَّهِ"⁵⁴⁷

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Cennette yakuttan direkler üzerinde zebercedden odalar vardır. Odalarda parıldayan yıldızlar gibi aydınlık veren açılmış kapılar vardır.” Râvî diyor ki: “Biz buralarda kimler oturuyor/yaşıyor, dedik.” Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle cevap verdi: “Allah için birbirini sevenler, Allah için ihsanda bulunanlar (cömertlik edenler) ve Allah için birbiriyle görüşenler.”

Heysemî senedde bulunan Muhammed b. Ebî Humeyd’in “zayıf” olduğunu söylemiştir.⁵⁴⁸ Elbânî de rivayetin sıhhati hakkında “zayıf” hükmünü vermiştir.⁵⁴⁹

Hadis (9/181)

"ما من عبد أتى أخاه يزوره في الله إلا ناداه مناد من السماء أن طبت وطابت لك الجنة، و قال تعالى في ملكوت عرشه: عبدي زارني على قراه فلم يرض بثواب له دون الجنة"

“Herhangi bir kul, kardeşini Allah rızası için ziyaret etmeye gelirse gökten bir münâdi seslenir: ‘Ne güzel oldu, cenneti hak ettin.’ Allah da şöyle buyurur: ‘Kulum beni ziyaret etti. Ağırlaması bana aittir. Ona, cennetten başka bir karşılığa razı olmam.’”

Bu rivayet benzer lafızlarla Abdülhâlik Bezzâr’ın *el-Müsne'd*’inde ve Ebû Ya‘lâ’nın *el-Müsne'd*’inde, Yusûf b. Ya‘kûb’dan gelen tarikî rivayet edilmiştir. Bezzârın *el-Müsne'd*’indeki sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا السَّكَنُ بْنُ سَعِيدٍ: نَا يَوْسُفَ بْنَ يَعْقُوبَ الضَّبْعِيِّ: نَا مَيْمُونُ بْنُ عَجْلَانَ، عَنْ مَيْمُونِ بْنِ سَيَّاهٍ، عَنْ أَنَسٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "مَا مِنْ عَبْدٍ مُسْلِمٍ أَتَى أَخَاهُ لَمْ يَزُورْهُ فِي اللَّهِ إِلَّا نَادَاهُ مُنَادٍ مِنَ السَّمَاءِ أَنَّ طِبْتَ وَطَابَتْ لَكَ الْجَنَّةُ، وَإِلَّا قَالَ اللَّهُ فِي مَلَكُوتِ عَرْشِهِ: عَبْدِي زَارَ فِيَّ، وَعَلَيَّ قَرَاهُ، فَلَمْ يَرْضَ اللَّهُ لَهُ بِثَوَابٍ دُونَ الْجَنَّةِ"⁵⁵⁰

⁵⁴⁷ Bezzâr, *el-Müsne'd*, XV, 282 (8776).

⁵⁴⁸ Heysemî, *Mecma‘u z-zevâid*, X, 278.

⁵⁴⁹ Elbânî, *Da ‘îfü t-Terğîb ve t-terhîb*, II, 268 (1782).

⁵⁵⁰ Bezzâr, *el-Müsne'd*, XIII, 101-2 (6466).

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Herhangi bir kul, kardeşini Allah rızası için ziyaret etmeye gelirse gökten bir münâdi seslenir: ‘Ne güzel oldu, cenneti hak ettin.’ Allah da şöyle buyurur: ‘Kulum beni ziyaret etti. Ağırması bana aittir. Ona, cennetten başka bir karşılığa razı olmam.’”

Ebû Ya‘lâ’nın *el-Müsned*’indeki rivayette ise Bezzâr’ın *el-Müsned*’indeki rivayetin senedinde yer alan es-Seken b. Saîd yerine İbrâhîm b. Muhammed b. Ar‘are bulunmaktadır.⁵⁵¹

Münzirî bu rivayeti Bezzâr ve Ebû Ya‘lâ’ya nisbet ederek “*isnadı ceyyid*” demiştir.⁵⁵² Heysemî de rivayeti Bezzâr ve Ebû Ya‘lâ’nın beraber rivayet ettiğini; Ebû Ya‘lâ’nın rivayetinin, Meymûn b. Aclân hariç ricâlinin “*sahîh ricâli*” olduğunu Meymûn b. Aclân’ın ise “*sika*” bir ravi olduğunu söylemiştir.⁵⁵³ Elbânî de rivayetin sıhhatinin “*hasen sahih*” olduğunu söylemiştir.⁵⁵⁴ Yapılan değerlendirmeler neticesinde rivayetin hasen olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü rivayetin her iki tarikinde de bulunan Meymûn b. Aclân hakkında Ebû Hâtim “*şeyh*” demiştir.⁵⁵⁵

Hadis (10/182)

"إذا زار المسلم أخاه المسلم شيعه سبعون ألف ملك يصلون عليه يقولون اللهم كما وصله فيك فضله"

“Bir müslüman, diğer bir müslüman kardeşini ziyaret ederse, ona kendisine duâ eden yetmiş bin melek eşlik eder. Melekler şöyle derler: ‘Allah’ım o nasıl senin rızan için kardeşini ziyaret etti ise sen de ona rahmet et.’”

Bu rivayeti Taberânî, *el-Mu‘cemü’l-evsat*’ta rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

⁵⁵¹ Ebû Ya‘lâ, *el-Müsned*, VII, 166 (4140).

⁵⁵² Münzirî, *et-Terğîb ve’t-terhîb*, III, 247 (3).

⁵⁵³ Heysemî, *Mecma‘u’z-zevâid*, VIII, 173.

⁵⁵⁴ Elbânî, *Sahîhu’t-Terğîb ve’t-terhîb*, II, 689-90 (2579).

⁵⁵⁵ İbn Ebî Hâtim, *el-Cerh ve’t-ta’dil*, VIII, 239 (1080).

حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ زَكْرِيَّا: نا عَمْرُو بْنُ الْحَصَنِ: نا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَلَاتَةَ: نا عُثْمَانُ بْنُ عَطَاءٍ الْخُرَاسَانِيُّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ مَالِكِ بْنِ يُحَاوِرٍ. عَنْ لَقِيطِ بْنِ عَامِرٍ أَبِي رَزِينَ الْعِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "يَا أَبَا رَزِينَ، إِنَّ الْمُسْلِمَ إِذَا زَارَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ شَيَعُهُ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ يُصَلُّونَ عَلَيْهِ، يَقُولُونَ: اللَّهُمَّ كَمَا وَصَلَهُ فِيكَ فَصَلِّهِ"⁵⁵⁶

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Ey Ebû Rezîn! Bir müslüman, diğer bir müslüman kardeşini ziyaret ederse, ona kendisine duâ eden yetmiş bin melek eşlik eder. Melekler şöyle derler: ‘Allahım o nasıl senin rızan için kardeşini ziyaret etti ise sen de ona rahmet et.’”

Heysemî, senedde bulunan Amr b. el-Hüseyn’in “metrûk” olduğunu söylemiştir.⁵⁵⁷ Elbânî de rivayet için “daîfün cidden” demiştir.⁵⁵⁸

Hadis (11/183)

قال أبو مسلم الخولاني واسمه عبد الله بن ثوب لمعاذ بن جبل: إني أحبك في الله فقال أبشر فإني سمعت النبي صلى الله عليه وسلم يقول: "يُنْصَبُ لَطَائِفُ مَنْ أُمِّي كِرَاسٍ حَوْلَ الْعَرْشِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَجُوهُهُمْ كَالْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَذْرِ يَفْزَعُ مِنْهُ النَّاسُ وَلَا يَفْزَعُونَ وَيَخَافُ النَّاسُ وَلَا يَخَافُونَ وَهُمْ أَوْلِيَاءُ اللَّهِ الَّذِينَ لَا خَوْفَ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ" قيل: يا نبي الله من هم؟ قال: "الْمُتَحَابُّونَ فِي اللَّهِ"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Kıyâmet günü ümmetimden bir cemaat için arşın etrafına kürsüler konulur. Yüzleri ayın on dördü gibi parlar. Kıyametin dehşetinden insanlar ürker, onlar ürkmeyizler. İnsanlar o gün korku içindedir, onlar ise rahattırlar. Onlar, Allah Teâlâ’nın, kendilerine hiç korku bulunmayan ve hiç üzülmeyecek olan dostlarıdır. Denildi ki: ‘Yâ Rasûlallah onlar kimlerdir?’ Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle cevap verdi: ‘Allah için birbirini sevenlerdir.’”

Rivayeti kaynaklarda bulamadık.

Hadis (12/184)

عن النبي صلى الله عليه وسلم: "حُبَّ إِلِي مِنْ دُنْيَاكُمْ ثَلَاثٌ: الطَّيِّبُ وَالنِّسَاءُ وَقِرَّةٌ عَيْنِي فِي الصَّلَاةِ"

⁵⁵⁶ Taberânî, el-Mu‘cemü’l-evsat, VIII, 176-77 (8320).

⁵⁵⁷ Heysemî, Mecma‘u’z-zevâid, VIII, 173.

⁵⁵⁸ Elbânî, Da‘îfü’t-Terğîb ve’t-terhîb, II, 162 (1529).

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Bana dünyadan üç şey sevdirdi: Bunlar; kadın, güzel koku ve gözüümün nuru namaz.*”

Bu rivayeti benzer lafızlarla Nesâî, Enes b. Mâlik tarikiyle rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

أَخْبَرَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ عِيْسَى الْقُومِسِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا عَفَّانُ بْنُ مُسْلِمٍ قَالَ: حَدَّثَنَا سَلَامٌ أَبُو الْمُنْذِرِ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "حُبِّبَ إِلَيَّ مِنَ الدُّنْيَا النِّسَاءُ وَالطِّيبُ، وَجُعِلَ قُرَّةُ عَيْنِي فِي الصَّلَاةِ"⁵⁵⁹

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Bana dünyadan kadın ve güzel koku sevdirdi. Namaz ise gözüümün nuru kılındı.*”

İrâkî bu rivayet için “*isnadı ceyyid*” demiştir.⁵⁶⁰ Elbânî de “*hasen sahih*” hükmünü vermiştir.⁵⁶¹ İbn Hacer, rivayetin senedinde bulunan Sellâm Ebü'l-Münzir hakkında “*sadûk yehim (yanılır bir sadûktur)*” demiştir.⁵⁶² Rivayetin hasen olduğu anlaşılmaktadır.

Hadis (13/185)

قوله صلى الله عليه وسلم: "من أحبني كان معي في الجنة"

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Kim beni severse cennette benimle beraber olur.*”

Bu rivayet, Tirmizî’de geçen bir hadisin bir son kısmıdır. Tirmizî’deki sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ حَاتِمٍ الْأَنْصَارِيُّ الْبَصْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْأَنْصَارِيُّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، قَالَ: قَالَ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "يَا بُنَيَّ إِنْ قَدَرْتَ أَنْ تُصْبِحَ وَتُمْسِيَ لَيْسَ فِي قَلْبِكَ غَشٌّ لِأَخِيذٍ فَافْعَلْ" ثُمَّ قَالَ لِي: "يَا بُنَيَّ وَذَلِكَ مِنْ سُنَّتِي، وَمَنْ أَحْيَا سُنَّتِي فَقَدْ أَحْبَبَنِي، وَمَنْ أَحْبَبَنِي كَانَ مَعِيَ فِي الْجَنَّةِ"⁵⁶³

⁵⁵⁹ Nesâî, İşretü'n-Nisâ, 1 (3939).

⁵⁶⁰ İrâkî, *el-Muğnî*, II, 618-19 (23).

⁵⁶¹ Elbânî, *Sahîhu Süneni 'n-Nesâî*, III, 57 (3949).

⁵⁶² İbn Hacer, *Takrîbü't-tehzîb*, s. 426 (2720).

⁵⁶³ Tirmizî, İlm, 16 (2678).

Enes b. Mâlik şöyle demiştir: “*Rasûlullah (s.a.v) bana şöyle buyurdu: ‘Ey oğulcuğum hiçbir kimseye karşı kalbinde bir hile beslemeden sabahlamaya ve akşamlamaya gücün yeterse bunu kesinlikle yap.’ Sonra bana şöyle dedi: ‘Ey oğulcuğum bu benim sünnetimdir. Kim benim sünnetimi yaşatırsa beni sevmiş olur, kim de beni severse cennette benimle beraber olur.’*”

Tirmizî bu rivayet hakkında, “*bu hadis bu şekliyle hasen garibtir.*” demiştir. Elbânî ise rivayetin “*zayıf*” olduğunu söylemiştir.⁵⁶⁴ Çünkü rivayetin senedinde bulunan Alî b. Zeyd zayıf bir ravidir. Yahyâ b. Maîn onun hakkında “*leyse bi-şey*”, İclî “*lâ be’s bih, leys bi’l-kavî, yükteb hadîsühü*”, Ebû Hâtim “*lâ yühteccu bih*”, Nesâî ise “*zayıf*” demiştir.⁵⁶⁵ Yapılan değerlendirmeler neticesinde rivayetin zayıf olduğu anlaşılmaktadır.

Hadis (14/186)

قال نبي صلى الله عليه وسلم: "المرء مع من أحب"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Kişi sevdiğiyle beraberdir.*”

Hadisi Buhârî ve Müslim⁵⁶⁶ birlikte İbn Mes‘ûd’dan gelen tarikile rivayet etmişlerdir. Bu hadis *muttefekun aleyh*’tir. Buhârî’deki sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ خَالِدٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ سُلَيْمَانَ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ: عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: "الْمَرْءُ مَعَ مَنْ أَحَبَّ"⁵⁶⁷

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Kişi sevdiğiyle beraberdir.*”

Hadis (15/187)

عنه صلى الله عليه وسلم: "من أحبني كان معي في الجنة"

⁵⁶⁴ Elbânî, *Da ‘İfû Süneni’ t-Tirmizî*, s. 273 (2678).

⁵⁶⁵ İbn Hacer, *Tehzîbü t-tehzîb*, VII, 323 (544).

⁵⁶⁶ Müslim, *Bir ve’s-sıla ve edeb*, 165 (2640).

⁵⁶⁷ Buhârî, *Edeb*, 96 (6168, 6169, 6170).

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Kim beni severse cennette benimle beraber olur.*”

Tahrîcini yaptığımız 185 numaralı hadisin mükerreridir.

Hadis (16/188)

عنه صلى الله عليه وسلم: "من أحب أصحابي و أزواجي وأهل بيتي و لم يطعن في أحد منهم وخرج من الدنيا على محبتهم كان معي في درجتي يوم القيامة"

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Kim benim ashabımı, zevcelerimi ve ehli beytimi severse, onlardan birini incitmez ve kalbinden dünya sevgisini çıkarırsa kıyamet günü derece bakımından benimle beraberdir.*”

Rivayeti kaynaklarda bulamadık.

Hadis (17/189)

عن النبي صلى الله عليه وسلم: "سألتُ ربي عز وجل فيما اختلف فيه أصحابي فأوحى إلي أصحابك يا محمد عندي بمنزلة النجوم بعضها أضوأ من بعض فمن أخذ شيئاً فيما هم عليه من اختلافهم فهو على هدى"

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Ben rabbime (benden sonra) ashabımın ihtilaf edeceği şeyler hususunda sordum.*” Allah bana vahyetti: “*Ey Muhammed senin ashabın benim indimde gökteki yıldızlar gibidir. Bazısı bazısından daha parlak veya aydınlıktır. Her kim onların ihtilafından birşey alsa o benim indimde doğru yol üzeredir.*”

Bu rivayeti Ukberî (v. 387/997) *el-İbâne* isimli eserinde rivayet etmiştir.

حَدَّثَنِي أَبُو صَالِحٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ ثَابِتٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْأَخْوَصِ. وَحَدَّثَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحُسَيْنُ بْنُ صَفْوَانَ الْبَرْذَعِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو إِسْمَاعِيلَ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ السُّلَمِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا نَعِيمُ بْنُ حَمَّادٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ زَيْدٍ الْعَمِّيُّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "سَأَلْتُ رَبِّي عَزَّ وَجَلَّ فِيمَا يَخْتَلِفُ فِيهِ أَصْحَابِي مِنْ بَعْدِي" قَالَ:

فَقَالَ لِي: يَا مُحَمَّدُ إِنَّ أَصْحَابَكَ عِنْدِي بِمَنْزِلَةِ النُّجُومِ فِي السَّمَاءِ بَعْضُهَا أَضْوَأُ مِنْ بَعْضٍ فَمَنْ أَخَذَ بِشَيْءٍ مِمَّا هُمْ عَلَيْهِ مِنْ اخْتِلَافِهِمْ فَهُوَ عِنْدِي عَلَى هُدًى⁵⁶⁸

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Ben rabbime benden sonra ashabımın ihtilaf edeceği şeyler hususunda sordum*” Allah bana dedi ki: “*Ey Muhammed senin ashabın benim indimde gökteki yıldızlar gibidir. Bazısı bazısından daha parlak veya aydınlıktır. Her kim onların ihtilafından birşey alsın o benim indimde doğru yol üzeredir.*”

Zehebî bu rivayetin “*batıl*” olduğunu söylemiştir.⁵⁶⁹ Elbânî de rivayetin “*mevzû*” olduğunu söylemiştir.⁵⁷⁰

Hadis (18/190)

عن النبي صلى الله عليه وسلم: "ألا وإن لله آنية في الأرض وهي القلوب، فأحبها إلى الله أصفاهها وأصلبها وأرقها، أصفاهها من الذنوب وأصلبها في الدين وأرقها على الإخوان"

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Bilmiş ol ki Allah’ın yeryüzünde kapları vardır. Onlar kalplerdir. Bu kalplerden Allah’a en sevimlisi; en sağlam, en temiz ve en yumuşak kalplerdir. Yani dini konularda en sağlam olan kalpler, inançta en temiz olan kalpler ve müslüman kardeşlerine karşı en yumuşak olan kalpler.*”

Bu rivayet bu şekliyle Gazzâlî’nin *el-İhyâ*’sında yer almaktadır.⁵⁷¹ Hadis kitaplarında ise bu lafızlarla nakledilen bir habere rastlayamadık. Ancak anlam olarak bu rivayete yakın Taberânî’nin *Müsnedü’ş-Şâmiyyîn*’inde el-Havlânî’den gelen tarikile rivayet edilmiş başka bir hadis tespit ettik. *el-İhyâ*’nın tahrîcini yapan Irâkî’de yukardaki hadisi tahrîc ederken el-Havlânî’nin rivayetini ele almıştır. Rivayetin sened ve metni şu şekildedir.

⁵⁶⁸ Ukberî, Ebû Abdillâh Ubeydullâh b. Muhammed b. Batta, *el-İbâne ‘an şerî’ati’l-fırakı’n-nâciye ve mücânebeti’l-fırakı’l-mezmûme*, thk. Rızâ b. Nas’ân Mu’tî, Dâru’r-Râye, Riyâd 1994, II, 563 (700).

⁵⁶⁹ Zehebî, *Mizânü’l-i’tidâl*, II, 102.

⁵⁷⁰ Elbânî, *Silsiletü’l-ehâdîsi’d-da’îfe ve’l-mevdû’a*, I, 147 (60).

⁵⁷¹ Gazzâlî, *el-İhyâ*, s. 631.

حَدَّثَنَا جَعْفَرُ الْفَرَّائِيُّ، ثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ رَاهَوَيْهِ، ثَنَا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ، عَنْ أَبِي عَنبَةَ الْحَوَلَانِيِّ، يَرْفَعُهُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "إِنَّ لِلَّهِ آيَةً مِنْ أَهْلِ الْأَرْضِ، وَآيَتُهُ رَيْكُمُ قُلُوبُ عِبَادِهِ الصَّالِحِينَ، وَأَحَبُّهَا إِلَيْهِ أَلْيَنُهَا وَأَرْفَعُهَا"⁵⁷²

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Allah’ın yeryüzünde yaşayanlar içinde kapları vardır. Rabbinizin kapları; salih kulların kalpleridir. Bu kalplerin Allah’a en sevimlisi; en yumuşak ve ince olanlarıdır.”

İrâkî, bu rivayet hakkında “isnadı ceyyid” demiştir.⁵⁷³ Elbânî de rivayete “hasen” hükmünü vermiştir.⁵⁷⁴

Hadis (19/191)

في الحديث: "ما من حبة منها تقوم في جوفٍ إلا نورت قلبه وأخرست عنه شيطان الوسوسة أربعين يوماً"

Hadiste şöyle buyrulmuştur: “Mideye giren her nar tanesi kalbi nurlandırır (kanı tasfiye eder) ve şeytanı kırk gün uzaklaştırır.”

Bu rivayet ziyadesiyle İbn Adî’nin el-Kâmil fî du‘afâi’r-ricâl isimli eserinde rivayet edilmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا ابْنُ جَوْصَا وَأَحْمَدُ بْنُ عَامِرٍ بْنُ عَبْدِ الْوَاحِدِ قَالَا: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْوَاحِدِ بْنِ عُبُودٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ خَالِدٍ الْمَزْنِيُّ، حَدَّثَنَا سَلِيمَانُ بْنُ عَمْرٍو بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ وَهْبٍ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ يَزِيدَ بْنِ جَابِرٍ عَنْ مَكْحُولٍ عَنْ عَطِيَّةَ بْنِ بِسْرِ وَقَالَ مَرَّةً: بِسْرُ بْنُ عَطِيَّةَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ قَالَ عَلَيْنَا بِالرُّمَّانِ، فَكُلُّوهُ بِشَخْمِهِ فَإِنَّهُ دِبَاغُ الْمَعِدَةِ، وَمَا مِنْ حَبَّةٍ تَقَعُ فِي جَوْفِ رَجُلٍ إِلَّا أَنْارَتْ قَلْبَهُ، وَخَرَسَتْ شَيْطَانُ الْوَسْوَسةِ أَرْبَعِينَ يَوْمًا.⁵⁷⁵

Hiz. Ali (r.a) şöyle buyurmuştur: “Narı içindeki zarı ile beraber yiyiniz, çünkü o midneyi temizler. Mideye giren her nar tanesi kalbi nurlandırır (kanı tasfiye eder) ve şeytanı kırk gün uzaklaştırır.”

⁵⁷² Taberânî, Ebû'l-Kâsım Süleymân b. Ahmed, *Müsnedü's-Şâmiyyîn*, thk. Hamdî b. Abdülmecîd es-Selefi, Müessesetü'r-Risâle, Beyrût 1984, II 19 (840).

⁵⁷³ İrâkî, *el-Muğnî*, I, 474 (1799).

⁵⁷⁴ Elbânî, *Sahîhu'l-Câmi 'i's-sağîr ve ziyâdetüh*, I, 432 (2163).

⁵⁷⁵ İbn Adî, *el-Kâmil fî du‘afâi’r-ricâl*, IV, 223-24.

İbn Adî, seneddeki Süleymân b. Amr'ın hadis uydurduğu konusunda alimlerin icma ettiğini söylemiştir.⁵⁷⁶ Ayrıca Süyûtî, uydurma hadislerle yer verdiği *ez-Ziyâdât ale'l-Mevdû'ât* isimli eserinde bu rivayeti de zikretmiştir.⁵⁷⁷ Rivayetin mevzû olduğu anlaşılmaktadır.

Hadis (20/192)

في الحديث: "من أكل رمانة حتى يستكملها نور الله قلبه أربعين يوماً"

Hadiste şöyle buyrulmuştur: “Kim bitirene (tamamlayana) kadar nar yerse Allah onun kalbini kırk gün nurlandırır.”

Bu rivayeti benzer lafızlarla Ebû Nuaym el-İsfahânî, *et-Tıbbu'n-Nebevî* isimli eserinde rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا أَبُو الْفَرَجِ مُحَمَّدُ بْنُ الطَّيِّبِ الْوَرَّاقُ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْعَدَوِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ صَدَقَةَ، حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ جَعْفَرٍ، عَنْ أَبِيهِ جَعْفَرٍ، عَنْ أَبِيهِ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِيهِ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ، عَنْ أَبِيهِ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ، عَنْ أَبِيهِ عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ أَكَلَ رَمَانَةً حَتَّى يَسْتَمْتَمَهَا نَوْرُ اللَّهِ قَلْبَهُ أَرْبَعِينَ يَوْمًا"⁵⁷⁸

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Kim bitirene (tamamlayana) kadar nar yerse Allah onun kalbini kırk gün nurlandırır.”

Nebâtî (?), bu hadisin “münker” olduğunu söylemiştir.⁵⁷⁹ Eserin muhakki de bu hadis “aşîkar olarak geçersizdir (butlân)” demiştir.⁵⁸⁰ Rivayetin mevzû olduğu anlaşılmaktadır.

⁵⁷⁶ İbn Adî, *el-Kâmil fi du'afâ'i'r-ricâl*, IV, 228.

⁵⁷⁷ Süyûtî, *ez-Ziyâdât ale'l-Mevdû'ât*, II, 545 (655).

⁵⁷⁸ Ebû Nuaym, Ahmed b. Abdillâh b. İshâk el-İsfahânî, *et-Tıbbu'n-Nebevî*, thk. Mustafa Hızır (Hızır) Dönmez et-Türkî, Dâru İbn Hazm, Beyrût 2006, s. 713 (801).

⁵⁷⁹ Ebû Nuaym, *et-Tıbbu'n-Nebevî*, s. 713 (dipnot); İbn Hacer, *Tehzîbü't-tehzîb*, VII, 389 (627).

⁵⁸⁰ Ebû Nuaym, *et-Tıbbu'n-Nebevî*, s. 713 (dipnot).

Hadis (21/193)

قال النبي صلى الله عليه وسلم: لأبي الحصين "كم تعبد اليوم إلها؟" قال سبعة ستة في الأرض وواحد في السماء قال: "فأيهم تعد لرغبتك ورهبتك؟ قال: الذي في السماء قال: يا حصين أما إنك لو أسلمت علمت كلمتين ينفعانك" فلما أسلم قال: علمني قال: "قل: اللهم ألهمني رشدي وأعذني من شر نفسي"

Hiz. Peygamber (s.a.v), Ebî Husayn'a: "*Bugün kaç tanrıya ibadet ediyorsun?*" diye sordu. Ebî Husayn şu cevabı verdi: "*Altısı yerde biri gökte yedi tanrıya.*" Hiz. Peygamber (s.a.v): "*İstek, arzu ve korkuların bunlardan hangisinedir?*" diye sordu. Ebî Husayn: "*Göktekine.*" diye cevap verdi. Bunun üzerine Hiz. Peygamber (s.a.v): "*Ey Husayn, müslüman olmuş olsaydın sana fayda verecek iki kelime öğretirdim.*" dedi. Husayn, müslüman olunca: "*Ey Allah'ın Rasûlü (bana vaad ettiğin iki kelimeyi) öğret.*" dedi. Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu: "*Şöyle duâ et: 'Allah'ım bana faydalı olan şeyleri ilham et ve beni nefsimin şerrinden de koru.'*"

Bu rivayeti benzer lafızlarla Tirmizî, es-Sünen'inde rivayet etmiştir. Tirmizî'deki sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنْ شَيْبِ بْنِ شَيْبَةَ، عَنْ الْحَسَنِ الْبَصْرِيِّ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ، قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِأَبِي: "يَا حُصَيْنُ كَمْ تَعْبُدُ الْيَوْمَ إِلَهًا؟" قَالَ أَبِي: سَبْعَةٌ سِتَّةٌ فِي الْأَرْضِ وَوَاحِدٌ فِي السَّمَاءِ. قَالَ: "فَأَيُّهُمْ تَعُدُّ لِرَغْبَتِكَ وَرَهْبَتِكَ؟" قَالَ: الَّذِي فِي السَّمَاءِ. قَالَ: "يَا حُصَيْنُ أَمَا إِنَّكَ لَوْ أَسْلَمْتَ عَلَّمْتُكَ كَلِمَتَيْنِ تَنْفَعَانِكَ". قَالَ: فَلَمَّا أَسْلَمَ حُصَيْنٌ قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ عَلِّمْنِي الْكَلِمَتَيْنِ اللَّتَيْنِ وَعَدْتَنِي، فَقَالَ: "قُلْ: اللَّهُمَّ أَلْهِمْنِي رُشْدِي، وَأَعِزَّنِي مِنْ شَرِّ نَفْسِي"⁵⁸¹

Imrân b. Husayn'dan (r.a) rivâyete göre, şöyle demiştir: "Hiz. Peygamber (s.a.v), babama: 'Ey Husayn! Bugün kaç tanrıya ibadet ediyorsun?' diye sordu. Babam: 'Altısı yerde biri gökte yedi tanrıya.' diye cevap verdi. Hiz. Peygamber (s.a.v): 'İstek, arzu ve korkuların bunlardan hangisinedir?' diye sordu. Babam: 'Göktekine.' diye cevap verdi. Bunun üzerine Hiz. Peygamber (s.a.v): 'Ey Husayn! Müslüman olmuş olsaydın sana fayda verecek iki kelime öğretirdim.' dedi. Husayn, müslüman olunca: 'Ey Allah'ın Rasûlü bana vaad ettiğin iki kelimeyi

⁵⁸¹ Tirmizî, Daavât, 70 (3483).

öğret.’ dedi. Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu: ‘Şöyle duâ et: ‘Allah’ım bana faydalı olan şeyleri ilham et ve beni nefsimin şerrinden de koru.’”

Tirmizî hadis hakkında “bu hadis garibtir. Bu hadis Imrân b. Husayn’dan değişik bir şekilde de rivâyet edilmiştir.” demiştir.⁵⁸² Elbânî hadis hakkında “zayıf” hükmünü vermiştir.⁵⁸³

Hadis (22/194)

لَقَوْلِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "سَمُّوا بِأَسْمَاءِ الْأَنْبِيَاءِ وَأَحَبُّ الْأَسْمَاءِ إِلَى اللَّهِ عَبْدُ اللَّهِ وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “(Çocuklarınızı) Peygamberlerin isimleriyle isimlendiriniz. İsimlerin Allah’a en hoş olanları Abdullah ve Abdurrahman’dır.”

Bu rivayeti ziyadesiyle Ebû Dâvud ve Nesâî⁵⁸⁴ rivayet etmişlerdir. Ebû Dâvud’daki sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ سَعِيدٍ الطَّلَقَانِيُّ، أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُهَاجِرِ الْأَنْصَارِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنِي عَقِيلُ بْنُ شَبِيبٍ، عَنْ أَبِي وَهَبٍ الْجَشْمِيِّ - وَكَانَتْ لَهُ صَحْبَةٌ - قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "تَسَمَّوْا بِأَسْمَاءِ الْأَنْبِيَاءِ، وَأَحَبُّ الْأَسْمَاءِ إِلَى اللَّهِ: عَبْدُ اللَّهِ وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ، وَأَصْدَقُهَا: حَارِثٌ وَهَمَّامٌ، وَأَفْجَحُهَا: حَزْبٌ وَنَمْرَةٌ"⁵⁸⁵

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “(Çocuklarınızı) Peygamberlerin isimleriyle isimlendiriniz. İsimlerin Allah’a en hoş olanları Abdullah ve Abdurrahman’dır. En doğru olanları Hâris ile Hemmâm’dır. En çirkin olanları da Harb ile Mürre’dır.”

Eserin muhakkiki Şu‘ayb el-Arnaût bu rivayetin “İsimlerin Allah’a en hoş olanları Abdullah ve Abdurrahman’dır.” kısmının “hasen” olduğunu söylemiştir. Bu rivayetin bu şekli ile ise; ricâlinin “sika” olduğunu ancak Akîl b. Şebîb’in “mechûl”

⁵⁸² Tirmizî, Daavât, 70 (3483).

⁵⁸³ Elbânî, Da ‘îfü Süneni’-t-Tirmizî, s. 379-80 (3483).

⁵⁸⁴ Nesâî, Hayl, 2 (3565).

⁵⁸⁵ Ebû Dâvud, Edeb, 68 (4950).

olduğunu dolayısı ile rivayetin zayıf olacağını belirtmiştir.⁵⁸⁶ Elbânî de bu rivayetin “zayıf” olduğuna hükmetmiştir.⁵⁸⁷

Hadis (23/195)

عن ابن مسعود رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: "إن لله في الأرض ثلثمائة قلوبهم على قلب آدم عليه السلام، وله أربعون قلوبهم على قلب موسى، وله سبعة قلوبهم على قلب إبراهيم، وله خمسة قلوبهم على قلب جبريل، وله ثلاثة قلوبهم على قلب ميكايل، وله واحد قلبه على قلب إسرافيل، فإذا مات الواحد أبدل الله مكانه من الثلاثة، وإذا مات من الثلاثة أبدل الله مكانه من الخمسة، وإذا مات من الخمسة أبدل مكانه من السبعة، وإذا مات من السبعة أبدل مكانه من الأربعين، وإذا مات من الأربعين أبدل مكانه من الثلثمائة، وإذا مات من الثلثمائة أبدل مكانه من العامة"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Allah’ın, yeryüzünde üçyüzleri vardır. Onların kalpleri Âdem’in kalbi üzeredir (Onun gibi düşünürler, onun duygularını taşırlar). Yine Allah’ın yaratılanlar arasında kırkları vardır. Onların kalpleri Mûsâ’nın kalbi üzeredir. Keza Allah’ın yaratılanlar arasında yedileri vardır. Onların kalpleri İbrâhîm’in kalbi üzeredir. Yine Allah’ın yaratılanlar arasında beşleri vardır. Onların kalpleri Cebrâîl’in kalbi üzeredir. Keza Allah’ın yaratılanlar arasında üçleri vardır. Onların kalpleri Mikâîl’in kalbi üzeredir. Allah’ın yaratılanlar arasında bir kulu vardır. Onun kalbi İsrâfîl’in kalbi üzeredir. Bir olan öldüğünde Allah onun yerine üçlerden birini getirir. Üçlerden biri öldüğünde Allah onun yerine beşlerden birini getirir. Beşlerden biri öldüğünde, Allah onun yerine yedilerden birini getirir. Yedilerden biri öldüğünde Allah onun yerine kırklardan birini getirir. Kırklardan biri öldüğünde onun yerine üçyüzlerden birini getirir. Üçyüzlerden biri ölünce de onun yerine avam halktan birini getirir.”

Bu rivayet ziyadesiyle Ebû Nuaym el-İsfahânî’nin (v. 430/1038) *Hilyetü’l-evliyâ* isimli eserinde yer almaktadır. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحُسَيْنِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ السَّرِيِّ الْقَنْطَرِيُّ، حَدَّثَنَا قَيْسُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ قَيْسِ السَّامِرِيِّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحِيمِ بْنُ يَحْيَى الْأَرْمِيُّ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ عُمَارَةَ، حَدَّثَنَا الْمُعَاوِيَةُ بْنُ عَمْرٍاءَ، عَنْ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنِ الْأَسْوَدِ، عَنْ

⁵⁸⁶ Ebû Dâvud, Edeb, 68 (dipnot).

⁵⁸⁷ Elbânî, *Da ‘İfû’l-Câmi ‘i’s-sağîr ve ziyâdetüh*, s. 359 (2435).

عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنَّ لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ فِي الْخَلْقِ ثَلَاثِمِائَةٍ فَلَوْهُمْ عَلَى قَلْبِ آدَمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ، وَلِلَّهِ تَعَالَى فِي الْخَلْقِ أَرْبَعُونَ فَلَوْهُمْ عَلَى قَلْبِ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ، وَلِلَّهِ تَعَالَى فِي الْخَلْقِ سَبْعَةٌ فَلَوْهُمْ عَلَى قَلْبِ إِبْرَاهِيمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ، وَلِلَّهِ تَعَالَى فِي الْخَلْقِ خَمْسَةٌ فَلَوْهُمْ عَلَى قَلْبِ جِبْرِيلَ عَلَيْهِ السَّلَامُ، وَلِلَّهِ تَعَالَى فِي الْخَلْقِ ثَلَاثَةٌ فَلَوْهُمْ عَلَى قَلْبِ مِيكَائِيلَ عَلَيْهِ السَّلَامُ، وَلِلَّهِ تَعَالَى فِي الْخَلْقِ وَاحِدٌ فَلَوْهُ عَلَى قَلْبِ إِسْرَافِيلَ عَلَيْهِ السَّلَامُ، فَإِذَا مَاتَ الْوَاحِدُ أَبْدَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ مَكَانَهُ مِنَ الثَّلَاثَةِ، وَإِذَا مَاتَ مِنَ الثَّلَاثَةِ أَبْدَلَ اللَّهُ تَعَالَى مَكَانَهُ مِنَ الْخَمْسَةِ، وَإِذَا مَاتَ مِنَ الْخَمْسَةِ أَبْدَلَ اللَّهُ تَعَالَى مَكَانَهُ مِنَ السَّبْعَةِ، وَإِذَا مَاتَ مِنَ السَّبْعَةِ أَبْدَلَ اللَّهُ تَعَالَى مَكَانَهُ مِنَ الْأَرْبَعِينَ، وَإِذَا مَاتَ مِنَ الْأَرْبَعِينَ أَبْدَلَ اللَّهُ تَعَالَى مَكَانَهُ مِنَ الثَّلَاثِمِائَةِ، وَإِذَا مَاتَ مِنَ الثَّلَاثِمِائَةِ أَبْدَلَ اللَّهُ تَعَالَى مَكَانَهُ مِنَ الْعَامَّةِ. فِيهِمْ يُحْيِي وَيُمِيتُ، وَيُمْطِرُ وَيُنْبِثُ، وَيَدْفَعُ الْبَلَاءَ". قِيلَ لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ: كَيْفَ يُحْيِي وَيُمِيتُ! قَالَ: "لَهُمْ يَسْأَلُونَ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ إِكْتَارَ الْأُمَمِ فَيَكْثُرُونَ، وَيَدْعُونَ عَلَى الْجَبَابِرَةِ فَيَقْصَمُونَ، وَيَسْتَسْقُونَ فَيَسْقَوْنَ، وَيَسْأَلُونَ فَتُنْبِثُ لَهُمُ الْأَرْضُ. وَيَدْعُونَ فَيَدْفَعُ بِهِمْ أَنْوَاعَ الْبَلَاءِ"⁵⁸⁸

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Allah’ın yaratılanlar arasında üçyüzleri vardır. Onların kalpleri Adem’in kalbi üzeredir (Onun gibi düşünürler, onun duygularını taşırlar). Yine Allah’ın yaratılanlar arasında kırkları vardır. Onların kalpleri Mûsâ’nın kalbi üzeredir. Keza Allah’ın yaratılanlar arasında yedileri vardır. Onların kalpleri İbrâhîm’in kalbi üzeredir. Yine Allah’ın yaratılanlar arasında beşleri vardır. Onların kalpleri Cebrâîl’in kalbi üzeredir. Keza Allah’ın yaratılanlar arasında üçleri vardır. Onların kalpleri Mikâîl’in kalbi üzeredir. Allah’ın yaratılanlar arasında bir kulu vardır. Onun kalbi İsrâfîl’in kalbi üzeredir. Bir olan öldüğünde Allah onun yerine üçlerden birini getirir. Üçlerden biri öldüğünde Allah onun yerine beşlerden birini getirir. Beşlerden biri öldüğünde, Allah onun yerine yedilerden birini getirir. Yedilerden biri öldüğünde Allah onun yerine kırklardan birini getirir. Kırklardan biri öldüğünde onun yerine üçyüzlerden birini getirir. Üçyüzlerden biri ölünce de onun yerine avam halktan birini getirir. Onlar vesilesiyle yaşanır ölünür. Yağmur yağdırılır, bela def edilir.” Hadisi nakleden Abdullâh b. Mes’ûd’a, “Nasıl onlar vesilesiyle yaşanır ölünür?” diye sorulunca şu cevabı vermiştir: “Çünkü onlar, aziz ve celil olan Allah’tan milletlerin çoğalmalarını dilerler. Onlar da çoğalırlar. Zorbaların aleyhlerine duâ ederler, onların belleri kırılır (kahredilirler). Yağmur yağsın diye duâ

⁵⁸⁸ Ebû Nuaym el-İsfahânî, Ahmed b. Abdillâh b. İshâk, Hilyetü'l-evliyâ ve tabakâtü'l-asfiyâ, nşr. Saîd b. Zağlûl Besyûnî, Mektebetü'l-Hânicî, Kahire 1996, I, 8-9.

ederler, onlara yağmur yağdırılır. Bitkilerin bitmesini isterler, yeryüzü onlara bitkilerini bitirir. Duâ ederler, onların duâlarıyla çeşitli belalar def edilir.”

Bu rivayet İbnü'l-Cevzî'nin *el-Mevdû'ât*'ı ve Fettenî'nin (v. 986/1578) *Tezkîretü'l-mevdû'ât*'ı gibi uydurma hadisleri ihtiva eden hadis kitaplarında yer almıştır.⁵⁸⁹ Rivayetin mevzû olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim Elbânî de bu rivayetin “mevzû” olduğunu söylemiştir.⁵⁹⁰

Hadis (24/196)

عن النبي صلى الله عليه وسلم: "من أراد الجلوس مع الله فليجلس مع أهل التصوف"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Kim Allah ile beraber oturmak isterse, tasavvuf ehli ile otursun.”

Bu rivayeti kaynaklarda bulamadık.

3. Bab: Ölümü Hatırlama, Ümit, Sabrın Fazileti, Rıza ve Edep

Hadis (1/197)

قال صلى الله عليه وسلم: "الموت تحفة المؤمنين"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Ölüm müminler için hediyedir.”

Bu rivayeti Hâkim, *el-Müstedrek*'te rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ حَلِيمٍ الْمُرُوزِيُّ، أَنَّنَا أَبُو الْمُؤَجَّهِ، أَنَّنَا عَبْدَانُ، أَنَّنَا عَبْدُ اللَّهِ، أَخْبَرَنِي يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، عَنْ بَكْرِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحُبْلِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "تُحَفُّهُ الْمُؤْمِنُ الْمَوْتُ"⁵⁹¹

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Müminin hediyesi ölümdür.”

Hâkim bu hadis ile ilgili olarak, “bu hadis isnad bakımından sahih olmasına rağmen Buhârî ve Müslim onu tahrîc etmemişlerdir.” demiştir. Zehebî ise, senedde

⁵⁸⁹ İbnü'l-Cevzî, *Kitâbü'l-Mevdû'ât*, III, 150-51; Fettenî, *Tezkîretü'l-mevdû'ât*, s. 194.

⁵⁹⁰ Elbânî, *Silsiletü'l-ehâdîsi'd-da'îfe ve'l-mevdû'a*, VI, 202 (2681).

⁵⁹¹ Hâkim, *el-Müstedrek*, IV, 355 (7900).

yer alan İbn Zeyyâd'ın "zayıf" bir râvi olduğunu dolayısıyla rivayetin sahih olamayacağını ifade etmiştir.⁵⁹² Elbânî de rivayetin "zayıf" olduğunu söylemiştir.⁵⁹³

Hadis (2/198)

قالت عائشة: يا رسول الله هل يحشر مع الشهداء أحد؟ قال: "نعم من يذكر الموت في اليوم والليلة عشرين مرة"

Hiz. Âişe (r.a) Hiz. Peygamber'e (s.a.v) şöyle sordu: "Ey Allah'ın Rasûlü bir kimse şehitlerle beraber haşrolur mu?" Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle cevap verdi: "Evet, bir gün ve gecede yirmi defa ölümü hatırlayan kimse (şehitlerle beraber haşrolur)."

Bu rivayeti Gazzâlî, *el-İhyâ*'da zikretmiştir. Irâkî (v. 806/1404) bu rivayetin "isnadına vakıf olamadım." demiştir.⁵⁹⁴ Nitekim İbnü's-Sübki de *Tabakâtü's-Şâfi'îyyeti'l-kübrâ*'sında *el-İhyâ*'daki rivayetlerden isnadını tespit edemediği rivayetler için açmış olduğu fasılda bu hadisi de zikretmiştir.⁵⁹⁵ Rivayetin mevzû olduğu anlaşılmaktadır.

Hadis (3/199)

في حديث آخر: "يا علي من قال كل يوم إحدى وعشرين مرة اللهم بارك لي في الموت وفيما بعد الموت لم يحاسبه الله بما أنعم عليه من الدنيا"

Diğer bir hadiste şöyle buyrulmuştur: "Ey Ali kim hergün yirmi bir defa 'Allah'ım ölümümü ve sonrasını hakkımda mübarek kıl.' derse Allah, onu dünyada nimetlendiği (verdiği) şeylerden hesaba çekmez."

Rivayeti kaynaklarda bulamadık.

Hadis (4/200)

في حديث آخر: "مثل المؤمن في الدنيا كمثل الجنين في بطن أمه فإذا خرج بكى فإذا رأى الضوء لم يحب أن يرجع إلى مكانه فكذلك المؤمن يجزع من الموت فإذا أفضى إلى ربه لم يحب أن يرجع إلى الدنيا"

⁵⁹² Hâkim, *el-Müstedrek*, IV, 355 (7900).

⁵⁹³ Elbânî, *Da'îfü'l-Câmi'i's-sağîr ve ziyâdetüh*, s. 355 (2404).

⁵⁹⁴ Gazzâlî, *el-İhyâ*, s. 1652.

⁵⁹⁵ İbnü's-Sübki, *Tabakâtü's-Şâfi'îyyeti'l-kübrâ*, VI, 375.

Diğer bir hadiste şöyle buyrulmuştur: “Müminin dünyadaki misali, ceninin anne karnındaki durumu gibidir. Çocuk annesinin karnından çıkınca ağlamaya başlar. Işığ görmeye başladığında ise bir daha o mekâna dönmek istemez. Mümin de böyledir; ölümden korkar. Fakat rabbine kavuştuğu zaman bir daha dünyaya dönmeyi istemez.”

Bu rivayeti yalnızca Gazzâlî'nin *el-İhyâ*'sında tespit ettik.⁵⁹⁶ *el-İhyâ*'nın tahrîcini yapan Irâkî, bu rivayeti; İbn Ebü'd-Dünyâ'nın (*Kitâbü'l-mevt*), Câbir b. Ğanem es-Selefi, o da Selîm b. Ammâr el-Cenâizî'den gelen tarikle mürsel bir şekilde rivayet ettiğini ve ricâlinin “sika” olduğunu belirtmiştir.⁵⁹⁷ Ancak biz İbn Ebü'd-Dünyâ'nın bu eserine ulaşamadık.

İbnü's-Sübkî de *Tabakâtü's-Şâfi'iyeti'l-kübrâ*'sında *el-İhyâ*'daki rivayetlerden isnadını tespit edemediği rivayetler için açmış olduğu fasılda bu hadisi de zikretmiştir.⁵⁹⁸

Hadis (5/201)

قالت عائشة رضي الله عنها قال النبي صلى الله عليه وسلم: "إذا عاين المؤمن الملائكة قالوا نُرجِعكَ إلى الدنيا فيقول دار الهموم والأحزان بل قدوما إلى الله عز وجل"

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyumuştur: “Mümin (ölüm geldiğinde) meleklerle gözgöze geldiği zaman melekler ona: ‘Seni dünyaya geri döndürelim mi?’ derler. Mümin de: ‘Dünya dertler ve üzüntü diyarıdır aksine beni Allah’a doğru yöneltin.’ der.”

Bu rivayeti ziyadesiyle Taberî (v. 310/923), *Câmi'u'l-beyân*'da rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

⁵⁹⁶ Gazzâlî, *el-İhyâ*, s. 1880.

⁵⁹⁷ Irâkî, *el-Muğnî*, II, 528 (4450).

⁵⁹⁸ İbnü's-Sübkî, *Tabakâtü's-Şâfi'iyeti'l-kübrâ*, VI, 384.

حدثنا القاسم، قال: ثنا الحسين، قال: ثني حجاج، عن ابن جريج، قال: قال النبي صلى الله عليه وسلم لعائشة: "إِذَا عَايَنَ الْمُؤْمِنُ الْمَلَائِكَةَ قَالُوا: نُرْجِعُكَ إِلَى الدُّنْيَا؟ فَيَقُولُ: إِلَى دَارِ الْهُمُومِ وَالْأَحْزَانِ؟ فَيَقُولُ: بَلْ قَدَمَانِي إِلَى اللَّهِ، وَأَمَّا الْكَافِرُ فَيَقَالُ: نُرْجِعُكَ؟ فَيَقُولُ: {ارْجِعُونِ لَعَلِّي أَعْمَلُ صَالِحًا فِيمَا تَرَكْتُ} 599، 600

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyumuştur: “Mümin (ölüm geldiğinde) meleklerle gözgöze geldiği zaman melekler ona: ‘Seni dünyaya geri döndürelim mi?’ derler. Mümin de: ‘Dünya derter ve üzüntü diyarıdır aksine beni Allah’a doğru yöneltilin.’ der. Kafir: ‘Seni geri döndürelim mi?’ diye sorulduğunda ise, o: ‘Rabbim! Beni dünyaya geri gönderiniz ki, terk ettiğim dünyada salih amel işleyim.’ der.”

Bu rivayeti Taberî, mürsel bir senedle rivayet etmiştir. Aynı rivayeti Sa’lebî de *el-Keşf ve’l-beyân ‘an tefsîri’l-Kur’ân* isimli eserinde rivayet etmiştir. Ancak o da rivayetin senedini zikretmemiş sadece sahâbe ravisi olan Hiz. Âişe ile hadisi rivayet etmiştir.⁶⁰¹ Rivayetin senedinde bulunan Hüseyin b. Dâvud hakkında Ebû Hâtim “zayıf”, Nesâî ise “leyse bi-sika” demiştir.⁶⁰² Rivayetin bu senedle zayıf olduğu anlaşılmaktadır.

Hadis (6/202)

في الحديث: "إذا رضي الله عن عبده قال ملك الموت اذهب إلى فلان فأتني بروحه لأريحه من عمله قد بلوته فوجدته حيث أحب فينزل ملك الموت ومعه خمسمائة من الملائكة ومعهم قضبان الريحان وأصول الزعفران كل واحد منهم ييشره ببشارة سوى بشارة صاحبه وتقوم الملائكة صفين لقدم روحه ومعهم الريحان فإذا نظر إليهم إبليس وضع يده على رأسه وصاح فيقول له جنوده مالك يا سيدنا فيقول ألا ترون ما أعطي هذا العبد من الكرامة أين كنتم عنه؟ قالوا قد جهدنا به فكان معصوما"

Hadiste şöyle buyrulmuştur: “Allah kulundan razı olduğu vakit ölüm meleğine ‘falancaya git onun ruhunu bana getir ki amelinden dolayı onu rahata erdireyim. Muhakkak ki ben onu imtihan ettim. O benim sevdiğim amelleri buldu (ve işledi).’ buyurur. Ve ölüm meleği ile birlikte beş yüz melek, her birinde güzel kokular saçan zağferan kökleri ve reyhan demetleriyle (yeryüzüne) inerler. O meleklerden her biri

⁵⁹⁹ Mü’minûn 23/99-100.

⁶⁰⁰ Taberî, *Câmi’u’l-beyân*, XVII, 107-8.

⁶⁰¹ Sa’lebî, *el-Keşf ve’l-beyân*, VII, 56.

⁶⁰² İbn Hacer, *Tehzîbü’t-tehzîb*, IV, 244 (418).

birbirine benzemeyen müjdeler verir. Melekler beraberlerinde reyhanlar olduğu halde iki saf halinde o kişinin ruhu kaim olurken (çıkarken) kaim olurlar (ayağa kalkarlar). İblis onları gördüğü vakit elini başının üzerine koyar ve çığlıklar atar. İblisin ordusu kendisine 'efendimiz size ne oluyor?' diye sorar. İblis ordusuna 'şu kula verilen ikramları görüyor musunuz? Siz neredeydiniz? (Neden onu azdırmadınız?)' der. Askerleri de 'biz (onu azdırmak için) çok çalıştık lakin o (Allah tarafından) korunuyordu.' diye cevap verirler.

İrâkî bu rivayeti İbn Ebü'd-Dünyâ'nın *Kitâbü'l-mevt* isimli eserinde rivayet ettiğini ve senedinin “zayıf” olduğunu söylemiştir.⁶⁰³ Ancak İbn Ebü'd-Dünyâ'nın bu eserine ulaşamadık.

Hadis (7/203)

قال صلى الله عليه وسلم: "لو تعلم البهائم من الموت ما تعلمون ما أكلتم منها سمينا"

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Eğer hayvanlar sizin gibi ölümü bilseydi, onlardan semiz et yiyemezsiniz.”

Bu rivayeti Ebû Saîd İbnü'l-A'râbî (v. 341/952), *Kitâbü'l-Mu'cem* isimli eserinde rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

نا مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحٍ، نا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الْجَعْفَرِيُّ، نا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أُمِّ حَبِيبَةَ الْجُهَنِيَّةِ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لَوْ تَعَلَّمَ الْبَهَائِمُ مِنَ الْمَوْتِ مَا يَعْلَمُ ابْنُ آدَمَ مَا أَكَلْتُمْ مِنْهَا سَمِينًا"⁶⁰⁴

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Eğer hayvanlar âdemoğlu gibi ölümü bilseydi, onlardan semiz et yiyemezsiniz.”

Süyûtî, bu rivayetin “zayıf” olduğunu belirtmiştir.⁶⁰⁵ Elbânî ise rivayet hakkında “*daîfun cidden*” demiştir.⁶⁰⁶ Rivayetin senedinde bulunan Abdullah b. Seleme hakkında Ebû Zür'a “*münkerü'l-hadîs*” derken⁶⁰⁷ Ebû Nuaym da “*metrûk*”

⁶⁰³ Irâkî, *el-Muğnî*, II, 1212 (4392).

⁶⁰⁴ İbnü'l-A'râbî, Ebû Saîd Ahmed b. Muhammed b. Ziyâd el-Basrî, *Kitâbü'l-Mu'cem*, thk. Abdulmuhsin b. İbrahim el-Huseynî, Dâru İbni'l-Cevzî, Riyad 1997, I, 140 (224).

⁶⁰⁵ Münâvî, *Feydü'l-kadîr*, V, 315 (7433).

⁶⁰⁶ Elbânî, *Silsiletü'l-ehâdîsi'd-da'ife ve'l-mevdû'a*, IX, 342 (4353).

⁶⁰⁷ İbn Ebî Hâtim, *el-Cerh ve't-ta'dîl*, V, 70 (330).

demmiştir.⁶⁰⁸ Ayrıca Ebû Hâtîm, bu rivayetin diğer bir ravisi olan Muhammed b. İsmail el-Ca'ferî'nin "münkerü'l-hadîs" olduğunu söylemiştir.⁶⁰⁹ Yapılan değerlendirmeler neticesinde rivayetin çok zayıf olduğu anlaşılmaktadır.

Hadis (8/204)

عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: "إن للموقف ألف هول أدناها الموت وإن للموت تسعة وتسعين جذبة لألف ضربة بالسيف أهون من جذبة منها فمن أراد أن يؤمنه الله من تلك الأهوال فعليه بعشر كلمات خلف كل صلاة وهي: اللهم إني أعددت لكل هول لا إله إلا الله، ولكل هم وغم ما شاء الله، ولكل نعمة الحمد لله، ولكل رخاء وشدة الشكر لله، ولكل أعجوبة سبحان الله، ولكل ذنب أستغفر الله، ولكل مصيبة إنا لله وإنا إليه راجعون، ولكل ضيق حسبي الله، ولكل قضاء وقدر توكلت على الله، ولكل طاعة ومعصية لا حول ولا قوة إلا بالله العلي العظيم"

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "Maşşerdeki hesap yerinde bin türlü korku hali vardır. En hafifi ölümdür. Ölümün ise doksan dokuz cezbesi vardır. Kılıcın bin darbesi onun bir darbesinden daha hafiftir. Her kim Allah'ın bu tür korkulardan kendisini emin kılmasını murad ederse; her namazın arkasında şu on kelimeyi söylemesi gerekir. "Hazırhımız şudur ki: Her korku için 'lâ ilâhe illallah (Allah'tan başka ilah yoktur.)', her türlü üzüntü için 'mâşallah (Allah ne dilerse olur.)', her nimet için 'elhamdülillah (Allah'a hamd olsun)', her bolluk ve darlık için 'eş-şükrü lillah (Allah'a şükürler olsun)', her hayret için 'sübhânallah (Allah noksan sıfatlardan uzaktır.)', her günah için 'estağfurullah (Allah'tan bağışlanmayı dilerim.)', her musibet için 'innâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn (Şüphesiz biz Allah'tan geldik ve O'na döneceğiz.)', her zorluk için 'hasbiyallah (Allah bana yeter.)', her kaza ve kader durumu için 'tevekkeltü alellah (Allah'a dayanıp güvendim.)', her itaat ve isyan için 'lâ havle velâ kuvvete illâ billahil aliiyyil azîm. (Güç ve kuvvet, sadece yüce ve büyük olan Allah'a aittir.)'"

Rivayeti kaynaklarda bulamadık.

⁶⁰⁸ Zehebî, *Mizânü'l-i'tidâl*, II, 431 (4362).

⁶⁰⁹ Zehebî, *Mizânü'l-i'tidâl*, III, 481 (7223).

Hadis (9/205)

قول النبي صلى الله عليه وسلم: "الموت كفارة لكل مسلم"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Ölüm, her müslüman için kefarettir.”

Bu rivayet Ebû Bekir Ahmed b. Mervân ed-Dîneverî'nin (v. 333/945) *el-Mücâlese ve cevâhirü'l-ilm* eserinde rivayet edilmiştir.

حَدَّثَنَا يَشْرُ بْنُ مُوسَى، نَا مُفَرِّجُ بْنُ شُجَاعٍ الْمُؤَصِّلِيُّ، نَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَنَا عَاصِمٌ، عَنْ أَنَسٍ؛ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "الْمَوْتُ كَفَّارَةٌ لِكُلِّ مُسْلِمٍ"⁶¹⁰

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Ölüm, her müslüman için kefarettir.”

İbnü'l-Cevzî (v. 597/1201) bu rivayet hakkında “*lâ yesihhu*” demiştir.⁶¹¹ Elbânî de bu rivayetin “*mevzû*” olduğunu söylemiştir.⁶¹²

Hadis (10/206)

قال عمرو بن دينار: "ما من ميت يموت إلا وروحه في يد ملك تنظر إلى جسدها كيف يغسل وكيف يكفن وكيف يمشی به فيجلس في قبره ويقال له اسمع ثناء الناس عليك"

Amr b. Dînâr şöyle demiştir: “Ölen herkimşenin ruhu bir meleğin elinde olduğu halde kendi cesedine bakar. Nasıl yıkıyor, nasıl kefenleniyor, nasıl insanlar onunla beraber yürüyorlar (nasıl kabre götürüyorlar). Sonra o kişi kabrinde oturur. Ona şöyle denilir: İnsanların sana olan övgüsünü dinle.”

Bu rivayeti Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-evliyâ* isimli eserinde rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

⁶¹⁰ Dîneverî, *el-Mücâlese ve cevâhirü'l-ilm*, I, 354-60 (58).

⁶¹¹ İbnü'l-Cevzî, *Kitâbü'l-Mevdû'ât*, III, 219.

⁶¹² Elbânî, *Da'îfü'l-Câmi'i's-sağîr ve ziyâdetüh*, s. 857 (5950).

حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْفَرَّائِيُّ، ثنا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا دَاوُدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْعَطَّارُ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ قَالَ: "مَا مِنْ مَيِّتٍ يَمُوتُ إِلَّا وَرُوحُهُ فِي يَدِ مَلَكٍ يَنْظُرُ إِلَى جَسَدِهِ كَيْفَ يُغَسَّلُ، وَكَيْفَ يُكْفَنُ، وَكَيْفَ يُنْشَى بِهِ فَيَجْلِسُ فِي قَبْرِهِ. قَالَ دَاوُدُ: وَزَادَ فِي هَذَا الْحَدِيثِ قَالَ: يُقَالُ لَهُ وَهُوَ عَلَى سَرِيرِهِ: اسْمَعْ ثَنَاءَ النَّاسِ عَلَيْكَ"⁶¹³

Amr b. Dînâr şöyle demiştir: “Ölen herkim senin ruhu bir meleğin elinde olduğu halde kendi cesedine bakar. Nasıl yıkıyor, nasıl kefenleniyor, nasıl insanlar onunla beraber yürüyorlar (nasıl kabre götürüyorlar). Sonra o kişi kabrinde oturur.” Bu rivayetin ravilerinden Dâvud bu hadise şu ziyadeyi yapmıştır: “Ona (öliye) şöyle denilir: İnsanların sana olan övgüsünü dinle.”

Rivayetin sıhhati hakkında hadis alimleri tarafından yapılmış bir değerlendirme bulamadık. Bu yüzden senedini kendimiz tahlil ettik. Rivayetin senedinde bulunan râviler münekkit muhaddisler tarafından sika olarak değerlendirilmişlerdir. Raviler arasında ittisal yönünden de bir kopukluk yoktur. Bu rivayet bu senedle sahihtir.

Hadis (11/207)

قال النبي صلى الله عليه وسلم: "حسنوا أكفان موتاكم فإنهم يتباهون ويتزاورون في قبورهم"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Ölülerinizin kefenlerini güzelleştirin, çünkü onlar kabirlerinde övünürler ve birbirlerini ziyaret ederler.”

Bu rivayeti benzer lafızlarla İbn Adî, *el-Kâmil fî du‘afâi’r-ricâl* isimli eserinde rivayet edilmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَبْدِ الْمُؤْمِنِ أَنَا أَحْمَدُ بْنُ صَالِحٍ السَّمُومِيُّ الْمَكِّي، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عِيَاشٍ الْحِمَصِيُّ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَرْقَمٍ، عَنْ ابْنِ سِيرِينَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "حَسِّنُوا أَكْفَانَ مَوْتَاكُمْ، فَإِنَّهُمْ يَتَزَاوَرُونَ فِي قُبُورِهِمْ."⁶¹⁴

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Ölülerinizin kefenlerini güzelleştirin, çünkü onlar kabirlerinde birbirlerini ziyaret ederler.”

⁶¹³ Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-evliyâ*, III, 349.

⁶¹⁴ İbn Adî, *el-Kâmil fî du‘afâ’i’r-ricâl*, IV, 237.

Bu rivayet mevzû hadislerin derlenmiş olduğu, İbnü'l-Cevzî'nin *el-Mevdû'ât*'ı, Süyûtî'nin *el-Leâli'l-masnû'a fî'l-ehâdîsi'l-mevdû'a*'sı ve Fettenî'nin *Tezkîretü'l-mevdû'ât*'ında zikredilmiştir.⁶¹⁵ Dolayısıyla rivayetin mevzû olduğu anlaşılmaktadır.

Hadis (12/208)

قال النبي صلى الله عليه وسلم: "مثل المؤمن في قبره مثل الغريق يتعلق بكل شيء ينتظر دعوة من والد أو ولد أو أخ أو صديق وإنه ليدخل على قبور الأموات من دعاء الأحياء من الأنوار أمثال الجبال. والدعاء للأموات بمنزلة الهدايا للأحياء من أهل الدنيا. فيدخل الملك على الميت ومعه طبق من نور عليه منديل من نور. فيقول هذه هدية لك من عند أخيك أو قريبك فيفرح بها كما يفرح الحي بالهدايا"

Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "Müminin kabirdeki hali, her şeyi tutmaya çalışan boğulan kişi gibidir. Babasından yahut çocuğundan yahut kardeşinden yahut dostundan duâ bekler. Muhakkak ki dirilerin duâsından ölülerin kabirlerine dağlar misali nurlar girer/iner. Duâ, ölüler için; dünyadaki canlılardan gelen hediye gibidir. Duâdan hemen sonra bir melek, üzerinde nurdan bir mendil olan nurdan bir tabakla ölünün yanına girer. Sonra o melek şöyle der; bu sana kardeşinden yahut yakınından bir hediyedir, der. Dirilerin hediyelerle ferahladığı (sevindiği) gibi ölü de bu hediye için ferahlar (sevinir)."

Bu rivayeti benzer lafızlarla Beyhakî, *Şu'abü'l-îmân* isimli eserinde rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْأَشْنَائِيُّ، أَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحُسَيْنِيُّ بْنُ عَلِيٍّ الْحَافِظُ، نَا الْفَضْلُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ سُلَيْمَانَ الْأَنْطَاكِيِّ، نَا مُحَمَّدُ بْنُ جَابِرٍ بْنِ أَبِي عِيَّاشٍ الْمَصِصِيِّ، نَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، نَا يَعْقُوبُ بْنُ الْقَعْقَاعِ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَا الْمَيِّتُ فِي الْقَبْرِ إِلَّا كَالْغَرِيقِ الْمُتَغَوِّثِ، يَنْتَظِرُ دَعْوَةً تُلْحَقُهُ مِنْ أَبٍ أَوْ أُمٍّ أَوْ أَخٍ أَوْ صَدِيقٍ، فَإِذَا لَحِقَتْهُ كَانَتْ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا، وَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لَيَدْخُلُ عَلَى أَهْلِ الْقُبُورِ مِنْ دُعَاءِ أَهْلِ الْأَرْضِ أَمْثَالَ الْجِبَالِ، وَإِنَّ هَدِيَّةَ الْأَحْيَاءِ إِلَى الْأَمْوَاتِ الْإِسْتِغْفَارُ لَهُمْ"⁶¹⁶

⁶¹⁵ İbnü'l-Cevzî, *Kitâbü'l-Mevdû'ât*, III, 240; Süyûtî, *el-Leâli'l-masnû'a*, II, 440; Fettenî, *Tezkîretü'l-mevdû'ât*, s. 218.

⁶¹⁶ Beyhakî, *Şu'abü'l-îmân*, X, 300-1 (7527); XI, 472 (8855).

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Kabirdeki ölü, boğulmak üzere olup imdat isteyen kişi gibidir, babasından, anasından, kardeşinden veya dostundan kendisine ulaşacak bir duâyı bekler. O duâ kendisine ulaşınca, dünya ve içindekilerden kendisine daha sevgili olur. Allah Teâlâ, yer ehlinin duâsından kabir ehline, dağlar gibi (rahmetler) indirir. Muhakkak ki dirilerin ölümlere hediyesi, onlar için istiğfarda bulunmaktadır.*”

İbn Hacer (v. 852/1449) bu rivayet için “*münkerün cidden*”⁶¹⁷ demiştir.⁶¹⁸ Aynı şekilde Elbânî de bu rivayet hakkında “*münkerün cidden*” hükmünü vermiştir.⁶¹⁹ Rivayetin mevzû olduğu anlaşılmaktadır.

Hadis (13/209)

عن أنس رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم: ما من عبد يقوم على قبر مؤمن فيدعو بهذا الدعاء إلا غفر الله لذلك الميت: الحمد لله الذي لا يبقى إلا وجهه ولا يدوم إلا ملكه وأشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له إلهها واحد صمدا وترا لم يتخذ صاحبة ولا ولدا، لم يلد ولم يولد ولم يكن له كفوا أحد وأشهد أن محمداً عبده ورسوله جزى الله محمد النبي الأمي ما هو أهله

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Herhangi bir kul, bir müminin kabri başında durup şu duâyı okursa Allah o kabirdekini mutlaka affeder: ‘Kendi zatından başka kâinatta hiçbir şey kalmayacak ve ancak kendi mülkü bâki kalacak Allah’a hamd olsun. Ben, ancak O’nun tek başına ortağı olmadan, ilah olduğuna şahitlik ederim. O tek bir ilahtır. O’nun hiçbir şeye ihtiyacı yoktur. O biriciktir. Ne eş ne de çocuk edinmiştir. Doğurmamış ve doğmamıştır. O’nun hiçbir dengi yoktur. Yine Hz. Muhammed (s.a.v) O’nun kulu ve elçisidir. Allah ümmi bir nebi olan Hz. Muhammed’i (s.a.v) bizden razı etsin.*”

Rivayeti kaynaklarda bulamadık.

⁶¹⁷ Münkerün cidden: Mevzû hadis manasına kullanışı yaygın bir ifade. Bkz. Aydın, *Hadis Istılahları Sözlüğü*, s. 212.

⁶¹⁸ İbn Hacer, *Lisânü ’l-mîzân*, VII, 23 (6575).

⁶¹⁹ Elbânî, *Silsiletü ’l-ehâdîsi ’d-da’ife ve ’l-mevdû’a*, II, 211 (799).

Hadis (14/210)

عن النبي صلى الله عليه وسلم: "إذا قرأ المؤمن آية الكرسي وجعل ثوابها لأهل القبور أدخل الله في كل قبر من أهل المشرق والمغرب أربعين نورا ووسع عليهم مضاجعهم وأعطى الله للقارئ ثواب سبعين نبيا ورفع له بكل آية درجة وكتب له بكل ميت عشر حسنات"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Bir mümin Âyete’l-kürsî okurda sevabını kabir ehline bağışlarsa Allah doğu ve batı ehlinden her bir kabre kırk nur koyar/sokar ve mezarlarını genişletir. Okuyan kişiye yetmiş nebî sevabı verir. Okuduğu her ayette onun makamını bir derece yükseltir. Ve ona, her ölü için on hasenat (sevap) yazar.”

Bu rivayeti kaynaklarda aynı lafızlarla bulamadık. Ancak bu rivayete benzeyen başka bir rivayet tespit ettik. Deylemî (v. 509/1115) senedsiz olarak Hiz. Ali’den tahrîc etmiştir. Rivayetin metni şöyledir.

عَلِيّ بن أَبِي طَالِب: "مَا مِنْ مُؤْمِنٍ وَلَا مُؤْمِنَةٍ يقرأ آيةَ الْكُرْسِيِّ وَيَجْعَلُ ثَوَابَهَا لِأَهْلِ الْقُبُورِ لَا يَبْقَى عَلَى وَجْهِ الْأَرْضِ قَبْرٌ إِلَّا أَدْخَلَ اللَّهُ فِيهِ نُورًا وَوَسَّعَ قَبْرَهُ مِنَ الْمَشْرِقِ إِلَى الْمَغْرِبِ وَأَعْطَاهُ اللَّهُ بِكُلِّ مَلِكٍ فِي السَّمَوَاتِ عَشْرَ حَسَنَاتٍ وَكَتَبَ اللَّهُ لِلْقَارِئِ ثَوَابَ سَبْعِينَ

شَهِيداً"620

Hiz. Ali’den rivayet edildiğine göre: “Herhangi bir mümin erkek veya kadın Ayete’l-Kürsî’yi okur ve sevabını kabir ehline bağışlarsa yeryüzündeki her kabire mutlaka Allah bir nur koyar, kabrini doğudan batıya kadar genişletir. Allah ona semalardaki her melek için on hasenat (sevap) verir ve Allah okuyan kimseye yetmiş şehit sevabı verir.”

Süyûtî mevzû hadisleri ihtiva eden ez-Ziyâdât ale’l-Mevdû ‘ât isimli eserinde bu rivayeti de zikretmiştir.⁶²¹ Rivayetin mevzû olduğu anlaşılmaktadır.

Hadis (15/211)

عن النبي صلى الله عليه وسلم: "لا يأتي على الميت أشد من الليلة الأولى فارحموا موتاكم بالصدقة فمن لم يجد فليصل ركعتين يقرأ فيهما فاتحة الكتاب وآية الكرسي وألهاكم التكاثر وقل هو الله أحد إحدى عشرة مرة ويقول: اللهم إني صليت هذه الصلاة وتعلم ما أريد اللهم ابعث ثوابها إلى قبر فلان ابن فلان فيبعث الله من ساعته إلى قبره ألف ملك مع كل ملك نور وهدية يؤنسونه في قبره إلى

⁶²⁰ Deylemî, *el-Firdevs*, IV, 28 (6086).

⁶²¹ Süyûtî, *ez-Ziyâdât ale’l-Mevdû ‘ât*, II, 776 (969).

أن ينفخ في الصور ويعطى الله المصلي بعدد ما طلعت عليه الشمس حسنات ورفع له أربعين ألف درجة وأربعين ألف حجة وعمرة ويبيي له ألف مدينة في الجنة ويعطى ثواب ألف شهيد ويكسى ألف حلة"

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Ölü için kabre konulduğu ilk geceden daha çetin bir saat yoktur. Öyleyse sadaka vermekle ölülerinize merhamet edin; sadaka verecek bir şey bulamadığınız takdirde iki rekât namaz kılın; her rekatta Fâtîha’dan sonra Âyete’l-kürsî, Tekâsür ve 11 defa İhlâs sûresi okuyun. Selam verdikten sonra da şöyle deyin: ‘Ben bu namazı kıldım Allah benim bundan muradımı bilir, Allahım! Bu namazın sevabını, filan oğlu filan ölüniün kabrine ulaştır.’ Bunun üzerine Allah o anda, bin meleği o kabre doğru gönderir, her melekke bir nur ve hediye gönderir. Melekler, sûra üflenen güne (kıyamet gününe) kadar kabrinde onun yalnızlığını giderirler. Allah, güneşin kendisine doğduğu bütün varlıkların sayısınca namaz kılana sevap verir, onun (cennetteki makamını) kırk bin derece yükseltir, ona kırk bin hac ve umre sevâbı verir, cennette ona bin şehir binâ eder, ona bin şehit sevâbı verir ve ona bin elbise giydirir.”

Rivayeti kaynaklarda bulamadık.

Hadis (16/212)

عن أنس رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم: "من دخل المقابر وقرأ سورة يس خفف الله عنهم وكان له بعدد من مات فيها حسنات"

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Kim mezarlığa girince Yasin sûresini okursa orada bulunanların azapları hafifler. Oradakilerin adedi kadar amel defterine sevap yazılır.”

Rivayeti benzer lafızlarla Sa‘lebî (v. 427/1035), el-Keşf ve ‘l-beyân’da Enes b. Mâlik tarikiyle rivayet etmiştir. Sened metin şöyledir.

أخبرني الحسين بن محمد الثقفي قال: حَدَّثَنَا الفضل بن الفضل الكندي قال: حَدَّثَنَا حمزة بن الحسين بن عمر البغدادي قال: حَدَّثَنَا محمد بن أحمد الرياحي قال: حَدَّثَنَا أبي قال: حَدَّثَنَا أيوب بن مدرك عن أبي عبيدة عن الحسن عن أنس بن مالك عن النبي صَلَّى الله عليه وسلم قال: "من دخل المقابر فقرأ سورة (يس) خفف عنهم يومئذ وكان له بعدد من فيها حسنات"⁶²²

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: *"Kim mezarlığa girince Yasin sûresini okursa orada bulunanların azapları hafifler. Oradakilerin adedi kadar amel defterine sevap yazılır."*

Elbânî bu rivayetin "mevzû" olduğunu söylemiştir.⁶²³

Hadis (17/213)

عن النبي صلى الله عليه وسلم: "أما مسلم قرأ يس وهو في سكرات الموت لم يقبض روحه ملك الموت حتى يجيئه رضوان خازن الجنان بشربة من شراب الجنة فيشربها على فراشه فتقبض روحه وهو ريان، وأما مسلم قرأت عنده سورة يس إذا نزل به الموت نزل بكل حرف عشرة آلاف ملك يقومون بين يديه صفوفًا يصلون عليه ويستغفرون له ويشهدون غسله وجنازته ودفنه"

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: *"Herhangi bir müslüman, sekerat halindeyken Yasin sûresini okursa cennet haznedarı Rıdvan, cennet şerbetlerinden bir şerbetle gelip döşeğinde o şerbeti içirinceye kadar Azrail onun ruhunu alamaz. Böylece suya kanmış bir vaziyette ruhu alınmış olur. Ölüm meleği geleceği zaman bir müslümanın yanında Yasin sûresi okunursa Yasin'in her harfî karşılığında on bin melek iner. Önünde saf halinde dururlar. Onun için tevbe ve istiğfarda bulunurlar. Onun yıkanmasında ve defninde de hazır bulunurlar."*

Rivayeti benzer lafızlarla ve ziyadesiyle Sa'lebî (v. 427/1035), *el-Keşf ve'l-beyân*'da rivayet etmiştir. Sened metin şöyledir.

أخبرنا أبو الحسن بن أبي إسحاق المزكي قال: حَدَّثَنَا أبو الأحرز محمد بن عمر بن جميل قال: حَدَّثَنَا أبو بكر أحمد بن إبراهيم - وهو أبو بسطام البغدادي - قال: حَدَّثَنَا إسماعيل ابن إبراهيم قال: حَدَّثَنَا يوسف بن عطية عن هارون بن كثير عن زيد بن أسلم عن أبيه عن أبي أمامة عن أبي بن كعب قال: قال رسول الله صَلَّى الله عليه وسلم: "من قرأ (يس) يريد بها الله عز وجل غفر الله له وأعطى من

⁶²² Sa'lebî, *el-Keşf ve'l-beyân*, VIII, 119.

⁶²³ Elbânî, *Silsiletü'l-ehâdîsi'd-da'ife ve'l-mevdû'a*, III, 397 (1246).

الأجر كأنما قرأ القرآن اثني عشرة مرة، وأيما مريض قرئت عنده سورة (يس) نزل عليه بعدد كل حرف عشرة أملاك يقومون بين يديه صفوفًا فيصلون ويستغفرون له ويشهدون قبضه وغسله ويتبعون جنازته ويصلون عليه ويشهدون دفنه، وأيما مريض قرأ سورة يس وهو في سكرات الموت لم يقبض ملك الموت روحه حتى يجيئه رضوان خازن الجنان بشرية من الجنة فيشربها وهو على فراشه فيموت وهو ريان ويبعث وهو ريان ويحاسب وهو ريان ولا يحتاج إلى حوض من حياض الأنبياء حتى يدخل الجنة وهو ريان"⁶²⁴

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Kim Allah’ın rızasını murad ederek Yasin sûresini okursa Allah onu affeder. Ona, Kur’ân’ı on iki defa okumuş kimseye verilen sevap gibi sevap verilir. Herhangi bir hastanın başında Yasin sûresi okunursa Yasin’in her harfî karşılığında on melek iner. Önünde saf halinde dururlar. Onun için tevbe ve istiğfarda bulunurlar. Onun ruhu alınırken ve cenazesi yıkanırken hazır bulunurlar. Cenazesi ile birlikte giderler. Onun üzerine cenaze namazı kılarlar, defninde bulunurlar. Herhangi bir müslüman, sekerat halindeyken Yasin sûresini okursa cennet haznedarı Rıdvan, cennetten bir şerbetle gelip döşeginde o şerbeti içirinceye kadar Azrail onun ruhunu alamaz. Böylece o suya kanmış bir şekilde ölür. Suyu kanmış bir şekilde dirilir. Suyu kanmış bir şekilde hesaba çekilir. Cennete girinceye kadar hiçbir peygamberin havzına ihtiyaç duymadan suya kanmış bir şekilde bulunur.*”

Elbânî bu rivayetin “mevzû” olduğunu söylemiştir.⁶²⁵

Hadis (18/214)

"أن النبي صلى الله عليه وسلم لعن زائرات القبور"

"Hz. Peygamber (s.a.v) kabirleri ziyaret eden kadınları lanetlemiştir."

Bu rivayeti Tirmizî ve İbn Mâce⁶²⁶ Ebû Hureyra tarikiyle rivayet etmişlerdir. Tirmizî'deki sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ عُمَرَ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ "أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَعَنَ

زَوَارَاتِ الْقُبُورِ"⁶²⁷

⁶²⁴ Sa'lebî, *el-Keşf ve'l-beyân*, VIII, 119.

⁶²⁵ Elbânî, *Silsiletü'l-ehâdîsi'd-da'îfe ve'l-mevdû'a*, X, 157 (4636).

⁶²⁶ İbn Mâce, *Cenâiz*, 49 (1576).

⁶²⁷ Tirmizî, *Cenâiz*, 62 (1056).

Ebû Hüreyra'dan (r.a) rivâyete göre: "Hz. Peygamber (s.a.v) kabirleri ziyaret eden kadınları lanetlemiştir."

Tirmizî bu rivayet hakkında, "bu hadis hasen sahihtir." demiştir.⁶²⁸ Elbânî de rivayetin "hasen" olduğunu söylemiştir.⁶²⁹ Her iki rivayetinde senedinde bulunan Ömer b. Ebî Seleme "sadûk" bir ravidir.⁶³⁰ Şu'ayb el-Arnaût da Ömer b. Ebî Seleme'nin "hasenü'l-hadîs" olduğunu belirtmiş ve dolayısıyla rivayetin "hasen" seviyesinde olduğunu söylemiştir.⁶³¹

Hadis (19/215)

"السلام عليكم دار قوم مؤمنين"

(Hz. Peygamber (s.a.v) mezarlığa girince şöyle buyurmuştur): "Selam size ey müminler diyarının sakinleri."

Bu rivayeti ziyadesiyle; Müslim, Ebû Dâvud⁶³², Nesâî⁶³³ ve İbn Mâce⁶³⁴ rivayet etmiştir. Bu rivayet farklı lafızlarla Müslim'de iki yerde geçmektedir. Müslim'deki sened ve metinler şöyledir.

➤ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، وَسُرَيْجُ بْنُ يُونُسَ، وَفَتْحَةُ بْنُ سَعِيدٍ، وَعَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ. جَمِيعًا عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ جَعْفَرٍ. قَالَ ابْنُ أَيُّوبَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ. أَخْبَرَنِي الْعَلَاءُ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَتَى الْمَقْبَرَةَ فَقَالَ: "السَّلَامُ عَلَيْكُمْ دَارَ قَوْمٍ مُؤْمِنِينَ، وَإِنَّا إِن شَاءَ اللَّهُ بِكُمْ لَاحِقُونَ. وَدِدْتُ أَنَا قَدْ رَأَيْنَا إِخْوَانَنَا" قَالُوا: أَوْلَسْنَا إِخْوَانَكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: "أَنْتُمْ أَصْحَابِي وَإِخْوَانُنَا الَّذِينَ لَمْ يَأْتُوا بَعْدُ" فَقَالُوا: كَيْفَ تَعْرِفُ مَنْ لَمْ يَأْتِ بَعْدُ مِنْ أُمَّتِكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ فَقَالَ: "أَرَأَيْتَ لَوْ أَنَّ رَجُلًا لَهُ خَيْلٌ غُرٌّ مُحَجَّلَةٌ بَيْنَ ظَهْرَيْنِ خَيْلٍ ذُهُمٍ بَعْضُهَا لَا يَعْرِفُ خَيْلَهُ؟" قَالُوا: بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ! قَالَ: "فَإِنَّهُمْ يَأْتُونَ غُرًّا مُحَجَّلِينَ مِنَ الْوُضُوءِ. وَأَنَا فَرَطُهُمْ عَلَى الْخَوْصِ. أَلَا لَيْدَادَنَّ رِجَالٌ عَنْ حَوْصِي كَمَا يُدَادُ الْبَعِيرُ الصَّالُّ أَنَا دِيهِمْ أَلَا هَلُمَّ فَيُقَالُ: إِنَّهُمْ قَدْ بَدَلُوا بَعْدَكَ فَأَقُولُ سُخْقًا سُخْقًا"⁶³⁵

⁶²⁸ Tirmizî, Cenâiz, 62 (1056).

⁶²⁹ Elbânî, *Sahîhu Süneni't-Tirmizî*, I, 537-38 (1056).

⁶³⁰ İbn Hacer, *Takribü't-tehzîb*, s. 720 (4944).

⁶³¹ İbn Mâce, Cenâiz, 49 (dipnot).

⁶³² Ebû Dâvud, Cenâiz, 83 (3237).

⁶³³ Nesâî, Tahâret, 110 (150); Cenâiz, 103 (2039).

⁶³⁴ İbn Mâce, Cenâiz, 36 (1546); Zühed, 36 (4306).

⁶³⁵ Müslim, Tahâret, 39 (249).

Ebû Hureyra'dan rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber (s.a.v) kabristana geldi ve şöyle buyurdu: *“Selam size ey müminler diyarının sakinleri. İnşallah biz de size katılacağız. Kardeşlerimizi görmemizi çok isterdim.”* Ashab: *“Ey Allah'ın Rasûlü biz senin kardeşlerin değil miyiz?”* dediler. Hz. Peygamber (s.a.v): *“Sizler benim ashabımsınız, kardeşlerimiz henüz gelmemiş olanlardır.”* buyurdu. Bunun üzerine ashab: *“Ümmetinden henüz gelmemiş olanları nasıl tanıyacaksın Ey Allah'ın Rasûlü?”* dediler. Hz. Peygamber (s.a.v): *“Bir adamın alnı ak ayakları sekili bir atı olsa, yağız ve doru at sürüsü içinde kendi atını tanımaz mı?”* diye sordu. Ashab: *“Evet, tanır, Ey Allah'ın Rasûlü”* dediler. Hz. Peygamber (s.a.v): *“İşte onlar da abdestten dolayı yüzleri nurlu, el ve ayakları parlak olarak gelecekler. Ben havzın başına onlardan önce varacağım. Dikkat edin! Birtakım kimseler, yabancı devenin sürüden kovulup uzaklaştırıldığı gibi benim havuzumdan kovulacaklar. Ben onlara; ‘Buraya gelin!’ diye nidâ edeceğim. Fakat bana: ‘Onlar senden sonra hallerini değiştirdiler.’ denilecek. Bunun üzerine ben de: ‘Uzak olsunlar, uzak olsunlar!’ diyeceğim.”* buyurdu.

➤ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى التَّمِيمِيُّ، وَيَحْيَى بْنُ أَبِي بُرَيْدٍ، وَقُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ (قَالَ يَحْيَى بْنُ يَحْيَى: أَخْبَرَنَا. وَقَالَ الْأَخْزَانِ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ) عَنْ شَرِيكَ (وَهُوَ ابْنُ أَبِي مَرْيَمَ) عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّهَا قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (كُلَّمَا كَانَ لَيْلَتُهَا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَخْرُجُ مِنْ آخِرِ اللَّيْلِ إِلَى الْبَيْعِ، فَيَقُولُ: "السَّلَامُ عَلَيْكُمْ دَارَ قَوْمٍ مُؤْمِنِينَ، وَأَتَاكُمْ مَا تُوعَدُونَ غَدًا، مُؤَجَّلُونَ، وَإِنَّا، إِنْ شَاءَ اللَّهُ، بِكُمْ لَاحِقُونَ. اللَّهُمَّ، اغْفِرْ لِأَهْلِ بَيْعِ الْغَرْفَةِ" (وَمَا يَقُمُ قُتَيْبَةُ قَوْلُهُ "وَأَتَاكُمْ")⁶³⁶

Hz. Âişe'den (r.a) rivayet edildiğine göre: *“Hz. Peygamber (s.a.v) Âişe'nin yanında gecelediği zaman gecenin sonunda Medine kabristanı Bakî'ye çıkıp orada: ‘Selam size ey müminler diyarı. Size yarın verileceği vaad olunan şey verilmiştir. Bekletilmektesiniz, inşallah biz de size katılacağız. Allah'ım! Bakî'ül-Ğarkad'da yatanları bağışla!’* buyururdu.” (Ravi Kuteybe: *“Size gelmiştir.”* sözünü söylememiştir.)

⁶³⁶ Müslim, Cenâiz, 102 (974).

Elbânî rivayetin “*sahih*” olduğunu söylemiştir.⁶³⁷

Hadis (20/216)

قال أنس رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم: "من رأى جنازة فقال: الله أكبر صدق الله هذا ما وعدنا الله ورسوله اللهم إيماناً وتسليماً كتب له كل يوم عشرون حسنة من يوم يقولها إلى يوم القيامة"

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Kim bir cenaze görür ve ‘Allah en büyüktür. Allah doğru söylemiştir. Bu Allah ve Rasûlü’nün bize vaad ettiğidir.’ İman ederek ve teslim olarak kim bunu söylerse, söylediği andan kıyamet gününe kadar ona her gün yirmi hasenat yazılır.*”

Bu rivayeti benzer lafızlarla Taberânî, *ed-Duâ* isimli eserinde Enes b. Mâlik tarihiyle rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى الْخَلَوَائِيُّ، ثنا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ الْمُقَابِرِيُّ، ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ عَمْرٍو النَّحْعِيُّ، عَنِ الْمُخْتَارِ بْنِ فُلْفُلٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "مَنْ رَأَى جَنَازَةً فَقَالَ: اللَّهُ أَكْبَرُ، صَدَقَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ، هَذَا مَا وَعَدَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ، اللَّهُمَّ زِدْنَا إِيمَانًا وَتَسْلِيمًا، كُتِبَ لَهُ عِشْرُونَ حَسَنَةً"⁶³⁸

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Kim bir cenaze görür ve ‘Allah en büyüktür. Allah ve Rasûlü doğru söylemiştir. Bu Allah ve Rasûlünün bize vaad ettiğidir. Allah’ım imanımızı ve teslimiyetimizi arttır.’ derse ona yirmi hasenat yazılır.*”

Eserin muhakkiki hadisin senedi için “*daîfün cidden*” demiştir. Senede bulunan Süleymân b. Amr en-Neceî için “*müttehem bi’l-kizb*”⁶³⁹ ifadesini kullanmış ve onun hadis uyduran bir râvi olduğunu zikretmiştir. Süyûtî de *ez-Ziyâdât ale’l-Mevdû’ât*’ında bu rivayeti zikretmiş ve Süleymân b. Amr en-Neceî’nin “*kezzâb*” (yalancı) olduğunu söylemiştir.⁶⁴⁰ Ayrıca Fettenî de *Tezkîretü’l-mevdû’ât*’ın da bu

⁶³⁷ Elbânî, *Sahihu’t-Terğîb ve’t-terhîb*, I, 187 (177).

⁶³⁸ Taberânî, *ed-Duâ*, s. 1346 (1161).

⁶³⁹ Müttehem bi’l-kizb: Cerhin, Zehebî ve Irâkî’ye göre ikinci, İbn Hacer’in *Takrîb*’deki tertibine göre on birinci ve Sehâvî’ye göre üçüncü mertebesinde bulunan bir râvi hakkında kullanılan bir sığa. Böyle bir râvinin rivayet ettiği hadis hiçbir suretle alınmaz. Bkz. Aydın, *Hadis İstılahları Sözlüğü*, s. 239.

⁶⁴⁰ Süyûtî, *Ziyâdât ale’l-Mevdû’ât*, II, 610-11 (745).

rivayeti zikretmiş ve “*senesinde kezzâb (olan bir râvi) bulunmaktadır.*” demiştir.⁶⁴¹ Rivayetin mevzû olduğu anlaşılmaktadır.

Hadis (21/217)

قال النبي صلى الله عليه وسلم: "إذا مات رجل من أهل الجنة استحبنا الله أن يُعذب من حملة ومن تبع جنازته ومن صلى عليه"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Cennete gidecek bir mümin ölünce, Allah Teâlâ onun cenazesini taşıyana, arkasından gidene ve onun namazını kılana azap etmekten hayâ eder.*”

Bu rivayeti Deylemî (v. 509/1115) senedsiz olarak Âmir b. Rabîa’dan rivayet etmiştir.⁶⁴² Süyûtî de bu rivayeti mevzû hadisleri derlemiş olduğu *el-Leâli’l-masnû’a* isimli eserinde zikretmiş ve Deylemî’nin tahrîc ettiğini ifade etmiştir.⁶⁴³ Ayrıca Elbânî de bu rivayeti, Deylemî’nin tahrîc ettiğini ve rivayetin “*mevzû*” olduğunu söylemiştir.⁶⁴⁴

Hadis (22/218)

عن النبي صلى الله عليه وسلم: "أول ما يجزى به العبد بعد موته أن يغفر الله لجميع من تبع جنازته"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Ölümünden sonra kişiye verilecek ilk mükâfat, Allah’ın o kişinin cenazesini takip edenlerin tümünü bağışlamasıdır.*”

Bu rivayet Abdülhâlik Bezzâr’ın *el-Müsned*’inde geçmektedir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ الصَّبَّاحِ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمَجِيدِ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ أَبِي رَوَّادٍ عَنْ مَرْوَانَ بْنِ سَالِمٍ قَالَ: حَدَّثَنِي عَبْدُ الْمَلِكِ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "إِنَّ أَوَّلَ مَا يُجَازَى بِهِ الْعَبْدُ بَعْدَ مَوْتِهِ أَنْ يُغْفَرَ لِمَنْ تَبِعَ جَنَازَتَهُ."⁶⁴⁵

⁶⁴¹ Fettehî, *Tezkîretü'l-mevdû'ât*, s. 58.

⁶⁴² Deylemî, *el-Firdevs*, I, 282-83 (1108).

⁶⁴³ Süyûtî, *el-Leâli'l-masnû'a*, II, 431.

⁶⁴⁴ Elbânî, *Silsiletü'l-ehâdîsi'd-da'îfe ve'l-mevdû'a*, XIV, 918 (6894).

⁶⁴⁵ Bezzâr, *el-Müsned*, XI, 86-7 (4796), XI, 344 (5160).

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Ölümünden sonra kişiye verilecek ilk mükâfat, Allah ’ın o kişinin cenazesini takip edenlerin tümünü bağışlamasıdır.”

Heysemî, senedde bulunan Mervân b. Selîm’in “zayıf” olduğunu söylemiştir.⁶⁴⁶ Elbânî de rivayetin “zayıf” olduğunu zikretmiştir.⁶⁴⁷

Hadis (23/219)

إذا غمضت الميت فقل: "بسم الله وعلى ملة رسول الله صلى الله عليه وسلم" وإذا حملته فقل: "بسم الله ثم سبح ما دمت حامله"

Ölünün gözünü kapatırken şöyle de: “Allah ’ın adıyla ve Rasûlullah ’ın (s.a.v) sünneti üzere.” Onu taşıırken şöyle de: “Bismillah (Allah ’ın adı ile).” Sonra, onu taşıdığın müddetçe Allah ’ı tesbih et.

“Ölünün gözünü kapatırken ve onu taşıırken şöyle deyin: “Allah ’ın adıyla ve Rasûlullah ’ın (s.a.v) sünneti üzere.”

Bu rivayeti Beyhakî, es-Sünenü ’l-Kübrâ ’da rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ بْنُ يُونُسَ، أَنَا أَبُو سَعِيدٍ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ (ح) وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ بَغْدَادَ، أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ قَالَا: ثَنَا سَعْدَانُ، ثَنَا مُعَاذُ، ثَنَا سُلَيْمَانُ التَّمِيمِيُّ، عَنْ بَكْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: "إِذَا غَمَضْتَ الْمَيِّتَ فَقُلْ: بِسْمِ اللَّهِ وَعَلَى مِلَّةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَإِذَا حَمَلْتَهُ فَقُلْ: بِسْمِ اللَّهِ، ثُمَّ سَبِّحْ مَا دُمْتَ تَحْمِلُهُ"⁶⁴⁸

Bekr b. Abdillâh (tabîinden) şöyle demiştir: “Ölünün gözünü kapatırken şöyle de: ‘Allah ’ın adıyla ve Rasûlullah ’ın (s.a.v) sünneti üzere.’ Onu taşıırken şöyle de: ‘Bismillah (Allah ’ın adı ile).’ Sonra, onu taşıdığın müddetçe Allah ’ı tesbih et.”

Elbânî bu rivayeti Beyhakî’nin “maktu” bir şekilde rivayet ettiğini ve senedinin “sahih” olduğunu belirtmiştir.⁶⁴⁹

⁶⁴⁶ Heysemî, Mecma’u ’z-zevâid, III, 29.

⁶⁴⁷ Elbânî, Da ’ifü ’t-Terğîb ve ’t-terhîb, II, 395 (2057).

⁶⁴⁸ Beyhakî, es-Sünenü ’l-Kübrâ, III, 540-41 (6609).

⁶⁴⁹ Elbânî, Nâsirüddîn, İrvâ ’ü ’l-galîl fî tahrîci ehâdisi Menâri’s-sebîl, Mektebü’l-İslâmî, Beyrût1979, III, 156 (691).

Hadis (24/220)

عن أنس بن مالك عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: "إن ملك الموت لينظر في وجوه العباد كل يوم سبعين مرة"

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Azrail insanların yüzüne hergün yetmiş defa bakar.”

Bu rivayet, mevzû hadislerin derlenmiş olduğu, Süyûtî'nin *ez-Ziyâdât ale'l-Mevdû'ât*'ı ve Fettenî'nin *Tezkîretü'l-mevdû'ât*'ında yer almaktadır. Süyûtî ve Fettenî bu rivayeti İbnü'n-Neccâr'ın (*Zeylû Târîhu Bağdat*'ta) rivayet ettiğini zikretmişlerdir.⁶⁵⁰

Hadis (25/221)

النبي صلى الله عليه وسلم يقول: "القبر أول منازل الآخرة فإن نجا منه صاحبه فما بعده أيسر منه وإن لم ينج منه فما بعده أشد منه"

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Kabir, âhiret konaklarının ilkidir. Kim ondan kurtularsa artık ondan sonra gelecek merhaleler kolaydır. Kim ondan kurtulamazsa ondan sonra gelecek merhaleler ondan daha ağırdır.”

Bu rivayeti ziyadesiyle Tirmizî ve İbn Mâce⁶⁵¹ H. Osman'ın azâdlı kölesi Hanî'den (r.a) rivayet etmişlerdir. Tirmizî'deki sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا هَنَادٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مَعِينٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ يُوسُفَ، قَالَ: حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ بَجْرٍ، أَنَّهُ سَمِعَ هَانِيًا مَوْلَى عُثْمَانَ قَالَ: كَانَ عُثْمَانُ، إِذَا وَقَفَ عَلَى قَبْرِ بَكِي حَتَّى يَبْلُغَ حَيْثَهُ، فَقِيلَ لَهُ: تَذَكَّرِ الْجَنَّةَ وَالنَّارَ فَلَا تَبْكِي وَتَبْكِي مِنْ هَذَا؟ فَقَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "إِنَّ الْقَبْرَ أَوَّلُ مَنْزِلٍ مِنَ مَنَازِلِ الْآخِرَةِ، فَإِنْ نَجَا مِنْهُ فَمَا بَعْدَهُ أَيْسَرُ مِنْهُ، وَإِنْ لَمْ يَنْجُ مِنْهُ فَمَا بَعْدَهُ أَشَدُّ مِنْهُ" قَالَ: وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَا رَأَيْتُ مَنْظَرًا قَطُّ إِلَّا وَالْقَبْرُ أَفْظَعُ مِنْهُ"⁶⁵²

Osman'ın azâdlı kölesi Hanî'den (r.a) rivâyete göre, o şöyle demiştir: “H. Osman, bir kabrin başında durduğu vakit sakalını ıslatıncaya kadar ağlardı. Kendisine şöyle denildi: ‘Cennet ve cehennem hatırlatılınca ağlamıyorsun bu kabirden mi ağlıyorsun?’ H. Osman (r.a) şöyle cevap verdi: ‘Rasûlullah (s.a.v) şöyle

⁶⁵⁰ Süyûtî, *ez-Ziyâdât ale'l-Mevdû'ât*, II, 781 (988); Fettenî, *Tezkîretü'l-mevdû'ât*, s. 214.

⁶⁵¹ İbn Mâce, *Zühhd*, 32 (4267).

⁶⁵² Tirmizî, *Zühhd*, 5 (2308).

buyurmuştur: ‘Kabir, âhiret konaklarının ilkidir. Kim ondan kurtularsa artık ondan sonra gelecek merhaleler kolaydır. Kim ondan kurtulamazsa ondan sonra gelecek merhaleler ondan daha ağırdır.’ Hz. Osman sözlerine şöyle devam etti: Rasûlullah (s.a.v) yine şöyle buyurmuştur: ‘Kabirden daha korkunç bir manzara görmedim.’”

Tirmizî bu rivayet hakkında, “*bu hadis, hasen garib olup Hişâm b. Yusuf’un rivâyetiyle bilmekteyiz.*” demiştir. Elbânî de rivayetin sıhhati hakkında “*hasen*” hükmünü vermiştir.⁶⁵³ Şu‘ayb el-Arnaût da, Hanî’nin “*sadûk*” olduğunu belirtmiş ve dolayısıyla rivayetin “*hasen*” seviyesinde olduğunu söylemiştir.⁶⁵⁴

Hadis (26/222)

قالت عائشة رضي الله عنها: يا رسول الله حدثني عن صوت منكر ونكير وضغطة القبر فقال: "يا عائشة إن صوت منكر ونكير في سماع المؤمن كالإمّد في العين وضغطة القبر كالأم الشفوقة يشكو إليها ابنها الصداق فتقدم إليه فتغمر رأسه رفقا"

H. Âişe (r.a) H. Peygamber’e (s.a.v) şöyle dedi: “*Ey Allah’ın Rasûlü Münker ve Nekîr’in sesi ile kabrin sıkıştırmasını bana bildir/anlat.*” Bunun üzerine H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Ey Âişe Münker ve Nekîr’in sesi müminin kulağında gözdeki sürme gibidir. Kabrin sıkıştırması ise şefkatle ananın kucaklaması gibidir. Çocuğu başının ağrıdığını ona anlatır o da yumuşaklık ile başını okşar.*”

Bu rivayet benzer lafızlarla Ebû Saîd İbnü’l-A‘râbî’nin (v. 341/952) *Kitâbü’l-Mu‘cem*’inde rivayet edilmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْفَضْلِ، نَا عُقْبَةُ بْنُ مُكْرَمٍ، نَا عَمْرُو بْنُ سُفْيَانَ، نَا الْحَسَنُ بْنُ أَبِي جَعْفَرٍ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ رَيْدٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّهَا قَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّكَ مِنْذُ يَوْمٍ حَدَّثْتَنِي بِصَوْتِ مُنْكَرٍ وَنَكِيرٍ، وَضَغْطَةِ الْقَبْرِ لَيْسَ يَنْفَعُنِي شَيْءٌ قَالَ: يَا عَائِشَةُ، إِنَّ صَوْتِ مُنْكَرٍ وَنَكِيرٍ، فِي أَسْمَاعِ الْمُؤْمِنِينَ كَالْإِمْدِ فِي الْعَيْنِ، وَإِنَّ ضَغْطَةَ الْقَبْرِ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كَأَمِهِ الشَّفِيقَةِ يَشْكُو إِلَيْهَا ابْنُهَا الصَّدَاقَ فَتَقْدُمُ إِلَيْهِ فَتَغْمِرُ رَأْسَهُ غَمْرًا رَفِيقًا، وَلَكِنْ يَا عَائِشَةُ، وَإِلَ لِلشَّاكِينَ فِي اللَّهِ كَيْفَ يُضْغَطُونَ فِي قُبُورِهِمْ / كَضَغْطَةِ الْبَيْتَةِ عَلَى

الصَّخْرِ⁶⁵⁵

⁶⁵³ Elbânî, *Sahîhu Süneni’t-Tirmizî*, II, 527 (2308).

⁶⁵⁴ İbn Mâce, *Zühed*, 32 (dipnot).

⁶⁵⁵ İbnü’l-A‘râbî, *Kitâbü’l-Mu‘cem*, III, 895 (1870).

H. Âiše, H. Peygamber'e (s.a.v) şöyle dedi: “*Ey Allah'ın Rasûlü bana Munker ve Nekir'in sesinden ve kabrin sıkıştırmasından söz ettiğinden beri hiçbir şeyden yararlanamıyorum.*” Bunun üzerine H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Ey Âiše Munker ve Nekir'in sesi müminin kulağında gözdeki sürme gibidir. Müminler için kabrin sıkıştırması ise şefkatle ananın kucaklaması gibidir. Çocuğu başının ağrıdığını ona anlatır o da yumuşaklık ile başını okşar. Fakat Ey Âiše şâkilere (âsi olanlara) yazıklar olsun ki, onlar kabirlerinde düz ve sert taş üzerine yumurtanın çarpıldığı gibi sıkıştırılacaklardır.*”

Eserin muhakkiki rivayetin senedinde bulunan el-Hasen b. Ebî Ca'fer'in ve Ali b. Zeyd hakkında “*zayıf*” ve “*lehû menâkir (munker bazı hadisleri vardır.)*” ifadelerini kullanmış ve rivayetin “*munker ve mevzû*” olduğunu söylemiştir.⁶⁵⁶ Bu rivayet aynı senedle Beyhakî'nin *İsbâtü azâbi'l-kabr ve suâli'l-melekeyn* isimli eserinde de rivayet edilmiştir.⁶⁵⁷ Beyhakî'nin bu eserin muhakkiki ise, el-Hasen b. Ebî Ca'fer'in ve Ali b. Zeyd'in “*zayıf*” olduklarını ve bundan dolayı bu rivayetin senedinin “*zayıf*” olduğunu belirtmiştir.⁶⁵⁸

Buhârî (v. 256/870) rivayetin senedinde bulunan el-Hasen b. Ebî Ca'fer'in “*metrûkü'l-hadîs*” olduğunu söylemiştir.⁶⁵⁹ Ayrıca onunda hakkında Ebû Zür'a da “*leyse bi'l-kavî*”, İclî “*daîfü'l-hadîs*” demiştir.⁶⁶⁰ Ali b. Zeyd hakkında ise; Yahyâ b. Maîn “*leyse bi-zâke'l-kavîy*”, Ebû Zür'a ve Ebû Hâtim “*leyse bi-kavî*”, Nesâî ise “*zayıf*” demiştir.⁶⁶¹ Yapılan değerlendirmeler neticesinde rivayetin mevzû olmayıp zayıf olduğu anlaşılmaktadır.

Hadis (27/223)

لما ماتت صفية بنت عبد المطلب عمه النبي صلى الله عليه وسلم وقف على قبرها وقال قولي: هذا نبي محمد ابن أخي فقبل ما هذا يا رسول الله؟ قال: "إن منكراً ونكيراً سألاها عن دينها فتحيرت فقلت لها قولي النبي محمد ابن أخي"

⁶⁵⁶ İbnü'l-A'râbî, *Kitâbü'l-Mu'cem*, III, 895 (dipnot).

⁶⁵⁷ Beyhakî, Ebû Bekr Ahmed b. Hüseyin b. Ali, *İsbâtü azâbi'l-kabr ve suâli'l-melekeyn*, thk. Şeref Mahmûd el-Kudât, Dâru'l-Furkân, Ammân 1983, s. 85 (116).

⁶⁵⁸ Beyhakî, *İsbâtü azâbi'l-kabr ve suâli'l-melekeyn*, s. 85 (dipnot).

⁶⁵⁹ Buhârî, *et-Târîhu'l-kebîr*, II, 288 (2500).

⁶⁶⁰ İbn Hacer, *Tehzîbü't-tehzîb*, II, 261 (482).

⁶⁶¹ İbn Hacer, *Tehzîbü't-tehzîb*, VII, 323 (544).

Abdülmuttalib'in kızı, Hz. Peygamber'in (s.a.v) halası Safiyye vefat ettiği zaman, Hz. Peygamber (s.a.v) kabri üzerinde durup şöyle hitap etti: *"De ki: Bu, benim peygamberim, kardeşimin oğlu Muhammed'dir."* Yanındakiler hayret içinde sordular: *"Ey Allah'ın Rasûlü, bu söylediğin nedir?"* Hz. Peygamber (s.a.v) onlara şöyle buyurdu: *"Kabre indirildiğinde, Münker ve Nekîr gelip ona dininden sual ettiler. Şaşırdı ve ne diyeceğini bilemedi. (Ben de ona yardım etmek istedim) ve ona 'bu, benim peygamberim, kardeşimin oğlu Muhammed'dir de.' dedim."*

Bu rivayeti kaynaklarda bulamadık.

Hadis (28/224)

عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: "ما من عبد يقول ثلاث مرات عند قبر ميتة اللهم بحق محمد وآل محمد لا تُعذب هذا الميت إلا رفع الله عنه العذاب إلى يوم يُنفخ في الصور"

Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: *"Herhangi bir kul ölüyü kabre koyma anında üç kere Muhammed ve Muhammed'in ailesi hakkı ile derse o ölüye azap olunmaz. Sura üflenecek olan güne kadar Allah ondan azabı kaldırır."*

Rivayeti kaynaklarda bulamadık.

Hadis (29/225)

عن أبي أمامة رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم: "إذا مات أحدكم فسويتم عليه التراب فليقم أحدكم على رأس قبره ثم يقول: يا فلان بن فلانة فإنه يسمع ولا يُجيب ثم ليقل يا فلان بن فلانة فإنه يستوي قاعداً ثم ليقل يا فلان بن فلانة أرشدنا رحمك الله تعالى ولكن لا تسمعون فيقول اذكر ما خرجت عليه من الدنيا شهادة أن لا إله إلا الله وأن محمداً رسول الله وأنتك رضيت بالله ربا وبالإسلام ديناً وبمحمد نبياً وبالقرآن إماماً فإن منكراً ونكيراً يتأخّر كلّ واحدٍ منهما ويقول انطلق بنا ما يُفعدنا عند هذا وقد لقن حجتَهُ ويكون الله حجيجهما دونه" فقال رجل: يا رسول الله فإن لم يعرف أمه قال: "ينسبه إلى أمه حواء"

Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: *"Sizden biriniz öldüğünde kabrinin üzerini toprakla düzlediğiniz zaman içinizden biri kabrinin başına durup şöyle desin: 'Ey filan kadının oğlu filan', çünkü kabirdeki ölü söylenenleri duyar ama cevap veremez. Sonra tekrar: 'Ey filan kadının oğlu filan', desin. Çünkü o mezarda oturmuş halindedir. Sonra tekrar: 'Ey filan kadının oğlu filan', desin. Buna karşılık o kabirdeki ölü: 'Bizi aydınlat"*

Allah da seni bağışlasın.’ der. Ama siz bunu duyamazsınız. Daha sonra da şöyle desin: *‘Dünyadan ayrılırken sahip olduğun inancını hatırla! Allah’tan başka ilah olmadığına ve Muhammed’in (s.a.v) O’nun kulu ve elçisi olduğuna şehâdet et! Zaten sen Rab olarak Allah’ı, din olarak İslam’ı, peygamber olarak Muhammed’i (s.a.v), imam olarak Kur’ân’ı kabul etmiştin.*’ Ondan sonra Münker ve Nekir’in her biri de onu bırakır (ondan uzaklaşır) ve şöyle derler: *‘Haydi buradan gidelim, kendisine delillerin telkin edildiği kimsenin yanında durmayalım.’* Allah, o iki meleğe karşı o ölünün savunucusu olur.” Bunun üzerine bir adam: *“Ey Allah’ın Rasûlü, eğer ölünün annesi bilinmezse?”* diye sordu. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: *“Onu, annesi Havva’ya nisbet edin.”*

Bu rivayeti benzer lafızlarla Taberânî, *el-Mu‘cemü’l-kebîr*’de rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا أَبُو عَقِيلٍ أَنَسُ بْنُ سَلَمٍ الْخَوْلَاجِيُّ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْعَلَاءِ الْحِمَصِيُّ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبَّاسٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْقُرَشِيُّ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْأَوْدِيِّ، قَالَ: شَهِدْتُ أَبَا أُمَامَةَ وَهُوَ فِي النَّزْعِ، فَقَالَ: إِذَا أَنَا مِتُّ، فَاصْنَعُوا لِي كَمَا أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ نَصْنَعَ بِمَوْتَانَا، أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: "إِذَا مَاتَ أَحَدٌ مِنْ إِخْوَانِكُمْ، فَسَوِّتُمْ الثَّرَابَ عَلَى قَبْرِهِ، فَلْيَقُمْ أَحَدُكُمْ عَلَى رَأْسِ قَبْرِهِ، ثُمَّ لِيَقُلْ: يَا فَلَانُ بْنُ فَلَانَةَ، فَإِنَّهُ يَسْمَعُهُ وَلَا يُجِيبُ، ثُمَّ يَقُولُ: يَا فَلَانُ بْنُ فَلَانَةَ، فَإِنَّهُ يَسْتَوِي قَاعِدًا، ثُمَّ يَقُولُ: يَا فَلَانُ بْنُ فَلَانَةَ، فَإِنَّهُ يَقُولُ: أَرَشَدْنَا رَحِمَكَ اللَّهُ، وَلَكِنْ لَا تَشْعُرُونَ، فَلْيَقُلْ: اذْكُرْ مَا خَرَجْتَ عَلَيْهِ مِنَ الدُّنْيَا شَهَادَةً أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، وَأَنَّكَ رَضِيتَ بِاللَّهِ رَبًّا، وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا، وَبِمُحَمَّدٍ نَبِيًّا، وَبِالْقُرْآنِ إِمَامًا، فَإِنَّ مُنْكَرًا وَنَكِيرًا يَأْخُذُ وَاحِدًا مِنْهُمَا بِيَدِ صَاحِبِهِ وَيَقُولُ: انْطَلِقْ بِنَا مَا نَفْعُكَ عِنْدَ مَنْ قَدْ لَقِنَ حُجَّتَهُ، فَيَكُونُ اللَّهُ حَاجِبَهُ دُوهُمَا" فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَإِنْ لَمْ يَعْرِفْ أُمَّهُ؟ قَالَ: "فَيَنْسُبُهُ إِلَى حَوَاءَ، يَا فَلَانُ بْنُ حَوَاءَ"⁶⁶²

Tabîînden Sâid b. Abdillâh el-Evdî’ den gelen rivayete göre, o şöyle demiştir: Ebû Umâme el-Bâhilî’yi son nefesinde gördüm ve o şöyle dedi: Ben öldüğüm zaman, Allah Rasûlü’nün (s.a.v) ölülerimize yapmamızı emrettiği şeyleri bana da yapın. Hz. Peygamber (s.a.v) bize şöyle emretti: *“Kardeşlerinizden biri öldüğü ve kabrinin üzerini toprakla düzlediğiniz zaman içinizden biri kabrinin başına durup şöyle desin: ‘Ey filan kadının oğlu filan’, çünkü kabirdeki ölü söylenenleri duyar ama cevap*

⁶⁶² Taberânî, *el-Mu‘cemü’l-kebîr*, VIII, 298-99 (7979).

veremez. Sonra tekrar: ‘Ey filan kadının oğlu filan’, desin. Çünkü o mezarda oturmuş halindedir. Sonra tekrar: ‘Ey filan kadının oğlu filan’, desin. Buna karşılık o kabirdeki ölü: ‘Bizi aydınlat Allah da seni başışlasın.’ der. Ama siz bunu algılayamazsınız. Daha sonra da şöyle desin: ‘Dünyadan ayrılırken sahip olduğun inancını hatırla! Allah’tan başka ilah olmadığına ve Muhammed’in (s.a.v), O’nun kulu ve elçisi olduğuna şehâdet et! Zaten sen Rab olarak Allah’ı, din olarak İslam’ı, peygamber olarak Muhammed’i (s.a.v), imam olarak Kur’ân’ı kabul etmiştin.’ İşte o zaman Münker ve Nekîr melekleri birbirinin ellerinden tutarak: ‘Haydi buradan gidelim, kendisine delillerin telkin edildiği kimsenin yanında durmayalım.’ der. Allah, o iki meleğe karşı o ölünün savunucusu olur.” Bunun üzerine bir adam: “Ey Allah’ın Rasûlü, eğer ölünün annesi bilinmezse?” diye sordu. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu: “Havva’ya nisbet edilerek ‘ey Havva’nın oğlu/kızı’, deyiniz.”

Heysemî bu rivayet için “senedinde kendilerini bilmediğim bir grup (râvi) vardır.” demiştir.⁶⁶³ Irâkî, bu rivayeti Taberânî’nin “zayıf” bir senedle rivayet ettiğini söylemiştir.⁶⁶⁴

3.1. Fasl: Emel

Hadis (30/226)

عن النبي صلى الله عليه وسلم: "أيكم يحب أن يدخل الجنة؟ قالوا: كلنا يا رسول الله قال: قصرُوا الأمل وأثبتوا آجالكم بين أبصاركم واستحيوا من الله حق الحياء قالوا: إنا نستحي من الله يا نبي الله قال: ليس ذلك ولكن من استحيا من الله حق الحياء فليحفظ الرأس وما وعى والبطن وما حوى وليذكر الموت والبلى، ومن أراد الآخرة ترك زينة الدنيا فمن فعل ذلك فقد استحيا من الله حق الحياء"

Hız. Peygamber (s.a.v) ashabına şöyle buyurdu: “İçinizden kim cennete girmek ister?” (Ashab): “Hepimiz Ey Allah’ın Rasûlü.” diye cevap verdiler. Bunun üzerine Hız. Peygamber (s.a.v): “Umudunuzu kısa tutun, ecelinizi sürekli gözünüzün önünden ayırmayın. Allah’tan hakkı ile haya edin.” buyurdu. Onlar: “Ey Allah’ın Râsûlü biz Allah’tan haya ederiz.” dediler. Hız. Peygamber (s.a.v) de: “Söylemek istediğim bu değil, kim Allah’tan hakkı ile haya etmek isterse, başını ve içindekileri, karnını ve içindekileri korusun. Ölümü ve toprakta çürümeyi hatırlasın. Kim ahireti isterse,

⁶⁶³ Heysemî, *Mecma’u’z-zevâid*, II, 324.

⁶⁶⁴ Irâkî, *el-Muğnî*, II, 1229 (4437).

dünyanın süsünü bırakır. Kim böyle yaparsa işte o zaman Allah'tan hakkı ile haya etmiş olur."

Bu rivayeti benzer lafızlarla İbnü'l-Mübârek (v.181/797), *Kitâbü 'z-Züh'd ve 'r-rekâ'ik* isimli eserinde, mürsel olarak Hasan-ı Basrî'den gelen tarikle rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

أَخْبَرَكُمْ أَبُو عَمَرَ بْنُ حَبِيبٍ، وَأَبُو بَكْرِ الْوَرَّاقُ قَالَا: أَخْبَرَنَا يَحْيَى قَالَ: حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ قَالَ: أَخْبَرَنَا ابْنُ الْمُبَارَكِ قَالَ: أَخْبَرَنَا مَالِكُ بْنُ مِغْوَلٍ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا رَيْعَةَ، يُحَدِّثُ عَنِ الْحَسَنِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "كُلُّكُمْ يُحِبُّ أَنْ يَدْخُلَ الْجَنَّةَ؟" قَالُوا: نَعَمْ، يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: "فَاقْصُرُوا مِنَ الْأَمَلِ، وَتَبَتُّوا آجَالَكُمْ بَيْنَ أَبْصَارِكُمْ، وَاسْتَحْيُوا مِنَ اللَّهِ حَقَّ الْحَيَاءِ" قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، كُنَّا نَسْتَحْيِي مِنَ اللَّهِ، قَالَ: "لَيْسَ كَذَلِكَ الْحَيَاءُ مِنَ اللَّهِ، وَلَكِنَّ الْحَيَاءَ مِنَ اللَّهِ أَنْ لَا تَنْسُوا الْمَقَابِرَ وَالْبَلَى، وَأَنْ لَا تَنْسُوا الْجَوْفَ وَمَا وَعَى، وَأَنْ لَا تَنْسُوا الرَّأْسَ وَمَا احْتَوَى، وَمَنْ يَشْتَهَ كَرَامَةَ الْآخِرَةِ يَدْعُ زِينَةَ الدُّنْيَا، هُنَالِكَ اسْتَحْيَا الْعَبْدُ مِنَ اللَّهِ، وَهُنَالِكَ أَصَابَ وَلَايَةَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ"⁶⁶⁵

Hiz. Peygamber (s.a.v) ashabına şöyle buyurdu: “*Cennete girmeyi istiyormusunuz?*” (Ashab): “*Evet Ey Allah'ın Rasûlü.*” diye cevap verdiler. Bunun üzerine Hiz. Peygamber (s.a.v): “*Umudunuzu kısa tutun, ecelinizi sürekli gözünüzün önünden ayırmayın. Allah'tan hakkı ile haya edin.*” buyurdu. Onlar: “*Ey Allah'ın Rasûlü biz Allah'tan haya ederiz.*” dediler. Hiz. Peygamber (s.a.v) de: “*Söylemek istediğim bu değil, Allah'tan haya etmek kabirleri ve toprakta çürümeyi, karnı ve içindekileri, başı ve içindekileri unutmamaktır. Kim ahiret yüceliğini isterse, dünyanın süsünü terketsin. İşte o zaman kul Allah'tan haya etmiş olur ve işte o zaman Allah'ın dostluğunu kazanmış olur.*”

Rivayetin sıhhati hakkında hadis alimleri tarafından yapılmış bir değerlendirme bulamadık. Bu yüzden senedini kendimiz tahlil ettik. Rivayetin senedinde bulunan râviler münekkit muhaddisler tarafından sika olarak değerlendirilmişlerdir. Rivayetin mürsel olması dışında, raviler arasında ittisal yönünden bir kopukluk da yoktur. Bu rivayet bu senedle sahihtir.

⁶⁶⁵ İbnü'l-Mübârek, Ebû Abdurrahman Abdullah b. Mübârek el-Mervezî, *Kitâbü 'z-Züh'd ve 'r-rekâ'ik*, thk. Habîburrahmân el-A'zamî, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrût 2004, s. 126 (317).

Hadis (31/227)

كان من دعائه صلى الله عليه وسلم: "اللهم إني أعوذ بك من ذنب يمنع خير الآخرة وأعوذ بك من حياة تمنع خير الممات وأعوذ بك من أمل يمنع خير العمل"

H. Peygamber (s.a.v) duâlarından birisi şöyleydi: *“Ey Allah’ım ahiretin hayrını engelleyen gûnahtan, ölümün hayrını engelleyen bir hayattan, amelin hayrını engelleyen bir emelden sana sığınırım.”*

Bu rivayet benzer lafızlarla İbn Ebü’d-Dünyâ’nın (v. 281/894) *Kısarü’l-emel* isimli eserinde rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بَلَالٍ الْأَشْعَرِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا جَابِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ أَبِي عُمَيْرٍ الْمَكِّيِّ، عَنْ حَوْشِبٍ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ فِي دُعَائِهِ: "اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ دُنْيَا تَمْنَعُ خَيْرَ الْآخِرَةِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ حَيَاةٍ تَمْنَعُ خَيْرَ الْمَمَاتِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ أَمَلٍ يَمْنَعُ خَيْرَ الْعَمَلِ"⁶⁶⁶

H. Peygamber (s.a.v) duâsında şöyle derdi: *“Allahum ahiretin hayrını engelleyen bir dünyadan, ölümün hayrını engelleyen bir hayattan, amelin hayrını engelleyen bir emelden sana sığınırım.”*

Irâkî bu rivayet hakkında *“İbn Ebü’d-Dünyâ bu hadisi (Kısarü’l-emel) adlı eserinde Havşeb’den olmak üzere Rasûlullah’tan (s.a.v) tahrîc etmiştir. İsnadında zayıflık ve mechûl ravi/raviler vardır ve Havşeb’in kim olduğunu bilmiyorum.”* demiştir.⁶⁶⁷ Rivayetin zayıf olduğu anlaşılmaktadır.

3.2. Fasl: Sabr

Hadis (32/228)

قال النبي صلى الله عليه وسلم: "يقول الله تعالى: إذا وجهت إلى عبد من عبيدي مصيبة في بدنه أو ماله أو ولده ثم استقبل ذلك بصر جميل استحيت يوم القيامة أن أنصب له ميزانا أو أنشر له ديواناً"

⁶⁶⁶ İbn Ebü’d-Dünyâ, Ebû Bekr Abdullâh b. Muhammed b. Ubeyd el-Kureşî el-Bağdâdî, *Kısarü’l-emel*, thk. Muhammed Hayr Ramazan Yûsuf, Dâru İbn Hazm, Beyrût 1995, s. 48 (46).

⁶⁶⁷ Irâkî, *el-Muğnî*, II, 1205 (4361).

Bir hadîs-i kudside Yüce Allah şöyle buyurmuştur: “Kullarımdan bir kula bedenine veya malına yahut çocuğuna bir musibet gönderdiğimde, onu güzel bir sabırla karşılarlsa Kıyamet günü onun için terazi kurmaya veya onun için bir divan açmaya utanırım.”

Bu rivayeti Ebû Bekir Ahmed b. Mervân ed-Dîneverî (v. 333/945), *el-Mücâlese ve cevâhirü'l-ilm* isimli eserinde Enes b. Mâlik tarikiyle rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا أَبُو إِسْمَاعِيلَ الرَّزْمِيُّ، نَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، نَا يَعْقُوبُ بْنُ الْجُهْمِ، قَالَ: حَدَّثَنِي عُمَرُو بْنُ جَرِيرٍ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، عَنْ جَبْرِيلَ عَلَيْهِ السَّلَامُ، عَنِ اللَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى؛ قَالَ: "إِذَا وَجَّهْتُ إِلَى عَبْدٍ مِنْ عِبِيدِي مُصِيبَةً فِي بَدَنِهِ أَوْ مَالِهِ أَوْ وَلَدِهِ، ثُمَّ اسْتَقْبَلَ ذَلِكَ بِصَبْرٍ جَمِيلٍ؛ اسْتَحْبَبْتُ مِنْهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَنْ أَنْصِبَ لَهُ مِيزَانًا أَوْ أَنْ أَنْشُرَ لَهُ دِيوَانًا" 668

Bir hadîs-i kudside Yüce Allah şöyle buyurmuştur: “Kullarımdan bir kula bedenine veya malına yahut çocuğuna bir musibet gönderdiğimde, onu güzel bir sabırla karşılarlsa Kıyamet günü onun için terazi kurmaya veya onun için bir divan açmaya utanırım.”

Irâkî (v. 806/1404), hadisi İbn Adî'nin (v. 365/976), Enes b. Mâlik'ten rivayet ettiğini ve senedinin “zayıf” olduğunu belirtmiştir.⁶⁶⁹ İbn Adî, hadisi Ya'kûb b. Cehm'den gelen aynı senedle rivayet etmiştir.⁶⁷⁰ Elbânî de bu rivayet hakkında “zayıf” hükmünü vermiştir.⁶⁷¹

Hadis (33/229)

عن ابن عباس رضي الله عنهما عن النبي صلى الله عليه وسلم: "من صبر على أداء فرائض الله فله ثلثمائة درجة ومن صبر عن محارم الله فله ستمائة درجة ومن صبر على المصيبة فله تسعمائة درجة"

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Kim Allah'ın farzlarına (ibadetlere) sabrederse onun için üçyüz derece vardır. Kim Allah'ın haram kıldıklarına

⁶⁶⁸ Dîneverî, *el-Mücâlese ve cevâhirü'l-ilm*, I, 410 (101).

⁶⁶⁹ Irâkî, *el-Muğnî*, II, 1015 (3695).

⁶⁷⁰ İbn Adî, *el-Kâmil fî du'afâ'i'r-ricâl*, VIII, 475.

⁶⁷¹ Elbânî, *Da'îfü'l-Câmi'i's-sağîr ve ziyâdetüh*, s. 589 (4044).

(günahlara) sabrederse onun için altıyüz derece vardır. Kim de musibete sabrederse onun için dokuz yüz derece vardır.”

Bu rivayeti kaynaklarda aynı lafızlarla bulamadık ancak İbn Ebü'd-Dünyâ'nın *es-Sabr ve's-sevâb aleyh* isimli eserinde anlamca bu rivayete yakın başka bir rivayet tespit ettik. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمٍ الطَّائِفِيُّ، حَدَّثَنِي عُمرُ بْنُ يُونُسَ، عَمَّنْ حَدَّثَهُ، عَنْ أَبِي طَالِبٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "الصَّبْرُ ثَلَاثٌ: فَصَبْرٌ عَلَى الْمُصِيبَةِ، وَصَبْرٌ عَلَى الطَّاعَةِ، وَصَبْرٌ عَنِ الْمُعْصِيَةِ. فَمَنْ صَبَرَ عَلَى الْمُصِيبَةِ حَتَّى يَرُدَّهَا بِحُسْنِ عَزَائِهَا كَتَبَ اللَّهُ لَهُ ثَلَاثِمِائَةَ دَرَجَةٍ، بَيْنَ الدَّرَجَةِ إِلَى الدَّرَجَةِ كَمَا بَيْنَ السَّمَاءِ إِلَى الْأَرْضِ. وَمَنْ صَبَرَ عَلَى الطَّاعَةِ كَتَبَ اللَّهُ لَهُ سِتِّمِائَةَ دَرَجَةٍ، مَا بَيْنَ الدَّرَجَةِ إِلَى الدَّرَجَةِ كَمَا بَيْنَ ثُخُومِ الْأَرْضِ إِلَى مُنْتَهَى الْعَرْشِ. وَمَنْ صَبَرَ عَنِ الْمُعْصِيَةِ كَتَبَ اللَّهُ لَهُ تِسْعِمِائَةَ دَرَجَةٍ، مَا بَيْنَ الدَّرَجَةِ إِلَى الدَّرَجَةِ كَمَا بَيْنَ ثُخُومِ الْأَرْضِ إِلَى مُنْتَهَى الْعَرْشِ مَرَّتَيْنِ" ⁶⁷²

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Sabır üç kısımdır. Bunlar; musibete karşı sabır, ibadet/itaat üzerine sabır ve mâsiyete (günahlara) karşı sabırdır. Kim, kaldırılınca kadar musibete güzelce sabrederse, Allah ona üç yüz derece yazar. Her iki derece arası semâ ile arz arası kadar mesâfedir. Kim ibadete sabrederse, Allah ona altı yüz derece yazar. Her iki derece arası arzların başladığı hudutla, arşların bittiği son nokta arası kadar mesafedir. Kim günahlara sabrederse, Allah ona dokuz yüz derece yazar. Her iki derecenin arası arzların başladığı hudutla, arşların bittiği son nokta arası kadar mesafenin iki katıdır.”

Süyûtî, İbn Ebü'd-Dünyâ'ya nisbet ederek bu rivayetin “zayıf” olduğunu belirtmiştir.⁶⁷³ Aynı şekilde Elbânî de rivayetin “zayıf” olduğunu söylemiştir.⁶⁷⁴

Hadis (34/230)

قال صلى الله عليه وسلم: "المصيبة تبيض وجه صاحبها يوم تسود الوجوه"

⁶⁷² İbn Ebü'd-Dünyâ, Ebu Bekr Abdullâh b. Muhammed b. Ubeyd el-Kureşî el-Bağdâdî, *es-Sabr ve's-sevâb aleyh*, thk. Muhammed Hayr Ramazân Yûsuf, Dâru İbn Hazm, Beyrût 1997, s. 30-1 (24).

⁶⁷³ Münâvî, *Feydû'l-kadîr*, IV, 234-35 (5137).

⁶⁷⁴ Elbânî, *Da'îfü'l-Câmi'i's-sağîr ve ziyâdetüh*, s. 516-17 (3532).

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Musibet, yüzlerin kararacağı günde, sahibinin yüzünü ağartır.”

Bu rivayeti Taberânî, *el-Mu‘cemü’l-evsat*’ta İbn Abbâs tarikiyle rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْعُمَرِيُّ، قَالَ: نَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْجُدْعَانِيُّ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ مَرْقَاعٍ الْجَنْدَعِيِّ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: “الْمُصِيبَةُ تُبَيِّضُ وَجْهَ صَاحِبِهَا يَوْمَ تَسْوَدُ الْوُجُوهُ”⁶⁷⁵

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Musibet, yüzlerin kararacağı günde, sahibinin yüzünü ağartır.”

Heysemî, seneddeki Süleymân b. Rikâ‘ hakkında “*metrûkü’l-hadîs (hadisi terkedilmiştir.)*” demiştir.⁶⁷⁶ Elbânî de rivayetin sıhhati hakkında “*zayıf*” hükmünü vermiştir.⁶⁷⁷

Hadis (35/231)

قال صلى الله عليه وسلم: "ما يزال البلاء بالمؤمن والمؤمنة في نفسه وولده وماله حتى يلقى الله وما عليه خطيئة"

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Allah’a kavuşacağı güne kadar mümin erkek ve kadınların kendisine, çocuğuna ve malına sıkıntı ve musibet gelmeye devam eder.”

Bu rivayeti Tirmizî, Ebû Hureyra tarikiyle rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: “مَا يَزَالُ الْبَلَاءُ بِالْمُؤْمِنِ وَالْمُؤْمِنَةِ فِي نَفْسِهِ وَوَلَدِهِ وَمَالِهِ حَتَّى يَلْقَى اللَّهَ وَمَا عَلَيْهِ خَطِيئَةٌ”⁶⁷⁸

⁶⁷⁵ Taberânî, *el-Mu‘cemü’l-evsat*, V, 41 (4622).

⁶⁷⁶ Heysemî, *Mecma‘u’z-zevâid*, II, 291.

⁶⁷⁷ Elbânî, *Da‘îfü’t-Terğîb ve’t-terhîb*, II, 366 (1990).

⁶⁷⁸ Tirmizî, *Zühd*, 57 (2399).

Hiz. Peygamber (s.a.v) Şöyle buyurmuştur: “Allah’a kavuşacağı güne kadar mümin erkek ve kadınların kendisine, çocuğuna ve malına sıkıntı ve musibet gelmeye devam eder.”

Tirmizî bu rivayet hakkında, “bu hadis hasen sahihtir.” demiştir.⁶⁷⁹ Aynı şekilde Elbânî de rivayet hakkında “hasen sahih” hükmünü vermiştir.⁶⁸⁰ İbn Hacer, rivayetin senedinde bulunan Muhammed b. Amr hakkında “sadûk lehû evhâm (yanlışları çok bir sadûktur.)”⁶⁸¹ olduğunu demiştir.⁶⁸² Bu rivayetin hasen olduğu anlaşılmaktadır.

Hadis (36/232)

قال صلى الله عليه وسلم: "ما يصيب المؤمن من نصب ولا وصب ولا هم وحزن ولا غم حتى الشوكة يشاكها إلا كفر الله من خطاياہ"

Hiz. Peygamber (s.a.v) Şöyle buyurmuştur: “Müslümana, vücuduna batacak bir dikene varıncaya kadar yorgunluk, hastalık, gelecekten kederlenme, geçmişten hüzinlenme, başkalarından gelen iç sıkıntısı isabet ederse, Allah muhakkak bu musibetleri sebebiyle o müslümanın günahlarından bir kısmını affeder.”

Hadisi Buhârî, benzer lafızlarla Ebû Hureyra’dan gelen tarikle rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ عَمْرِو، حَدَّثَنَا زُهَيْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ حَلْحَلَةَ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "مَا يُصِيبُ الْمُسْلِمَ مِنْ نَصَبٍ وَلَا وَصَبٍ، وَلَا هَمٍّ وَلَا حُزْنٍ وَلَا أَذًى وَلَا غَمٍّ - حَتَّى الشَّوْكَةِ يُشَاكُهَا - إِلَّا كَفَّرَ اللَّهُ بِهَا مِنْ خَطَايَاهُ"⁶⁸³

Hiz. Peygamber (s.a.v) Şöyle buyurmuştur: “Müslümana, vücuduna batacak bir dikene varıncaya kadar yorgunluk, hastalık, gelecekten kederlenme, geçmişten hüzinlenme,

⁶⁷⁹ Tirmizî, Zühd, 57 (2399).

⁶⁸⁰ Elbânî, *Sahîhu Süneni’t-Tirmizî*, II, 565 (2399).

⁶⁸¹ Sadûk lehû evhâm: Ta’dilin beşinci mertebesinde bulunan bir ravi hakkında kullanılan bir sîga. Böyle bir ravinin rivayet ettiği hadis, başka bir senedinin olup olmadığını araştırmak ve ona göre değerlendirmek üzere yani i’tibar için alınır. Bkz. Aydınlı, *Hadis Istılahları sözlüğü*, s. 261-62.

⁶⁸² İbn Hacer, *Takrîbü’t-tehzîb*, s. 884 (6228).

⁶⁸³ Buhârî, Merdâ, 1 (5641).

başkalarından gelen eza ve iç sıkıntısı isabet ederse, Allah muhakkak bu musibetleri sebebiyle o müslümanın günâhlarından bir kısmını affeder.”

Elbânî bu rivayetin “sahih” olduğunu söylemiştir.⁶⁸⁴

Hadis (37/233)

لقول النبي صلى الله عليه وسلم: "لا يلدغ المؤمن من جحر مرتين"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Mümin, bir delikten iki defa sokulmaz.”

Bu rivayeti Buhârî ve Müslim⁶⁸⁵, Ebû Hureyra’dan gelen tarikte rivayet etmişlerdir. Bu hadis *muttefekun aleyh*’tir. Buhârî’deki sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، عَنْ عُقَيْلٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنِ ابْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: "لَا يُلْدَغُ الْمُؤْمِنُ مِنْ جُحْرٍ وَاحِدٍ مَرَّتَيْنِ"⁶⁸⁶

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Mümin, bir delikten iki defa sokulmaz.”

Hadis (38/234)

عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: "إن المسلم إذا خرج من بيته يعود أخاه المسلم خاض في الرحمة إلى حقويه فإذا جلس عند المريض غمرته الرحمة وعمت المريض وكان المريض في ظل عرشه والعائد في ظل قدسه"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Muhakkak ki bir müslüman, hasta olan müslüman bir kardeşini ziyaret etmek için evinden çıkarsa beline kadar rahmete dalar. Hastanın yanına oturduğunda ise rahmete gömülür. Aynı şekilde hasta da rahmete gömülür. Hasta arşın gölgesinde, ziyaret eden ise kudsün gölgesinde olur.”

Bu rivayet benzer lafızlarla ve ziyadesiyle Ebû Ya’lâ’nın (v. 307/919) *el-Müsne'd*inde geçmektedir. Rivayet çok uzun olduğu için sadece ilgili kısmını vermekle yetineceğiz. Sened ve metin şöyledir.

⁶⁸⁴ Elbânî, *Sahîhu terğîb ve ’t-terhîb*, III, 332 (3410).

⁶⁸⁵ Müslim, *Zühd ve ’r-rekâ’ik*, 63 (2998).

⁶⁸⁶ Buhârî, *Edeb*, 83 (6133).

حَدَّثَنَا أَبُو الْجُهْمِ الْأَزْرُقِيُّ بْنُ عَلِيٍّ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي بُكَيْرٍ، حَدَّثَنَا عَبَّادُ بْنُ كَثِيرٍ، عَنْ ثَابِتِ الْبُنَاتِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: ... قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنَّ الْمَرْءَ الْمُسْلِمَ إِذَا خَرَجَ مِنْ بَيْتِهِ يَعُودُ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ، خَاصٌّ فِي الرَّحْمَةِ إِلَى حَقْوَيْهِ فَإِذَا جَلَسَ عِنْدَ الْمَرِيضِ عَمَرَتْهُ الرَّحْمَةُ وَعَمَرَتِ الْمَرِيضَ الرَّحْمَةُ، وَكَانَ الْمَرِيضُ فِي ظِلِّ عَرْشِهِ، وَكَانَ الْعَائِدُ فِي ظِلِّ قُدْسِهِ..."⁶⁸⁷

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Muhakkakki müslüman bir kişi, hasta olan müslüman bir kardeşini ziyaret etmek için evinden çıkarsa beline kadar rahmete dalar. Hastanın yanın oturduğunda ise rahmete gömülür. Aynı şekilde hasta da rahmete gömülür. Hasta arşın gölgesinde, ziyaret eden ise kudsin gölgesinde olur.*”

Eserin muhakkiki Hüseyin Selîm Esed bu rivayet için “*isnadı zayıf*” demiş sebep olarak da seneddeki Abbâd b. Kesîr’i göstermiştir. Heysemî de bu hadisi Ebû Ya‘lâ’nın rivayet ettiğini ve senedinde Abbâd b. Kesîr’in bulunduğunu zikretmiştir. Ayrıca Abbâd b. Kesîr hakkında; salih bir adam olduğunu fakat hadis rivayetinde yaptığı dikkatsizlik ve dalgınlık (gaflet) yüzünden onun “*daîfü’l-hadîs ve metrûk*” olduğunu söylemiştir.⁶⁸⁸ Rivayetin zayıf olduğu anlaşılmaktadır.

Hadis (39/235)

قال صلى الله عليه وسلم: "ما من مؤمن يعود مسلماً صباحاً إلا صلى عليه سبعون ألف ملك حتى يمسي وإن عادته عشية صلى عليه سبعون ألف ملك حتى يصبح وكان له مخرفة في الجنة"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Herhangi bir mümin diğer bir müslümanı hastalandığında sabah vakti ziyaret ederse yetmiş bin melek akşama kadar o kimse için duâ ederler. Eğer akşam vakti ziyarette bulunursa yine yetmiş bin melek o kimse için sabaha kadar duâ ederler ve o kimse için cennette hazırlanmış meyveler vardır.*”

Bu rivayet benzer lafızlarla Tirmizî’de ve İbn Mâce’de⁶⁸⁹ rivayet edilmiştir. Tirmizî deki sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ، عَنْ ثَوْبَرٍ هُوَ ابْنُ أَبِي فَاخْتَةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: أَخَذَ عَلِيٌّ بِيَدِي، قَالَ: انْطَلِقْ بِنَا إِلَى الْحَسَنِ نَعُودُهُ. فَوَجَدْنَا عِنْدَهُ أَبَا مُوسَى، فَقَالَ عَلِيٌّ: أَعَانِدَا جَنَّتْ، يَا أَبَا مُوسَى أَمْ زَائِرَا؟ فَقَالَ: لَا، بَلْ

⁶⁸⁷ Ebû Ya‘lâ, *el-Müsned*, VI, 150-51-52 (674).

⁶⁸⁸ Heysemî, *Mecma‘u’z-zevâid*, II, 296.

⁶⁸⁹ İbn Mâce, *Cenâiz*, 2 (1442).

عَائِدًا. فَقَالَ عَلِيٌّ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "مَا مِنْ مُسْلِمٍ يُعُودُ مُسْلِمًا غُدُوَّةً، إِلَّا صَلَّى عَلَيْهِ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ حَتَّى يَمْسِيَ، وَإِنْ عَادَهُ عَشِيَّةً، إِلَّا صَلَّى عَلَيْهِ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ حَتَّى يُصْبِحَ، وَكَانَ لَهُ خَرِيفٌ فِي الْجَنَّةِ"⁶⁹⁰

Süveyr'in (r.a) babasından rivâyete göre, o şöyle demiştir: “Ali, elimden tuttu ve haydi beraberce oğlum Hasan’a hastalık ziyaretine gidelim dedi. Ebû Mûsâ’yı da orada bulduk. Ali (a.s) dedi ki: ‘Ey Ebû Mûsâ normal ziyaret maksadıyla mı geldin yoksa hasta ziyareti için mi?’ Ebû Mûsâ: ‘Hayır, hasta ziyareti için geldim.’ deyince; Ali dedi ki: Rasûlullah’ın (s.a.v) şöyle buyurduğunu işittim: ‘Bir müslüman diğer bir müslümanı hastalandığında sabah vakti ziyaret ederse yetmiş bin melek akşama kadar o kimse içi duâ ederler. Eğer akşam vakti ziyarette bulunursa yine yetmiş bin melek o kimse için sabaha kadar duâ ederler ve o kimse için cennette hazırlanmış meyveler vardır.’”

Tirmîzî “bu hadis hasen garibtir. Bu hadis başka bir vecihten Ali’den rivâyet edilmiş olup kimi râviler mevkûf olarak rivâyet ederek merfû hale getirmemişlerdir.” demiştir.⁶⁹¹ Elbânî ise bu rivayetin “sahih” olduğunu söylemiştir.⁶⁹² Şu‘ayb el-Arnaût da bu rivayetin İbn Mâce’deki tarikiyle “sahih” olduğunu ve ricalinin “sika” olduğunu belirtmiştir.⁶⁹³

Hadis (40/236)

في حديث آخر: "من توضأ فأحسن الوضوء وعاد أخاه المسلم محتسباً بعد من جهنم سبعين خريفاً"

Diğer bir hadiste şöyle buyrulmuştur: “Kim güzelce bir abdest alır da (sevabını) Allah’tan umarak (hasta olan) bir mümin kardeşini ziyaret ederse, cehennemden yetmiş hârif uzaklaştırılır.”

Bu rivayeti Ebû Dâvud, Enes b. Mâlik tarikiyle rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

⁶⁹⁰ Tirmizî, Cenâiz, 2 (969).

⁶⁹¹ Tirmizî, Cenâiz, 2 (969).

⁶⁹² Elbânî, Sahîhu Süneni’t-Tirmizî, I, 497 (969).

⁶⁹³ İbn Mâce, Cenâiz, 2 (dipnot).

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَوْفٍ الطَّائِي، حَدَّثَنَا الرَّبِيعُ بْنُ رَوْحٍ بْنِ خُلَيْدٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ خَالِدٍ، حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ دَهْمٍ الْوَاسِطِيُّ، عَنْ ثَابِتِ الْبُنَاتِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ، وَعَادَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ مُحْتَسِبًا بُوعَدَ مِنْ جَهَنَّمَ مَسِيرَةَ سَبْعِينَ خَرِيفًا" قُلْتُ: يَا أَبَا حَمَزَةَ، وَمَا الْحَرِيفُ؟ قَالَ: الْعَامُ⁶⁹⁴

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Kim güzelce bir abdest alır da (sevabını) Allah’tan umarak (hasta olan) bir mümin kardeşini ziyaret ederse, cehennemden yetmiş hârîf (sürecek bir) mesafe (kadar) uzaklaştırılır.*” (Bu hadisi Enes’den nakleden Sâbit, rivayetine devam ederek şunları) söyledi: “*(Ben Enes’e) Ey Ebû Hamza hârîf nedir? dedim. O da ‘yıldır.’ cevabını verdi.*”

Eserin muhakkiki Şu‘ayb el-Arnaûd bu rivayet için “*isnadı zayıftır.*” demiştir.⁶⁹⁵ Elbânî’de rivayetin “*zayıf*” olduğunu beyan etmiştir.⁶⁹⁶ Çünkü senedde bulunan Fazl b. Delhem hakkında; Yahyâ b. Maîn bir keresinde “*salih*” bir keresinde ise “*zayıf*”, Ebû Dâvud “*leyse bi’l-kavî*”, Ebû’l-Feth el-Ezdî (v. 374/985) ise “*daîfün cidden*” demiştir.⁶⁹⁷

Hadis (41/237)

قال صلى الله عليه وسلم: "من عاد مريضاً لم يزل يخوض في الرحمة حتى يجلس فإذا جلس غمسه فيها"

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Hastayı ziyaret eden bir kimse, oturuncaya kadar rahmete dalar. Hastanın yanına oturanca ise onu rahmet kaplar.*”

Bu rivayeti Ahmed b. Hanbel *el-Müsned*’de rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ، عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ جَعْفَرٍ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْحَكَمِ بْنِ ثَوْبَانَ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ عَادَ مَرِيضًا، لَمْ يَزَلْ يَخُوضُ الرَّحْمَةَ حَتَّى يَجْلِسَ، فَإِذَا جَلَسَ اغْتَمَسَ فِيهَا"⁶⁹⁸

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Hastayı ziyaret eden bir kimse, oturuncaya kadar rahmete dalar. Hastanın yanına oturanca ise onu rahmet kaplar.*”

⁶⁹⁴ Ebû Dâvud, Cenâiz, 7 (3097).

⁶⁹⁵ Ebû Dâvud, Cenâiz, 7 (dipnot).

⁶⁹⁶ Elbânî, Da‘îfü Süneni Ebû Dâvud, s. 255 (3097).

⁶⁹⁷ İbn Hacer, *Tehzîbü’t-tehzîb*, VIII, 277 (505).

⁶⁹⁸ İbn Hanbel, *el-Müsned*, XXII, 162 (14260).

Heysemî, Ahmed b. Hanbel'in rivayeti için “*ricâli sahîh ricâlidir.*” demiştir.⁶⁹⁹ Eserin muhakkiki Şu'ayb el-Arnaût bu rivayet için “*sahih li-gayrihi*” hükmünü vermiştir.⁷⁰⁰ Elbânî ise rivayetin “*sahih*” olduğunu söylemiştir.⁷⁰¹

Hadis (42/238)

قال صلى الله عليه وسلم: "من زار أخاه المؤمن خاض في الرحمة ومن عاد أخاه المؤمن خاض في رياض الجنة حتى يرجع"

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Kim mümin kardeşini ziyaret ederse rahmete dalmış olur. Yine kim mümin kardeşini hastalığında ziyaret ederse, geri dönünceye kadar cennet bahçelerine girmiş olur.*”

Bu rivayet ziyadesiyle Taberânî'nin *el-Mu'cemü'l-kebîr*'inde yer almaktadır. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنُ حَنْبَلٍ، ثنا صَالِحُ بْنُ مَالِكٍ الْخَوَارِزْمِيُّ، ثنا عَبْدُ الْأَعْلَى بْنُ أَبِي الْمُسَاوِرِ، ثنا عَاصِمُ بْنُ أَبِي النَّجُودِ، عَنْ زَيْدِ بْنِ حُبَيْشٍ، قَالَ: أَتَيْنَا صَفْوَانَ بْنَ عَسَّالٍ، فَقَالَ: أَزَايِرِينَ؟ قُلْنَا: نَعَمْ، فَقَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ زَارَ أَخَاهُ الْمُؤْمِنَ خَاضَ فِي رِيَاضِ الْجَنَّةِ حَتَّى يَرْجِعَ، وَمَنْ عَادَ أَخَاهُ الْمُؤْمِنَ خَاضَ فِي رِيَاضِ الْجَنَّةِ حَتَّى يَرْجِعَ"⁷⁰²

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Kim mümin kardeşini ziyaret ederse, geri dönünceye kadar cennet bahçelerine girmiş olur. Yine kim mümin kardeşini hastalığında ziyaret ederse, geri dönünceye kadar cennet bahçelerine girmiş olur.*”

Heysemî senedde bulunan Abdu'l-A'lâ b. Ebî Müsâvir'in “*zayıf*” bir râvi olduğunu söylemiştir.⁷⁰³ Elbânî bu rivayetin sıhhatinin “*daîfün cidden*” olduğunu belirtmiştir.⁷⁰⁴ Rivayetin çok zayıf olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü İbn Hacer Abdu'l-A'lâ b. Ebî Müsâvir'in “*metrûk*” olduğunu söylemiştir. Ayrıca Yahyâ b. Maîn onun “*kezzâb*” olduğunu söylemiştir.⁷⁰⁵

⁶⁹⁹ Heysemî, *Mecma'u'z-zevâid*, II, 297.

⁷⁰⁰ İbn Hanbel, *el-Müsned*, XXII, 162 (dipnot).

⁷⁰¹ Elbânî, *Sahihu't-Terğîb ve't-terhîb*, III, 359 (3477).

⁷⁰² Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr*, VIII, 80 (7389).

⁷⁰³ Heysemî, *Mecma'u'z-zevâid*, II, 298.

⁷⁰⁴ Elbânî, *Da'îfün cidden*, II, 162 (1532).

⁷⁰⁵ İbn Hacer, *Takrîbü't-tehzîb*, s. 562 (3761).

Hadis (43/239)

قال صلى الله عليه وسلم: "من مشى في حاجة أخيه المسلم أظله الله بخمسة وسبعين ألف ملك يدعون له ولم يزل يخوض في الرحمة حتى يفرغ فإذا فرغ كتب له حجة وعمره"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Kim, müslüman bir kardeşinin ihtiyacını görmek için yürürse, Allah onu yetmiş beş bin meleklerle gölgelendirir. O melekler ona duâ ederler. O kişi, o işi (haceti) bitirinceye kadar rahmete dalmaya devam eder. Kardeşinin işini görüp bitirdiği zaman ise Allah, onun için bir hac ve umre sevabı yazar.”

Bu rivayet ziyadesiyle Taberânî'nin *el-Mu‘cemü'l-evsat* 'ında yer almaktadır. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ عَزِيزٍ الْمُوصِلِيُّ، قَالَ: نَا غَسَّانُ بْنُ الرَّبِيعِ، قَالَ: نَا جَعْفَرُ بْنُ مَيْسَرَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، وَأَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَا: "مَنْ مَشَى فِي حَاجَةِ أَخِيهِ الْمُسْلِمِ أَظَلَّهُ اللَّهُ تَعَالَى بِخَمْسَةِ وَسَبْعِينَ أَلْفَ مَلَكٍ يَدْعُونَ لَهُ، وَلَمْ يَزَلْ يَخُوضُ فِي الرَّحْمَةِ حَتَّى يَفْرُغَ، فَإِذَا فَرَّغَ كُتِبَ لَهُ حَجَّةٌ وَعُمْرَةٌ. وَمَنْ عَادَ مَرِيضًا أَظَلَّهُ اللَّهُ بِخَمْسَةِ وَسَبْعِينَ أَلْفَ مَلَكٍ، لَا يَرْفَعُ قَدَمًا إِلَّا كُتِبَتْ لَهُ حَسَنَةٌ، وَلَا يَضَعُ قَدَمًا إِلَّا خُطِئَتْ عَنْهُ سَيِّئَةٌ، وَرَفَعَ بِهَا دَرَجَةً حَتَّى يَقْعُدَ فِي مَقْعَدِهِ، فَإِذَا قَعَدَ غَمَرَتْهُ الرَّحْمَةُ، فَلَا يَزَالُ كَذَلِكَ إِذَا أَقْبَلَ حَتَّى يَنْتَهِيَ إِلَى مَنْزِلِهِ"⁷⁰⁶

İbn Ömer ve Ebû Hureyra'dan rivayete göre, şöyle demişlerdir: “Kim, müslüman bir kardeşinin ihtiyacını görmek için yürürse Allah, onu yetmiş beş bin meleklerle gölgelendirir. O melekler ona duâ ederler. O kişi, o işi (haceti) bitirinceye kadar rahmete dalmaya devam eder. Kardeşinin işini görüp bitirdiği zaman ise Allah onun için bir hac ve umre sevabı yazar. Kim de bir hastayı ziyaret ederse yine Allah onu yetmiş beş bin melek ile gölgelendirir. O kişi (adım atmak için) ayağını her kaldırdığında ona bir hasenat yazılır. Ayağını yere koyunca da bir günahı silinir. Ve bu sebeple onun derecesi bir derece yükseltilir. (Bu) oturacağı yere oturuncaya kadar (devam eder). O kişi yerine oturunca rahmet onu kaplar. Evine varıp duracağı yere ulaşuncaya kadar bu hal üzere devam eder.”

⁷⁰⁶ Taberânî, *el-Mu‘cemü'l-evsat*, IV, 347-48 (4396).

Heysemî senedde bulunan Ca'fer b. Meysera'nın "zayıf" bir râvi olduğunu zikretmiştir.⁷⁰⁷ Elbânî de bu rivayetin sıhhati hakkında "daîfün cidden" hükmünü vermiştir. Sebep olarak ise Buhârî'nin, Ca'fer b. Meysera'yı "zayıf ve münkerü'l-hadîs" olarak değerlendirdiğini⁷⁰⁸ nakletmiştir.⁷⁰⁹

Hadis (44/240)

قال صلى الله عليه وسلم: "عودوا مرضاكم ومروهم أن يدعوا لكم فإن دعوة المريض مستجابة وذنبه مغفور"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "Hastaları ziyarete gidiniz. Ve onların size duâ etmelerini isteyiniz. Çünkü hastanın duâsı kabul, günahı da affolunmuştur."

Bu rivayeti benzer lafızlarla Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat*'ta rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الشَّافِعِيُّ، قَالَ: ثَنَا الْقَاسِمُ بْنُ هَاشِمٍ السِّمْسَارُ، قَالَ: نَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ قَيْسٍ الضَّبِّيُّ، قَالَ: أَبَا هَلَالٍ
بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي مَيْمُونَةَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "عُودُوا الْمَرْضَى، وَمُرُوهُمْ
فَلْيَدْعُوا لَكُمْ، فَإِنَّ دَعْوَةَ الْمَرِيضِ مُسْتَجَابَةٌ، وَذَنْبُهُ مَغْفُورٌ"⁷¹⁰

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "Hastaları ziyarete gidiniz. Ve onların size duâ etmelerini isteyiniz. Çünkü hastanın duâsı kabul, günahı da affolunmuştur."

Heysemî seneddeki Abdurrahman b. Kays'ın "metrûkü'l-hadîs" olduğunu belirtmiştir.⁷¹¹ Elbânî ise rivayetin "mevzû" olduğunu söylemiştir.⁷¹² Çünkü rivayetin senedinde bulunan Abdurrahman b. Kays hakkında; Abdurrahman b. Mehdî (v. 198/813-14) "yekzib", Ebû Zür'a "kezzâb", Sâlih b. Muhammed Cezere (v. 293/906) "yeda'u'l-hadîs", Nesâî ise "metrûkü'l-hadîs" demiştir.⁷¹³

⁷⁰⁷ Heysemî, *Mecma'u'z-zevâid*, II, 299.

⁷⁰⁸ Buhârî, *et-Târihu'l-kebîr*, II, 189 (2148).

⁷⁰⁹ Elbânî, *Silsiletü'l-ehâdisi'd-da'ife ve'l-mevdû'a*, XI, 493 (5315).

⁷¹⁰ Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat*, VI, 140 (6027).

⁷¹¹ Heysemî, *Mecma'u'z-zevâid*, II, 295.

⁷¹² Elbânî, *Da'ifu't-Terğîb ve't-terhîb*, II, 383 (2030).

⁷¹³ Mizzî, *Tehzîbü'l-kemâl*, XVII, 366-67 (3939).

Hadis (45/241)

أن النبي صلى الله عليه وسلم قال: "إذا دخلت على مريض فمره أن يدعو لك فإن دعاءه كدعاء الملائكة"

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Bir hastanın yanına girdiğin zaman sana duâ etmesini kendisinden iste. Çünkü onun duâsı, meleklerin duâsı gibidir.”

Bu rivayeti İbn Mâce, Hız. Ömer tarikiyle rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُسَافِرٍ، حَدَّثَنِي كَثِيرُ بْنُ هِشَامٍ، حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ بُرْقَانَ، عَنْ مَيْمُونِ بْنِ مِهْرَانَ عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِذَا دَخَلْتَ عَلَى مَرِيضٍ فَمُرْهُ أَنْ يَدْعُوَ لَكَ، فَإِنَّ دُعَاءَهُ كَدُعَاءِ الْمَلَائِكَةِ"⁷¹⁴

Ömer bin el-Hattâb (r.a) şöyle demiştir: Hız. Peygamber (s.a.v) bana buyurdu ki: “Bir hastanın yanına girdiğin zaman sana duâ etmesini kendisinden iste. Çünkü onun duâsı, meleklerin duâsı gibidir.”

Bu rivayet hakkında Münzirî, “râvileri sika ve meşhur kişilerdir ancak Meymûn b. Mihrân bu hadisi Ömer’den (r.a) işitmemiştir.” demiştir.⁷¹⁵ Eserin muhakkiki Şu‘ayb el-Arnaût da bu rivayet için “isnadı zayıftır çünkü senedde ıntıka (kopukluk) vardır. Meymûn b. Mihrân, Ömer b. Hattâb’a yetişememiştir. (Ondan hadis almamıştır.)” demiştir. Ayrıca bu rivayetin senedinde bir ravinin eksik olduğunu, zira Kesîr b. Hişâm ile Ca‘fer b. Burgân arasında İsâ b. İbrahim’in bulunduğunu ve İsâ b. İbrahim’in “münkerü’l-hadîs” olduğunu bildirmiştir.⁷¹⁶ Benzer bir beyanı Elbânî de yapmıştır. O da Meymûn b. Mihrân’ın Hız. Ömer’den hadis işitmediğini ve Kesîr b. Hişâm ile Ca‘fer b. Burgân arasında İsâ b. İbrahim’in bulunduğunu zira İbnü’s-Sünnî’nin *Amelü’l-yevm ve’l-leyle*’sinde⁷¹⁷ bu şekilde rivayet edildiğini söylemiştir. Ve Elbânî, bu rivayet için “daîfun cidden” hükmünü vermiştir.⁷¹⁸ Yapılan değerlendirmeler neticesinde rivayetin çok zayıf olduğu anlaşılmaktadır.

⁷¹⁴ İbn Mâce, Cenâiz, I (1441).

⁷¹⁵ Münzirî, *et-Terğîb ve’t-terhîb*, IV, 166 (17).

⁷¹⁶ İbn Mâce, Cenâiz, I (dipnot).

⁷¹⁷ İbnü’s-Sünnî, *Amelü’l-yevm ve’l-leyle*, s. 335-36 (557).

⁷¹⁸ Elbânî, *Da’îfü Süneni İbn Mâce*, s. 110 (271).

Hadis (46/242)

كان غلام يهودي يخدم النبي صلى الله عليه وسلم فمرض فجاءه النبي صلى الله عليه وسلم يعوده فقعد عند رأسه فقال له "أسلم" فنظر الغلام إلى أبيه فقال له: أطع أبا القاسم فأسلم فخرج النبي صلى الله عليه وسلم وهو يقول: "الحمد لله الذي أنقذه من النار"

Bir yahûdî çocuğu vardı, Hz. Peygamber'e (s.a.v) hizmet ederdi. Bir ara çocuk hastalandı. Hz. Peygamber (s.a.v) ona hasta ziyaretine gitti ve başının yanında oturdu. Ve çocuğa hitaben: "Müslüman ol." dedi. Çocuk babasının yüzüne baktı. Babası: "Ebû'l-Kâsım'a itaat et." dedi. Bunun üzerine o çocuk hemen müslüman oldu. Müteakiben Hz. Peygamber (s.a.v) hastanın yanından çıkarken: "Bu çocuğu cehennem ateşinden kurtaran Allah'a hamdolsun." diyordu.

Bu rivayeti Buhârî ve Ebû Dâvud⁷¹⁹, Enes b. Mâlik tarikiyle rivayet etmişlerdir. Buhârî'deki sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ وَهُوَ ابْنُ زَيْدٍ عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: "كَانَ غُلَامٌ يَهُودِيٌّ يَخْدُمُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَمَرِضَ، فَأَتَاهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَعُوذُهُ، فَقَعَدَ عِنْدَ رَأْسِهِ فَقَالَ لَهُ: "أَسْلَمَ." فَنَظَرَ إِلَى أَبِيهِ وَهُوَ عِنْدَهُ، فَقَالَ لَهُ: أَطَعَ أَبَا الْقَاسِمِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَأَسْلَمَ. فَخَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يَقُولُ: "الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَنْقَذَهُ مِنَ النَّارِ"⁷²⁰

Enes (r.a) şöyle demiştir: "Bir yahûdî çocuğu vardı, Hz. Peygamber'e (s.a.v) hizmet ederdi. Bir ara çocuk hastalandı. Hz. Peygamber (s.a.v) ona hasta ziyaretine geldi ve başının yanında oturdu. Ve çocuğa hitaben: 'Müslüman ol.' dedi. Çocuk yanında bulunan babasının yüzüne baktı. Babası: 'Ebû'l-Kâsım'a itaat et.' dedi. Bunun üzerine o çocuk hemen müslüman oldu. Müteakiben Hz. Peygamber (s.a.v) hastanın yanından çıkarken: 'Bu çocuğu cehennem ateşinden kurtaran Allah'a hamdolsun.' diyordu."

Hadis (47/243)

قال زيد بن أرقم رضي الله عنه: "عادي رسول الله صلى الله عليه وسلم من وجع كان بعيني"

⁷¹⁹ Ebû Dâvud, Cenâiz, 5 (3095).

⁷²⁰ Buhârî, Cenâiz, 79 (1356).

Zeyd b. Erkam demiştir ki: “Gözlerimde bulunan bir ağrıdan dolayı Rasûlullah (s.a.v) beni ziyaret etti.”

Bu rivayeti Ebû Dâvud, Zeyd b. Erkam tarikiyle rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ النَّفِيلِيُّ، حَدَّثَنَا حَجَّاجُ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ يُونُسَ بْنِ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمٍ، قَالَ: "عَادَنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ وَجَعٍ كَانَ بَعْينِي"⁷²¹

Zeyd b. Erkam demiştir ki: “Gözlerimde bulunan bir ağrıdan dolayı Rasûlullah (s.a.v) beni ziyaret etti.”

Eserin muhakki Şu‘ayb el-Arnâut, senedde bulunan “Yûnus b. Ebî İshâk’tan dolayı rivayetin isnadı hasendir.” demiştir.⁷²² Elbânî de bu rivayet hakkında “hasen” hükmünü vermiştir.⁷²³

Hadis (48/244)

قال النبي صلى الله عليه وسلم: "المريض إذا برئ من مرضه كالبردة تنزل في صفائها ولونها من السماء"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Hasta, iyileştiğinde; saflık ve renk bakımından gökten yağın dolu gibidir.”

Bu rivayet Tirmizî’de yer almaktadır. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُؤَقَّرِيُّ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنَّمَا مَثَلُ الْمَرِيضِ إِذَا بَرَأَ وَصَحَّ كَالْبُرْدَةِ تَقَعُ مِنَ السَّمَاءِ فِي صَفَائِهَا وَلَوْنِهَا"⁷²⁴

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “İyileşip sıhhat bulan hastanın örneği, saflık ve renk bakımından gökten yağın dolu gibidir.”

Beşşâr Avvâd Ma‘rûf, 2085 numaralı hadise düştüğü dipnotta başka nüshalarda 2086 numarayla kaydedilen hadis hakkında şunları söylemiştir: “Bu hadis Tirmizî’ye

⁷²¹ Ebû Dâvud, Cenâiz, 9 (3102).

⁷²² Ebû Dâvud, Cenâiz, 9 (dipnot).

⁷²³ Elbânî, Sahîhu Süneni Ebî Dâvud, II, 274 (3102).

⁷²⁴ Tirmizî, Tıb, 35 (2086).

ait değildir. Mizzî (v. 742/1341) bunu Tuhfetü'l-eşrâf'ta zikretmemiştir. Biz de bunu elimizdeki nüsha ve şerhlerde bulamadık. Bu mevzû hadistir. Süyûtî (v. 911/1505) el-Le'âli'l-masnû'a II, 399'da bu hadisi nakletmiş ve Tirmizî'ye nisbet etmemiştir.⁷²⁵ Benzer bir beyanın Elbânî tarafından da yapıldığı görülmektedir. O da ilgili hadise düştüğü dipnotta şöyle demiştir: “Bu hadisin Tirmizî'ye aidiyetinde ciddi bir şüphe vardır. Mizzî de Tuhfetü'l-eşrâf'ta bu hadisi Tirmizî'ye dayandırmamış ve (kimse bu hadisten dolayı eserin eksikliğini giderme yoluna gitmemiştir). Yine Tirmizî'nin eserinin iyi nüshalarında ve şerhlerinde bu hadis bulunmamaktadır. el-Le'âli'l-masnû'a II, 399'da Süyûtî (v. 911/1505) ve bir başkası bu hadisi nakletmiş ve Tirmizî'ye dayandırmamışlardır. Biz şeyhin (Sa'd er-Râşid) bir önceki baskısında bulunması ve şeyhin onun hakkındaki hüküm vermesi nedeniyle bu hadisi kaydettik.” Ayrıca Elbânî rivayetin “mevzû” olduğunu da söylemiştir.⁷²⁶

Hadis (49/245)

عن أبي هريرة رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم: "يا أبا هريرة ألا أخبرك بأمر هو حق، من تكلم به في أول مضجعه من مرضه نجاه الله من النار تقول: لا إله إلا الله وحده لا شريك له. له الملك وله الحمد يحيي ويميت وهو على كل شيء قدير حي لا يموت وسبحان الله رب العباد والبلاد والحمد لله حمداً كثيراً طيباً مباركاً فيه على كل حال الله أكبر كبيراً كبرياء ربنا وجلاله وقدرته بكل مكان اللهم إن كنت أمرضتني لتقبض روحي في مرضي هذا فاجعل روحي في أرواح من سبقت لهم منك الحسنى وأعدني من النار كما أعدت أولياءك الذين سبقت لهم منك الحسنى، فإن مت في مرضك ذلك فإلى رضوان الله والجنة، وإن كنت قد اقتربت ذنبا تاب الله عليك"

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Ey Ebû Hureyra sana ölüm döşeğine yatan bir hastanın daha ilk günde (hastalığın başında) okuması ile ateşten kurtulmaya hak kazanacağı bir duâyı öğretelim mi?” H. Peygamber (s.a.v) şöyle devam etmiştir: “Allah’tan başka ilah yoktur. O birdir. Ortağı yoktur. Mülk O’nundur ve hamd O’nadır. Öldüren ve diriltten O’dur. O herşeye muktedir. Allah hiç ölmeyecek olan tek diridir. Kulların ve beldelerin rabbi olan Allah’ı bütün noksan sıfatlardan tenzih ederim. Her halde O’na; iyi, güzel ve çok hamd ederim. O’nun büyüklüğü, kudret ve

⁷²⁵ Tirmizî, Tıb, 35.

⁷²⁶ Tirmizî, Ebû İsa Muhammed b. İsa, Sünenü't-Tirmizî, nşr. Nâsırüddîn el-Elbânî, Mektebetü'l-Me'ârif, Riyad ts., Tıb, 35 (2086).

celali her mekanda bellidir. Allah'ım bu hastalığım ölüm hastalığı ise, benim ruhumu iyilerle haşreyle. Beni, bizden öncekileri ateşten koruduğun gibi tarafından bir güzellikle ateşten koru.” Sonra Hz. Peygamber (s.a.v) ona buyurduki: “Eğer bu hastalığında ölürsen Allah'ın rızasına ve cennete kavuşursun. Ve günah işlemişsen Allah günahlarını affeder.”

Hadis, İbn Ebü'd-Dünyâ'nın (v. 281/894) *el-Maraz ve'l-keffârât* isimli eserinde rivayet edilmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنِي أَبُو نَصْرِ التَّمَارُ، حَدَّثَنِي عَامِرُ بْنُ يَسَافٍ، عَنْ يَحْيَى، عَنْ الْحَسَنِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "يَا أَبَا هُرَيْرَةَ! أَفَلَا أُخْبِرَكَ بِأَمْرٍ هُوَ حَقٌّ مَنْ تَكَلَّمَ بِهِ فِي أَوَّلِ مَضْجَعِهِ مِنْ مَرَضِهِ نَجَّاهُ اللَّهُ بِهِ مِنَ النَّارِ" قَالَ، قُلْتُ: بَلَى يَا أَبَايَ وَأُمِّي، قَالَ: "فَاعْلَمْ أَنَّكَ إِذَا أَصْبَحْتَ لَمْ تَمُتْ، وَإِذَا أَمْسَيْتَ لَمْ تُصْبَحْ، فَإِنَّكَ إِذَا قُلْتَ ذَلِكَ فِي أَوَّلِ مَضْجَعِكَ مِنْ مَرَضِكَ نَجَّاهُ اللَّهُ مِنَ النَّارِ، تَقُولُ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَهُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ سُبْحَانَ رَبِّ الْعِبَادِ وَالْبِلَادِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ، اللَّهُ أَكْبَرُ كَبِيرًا كَبِيرًا رَبَّنَا وَجَلَّالَهُ وَقُدْرَتُهُ بِكُلِّ مَكَانٍ، اللَّهُمَّ إِنْ أَنْتَ أَمَرْتَنِي لَتَقْبِضَ رُوحِي فِي مَرَضِي هَذَا، فَاجْعَلْ رُوحِي فِي أَرْوَاحِ مَنْ سَبَقَتْ لَهُ مِنَّا الْحُسْنَى وَبَاعَدْنِي مِنَ النَّارِ كَمَا بَاعَدْتَ أَوْلِيكَ الَّذِينَ سَبَقَتْ لَهُمْ مِنَّا الْحُسْنَى، قَالَ: فَإِنْ مِتُّ فِي مَرَضِكَ ذَلِكَ فَلِيَ رِضْوَانِ اللَّهِ وَالْجَنَّةِ وَإِنْ كُنْتُ قَدْ افْتَرَقْتُ ذُنُوبًا تَابَ اللَّهُ عَلَيْكَ" ⁷²⁷

Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Ey Ebû Hureyra sana ölüm döşeğine yatan bir hastanın, daha ilk günde (hastalığın başında) okuması ile ateşten kurtulmaya hak kazanacağı bir duâyı öğreteyim mi?” Ebû Hureyra: “Evet öğret babam annem sana feda olsun diye cevap verdi.” Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v): “Bilki sen sabahladığın zaman akşamlamayabilirsin ya da akşamladığın zaman sabaha çıkamayabilirsin. Eğer sen bunu hastalığının başında okursan Allah seni ateşten kurtarır.” Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle demiştir: “Allah’tan başka ilah yoktur. Öldüren ve dirilten O’dur. Allah hiç ölmeyecek olan tek diridir. Kulların ve beldelerin rabbi olan Allah’ı bütün noksan sıfatlardan tenzih ederim. Her halde O’na; iyi, güzel ve çok hamd ederim. Allah en büyüktür. O’nun büyüklüğü, kudret ve celali her mekanda bellidir. Allah’ım bu hastalığım ölüm hastalığı ise, benim ruhumu iyilerle haşreyle. Bizden önce gelip geçen iyileri cehennem ateşinden koruduğun gibi, beni de

⁷²⁷ İbn Ebü'd-Dünyâ, Ebû Bekr Abdullah b. Muhammed, *el-Maraz ve'l-keffârât*, thk. Abdülvekîl en-Nedvî, Dâru's-Selâfiyye, Bombay 1991, s. 129 (156).

cehennem ateşinden koru.” Sonra Hz. Peygamber (s.a.v) ona buyurduki: *“Eğer bu hastalığında ölürsen Allah’ın rızasına ve cennete kavuşursun. Ve günah işlemişsen Allah günahlarını affeder.”*

Elbânî bu rivayet hakkında “zayıf” hükmünü vermiştir.⁷²⁸ Çünkü rivayetin senedinde bulunan Âmir b. Yesâf hakkında; Yahyâ b. Maîn “*leyse bi-şey*”, İclî “*yükteb hadîsühü*”, Ebû Dâvud “*leyse bihi be’s*”, İbn Adî de “*münkerü’l-hadîs*” demiştir.⁷²⁹

Hadis (50/246)

دخل النبي صلى الله عليه وسلم على علي رضي الله عنه يعوده فقال: "قل اللهم إني أسألك تعجيل عافيتك أو صبرا على بليتك أو خروجاً من الدنيا إلى سعة رحمتك فإنك تعطي إحداهن"

Hz. Peygamber (s.a.v) hastalığından dolayı Hz. Ali’nin yanına girdi ve ona şöyle dedi: *“De ki: ‘Allah’ım ben senden acil afiyet veya belalarına karşı sabır veya dünyadan senin rahmetinle çıkmayı istiyorum.’ muhakkak ki onlardan biri sana verilecektir.”*

Bu rivayet benzer lafızlarla İbn Ebü’d-Dünyâ’nın (v. 281/894) *el-Maraz ve’l-keffârât* isimli eserinde rivayet edilmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زُرَّارَةَ الرَّقِّيُّ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ عَطِيَّةَ، قَالَ: عَادَنِي أَبُو الْحَكَمِ وَأَنَا مَرِيضٌ، فَحَدَّثَنِي أَنَّهُ، دَخَلَ هُوَ وَنَابِتٌ عَلَى أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ فَأَخْبَرَهُمْ أَنَسٌ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ عَلَى رَجُلٍ وَهُوَ يَشْتَكِي فَقَالَ: "قُلِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ تَعْجِيلَ عَافِيَتِكَ، أَوْ صَبْرَكَ عَلَى بَلَائِكَ، أَوْ خُرُوجًا مِنَ الدُّنْيَا إِلَى رَحْمَتِكَ"⁷³⁰

Hz. Peygamber (s.a.v) bir adamın yanına girdi o adam ağrı çekiyordu. Hz. Peygamber (s.a.v) ona şöyle dedi: *“De ki: ‘Allah’ım ben senden acil afiyet veya belalarına karşı sabır veya dünyadan senin rahmetinle çıkmayı istiyorum.”*

⁷²⁸ Elbânî, *Da ‘îfü’t-Terğîb ve’t-terhîb*, II, 384 (2033)

⁷²⁹ İbn Hacer, *Tehzîbü’t-tehzîb*, V, 76 (122).

⁷³⁰ İbn Ebü’d-Dünyâ, *el-Maraz ve’l-keffârât*, s. 40-1 (30).

İrâkî bu hadisi İbn Ebü'd-Dünyâ'nın *el-Maraz ve'l-keffârât* isimli eserinde "zayıf" bir senedle rivayet ettiğini söylemiştir.⁷³¹ Eserin muhakkiki de bu rivayetin "zayıf" olduğunu söylemiştir.⁷³²

Hadis (51/247)

قال النبي صلى الله عليه وسلم: "أنين المريض تسبيح وصياحه تهلل ونفسه صدقة ونومه على فراشه عبادة وتقلبه من جنب إلى جنب كأنما يقاتل العدو في سبيل الله"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "*Hastanın inlemesi tesbihtir, bağırması tehliildir, nefesi sadakadır, yatakta yatması (uykusu) ibadettir, yatağında bir taraftan diğer tarafa dönmesi Allah yolunda düşmanla savaşmak gibidir.*"

Bu rivayet Hatîb el-Bağdâdî'nin (v. 463/1071) *Târîhu Bağdâd* isimli eserinde rivayet edilmiştir. Sened ve metin şöyledir.

أخبرني أبو بكر محمد بن المظفر بن علي بن حرب المقرئ الدينوري، قال: حدثنا أبو أحمد عبيد الله بن محمد بن شنبه القاضي، قال: حدثنا أبو جعفر محمد بن الحسن بن الحسين بن عثمان بن حبيب بن زياد بن ضبة البغدادي، قال: حدثنا صالح بن زياد السوسي أبو شعيب، قال: حدثنا حسين بن أحمد البلخي عن الفضل بن موسى السيناني عن محمد بن عمرو، عن أبي سلمة، عن أبي هريرة، قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: "أنين المريض تسبيح وصياحه تهلل، ونفسه صدقة، ونومه على الفراش عبادة، وتقلبه من جنب إلى جنب كأنما يقاتل العدو في سبيل الله، يقول الله ملائكته: اكتبوا لعبدي أحسن ما كان يعمل في صحته، فإذا قام ثم مشى كان كمن لا ذنب له"⁷³³

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "*Hastanın inlemesi tesbihtir, bağırması tehliildir, nefesi sadakadır, yatakta yatması (uykusu) ibadettir, yatağında bir taraftan diğer tarafa dönmesi Allah yolunda düşmanla savaşmak gibidir. Allah meleklerine şöyle der: 'Kuluma, (hastayken) sağlığında yaptığı amellerden daha güzel (sevap) yazın.' İyileşip de kalkıp yürüdüğü zaman sanki hiç günahı yokmuş gibi olur.*"

⁷³¹ İrâkî, *el-Muğnî*, I, 518 (2000).

⁷³² İbn Ebü'd-Dünyâ, *el-Maraz ve'l-keffârât*, s. 40 (dipnot).

⁷³³ Hatîb el-Bağdâdî, *Târîhu Bağdâd*, II, 588-89 (562).

Hatîb el-Bağdâdî bu rivayet hakkında “rivayetin senedinde bulunan Hüseyin b. Ahmed el-Belhî hariç bütün râviler sikadır, el-Belhî mechûldür.” demiştir.⁷³⁴ İbn Hacer de el-Belhî’nin “mestûr⁷³⁵ (adâlet bakımından durumu bilinmeyen)” olduğunu söylemiştir.⁷³⁶ Rivayetin zayıf olduğu anlaşılmaktadır.

Hadis (52/248)

قال صلى الله عليه وسلم: "ما من مريض يقول سبحان الملك القدوس سبحان الرحمن الديان لا إله إلا أنت مسكن العروق الضارية ومقيم العيون الساهرة إلا شفاه الله تعالى"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Herhangi bir hasta ‘Melik olan Kuddûs olan Allah her türlü noksanlıktan münezzehtir, Rahman olan Deyyân olan Allah her türlü noksandan münezzehtir, senden başka ilah yoktur, atan damarları sakınleştirirsin, geceleyen gözleri dinlendirirsin.’ derse Allah o hastaya şifa verir.”

Hadis, İbn Ebü’d-Dünyâ’nın (v. 281/894) *el-Maraz ve’l-keffârât* isimli eserinde rivayet edilmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنِي عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا أَبُو صَالِحٍ، حَدَّثَنِي لَيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ أَعْيَنَ، عَنْ عَبَّادِ بْنِ شَيْبَةَ، عَنْ حَجَّاجِ بْنِ فَرَاصَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "مَا مِنْ مَرِيضٍ يَقُولُ: سُبْحَانَ الْمَلِكِ الْقُدُّوسِ الرَّحْمَنِ الْمَلِكِ الدَّيَّانِ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ مُسَكِّنَ الْعُرُوقِ الضَّارِيَةِ، وَمُقِيمَ الْعُيُونِ السَّاهِرَةِ، سَكَّنَ عُروقي الضَّارِيَةَ وَنَوِّمَ عَيْنِي السَّاهِرَةَ إِلَّا شَفَاهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ"⁷³⁷

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Herhangi bir hasta ‘Melik, Kuddûs, Rahman, Deyyân olan Allah hertürlü noksanlıktan münezzehtir, senden başka ilah yoktur. Atan damarları sakınleştirirsin, geceleyen gözleri dinlendirirsin. Benimde atan damarlarımı sakınleştir, geceleyen gözlerimi dinlendir.’ derse Allah o hastaya şifa verir.”

⁷³⁴ Hatîb el-Bağdâdî, *Târîhu Bağdâd*, II, 589 (562).

⁷³⁵ Mestûr: İbn Hacer’in *Takrîb* isimli eserindeki sıralamasında yedinci mertebede bulunan bir râvî hakkında kullanılan bir sîga. Böyle bir râvinin rivayet ettiği hadis, başka bir senedinin olup olmadığını araştırmak ve ona göre değerlendirmek üzere yani i’tibâr için alınır. Bkz. Aydın, *Hadis Istılahları Sözlüğü*, s. 177.

⁷³⁶ İbn Hacer, *Takrîbü’t-tehzîb*, s. 250 (1356)

⁷³⁷ İbn Ebü’d-Dünyâ, *el-Maraz ve’l-keffârât*, s. 197 (256).

Eserin muhakkiki isnadının “zayıf” olduğunu ve senedinde kopukluk olduğunu belirtmiştir.⁷³⁸ Münzîrî bu rivayetin “mu‘dal” olduğunu haber vermiştir.⁷³⁹ Aynı şekilde Elbânî de bu rivayetin “mu‘dal ve zayıf” olduğunu söylemiştir.⁷⁴⁰

Hadis (53/249)

قال النبي صلى الله عليه وسلم في قوله تعالى: " { لا إله إلا أنت سبحانك إني كنت من الظالمين } " ⁷⁴¹ أيما مسلم دعا بها في مرضه أربعين مرة فمات في مرضه ذلك أعطاه الله أجر شهيد وإن برأ وقد غفر الله له جميع ذنوبه

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Herhangi bir Müslüman, hastalığında kırk defa, ‘senden başka ilah yoktur, sen bütün noksanlıklardan münezzehsin, muhakkak ki ben nefsimi zulmedenlerden oldum.’ ayetini okur da ölürse, şehit olarak ölür. Eğer, hastalıktan kurtularak şifa bulur, iyileşirse, tüm günahları affedilir.”

Bu rivayeti ziyadesiyle Hâkim, *el-Müstedrek*’te rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا الزُّبَيْرُ بْنُ عَبْدِ الْوَاحِدِ الْخَافِضُ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ قُتَيْبَةَ الْعَسْقَلَانِيُّ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ عَمْرٍو بْنِ بَكْرِ السَّكْسَكِيُّ / حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ سَعْدِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "هَلْ أَذَلُّكُمْ عَلَى اسْمِ اللَّهِ الْأَعْظَمِ الَّذِي إِذَا دُعِيَ بِهِ أَجَابَ وَإِذَا سُئِلَ بِهِ أُعْطِيَ الدَّعْوَةُ الَّتِي دَعَا بِهَا يُونُسُ حَيْثُ نَادَاهُ فِي الظُّلُمَاتِ الثَّلَاثِ { لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ } " ⁷⁴² فَقَالَ رَجُلٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ: هَلْ كَانَتْ لِيُونُسَ خَاصَّةٌ أَمْ لِلْمُؤْمِنِينَ عَامَّةٌ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أَلَا تَسْمَعُ قَوْلَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ: { وَنَجَّيْنَاهُ مِنَ الْغَمِّ، وَكَذَلِكَ نُنْجِي الْمُؤْمِنِينَ } " ⁷⁴³ وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أَيُّمَا مُسْلِمٍ دَعَا بِهَا فِي مَرَضِهِ أَرْبَعِينَ مَرَّةً فَمَاتَ فِي مَرَضِهِ ذَلِكَ أُعْطِيَ أَجْرَ شَهِيدٍ وَإِنْ بَرَأَ بَرَأَ وَقَدْ غُفِرَ لَهُ جَمِيعُ ذُنُوبِهِ" ⁷⁴⁴

Sa‘d b. Mâlik (r.a) şöyle demiştir: “Rasûlullah’ın şöyle dediğini işittim: ‘Size kendisiyle duâ edildiğinde kabul edilen, istenildiğinde verilen ism-i a‘zamı bildireyim

⁷³⁸ İbn Ebü’-d-Dünyâ, *el-Maraz ve ‘l-keffârât*, s. 197 (dipnot).

⁷³⁹ Münzîrî, *et-Terğîb ve ‘t-terhîb*, IV, 168 (6).

⁷⁴⁰ Elbânî, *Da ‘ifü ‘t-Terğîb ve ‘t-terhîb*, II, 385 (2034).

⁷⁴¹ Enbiyâ 21/87.

⁷⁴² Enbiyâ 21/87.

⁷⁴³ Enbiyâ 21/88.

⁷⁴⁴ Hâkim, *el-Müstedrek*, I, 685-86 (1865).

mi? İsm-i a'zam duâsı Yûnus peygamberin üç karanlık (gece, deniz, balık) içinde; 'senden başka ilah yoktur, sen bütün noksanlıklardan münezzehsin, muhakkak ki ben nefsimi zulmedenlerden oldum.' şeklinde yaptığı duâdır.' Bir adam: 'Ey Allah'ın elçisi bu duâ sadece Yûnus Peygamber'e mi mahsus yoksa bütün müminler için de geçerli mi?' diye sordu. Rasûlullah da (s.a.v): 'Allah'ın; 'Biz onu kederden kurtardık ve aynı şekilde müminleri de kurtarıyoruz.' ayetini duymadın mı?' diye cevap verdi. Ve sonra Rasûlullah (s.a.v) sözlerine şöyle devam etti: 'Herhangi bir müslüman, hastalığında kırk defa bu duâyı okur da ölürse, şehit olarak ölür. Eğer, hastalıktan kurtularak şifa bulur, iyileşirse, tüm günahları affedilir.'"

Hâkim ve Zehebî bu rivayet hakkında herhangi bir görüş bildirmemişlerdir. Elbânî ise bu rivayet hakkında "zayıf" demiştir.⁷⁴⁵ Çünkü; İbn Hacer rivayetin senedinde bulunan Amr b. Bekr b. Temîm es-Seksekî'nin "metrûk" olduğunu söylemiştir.⁷⁴⁶

Hadis (54/250)

قال النبي صلى الله عليه وسلم: "من قال لا إله إلا الله والله أكبر صدقه الله فقال لا إله إلا أنا وأنا أكبر وإذا قال لا إله إلا الله وحده يقول: صدق عبدي لا إله إلا أنا وحدي، وإذا قال لا إله إلا الله وحده لا شريك له يقول الله لا إله إلا أنا وحدي لا شريك لي، وإذا قال لا إله إلا الله له الملك وله الحمد يقول الله لا إله إلا أنا لي الملك ولي الحمد، وإذا قال لا إله إلا الله ولا حول ولا قوة إلا بالله قال الله: لا إله إلا أنا ولا حول ولا قوة إلا بي"، وكان يقول: "من قالها في مرضه ثم مات لم تطعمه النار"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "Kim, 'Allah'tan başka ilah yoktur, Allah en büyüktür.' derse, Allah onu doğrular ve: 'Benden başka ilah yoktur ancak ben varım ve ben en büyüğüm.' der. Kul: 'Allah'tan başka ilah yoktur ve O tektir.' deyince Allah: 'Kulum doğru söyledi benden başka ilah yoktur, ancak tek olan ben varım.' der. Kul: 'Allah'tan başka ilah yoktur, O tektir, O'nun ortağı yoktur.' derse, Allah: 'Benden başka ilah yoktur tek olan ben varım, ortağım yoktur.' der. Kul: 'Allah'tan başka ilah yoktur, saltanat O'nundur, hamd O'na mahsustur.' derse, Allah: 'Benden başka ilah yok ben varım, saltanat benimdir, hamd benim hakkımdır.' der. Kul: 'Allah'tan başka ilah yoktur güç, kuvvet sadece Allah'a aittir.' derse, Allah: 'Benden

⁷⁴⁵ Elbânî, *Silsiletü'l-ehâdisi'd-da'îfe ve'l-mevdû'a*, VI, 292 (2775).

⁷⁴⁶ İbn Hacer, *Takrîbü't-tehzîb*, s. 731 (5028).

başka ilah yok ben varım, güç kuvvet sadece benimdir.’ der.” Yine Rasûlullah (s.a.v) buyurdu ki: “Her kim bunu hastalandığında söyler ve sonra ölürse cehennem ateşi onu yiyemez.”

Bu rivayeti Tirmizî ve İbn Mâce⁷⁴⁷, Ebû Saîd ve Ebû Hureyra tarikiyle rivayet etmişlerdir. Tirmizî’deki sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ وَكِيعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ جَحَادَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْجَبَّارِ بْنُ عَبَّاسٍ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ الْأَعْرَبِيِّ أَبِي مُسْلِمٍ، قَالَ: أَشْهَدُ عَلَى أَبِي سَعِيدٍ وَأَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّهُمَا شَهِدَا عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: "مَنْ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ، صَدَّقَهُ رَبُّهُ، فَقَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا، وَأَنَا أَكْبَرُ، وَإِذَا قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ قَالَ: يَقُولُ اللَّهُ: لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا وَحْدِي، وَإِذَا قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، قَالَ اللَّهُ: لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا وَحْدِي لَا شَرِيكَ لِي، وَإِذَا قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، قَالَ اللَّهُ: لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا، لِي الْمُلْكُ وَلِي الْحَمْدُ، وَإِذَا قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ، قَالَ اللَّهُ: لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِي، وَكَانَ يَقُولُ: مَنْ قَالَهَا فِي مَرَضِهِ ثُمَّ مَاتَ لَمْ تَطْعَمُهُ النَّارُ"⁷⁴⁸

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Kim, ‘Allah’tan başka ilah yoktur, Allah en büyüktür.’ derse Rabbi onu doğrular ve: ‘Benden başka ilah yoktur ancak ben varım ve ben en büyüğüm.’ der. Kul: ‘Allah’tan başka ilah yoktur ve O tektir.’ deyince Allah: ‘Benden başka gerçek ilah yoktur, ancak tek olan ben varım.’ der. Kul: ‘Allah’tan başka ilah yoktur, O tektir, O’nun ortağı yoktur.’ derse Allah: ‘Benden başka ilah yoktur tek olan ben varım, ortağım yoktur.’ der. Kul: ‘Allah’tan başka ilah yoktur, saltanat O’nundur, hamd O’na mahsustur.’ derse Allah: ‘Benden başka ilah yok ben varım, saltanat benimdir, hamd benim hakkımdır.’ der. Kul: ‘Allah’tan başka ilah yoktur güç, kuvvet sadece Allah’a aittir.’ derse Allah: ‘Benden başka ilah yok ben varım, güç ve kuvvet sadece benimdir.’ der.” Yine Rasûlullah (s.a.v) buyurdu ki: “Her kim bunu hastalandığında söyler ve sonra ölürse cehennem ateşi onu yiyemez.”

⁷⁴⁷ İbn Mâce, Edeb, 54 (3794).

⁷⁴⁸ Tirmizî, Daavât, 37 (3430).

Tirmizî bu rivayet hakkında, “bu hadis hasendir.” demiştir. Elbânî ise rivayetin “sahih” olduğunu söylemiştir.⁷⁴⁹ Şu‘ayb el-Arnaûd da İbn Mâce’deki rivayet için “isnadı sahihtir.” demiştir.⁷⁵⁰

Hadis (55/251)

إنما أم أيمن قالت: يا رسول الله ذهب الرجال بحديثك فاجعل لنا يوماً من نفسك نأتيك فيه تعلمنا مما علمك الله فأتاهن فعلمهن مما علمه الله قال: "ما منكن امرأة تقدم بين يديها ثلاثة من ولدها إلا كانوا لها حجاباً من النار" فقالت امرأة: واثنين قال: "واثنين"

“Ümmü Eymen Hz. Peygamber’e (s.a.v) gelerek şöyle dedi: ‘Yâ Rasûlallah! Erkekler senin hadislerini alıp gittiler (sözlerini dinleme fırsatını bulamıyoruz), bize kendinden bir gün ayır da bizler o gün sana gelelim, sen de Allah’ın sana öğrettiği şeylerden bizlere öğret.’ Rasûlullah (s.a.v) onların yanlarına geldi de Allah’ın kendisine öğrettiği şeylerden kadınlara da öğretti. Sonra Rasûlullah (s.a.v), kadınlara: ‘İçinizden hiçbir kadın yoktur ki, çocuklarından üç tanesini âhirete kendinden önce yollasın da bunlar cehenneme karşı onun için bir perde olmasın!’ buyurdu. Bunun üzerine bir kadın: ‘Yâ Rasûlallah iki tanesi de öyle mi?’ dedi. Rasûlullah da (s.a.v) ‘iki tane de öyledir.’ buyurdu.”

Hadisi benzer lafızlarla Buhârî ve Müslim⁷⁵¹, Ebû Saîd el-Hudrî’den gelen tarikile rivayet etmişlerdir. Bu hadis *muttefekun aleyh*’tir. Buhârî’deki sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْأَصْبَهَانِيِّ عَنْ أَبِي صَالِحٍ ذَكْوَانَ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ: جَاءَتْ امْرَأَةً إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ ذَهَبَ الرِّجَالُ بِحَدِيثِكَ، فَاجْعَلْ لَنَا مِنْ نَفْسِكَ يَوْمًا نَأْتِيكَ فِيهِ تَعْلَمُنَا مِمَّا عَلَّمَكَ اللَّهُ. فَقَالَ: "اجْتَمِعْنَ فِي يَوْمٍ كَذَا وَكَذَا فِي مَكَانٍ كَذَا وَكَذَا"، فَاجْتَمِعْنَ؛ فَأَتَاهُنَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَعَلَّمَهُنَّ مِمَّا عَلَّمَهُ اللَّهُ. ثُمَّ قَالَ: "مَا مِنْكُمْ امْرَأَةٌ تَقْدِمُ بَيْنَ يَدَيْهَا مِنْ وَلَدِهَا ثَلَاثَةٌ إِلَّا كَانَ لَهَا حِجَابٌ مِنَ النَّارِ". فَقَالَتْ امْرَأَةٌ مِنْهُنَّ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، ائْتِنِي؟ قَالَ: فَأَعَادَهَا مَرَّتَيْنِ، ثُمَّ قَالَ: "وَائْتِنِي وَائْتِنِي وَائْتِنِي"⁷⁵²

⁷⁴⁹ Elbânî, *Sahîhu Süneni*’t-Tirmizî, III, 412 (3430).

⁷⁵⁰ İbn Mâce, Edeb, 54 (dipnot).

⁷⁵¹ Müslim, Bir ve’s-Sıla ve Edeb, 152 (2633).

⁷⁵² Buhârî, İ’tisâm, 9 (3310).

Ebî Saîd'den rivayete göre: “Bir kadın Hz. Peygamber’e (s.a.v) gelerek ‘Yâ Rasûlallah! Erkekler senin hadislerini alıp gittiler (sözlerini dinleme fırsatını bulamıyoruz), bize kendinden bir gün ayır da bizler o gün sana gelelim, sen de Allah’ın sana öğrettiği şeylerden bizlere öğret.’ dedi. Hz. Peygamber (s.a.v) onlara ‘Falan gün falanca yerde toplanınız.’ diye buyurdu. Kadınlar o günlerde ve yerlerde toplandılar. Rasûlullah (s.a.v) onların yanlarına geldi de Allah’ın kendisine öğrettiği şeylerden kadınlara da öğretti. Sonra Rasûlullah (s.a.v), kadınlara: ‘İçinizden hiçbir kadın yoktur ki, çocuklarından üç tanesini âhirete kendinden önce yollasın da bunlar cehenneme karşı onun için bir perde olmasın!’ buyurdu. Bunun üzerine kadınlardan biri: ‘Yâ Rasûlallah iki tanesi de öyle mi?’ dedi. (Ebû Saîd: Kadın “iki tane” sözünü iki defa tekrar etti, dedi.) Sonra Rasûlullah (s.a.v) üç kere tekrar ederek: ‘İki tane de iki tane de iki tane de öyledir.’ buyurdu.”

Hadis (56/252)

قال النبي صلى الله عليه وسلم: "من كان له فرطان من أمتي أدخله الله بهما الجنة" قالت عائشة رضي الله عنها: فمن كان له فرط من أمتك قال: "ومن كان له فرط يا موقفة"، قالت فمن لم يكن له فرط من أمتك قال: "فأنا فرط أمتي لن يصابوا بمثلي"

Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur. “Ümmetimden iki önde gideni (ergenlik çağına girmeden iki tane vefat eden çocuğu) bulunan kişiyi, Allah o iki çocuk sebebiyle cennete sokacaktır.” Bunun üzerine Âişe (r.a): “Ümmetinden bir önde gideni bulunan kişiyi de mi?” deyince, Hz. Peygamber (s.a.v): “Ey başarılı kadın, bir çocuğu aynı durumda olan da aynı şekildedir.” buyurdu. Âişe: “Ya ümmetinden herhangi birinin önde gideni bulunmazsa?” deyince Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu: “Bu durumda ümmetimin önde gideni benim ve onların benim gibi (büyük) kayıpları olmayacaktır.”

Bu rivayeti Tirmizî, İbn Abbâs tarikiyle rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضِيُّ وَأَبُو الْخَطَّابِ زِيَادُ بْنُ يَحْيَى الْبَصْرِيُّ، قَالَا: حَدَّثَنَا عَبْدُ رَبِّهِ بْنُ بَارِقٍ الْحَنْفِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ جَدِّي أَبَا أُمَيٍّ سَمَكَ بْنَ الْوَلِيدِ الْحَنْفِيَّ يُحَدِّثُ؛ أَنَّهُ سَمِعَ ابْنَ عَبَّاسٍ يُحَدِّثُ؛ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "مَنْ كَانَ لَهُ فَرَطَانِ مِنْ أُمَّتِي

أَدْخَلَهُ اللَّهُ بِمَا الْجَنَّةَ. فَقَالَتْ عَائِشَةُ: فَمَنْ كَانَ لَهُ فَرَطٌ مِنْ أُمَّتِكَ؟ قَالَ: "وَمَنْ كَانَ لَهُ فَرَطٌ يَا مُوَفَّقَةُ". قَالَتْ: فَمَنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ فَرَطٌ مِنْ أُمَّتِكَ؟ قَالَ: "فَأَنَا فَرَطٌ أُمَّتِي، لَنْ يُصَابُوا بِمِثْلِي"⁷⁵³

İbn Abbâs'tan (r.a) bize aktarıldığına göre kendisi Rasûlullah'tan (s.a.v) şöyle işitmiştir (Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur.): “Ümmetinden iki önde gideni (ergenlik çağına girmeden iki tane vefat eden çocuğu) bulunan kişiyi, Allah o iki çocuk sebebiyle cennete sokacaktır.” Bunun üzerine Âişe (r.a): “Ümmetinden bir önde gideni bulunan kişiyide mi?” deyince, Hz. Peygamber (s.a.v): “Ey başarılı kadın, bir çocuğu aynı durumda olan da aynı şekildedir.” buyurdular. Âişe: “Ya ümmetinden herhangi birinin önde gideni bulunmazsa?” deyince Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu: “Bu durumda ümmetimin önde gideni benim ve onların benim gibi (büyük) kayıpları olmayacaktır.”

Tirmizî bu rivayet hakkında, “bu hadis garibtir. Bu hadisi sadece Abdü Rabbih b. Bârik’in rivâyetiyle bilmekteyiz.” demiştir.⁷⁵⁴ Tirmizî’nin muhakkiki Beşşâr Avvâd Ma’rûf “Abdü Rabbih b. Bârik’in zayıflığından dolayı bu rivayet zayıftır.” demiştir.⁷⁵⁵ Aynı şekilde Elbânî de bu rivayet için “zayıf” hükmünü vermiştir.⁷⁵⁶

Hadis (57/253)

قال النبي صلى الله عليه وسلم: "إذا مات ولد العبد قال الله تعالى لملائكته: قبضتم ولد عبدي؟ فيقولون: نعم قال فيقول: ماذا قال عبدي؟ فيقولون: حمدك واسترجع فيقول: ابنوا لعبدي بيتا في الجنة وسموه بيت الحمد"

Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Bir kulun çocuğu vefat ettiğinde Allah; meleklerine ‘kulumun çocuğunun ruhunu kabzettiniz mi?’ buyurur. Melekler ‘evet’ derler. Sonra Allah şöyle buyurur: ‘Kulum ne dedi?’ Melekler de: ‘Sana hamdetti ve O’na döneceğiz dedi.’ derler. Bunun üzerine Allah da: ‘Bu kuluma cenette bir ev yapın ve adını Hamd evi koyun.’ buyurur.”

Bu rivayeti Tirmizî rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

⁷⁵³ Tirmizî, Cenâiz, 65 (1062).

⁷⁵⁴ Tirmizî, Cenâiz, 65 (1062).

⁷⁵⁵ Tirmizî, Cenâiz, 65 (dipnot).

⁷⁵⁶ Elbânî, Da ‘İfû Süneni’-t-Tirmizî, s. 110 (1062).

حَدَّثَنَا سُؤَيْدُ بْنُ نَصْرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ حَمَّادِ بْنِ سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي سِنَانٍ، قَالَ: دَفَنْتُ ابْنِي سِنَانًا، وَأَبُو طَلْحَةَ الْخَوْلَانِيُّ جَالِسٌ عَلَى شَفِيرِ الْقَبْرِ، فَلَمَّا أَرَدْتُ الْخُرُوجَ أَخَذَ بِيَدِي، فَقَالَ: أَلَا أَبَشِّرُكَ يَا أَبَا سِنَانٍ! قُلْتُ: بَلَى. فَقَالَ: حَدَّثَنِي الضَّحَّاكُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَزْرَبٍ، عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "إِذَا مَاتَ وَلَدُ الْعَبْدِ، قَالَ اللَّهُ لِمَلَائِكَتِهِ: قَبِضْتُمْ وَلَدَ عَبْدِي! فَيَقُولُونَ: نَعَمْ. فَيَقُولُ: قَبِضْتُمْ ثَمَرَةَ فُؤَادِهِ! فَيَقُولُونَ: نَعَمْ. فَيَقُولُ: مَاذَا قَالَ عَبْدِي؟ فَيَقُولُونَ: حَمْدَكَ وَاسْتَرْجَع." فَيَقُولُ اللَّهُ: ابْنُوا لِعَبْدِي بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ، وَسَمُّهُ بَيْتُ الْحَمْدِ"⁷⁵⁷

Ebû Sinân'dan (r.a) rivâyete göre, şöyle demiştir: “Oğlum Sinan’ı defnettim. Ebû Talha el-Havlânî kabrin kenarında oturuyordu kabirden çıkmak istediğimde elimden tuttu ve şöyle dedi: ‘Ey Ebû Sinan sana bir müjde vereyim mi?’ Ben de ‘evet’ dedim. Dedi ki: Dahhâk b. Abdurrahman b. Arzeb, Ebû Mûsâ el Eşarî’den bana rivâyet ettiğine göre, Rasûlullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur: ‘Bir kulun çocuğu vefat ettiğinde Allah; meleklerine ‘kulumun çocuğunun ruhunu kabzettiniz mi?’ buyurur. Melekler ‘evet’ derler. Sonra Allah şöyle buyurur: ‘Onun gönlünün meyvesini mi kopardınız?’ Meleklerde ‘evet’ derler. Allah: ‘Kulum ne dedi?’ buyurur. Melekler de: ‘Sana hamdetti ve O’na döneceğiz dedi.’ derler. Bunun üzerine Allah da: ‘Bu kuluma cennette bir ev yapın ve adını Hamd evi koyun.’ buyurur.”

Tirmizî bu rivayet hakkında, “bu hadis hasen garibtir.” demiştir.⁷⁵⁸ Elbânî de bu rivayet için “hasen” hükmünü vermiştir.⁷⁵⁹

Hadis (58/254)

كان رجل من الأنصار يأتي بولده إلى النبي صلى الله عليه وسلم فقل: "أتحيه؟" قال: نعم يا رسول الله أحبك الله كما أحبه فقال "إن الله أشد لي حبا منك له" فلم يلبث أن مات الولد فجاء الرجل وعليه بثة فقال النبي صلى الله عليه وسلم: "أو ما ترضى أن يكون ابنك مع ابني إبراهيم يلاعبه تحت ظل العرش؟" قال: بلى يا رسول الله

“Ensardan bir adam Hz. Peygamber’e (s.a.v) gelirken çocuğunu da birlikte getirirdi: Hz. Peygamber (s.a.v) bir gün adama: ‘Onu seviyormusun?’ diye sordu. Adam da: ‘Evet Ey Allah’ın Nebisi, onu sevdiğim gibi Allah da seni seviyor.’ diye cevap verdi.

⁷⁵⁷ Tirmizî, Cenâiz, 36 (1021).

⁷⁵⁸ Tirmizî, Cenâiz, 36 (1021).

⁷⁵⁹ Elbânî, Sahîhu Süneni’t-Tirmizî, I, 519 (1021).

Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v): ‘Allah beni, senin oğlunu sevmenden daha çok seviyor.’ buyurdu. Çok geçmeden adamın bu oğlu öldü. Ve o adam Hz. Peygamber’e şiddetli bir üzüntü içinde geldi. Hz. Peygamber (s.a.v) ona: ‘Oğlunun, oğlum İbrahim’le beraber arşın gölgesinde oynamasını istemez misin?’ buyurdu. O adamda: ‘Evet (elbette isterim) Ey Allah’ın Rasûlü’ dedi.”

Bu rivayeti Taberânî, *el-Mu‘cemü’l-kebîr*’de rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حدثنا عبد الله بن أحمد بن حنبل، حدثني سعيد بن محمد الجرْمِي، ثنا أبو ثَمِيلَةَ، ثنا عبد الله بن مسلم أبو طَيْبَةَ، حدثنا إبراهيم بن عُبَيْد، عن عبد الله بن عمر؛ أَنَّ رَجُلًا مِنَ الْأَنْصَارِ كَانَ لَهُ ابْنٌ يَزُورُ إِذَا رَاحَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَسَأَلَ نَبِيَّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْهُ، فَقَالَ: "أَتَحِبُّهُ؟"، فَقَالَ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ، نَعَمْ، فَأَحَبَّكَ اللَّهُ كَمَا أُحِبُّهُ. فَقَالَ: "إِنَّ اللَّهَ أَشَدُّ لِي حُبًّا مِنْكَ لَهُ". فَلَمْ يَلْبَثْ أَنْ مَاتَ ابْنُهُ ذَلِكَ، فَرَأَى إِلَى نَبِيِّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَدْ أَقْبَلَ عَلَيْهِ بَنُوهُ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أَجَزَعْتَ؟"، قَالَ: نَعَمْ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أَوَمَا تَرْضَى أَنْ يَكُونَ ابْنُكَ مَعَ ابْنِي إِبْرَاهِيمَ يُلَاعِبُهُ تَحْتَ ظِلِّ الْعَرْشِ؟!" قَالَ: بَلَى، يَا رَسُولَ اللَّهِ.⁷⁶⁰

Abdullah b. Ömer’den rivayete göre, o şöyle demiştir: “*Ensardan adamın birinin bir oğlu vardı. O adam Hz. Peygamber’in (s.a.v) yanına gelip gittikçe o çocuk da gelip gidiyordu. Hz. Peygamber bir gün adama: ‘Onu seviyormusun?’ diye sordu. Adam da: ‘Evet Ey Allah’ın Nebîsi, onu sevdiğim gibi Allah da seni seviyor.’ diye cevap verdi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v): ‘Allah beni, senin oğlunu sevmenden daha çok seviyor.’ buyurdu. Çok geçmeden adamın bu oğlu öldü. Ve o adam Hz. Peygamber’e (s.a.v) şiddetli bir üzüntü içinde geldi. Hz. Peygamber (s.a.v) ona: ‘Üzüldün mü?’ diye sordu. Adamda: ‘Evet’ diye cevap verdi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v): ‘Oğlunun, oğlum İbrahim’le beraber arşın gölgesinde oynamasını istemez misin?’ buyurdu. O adamda ‘evet (elbette isterim) Ey Allah’ın Rasûlü’ dedi.*”

Heysemî senedde bulunan İbrahim b. Ubeyd’in “zayıf” olduğunu, rivayetin geri kalan ricalinin ise “sika” olduğunu belirtmiştir.⁷⁶¹ Rivayetin zayıf olduğu anlaşılmaktadır.

⁷⁶⁰ Taberânî, *el-Mu‘cemü’l-kebîr*, XIII, 308-9 (14096).

⁷⁶¹ Heysemî, *Mecma‘u’z-zevâid*, III, 10.

Hadis (59/255)

عن أنس رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم: "إذا كان يوم القيامة نودي يا أطفال المسلمين أن اخرجوا من قبوركم فيخرجون من قبورهم ثم ينادى فيهم أن امضوا إلى الجنة زمراً فيقولون يا ربنا ووالدينا معنا؟ ثم ينادى فيهم الثانية أن امضوا إلى الجنة زمراً فيقولون يا ربنا ووالدينا معنا؟ ثم ينادى فيهم الثالثة أن امضوا إلى الجنة زمراً فيقولون يا ربنا ووالدينا معنا؟ فيقول لهم في الرابعة: ووالديكم معكم فيشب كل طفل إلى أبويه فيدخلونهم الجنة فهم أعرف بآبائهم وأمهاتهم يومئذ من أولادكم الذين في بيوتكم"

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "Kıyamet günü olunca şöyle seslenilir: 'Ey müslüman çocukları kabirlerinizden çıkın.' Onlar da kabirlerinden çıkarlar. Sonra onlara 'cennete bölük bölük gidin.' denir. Bunun üzerine onlar şöyle derler: 'Ey Rabbimiz, anne ve babamız da bizimle geliyor mu?' Sonra onlara ikinci kez 'cennete bölük bölük gidin.' denir. Onlar da 'Ey Rabbimiz, anne ve babamız da bizimle geliyor mu?' derler. Sonra onlara üçüncü kez aynı şekilde 'cennete bölük bölük gidin.' denir. Onlar da 'Ey Rabbimiz, anne ve babamız da bizimle geliyor mu?' derler. Dördüncü seferde onlara şöyle denir: 'Anne babanızla birlikte cennete girin.' Bunun üzerine her çocuk anne babasına koşar. Ve onları cennete sokar. Onlar (çocuklar) anne ve babalarını o gün, sizin evlerinizdeki evlatlarınızı bildiğinizden daha iyi bilirler."

Bu rivayeti kaynaklarda bulamadık.

Hadis (60/256)

قال النبي صلى الله عليه وسلم: "إن أيوب بقي في بلائه ثمان عشرة سنة"

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "Muhakkaki Hız. Eyyûb on sekiz sene bela içinde kaldı."

Bu rivayet benzer lafızlarla ve ziyadesiyle Bezzâr'ın el-Müsne'dinde geçmektedir. Rivayet çok uzun olduğu için sadece ilgili kısmını vermekle yetineceğiz.

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مِسْكِينٍ وَعُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ، وَمُحَمَّدُ بْنُ سَهْلٍ بن عسْكَرٍ قَالُوا: حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ: حَدَّثَنَا نَافِعُ بْنُ يَزِيدَ، عَنْ عُقَيْلِ بْنِ خَالِدٍ، عَنْ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "إِنَّ نَبِيَّ اللَّهِ أَيُّوبَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَبِثَ فِي بَلَائِهِ ثَمَانِي عَشْرَةَ سَنَةً..."⁷⁶²

Haz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Muhakkaki Allah’ın Nebîsi Hz. Eyyûb on sekiz sene bela içinde kaldı.*”

Bu rivayet hakkında Hâkim, “*Buhârî ve Müslim’in şartına göre hadis sahihtir. Ancak ikiside onu tahrîc etmemişlerdir.*” demiştir. Zehebî de ona muvâfakat etmiştir.⁷⁶³ Heysemî de Bezzâr’ın rivayeti için “*ricâli sahîh ricâlidir.*” değerlendirmesini yapmıştır.⁷⁶⁴

Hadis (61/257)

كتب النبي صلى الله عليه وسلم إلى معاذ رضي الله عنه لما مات ولده: "سلام الله عليك يا بني أحمد الله الذي لا إله إلا هو أما بعد فأعظم الله لك الأجر وألهمك الصبر ورزقنا وإياك الشكر ثم إن أنفسنا وأموالنا وأهلينا وأولادنا من مواهب الله المستودعة وعواريه المستردة تمتع الله بها إلى أجل معدود ويقبضها لوقت معلوم ثم افترض علينا الشكر إذا أعطى والصبر إذا ابتلى وكان ابنك هذا من مواهب الله تعالى المستودعة وعواريه المستردة تمتعك الله به في غبطة وسور وقبضه بأجر كثير إن صبرت واحتسبت"

Ashabtan Muaz’ın (r.a) oğlu vefat edince Hz. Peygamber (s.a.v) ona şu mektubu yazdı. “*Allah’ın selamı üzerine olsun, kendinden başka hiçbir ma‘bud olmayan Allah’a hamd ederim. Allah sana büyük ecirler versin, sabırlar ihsan eylesin. Bize de, sana da şükretmeyi nasip etsin. Muhakkakki canlarımız, mallarımız, ailelerimiz ve çocuklarımız bize Allah’ın birer hediyesidir/emanetidir. Onlardan belli bir zamana kadar faydalandıktan sonra onları muhakkak ki bizden alacaktır. Bize ihsanda bulunduğu şükretmeyi, musibetle karşılaştığımızda da sabretmeyi farz kılmıştır. İşte bu yavru da Allah’ın sana verdiği bir emanettir. Seni belirli bir müddet içinde onunla faydalandırdı. Şimdi ise eceli geldiğinden onu senden aldı. Ne var ki, sen*

⁷⁶² Bezzâr, *el-Müsneid*, XIII, 28-9 (6333).

⁷⁶³ Hâkim, *el-Müstedrek*, II, 635-36 (4115).

⁷⁶⁴ Heysemî, *Mecma‘u’z-zevâid*, VIII, 208.

sabrettiğin takdirde, karşılığında sana gerçekten sonsuz ecir ve mükâfatlar verecektir.”

Bu rivayeti ziyadesiyle Taberânî, *el-Mu‘cemü’l-kebîr* ve *el-Mu‘cemü’l-evsat*’ta Muaz b. Cebel’den gelen aynı tarikle rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى بْنُ خَالِدِ بْنِ حَيَّانَ الرَّقِّيُّ، حَدَّثَنِي عَمْرُو بْنُ بَكْرِ بْنِ بَكَّارٍ الْقَعْنَبِيُّ، ثنا مُجَاشِعُ بْنُ عَمْرٍو بْنِ حَسَّانِ الْأَسَدِيِّ، ثنا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ عُمَرَ بْنِ قَتَادَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ لَبِيدٍ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ، أَنَّهُ مَاتَ ابْنٌ لَهُ فَكَتَبَ إِلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعَزِّيهِ بِأَنَّهُ فَكَتَبَ إِلَيْهِ: "بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ مِنْ مُحَمَّدٍ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ، سَلَامٌ عَلَيْكَ، فَإِنِّي أَحْمَدُ إِلَيْكَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ. أَمَا بَعْدُ، فَأَعْظِمَ اللَّهُ لَكَ الْأَجْرَ، وَأَهْمَكَ الصَّبْرَ، وَرَزَقَنَا وَإِيَّاكَ الشُّكْرَ، فَإِنَّ أَنْفُسَنَا وَأَمْوَالَنَا وَأَهْلِينَا مِنْ مَوَاهِبِ اللَّهِ الْهَبِيَّةِ وَعَوَارِيهِ الْمُسْتَوْدَعَةِ، يُتَمَتَّعُ بِهَا إِلَى أَجَلٍ، وَيَقْبَضُهَا إِلَى وَقْتٍ مَعْلُومٍ، وَإِنَّا نَسْأَلُهُ الشُّكْرَ عَلَى مَا أَعْطَى، وَالصَّبْرَ إِذَا ابْتَلَى، وَكَانَ ابْنُكَ مِنْ مَوَاهِبِ اللَّهِ الْهَبِيَّةِ وَعَوَارِيهِ الْمُسْتَوْدَعَةِ، مَتَّعَكَ اللَّهُ بِهِ فِي غِبْطَةٍ وَسُرُورٍ، وَقَبَضَهُ مِنْكَ بِأَجْرِ كَثِيرٍ الصَّلَاةِ وَالرَّحْمَةِ وَالْهُدَى إِنْ احْتَسَبْتَهُ، فَاصْبِرْ، وَلَا يُخْبِطُ جَزَعُكَ أَجْرَكَ فَتَنْدَمَ، وَاعْلَمْ أَنَّ الْجَزَعَ لَا يَرُدُّ مِيتًا، وَلَا يَدْفَعُ حُزْنًا، وَمَا هُوَ نَارِلٌ فَكَأَنَّ قَدْ وَالسَّلَامُ" ⁷⁶⁵

Muaz b. Cebel’den rivayete göre: Muaz’ın oğlunun vefâtı sebebiyle Hz. Peygamber (s.a.v) ona şu mektubu yazmıştır: “*Bismillâhirrahmânirrahîm. Allâh’ın Rasûlü Muhammed’den Muâz bin Cebel’e. Allâh’ın selâmı üzerine olsun! Kendisinden başka ilâh bulunmayan Allâh’a hamedederim. Şimdi; Allah sana büyük ecirler versin, sabırlar ihsan eylesin. Bize de, sana da şükretmeyi nasip etsin. Muhakkakki canlarımız, mallarımız, ailelerimiz, Allâh’ın bize tatlı hediyeleri, geçici bir süre için yanımıza bıraktığı emânetleridir. Allah sana o çocuğu vermekle seni sevindirdi. Şimdi de onu büyük bir ecir karşılığında senden aldı. Allah’ım muhakkak ki biz, verdiklerine şükretmeyi belalara sabretmeyi istiyoruz. İşte, bu oğlunda Allah’ın sana verdiği bir emanettir, hediyedir. Seni belirli bir müddet içinde onunla faydalandırdı. Şimdi ise eceli geldiğinden onu senden aldı. Ne var ki, sen sabrettiğin takdirde, karşılığında sana gerçekten sonsuz ecir, rahmet ve hidayet verecektir. Üzüntü ve kederin, ecrini yok etmesin! Sonra pişman olursun! Bil ki ağlayıp sızlamak hiçbir şeyi geri getirmez, hüüzün ve kederi de defedemez. Başa gelecek olan zaten gelmiştir, vesselâm.*”

⁷⁶⁵ Taberânî, *el-Mu‘cemü’l-kebîr*, XX, 155-56 (324); *el-Mu‘cemü’l-evsat*, I, 33 (83).

İbnü'l-Cevzî bu rivayetin “mevzû” olduğunu söylemiştir.⁷⁶⁶

Hadis (62/258)

أن سراج النبي صلى الله عليه وسلم انطلقاً فقال: "إنا لله وإنا إليه راجعون"

Muhakkakki Hz. Peygamber'in (s.a.v) lambası veya kandili söndü ve şöyle dedi: “Şüphesiz biz Allah’tan geldik ve şüphesiz dönüşümüz O’nadır.”

Bu rivayeti kaynaklarda bu şekliyle (Muhakkakki Hz. Peygamber lambası veya kandili söndü ve şöyle dedi.) tespit edemedik. Ancak anlam olarak yakın olan başka bir rivayete ulaştık. Bu rivayeti Müslim, Tirmizî⁷⁶⁷, Ebû Dâvud⁷⁶⁸ ve İbn Mâce⁷⁶⁹, Ümmü Seleme tarikiyle rivayet etmişlerdir. Müslim’deki sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي بُرَيْدٍ، وَابْنُ حُجْرٍ، جَمِيعًا عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ جَعْفَرٍ، قَالَ ابْنُ أَبِي ثَوْبٍ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ، أَخْبَرَنِي سَعْدُ بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ عُمَرَ بْنِ كَثِيرٍ بْنِ أَفْلَحَ، عَنْ ابْنِ سَفِينَةَ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ، أَنَّهَا قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "مَا مِنْ مُسْلِمٍ تُصِيبُهُ مُصِيبَةٌ، فَيَقُولُ مَا أَمَرَهُ اللَّهُ: {إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ}⁷⁷⁰، اللَّهُمَّ أَجْرِي فِي مُصِيبَتِي، وَأَخْلِفْ لِي خَيْرًا مِنْهَا، إِلَّا أَخْلَفَ اللَّهُ لَهُ خَيْرًا مِنْهَا" قَالَتْ: فَلَمَّا مَاتَ أَبُو سَلَمَةَ، قُلْتُ: أَيُّ الْمُسْلِمِينَ خَيْرٌ مِنْ أَبِي سَلَمَةَ؟ أَوَّلُ بَيْتٍ هَاجَرَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، ثُمَّ إِنِّي قُلْتُهَا، فَأَخْلَفَ اللَّهُ لِي رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَتْ: أُرْسِلَ إِلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَاطِبُ بْنُ أَبِي بَلْتَعَةَ يَخْطُبُنِي لَهُ، فَقُلْتُ: إِنَّ لِي بَنَاتًا وَأَنَا غَيُورٌ، فَقَالَ: "أَمَّا ابْنَتُهَا فَتَدْعُو اللَّهَ أَنْ يُغْنِيَهَا عَنْهَا، وَأَدْعُو اللَّهَ أَنْ يَذْهَبَ بِالْغَيْرَةِ"⁷⁷¹

Ümmü Seleme (r.a) anlatıyor: “Hz. Peygamber’i (s.a.v) şöyle derken işittim: ‘Kendisine bir musibet gelen müslüman, Allah’ın emrettiği ‘biz şüphesiz (her şeyimizle) Allah’a aidiz ve şüphesiz O’na döneceğiz. Bana bu musibetim için ücret ver. Ve bana bunun arkasından daha hayırlısını ver.’ derse Allah o musibeti alır ve mutlaka daha hayırlısını verir.’”

Ümmü Seleme der ki: “Ebu Seleme (r.a) vefat ettiği zaman ben: ‘Ebu Seleme’den daha hayırlı olan hangi müslüman var? Rasûlullah’a ilk hicret eden hâne, onun

⁷⁶⁶ İbnü'l-Cevzî, Kitâbü'l-Mevdû'ât, III, 242.

⁷⁶⁷ Tirmizî, Daavât, 88 (3511).

⁷⁶⁸ Ebû Dâvud, Cenâiz, 22 (3119).

⁷⁶⁹ İbn Mâce, Cenâiz, 55 (1598).

⁷⁷⁰ Bakara 2/156.

⁷⁷¹ Müslim, Cenâiz, 918 (3).

hânesiydi.’ dedim. Ben bunu söyledikten sonra Allah, onun yerine bana Rasûlullah’ı (s.a.v) verdi. Şöyle ki: Rasûlullah (s.a.v), bana Hâtîb İbnu Ebî Belte’a’yı göndererek kendisi için beni istetti. Ben: ‘Benim (küçük) bir kız çocuğum var, ayrıca ben kıskanç bir kadınam. (Rasûlullah’ın ise birçok hanımı var, imtizacsızlıktan korkarım)’ diye cevap verdim. Rasûlullah (s.a.v): ‘Kız çocuğuna gelince, Allah’a duâ ederiz, onu kendisinden müstağni kılar, kıskançlığı için de Allah’a gidermesini duâ ederim.’ buyurdular.”

Tirmizî bu rivayet hakkında, “*bu hadis bu şekliyle garibtir. Bu hadis değişik şekilde yine Ümmü Seleme’den rivâyet edilmiştir.*”⁷⁷² Elbânî ise Müslim’e nisbet ederek rivayetin “*sahih*” olduğuna hükmetmiştir.⁷⁷³

Hadis (63/259)

عن النبي صلى الله عليه وسلم: "من ما من مؤمن يعزي أخاه بمصيبة إلا كساه الله من حلل الكرامة يوم القيامة"

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Bir musibeti sebebiyle din kardeşine taziye de bulunan hiçbir mümin yoktur ki, Allah Teâla Kıyamet günü ona bir takım keramet elbisesi giydirmesin.*”

Bu rivayeti benzer lafızlarla İbn Mâce rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ، حَدَّثَنِي قَيْسُ أَبُو عُمَارَةَ مَوْلَى الْأَنْصَارِ، قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي بَكْرٍ بْنُ مُحَمَّدٍ ابْنَ عَمْرِو بْنِ حَزْمٍ يُحَدِّثُ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَنَّهُ قَالَ: "مَا مِنْ مُؤْمِنٍ يُعْزِي أَخَاهُ بِمُصِيبَةٍ، إِلَّا كَسَاهُ اللَّهُ سُبْحَانَهُ مِنْ حُلْلِ الْكَرَامَةِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ"⁷⁷⁴

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Bir musibeti sebebiyle din kardeşine taziye de bulunan hiçbir mümin yoktur ki, Allah Teâla Kıyamet günü ona bir takım keramet elbisesi giydirmesin.*”

⁷⁷² Tirmizî, Daavât, 88 (3511).

⁷⁷³ Elbânî, *Sahîhu'l-Câmi 'i's-sağîr ve ziyâdetüh*, II, 1004 (5764).

⁷⁷⁴ İbn Mâce, Cenâiz, 56 (1601).

Süyûtî, İbn Mâce'ye nisbet ederek bu rivayetin “hasen” olduğunu belirtmiştir.⁷⁷⁵ Aynı şekilde Elbânî de bu rivayet için “hasen” hükmünü vermiştir.⁷⁷⁶

Hadis (64/260)

قال النبي صلى الله عليه وسلم: "النِّبَاحَةُ مِنْ أَمْرِ الْجَاهِلِيَّةِ وَأَمَّا النَّائِحَةُ إِذَا مَاتَتْ قَطَعَ اللَّهُ لَهَا ثِيَابًا مِنْ نَارٍ وَدَرَعًا مِنْ لَهَبِ النَّارِ"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Ölü için dövünmek cahiliye devrinin işindendir. Ölü için dövünerek yas tutan kadın öldüğü zaman, Allah onun için ateşten elbise ve ateşten bir gömlek kestirir.”

Bu rivayeti benzer lafızlarla ve ziyadesiyle İbn Mâce, Ebû Mâlik el-Eş‘arî tarikiyle rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْعَظِيمِ الْعَنْبَرِيُّ وَمُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، قَالَا: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ ابْنِ مُعَانِقٍ أَوْ أَبِي مُعَانِقٍ عَنْ أَبِي مَالِكٍ الْأَشْعَرِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "النِّبَاحَةُ مِنْ أَمْرِ الْجَاهِلِيَّةِ، وَإِنَّ النَّائِحَةَ إِذَا مَاتَتْ وَلَمْ تَتُبْ قَطَعَ اللَّهُ لَهَا ثِيَابًا مِنْ قَطْرَانٍ، وَدَرَعًا مِنْ لَهَبِ النَّارِ"⁷⁷⁷

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Ölü için dövünmek cahiliye devrinin işindendir. Ölü için dövünerek yas tutan kadın tevbe etmeden ölürse Allah onun için katrandan elbise ve ateşten bir gömlek kestirir.”

Eserin muhakkiki olan Şu‘ayb el-Arnaût, bu hadisin “sahih” olduğunu söylemiştir.⁷⁷⁸ Aynı şekilde Elbânî de rivayete “sahih” hükmünü vermiştir.⁷⁷⁹

Hadis (65/261)

قال النبي صلى الله عليه وسلم: "تَخْرُجُ النَّائِحَةُ مِنْ قَبْرِهَا شَعْنَاءَ غَبْرَاءَ مَسْوُودَةَ الْوَجْهِ زُرْقَاءَ الْعَيْنَيْنِ ثَائِرَةَ الرَّأْسِ كَالْحَلَةِ الْوَجْهِ عَلَيْهَا جَلْبَابٌ مِنْ لَعْنَةِ اللَّهِ وَدَرَعٌ مِنْ غَضَبِ اللَّهِ إِحْدَى يَدَيْهَا مَغْلُولَةٌ إِلَى عُنُقِهَا وَالْأُخْرَى قَدْ وَضَعْتُهَا عَلَى رَأْسِهَا وَهِيَ تَنَادِي يَا وَيْلَاهُ يَا ثُبُورَاهُ يَا حَزَنَاهُ وَمَلِكٌ وَرَاءَهَا يَقُولُ آمِينَ آمِينَ ثُمَّ يَكُونُ بَعْدَ ذَلِكَ حَظُّهَا مِنَ النَّارِ"

⁷⁷⁵ Münâvî, *Feydü'l-kadîr*, V, 495 (8092).

⁷⁷⁶ Elbânî, *Sahîhu Süneni İbn Mâce*, II, 45 (1311).

⁷⁷⁷ İbn Mâce, *Cenâiz*, 51 (1581).

⁷⁷⁸ İbn Mâce, *Cenâiz*, 51 (dipnot).

⁷⁷⁹ Elbânî, *Sahîhu Süneni İbn Mâce*, II, 39 (1295).

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Ölü için dövünen kadın kabrinden saçları darmadağın toz kaplı, yüzü karanlık, gözleri mavi, başı düzensiz, yüzü asık olarak çıkar. Üzerinde Allah’ın lanetinden bir örtü/elbise ve Allah’ın lanetinden bir zırh vardır. Bir eli boynunda kelepçeli diğer elini başına koyarak şöyle der: ‘Vay halime, yazıklar oldu bana, hüznler olsun bana!’ Bir melek onun arkasından ‘âmin, âmin’ der. Sonra bundan dolayı onun payı ateş olur.”

Bu rivayeti benzer lafızlarla Süyûtî (v. 911/1505), *Câmi ‘u’l-ehâdîs*’te tahrîc etmiştir. Rivayetin *Câmi ‘u’l-ehâdîs*’teki metni şöyledir.

"تخرج النائحة يوم القيامة من قبرها شعناء غراء عليها درع من جرب وجلباب من لعنة واضعة يديها على رأسها تقول يا ويلتاه وملك يقول آمين ثم يكون من ذلك حظها النار"⁷⁸⁰

“Ölü için dövünen kadın kabrinden saçları darmadağın toz kaplı olarak çıkar. Üzerinde ayıptan bir zırh ve lanetten bir örtü/elbise vardır. İki elini başına koyarak şöyle der: ‘Vay halime!’ Bir melek de ona ‘âmin’ der. Sonra bundan dolayı onun payı ateş olur.”

Süyûtî, bu hadisi İbnü’n-Neccâr’ın (v. 643/1245) Mesleme b. Ca’fer’den, o da Hassân b. Humeyd’den, o da Enes’ten rivayet ettiğini zikretmiş ve Ebü’l-Feth el-Ezdî’nin (v. 374/985), Mesleme b. Ca’fer hakkında “zayıf” dediğini⁷⁸¹ aktarmıştır.⁷⁸² Rivayetin zayıf olduğu anlaşılmaktadır.

3.3. Fasl: Rıza

Hadis (66/262)

قال النبي صلى الله عليه وسلم: "إذا أحب الله عبدا ابتلاه فإن صبر اجتباه فإن رضي اصطفاه"

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Eğer Allah bir kulu severse onu imtihan eder. Sabreder ve razı olursa onu seçer.”

⁷⁸⁰ Süyûtî, *Câmi ‘u’l-ehâdîs el-Câmi ‘i’l-sağîr ve Zevâidihi ve ‘l-Câmi ‘i’l-kebîr*, thk. Abbâs Ahmed Sakr – Ahmed Abdülcevâd, Dâru’l-Fikr, Beyrût 1994, IV, 73 (10253).

⁷⁸¹ Zehebî, *Mizânü’l-i’tidâl*, IV, 108 (8518).

⁷⁸² Süyûtî, *Câmi ‘u’l-ehâdîs*, IV, 73 (10253).

Hadisi Deylemî (v. 509/1115) senedsiz olarak Hz. Ali'den tahrîc etmiştir.⁷⁸³ Irâkî (v. 806/1404) de, hadisi el-Firdevs'in müellifi Deylemî'nin, Ali b. Ebû Tâlib'den tahrîc ettiğini, ancak oğlu'nun (Şehredâr b. Şîrûye ed-Deylemî (v. 558/1163) *el-Müsned*'inde tahrîc etmediğini söylemiştir.⁷⁸⁴ Rivayetin sıhhati ile alakalı başka bir bilgi tespit edilememiştir.

Hadis (67/263)

قال ثابت البناني لرجل: إذا اشتكيت فضع يدك حيث تشتهي ثم قل: "بسم الله أعوذ بعزة الله وقدرته من شر ما أجد من وجعي هذا ثم ارفع يدك ثم أعد ذلك وترا"

Sâbit el-Bünanî bir adam için şöyle demiştir: *"Sancılandığın zaman elini sancılandığın yere koy ve şöyle duâ et: 'Allah adıyla uğradığım şu ızdırabın şerrinden Allah'ın güç ve kudretine sığınırım.' Sonra aynı şeyi tek olarak tekrar et."*

Bu rivayeti benzer lafızlarla Tirmizî, Muhammed b. Sâlim tarikiyle rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ بْنُ عَبْدِ الصَّمَدِ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَالِمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا ثَابِتُ الْبَنَانِيُّ، قَالَ: قَالَ لِي يَا مُحَمَّدُ إِذَا اشْتَكَيْتَ فَضَعْ يَدَكَ حَيْثُ تَشْتَكِي، ثُمَّ قُلْ: "بِسْمِ اللَّهِ، أَعُوذُ بِعِزَّةِ اللَّهِ وَقُدْرَتِهِ مِنْ شَرِّ مَا أَجِدُ مِنْ وَجَعِي هَذَا، ثُمَّ ارْفَعْ يَدَكَ ثُمَّ أَعِدْ ذَلِكَ وَتَرَا" فَإِنَّ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ، حَدَّثَنِي أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَدَّثَهُ بِذَلِكَ⁷⁸⁵

Muhammed b. Sâlim'den (r.a) aktarıldığına göre, o şöyle demiştir: *"Sabit el-Bünanî bana şöyle dedi: 'Ey Muhammed, sancılandığın zaman elini sancılandığın yere koy ve şöyle duâ et: 'Allah adıyla uğradığım şu ızdırabın şerrinden Allah'ın güç ve kudretine sığınırım.' Sonra elini kaldır. Sonra aynı şeyi tek olarak tekrar et. Çünkü Enes b. Mâlik, Rasûlullah'ın (s.a.v) bunu kendisine anlatmış olduğunu bana anlattı."*

Tirmizî bu rivayet hakkında, *"bu hadis bu şekliyle hasen garibtir. Muhammed b. Sâlim, Basralı bir ihtiyardır."* demiştir.⁷⁸⁶ Elbânî ise bu rivayete *"sahih"* hükmünü

⁷⁸³ Deylemî, *el-Firdevs*, I, 251 (971).

⁷⁸⁴ Irâkî, *el-Muğnî*, II, 1152-53 (4176).

⁷⁸⁵ Tirmizî, *Daavât*, 130 (3588).

⁷⁸⁶ Tirmizî, *Daavât*, 130 (3588).

vermiştir.⁷⁸⁷ İbn Hacer, rivayetin senedinde bulunan Muhammed b. Sâlim hakkında “*makbûl*” demiştir.⁷⁸⁸ Yapılan değerlendirmeler neticesinde rivayetin hasen olduğu anlaşılmaktadır.

Hadis (68/264)

عن رسول الله صلى الله عليه وسلم أنه قال: "من يرد الله به خيرا يصيب منه"

Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Allah hayrını dilediği kişiyi sıkıntıya sokar.*”

Bu rivayeti Buhârî, Ebû Hureyra tarikiyle rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي صَعْصَعَةَ أَنَّهُ قَالَ: سَمِعْتُ سَعِيدَ بْنَ يَسَارٍ أَبَا الْحَبَابِ يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ يُرِدِ اللَّهُ بِهِ خَيْرًا يُصِيبْ مِنْهُ"⁷⁸⁹

Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Allah hayrını dilediği kişiyi sıkıntıya sokar.*”

Elbânî rivayetin “*sahih*” olduğunu söylemiştir.⁷⁹⁰

Hadis (69/265)

قال النبي صلى الله عليه وسلم: "حمى يوم كفارة سنة"

Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Bir günlük humma, bir senenin kefaretidir.*”

Bu rivayeti ziyadesiyle el-Hâfız Ebi'l-Kâsım Temâm b. Muhammed er-Râzî (v. 414/1023), *el-Fevâid* isimli eserinde Ebû Hureyra tarikiyle rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

⁷⁸⁷ Elbânî, *Sahîhu Süneni't-Tirmizî*, III, 472 (3588).

⁷⁸⁸ İbn Hacer, *Takrîbü't-tehzîb*, s. 846 (5936).

⁷⁸⁹ Buhârî, *Merdâ*, 1 (5645).

⁷⁹⁰ Elbânî, *Sahîhu Terğîb ve't-Terhîb*, III, 331 (3405).

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ أَحْمَدُ بْنُ الْقَاسِمِ بْنِ مَعْرُوفٍ ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الْكِنَانِيُّ الْيَافُوعِيُّ بِإِيفَا ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبَّادٍ الْأُسُوعِيُّ ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلْوَانَ الْكَلْبِيِّ ثنا عَمْرُو بْنُ خَالِدٍ مَوْلَى بَنِي هَاشِمٍ عَنْ أَبِي هَاشِمٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "حُمَّى يَوْمَ كَفَّارَةٍ سَنَةٍ، وَحُمَّى يَوْمَيْنِ كَفَّارَةٌ سَنَتَيْنِ، وَحُمَّى ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ كَفَّارَةٌ ثَلَاثِ سِنِينَ"⁷⁹¹

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Bir günlük humma, bir senenin kefaretidir. İki günlük humma iki senenin, üç günlük humma ise üç senenin kefaretidir.”

Elbânî rivayetin “mevzû” olduğunu söylemiştir.⁷⁹² Çünkü rivayetin senedinde bulunan el-Hüseyn b. Ulvân el-Kelbî hakkında; Yahyâ b. Maîn “kezzâb”, İbn Hibbân “yeda ‘u’l-hadîs” demiştir.⁷⁹³

Hadis (70/266)

عن النبي صلى الله عليه وسلم: "من حم ثلاث ساعات فصبر فيها شاكراً لله حامداً له باهياً به الله ملائكته فقال: يا ملائكتي انظروا إلى عبدي وصبره على البلاء اكتبوا لعبدي براءة من النار فيكتب بسم الله الرحمن الرحيم هذا كتاب من الله العزيز الحكيم براءة من الله لعبده فلان قد أمنتك من ناري وأوجبت لك جنتي فادخلها بسلام"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Kim üç saat humma hastalığına yakalanırsa ona, Allah’a şükrederek ve hamedederek sabrederse; Allah meleklerine o kulunun bu davranışından dolayı övünerek şöyle der: ‘Ey meleklerim kuluma ve onun belaya karşı sabrına bakın. Kulunun ateşten beraatını yazın.’ Ve onlar için şöyle yazılır: Rahman ve Rahîm olan Allah’ın adıyla bu Azîz ve Hakîm olan Yüce Allah’tan kulu falanın bir kurtuluşudur. Ben seni ateşimden emin kıldım ve sana cennetimi gerekli kıldım. Ve cennete esenlikle gir.”

Hadisi Deylemî (v. 509/1115) senedsiz olarak Enes b. Malik’ten tahrîc etmiştir.⁷⁹⁴ Rivayetin sıhhati ile ilgili başka bir bilgi tespit edilememiştir.

⁷⁹¹ Râzî, el-Hâfız Ebi’l-Kâsım Temâm b. Muhammed, *el-Fevâid*, thk. Hamdî b. Abdülmecîd es-Selefi, Mektebetü’r-Rüşd, Riyad 1992, II, 121 (1315).

⁷⁹² Elbânî, *Silsiletü’l-ehâdîsi’l-da’ife ve’l-mevdû’a*, XIII, 329 (6143).

⁷⁹³ Zehebî, *Mizânü’l-i’tidâl*, I, 542 (2027).

⁷⁹⁴ Deylemî, *el-Firdevs*, III, 635 (5988).

Hadis (71/267)

عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: "من مرض ثلاثة أيام خرج من ذنوبه كيوم ولدته أمه"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Kim ki üç gün hasta kalırsa annesinden yeni doğmuş gibi günahlarından arınır.”

Bu rivayeti Taberânî, *el-Mu‘cemü’s-sağîr*’de rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَسَنِ الْأَصْبَهَانِيُّ، حَدَّثَنَا سَلَمَةُ بْنُ شَبِيبٍ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحَكَمِ بْنِ أَبَانَ، حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "مَنْ عَادَ مَرِيضًا خَاصًّا فِي الرَّحْمَةِ حَتَّى يَبْلُغَهُ، فَإِذَا قَعَدَ عَنْدهُ عَمَرَتُهُ الرَّحْمَةُ" فَلَمَّا قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ مَا قَالَ قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ هَذَا الْعَائِدُ الْمَرِيضُ فَمَا لِلْمَرِيضِ؟ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: "إِذَا مَرَضَ الْعَبْدُ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ خَرَجَ مِنْ ذُنُوبِهِ كَيَوْمٍ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ"⁷⁹⁵

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Hasta ziyaretine giden kimse hastanın yanına varıncaya kadar, Allah’ın rahmetine dalar, onun yanında oturduğunda ise bu rahmete gömülmüş olur.” Denildi ki: “Yâ Rasûlallah, bu ziyaretçiye; peki hasta için ne var?” Bunun üzerine Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu: “Bir kul üç gün hasta kalırsa annesinden yeni doğmuş gibi günahlarından arınır.”

Heysemî senedde bulunan İbrâhîm b. el-Hakem b. Ebân’ın “zayıf” olduğunu söylemiştir.⁷⁹⁶ Süyûtî de bu rivayetin “zayıf” olduğunu belirtmiştir.⁷⁹⁷ Elbânî ise bu rivayet için “daîfün cidden” hükmünü vermiştir.⁷⁹⁸

Hadis (72/268)

قال النبي صلى الله عليه وسلم: "من مات مريضاً مات شهيداً ووقى فتنة القبر وغدي وريح عليه ترزقه من الجنة"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Hasta iken ölen bir kimse, (âhiret sevabı bakımından) şehid olarak ölmüş olur. Kabir fitnesinden korunur. Sabah, akşam cennetten rızıklandırılır.”

⁷⁹⁵ Taberânî, *el-Mu‘cemü’s-sağîr*, I, 314 (519).

⁷⁹⁶ Heysemî, *Mecma‘u’z-zevâid*, II, 297.

⁷⁹⁷ Münâvî, *Feydû’l-kadîr*, I, 444 (865).

⁷⁹⁸ Elbânî, *Silsiletü’l-ehâdîsi’d-da‘ife ve’l-mevdû’a*, VI, 234 (2712).

Bu rivayeti, İbn Mâce, Ebû Hureyra tarikiyle rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ (ح) وَحَدَّثَنَا أَبُو عُبَيْدَةَ بْنُ أَبِي السَّفَرِ، حَدَّثَنَا حَجَّاجُ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: قَالَ ابْنُ جُرَيْجٍ: أَخْبَرَنِي إِبرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ أَبِي عَطَاءٍ، عَنْ مُوسَى بْنِ وَرْدَانَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ مَاتَ مَرِيضًا مَاتَ شَهِيدًا، وَوُقِيَ فِتْنَةُ الْقَبْرِ، وَغُدِيَ وَرِيحٌ عَلَيْهِ بِرِزْقِهِ مِنَ الْجَنَّةِ"⁷⁹⁹

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: *“Hasta iken ölen bir kimse, (âhiret sevabı bakımından) şehit olarak ölmüş olur. Kabir fitnesinden korunur. Sabah, akşam cennetten rızıklandırılır.”*

Eserin muhakkiki olan Şu‘ayb el-Arnaûd bu rivayetin isnadı için *“daîfün cidden”* demiş ve rivayetin senedinde bulunan İbrâhîm b. Ebî Ata’nın *“metrûk”* olduğunu söylemiştir.⁸⁰⁰ Ayrıca Elbânî de hadisin sıhhati hakkında *“daîfün cidden”* hükmünü vermiştir.⁸⁰¹

Hadis (73/269)

قال صلى الله عليه وسلم: "المريض ضيف الله ما دام في مرضه يرفع الله له بكل يوم عمل سبعين شهيداً قال فإن عافاه الله خرج من ذنوبه كيوم ولدته أمه"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: *“Hasta, hastalığı devam ettiği müddetçe Allah’ın misafiridir. İyileşmediği her gün için Allah o kulun amellerini yetmiş şehit sevabı almış gibi yükseltir.”* Hiz. Peygamber (s.a.v) sözlerine şöyle devam etti: *“İyileştiğinde ise Allah onu affeder anasından doğduğu gündeki gibi günahlarından arındırır.”*

Rivayeti kaynaklarda bulamadık.

Hadis (74/270)

قال صلى الله عليه وسلم: "لا تكرهوا مرضاكم على الطعام فإن الله تعالى يطعمهم ويسقيهم"

⁷⁹⁹ İbn Mâce, Cenâiz, 62 (1615).

⁸⁰⁰ İbn Mâce, Cenâiz, 62 (dipnot).

⁸⁰¹ Elbânî, Da‘îfû Süneni İbn Mâce, s. 126 (318).

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Hastalarınızı yemeye içmeye zorlamayınız. Çünkü Allah onları yedirir ve içirir.*”

Bu rivayeti Tirmizî ve İbn Mâce⁸⁰², Ukbe b. Âmir el-Cühenî tarikiyle rivayet etmişlerdir. Tirmizî’deki sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ يُونُسَ بْنِ بُكَيْرٍ، عَنْ مُوسَى بْنِ عَلِيٍّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ الْجُهَنِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لَا تُكْرِهُوا مَرْضَاكُمْ عَلَى الطَّعَامِ، فَإِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى يُطْعِمُهُمْ وَيَسْقِيهِمْ"⁸⁰³

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Hastalarınızı yemeye içmeye zorlamayınız. Çünkü Allah onları yedirir ve içirir.*”

Tirmizî “*bu hadis hasen garib olup sadece bu şekliyle bilmekteyiz.*”⁸⁰⁴ demiştir. Tirmizî’nin muhakkiki Beşşâr Avvâd Ma’ruf ise rivayetin senedinde bulunan Bekr b. Yûnus b. Bûkeyr’in “*zayıf*” bir ravi olduğunu dolayısıyla rivayetin bu senedle “*zayıf*” olacağını ifade etmiştir.⁸⁰⁵ Benzer bir beyanın İbn Mâce’nin muhakkiki olan Şu’ayb el-Arnaût darafından da yapıldığı görülmektedir. O da Bekr b. Yûnus b. Bûkeyr’in “*zayıf*” bir ravi olduğu için rivayetin senedinin “*zayıf*” olduğunu söylemiştir. Ancak Şu’ayb el-Arnaût bu rivayetin Ebû Nuaym’ın *Hilye*’sinde Câbir’den gelen, “*hasen*” derecesinde başka bir tarihinin⁸⁰⁶ olduğunu haber vermiş ve dolayısıyla Tirmizî ve İbn Mâce’de, Ukbe b. Âmir tarikiyle yer alan rivayetin derecesinin “*hasen li-gayrihi*” seviyesine yükseleceğini bildirmiştir.⁸⁰⁷ Aynı şekilde Elbânî de Ebû Nuaym’ın *Hilye*’sindeki Câbir’den gelen rivayet hakkında; Şerîk b. Abdullah hariç ricalinin “*sika*” olduğunu Şerik b. Abdullah’ın ise “*sadûk*” olduğunu ve dolayısıyla bu rivayetin sıhhatinin “*hasen*” seviyesinde olacağını söylemiştir.⁸⁰⁸

Hadis (75/271)

عن النبي صلى الله عليه وسلم: "إن من إجلال الله تعالى ومعرفة حقه أن لا تشكو وجعك ولا تذكر مصيبتك"

⁸⁰² İbn Mâce, Tıb, 4 (3444).

⁸⁰³ Tirmizî, Tıb, 4 (2040).

⁸⁰⁴ Tirmizî, Tıb, 4 (2040).

⁸⁰⁵ Tirmizî, Tıb, 4 (dipnot).

⁸⁰⁶ Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-evliyâ*, X, 50-1; X, 210.

⁸⁰⁷ İbn Mâce, Tıb, 4 (dipnot).

⁸⁰⁸ Elbânî, *Silsiletü'l-ehâdîsi'd-da'ife ve'l-mevdû'a*, II, 357 (727).

Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Acıya dayanıp uğradığın felaketi kimseye duyurmaman ve şikâyetle bulunmaman, Allah’ı tâzim ve O’nu hakkıyla mârifettendir.*”

Bu rivayet bu şekliyle Gazzâlî’nin *el-İhyâ*’sında yer almaktadır.⁸⁰⁹ Hadis kitaplarında ise bu lafızlarla nakledilen bir habere rastlayamadık. Ancak anlam olarak bu rivayete yakın İbn Ebü’d-Dünyâ’nın (v. 281/894) *el-Maraz ve’l-keffârât* isimli eserinde rivayet edilmiş başka bir hadis tespit ettik. *el-İhyâ*’nın tahrîcini yapan Irâkî de yukardaki hadisi tahrîc ederken bu rivayeti ele almıştır. Rivayetin sened ve metni şu şekildedir.

وَحَدَّثَنِي فَضْلٌ، حَدَّثَنِي عَلِيُّ بْنُ قَادِمٍ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ بَعْضِ الْفُقَهَاءِ، قَالَ: "مِنَ الصَّبْرِ أَلَّا تُحَدِّثَ بِمُصِيبَتِكَ وَلَا وَجَعِكَ، وَلَا تُزَكِّي نَفْسَكَ"⁸¹⁰

Bazı fukahalar şöyle demiştir: “*Musibetini ve acını insanlara aktarmaman ve nefsinizi tezkiye etmemen sabırdandır.*”

Eserin muhakkiki rivayetin senedinde mechûl raviler olduğunu söylemiştir.⁸¹¹ Rivayetin senedinde bulunan Süfyân es-Sevrî’ye (v. 161/778) hadisi nakleden “*bazı fukahalar*” zahirde tabîin ehlindendir ancak kim oldukları belli değildir. Bu rivayet; isnadında yer alan mechûl raviler yüzünden, zayıf olduğu anlaşılmaktadır.

3.4. Fasl: Edep

Hadis (76/272)

قال النبي صلى الله عليه وسلم: "أكرموا أولادكم وأحسنوا أدبهم"

Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Çocuklarınıza gereken ikramı yapın ve terbiyelerini güzel yapın.*”

Bu rivayeti İbn Mâce, Enes b. Mâlik tarikiyle rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

⁸⁰⁹ Gazzâlî, *el-İhyâ*, s. 1413.

⁸¹⁰ İbn Ebü’d-Dünyâ, *el-Maraz ve’l-keffârât*, s. 175-76 (223); Beyhakî, *Şu‘abü’l-îmân*, XII, 383 (9589).

⁸¹¹ İbn Ebü’d-Dünyâ, *el-Maraz ve’l-keffârât*, s. 175.

حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ الدِّمَشْقِيُّ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَيَّاشٍ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عُمَارَةَ، أَخْبَرَنِي الْحَارِثُ بْنُ التُّعْمَانِ، قَالَ: سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يُحَدِّثُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "أَكْرِمُوا أَوْلَادَكُمْ، وَأَحْسِنُوا أَدَبَكُمْ"⁸¹²

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Çocuklarınıza gereken ikramı yapın ve terbiyelerini güzel yapın.”

Süyûtî, bu rivayeti İbn Mâce’ye nisbet ederek “zayıf” olduğunu belirtmiştir.⁸¹³ Eserin muhakkiki Şu‘ayb el-Arnaûd da bu rivayet hakkında “Saîd b. Umâre ve hocası Hâris’in zayıflığından dolayı isnadı zayıftır.” demiştir.⁸¹⁴

Hadis (77/273)

قال النبي صلى الله عليه وسلم: "لأن يؤدب أحدكم ابنه خير له من أن يتصدق بصاع طعام"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Bir kimsenin çocuğuna iyi bir terbiye vererek eğitmesi bir ölçek yiyecek sadaka vermesinden daha hayırlıdır.”

Bu rivayeti benzer lafızlarla Tirmizî, Câbir b. Semure tarikiyle rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ يَعْلَى، عَنْ نَاصِحٍ، عَنْ سَمَّاكِ بْنِ حَرْبٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ سُرَّةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لأن يؤدب الرجل ولده خير له من أن يتصدق بصاع"⁸¹⁵

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Bir kimsenin çocuğuna iyi bir terbiye vererek eğitmesi bir ölçek sadaka vermesinden daha hayırlıdır.”

Tirmizî hadis hakkında “bu hadis garibtir. Nâsîh, İbnü’l-Alâ’ olup Küfelidir. Hadisçiler yanında pek sağlam biri değildir. Bu hadis sadece bu şekilde bilinmektedir.” demiştir. Süyûtî de bu rivayeti Tirmizî’ye nisbet ederek “zayıf” olduğunu bildirmiştir.⁸¹⁶ Aynı şekilde Elbânî de rivayete “zayıf” hükmünü vermiştir.⁸¹⁷

⁸¹² İbn Mâce, Edeb, 3 (3671).

⁸¹³ Münâvî, Feydü’l-kadîr, II, 90 (1419).

⁸¹⁴ İbn Mâce, Edeb, 3 (dipnot).

⁸¹⁵ Tirmizî, Bir ve’s-sıla, 33 (1951).

⁸¹⁶ Münâvî, Feydü’l-kadîr, V, 257 (7210).

⁸¹⁷ Elbânî, Da’îfü Süneni’t-Tirmizî, 185 (1951).

Hadis (78/274)

كان النبي صلى الله عليه وسلم إذا دعا على الجراد يقول: "اللهم أهلك كباره واقتل صغاره وافسد بيضه وخذ بأفواهه عن معاشنا وأرزاقنا إنك سميع الدعاء"

H. Peygamber (s.a.v) çekirge aleyhinde bedduâ ettiği zaman: “Allah’ım çekirgenin büyüklerini helak et, küçüklerini öldür, yumurtalarını boz ve ağızlarını mâişetlerimizden ve rızıklarımızdan uzak tut. Şüphesiz sen duâyı işitensin.” buyururdu.

Bu rivayet İbn Mâce’de geçmektedir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَمَّالُ، حَدَّثَنَا هَاشِمُ بْنُ الْقَاسِمِ، حَدَّثَنَا زِيَادُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَلَانَةَ، عَنْ مُوسَى بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَابِرٍ، وَأَنْسِ بْنِ مَالِكٍ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا دَعَا عَلَى الْجَرَادِ، قَالَ: "اللَّهُمَّ أَهْلِكَ كِبَارَهُ، وَأَقْتُلْ صِغَارَهُ، وَأَفْسِدْ بَيْضَهُ، وَأَقْطَعْ دَابِرَهُ، وَخُذْ بِأَفْوَاهِهَا، عَنْ مَعَايِشِنَا وَأَرْزَاقِنَا، إِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ" فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، كَيْفَ تَدْعُو عَلَى جُنْدٍ مِنْ أَجْنَادِ اللَّهِ؟ يَقْطَعُ دَابِرَهُ! قَالَ: "إِنَّ الْجَرَادَ نَشْرَةُ الْحَوْتِ فِي الْبَحْرِ"⁸¹⁸

H. Peygamber (s.a.v) çekirge aleyhinde bedduâ ettiği zaman: “Allah’ım çekirgenin büyüklerini helak et, küçüklerini öldür, yumurtalarını boz, sonunu kes ve ağızlarını mâişetlerimizden ve rızıklarımızdan uzak tut. Şüphesiz sen duâyı işitensin.” buyururdu. (Orada bulunan) bir adam: “Ey Allah’ın Rasûlü! Sonunun kesilmesi için çekirgelere nasıl böyle bedduâ ediyorsunuz, onlar ki Allah’ın ordularından bir ordudur.” dedi. H. Peygamber de (s.a.v) cevaben: “Çekirge, balığın denizde saçtığı bir yaratıktır.” buyurdu.

İbnü’l-Cevzî ve Süyûtî bu rivayet hakkında “lâ yesihhu” demişlerdir.⁸¹⁹ Elbânî de bu rivayetin “mevzû” olduğunu söylemiştir.⁸²⁰

Hadis (79/275)

قال النبي صلى الله عليه وسلم: "من تفل تجاه القبلة جاء يوم القيامة وتفلته بين عينيه"

⁸¹⁸ İbn Mâce, Sayd, 9 (3221).

⁸¹⁹ İbnü’l-Cevzî, Kitâbü’l-Mevdû’ât, III, 14; Süyûtî, el-Leâli’l-masnû’a, II, 232-33.

⁸²⁰ Elbânî, Da’îfü Süneni İbn Mâce, s. 259 (633).

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Kim kible tarafına tükürürse kıyamet günü bu tükürüğü iki gözünün (kaşının) arasında olduğu halde gelir.*”

Bu rivayeti Ebû Dâvud rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا عِثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، عَنِ الشَّيْبَانِيِّ، عَنْ عَدِيِّ بْنِ ثَابِتٍ، عَنْ زُرَّارِ بْنِ حُبَيْشٍ، عَنْ خُذَيْفَةَ، أَطْنَهُ قَالَ: عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "مَنْ تَقَلَّ تَجَاهَ الْقِبْلَةِ جَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ تَقْلُهُ بَيْنَ عَيْنَيْهِ، وَمَنْ أَكَلَ مِنْ هَذِهِ الْبَقْلَةِ الْحَبِثَةِ فَلَا يَقْرَبَنَّ مَسْجِدَنَا" ثَلَاثًا⁸²¹

H. Peygamber (s.a.v) üç defa şöyle buyurmuştur: “*Kim kible tarafına tükürürse kıyamet günü bu tükürüğü iki gözünün (kaşının) arasında olduğu halde gelir. Kim de şu kötü (kokulu) sebzeyi yerse (bizim) mescidimize yaklaşmasın.*”

Ebû Dâvud’un es-Sünen’inin muhakkiki olan Şu‘ayb el-Arnaût bu rivayet için “*isnadı sahih*” demiştir.⁸²² Elbânî de bu rivayet için “*sahih*” hükmünü vermiştir.⁸²³

Hadis (80/276)

في الطبراني من رواية أبي أمامة: "من بزق في القبلة ولم يوارها جاءت يوم القيامة أحمى ما يكون حتى تقع ما بين عينيه"

Ebî Ümâme’den rivayet edildiğine göre: “*Kim kibleye tükürür ve onu silmezse kıyamet günü bu tükürüğü kızgın olarak iki gözünün (kaşının) arasında olduğu halde gelir.*”

Bu rivayeti Taberânî, el-Mu‘cemü’l-kebîr’de rivayet etmiştir. Sened metin şöyledir.

حَدَّثَنَا عَلَانُ بْنُ عَبْدِ الصَّمَدِ مَاعْمَةُ، ثنا عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ الْحَسَنِ، ثنا أَبِي، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ طَهْمَانَ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ الزُّبَيْرِ، عَنِ الْقَاسِمِ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "مَنْ بَزَقَ فِي قِبْلَتِهِ، وَلَمْ يُوَارِهَا جَاءَتْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَحْمَامًا تُكُونُ حَتَّى تَقَعَ بَيْنَ عَيْنَيْهِ"⁸²⁴

⁸²¹ Ebû Dâvud, Et‘ime, 40 (3824).

⁸²² Ebû Dâvud, Et‘ime, 40 (dipnot).

⁸²³ Elbânî, Sahîhu Süneni Ebû Dâvud, II, 452 (3824).

⁸²⁴ Taberânî, el-Mu‘cemü’l-kebîr, VIII, 293 (7960).

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Kim kibleye tükürür ve onu silmezse kıyamet günü bu tükürüğü kızgın olarak iki gözünün (kaşının) arasında olduğu halde gelir.*”

Heysemî rivayetin senedinde bulunan Ca‘fer b. ez-Zübeyr hakkında “*daîfün cidden*” demiştir.⁸²⁵ Elbânî de rivayetin sıhhatinin “*daîfün cidden*” olduğunu belirtmiştir.⁸²⁶

Hadis (81/277)

ورأى النبي صلى الله عليه وسلم رجلاً يصلي يقوم فبصق إلى القبلة قال: "لا يصلي بكم" فأراد الرجل أن يصلي بعد ذلك فمنعوه وأخبروه بقول النبي صلى الله عليه وسلم فذكره لرسول الله فقال "نعم"، قال الراوي: وحسبت أنه قال "إنك آذيت الله ورسوله"

H. Peygamber (s.a.v) bir adamın bir topluluğa namaz kıldırıldığını ve bu esnada adamın kibleye tükürdüğünü gördü. H. Peygamber (s.a.v) (ashabına): “*O adam size namaz kıldırılmaz.*” buyurdu. Bu olaydan sonra onlara namaz kıldırarak istediğinde (ashab) ona mâni oldular ve H. Peygamber’in (s.a.v) sözünü kendisine haber verdiler. Adam bunu H. Peygamber’e (s.a.v) zikrettiğinde, H. Peygamber (s.a.v) cevaben: “*Evet, sen Allah ve Rasûlü’ne eziyet ettin*” buyurdu.

Bu rivayeti benzer lafızlarla Ebû Dâvud rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ صَالِحٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي عَمْرُو، عَنْ بَكْرِ بْنِ سَوَادَةَ الْجَدَامِيِّ، عَنْ صَالِحِ بْنِ خَيْثَانَ، عَنْ أَبِي سَهْلَةَ السَّائِبِ بْنِ خَلَادٍ - قَالَ أَحْمَدُ: مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -: أَنَّ رَجُلًا أَمَّ قَوْمًا فَبَصَقَ فِي الْقِبْلَةِ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَنْظُرُ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ فَرَغَ: "لَا يُصَلِّيَ لَكُمْ" فَأَرَادَ بَعْدَ ذَلِكَ أَنْ يُصَلِّيَ لَهُمْ، فَمَنَعُوهُ وَأَخْبَرُوهُ بِقَوْلِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَذَكَرَ ذَلِكَ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: "نَعَمْ" وَحَسِبْتُ أَنَّهُ قَالَ: "إِنَّكَ آذَيْتَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ"⁸²⁷

Ashabtan Ahmet’ten (r.a) rivayete göre: “*Bir adam bir topluluğa imamlık yaptı. Bu esnada adam kibleye tükürdü ve Rasûlullah (s.a.v) ona bakıyordu. Adam namazı*

⁸²⁵ Heysemî, *Mecma‘u’z-zevâid*, II, 19.

⁸²⁶ Elbânî, *Da‘îfû’t-Terğîb ve’t-terhîb*, I, 107 (189).

⁸²⁷ Ebû Dâvud, *Salât*, 22 (481).

bitirince Rasûlullah (s.a.v): ‘O adam size namaz kıldırıamaz.’ buyurdu. Bu olaydan sonra onlara namaz kıldırmağa isteğinde ona mâni oldular ve Rasûlullah’ın (s.a.v) sözünü kendisine haber verdiler. Adam bunu Rasûlullah’a (s.a.v) zikrettiğinde, Rasûlullah (s.a.v) cevaben: ‘Evet, sen Allah ve Rasûlü’ne eziyet ettin.’ buyurdu.”

Eserin muhakkiki Şu‘ayb el-Arnaût bu rivayet için “hasen li-gayrihi” hükmünü vermiş; bu rivayetin senedinin “zayıf” olduğunu çünkü Sâlih b. Hayvân’ın “mechûl” bir ravi olduğunu söylemiştir.⁸²⁸ İclî, Sâlih b. Hayvân’ın “sika” olduğunu bildirmiş, İbn Hibbân da onu *es-Sikât*’ında zikretmiştir.⁸²⁹ Beşşâr Avvâd Ma‘rûf ve Şu‘ayb el-Arnaût ise Sâlih b. Hayvân’ın “meçhul” olduğunu ve Bekr b. Sevâde rivayetinde tek kaldığını ayrıca İclî ve İbn Hibbân’dan başka kimsenin onu sika olarak kabul etmediğini ifade etmişlerdir.⁸³⁰

Şu‘ayb el-Arnaût bu hadisin şevâhidi olarak, İbnü’l-Kattân’ın (v. 628/1231) *Beyânü’l-vehm ve’l-ihâmi’l-vâkı’ ayn fî kitâbi’l-Ahkâm* isimli eserinde, Amr b. el-Âs tarikiyle gelen hasen derecesinde bir rivayetin⁸³¹ olduğunu ve yukardaki rivayete şahitlik ederek onun derecesini zayıftan, “hasen li-gayrihi” seviyesine yükselttiğini belirtmiştir.⁸³²

Elbânî ise Ebû Dâvud’daki rivayetin sıhhati için “hasen” hükmünü vermiştir.⁸³³

⁸²⁸ Ebû Dâvud, Salât, 22 (dipnot).

⁸²⁹ İbn Hacer, *Takrîbü’t-tehzîb*, s. 444 (2870).

⁸³⁰ Beşşâr Avvâd Ma‘rûf, Şu‘ayb el-Arnaût, *Tahrîru takrîbü’t-tehzîb*, Müessesetü’r-Risâle, Beyrût 1997, II, 127 (2854).

⁸³¹ “Hz. Peygamber bir adama, insanlara öğle namazını kıldırmasını emretti. O adam insanlara namaz kıldırırken kibleye doğru tükürdü. İkinci namazı olunca Hz. Peygamber (s.a.v) namaz kıldırması için başka bir adamı gönderdi. Birinci adamdan sakındırdı. O (birinci) adam Hz. Peygamber’e (s.a.v) geldi ve şöyle dedi: ‘Ey Allah’ın Rasûlü benim hakkımda (namaz kıldırmanın hususunda) bir ayet mi indi?’ Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v): ‘Hayır, fakat sen insanlara namaz kıldırırken önüne tükürdün, Allah ve Rasûlü’ne eziyet ettin.’ buyurdu.” Bkz. İbnü’l-Kattân, Ebü’l-Hasen Alî b. Muhammed b. Abdilmelik el-Kutâmî el-Fâsî, *Beyânü’l-vehm ve’l-ihâmi’l-vâkı’ ayn fî kitâbi’l-Ahkâm*, thk. el-Hüseyni Âyet Saîd, Dâru Tayyibe, Riyad 1997, V, 282 (2470).

⁸³² Ebû Dâvud, Salât, 22 (dipnot).

⁸³³ Elbânî, Sahîhu Süneni Ebû Dâvud, I, 141 (481).

Hadis (82/278)

عن أبي أمامة رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: "إن العبد إذا قام في الصلاة فتحت له أبواب الجنان وكشفت له الحجب بينه وبين ربه واستقبله الخور العين ما لم يتمخط أو يتنحج"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Kul namaza durduğı zaman, sümkürüp tükürmediğı sürece cennet kapıları kendisine açılır. Kendisi ile Rabbi arasındaki perdeler kalkar. Huriler kendisini karşılar.*”

Bu rivayeti Taberânî, *el-Mu‘cemü’l-kebîr*’de rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْجَدُّوعِيُّ الْقَاضِي، ثنا أَبُو كَامِلٍ الْجَحْدَرِيُّ، ثنا طَرِيفُ بْنُ الصَّلْتِ أَبُو غَالِبٍ، ثنا حَجَّاجُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ هَارُونَ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ الشَّامِيِّ، عَنْ أَبِي أَمَامَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا قَامَ فِي الصَّلَاةِ، فَتُحْتُ لَهُ أَبْوَابُ الْجَنَّةِ، وَكُشِفَتْ لَهُ الْحُجُبُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ رَبِّهِ، وَاسْتَقْبَلَتْهُ الْخُورُ الْعَيْنُ، مَا لَمْ يَتَمَخِطْ أَوْ يَتَنَحَّجْ"⁸³⁴

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Kul namaza durduğı zaman, sümkürüp tükürmediğı sürece cennet kapıları kendisine açılır. Kendisi ile Rabbi arasındaki perdeler kalkar. Huriler kendisini karşılar.*”

Münzirî bu rivayetin isnadı için “*fîhi nazar*” ifadesini kullanmıştır.⁸³⁵ Heysemî rivayetin senedinde bulunan Tarîf b. es-Salt ve Haccâc b. Abdullah’ın tercümelerine ulaşamadım demiştir.⁸³⁶ Elbânî ise bu rivayetin sıhhati hakkında “*zayıf*” hükmünü vermiştir.⁸³⁷

Hadis (83/279)

قال النبي صلى الله عليه وسلم: "لكل شيء زينة وزينة المجالس استقبال القبلة"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Şüphesiz her şeyin bir ziyneti vardır; meclislerin (oturumların) ziyneti de kibleye doğru olmasıdır.*”

⁸³⁴ Taberânî, *el-Mu‘cemü’l-kebîr*, VIII, 299 (7980).

⁸³⁵ Münzirî, *et-Terğîb ve’t-terhîb*, I, 126 (12).

⁸³⁶ Heysemî, *Mecma‘u’z-zevâid*, II, 19-20.

⁸³⁷ Elbânî, *Da‘îfü’t-Terğîb ve’t-terhîb*, I, 107 (190).

Rivayeti kaynaklarda bulamadık.

Hadis (84/280)

قال النبي صلى الله عليه وسلم: "إن لكل شيء شرفاً وإن أشرف المجالس ما استقبل به القبلة"

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyumuştur: “Şüphesiz her şeyin bir şerefi vardır; meclislerin (oturumların) şerefi de kibleye doğru olmasıdır.”

Bu rivayet Taberânî’nin *el-Mu‘cemü’l-kebîr*’inde rivayet etmiş olduğu bir hadisin baş kısmıdır. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ رِشْدِينَ، ثنا أَبُو صَالِحٍ الْحَرَّائِيُّ، ثنا هِشَامُ بْنُ زِيَادٍ أَبُو الْمُقْدَامِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ كَعْبٍ الْقُرَظِيِّ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنَّ لِكُلِّ شَيْءٍ شَرَفًا، وَإِنَّ شَرَفَ الْمَجَالِسِ مَا اسْتَقْبَلَ بِهِ الْقِبْلَةَ، وَمَنْ نَظَرَ فِي كِتَابِ أَخِيهِ مِنْ غَيْرِ أَمْرِهِ فَكَأَنَّمَا يَنْظُرُ فِي النَّارِ"⁸³⁸

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Şüphesiz her şeyin bir şerefi vardır; meclislerin (oturumların) şerefi de kibleye doğru olmasıdır. Kim kardeşinin mektubuna, onun izni olmadan bakarsa tıpkı ateşe bakmış gibi olur.”

Heysemî senedde bulunan Hişâm b. Ziyâd Ebü’l-Mikdâm’ın “*metrûk*” olduğunu söylemiştir.⁸³⁹ Elbânî de rivayetin sıhhati hakkında “*zayıf*” hükmünü vermiştir.⁸⁴⁰

Hadis (85/281)

قال النبي صلى الله عليه وسلم: "إن لكل شيء سيداً وأن سيد المجالس قبالة القبلة"

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Şüphesiz her şeyin bir efendisi vardır. Meclislerin (oturumların) efendisi de kibleye doğru oturaktır.”

Bu rivayeti Taberânî, *el-Mu‘cemü’l-evsat*’ta rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

⁸³⁸ Taberânî, *el-Mu‘cemü’l-kebîr*, X, 389 (10781).

⁸³⁹ Heysemî, *Mecma‘u’z-zevâid*, VIII, 59.

⁸⁴⁰ Elbânî, *Da‘îfü’t-Terğîb ve’t-terhîb*, II, 279 (1804).

حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ قَالَ: نَا عَمْرُو بْنُ عُثْمَانَ قَالَ: نَا مُحَمَّدُ بْنُ خَالِدٍ الْوَهْبِيُّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنَّ لِكُلِّ شَيْءٍ سَيِّدًا، وَإِنَّ سَيِّدَ الْمَجَالِسِ قِبَالَةُ الْقِبْلَةِ"⁸⁴¹

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Şüphesiz her şeyin bir efendisi vardır. Meclislerin efendisi de kibleye doğru oturmadır.”

Münzirî ve Heysemî bu rivayet için “isnadı hasen” demiştir.⁸⁴² Elbânî de hadise “hasen” hükmünü vermiştir.⁸⁴³

Hadis (86/282)

قيل للعباس رضي الله عنه: "أنت أكبر أم النبي صلى الله عليه وسلم؟ قال هو أكبر مني وأنا ولدت قبله"

İbn Abbas’a (r.a) soruldu: “*Sen mi daha büyüksün yoksa Hz. Peygamber mi?*” İbn Abbas (r.a) şöyle cevap verdi: “*O (Hz. Muhammed) benden daha büyüktür, (ancak) ben ondan önce doğdum.*”

Bu rivayeti İbn Ebî Şeybe (v. 235/849), *el-Musannef*’inde, İbn Hanbel de *Fedâ’ili’s-sahâbe*’sinde⁸⁴⁴ Ebî Rezîn’den gelen aynı tarikle rivayet etmiştir. *el-Musannef*’teki sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، عَنْ مُغِيرَةَ، عَنْ أَبِي رَزِينٍ، قَالَ: قِيلَ لِلْعَبَّاسِ: أَنْتَ أَكْبَرُ أَوْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ قَالَ: "هُوَ أَكْبَرُ مِنِّي، وَوُلِدْتُ أَنَا قَبْلَهُ"⁸⁴⁵

Ebî Rezîn şöyle demiştir: İbn Abbas’a (r.a) soruldu: “*Sen mi daha büyüksün yoksa Hz. Peygamber mi?*” İbn Abbas (r.a) şöyle cevap verdi: “*O (Hz. Muhammed) benden daha büyüktür, (ancak) ben ondan önce doğdum.*”

Fedâ’ili’s-sahâbe’nin muhakkiki bu rivayet hakkında “isnâdı sahih” değerlendirmesini yapmıştır.⁸⁴⁶ Bu rivayet için Heysemî de Ebî Rezîn tarikiyle

⁸⁴¹ Taberânî, *el-Mu’cemü’l-’evsat*, III, 25 (2354).

⁸⁴² Münzirî, *et-Terğîb ve’t-terhîb*, IV, 29 (3); Heysemî, *Mecma’u’z-zevâid*, VIII, 59.

⁸⁴³ Elbânî, *Sahîhu Terğîb ve’t-terhîb*, III, 191 (3085).

⁸⁴⁴ İbn Hanbel, Ebû Abdillâh Ahmed b. Muhammed eş-Şeybanî, *Kitâbü Fedâ’ili’s-sahâbe*, thk. Vasiyyullah Muhammed Abbâs, Câmîatü Ümmü’l-kurâ, Mekke 1983, II, 947 (1831).

⁸⁴⁵ İbn Ebî Şeybe, Ebû Bekr Abdullâh b. Muhammed, *Kitâbü’l-musannef fi’l-ehâdis ve’l-âsâr*, thk. Kemâl Yûsuf el-Hût, Dâru’t-Tâc, Beyrût 1989, V, 296 (26256); VII, 18 (33921).

⁸⁴⁶ İbn Hanbel, *Kitâbü Fedâ’ili’s-sahâbe*, II, 947 (dipnot).

Taberânî'nin rivayet ettiğini söylemiş ve “*ricâli sahîh ricâlidir.*” demiştir.⁸⁴⁷ Ancak biz bu rivayeti Taberânî'nin *Mu‘cem*’lerinde tespit edemedik. Muhtemelen bu hadis, *el-Mu‘cemü’l-kebîr*’in mefkûd (kayıp) ciltlerinde de rivayet edilmiştir.

4. Bab: Duânın Fazileti

Hadis (1/283)

قال النبي صلى الله عليه وسلم: "ما أذن الله تعالى لعبد في الدعاء حتى أذن له في الرحمة"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Allah bir kulun duâ etmesine izin vermişse, onun rahmetine de izin vermiştir. (Duânın kabulünü de murad eder.)*”

Bu rivayeti Taberânî, *ed-Duâ* isimli eserinde rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ سَعِيدٍ الرَّازِيُّ، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ خَالِدٍ بْنِ نَجِيحٍ، ثنا حَبِيبُ بْنُ إِبرَاهِيمَ كَاتِبُ مَالِكٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ، عَنْ رِبِيعَةَ بْنِ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، مَا أَذِنَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لِعَبْدٍ فِي الدُّعَاءِ، حَتَّى أَذِنَ لَهُ فِي الْإِجَابَةِ"⁸⁴⁸

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Canım kudret elinde olan Allah’a yemin ederim ki, Allah bir kulun duâ etmesine izin vermişse, o duânın gerçekleşmesinde izin verir (kabulünü murad eder).*”

Eserin muhakkiki bu rivayetin isnadı hakkında “*daîfün cidden*” demiş ve Abdurrahman b. Hâlid b. Necîh’in “*münkerü’l-hadîs*”, Habîb b. İbrâhîm’in ise “*metrûk*” olduğunu bildirmiştir.⁸⁴⁹ Elbânî ise bu rivayetin “*mevzû*” olduğunu söylemiştir.⁸⁵⁰ Rivayetin senedinde bulunan Habîb b. İbrâhîm hakkında; Ebû Dâvud “*ekzebü’n-nâs (insanların en yalancısıdır.)*”, İbn Adî “*hadislerinin tümü uydurmadır.*” demiştir.⁸⁵¹ Yapılan değerlendirmeler neticesinde rivayetin mevzû olduğu anlaşılmaktadır.

⁸⁴⁷ Heysemî, *Mecma‘u’z-zevâid*, IX, 270.

⁸⁴⁸ Taberânî, *ed-Duâ*, s. 802-3 (39).

⁸⁴⁹ Taberânî, *ed-Duâ*, s. 802 (39).

⁸⁵⁰ Elbânî, *Silsiletü’l-ehâdîsi’d-da’îfe ve’l-mevdû’a*, IX, 409 (4416).

⁸⁵¹ Mizzî, *Tehzibü’l-kemâl*, V, 369 (1082).

Hadis (2/284)

عن النبي صلى الله عليه وسلم: "من فتح له باب الدعاء فتحت له أبواب الخيرات"

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Kime duâ kapısı açılmış ise ona iyilik/hayır kapıları da açılmıştır.*”

Bu hadisi benzer lafızlarla ve ziyadesiyle Tirmizî rivayet etmiştir.

حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَرَفَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرِ الْقُرَشِيِّ، عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ ابْنِ عَمْرٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ فَتَحَ لَهُ مِنْكُمْ بَابَ الدُّعَاءِ فَتَحَتْ لَهُ أَبْوَابُ الرَّحْمَةِ، وَمَا سُئِلَ اللَّهُ شَيْئًا يَغْنِي أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ أَنْ يُسْأَلَ الْعَافِيَةَ" وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنَّ الدُّعَاءَ يَنْفَعُ بِمَا نَزَلَ وَمَا لَمْ يَنْزَلْ، فَعَلَيْكُمْ عِبَادَ اللَّهِ بِالدُّعَاءِ"⁸⁵²

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Kime duâ kapısı açılmış ise ona rahmet kapıları açılmıştır. Allah’tan afiyet istenilmesinden daha sevimli bir şey istenilmemiştir.*” Rasûlullah (s.a.v) konuşmasını şöyle devam etti: “*Duâ, inen belaya ve inmeyen belaya karşı faydalıdır. Ey Allah’ın kulları duâyâ sarılınız.*”

Tirmizî bu hadis hakkında, “*bu hadis garibtir. Sadece Abdurrahman b. Ebî Bekr el-Kureşî’nin rivâyetiyle bilmekteyiz ki bu şahıs hadis konusunda zayıftır. Bazı hadisçiler hafızası yönünden kendisini zayıf kabul etmişlerdir.*” demiştir.⁸⁵³ Elbânî de rivayetin “*zayıf*” olduğunu söylemiştir.⁸⁵⁴

Hadis (3/285)

عنه صلى الله عليه وسلم: "من فتح له منكم باب الدعاء فقد فتحت له أبواب الإجابة"

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Kime duâ kapısı açılmışsa onun duâsı için icabet kapıları da açılır. (duâsı kabul olur).*”

Bu rivayet büyük ölçüde yukardaki rivayetle benzerlik göstermektedir. İbn Ebî Şeybe’nin (v. 235/849) *el-Musannef*’inde rivayet edilmiştir. Sened ve metin şöyledir.

⁸⁵² Tirmizî, Daavât, 113 (3548).

⁸⁵³ Tirmizî, Daavât, 113 (3548).

⁸⁵⁴ Elbânî, *Da’îfü Süneni*’t-Tirmizî, s. 390 (3548).

حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ فُتِحَ لَهُ مِنَ الدُّعَاءِ مِنْكُمْ فَتَحَتْ لَهُ أَبْوَابُ الْجَنَّةِ"⁸⁵⁵

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Kime duâ kapısı açılmışsa onun duâsı için icabet kapıları da açılır (duâsı kabul olur).*”

Bu rivayet bir üstte incelediğimiz Tirmizî’de geçen hadis ile aynı senedle rivayet edilmiştir. Ve senedinde Abdurrahman b. Ebî Bekr el-Kureşî bulunmaktadır. Rivayetin zayıf olduğu anlaşılmaktadır.

Hadis (4/286)

عن أبي هريرة رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم: "ليس شيء أكرم على الله من الدعاء"

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Allah katında duâdan daha üstün bir şey yoktur.*”

Bu rivayet Tirmizî ve İbn Mâce’de⁸⁵⁶, Ebû Hureyra tarikiyle rivayet edilmiştir. Tirmizî’deki sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا عَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْعَظِيمِ الْعَنْبَرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ الطَّيَالِسِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عِمْرَانُ الْقَطَّانُ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي الْحَسَنِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "لَيْسَ شَيْءٌ أَكْرَمَ عَلَى اللَّهِ تَعَالَى مِنَ الدُّعَاءِ"⁸⁵⁷

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Allah’a duâdan daha üstün bir şey yoktur.*”

Tirmizî hadis hakkında, “*bu hadis garibtir. Bu hadisi merfu olarak sadece Imrân el-Kattan’ın rivâyetiyle bilmekteyiz. İmrân el-Kattân, İbn Dâvud’tur. Ebû’l Avvâm diye künyelenir.*” demiştir.⁸⁵⁸ Elbânî rivayetin sıhhati hakkında “*hasen*” hükmünü vermiştir.⁸⁵⁹ İbn Mâce’nin muhakkiki Şu‘ayb el-Arnaût da bu rivayetin

⁸⁵⁵ İbn Ebî Şeybe, *el-Musannef*, VI, 22 (29168).

⁸⁵⁶ İbn Mâce, *Duâ*, 1 (3829).

⁸⁵⁷ Tirmizî, *Daavât*, 1 (3370).

⁸⁵⁸ Tirmizî, *Daavât*, 1 (3370).

⁸⁵⁹ Elbânî, *Sahîhu Süneni’t-Tirmizî*, III, 383 (3370).

senedinde bulunan İmrân el-Kattân'dan dolayı isnadının “hasen” olduğunu söylemiştir.⁸⁶⁰

Hadis (5/287)

عنه أيضاً صلى الله عليه وسلم قال: "الدعاء سلاح المؤمن وعماد الدين ونور السموات والأرض"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Duâ müminin silahı, dinin direği, göklerin ve yerin nurudur.*”

Bu rivayet Hâkim'in (v. 405/1014) *el-Müstedrek*'inde geçmektedir. Sened ve metin şöyledir.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الرَّاهِدِيُّ الْأَصْبَهَانِيُّ، ثنا أَبُو بَكْرِ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ عَبْدِ الْقُرَيْشِيِّ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ حَمَّادٍ الصَّبِيَّ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ الزُّبَيْرِ الْهَمْدَانِيُّ، ثنا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، عَنْ عَلِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "الدُّعَاءُ سِلَاحُ الْمُؤْمِنِ، وَعِمَادُ الدِّينِ، وَنُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ"⁸⁶¹

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Duâ müminin silahı, dinin direği, göklerin ve yerin nurudur.*”

Hâkim hadisin “sahih” olduğunu söylemiş Zehebî de ona muvafakat etmiştir.⁸⁶² Ayrıca Süyûtî de hadisin “sahih” olduğunu belirtmiştir.⁸⁶³

Hadis (6/288)

عن جابر بن عبد الله عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: "يدعو الله المؤمن يوم القيامة حتى يواقفه بين يديه فقلت له فيقول عبدني إني أمرتك بالدعاء ووعدتك أن أستجيب لك فهل كنت تدعوني فيقول نعم يا رب فيقول أما أنك لن تدعوني بدعوة إلا استجيب لك أليس دعوتي يوم كذا وكذا لغم نزل بك أن أفرج عنك ففرجت عنك فيقول نعم يا رب فيقول إني عجلتها لك في الدنيا ودعوتي يوم كذا وكذا لغم نزل بك أن أفرج عنك فلم تر فرجا قال نعم يا رب فيقول: إني ادخرت لك بها في الجنة كذا وكذا ودعوتي في حاجة أن أقضيها لك في يوم كذا وكذا فقضيتها فيقول نعم يا رب فيقول إني عجلتها لك في الدنيا ودعوتي يوم كذا وكذا لحاجة أقضيها لك فلم تر قضاءها فيقول نعم يا رب فيقول: إني ادخرت لك بها في الجنة كذا وكذا" قال صلى الله عليه وسلم: "لا يدع الله"

⁸⁶⁰ İbn Mâce, Duâ, 1 (dipnot).

⁸⁶¹ Hâkim, *el-Müstedrek*, I, 669 (1812).

⁸⁶² Hâkim, *el-Müstedrek*, I, 669 (1812).

⁸⁶³ Münâvî, *Feydü'l-kadîr*, III, 540 (4258).

دعوة دعا بها عبده إلا بين له إما أن يكون عجل له بما في الدنيا وإما أن يكون ادخر له بما في الآخرة فيقول المؤمن في ذلك المقام ياليتني لم يكن عجل له شيء في الدنيا من دعائه

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Allah Kıyamet günü mümini çağırır, o da Allah’ın huzurunda divan durur. Allah şöyle buyurur: ‘Kulum ben sana bana duâ etmeni emretmiş ve sana duâlarını kabul edeceğimi vaat etmiştim. Sen bana duâ etmiş miydin?’ Kul: ‘Evet yarabbi.’ der. Bunun üzerine Allah: ‘Şüphesiz sen bana her duâ ettiğinde ben duânın karşılığını verdim. Öyleki hani sen şu gün ve başına gelen şu derdin giderilmesi için bana duâ etmiştin de ben o sıkıntıyı gidermemiş miydim?’ buyurur. Kul da: ‘Evet yarabbi.’ der. Bunun üzerine Allah: ‘Ben o sıkıntının sevabını acele ettirdim karşılığını hemen sana dünyada verdim. Yine hani sen şu gün ve başına gelen şu sıkıntıdan dolayı bu sıkıntının giderilmesi için bana duâ etmiştin de o sıkıntıdan herhangi bir kurtuluş görememiştin.’ buyurur. Kul: ‘Evet yarabbi.’ der. Allah: ‘Ben o sevabı sana cennette şu nimetler karşılığında saklamıştım. Öyleki hani sen şu gün ve şu ihtiyacının giderilmesi için bana duâ etmiştin de ben o ihtiyacını gidermemiş miydim?’ buyurur. Kul da: ‘Evet yarabbi.’ der. Bunun üzerine Allah: ‘Ben o sıkıntının sevabını acele ettirdim karşılığını hemen sana dünyada verdim. Yine hani sen şu gün ve şu ihtiyacından dolayı bana duâ etmiştin de o sıkıntıdan herhangi bir kurtuluş görememiştin.’ buyurur. Kul: ‘Evet yarabbi.’ der. Allah: ‘Ben o sevabı sana cennette şu nimetler karşılığında saklamıştım.’ buyurur.” Hız. Peygamber (s.a.v) sözlerine şöyle devam etmiştir: “Allah mümin kulunun geciktirdiği her duâyı mutlaka açıklar. Ya onun karşılığını dünyada hemen verir ya da onun karşılığını ahiret için saklar. Bunun üzerine mümin, bu makamda ‘keşke duâda hiçbir şeyin karşılığı dünyada hemen verilmeseydi de (ahirete saklansaydı.)’ der.”

Bu rivayet benzer lafızlarla Hâkim’in el-Müstedrek’inde rivayet edilmiştir. Sened ve metin şöyledir.

أَخْبَرَنِي أَبُو سَعِيدٍ أَحْمَدُ بْنُ يَعْقُوبَ، وَأَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ مُوسَى الْعَدْلُ، قَالَا: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ، ثنا عَبْدُ الْأَعْلَى بْنُ حَمَّادٍ، ثنا أَبُو عَاصِمٍ الْعَبَّادِيُّ، عَنِ الْفَضْلِ بْنِ عِيسَى، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُثَنِّكِدِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "يَدْعُو اللَّهُ بِالْمُؤْمِنِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتَّى يُوقِفَهُ بَيْنَ يَدَيْهِ فَيَقُولُ: عَبْدِي إِنِّي أَمَرْتُكَ أَنْ تَدْعُوَنِي وَوَعَدْتُكَ أَنْ أَسْتَجِيبَ لَكَ، فَهَلْ كُنْتَ تَدْعُوَنِي؟ فَيَقُولُ: نَعَمْ يَا رَبِّ، فَيَقُولُ: أَمَا إِنَّكَ لَمْ تَدْعُنِي بِدَعْوَةٍ إِلَّا اسْتَجَبْتُ لَكَ، فَهَلْ لَيْسَ دَعْوَتِي يَوْمَ كَذَا وَكَذَا

لَعَمْرُكَ أَنْ أَفْرَجَ عَنْكَ فَفَرَّجْتُ عَنْكَ؟ فَيَقُولُ: نَعَمْ يَا رَبِّ، فَيَقُولُ: فَإِنِّي عَجَّلْتُهَا لَكَ فِي الدُّنْيَا، وَدَعَوْتَنِي يَوْمَ كَذَا وَكَذَا لَعَمْرُكَ أَنْ أَفْرَجَ عَنْكَ، فَلَمْ تَرَ فَرَجًا؟ قَالَ: نَعَمْ يَا رَبِّ، فَيَقُولُ إِنِّي ادَّخَرْتُ لَكَ بِهَا فِي الْجَنَّةِ كَذَا وَكَذَا". قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "فَلَا يَدْعُ اللَّهُ دَعْوَةً دَعَا بِهَا عَبْدُهُ الْمُؤْمِنُ إِلَّا بَيَّنَّ لَهُ إِمَّا أَنْ يَكُونَ عُجِّلَ لَهُ فِي الدُّنْيَا، وَإِمَّا أَنْ يَكُونَ أُدْخِرَ لَهُ فِي الْآخِرَةِ، قَالَ: فَيَقُولُ الْمُؤْمِنُ فِي ذَلِكَ الْمَقَامِ يَا لَيْتَهُ لَمْ يَكُنْ عُجِّلَ لَهُ فِي شَيْءٍ مِنْ دَعَائِهِ"⁸⁶⁴

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Allah Kıyamet günü mümini çağırır, o da Allah’ın huzurunda divan durur. Allah şöyle buyurur: ‘Kulum ben sana bana duâ etmeni emretmiş ve sana duâlarını kabul edeceğimi vaat etmiştim. Sen bana duâ etmiş miydin?’ Kul: ‘Evet yarabbi.’ der. Bunun üzerine Allah: ‘Şüphesiz sen bana her duâ ettiğinde ben duânın karşılığını verdim. Öyleki hani sen şu gün ve başına gelen şu derdin giderilmesi için bana duâ etmiştin de ben o sıkıntıyı gidermemiş miydim?’ buyurur. Kul da: ‘Evet yarabbi.’ der. Bunun üzerine Allah: ‘Ben o sıkıntının sevabını acele ettirdim karşılığını hemen sana dünyada verdim. Yine hani sen şu gün ve başına gelen şu sıkıntıdan dolayı bu sıkıntının giderilmesi için bana duâ etmiştin de o sıkıntıdan herhangi bir kurtuluş görememiştin.’ buyurur. Kul: ‘Evet yarabbi.’ der. Allah: ‘Ben o sevabı sana cennette şu nimetler karşılığında saklamıştım.’ buyurur.” Hiz. Peygamber (s.a.v) sözlerine şöyle devam etmiştir: “Allah mümin kulunun geciktirdiği her duâyı mutlaka açıklar. Ya onun karşılığını dünyada hemen verir ya da onun karşılığını ahiret için saklar. Bunun üzerine mümin, bu makamda ‘keşke duâda hiçbir şeyin karşılığı hemen verilmeseydi de (ahirete saklansaydı.)’ der.”

Bu rivayet hakkında Hâkim; “bu hadis, Fazl b. İsa er-Rakkâşî’nin Muhammed b. el-Münkedir’den (rivayetiyle) teferrüd etmiş bir hadistir. Fazl b. İsa’nın mahalli/durumu ise (hadis) uydurma hususunda şüphe edilmeyen kişinin mahallidir/durumdur.” demiştir. Fazl b. İsa konusunda Zehebî de ona muvafakat etmiştir.⁸⁶⁵ Elbânî bu rivayetin “zayıf” olduğuna hükmetmiştir.⁸⁶⁶ Çünkü Fazl b. İsa zayıf bir ravidir. Ahmed b. Hanbel ve Nesâî onun hakkında “zayıf” demiş, Ebû Zür’a

⁸⁶⁴ Hâkim, el-Müstedrek, I, 671 (1819).

⁸⁶⁵ Hâkim, el-Müstedrek, I, 671 (1819).

⁸⁶⁶ Elbânî, Da ‘îfü’t-Terğîb ve’t-terhîb, I, 503 (1009).

er-Râzî ve Ebû Hâtîm er-Râzî de onun “*münkerü’l-hadîs*” olduğunu söylemiştir.⁸⁶⁷ Yapılan değerlendirmeler neticesinde rivayetin zayıf olduğu anlaşılmaktadır.

Hadis (7/289)

عن أبي الدرداء عن النبي صلى الله عليه وسلم: "دعوة الرجل لأخيه بظهور الغيب تعدل سبعين دعوة مستجابة ويؤكد الله به ملكا يقول آمين ولك مثل ما دعوت"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Bir adamın gizli gizli kardeşi için ettiği duâ kabul olunan yetmiş duâyaya denktir. Allah, o kişiye bir melek vekil eder. O melek: ‘Âmin, ettiğin duânın bir katı da sana verilsin.’ diye duâ eder.*”

Bu hadisi Deylemî senedsiz olarak Ebu’d-Derdâ’dan rivayet etmiştir. Rivayetin metni şu şekildedir.

أَبُو الدَّرْدَاءِ: "دَعْوَةُ الرَّجُلِ لِأَخِيهِ بِظَهْرِ الْغَيْبِ تُعَدُّ سَبْعِينَ دَعْوَةً مُسْتَجَابَةً وَيُوكَلُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ بِهَا مَلَكًا يَقُولُ آمِينَ آمِينَ وَلَكَ مِثْلُ مَا دَعَوْتَ"⁸⁶⁸

Ebu’d-Derdâ’dan rivayet edildiğine göre: “*Bir adamın gizli gizli kardeşi için ettiği duâ kabul olunan yetmiş duâyaya denktir. Allah o kişiye bir melek vekil eder. O melek: ‘Âmin, ettiğin duânın bir katıda sana verilsin.’ diye duâ eder.*”

Rivayetin sıhhati ile alakalı başka bir bilgi tespit edilememiştir.

Hadis (8/290)

قال النبي صلى الله عليه وسلم: "أسرع الدعاء إجابة دعوة غائبٍ لغائبٍ"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*En hızlı kabul edilen duâ, iki kişinin birbirine arkalarından haberleri olmaksızın yaptıkları duâdır.*”

Bu rivayeti benzer lafızlarla Tirmizî ve Ebû Dâvud⁸⁶⁹ rivayet etmişlerdir. Tirmizî’deki sened ve metin şöyledir.

⁸⁶⁷ İbn Hacer, *Tehzîbü’t-tehzîb*, VIII, 283-84 (519).

⁸⁶⁸ Deylemî, *el-Firdevs*, II, 214 (3043).

⁸⁶⁹ Ebû Dâvud, *Salât*, 362 (1535).

حَدَّثَنَا عَبْدُ بْنُ حُمَيْدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا قَبِيصَةُ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ زِيَادٍ بْنِ أَنْعَمٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَزِيدٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "مَا دَعْوَةٌ أَسْرَعَ إِجَابَةً مِنْ دَعْوَةِ غَائِبٍ لَغَائِبٍ"⁸⁷⁰

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "Hiçbir duâ; iki kişinin birbirine arkalarından haberleri olmaksızın yaptıkları duâ kadar kabul yönünden hızlı değildir."

Tirmizî hadis hakkında "bu hadis garibtir. Bu hadisi sadece bu şekliyle bilmekteyiz. el-İfrîkî'nin hadis konusunda zayıf olduğu söylenmiş olup ismi Abdullah b. Ziyâd b. Enam'dır. Abdullah b. Yezîd'in ismi ise Ebû Abdurrahman el-Hublî'dir." demiştir.⁸⁷¹ Ayrıca Elbânî de hadis hakkında "zayıf" hükmünü vermiştir.⁸⁷²

Hadis (9/291)

قال النبي صلى الله عليه وسلم: "ثلاث دعوات مستجابات لا شك فيهن دعوة المسافر ودعوة المظلوم ودعوة الوالد لولده"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "Üç kimsenin duâsının kabul edilmesinde şüphe yoktur, yolcunun duâsı, mazlumun duâsı, babanın çocuklarına duâsı."

Bu rivayeti Tirmizî ve Ebû Dâvud⁸⁷³, Ebû Hureyra tarikiyle rivayet etmişlerdir. Tirmizî'deki sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ هِشَامِ الدَّسْتَوَائِيِّ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "ثَلَاثُ دَعَوَاتٍ مُسْتَجَابَاتٌ لَا شَكَّ فِيهِنَّ: دَعْوَةُ الْمَظْلُومِ، وَدَعْوَةُ الْمُسَافِرِ، وَدَعْوَةُ الْوَالِدِ عَلَى وَلَدِهِ"⁸⁷⁴

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "Üç kimsenin duâsının kabul edilmesinde şüphe yoktur, mazlumun duâsı, yolcunun duâsı, babanın çocuklarına duâsı."

⁸⁷⁰ Tirmizî, el-Birr ve's-Sıla, 50 (1980).

⁸⁷¹ Tirmizî, el-Birr ve's-Sıla, 50 (1980).

⁸⁷² Elbânî, Da 'İfû Süneni't-Tirmizî, s. 187 (1980).

⁸⁷³ Ebû Dâvud, Salât, 362 (1536).

⁸⁷⁴ Tirmizî, el-Birr ve's-Sıla, 7 (1905).

Tirmizî “*bu hadis hasendir.*” demiştir.⁸⁷⁵ Elbânî de rivayetin “*hasen*” olduğunu söylemiştir.⁸⁷⁶

Hadis (10/292)

"ثلاث حق على الله أن لا يردهن دعوة الصائم حتى يفطر والمظلوم حتى ينتصر والمسافر حتى يرجع"

“Üç kişinin duâsı reddolunmaz: İftar edinceye kadar oruçlunun duâsı, yardım edilene kadar mazlumun duâsı, dönünceye kadar yolcunun duâsı.”

Bu rivayet Abdülhâlik Bezzâr’ın *el-Müsned*’inde geçmektedir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا الْجَوَّاحُ بْنُ مَخْلَدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ حُثَيْمٍ عَنْ عَرَكَ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "ثَلَاثٌ حَقٌّ عَلَى اللَّهِ أَنْ لَا يَرُدَّ لَهُمْ دَعْوَةُ: الصَّائِمِ حَتَّى يَفْطُرَ، وَالْمَظْلُومِ حَتَّى يَنْتَصِرَ، وَالْمَسَافِرِ حَتَّى يَرْجِعَ."⁸⁷⁷

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Üç kişinin duâsı reddolunmaz: İftar edinceye kadar oruçlunun duâsı, yardım edilene kadar mazlumun duâsı, dönünceye kadar yolcunun duâsı.”

Süyûtî, Bezzâr’a nisbet ederek bu rivayetin “*hasen*” olduğunu belirtmiştir.⁸⁷⁸ Elbânî ise rivayetin “*zayıf*” olduğunu söylemiştir.⁸⁷⁹ Şu‘ayb el-Arnaût da bu rivayetin senedi için “*daîfün cidden*” demiş ve seneddeki İbrahim b. Huseym b. Arrâk’ın “*metrûkü’l-hadîs*” olduğunu haber vermiştir.⁸⁸⁰ Görüldüğü üzere rivayetin sıhhati hakkında ihtilaflar bulunmaktadır.

Rivayetin senedinde bulunan İbrahim b. Huseym hakkında; Ebû Zür’a “*münkerü’l-hadîs*”, Nesâî “*metrûk*” es-Sâcî (v. 307/920) “*zayıf*” demiştir.⁸⁸¹ Yapılan değerlendirmeler neticesinde rivayetin zayıf olduğu anlaşılmaktadır.

⁸⁷⁵ Tirmizî, *el-Birr ve’s-sıla*, 7 (1905).

⁸⁷⁶ Elbânî, *Sahîhu Süneni’t-Tirmizî*, II, 344 (1905).

⁸⁷⁷ Bezzâr, *el-Müsned*, XIV, 400 (8148).

⁸⁷⁸ Münâvî, *Feydü’l-kadîr*, III, 300 (3452).

⁸⁷⁹ Elbânî, *Da’îfü’l-Câmi’i’s-sağîr ve ziyâdetüh*, s. 371 (2522).

⁸⁸⁰ İbn Hanbel, *el-Müsned*, XII, 481 (dipnot).

⁸⁸¹ İbn Hacer, *Lisânü’l-mîzân*, I, 273 (118).

Hadis (11/293)

عنه صلى الله عليه وسلم: "دعوة الوالد لولده مثل دعاء النبي لأُمته"

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Babanın çocuğuna duâsı, peygamberin ümmetine duâsı gibidir.*”

Bu rivayeti Ebû Nuaym el-İsfahânî, *Târîhu Esbehân* isimli eserinde rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا أَبِي، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ يَزِيدَ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مَعْمَرٍ، ثنا أَبُو أَيُّوبَ ابْنُ أَخِي زُرَيْقٍ الْحِمَصِيُّ، ثنا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْأُمَوِيُّ، ثنا خَلْفُ بْنُ حَبِيبٍ الرَّقَاشِيُّ، سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ، يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "دُعَاءُ الْوَالِدِ لَوْلَدِهِ مِثْلُ دُعَاءِ النَّبِيِّ لِأُمَّتِهِ"⁸⁸²

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Babanın çocuğuna duâsı, peygamberin ümmetine duâsı gibidir.*”

Yahyâ b. Saîd el-Kattân’ın Enes’ten rivayet ettiği hadis hakkında Ahmed b. Hanbel “*batıl ve münkerdir.*” demiştir.⁸⁸³ Elbânî de hadis hakkında “*mevzû*” hükmünü vermiştir.⁸⁸⁴

Hadis (12/294)

عنه صلى الله عليه وسلم "دعوتان ليس بينهما وبين الله حجاب دعوة المظلوم ودعوة المرء لأخيه بظهر الغيب"

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*İki duâ vardır ki bu duâlar ile Allah arasında perde yoktur. Onlar, mazlumun duâsı ve kişinin müslüman kardeşinin gıyabında yaptığı duâdır.*”

Bu rivayeti Taberânî, *el-Mu‘cemü’l-kebîr*’de İbn Abbâs tarikiyle rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

⁸⁸² Ebû Nuaym el-İsfahânî, *Târîhu Esbehân*, I, 226 (344).

⁸⁸³ İbnü’l-Cevzî, *Kitâbü’l-Mevdû‘ât*, III, 87.

⁸⁸⁴ Elbânî, *Silsiletü’l-ehâdîsi ‘d-da‘ife ve ‘l-mevdû‘a*, II, 203 (786).

حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ثنا عَبْدُ اللَّهِ الْمُؤَصِّلِيُّ ثنا الْمُعَاذِيُّ بْنُ عَمْرَانَ (ح). وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنِّبِ الْحِزَامِيُّ ثنا مَعْنُ بْنُ عِيسَى قَالَ: ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي بَكْرٍ الْمُثَنِّبِيُّ عَنْ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "دَعْوَتَانِ لَيْسَ بَيْنَهُمَا وَبَيْنَ اللَّهِ حِجَابٌ دَعْوَةُ الْمَظْلُومِ، وَدَعْوَةُ الْمَرْءِ لِأَخِيهِ بِظَهْرِ الْغَيْبِ"⁸⁸⁵

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “İki duâ vardır ki bu duâlar ile Allah arasında perde yoktur. Onlar, mazlumun duâsı ve kişinin müslüman kardeşinin gıyabında yaptığı duâdır.”

Heysemî, seneddeki Abdurrahman b. Ebî Bekr el-Müleykî için “zayıf” demiştir.⁸⁸⁶ Elbânî de hadisin “zayıf” olduğunu söylemiştir.⁸⁸⁷

Hadis (13/295)

عن عبد الله بن أبي بردة أن النبي صلى الله عليه وسلم سمع رجلاً يقول: اللهم إني أسألك بأني أشهد أنك أنت الله لا إله إلا أنت الأحد الصمد الذي لم يلد ولم يولد ولم يكن له كفواً أحد فقال له: "لقد سألت الله بالاسم الأعظم الذي إذا سئل به أعطى وإذا دعي به أجاب"

Hiz. Peygamber (s.a.v), bir adamın şöyle duâ ettiğini işitti: “Ey Allah’ım, ben senin tek olup ve ortağı olmayan, her şeyden müstağni olup tüm varlıkların muhtaç olduğu, doğurmayan, doğurulmayan ve hiçbir şey O’na denk olmayan Allah olduğunu itiraf ederek senden (hayır) isterim.” Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v) buyurdu ki: “Sen Allah’tan, kendisine onunla duâ edildiği zaman mutlaka kabul edeceği ve kendisinden onunla istenildiği zaman mutlaka vereceği, ism-i a‘zam duâsını yapmış oldun.”

Bu rivayet Tirmizî, Ebû Dâvud⁸⁸⁸ ve İbn Mâce’de⁸⁸⁹ rivayet edilmiştir. Tirmizî’deki sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ عَمْرَانَ الثَّعْلَبِيُّ الْكُوفِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ حُبَابٍ، عَنْ مَالِكِ بْنِ مَعْوَلٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُرَيْدَةَ الْأَسْلَمِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلًا يَدْعُو وَهُوَ يَقُولُ: "اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِأَنِّي أَشْهَدُ أَنَّكَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ

⁸⁸⁵ Taberânî, el-Mu‘cemü’l-kebîr, XXI, 119 (11232).

⁸⁸⁶ Heysemî, Mecma‘u’z-zevâid, X, 151-52.

⁸⁸⁷ Elbânî, Da‘îfü’l-Câmi‘i’s-sağîr ve ziyâdetüh, s. 438 (2986).

⁸⁸⁸ Ebû Dâvud, Salât, 356 (1493).

⁸⁸⁹ İbn Mâce, Duâ, 9 (3857).

الْأَخَذُ الصَّمَدُ الَّذِي لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ، قَالَ: فَقَالَ: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَقَدْ سَأَلَ اللَّهُ بِاسْمِهِ الْأَعْظَمِ الَّذِي إِذَا دُعِيَ بِهِ أَجَابَ، وَإِذَا سُئِلَ بِهِ أُعْطِيَ⁸⁹⁰

Büreyde (b. Husayb)'dan (r.a) rivâyete göre, şöyle demiştir: “Hz. Peygamber (s.a.v), bir adamın şöyle duâ ettiğini işitti: ‘Ey Allah ’ım ben senin tek olup ve ortağı olmayan, her şeyden müstağni olup tüm varlıkların muhtaç olduğu, doğurmayan, doğurulmayan ve hiçbir şey O’na denk olmayan Allah olduğunu itiraf ederek senden (hayır) isterim.’ Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v): ‘Canım kudret elinde olan Allah’a yemin ederim ki bu adam; Allah’tan, kendisine onunla duâ edildiği zaman mutlaka kabul edeceği ve kendisinden onunla istenildiği zaman mutlaka vereceği, ism-i a‘zam duâsını yapmış oldu.’ buyurdu.”

Tirmizî, “bu hadis hasen garibtir.” demiştir. Elbânî ise hadis hakkında “sahih” hükmünü vermiştir.⁸⁹¹ Şu‘ayb el-Arnaût da bu rivayetin, Ebû Dâvud ve İbn Mâce’deki tarikiyle “sahih” olduğunu ifade etmiştir.⁸⁹²

Hadis (14/296)

عن أنس رضي الله عنه قال: سمع النبي صلى الله عليه وسلم رجلا يقول: "اللهم إني أسألك بأن لك الحمد لا إله إلا أنت يا حنان يا منان يا بديع السموات والأرض يا ذا الجلال والإكرام فقال: "لقد دعا الله بالاسم الأعظم الذي إذا دعي به أجاب وإذا سئل به أعطى"

Enes b. Mâlik'den (r.a) rivayet edildiğine göre: Rasûlullah (s.a.v) bir adamın şöyle dediğini işitti: “Ey Allahım, hamd ancak sanadır, senden başka ilah yoktur. Gökleri ve yeri yaratan, rahmeti çok olan, bol bol veren (sensin), ey celâl ve ikram sahibi, diyerek senden istiyorum.” Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v): “Şüphesiz Allah’a kendisi ile duâ edildiği zaman mutlaka kabul ettiği ve istenildiğinde verdiği ism-i a‘zam ile duâ etti” buyurdu.

⁸⁹⁰ Tirmizî, Daavât, 65 (3475).

⁸⁹¹ Elbânî, *Sahîhu Süneni't-Tirmizî*, III, 432 (3475).

⁸⁹² Ebû Dâvud, Salât, 356 (dipnot); İbn Mâce, Duâ, 9 (dipnot).

Bu rivayeti Ebû Dâvud, Nesâî⁸⁹³ ve İbn Mâce⁸⁹⁴, Enes b. Mâlik tarikiyle rivayet etmişlerdir. Ebû Dâvud'daki sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْخَلَّيْ، حَدَّثَنَا خَلْفُ بْنُ خَلِيفَةَ، عَنْ حَفْصٍ - يَعْنِي ابْنَ أَخِي أَنَسٍ - عَنْ أَنَسٍ: أَنَّهُ كَانَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَالِسًا وَرَجُلٌ يُصَلِّي، ثُمَّ دَعَا: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِأَنَّ لَكَ الْحَمْدَ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْمَنَّانُ بَدِيعِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ، يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ، يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لَقَدْ دَعَا اللَّهُ بِاسْمِهِ الْعَظِيمِ الَّذِي إِذَا دُعِيَ بِهِ أَجَابَ، وَإِذَا سُئِلَ بِهِ أُعْطِيَ"⁸⁹⁵

Enes b. Mâlik'den (r.a) rivayet edildiğine göre: O Rasûlullah (s.a.v) ile birlikte otururken bir adam namaz kılıyordu. Adam (namazdan) sonra: *"Ey Allahım, hamd ancak sanadır, senden başka ilah yoktur. Gökleri ve yeri yaratan, bol bol veren (sensin) ey celâl ve ikram sahibi, Ey Hayy (diri), Ey Kayyûm (gökleri ve yeri ayakta tutan) diyerek senden istiyorum."* diye duâ etti. (Bunu duyan) Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu: *"Şüphesiz Allah'a kendisi ile duâ edildiği zaman mutlaka kabul ettiği ve istenildiğinde verdiği ism-i a'zam ile duâ etti."*

Elbânî hadis hakkında *"sahih"* hükmünü vermiştir.⁸⁹⁶ Şu'ayb el-Arnaût da rivayetin *"sahih"* olduğunu söylemiştir.⁸⁹⁷

Hadis (15/297)

عن عائشة رضي الله عنها وعن النبي صلى الله عليه وسلم: "يا عائشة قد علمت أن الله تعالى قد دلني على الاسم الذي إذا دُعي به أجاب" فقلتُ يا رسول الله علمنيه فقال: "لا ينبغي لك يا عائشة" فقامت وتوضأت وصليت ركعتين ثم قلت: اللهم إني أدعوك الله وأدعوك الرحمن وأدعوك الرحيم وأسألك بأسمائك الحسنى كلها ما علمت منها وما لم أعلم أن تغفر لي وترحمي فقالت: فضحك رسول الله صلى الله عليه وسلم ثم قال: "إنه لفي الأسماء التي دعوت بها"

Hiz. Âişe'den (r.a) rivayet edildiğine göre, Hiz. Peygamber (s.a.v) ona şöyle buyurmuştur: *"Ey Âişe, Allah'ın hangi isimle çağırıldığı zaman duâyı kabul buyuracağını bana gösterip bildirdiğini bilir misin?"* Ben, *"Ey Allah'ın Elçisi o ismi"*

⁸⁹³ Nesâî, Sehv, 58 (1300).

⁸⁹⁴ İbn Mâce, Duâ, 9 (3858).

⁸⁹⁵ Ebû Dâvud, Salât, 356 (1495).

⁸⁹⁶ Elbânî, Sahîhu Süneni Ebî Dâvud, I, 410 (1495).

⁸⁹⁷ Ebû Dâvud, Salât, 356 (dipnot); İbn Mâce, Duâ, 9 (dipnot).

bana öğret.” dedim. O: “Yâ Âişe o ismin öğrenilmesi sana uygun değildir.” buyurdu. Hz. Âişe demiştir ki: “Bunun üzerine ben de kalkıp abdest aldım ve iki rekat namaz kıldıktan sonra: ‘Allahım, şüphesiz ben seni Allah, diye çağırırım, er-Rahmân diye çağırırım, er-Rahîm diye çağırırım ve seni bildiğim ve bilmediğim Esmâ-ı Hüsnâ’nın hepsiyle çağırırım ki beni mağfiret edesin ve bana rahmet edesin.’ diyerek duâ ve dilekte bulundum.” Hz. Âişe yine demiştir ki: “Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v) güldü ve ‘Şüphesiz o isim senin duâda andığın isimler içindedir.’ buyurdu.”

Bu rivayeti ziyadesiyle İbn Mâce, Hz. Âişe tarikiyle rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا أَبُو يُونُسَ الصَّنَدَلَانِيُّ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الرَّقِّي، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنِ الْفَزَارِيِّ، عَنْ أَبِي شَيْبَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُكَيْمٍ الْجُهَنِيِّ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِاسْمِكَ الطَّاهِرِ الطَّيِّبِ الْمُبَارَكِ الْأَحَبِّ إِلَيْكَ، الَّذِي إِذَا دُعِيَ بِهِ أَجَبْتَ، وَإِذَا سُئِلَ بِهِ أُعْطِيَ، وَإِذَا اسْتُزِمْتَ بِهِ رَحِمْتَ، وَإِذَا اسْتُفْرِجْتَ بِهِ فَرَجْتَ" قَالَتْ: وَقَالَ ذَاتَ يَوْمٍ: "يَا عَائِشَةُ، هَلْ عَلِمْتَ أَنَّ اللَّهَ قَدْ دَلَّنِي عَلَى الْإِسْمِ الَّذِي إِذَا دُعِيَ بِهِ أَجَابَ؟" قَالَتْ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، بَأْيِ أَنْتَ وَأُمِّي! فَعَلِمْنِيهِ، قَالَ: "إِنَّهُ لَا يَنْبَغِي لَكَ يَا عَائِشَةُ" قَالَتْ: فَتَنَحَّيْتُ وَجَلَسْتُ سَاعَةً، ثُمَّ قُمْتُ فَقَبَّلْتُ رَأْسَهُ، ثُمَّ قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، عَلِمْنِيهِ، قَالَ: "إِنَّهُ لَا يَنْبَغِي لَكَ يَا عَائِشَةُ أَنْ أَعْلَمَكَ، إِنَّهُ لَا يَنْبَغِي لَكَ أَنْ تَسْأَلَنِي بِهِ شَيْئًا مِنَ الدُّنْيَا" قَالَتْ: فَقُمْتُ فَتَوَضَّأْتُ، ثُمَّ صَلَّيْتُ رَكَعَتَيْنِ، ثُمَّ قُلْتُ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَدْعُوكَ اللَّهَ، وَأَدْعُوكَ الرَّحْمَنَ، وَأَدْعُوكَ الْبَرَّ الرَّحِيمَ، وَأَدْعُوكَ بِأَسْمَائِكَ الْحُسْنَى كُلِّهَا، مَا عَلِمْتُ مِنْهَا وَمَا لَمْ أَعْلَمْ، أَنْ تَغْفِرَ لِي وَتَرْحَمَنِي. قَالَتْ: فَاسْتَضْحَكَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ قَالَ: "إِنَّهُ لَفِي الْأَسْمَاءِ الَّتِي دَعَوْتَ بِهَا"⁸⁹⁸

H. Âişe (r.a) şöyle demiştir: “Ben, Rasûlullah’ı (s.a.v), ‘Allah’ım ben senin pak, güzel, mübarek ve zatına en sevimli ismin ile şüphesiz senden (hayır) dilerim, o ismin ki onunla çağırıldığın zaman icabet edersin, onunla senden (hayır) istendiği zaman verirsin, onunla senden rahmet talep edildiği zaman rahmet eylersin ve sıkıntıdan kurtulmak için onunla senden yardım dilendiği zaman sıkıntıdan kurtarırısın.’ diye duâ ederken sesini işittim.” Yine Hz. Âişe (r.a) demiştir ki: “Rasûlullah (s.a.v) ‘Ey Aişe, Allah’ın hangi isimle çağırıldığı zaman duâyı kabul buyuracağını bana gösterip bildirdiğini bilir misin?’ buyurdu. Ben, ‘Ey Allah’ın Elçisi! Babam anam sana feda olsun, o ismi bana öğret.’ dedim. O: ‘Yâ Âişe o ismin öğrenilmesi sana uygun

⁸⁹⁸ İbn Mâce, Duâ, 9 (3859).

değildir.' buyurdu." Hz. Âişe (r.a) demiştir ki: *"Bunun üzerine ben uzaklaşıp bir saat oturdum. Sonra kalktım ve O'nun (mübarek) başını öptüm. Daha sonra Yâ Rasûlallah! O ismi bana öğret, diye ricada bulundum. 'Ey Âişe, o ismi sana öğretmem uygun değildir. Çünkü şüphesiz senin o isimle dünyalık bir şey istemen senin için uygun olmaz.'* buyurdu." Hz. Âişe demiştir ki: *"Bunun üzerine ben de kalkıp abdest aldım ve iki rekat namaz kıldıktan sonra: Allahım! Şüphesiz ben seni Allah, diye çağırırım, er-Rahmân diye çağırırım, el-Berr, er-Rahîm diye çağırırım ve seni bildiğim ve bilmediğim Esmâ-ı Hüsnâ'nın hepsiyle çağırırım ki beni mağfiret edesin ve bana rahmet edesin, diyerek duâ ve dilekte bulundum."* Hz. Âişe demiştir ki: *"Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v) güldü ve 'Şüphesiz o isim senin duâda andığın isimler içindedir.'* buyurdu."

Eserin muhakkiki Şu'ayb el-Arnaût bu rivayet hakkında *"isnadı zayıftır çünkü senedde bulunan Ebû Şeybe mechûl bir ravidir."* demiştir. Ayrıca bu hadisi rivayet etmede İbn Mâce'nin tek kaldığını belirtmiştir.⁸⁹⁹ Elbânî de hadis hakkında *"zayıf"* hükmünü vermiştir.⁹⁰⁰

Hadis (16/298)

عن عائشة رضي الله عنها قالت: يا رسول الله علمني اسم الله الأعظم الذي إذا دعي به أجاب قال: "قومي فتوضئي وادخلي المسجد وصلي ركعتين ثم ادعي حتى أسمع" ففعلت وجلست فقال: "اللهم وفقها" قالت: اللهم إني أسألك بجميع أسمائك الحسنى كلها ما علمت منها وما لم أعلم وأسألك باسمك العظيم الكبير الأكبر الذي من دعاك به أجبت به ومن سألك به أعطيته فقال صلى الله عليه وسلم: "أصبتيه أصبتيه والذي نفسي بيده"

Hz. Âişe'den rivayet edildiğine göre, o şöyle demiştir: *"Ey Allah'ın Rasûlü kendisi ile duâ edildiğinde icabet edilen Allah'ın büyük ismini (ism-i a'zamı) bana öğret. Hz. Peygamber (s.a.v) de: 'Kalk abdest abdest al, mescide gir, iki rekat namaz kıl sonra ben duyacak şekilde duâ et.'* buyurdu. Hz. Âişe demiştir ki: *'O şekilde yaptım. Duâ için oturduğumda Hz. Peygamber (s.a.v): 'Allah'ım onu doğru yola ilet.'* dedi." Hz. Âişe şöyle dedi (duâ etti): *'Allah'ım ben senden onlarla duâ edildiğinde icabet ettiğin ve onlarla istenildiği zaman verdiğin bildiğim ve bilmediğim bütün güzel isimlerinle*

⁸⁹⁹ İbn Mâce, Duâ, 9 (dipnot).

⁹⁰⁰ Elbânî, Da'îfü Süneni İbn Mâce, s. 313-14 (775).

ve en büyük isminle, en yüce isminle senden istiyorum. ' Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v): 'İsabet ettin, isabet ettin. ' buyurdu."

Bu rivayet Beyhakî'nin *Kitâbü'l-esmâ ve's-sıfât* isimli eserinde rivayet edilmiştir. Sened ve metin şöyledir.

أَنَا أَبُو نَصْرِ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ قَتَادَةَ , وَأَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْفَارِسِيُّ قَالَا : أَنَا أَبُو عَمْرٍو بْنُ مَطَرٍ , نَا إِبْرَاهِيمَ بْنَ عَلِيٍّ الدُّهْلِيِّ , نَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى , أَنَا صَالِحُ الْمُرِّي , عَنْ جَعْفَرِ بْنِ زَيْدِ الْعَبْدِيِّ , عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ أَنَّهَا قَالَتْ : يَا رَسُولَ اللَّهِ عَلَّمَنِي اسْمَ اللَّهِ الَّذِي إِذَا دُعِيَ بِهِ أَجَابَ . قَالَ لَهَا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : "قَوْمِي فَتَوَضَّئِي وَادْخُلِي الْمَسْجِدَ فَصَلِّي رَكْعَتَيْنِ , ثُمَّ ادْعِي حَتَّى أَسْمَعَ" فَفَعَلْتُ , فَلَمَّا جَلَسْتُ لِلدُّعَاءِ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : "اللَّهُمَّ وَفَّقْهَا" فَقَالَتْ : اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِجَمِيعِ أَسْمَائِكَ الْحُسْنَى كُلِّهَا , مَا عَلَّمْتَنَا مِنْهَا وَمَا لَمْ نَعْلَمْ , وَأَسْأَلُكَ بِاسْمِكَ الْعَظِيمِ الْأَعْظَمِ , الْكَبِيرِ الْأَكْبَرِ , الَّذِي مَنْ دَعَاكَ بِهِ أَجَبْتَهُ , وَمَنْ سَأَلَكَ بِهِ أَعْطَيْتَهُ . قَالَ : يَقُولُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : "أَصَبْتَهُ أَصَبْتَهُ"⁹⁰¹

Hz. Âişe'den rivayet edildiğine göre, o şöyle demiştir: "Ey Allah 'ın Rasûlü kendisi ile duâ edildiğinde icabet edilen Allah 'ın ismini bana öğret. Hz. Peygamber (s.a.v) de ona: 'Kalk abdest abdest al, mescide gir, iki rekat namaz kıl sonra ben duyacak şekilde duâ et. ' buyurdu. Hz. Âişe demiştir ki: 'O şekilde yaptım. Duâ için oturduğumda Hz. Peygamber (s.a.v): 'Allah 'ım onu doğru yola ilet. ' dedi. ' Hz. Âişe şöyle dedi (duâ etti): 'Allah 'ım ben senden onlarla duâ edildiğinde icabet ettiğin ve onlarla istenildiği zaman verdiğin bildiğimiz ve bilmediğimiz bütün güzel isimlerinle ve en büyük isminle, en yüce isminle senden istiyorum. ' Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v): 'İsabet ettin, isabet ettin. ' buyurdu."

Eserin muhakkiki rivayetin senedinin "zayıf" olduğunu söylemiş ve sebep olarak ise senedde bulunan Sâlih el-Mürri'ye işaret etmiştir.⁹⁰² Zira Yahyâ b. Maîn (v. 233/848) onun hakkında "leyse bihi be's", Buhârî "münkerü'l-hadîs", Nesâî (v. 303/915) "metrûkü'l-hadîs", Dârekutnî (v. 385/995) ise "zayıf" demiştir.⁹⁰³

⁹⁰¹ Beyhakî, Ebû Bekr Ahmed b. Hüseyin b. Ali, *Kitâbü'l-esmâ ve's-sıfât*, thk. Abdullah b. Muhammed el-Hâşidî, Mektebetü's-Sevâdî, Cidde 1993, I, 30-1 (9).

⁹⁰² Beyhakî, *Kitâbü'l-esmâ*, I, 30.

⁹⁰³ İbn Hacer, *Tehzîbü't-tehzîb*, IV, 382-83 (641).

Hadis (17/299)

عن عبد الله ابن أبي أوفى رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: "من كانت له إلى الله حاجة أو إلى أحد من بني آدم فليتوضأ وليحسن الوضوء وليصل ركعتين ثم ليثن على الله تعالى وليصل على النبي صلى الله عليه وسلم ثم ليقل لا إله إلا الله الحكيم الكريم سبحانه الله رب العرش العظيم الحمد لله رب العالمين اللهم إني أسألك موجبات رحمتك وعزائم مغفرتك والغنيمة من كل بر والسلامة من كل إثم لا تدع لي ذنباً إلا غفرته ولا همأ إلا فرجته ولا حاجة هي لك رضا إلا قضيتها يا أرحم الراحمين"

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Kimin Allah’tan ve insanlardan bir istek ve ihtiyacı varsa güzelce abdest alsın, iki rekat namaz kılsın sonra Allah’a hamd-ü senâ ve peygambere salavat getirdikten sonra şöyle desin; ‘Hakîm ve Kerîm olan Allah’tan başka ilâh yoktur. Büyük arşın sahibi olan Allah’ı her türlü noksanlıklardan tenzih ederim. Alemlerin Rabbi olan Allah’a hamdolsun. Allah’ım rahmetine sebep olan her şeyi ve bağışlamayı gerektirecek sebepleri ve her türlü günahı uzak olmayı senden isterim. Allah’ım her günahımı bağışlamayı ve her üzüntümü gidermeni, senin rızana uygun her ihtiyacımı karşılamayı senden isterim, ey merhametlilerin en merhametlisi.*”

Bu rivayeti Tirmizî ve İbn Mâce⁹⁰⁴ rivayet etmişlerdir. Tirmizî’deki sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عِيسَى بْنِ يَزِيدَ الْبَغْدَادِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ بَكْرِ السَّهْمِيُّ، ح وَحَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُنِيرٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بَكْرِ، عَنْ فَائِدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ كَانَتْ لَهُ إِلَى اللَّهِ حَاجَةٌ، أَوْ إِلَى أَحَدٍ مِنْ بَنِي آدَمَ فَلْيَتَوَضَّأْ وَلْيُحْسِنِ الْوُضُوءَ، ثُمَّ لِيُصَلِّ رَكَعَتَيْنِ، ثُمَّ لِيُثْنِ عَلَى اللَّهِ، وَلْيُصَلِّ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، ثُمَّ لِيَقُلْ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْحَلِيمُ الْكَرِيمُ، سُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ، الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، أَسْأَلُكَ مُوجِبَاتِ رَحْمَتِكَ، وَعَزَائِمَ مَغْفِرَتِكَ، وَالْغَنِيمَةَ مِنْ كُلِّ بَرٍّ، وَالسَّلَامَةَ مِنْ كُلِّ إِثْمٍ، لَا تَدَعْ لِي ذَنْبًا إِلَّا غَفَرْتَهُ، وَلَا هَمًّا إِلَّا فَرَجْتَهُ، وَلَا حَاجَةً هِيَ لَكَ رِضًا إِلَّا قَضَيْتَهَا يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ" ⁹⁰⁵

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Kimin Allah’tan ve insanlardan bir istek ve ihtiyacı varsa güzelce abdest alsın, iki rekat namaz kılsın sonra Allah’a hamd-ü*

⁹⁰⁴ İbn Mâce, İkâme, 189 (1384).

⁹⁰⁵ Tirmizî, Vitr, 17 (479).

senâ ve peygambere (s.a.v) salavat getirdikten sonra şöyle desin; 'Halîm ve Kerîm olan Allah'tan başka ilâh yoktur. Büyük arşın sahibi olan Allah'ı her türlü noksanlıklardan tenzih ederim. Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamdolsun. Allah'ım rahmetine sebep olan her şeyi ve bağışlamayı gerektirecek sebepleri ve her türlü günahı uzak olmayı senden isterim. Allah'ım her günahımı bağışlamayı ve her üzüntümü gidermeni, senin rızana uygun her ihtiyacımı karşılamayı senden isterim, ey merhametlilerin en merhametlisi.'"

Tirmizî bu rivayet hakkında, "bu hadis garib olup senedinde söz edilmiştir. Fâid b. Abdurrahman'ın hadis konusunda zayıf olduğu söylenmiştir. Fâid, Ebu'l-Verkâ'dır." demiştir. Bu bağlamda rivayetin zayıf olduğu anlaşılmaktadır. Elbânî de hadisin sıhhati hakkında "daîfün cidden" hükmünü vermiştir.⁹⁰⁶ Aynı şekilde Şu'ayb el-Arnaût da rivayetin isnadı hakkında "daîfün cidden" demiş, sebep olarak da senedde bulunan Fâid b. Abdurrahman'ın "metrûk" olduğunu belirtmiştir.⁹⁰⁷

Hadis (18/300)

عن ابن مسعود رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم أنه قال: "إثنتي عشرة ركعة تصليهن من ليل أو نهار تشهد بين كل ركعتين فإذا تشهدت في آخر صلاتك فائت على الله تعالى وصل على النبي صلى الله عليه وسلم وقرأ وأنت ساجد فاتحة الكتاب سبع مرات وآية الكرسي سبع مرات وقل لا إله إلا الله وحده لا شريك له له الملك وله الحمد يحيي ويميت وهو على كل شيء قدير عشر مرات ثم قل: اللهم أسألك بمعاهد العز من عرشك ومنتهى الرحمة من كتابك واسمك الأعظم ومجدهم الأعلى وكلماتك التامة ثم اسأل حاجتك ثم ارفع رأسك ثم سلم يمينا وشمالاً ولا تعلموها السفهاء فإنهم يدعون فيستجابون"

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "Gece yahut gündüz on iki rekat namaz kılsın, her iki rekatta teşehhüd yaparsın. Namazının sonunda oturduğun vakit Allah'a sena et ve peygambere salât getir. Secdedeyken yedi defa Fâtiha yedi defa da Âyete'l-kürsî oku. Sonra on defa 'Allah'tan başka ilah yoktur. O tektir ve ortağı yoktur. Mülk O'nundur ve hamd O'nadır. Öldüren ve diriltten O'dur. O her şeye gücü yetendir.' de. Sonra 'Allah'ım! Ben arşındaki izzetli yerlerin, Kitab'ındaki sonsuz rahmetin, ism-i a'zâmın, yüce azametinin ve mükemmel buyruklarının hürmetine senden

⁹⁰⁶ Elbânî, *Da'îfün t-Terğîb ve t-Terhîb*, I, 214 (416).

⁹⁰⁷ İbn Mâce, *İkâme*, 189 (dipnot).

diliyorum.’ de. Sonra hacetini iste. Sonra başını secdeden kaldır ve sağa sola selam ver. Bu duâyı sefih (cahil) insanlara öğretme. (Kötüye kullanırlar) Hemen duâ ederler ve duâları kabul olur.”

Bu rivayet Beyhakî’nin *ed-Da‘avâtü’l-kebîr* isimli eserinde geçmektedir. Sened ve metin şöyledir.

أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الزَّيَّادِيُّ مِنْ أَصْلِهِ، أَخْبَرَنَا أَبُو عَثْمَانَ الْبَصْرِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ، حَدَّثَنَا عَامِرُ بْنُ خَدَّاشٍ، أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ هَارُونَ، قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ جُرَيْجٍ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ أَبِي عَاصِمٍ، عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "تُصَلِّيْ اثْنَتَيْ عَشْرَةَ رَكْعَةً مِنْ لَيْلٍ أَوْ نَهَارٍ تَشْهَدُ بَيْنَ كُلِّ رَكْعَتَيْنِ، فَإِذَا جَلَسْتَ فِي آخِرِ صَلَاتِكَ فَاتْنِ عَلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَصَلِّ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ كَبِّرْ وَاسْجُدْ، وَاقْرَأْ وَأَنْتَ سَاجِدٌ فَاتِحَةَ الْكِتَابِ سَبْعَ مَرَّاتٍ، وَآيَةَ الْكُرْسِيِّ سَبْعَ مَرَّاتٍ، وَقُلْ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَخُذْهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ عَشْرَ مَرَّاتٍ، ثُمَّ قُلْ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِمَعْقَدِ الْعِزِّ مِنْ عَرْشِكَ، وَمُنْتَهَى الرَّحْمَةِ مِنْ كِتَابِكَ، وَاسْمِكَ الْأَعْظَمِ، وَجَدِّكَ الْأَعْلَى، وَكَلِمَاتِكَ الثَّامَةِ، ثُمَّ تَسْأَلُ بَعْدَ حَاجَتِكَ، ثُمَّ ارْفَعْ رَأْسَكَ فَسَلِّمْ عَنْ يَمِينِكَ وَعَنْ شِمَالِكَ، وَاتَّقِ السُّفْهَاءَ أَنْ يَعْلَمُوها فَيَدْعُونَ رَحْمَتَهُمْ فَيُسْتَجَابَ لَهُمْ"⁹⁰⁸

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Gece yahut gündüz on iki rekat namaz kılarırsın, her iki rekatta teşehhüd yaparsın. Namazının sonunda oturduğun vakit Allah’a sena et ve peygambere salât getir. Sonra tekbir getir ve secde et. Secdedeyken yedi defa Fâtîha yedi defa da Âyete’l-kürsî oku. Sonra on defa ‘Allah’tan başka ilah yoktur. O tektir ve ortağı yoktur. Mülk O’nundur ve hamd O’nadır. O her şeye gücü yetendir.’ de. Sonra ‘Allah’ım! Ben arşındaki izzetli yerlerin, kitabındaki sonsuz rahmetin, ism-i a‘zâmın, yüce azametinin ve mükemmel buyruklarının hürmetine senden diliyorum.’ de. Sonra hacetini iste. Sonra başını secdeden kaldır ve sağa sola selam ver. Bu duâyı sefih (cahil) insanlara öğretmekten sakın. (Kötüye kullanırlar) Hemen duâ ederler ve duâları kabul olur.”

Süyûtî rivayetinin “mevzû” olduğunu ve senedinde bulunan Ömer b. Hârûn’un “kezzâb” (yalancı) olduğunu söylemiştir.⁹⁰⁹

⁹⁰⁸ Beyhakî, *ed-Da‘avâtü’l-kebîr*, II, 1004 (443).

⁹⁰⁹ Süyûtî, *el-Leâli’l-masnû‘a*, II, 68.

Hadis (19/301)

عن عثمان بن حنيف رضي الله عنه قال: جاء رجل أعمى إلى النبي صلى الله عليه وسلم فقال: يا رسول الله ادع الله أن يكشف لي عن بصري قال: "انطلق فتوضأ ثم صل ركعتين ثم قل: اللهم إني أسألك وأتوجه إليك بنبيك محمد صلى الله عليه وسلم نبي الرحمة يا محمد إني أتوجه إلى ربي بك أن يكشف لي عن بصري اللهم شفّعه في وشفّعي في نفسي"

Osman b. Huneyf'den (r.a) rivâyete göre: "Gözleri görmeyen bir adam Hz. Peygamber'e (s.a.v) geldi ve: 'Ey Allah'ın Rasûlü gözlerimin açılması için Allah duâ et.' dedi. Rasûlullah da (s.a.v) ona: 'Kalk ve abdest al sonra iki rekat namaz kıl ve şöyle duâ et.' buyurdu: 'Allah'ım rahmet peygamberi, peygamberin Muhammed (s.a.v) ile senden istiyor ve sana yöneliyorum. Gözlerimin açılması konusunda ben rabbime yöneliyorum. Allah'ım o peygamberini bana şefaatçi kıl.'"

Bu rivayeti benzer lafızlarla Tirmizî ve İbn Mâce⁹¹⁰, Osman b. Huneyf tarihiyle rivayet etmişlerdir. Tirmizî'deki sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غِيْلَانَ قَالَ: حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ عُمرَ قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ، عَنْ عُمَارَةَ بْنِ خُزَيْمَةَ بْنِ ثَابِتٍ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ حَنِيفٍ، أَنَّ رَجُلًا ضَرِيرَ الْبَصَرِ أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: ادْعُ اللَّهَ أَنْ يُعَافِيَنِي قَالَ: "إِنْ شِئْتَ دَعَوْتُ، وَإِنْ شِئْتَ صَبَرْتُ فَهُوَ خَيْرٌ لَكَ". قَالَ: فَأَدْعُهُ، قَالَ: فَأَمَرَهُ أَنْ يَتَوَضَّأَ فَيُحْسِنَ وُضُوءَهُ وَيَدْعُو بِهَذَا الدُّعَاءِ: "اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ وَأَتَوَجَّهُ إِلَيْكَ بِنَبِيِّكَ مُحَمَّدٍ نَبِيِّ الرَّحْمَةِ، إِنِّي تَوَجَّهْتُ بِكَ إِلَى رَبِّي فِي حَاجَتِي هَذِهِ لِنُقْصِي لِي، اللَّهُمَّ فَشَفِّعْهُ فِيَّ"⁹¹¹

Osman b. Huneyf'den (r.a) rivâyete göre: "Gözleri görmeyen bir adam Hz. Peygamber'e (s.a.v) geldi ve: 'Allah'ın bana afiyet vermesi için bana duâ et.' dedi. Rasûlullah da (s.a.v): 'İstersen duâ edeyim ama sabretmen senin için daha hayırlıdır.' buyurdu. Adam: 'Duâ et.' dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v), ona güzelce abdest almasını ve şu duâlarla duâ etmesini emretti: 'Allah'ım rahmet peygamberi, peygamberin Muhammed (s.a.v) ile senden istiyor ve sana yöneliyorum. Bu ihtiyacım konusunda ben rabbime yöneliyorum. Allah'ım o peygamberini bana şefaatçi kıl.'"

⁹¹⁰ İbn Mâce, İkâmetü's-Salavât, 189 (1385).

⁹¹¹ Tirmizî, Daavât, 127 (3578).

Tirmizî bu rivayet hakkında, “*bu hadis hasen sahih garibtir.*” demiştir.⁹¹² Elbânî ise rivayetin “*sahih*” olduğunu söylemiştir.⁹¹³ Şu‘ayb el-Arnaût da İbn Mâce’deki rivayet hakkında “*isnadı sahih*” değerlendirmesinde bulunmuştur.⁹¹⁴

Hadis (20/302)

النبي صلى الله عليه وسلم مع أصحابه لما قال "يقول الله تعالى يا آدم أخرج بعث النار فيقول كم فيقول من كل ألف تسعمائة وتسعة وتسعون" فانقبضت قلوبهم فلما رأى ذلك منهم بسطها بقوله صلى الله عليه وسلم: "إن مثلكم في الأمم كمثل الشعرة البيضاء في جلد الثور الأسود"

Hiz. Peygamber (s.a.v) ashabıyla beraberken şöyle buyurmuştur: “Allah: ‘Ey Adem, ateşe girecekleri (halk arasından) çıkarıp gönder.’ buyurur. Adem: ‘Cehennemliklerin sayısı ne kadardır?’ diye sorar. Allah: ‘Her bin kişiden dokuz yüz doksan dokuzu’ diye cevap verir.” Bunun üzerine sahâbenin kalpleri sıkıştı. Hiz. Peygamber (s.a.v) kalplerinin sıkıştığını görünce şu sözle onların kalplerini açtı/yatıştırdı: “*Muhakkaki ümmetler içerisinde sizin misaliniz; (sayı bakımından) siyah bir öküzün üzerindeki beyaz kıl gibidir.*”

Bu rivayeti ziyadesiyle Buhârî ve Müslim, Ebî Saîd tarikiyle rivayet etmişlerdir. Bu hadis *muttefekun aleyh*’tir. Buhârî’deki sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنِي يُونُسُ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "يَقُولُ اللَّهُ: يَا آدَمُ، فَيَقُولُ: لَبَيْكَ وَسَعْدَيْكَ وَالْخَيْرُ فِي يَدَيْكَ. قَالَ: يَقُولُ: أَخْرِجْ بَعَثَ النَّارِ، قَالَ: وَمَا بَعَثَ النَّارِ؟ قَالَ: مِنْ كُلِّ أَلْفٍ تِسْعَ مِائَةٍ وَتِسْعَةً وَتِسْعِينَ، فَذَلِكَ حِينَ يَشِيبُ الصَّغِيرُ، {وَتَضَعُ كُلُّ ذَاتِ حَمَلٍ حَمْلَهَا، وَتَرَى النَّاسَ سُكَرَى وَمَا هُمْ بِسُكَرَى وَلَكِنَّ عَذَابَ اللَّهِ شَدِيدٌ}"⁹¹⁵ فَاشْتَدَّ ذَلِكَ عَلَيْهِمْ فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيْنَا ذَلِكَ الرَّجُلُ؟ قَالَ: "أَبْشُرُوا، فَإِنَّ مِنْ يَأْجُوجَ وَمَأْجُوجَ أَلْفًا وَمِنْكُمْ رَجُلٌ" ثُمَّ قَالَ: "وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، إِنِّي لَأَطْمَعُ أَنْ تَكُونُوا ثُلُثَ أَهْلِ الْجَنَّةِ" قَالَ: فَحَمِدْنَا اللَّهَ وَكَبَّرْنَا. ثُمَّ قَالَ: "وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، إِنِّي لَأَطْمَعُ أَنْ تَكُونُوا شَطْرَ أَهْلِ الْجَنَّةِ. إِنَّ مَثَلَكُمْ فِي الْأُمَمِ كَمَثَلِ الشَّعْرَةِ الْبَيْضَاءِ فِي جِلْدِ الثَّوْرِ الْأَسْوَدِ، أَوِ الرِّقْمَةِ فِي ذِرَاعِ الْحِمَارِ"⁹¹⁶

⁹¹² Tirmizî, Daavât, 127 (3578).

⁹¹³ Elbânî, *Sahîhu Süneni*’t-Tirmizî, III, 469 (3578).

⁹¹⁴ İbn Mâce, İkametü’s-Salavât, 189 (dipnot).

⁹¹⁵ Hac 22/2.

⁹¹⁶ Buhârî, Rikâk, 46 (6530).

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Allah: ‘Ey Adem’ buyurur. Adem de cevaben: ‘Emret Allah’ım, senin sayende mutluluğu elde ederim. İyilik, senin elindedir.’ der. Allah: ‘Ateşe girecekleri (halk arasından) çıkarıp gönder.’ buyurur. Adem: ‘Cehennemliklerin sayısı ne kadardır?’ diye sorar. Allah: ‘Her bin kişiden dokuz yüz doksan dokuzu’ diye cevap verir. İşte bu (kıyamet) öyle bir zamandır ki; çocuk, ihtiyarlar/saçı ağarır ve her hamile kadın çocuğunu düşürür. İnsanları hep sarhoş görürsün, halbuki sarhoş değillerdir. Fakat Allah’ın azabı çok şiddetlidir.” Oradakilere bu haber ağır geldi de “Yâ Rasûlallah, bu (binde bir) kişi hangimizdir?” diye sordular. Bunun üzerine Hız. Peygamber (s.a.v): “Sevinin ki, sizden bir kişiye karşılık ye’cûc ve me’cûc’dan bin kişi (cehenneme gönderilecektir).” buyurdu. Sonra da “Nefsimi elinde bulunduran Allah’a yemin ederim ki, cennetliklerin dörtte biri olmanızı çok arzu ediyorum.” buyurdu. Râvî dedi ki: “Bunun üzerine bizler Allah’a hamdettik ve tekbîr getirdik.” Sonra Hız. Peygamber (s.a.v): “Nefsimi elinde bulunduran Allah’a yemin ederim ki, cennetliklerin üçte biri olmanızı çok arzu ediyorum.” buyurdu. Râvî dedi ki: “Bunun üzerine biz yine Allah’a hamdettik ve tekbîr getirdik.” Bundan sonra Hız. Peygamber (s.a.v): “Nefsimi elinde bulunduran Allah’a yemin ederim ki, cennetliklerin yarısı olmanızı çok arzu ediyorum. Çünkü ümmetler içerisinde sizin misaliniz; (sayı bakımından) siyah bir öküzün üzerindeki beyaz kıl ya da eşeğin ön ayağındaki bere gibidir.” buyurdu.

Hadis (21/303)

قال ابن عباس رضي الله عنهما: لما عزم أبو سفيان على الانصراف من المدينة إلى مكة نادى يا محمد موعدنا بدر الصغرى فرميتك بما إن ثبت فقال صلى الله عليه وسلم: "إن شاء الله" فلما حضر الأجل خرج أبو سفيان فألقى الله تعالى عليهم الرعب فرجعوا من أثناء الطريق فلقي نعيم بن مسعود فقال: يا نعيم إني واعدت محمداً أن نجتمع ببدر وهذا عام مجذب فارجع إليه فتبطله عن القتال فإن خرج ولم نخرج إليه ازداد جراءة فإن فعلت ذلك فلك عندي عشرة من الإبل فرجع إلى المدينة فوجد الناس يتجهزون فقال: لئن خرجتم لا يرجع منكم أحد فوق ذلك في قلوب بعضهم فقال النبي صلى الله عليه وسلم: "والذي نفسي بيده لأخرجن إليهم ولو وحدي"

İbn Abbas’tan rivayet edildiğine göre: “Ebû Süfyân Medine’den Mekke’ye dönmeye karar verdiği zaman şöyle nida etti: ‘Ey Muhammed, sözleştiğimiz vakit Bedr-i Süğra

mevsimi (vaktidir). O zamana kadar yaşarsam o mevsimde savaşılm. ' Hz. Peygamber (s.a.v): 'İnşallah' diye cevap verdi. Buluşma zamanı gelince Ebû Süfyan harekete geçti. Lakin Allah (kalbine) bir korku saldı. Böylece geri dönme fikrine düştü. Derken, Nuaym b. Mes'ud el-Eşcâi ile karşılaştı ve ona: 'Ey Nuaym, ben Hz. Muhammed ile Bedr-i Suğra vaktinde savaşıma hususunda sözleşmişim. Fakat bu sene, kıtlık senesidir. Sen Medine'ye git ve onları savaşımdan vazgeçir. Muhakkakki Muhammed çıkar da ben çıkmamış olursam bundan dolayı onun cüreti artar. Bunun karşılığı benden sana on deve var.' dedi. Bunun üzerine Nuaym gitti ve müslümanları savaşa hazırlanırken buldu. Onlara: 'Eğer siz savaşıma giderseniz, hiçbiriniz geri döneceksiniz.' Onun bu sözleri, bazı müslümanlara tesir etti. Hz. Peygamber (s.a.v), bunu anlayınca: 'Canım elinde olan Allah'a yemin ederim ki tek başıma da olsam onlara karşı gideceğim.' buyurdu."

Bu rivayet benzer lafızlarla Fahreddîn er-Râzî'nin (v. 606/1210) *Mefâtihu'l-gayb* isimli tefsirinde sadece sahâbe ravisi olan İbn Abbas zikredilerek rivayet edilmiştir. Rivayetin metni şöyledir.

رَوَى ابْنُ عَبَّاسٍ أَنَّ أَبَا سُفْيَانَ لَمَّا عَزَمَ عَلَى أَنْ يَنْصَرِفَ مِنَ الْمَدِينَةِ إِلَى مَكَّةَ نَادَى: يَا مُحَمَّدُ مَوْعِدُنَا مَوْسِمَ بَدْرِ الصُّغْرَى فَنَقْتَبِلُ بِهَا إِنْ شِئْتَ، فَقَالَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ لِعَمْرٍ: "قُلْ بَيْنَنَا وَبَيْنَكَ ذَلِكَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى"، فَلَمَّا حَضَرَ الْأَجَلُ خَرَجَ أَبُو سُفْيَانَ مَعَ قَوْمِهِ حَتَّى نَزَلَ بِمَرِّ الظُّهْرَانِ، وَأَلْقَى اللَّهُ تَعَالَى الرُّعْبَ فِي قَلْبِهِ، فَبَدَأَ لَهُ أَنْ يَرْجِعَ، فَلَقِيَ نُعَيْمَ بْنَ مَسْعُودٍ الْأَشْجَعِيَّ وَقَدْ قَدِمَ نَعِيمٌ مُعْتَمِرًا، فَقَالَ: يَا نَعِيمُ إِنِّي وَعَدْتُ مُحَمَّدًا أَنْ نَلْتَقِيَ بِمَوْسِمِ بَدْرِ، وَإِنَّ هَذَا عَامُ جَدْبٍ وَلَا يُصْلِحُنَا إِلَّا عَامٌ نَرَعَى فِيهِ الشَّجَرَ وَنَشْرَبُ فِيهِ اللَّبْنَ، وَقَدْ بَدَأَ لِي أَنْ أَرْجِعَ، وَلَكِنْ إِنْ خَرَجَ مُحَمَّدٌ وَلَمْ أَخْرُجْ زَادَ بِذَلِكَ جَرَاءً، فَادْهَبْ إِلَى الْمَدِينَةِ فَتَطِطُهُمْ وَلَكَ عِنْدِي عَشْرَةٌ مِنَ الْإِبِلِ، فَخَرَجَ نَعِيمٌ فَوَجَدَ الْمُسْلِمِينَ يَتَجَهَّزُونَ فَقَالَ لَهُمْ: مَا هَذَا بِالرَّأْيِ، أَتُوكُمْ فِي دِيَارِكُمْ وَقَتَلُوا أَكْثَرَهُمْ فَإِنْ ذَهَبْتُمْ إِلَيْهِمْ لَمْ يَرْجِعْ مِنْكُمْ أَحَدٌ، فَوَقَعَ هَذَا الْكَلَامُ فِي قُلُوبِ قَوْمٍ مِنْهُمْ، فَلَمَّا عَرَفَ الرَّسُولُ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ ذَلِكَ قَالَ: "وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لَأُخْرِجَنَّ إِلَيْهِمْ وَلَوْ وَحْدِي"⁹¹⁷

İbn Abbas'tan rivayet edildiğine göre: "Ebû Süfyan Medine'den Mekke'ye dönmeye karar verdiği zaman şöyle nida etti: 'Ey Muhammed (s.a.v) , sözleştiğimiz vakit Bedr-i Suğra mevsimi (vaktidir). Eğer dilerse o mevsimde savaşırsın.' Bunun üzerine Hz.

⁹¹⁷ Fahreddîn er-Râzî, Ebû Abdillâh Fahrüddîn Muhammed b. Ömer, *Mefâtihu'l-gayb*, Dâru'l-Fikr, Beyrût 1981, IX, 101.

Peygamber (s.a.v) Hz. Ömer'e: 'De ki: İnşallah bu aramızda böyle kararlaştırılmış olsun.' buyurdu. Buluşma zamanı gelince Ebû Süfyan, kavmi ile birlikte harekete geçerek, Merri Zahrân denilen yere gelip konakladı. Lakin Allah kalbine bir korku saldı. Böylece geri dönme fikrine düştü. Derken, umreden dönen Nuaym b. Mes'ud el-Eşcâi ile karşılaştı ve ona: 'Ey Nuaym, ben Hz. Muhammed (s.a.v) ile Bedr-i Suğra vaktinde savaşma hususunda sözleşmişim. Fakat bu sene, kıtlık senesidir. Bize, her halükârda ağaçlarda hayvanlarımızı yayacağımız ve süt içeceğimiz bir senede (savaşmamız) uygun düşer. Bunun için geri dönmek istiyorum. Fakat Muhammed (s.a.v) çıkar da ben çıkmamış olursam bundan dolayı onun cüreti artar. Sen Medine'ye git ve onları savaşmaktan vazgeçir, bunun karşılığı benden sana on deve var.' dedi. Bunun üzerine Nuaym gitti ve müslümanları savaşa hazırlanırken buldu. Onlara: 'Bu, doğru değil. Onlar sizin diyarınıza geldikleri halde sizden birçoğunu öldürmüşlerdi. Eğer siz onların diyarına savaşmaya giderseniz hiçbiriniz geri dönemezsiniz.' dedi. Onun bu sözleri, bazı müslümanlara tesir etti. Hz. Peygamber (s.a.v), bunu anlayınca: 'Muhammed'in canı elinde olan Allah'a yemin ederim ki tek başıma da olsam onlara karşı gideceğim.' buyurdu."

Rivayetin sıhhati ile ilgili başka bir bilgi tespit edilememiştir.

Hadis (22/304)

قال النبي صلى الله عليه وسلم: "رأس الحكمة مخافة الله"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "Hikmetin başı Allah korkusudur."

Bu hadisi Beyhakî (v. 458/1066), *Şu'abü'l-îmân* isimli eserinde İbn Mes'ûd'dan hem mevkûf⁹¹⁸ hem de merfû olarak rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الصَّغَرِ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ الْفَضْلِ، وَجَعْفَرُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَاصِمٍ قَالَا: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُصَنَّى، حَدَّثَنَا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ زُفَرٍ، عَنْ أَبِي عَمَّارٍ الْأَسَدِيِّ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "رَأْسُ الْحِكْمَةِ مَخَافَةُ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ"⁹¹⁹

⁹¹⁸ Beyhakî, *Şu'abü'l-îmân*, II, 202 (729).

⁹¹⁹ Beyhakî, *Şu'abü'l-îmân*, II, 202 (730).

Hiz. Peygamber (s.a.v) Şöyle buyurmuŐtır: “*Hikmetin başı Allah korkusudur.*”

Eserin muhakkiki hadis hakkında “*zayıf*” hükmünü vermiŐtır.⁹²⁰ Elbânî de aynı görüŐtedir.⁹²¹

Hadis (22/305)

قال النبي صلى الله عليه وسلم: "من أحصاها أي حفظها دخل الجنة"

Hiz. Peygamber (s.a.v) Şöyle buyurmuŐtır: “*(Allahın doksan dokuz ismi vardır.) Bu isimleri kim (tamamen) sayarsa yani ezberlerse cennete girer.*”

Abdurrahmân es-Safûrî bu rivayeti *Nüzhetü'l-mecâlis*'te; Allah'ın isimlerinden bahsettiği bölümde rivayet etmiŐtır. O yüzden hadisin baş tarafını rivayet etmemiŐtır.

Hadisin tamamını Buhârî ve Müslim⁹²², Ebû Hureyra tarikiyle rivayet etmişlerdir. Bu hadis *muttefekun aleyh*'tir. Buhârîde iki yerde geöen hadisin sened ve metinleri Şöyledir.

➤ حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ، أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ، حَدَّثَنَا أَبُو الزِّنَادِ، عَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "إِنَّ لِلَّهِ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ اسْمًا مِائَةً إِلَّا وَاحِدًا، مَنْ أَحْصَاهَا دَخَلَ الْجَنَّةَ"⁹²³

Hiz. Peygamber (s.a.v) Şöyle buyurmuŐtır: “*Allah'ın yüzden bir eksik olarak doksan dokuz ismi vardır. Bu isimleri kim (tamamen) sayarsa cennete girer.*”

➤ حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ، أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ، حَدَّثَنَا أَبُو الزِّنَادِ، عَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "إِنَّ لِلَّهِ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ اسْمًا، مِائَةً إِلَّا وَاحِدًا، مَنْ أَحْصَاهَا دَخَلَ الْجَنَّةَ" أَحْصَيْنَاهُ حَفِظْنَاهُ⁹²⁴

Hiz. Peygamber (s.a.v) Şöyle buyurmuŐtır: “*Allah'ın yüzden bir eksik olarak doksan dokuz ismi vardır. Bu isimleri kim (tamamen) sayarsa cennete girer.*” Buhârî Şöyle demiŐtır: “*Ehsaynâhu (onu saydık) hafıznâhu (onu hıfzettik) manasındadır.*”

⁹²⁰ Beyhakî, *Şu 'abû'l-îmân*, II, 202 (dipnot).

⁹²¹ Elbânî, *Da 'îfû'l-Câmi 'i 's-sağır ve ziyâdetüh*, s. 451 (3066).

⁹²² Müslim, *Zikir ve Duâ*, 5, 6 (2677).

⁹²³ Buhârî, *Őurût*, 18 (2736).

⁹²⁴ Buhârî, *Tevhîd*, 12 (7392).

Hadis (23/306)

عن النبي صلى الله عليه وسلم: "يسلط الله على الكافر تسعة وتسعين تيناً لو نفخ تين منها على الأرض لما أنبتت خضراً"

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "Allah kafirlere (mezarında) doksan dokuz ejderha musallat eder. Eğer bu ejderhalardan sadece bir tanesi yeryüzüne bir üflese, onun zehrinden yeryüzünde yeşillikten eser kalmaz, hiçbir bitki yeşermezdi."

Bu rivayeti Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*'de rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي أَيُّوبَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا السَّمْحِ، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا هَيْثَمٍ، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ، يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: " يُسَلِّطُ عَلَى الْكَافِرِ فِي قَبْرِهِ تِسْعَةً وَتِسْعُونَ تَيْنًا، تَلْدَعُهُ حَتَّى تَقُومَ السَّاعَةُ، فَلَوْ أَنَّ تَيْنًا مِنْهَا نَفَخَ فِي الْأَرْضِ مَا أَنْبَتَتْ خَضِرًا"⁹²⁵

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "Kafirlere mezarında doksan dokuz ejderha musallat edilir. Bu ejderhalar kıyamet kopana kadar kabirdeki kafirleri sokmak suretiyle azap ederler. Eğer bu ejderhalardan sadece bir tanesi yeryüzüne bir üflese, onun zehrinden yeryüzünde yeşillikten eser kalmaz, hiçbir bitki yeşermezdi."

Şu'ayb el-Arnaût bu rivayet için "isnadı, *Derrâc Ebü's-Semh'in Ebü'l-Heysem'den olan rivayetindeki zayıflığından dolayı zayıftır, rivayetin geri kalan ricâli ise sikadır.*" demiştir.⁹²⁶ Elbânî de rivayetin sıhhatı hakkında "zayıf" hükmünü vermiştir.⁹²⁷

Hadis (24/307)

كان رجل يتجر على عهد النبي صلى الله عليه وسلم فرآه لص فأراد قتله فقال: خذ المال ودعني فقال: لا بد من قتلك فقال: أمهلني حتى أصلي ركعتين فلما فرغ منهما رفع يديه وقال: يا ودود يا ودود يا ودود يا ذا العرش المجيد يا فعالاً لما تريد أسألك بنور وجهك الذي مآل أركان عرشك ويقدرتك التي قدرت بما على خلقك وبرحمتك التي وسعت كل شيء يا مغيث أغثني يا مغيث أغثني ثلاث مرات فنزل ملك وقتل اللص فقال للتاجر: اعلم أي ملك من ملائكة السماء الثالثة، ولما قلت يا مغيث أغثني

⁹²⁵ İbn Hanbel, *el-Müsned*, XVII, 433-34 (11334).

⁹²⁶ İbn Hanbel, *el-Müsned*, XVII, 434 (dipnot).

⁹²⁷ Elbânî, *Da 'İfû't-Terğîb ve 't-terhîb*, II, 406 (2079).

سمعنا لأبواب السماء قعقة في الثانية فتحت أبواب السماء ولها شرر كشر النار، وفي الثالثة نزل جبريل وقال: من لهذا المكروب فقلت: أنا، واعلم يا عبد الله أن من دعا به في كروبة فرج الله عنه ثم جاء إلى النبي صلى الله عليه وسلم فأخبره بذلك فقال: "لقد لقنك الله أسماءه الحسنى التي إذا دعي به أجاب وإذا سئل بها أعطى"

Hız. Peygamber (s.a.v) döneminde ticaretle uğraşan bir adam vardı. Bir gün bir hırsızla karşılaştı. Hırsız adamı öldürmek isteyince, Adam: *"Beni bırak, mallarımın hepsini al."* dedi. Hırsız: *"Senin öldüreceğim."* diye cevap verdi. Adam: *"Öyleyse bana biraz mühlet ver de iki rekat namaz kılalım."* dedi. Ve namazını bitirdiğinde ellerini açıp şöyle duâ etti: *"Yâ Vedûd! Yâ Vedûd! Yâ Vedûd! Yâ ze'l-arşi'l-Mecîd! Yâ fa'âlen limâ türîd! Es'elûke bi nûri vechikellezî mele'e erkâne arşike ve bi kudretikelletî kadrete bihâ alâ halkike ve bi rahmetikelletî vesiat külle şey'in. Yâ Muğîs eğisnî! Yâ Muğîs eğisnî! Yâ Muğîs eğisnî! (Üç defa)."* Bunun üzerine bir melek indi ve hırsızı öldürdü. Tacire de dedi ki: *"Sen bil ki ben üçüncü semadaki meleklerden bir meleğim sen 'Yâ Muğîs eğisnî!' dediğini duyduğumda semanın kapıları çalındı. İkinci seslenişinde sema kapıları açıldı. Burada cehennem kıvılcımları gibi kıvılcım vardır. Üçüncü seslenişinde Cebrail (a.s) indi ve: 'Bu zavallıyı kim kurtaracak?' dedi. Ben: 'Ben yardım ederim.' dedim. Sen bil ki muhakkak Allah bu isimlerle duâ edenlerin sıkıntılarını onlardan giderir."* Sonra adam Hız. Peygamber'e (s.a.v) geldi ve bu olayı haber verdi. Hız. Peygamber (s.a.v) de: *"Allah sana kendi isimlerinden öyle isimler öğretmiş ki, o isimler sayesinde bütün duâlar kabul edilir, tüm istekler verilir."* buyurdu.

Rivayeti kaynaklarda bulamadık.

Hadis (25/308)

عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: إن ملكاً موثقاً بمن يقول: يا أرحم الراحمين، فمن قالها ثلاثاً قال الملك إن أرحم الراحمين قد أقبل عليك فأسأله

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: *"Muhakkakki bir melek 'yâ erhamerrâhimîn' diyen kimseleri takip eder. Bir kimse, 'yâ erhamerrâhimîn' kelimesini üç defa söylerse, o melek: 'Erhamerrâhimîn olan rabbın sana yöneldi, ne dileğin varsa iste.' der."*

Bu hadisi Hâkim, *el-Müstedrek*'te rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْعُمَايِيُّ، ثنا مَسْعُودُ بْنُ زَكْرِيَّا التُّسْتَرِيُّ، ثنا كَامِلُ بْنُ طَلْحَةَ، ثنا فَضَالُ بْنُ جُبَيْرٍ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنَّ لِلَّهِ مَلَكًا مُوَكَّلًا بِمَنْ يَقُولُ: يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ، فَمَنْ قَالَهَا ثَلَاثًا قَالَ الْمَلَكُ: إِنَّ أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ قَدْ أَقْبَلَ عَلَيْكَ فَاسْأَلْ" ⁹²⁸

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Muhakkakki bir melek ‘yâ erhamerrâhimîn’* diyen kimseleri takip eder. Bir kimse, ‘yâ erhamerrâhimîn’ kelimesini üç defa söylerse, o melek: ‘*Erhamerrâhimîn olan rabbın sana yöneldi, ne dileğin varsa iste.*’ der.”

Bu hadisi Hâkim, *el-Müstedrek*'te rivayet ettiği 1995 numaralı hadise ⁹²⁹ şâhid olarak nakletmiştir. Zehebî bu hadisin senedinde bulunan Fezâl b. Cübeyr için “*leyse bi-şey*” demiştir. ⁹³⁰ Elbânî de bu rivayetin “*zayıf*” olduğunu söylemiştir. ⁹³¹

Hadis (26/309)

مر النبي صلى الله عليه وسلم: برجل يقول: يا أرحم الرحمن فقال له: "سل فقد نظر الله إليك"

Hiz. Peygamber (s.a.v) bir adama uğradı, o adam şöyle diyordu: “*Yâ Erhamerrâhimîn.*” Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v) adama şöyle dedi: “*İste! Muhakkak ki Allah’ın nazarı (bakışı) senin üzerindedir.*”

Bu rivayeti Hâkim, *el-Müstedrek*'te rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الصَّفَّارُ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ سَهْلٍ بْنُ عَسْكَرٍ، ثنا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ، أَنَبَا نَافِعُ بْنُ يَزِيدَ، حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ أَبِي أُسَيْدٍ، عَنِ الْفَضْلِ بْنِ عِيسَى، عَنْ عَمِّهِ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: مَرَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِرَجُلٍ وَهُوَ يَقُولُ: يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "سَلْ فَقَدْ نَظَرَ اللَّهُ إِلَيْكَ" ⁹³²

⁹²⁸ Hâkim, *el-Müstedrek*, I, 728-29 (1996).

⁹²⁹ Tezimizde bir sonraki tahrîcini yapacağımız hadis.

⁹³⁰ Hâkim, *el-Müstedrek*, I, 728-29 (1996).

⁹³¹ Elbânî, *Silsiletü'l-ehâdîsi'd-da'îfe ve'l-mevdû'a*, VII, 182 (3200).

⁹³² Hâkim, *el-Müstedrek*, I, 728 (1995).

Hiz. Peygamber (s.a.v) bir adama uğradı o adam şöyle diyordu: “Yâ Erhamerrâhimîn.” Bunun üzerine Rasûllullah (s.a.v) adama şöyle dedi: “İste! Muhakkak ki Allah’ın nazarı (bakışı) senin üzerindedir.”

Hâkim bu hadis hakkında “*korkarım ki senedde bulunan Fazl b. İsâ’nın amcası Yezîd b. Ebân’dır. Dolayısıyla bu hadisin sıhhat derecesinde zayıflık vardır. Fakat ben bu hadisin sıhhat derecesini yükselten Ebû Ümâme kanalıyla şâhid bir hadis*⁹³³ *buldum.*” demiştir. Zehebî ise bu hadis hakkında “*lem yesihh*”⁹³⁴ demiştir.⁹³⁵ Bu rivayet, şâhidiyle birlikte değerlendirildiğinde sıhhatinin zayıf olduğu anlaşılmaktadır.

Hadis (27/310)

قال النبي صلى الله عليه وسلم: "إن الدعاء ينفع مما نزل وما لم ينزل فعليكم عباد الله بالدعاء"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Duâ, inen belaya ve inmeyen belaya karşı faydalıdır. Ey Allah’ın kulları duâyâ sarılınız.*”

Bu rivayet Tirmizî’de geçen bir hadisin son kısmıdır. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَرَفَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرِ الْقُرَشِيِّ، عَنْ مُوسَى بْنِ عُقَيْبَةَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ فُتِحَ لَهُ مِنْكُمْ بَابُ الدُّعَاءِ فَتَحَتْ لَهُ أَبْوَابُ الرَّحْمَةِ، وَمَا سَأَلَ اللَّهُ شَيْئًا يَغْنِي أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ أَنْ يُسْأَلَ الْعَافِيَةَ" وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنَّ الدُّعَاءَ يَنْفَعُ مِمَّا نَزَلَ وَمِمَّا لَمْ يَنْزَلْ، فَعَلَيْكُمْ عِبَادَ اللَّهِ بِالدُّعَاءِ"⁹³⁶

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Kime duâ kapısı açılmış ise ona rahmet kapıları açılmıştır. Allah’tan afiyet istenilmesinden daha sevimli bir şey istenilmemiştir.*” Rasûlullah (s.a.v) konuşmasını şöyle devam etti: “*Duâ, inen belaya ve inmeyen belaya karşı faydalıdır. Ey Allah’ın kulları duâyâ sarılınız.*”

Tirmizî hadis hakkında “*bu hadis garibtir. Sadece Abdurrahman b. Ebî Bekir el Kureşî’nin rivâyetiyle bilmekteyiz ki bu şahıs hadis konusunda zayıftır. Bazı*

⁹³³ Bu hadis tezimizdeki bir yukardaki tahririni yaptığımız hadistir. Ve sıhhatı zayıftır.

⁹³⁴ Lem Yesihh: Lâ Yesihh manasındadır. Lâ Yesihhu: Genel olarak hakkında kullanıldığı hadisin zayıf veya mevzû olduğunu ifade eden bir sîga. Bkz. Aydın, *Hadis Istılahları Sözlüğü*, s. 161.

⁹³⁵ Hâkim, *el-Müstedrek*, I, 728 (1995).

⁹³⁶ Tirmizî, *Daavât*, 113 (3548).

*hadisçiler hafızası yönünden kendisini zayıf kabul etmişlerdir.” demiştir.*⁹³⁷ Elbânî de hadis hakkında “*zayıf*” değerlendirmesinde bulunmuştur.⁹³⁸

Hadis (28/311)

لما اجتمعت اليهود ليقتلوا عيسى عليه السلام جاءه جبريل عليه السلام بهذا الدعاء: اللهم أسألك باسمك الأحد الأعز وأدعوك اللهم باسمك الأحد الصمد وأدعوك اللهم باسمك العظيم الوتر وأدعوك اللهم باسمك الكبير المتعال الذي ملأ الأركان كلها أن تكشف عني ما أصبحت وما أمسيت فيه فلما دعا به رفعه الله إلى السماء. قال النبي صلى الله عليه وسلم: "يا بني هاشم ويا بني عبد مناف اسألوا ربكم هؤلاء الكلمات فوالذي نفس محمد بيده ما دعا بهم عبد مؤمن إلا اهتز العرش والسموات السبع والأرضون السبع يقول الله تعالى ملائكته اشهدوا أني قد استجبتُ للداعي بمن وأعطيته عاجل دنياه وآجل آخرته"

“Yahudiler Hz. İsa’yı öldürmek için toplandıklarında Cebrâil (a.s) şu duâ ile geldi: ‘Allah’ım ben senin el-Vâhid (birinci) ve en izzetli isimlerinle senden istiyorum, el-Ehad (bir) ve es-Samed (herşey kendisine muhtaç olan) isminle sana duâ ediyorum. Allah’ım ben sana el-Azîm (çok büyük) ve el-Vitr (tek) isimlerinle duâ ediyorum. Allah’ım ben sana (arşın) bütün rükünlerini dolduran el-Kebîr (büyük) ve el-Müteâl (en yüce) isimlerinle duâ ediyorum ki kendisinde akşamladığım ve sabahladığım her sıkıntıyı mutlaka benden açasın.’ İsa bu duâyı yapınca Allah onu göğe yükseltti.” Sonra Hz. Peygamber (s.a.v) dedi ki: *“Ey Hâşimoğulları, Ey Abdülmenâfoğulları rabbinizden bu kelimelerle isteyin. Muhammed’in canı kudret elinde bulunan Allah’a yemin olsun ki; herhangi bir mümin kul bu kelimelerle duâ ederse arş, yedi kat gök ve yedi kat yer onun için harekete geçer. Yüce Allah meleklerine şöyle der: ‘Şahit olun ki bu duâyı edenin duâsına icabet ettim ve onun dünyadaki acil isteklerini yerine getirdim ve ahiretteki sürekli isteklerini verdim.’”*

Bu rivayet benzer lafızlarla ve ziyadesiyle Hatîb el-Bağdâdî’nin (v. 463/1071) *Târîhu Bağdâd* isimli eserinde rivayet edilmiştir. Sened ve metin şöyledir.

أَخْبَرَنِي الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْحَلَّالُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو حُصَيْنٍ ضِيَاءُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْكُوفِيُّ بِمَا، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ فَرَزْدَقٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ سَعِيدِ بْنِ عُثْمَانَ الْعُكْبَرِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الطَّرْسُوسِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنِي بِلَالٌ خَادِمُ أَنَسِ بْنِ

⁹³⁷ Tirmizî, Daavât, 113 (3548).

⁹³⁸ Elbânî, *Da ‘İfû Süneni’-t-Tirmizî*, s. 390 (3548).

مَالِكٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لَمَّا اجْتَمَعَتِ الْيَهُودُ عَلَى أَحْيَى عِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ لِيَقْتُلُوهُ بِرُغْمِهِمْ، أَوْحَى اللَّهُ إِلَى جِبْرِيلَ: أَنْ أَدْرِكَ عَبْدِي، فَهَبَطَ جِبْرِيلُ، فَإِذَا هُوَ بِسَطْرٍ فِي جَنَاحِ جِبْرِيلَ فِيهِ مَكْتُوبٌ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ، قَالَ: يَا عِيسَى، قُلْ، وَمَا أَقُولُ يَا جِبْرِيلُ؟ قَالَ: قُلْ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِاسْمِكَ الْوَاحِدِ الْأَحَدِ، أَدْعُوكَ اللَّهُمَّ بِاسْمِكَ الْوَاحِدِ الْأَحَدِ، أَدْعُوكَ اللَّهُمَّ بِاسْمِكَ الْوَاحِدِ الْأَحَدِ، أَدْعُوكَ اللَّهُمَّ بِاسْمِكَ الْعَظِيمِ الْوَتَرِ الَّذِي مَلَأَ الْأَرْكَانَ كُلَّهَا إِلَّا فَرْجَتِ عَنِّي مَا أَمْسَيْتُ فِيهِ، وَأَصْبَحْتُ فِيهِ، قَالَ: فَدَعَا بِمَا عِيسَى، قَالَ: فَأَوْحَى اللَّهُ إِلَى جِبْرِيلَ: أَنْ ارْفَعْ إِلَيَّ عَبْدِي"، ثُمَّ التَفَتَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى أَصْحَابِهِ، فَقَالَ: "يَا بَنِي هَاشِمٍ، يَا بَنِي عَبْدِ الْمُطَّلِبِ، يَا بَنِي عَبْدِ مَنَافٍ، ادْعُوا رَبَّكُمْ بِهَؤُلَاءِ الْكَلِمَاتِ فَوَالَّذِي بَعَثَنِي بِالْحَقِّ نَبِيًّا مَا دَعَا بِهَا قَوْمٌ قَطُّ إِلَّا اهْتَزَّ لَهُ الْعَرْشُ، وَالسَّمَوَاتُ السَّبْعُ، وَالْأَرْضُونَ السَّبْعُ"⁹³⁹

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Yahudiler kendi zanlarıncı, kardeşim Meryem oğlu İsa’yı öldürmek için toplandıklarında Allah Cebrâil’e (a.s) ‘kulunun imdadına yetiş.’ diye vahyetti. Bunun üzerine Cebrail (a.s) hemen indiğinde Hız. İsa birdenbire Cebrail’in kanadında bulunan ‘Allah’tan başka ilah yoktur. Muhammed’de O’nun kulu ve elçisidir.’ yazan bir satır gördü. Cebrâil (a.s) İsa’ya: ‘De! (söyle)’ dedi. İsa: ‘Ey Cebrail ne söyleyeyim?’ dedi. Cebrail dedi ki: ‘Şöyle de: Allah’ım ben senin el-Vâhid (birinci) ve el-Ehad isimlerinle senden istiyorum, el-Vâhid ve el-Ehad isimlerinle sana duâ ediyorum. Allah’ım es-Samed (herşey kendisine muhtaç olan) isminle sana duâ ediyorum. Allah’ım ben sana (arşın) bütün rükünlerini dolduran el-Azîm (çok büyük) ve el-Vitr (tek) isimlerinle duâ ediyorum ki kendisinde akşamladığım ve sabahladığım her sıkıntıyı mutlaka benden gideresin.’ Bunun üzerine İsa bu şekilde duâ etti. Allah da Cebrâil’e ‘kulumu bana yükselt.’ diye vahyetti.” Sonra Hız. Peygamber ashabına döndü ve dedi ki: “Ey Hâşimoğulları, Ey Abdülmuttaliboğulları, Ey Abdülmenâfoğulları rabbinize bu kelimelerle duâ edin. Beni Peygamber olarak hak üzere gönderen Allah’a yemin ederimki; herhangi bir kavim bu kelimelerle duâ ederse arş, yedi kat gök ve yedi kat yer onun için harekete geçer.”

İbnü’l-Cevzî bu rivayeti el-Mevdû’ât’ında zikretmiş ve rivayet hakkında “bu hadis sahih değildir (lâ yesihhu) ve tüm râvileri bilinmeyen mechûl kişilerdir.” demiştir.⁹⁴⁰ Benzer bir beyanın Süyûtî tarafından da yapıldığı görülmektedir. Süyûtî

⁹³⁹ Hatîb el-Bağdâdî, Târîhu Bağdâd, XIII, 308 (6195).

⁹⁴⁰ İbnü’l-Cevzî, Kitâbü’l-Mevdû’ât, III, 170-71.

de bu rivayetin “mevzû” olduğunu söylemiş ve “isnadında mechûl râviler vardır.” demiştir.⁹⁴¹

Hadis (29/312)

حدثني مالك عن نافع عن ابن عمر رضي الله عنهم أن النبي صلى الله عليه وسلم قرأ يوم الأحزاب أي لما تخزيت عليه اليهود وكفار قريش والعرب [شهد الله أنه لا إله إلا هو] الآية ثم قال: "وأنا أشهد بما شهد الله به واستودع الله هذه الشهادة وهي لي وديعة عند الله يؤديها إلى يوم القيامة اللهم إني أعوذ بنور قدسك وعظيم ركنك وعظمة طهارتك وبركة جلالك من كل آفة وعاهة ومن طوارق الليل والنهار إلا طارقا يطرق بخير اللهم أنت عيادي فبك أعوذ وأنت غيائي فبك استغيث وأنت ملاذي فبك ألوذ يا من ذلت له رقاب الجبابرة وخضعت له أعناق الفراغة أعوذ بك من خزيك وكشف سترك ونسيان ذكرك والانصراف عن شركك أنا في حرك وكنفك ليلي ونهاري نومي وقراري وظعني وإقامتي وحياتي ومماتي وذكرك شعاري وثناؤك دنائي لا إله إلا أنت تعظيما لاسمك وتنزيها لسبحات وجهك أجري من عذابك وشر عبادك واضرب علي سرادقات حفظك وأدخلني في حفظك وعنايتك يا أرحم الراحمين"

Mâlik'in, Nâfi'den, onun da İbn Ömer'den bildirdiğine göre: “*Ahzab günü; yahudiler, kureyş kafirleri ve araplar, onlar (müslümanlar) üzerine birleşince, Rasûlullah (s.a.v): ‘Allah, melekler ve ilim sahipleri, O’ndan başka ilah olmadığına adaletle şahitlik ettiler. O’ndan başka ilah yoktur. O, mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir.’ ayetini okudu ve şöyle buyurdu: ‘Allah’ın ettiği bu şehadeti ben de ediyorum ve bu şehadetimi, karşılığını kıyamet gününde almak üzere Allah’ın katında emanet bırakıyorum. Allah’ım! Her türlü felaket ve musibetten, senden hayır üzere gelenleri dışında gece ve gündüzün bana getireceği kötülüklerden kudsiyetinin nuru, esaslarının yüceliğine, paklığının büyüklüğüne ve celalinin bereketine sığınırım. Allah’ım yardımcım sensin, yardımı senden diliyorum. Beni koruyacak olan sensin, senin himayeni diliyorum. Sığınağım sensin, sana sığınıyorum. Ey zorbaları zelil kılan ve firavunlara boyun eğdiren Allah’ım, beni zelil kılmandan, günahlarımı açığa vurmandan, zikrini unutmamdan, şükürünü ifa etmemekten sana sığınırım. Gecemde ve gündüzümde, uyurken ve uyanırken, yolculukta ve mukimken, hayattayken ve ölüyken hep senin himayende olmak isterim. Zikrin şiarım, seni övmek ise zırhımdır. Senden başka ilah yoktur. Hamdinle seni tesbih ederim. Şanının yüceliği ve her türlü eksiklikten beri olan kudretin aşkına beni zelil düşmekten, kullarının kötülüklerinden*

⁹⁴¹ Süyûtî, el-Leâli’l-masnû’a, II, 349.

koru. Beni himayenin şemsiyesi altına al. İna yetini üzerimden eksik etme ey merhametlilerin en merhametlisi. ”

Bu rivayeti Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-evliyâ* isimli eserinde rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ مُوسَى، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ مُكْرَمٍ، ثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى بْنُ حَمَّادٍ النَّرْسِيُّ، قَالَ: قَالَ الرَّشِيدُ يَوْمًا لِلْفَضْلِ بْنِ الرَّبِيعِ وَهُوَ وَاقِفٌ عَلَى رَأْسِهِ: يَا فَضْلُ، أَيْنَ هَذَا الْحِجَازِيُّ، كَالْمُغْضَبِ، فَقُلْتُ: هَاهُنَا فَقَالَ: عَلَيَّ بِهِ، فَخَرَجْتُ وَبِي مِنَ الْعَمِّ وَالْحَزَنِ لِمَحَبَّتِي لِلشَّافِعِيِّ لِفَصَاحَتِهِ، وَبَرَاعَتِهِ، وَعَقْلِهِ، فَجِئْتُ إِلَى بَابِهِ فَأَمَرْتُ مَنْ دَقَّ عَلَيْهِ وَكَانَ قَائِمًا يُصَلِّي، فَتَنَحَّجَ، فَوَقَفْتُ، حَتَّى فَرَغَ مِنْ صَلَاتِهِ، وَفَتَحَ الْبَابَ فَقُلْتُ: أَحِبُّ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ فَقَالَ: سَمِعًا وَطَاعَةً. وَجَدَدَ الْوُضُوءَ وَارْتَدَى، وَخَرَجَ يَمْشِي حَتَّى انْتَهَيْنَا إِلَى الدَّارِ فَمِنْ شَفَقَتِي عَلَيْهِ قُلْتُ: يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ، قِفْ حَتَّى أَسْتَأْذِنَ لَكَ، فَدَخَلْتُ عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، فَإِذَا هُوَ عَلَى حَالِهِ كَالْمُغْضَبِ وَقَالَ: أَيْنَ الْحِجَازِيُّ؟ فَقُلْتُ: عِنْدَ السَّيْرِ، فَجِئْتُ إِلَيْهِ فَقَامَ يَمْشِي رُوبِدًا، وَبَحْرُكَ شَفَقَتِهِ، فَلَمَّا بَصُرَ بِهِ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ قَامَ إِلَيْهِ فَاسْتَقْبَلَهُ، وَقَبَّلَ بَيْنَ عَيْنَيْهِ، وَهَشَّ وَبَشَّ، وَقَالَ: لِمَ لَا تَزُورُنَا أَوْ تَكُونُ عِنْدَنَا؟ فَأَجْلَسَهُ، وَتَحَدَّثَا سَاعَةً، ثُمَّ أَمَرَ لَهُ بِبَذَرَةِ دَنَانِيرٍ، فَقَالَ: لَا أَرَبَ لِي فِيهِ، قَالَ الْفَضْلُ: فَأَوْمَأْتُ إِلَيْهِ، فَسَكَتَ، وَأَمَرَنِي أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ أَنْ رُدَّهُ إِلَى مَنْزِلِهِ، فَخَرَجْتُ وَالْبَذَرَةُ تُحْمَلُ مَعَهُ فَجَعَلَ يُنْفِقُهَا يَمْنَةً وَيُسْرَةً حَتَّى رَجَعَ إِلَى مَنْزِلِهِ، وَمَا مَعَهُ دِينَارٌ فَلَمَّا دَخَلَ مَنْزِلَهُ قُلْتُ: قَدْ عَرَفْتَ مَحَبَّتِي لَكَ، فَبِالَّذِي سَكَنَ غَضَبُ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَنْكَ إِلَّا مَا عَلَّمَنِي مَا كُنْتُ تَقُولُ فِي دُخُولِكَ مَعِيَ عَلَيْهِ، فَقَالَ: حَدَّثَنِي مَا لَكَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَرَأَ يَوْمَ الْأَحْزَابِ: " { شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ } [آل عمران: 18] إِلَى قَوْلِهِ: { إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ } [آل عمران: 19]. ثُمَّ قَالَ: وَأَنَا أَشْهَدُ بِمَا شَهِدَ اللَّهُ بِهِ وَأَسْتَوْدِعُ اللَّهَ هَذِهِ الشَّهَادَةَ وَدِيعَةً لِي عِنْدَ اللَّهِ، يَوْمَ يَقْبَلُهَا إِلَيَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِنُورِ قُدْسِكَ، وَعَظِيمِ بَرَكَتِكَ، وَعَظْمَةِ طَهَارَتِكَ مِنْ كُلِّ آفَةٍ وَعَاهَةٍ، وَمِنْ طَوَارِقِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ، إِلَّا طَارِقًا يَطْرُقُ بِخَيْرٍ، اللَّهُمَّ أَنْتَ غِيَاثِي بِكَ أَسْتَعِيثُ، وَأَنْتَ مَلَاذِي بِكَ أُلْوِذُ، وَأَنْتَ عِيَاذِي بِكَ أَعُوذُ، يَا مَنْ ذَلَّتْ لَهُ رِقَابُ الْجَبَابِرَةِ وَخَضَعَتْ لَهُ أَعْنَاقُ الْفَرَاغَةِ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ خِزْيِكَ، وَمِنْ كَشْفِ سِتْرِكَ، وَنِسْيَانِ ذِكْرِكَ، وَالْإِنْصِرَافِ عَنْ شُكْرِكَ، أَنَا فِي حِرْزِكَ لَيْلِي وَنَهَارِي، وَنَوْمِي وَقَرَارِي، وَطَعْنِي وَأَسْفَارِي، وَخِيَاثِي وَمَيَاتِي، ذِكْرُكَ شِعَارِي، وَتَنَاوُكَ دِنَارِي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ وَبِحَمْدِكَ تَشْرِيفًا لِعَظَمَتِكَ وَتَكْرِيمًا لِسَبْحَاتِ وَجْهِكَ، أَجِرْنِي مِنْ خِزْيِكَ وَمِنْ شَرِّ عِبَادِكَ، وَاصْرُبْ عَلَيَّ سُرَادِقَاتِ حِفْظِكَ، وَأَدْخِلْنِي فِي حِفْظِ عِنَايَتِكَ، وَجُدْ عَلَيَّ مِنْكَ بِخَيْرٍ، يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ" ⁹⁴²

Fadl b. er-Rabî‘ anlatıyor: “*Birgün Hârûn Reşîd’in başının yanında durmuşken bana: ‘Ey Fadl! Şu Hicazlı (Şafî) nerede?’ diye sordu. Öfkeli görünüyordu. Ona:*

⁹⁴² Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-evliyâ*, IX, 79-80.

'Buralarda' karşılığını verdiğimde: 'Onu yanıma getir.' dedi. Şafî'yi fasih dilinden, yüksek zekasından ve akıllılığından dolayı çok severdim. Bunun için üzgün ve düşünceli bir şekilde çıkıp evinin kapısına vardım. Birinden kapısını çalmasını istedim. Şafî içerde namaza durmuştu. Öksürür gibi yapınca durup bekledim. Namazını bitirince de kapıyı açtı. Ona: 'Müminlerin emiri seni çağırıyor.' dediğimde: 'Başım gözüm üstüne' karşılığını verdi. Abdestini tazeleyip abasını giydikten sonra yola çıktık. Hârûn'un sarayına geldiğimizde, Şafî'ye olan şefkatimden dolayı: 'Ey Ebû Abdillâh! Burada bekle de girmen için izin alayım.' dedim. Müminlerin emiri Hârûn'un yanına girdiğimde hala öfkeli gibi duruyordu. Bana: 'Hicazlı nerede?' diye sorunca: 'Koridorda bekliyor.' dedim. Yanına döndüğümde Şafî kalktı ve ağır ağır yürümeye başladı. Yürürkende dudaklarını oynattıyordu. Müminlerin emiri onu görünce kalkıp karşıladı, alnından öptü. Gülen bir yüzle: 'Neden bizi ziyarete gelmiyor, yanımızda bulunmuyorsun?' dedi ve onu oturttu. Bir süre sohbet ettikten sonra bir kese dinar verilmesini emretti. Şafî: 'Buna ihtiyacım yok.' deyince susması için işaret ettim. İşaretimle Şafî sustuktan sonra Hârûn onu geri evine götürmemi söyledi. Oradan ayrılıp eve giderken Şafî elindeki bir kese dinarı sağa sola dağıtmaya başladı. Eve vardığında elinde tek bir dinar dahi kalmamıştı. Ona: 'Seni ne kadar sevdiğimi biliyorsun! Müminlerin emirinin öfkesini dindiren zat aşkına söyle! Yanına girerken neler söylüyordun?' diye sorduğumda şöyle dedi. 'Mâlik'in, Nâfi'den, onun da İbn Ömer'den bildirdiğine göre Ahzab savaşı sırasında Rasûlullah (s.a.v): 'Allah, melekler ve ilim sahipleri, O'ndan başka ilah olmadığına adaletle şahitlik ettiler. O'ndan başka ilah yoktur. O, mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir. Şüphesiz Allah katında din İslâm'dır.' ayetini okumuş ve şöyle buyurmuştur: 'Allah'ın ettiği bu şehadeti ben de ediyorum ve bu şehadetimi, karşılığını kıyamet gününde almak üzere Allah'ın katında emanet bırakıyorum. Allah'ım! Her türlü felaket ve musibetten, senden hayır üzere gelenleri dışında gece ve gündüzün bana getireceği kötülüklerden kudsîyetinin nuruna, bereketinin yüceliğine ve paklığının büyüklüğüne sığınırım. Allah'ım yardımcım sensin, yardımı senden diliyorum. Beni koruyacak olan sensin, senin himayetini diliyorum. Sığınağım sensin, sana sığınyorum. Ey zorbaları zelil kılan ve firavunlara boyun eğdiren Allah'ım, beni zelil kılmandan, günahlarımı açığa vurmandan, zikrini unutmamdan, şükürünü ifa etmemekten sana sığınırım. Gecemde ve gündüzümde, uyurken ve uyanırken, yolcuyken ve mukimken, hayattayken

ve ölüyken hep senin himayende olmak isterim. Zikrin şiarım, seni övmek ise zırhımdır. Senden başka ilah yoktur. Hamdinle seni tesbih ederim. Şanının yüceliği ve her türlü eksiklikten beri olan kudretin aşkına beni zelil düşmekten, kullarının kötülüklerinden koru. Beni himayenin şemsiyesi altına al. İnayetini üzerimden eksik etme ve katından hayırlar gönder, ey merhametlilerin en merhametlisi. ”

Rivayetin senedinde bulunan Ebû Bekir Ahmed b. Muhammed hakkında; İbn Merdeveyh (v. 416/1025) “zâhibü’l-hadîs ve daîfun cidden” demiştir.⁹⁴³ Rivayetin zayıf olduğu anlaşılmaktadır.

Hadis (30/313)

عن النبي صلى الله عليه وسلم: "من دعا بمؤلاء الكلمات الخمس لم يسأل الله تعالى شيئاً إلا أعطاه: لا إله إلا الله والله أكبر، لا إله إلا الله وحده لا شريك له له الملك وله الحمد وهو على كل شيء قدير، لا إله إلا الله ولا حول ولا قوة إلا بالله"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Kim şu beş kelime ile Allah’a duâda bulunursa Allah istediğini mutlaka o kimseye verir. Allah’tan başka ilâh yoktur ve Allah en yücedir. Allah’tan başka ilâh yoktur. O, birdir ve eşi benzeri de yoktur. Mülk O’nundur. Hamd O’na aittir. O, her şeye kadirdir. Allah’tan başka ilâh yoktur. Güç ve kuvvet yalnız O’na aittir.”

Bu rivayet Taberânî’nin el-Mu‘cem ‘ül-kebîr ve el-Mu‘cem ‘ül-evsat’ında Ebû Süfyân’dan gelen tarikile rivayet edilmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا مُطَلِّبُ بْنُ شُعَيْبٍ الْأَزْدِيُّ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَالِحٍ، حَدَّثَنِي اللَّيْثُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ الْهَمْدَانِيِّ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ أَبِي سُفْيَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "مَنْ دَعَا بِمُؤَلَّاءِ الْكَلِمَاتِ الْخَمْسِ لَمْ يَسْأَلِ اللَّهَ شَيْئًا إِلَّا أَعْطَاهُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ"⁹⁴⁴

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Kim şu beş kelime ile Allah’a duâda bulunursa Allah istediğini mutlaka o kimseye verir. Allah’tan başka ilâh yoktur ve Allah en yücedir. Allah’tan başka ilâh yoktur. O, birdir ve eşi benzeri de yoktur. Mülk

⁹⁴³ Zehebî, Mîzânü’l-i’tidâl, I, 151 (590).

⁹⁴⁴ Taberânî, el-Mu‘cem ‘ül-kebîr, XIX, (849); Taberânî, el-Mu‘cem ‘ül-evsat, VIII, 279 (8634).

O'nundur. Hamd O'na aittir. O her şeye kadirdir. Allah'tan başka ilâh yoktur. Güç ve kuvvet yalnız O'na aittir."

Bu rivayet hakkında Münzirî ve Heysemî "*isnadı hasen*" değerlendirmesini yapmışlardır.⁹⁴⁵

Hadis (31/314)

عن النبي صلى الله عليه وسلم: "إذا أكلتم القثاء فكلوا من أسفله"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "*Salatalık yediğiniz zaman onu yemeye altından (sonundan) başlayın.*"

Hadisi Deylemî (v. 509/1115) senedsiz olarak Vâbisa'dan rivayet etmiştir.⁹⁴⁶ Süyûtî'de bu rivayete mevzû hadisleri ihtiva eden *ez-Ziyâdât ale'l-Mevdû'ât* isimli eserinde zikretmiştir.⁹⁴⁷ Rivayetin mevzû olduğu anlaşılmaktadır.

Hadis (32/315)

عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: "في كتاب الله تعالى ثمان آياتٍ للعين لا يقرأ عبد في دار فيصيبهم في ذلك اليوم عين إنس أو جن: فاتحة الكتاب وآية الكرسي"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "*Kur'an-ı Kerîm'de nazar için sekiz ayet vardır. Bunları okuyana, o gün, cin veya insanın nazarı değmez. Bu sekiz ayet; Fâtiha ile Ayete'l-kürsî'dir. (Fâtiha yedi ayet, Ayete'l-kürsî bir ayet).*"

Hadisi Deylemî (v. 509/1115) senedsiz olarak İmrân b. Hüseyin'den tahrîc etmiştir.⁹⁴⁸ Süyûtî ve Elbânî, Deylemî'ye nisbet ederek bu rivayetin "*zayıf*" olduğunu söylemişlerdir.⁹⁴⁹

Hadis (33/316)

عن النبي صلى الله عليه وسلم: "العين حق وإن كان شيء سابق القدر سبقته العين"

⁹⁴⁵ Münzirî, *et-Terğîb ve't-terhîb*, II, 318 (6); Heysemî, *Mecma'u'z-zevâid*, X, 157.

⁹⁴⁶ Deylemî, *el-Firdevs*, I, 274 (1069).

⁹⁴⁷ Süyûtî, *ez-Ziyâdât ale'l-Mevdû'ât*, II, 547 (658).

⁹⁴⁸ Deylemî, *el-Firdevs*, III, 139 (4372).

⁹⁴⁹ Münâvî, *Feydû'l-kadîr*, IV, 457 (5956); Elbânî, *Da'îfü'l-Câmi'i's-sağîr ve ziyâdetüh*, s. 585 (4015).

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Nazar haktır. Kader ile yarışan bir şey olsaydı, nazar değme işi kaderi değıştirirdi*”

Bu rivayeti Müslim ve Tirmizî⁹⁵⁰, İbn Abbas’tan gelen tarikte rivayet etmişlerdir. Müslim’deki sened ve metin şöyledir.

وَحَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الدَّارِمِيُّ، وَحَجَّاجُ بْنُ الشَّاعِرِ، وَأَحْمَدُ بْنُ خِرَاشٍ، (قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: أَخْبَرَنَا. وَقَالَ الْآخَرَانِ: حَدَّثَنَا) مُسْلِمٌ بْنُ إِبْرَاهِيمَ. قَالَ: حَدَّثَنَا وَهْبٌ، عَنْ ابْنِ طَاوُسٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "الْعَيْنُ حَقٌّ. وَلَوْ كَانَ شَيْءٌ سَابِقَ الْقَدَرِ سَبَقَتْهُ الْعَيْنُ، وَإِذَا اسْتَغْسِلْتُمْ فَأَغْسِلُوا"⁹⁵¹

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Nazar haktır. Kader ile yarışan bir şey olsaydı, nazar değme işi kaderi değıştirirdi. Göz değmesi olayında gözü değen kimseden yıkanması istenirse hemen yıkansın.*”

Tirmizî hadis hakkında “*bu hadis sahihtir.*” demiştir.⁹⁵² Elbânî de hadis hakkında “*sahih*” hükmünü vermiştir.⁹⁵³

Hadis (34/317)

كان النبي صلى الله عليه وسلم يعوذ الحسن والحسين بـهؤلاء الكلمات كما كان إبراهيم يعوذ بما إسماعيل وإسحاق "أعيدكما بكلمات الله التامة من كل شيطان وهامة ومن كل عين لامة"

Hız. Peygamber (s.a.v) Hasan ile Hüseyin’e şu duâyı okur ve: “*İbrâhîm de bu duâyı oğulları İsmail ile İshak’a okuyup bununla onları Allah’a sığındırırdı.*” buyurdu: “*Eûzü bi-kelimâtillâhi’t-tâmmeti min külli şeytânin ve hâmmetin ve min külli aynin lâmmetin (Her türlü şeytândan, her haşereden, dokunan her kötü gözden Allah’ın tam olan (şifâ verici) kelimelerine sığınırım.)*”

Bu rivayeti Buhârî, Tirmizî⁹⁵⁴, Ebû Dâvud⁹⁵⁵ ve İbn Mâce⁹⁵⁶, İbn Abbâs’tan gelen tarikte rivayet etmişlerdir. Buhârî’deki sened ve metin şöyledir.

⁹⁵⁰ Tirmizî, Tıb, 19 (2062).

⁹⁵¹ Müslim, Selâm, 42 (2188).

⁹⁵² Tirmizî, Tıb, 19 (2062).

⁹⁵³ Elbânî, *Sahîhu’l-Câmi’i’s-sağîr ve ziyâdetüh*, II, 761 (4147).

⁹⁵⁴ Tirmizî, Tıb, 18, (2060).

⁹⁵⁵ Ebû Dâvud, Sünne, 22 (4737).

⁹⁵⁶ İbn Mâce, Tıb, 36 (3525).

حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنِ الْمُنْهَالِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعَوِّذُ الْحَسَنَ وَالْحُسَيْنَ وَيَقُولُ: "إِنَّ أَبَاكُمَا كَانَ يُعَوِّذُ بِمَا إِسْمَاعِيلُ وَإِسْحَاقُ: أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّةِ، مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ وَهَامَّةٍ، وَمِنْ كُلِّ عَيْنٍ لَأَمَةٍ"⁹⁵⁷

İbn Abbâs (r.a) şöyle demiştir: “Hz. Peygamber (s.a.v) Hasan ile Hüseyin’e şu duâyı okur ve: ‘(Büyük) babanız İbrâhîm de bu duâyı oğulları İsmail ile İshak’a okuyup bununla onları Allah’a sığındırırdı.’ buyurdu: ‘Eûzü bi-kelimâtillâhi’t-tâmmeti min külli şeytânin ve hâmmetin ve min külli aynin lâmmetin (Her türlü şeytândan, her haşereden, dokunan her kötü gözden Allah’ın tam olan (şifâ verici) kelimelerine sığınırım.)’”

Tirmizî bu rivayet hakkında, “hasen sahih” demiştir.⁹⁵⁸ Elbânî de bu hadis hakkında Buhârî’ye nisbet ederek “sahih” hükmünü vermiştir.⁹⁵⁹

Hadis (35/318)

كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا رَأَى مَا يُحِبُّ قَالَ: "الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي بِنِعْمَتِهِ تَتِمُّ الصَّالِحَاتُ، وَإِذَا رَأَى مَا يَكْرَهُ قَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ"

Rasûlullah sevdiği bir şeyi gördüğü zaman: “Nimetleriyle iyi ve hayırlı işlerimizi tamamlayan Allah’a hamd olsun.” derdi. Hoşlanmadığı bir şey gördüğü zaman ise: “Her durumda Allah’a hamd olsun.” derdi.

Bu rivayeti İbn Mâce, Hz. Âişe’den gelen tarikle rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ خَالِدٍ الْأَزْرَقِيُّ أَبُو مَرْوَانَ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، حَدَّثَنَا زُهَيْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ مَنْصُورِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أُمِّهِ صَفِيَّةَ بِنْتِ شَيْبَةَ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا رَأَى مَا يُحِبُّ قَالَ: "الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي بِنِعْمَتِهِ تَتِمُّ الصَّالِحَاتُ"، وَإِذَا رَأَى مَا يَكْرَهُ قَالَ: "الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ"⁹⁶⁰

⁹⁵⁷ Buhârî, Enbiyâ, 10 (3371).

⁹⁵⁸ Tirmizî, Tıb, 18 (2060).

⁹⁵⁹ Tebrîzî, Mişkâtü'l-Mesâbîh, I, 486 (1535).

⁹⁶⁰ İbn Mâce, Edeb, 55 (3803).

Hız. Âişe (r.a) şöyle demiştir: “Rasûlullah sevdiği bir şeyi gördüğü zaman ‘Nimetleriyle iyi ve hayırlı işlerimizi tamamlayan Allah’a hamd olsun.’ derdi. Hoşlanmadığı bir şey gördüğü zaman ise ‘her durumda Allah’a hamd olsun.’ derdi.”

Elbânî bu rivayetin “hasen” olduğunu söylemiştir.⁹⁶¹

Hadis (36/319)

عن النبي صلى الله عليه وسلم: "من قالها خرج من ذنوبه كيوم ولدته أمه ووقى سبعين بابا من السوء"

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Kim ‘güç ve kuvvet yalnız Allah’a aittir.’ derse annesinden doğduğu günki gibi günahlarından arınır ve yetmiş kapı (grup) kötülükten korunur.”

Müellif bu hadisi “lâ havle velâ kuvvete illâ billâhil aliyîl azîm” zikrini anlattığı kısımda zikretmiştir. Hadiste geçen “hâ” zamiri bu zikre işaret etmektedir. Ancak böyle bir rivayeti kaynaklarda bulamadık.

Hadis (37/320)

قال النبي صلى الله عليه وسلم: "من قال لا حول ولا قوة إلا بالله العلي العظيم كل يوم مائة مرة لم يصبه فقرٌ أبداً"

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Kim günde yüz defa ‘güç ve kuvvet yalnız Allah’a aittir.’ derse o kişinin başına asla fakirlik gelmez.”

Münzirî, bu rivayeti İbn Ebü’-d-Dünyâ’nın Esed b. Vedâa’dan o da Hız. Peygamber’den (s.a.v) rivayet ettiğini söylemiştir. Ve Esed hariç, rivayetin senedinde bulunan râvilerin tamamının “sika” olduğunu zikretmiştir.⁹⁶² Elbânî de İbn Ebü’-d-Dünyâ’ya nisbet ederek rivayetin “zayıf” olduğunu söylemiştir.⁹⁶³ Ancak biz bu rivayeti İbn Ebü’-d-Dünyâ’nın eserlerinde ve diğer müstakil hadis kaynaklarında tespit edemedik.

⁹⁶¹ Elbânî, *Sahîhu Süneni İbn Mâce*, III, 245 (3081).

⁹⁶² Münzirî, *et-Terğîb ve t-terhîb*, II, 295 (12).

⁹⁶³ Elbânî, *Da ‘İfü t-Terğîb ve t-terhîb*, I, 486 (980).

Hadis (38/321)

قال النبي صلى الله عليه وسلم: "أكثرُوا من غراس الجنة" قيل: وما غراسها؟ قال: ما شاء الله ولا حول ولا قوة إلا بالله"

Hız. Peygamber (s.a.v): “*Cennete çok ağaç dakin.*” buyurdu. “*Cennete dikilecek ağaç nedir?*” diye soruldu. Hız. Peygamber de (s.a.v): “*Mâşallah ve lâ havle velâ kuvvete illâ billah*” cümlesini söyledi.

Bu rivayeti benzer lafızlarla Taberânî, *el-Mu‘cemü’l-kebîr* isimli eserinde rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْفَضْلِ الْأَسْفَاطِيُّ، ثنا عَتِيقُ بْنُ يَعْقُوبَ الزُّبَيْرِيُّ، ثنا عُقْبَةُ بْنُ عَلِيٍّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أَكْثِرُوا مِنْ غَرَسِ الْجَنَّةِ، فَإِنَّهُ عَذْبٌ مَائُهَا طَيِّبٌ تُرَائِمَا، فَأَكْثِرُوا مِنْ غَرَسِهَا، لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ"

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Cennete çok ağaç dakin. Çünkü cennetin suyu tatlı, toprağı güzeldir. Cennetin ağaçlarından biri olan ‘lâ havle velâ kuvvete illâ billah’ cümlesini çokça söyleyin.*”

Heysemî hadisin senedinde bulunan Ukbe b. Ali’nin “*zayıf*” olduğunu söylemiştir.⁹⁶⁴ Suyûtî de Taberânî’ye nisbet ederek hadisin sıhhati hakkında “*zayıf*” hükmünü vermiştir.⁹⁶⁵ Elbânî ise hadis hakkında “*hasen*” demiştir.⁹⁶⁶ Yapılan değerlendirmeler sonucu rivayetin zayıf olduğu anlaşılmaktadır.

Hadis (39/322)

عن أبي هريرة رضي الله عنه أن رجلا قال: يا رسول الله لقيت ما لقيت من عقرب لدغني البارحة فقال: "أما لو قلت حين أمسيت أعوذ بكلمات الله التامات من شر ما خلق لم تضرك"

Bir adam Hız. Peygamber’e (s.a.v) geldi ve: “*Dün rastladığım bir akrep beni soktu.*” dedi. Bunun üzerine Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu: “*Akşamleyin, ‘yarattığının*

⁹⁶⁴ Heysemî, *Mecma‘u’z-zevâid*, X, 98.

⁹⁶⁵ Münâvî, *Feydü’l-kadîr*, II, 89 (1413).

⁹⁶⁶ Elbânî, *Sahîhu’l-Câmi ‘i’s-sağîr ve ziyâdetüh*, I, 264 (1213).

şerrinden Allah'ın tam kelimelerine sığınıyorum.' demiş olsaydın, sana bir zarar vermezdi."

Bu rivayeti Müslim, Ebû Dâvud⁹⁶⁷ ve İbn Mâce⁹⁶⁸, Ebû Hureyra tarikiyle rivayet etmişlerdir. Müslim'deki sened ve metin şöyledir.

قَالَ يَعْقُوبُ: وَقَالَ الْقَعْقَاعُ بْنُ حَكِيمٍ: عَنْ ذَكْوَانَ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّهُ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! مَا لَقِيتُ مِنْ عَقَرٍ لَدَغْتَنِي الْبَارِحَةَ. قَالَ: "أَمَا لَوْ قُلْتَ، حِينَ أُمْسَيْتَ: أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ، لَمْ تُصْرِكْ"⁹⁶⁹

Bir adam Hz. Peygamber'e (s.a.v) geldi ve: "Dün rastladığım bir akrep beni soktu." dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu: "Akşamleyin, 'yarattığının şerrinden Allah'ın tam kelimelerine sığınıyorum.' demiş olsaydın, sana bir zarar vermezdi."

Elbânî hadis hakkında "sahih" hükmünü vermiştir.⁹⁷⁰

Hadis (40/323)

عن أبي الدرداء وأبي ذر رضي الله عنهما عن النبي صلى الله عليه وسلم: "إذا آذاك البرغوث فخذ قدحا من ماء واقرا عليه سبع مرات {وما لنا ألا نتوكل على الله} ⁹⁷¹ الآية ثم تقول: إن كنتم مؤمنين فكفوا شركم وأذاكم عنا ثم ترشه حول فراشك فتنام آمنا من شرها"

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "Pire sana eziyet ederse bir su bardağı al ve suya şunu oku: 'Allah, bize yollarımızı dosdoğru göstermişken, biz ne diye O'na tevekkül etmeyelim? Bize yaptığınız eziyete elbette katlanacağız. Tevekkül edenler, yalnız Allah'a tevekkül etsinler.' Sonra şöyle deyin: 'Siz müslüman iseniz bizden şerrinizi ve eziyetinizi bırakın.' Sonra suyu yatağın etrafına serp. Sonra onun şerrinden güvende uyursun."

⁹⁶⁷ Ebû Dâvud, Tıb, 19 (3898, 3899).

⁹⁶⁸ İbn Mâce, Tıb, 35 (3518).

⁹⁶⁹ Müslim, Zikir ve Duâ, 35 (2709).

⁹⁷⁰ Elbânî, *Sahîhu terğîb ve't-terhîb*, I, 412 (652).

⁹⁷¹ İbrahim 14/12.

Hadisi, Deylemî (v. 509/1115) senedsiz olarak Ebû'd-Derdâ'dan tahrîc etmiştir.⁹⁷² Elbânî de, hadisi *el-Firdevs*'in müellifi Deylemî'nin, Ebû'd-Derdâ'dan tahrîc ettiğini zikretmiş ve rivayetin “*münker*” olduğunu belirtmiştir.⁹⁷³ Ayrıca Fetteî de bu rivayete *Tezkîretü'l-mevdû'ât*'ında yer vermiştir.⁹⁷⁴ Rivayetin mevzû olduğu anlaşılmaktadır.

Hadis (41/324)

عن ابن عباس رضي الله عنهما عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: "من عاد مريضاً لم يحضر أجله فقال سبع مرات: أسأل الله العظيم رب العرش أن يشفيك إلا عافاه الله من ذلك المرض"

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Her kim eceli gelmeyen bir hastayı ziyaret eder ve yedi defa ‘büyük arşın rabbi Yüce Allah’tan bu hastalığa şifa vermesini isterim.’ diye duâ ederse Allah, o hastaya afiyet ihsan eder.*”

Bu rivayeti Tirmizî ve Ebû Dâvud⁹⁷⁵, İbn Abbâs’tan gelen tarikle rivayet etmişlerdir. Tirmizî’deki sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ يَزِيدَ أَبِي خَالِدٍ، قَالَ: سَمِعْتُ الْمُنْهَالَ بْنَ عَمْرِو يُحَدِّثُ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: "مَا مِنْ عَبْدٍ مُسْلِمٍ يَعُودُ مَرِيضًا لَمْ يَحْضُرْ أَجَلُهُ فَيَقُولُ سَبْعَ مَرَّاتٍ: أَسْأَلُ اللَّهَ الْعَظِيمَ رَبَّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ أَنْ يَشْفِيكَ إِلَّا غُفِيَ" ⁹⁷⁶

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Herhangi bir müslüman kul, eceli gelmeyen bir hastayı ziyaret eder ve yedi defa ‘büyük arşın rabbi Yüce Allah’tan sana şifa vermesini isterim.’ derse (diye duâ ederse) (o hasta) mutlaka şifa bulur.*”

Tirmizî hadis hakkında “*bu hadis hasen garibtir. Bu hadisi sadece Minhâl b. Amr’ın rivâyetiyle bilmekteyiz.*” demiştir.⁹⁷⁷ Elbânî ve Şu‘ayb el-Arnaût ise hadis hakkında “*sahih*” hükmünü vermiştir.⁹⁷⁸ İbn Hacer her iki rivayetin de senedinde

⁹⁷² Deylemî, *el-Firdevs*, V, 362 (8442).

⁹⁷³ Elbânî, *Silsiletü'l-ehâdisi'd-da'ife ve'l-mevdû'a*, XIII, 912 (6408).

⁹⁷⁴ Fetteî, *Tezkîretü'l-mevdû'ât*, s. 154.

⁹⁷⁵ Ebû Dâvud, *Cenâiz*, 12 (3106).

⁹⁷⁶ Tirmizî, *Tıb*, 32 (2083).

⁹⁷⁷ Tirmizî, *Tıb*, 32.

⁹⁷⁸ Elbânî, *Sahîhu Süneni't-Tirmizî*, II, 413-14 (2083); Ebû Dâvud, *Cenâiz*, 12 (dipnot).

bulunan Yezîd Ebî Hâlid hakkında; “*sadûk yuhtı’ kesîran*”⁹⁷⁹ (çok hata yapan bir *sadûktur*.)” demiştir.⁹⁸⁰ Yapılan değerlendirmeler neticesinde rivayetin hasen olduğu anlaşılmaktadır.

Hadis (42/325)

قال ابن عباس رضي عنهما: قال رجل: يا رسول الله هل من الدعاء شيء لا يرد؟ قال: “نعم تقول: أسألك باسمك الأعلى الأعز الأجل الأكرم.”

Bir adam Hz. Peygamber’e (s.a.v) şöyle sordu: “*Ey Allah’ın Rasûlü kabul edilmeyen duâ varmıdır?*” Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu. “*Evet, şöyle deyin: Ya Rabbi yüce olan, aziz olan, kıymetli olan, değerli olan isminle senden bu dileğimi diliyorum.*”

Bu rivayeti Taberânî, *Mu‘cemü’l-kebîr* ve *Mu‘cemü’l-evsat*’ta İbn Abbâs tarikiyle rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ زَكَرِيَّا الْغَلَاظِيُّ، ثنا يَعْقُوبُ بْنُ جَعْفَرٍ بْنُ سُلَيْمَانَ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ رَجُلًا قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلْ مِنَ الدُّعَاءِ شَيْءٌ لَا يُرَدُّ؟ قَالَ: “نَعَمْ، تَقُولُ: أَسْأَلُكَ بِاسْمِكَ الْأَعْلَى الْأَعَزَّ الْأَجَلَ الْأَكْرَمَ”⁹⁸¹

Bir adam Hz. Peygamber’e (s.a.v) şöyle sordu: “*Ey Allah’ın Rasûlü kabul edilmeyen duâ varmıdır?*” Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu. “*Evet, şöyle deyin: Ya Rabbi yüce olan, aziz olan, kıymetli olan, değerli olan isminle senden bu dileğimi diliyorum.*”

Heysemî bu rivayet hakkında “*senedinde bilmediğim râviler bulunmaktadır.*” demiştir.⁹⁸² Rivayetin senedinde bulunan Ya‘kûb b. Ca‘fer b. Süleyman hakkında herhangi bir bilgiye rastlayamadık. Bu durumda o, mechûlû’l-hâldir. Ancak Muhammed b. Zekeriyâ el-Ğalânî hadis uydurmakla itham edilen bir ravidir. Dârekutnî onun hakkında “*yeda‘u’l-hadîs*” demiştir.⁹⁸³ Rivayetin mevzû olduğu anlaşılmaktadır.

⁹⁷⁹ Sadûk yuhtı’: Sadûk lehu evhâm manadasındadır. Bkz. Aydın, *Hadis Istılahları Sözlüğü*, s. 262.

⁹⁸⁰ İbn Hacer, *Takrîbü’t-tehzîb*, s. 1139 (8132).

⁹⁸¹ Taberânî, *el-Mu‘cemü’l-kebîr*, XI, 360-61 (12015); *el-Mu‘cemü’l-evsat*, VI, 176 (6115).

⁹⁸² Heysemî, *Mecma‘u’z-zevâid*, X, 156.

⁹⁸³ Zehebî, *Mizânü’l-i’tidâl*, III, 550 (7537).

Hadis (43/326)

جاء في الحديث: "أفضل الدعاء الحمد لله"

Hadiste şöyle buyrulmuştur: “*Duânın en faziletlisi ‘elhamdülillâh’tır. ’ (Hamd Allah’a mahsustur.)*”

Hadisi Tirmizî ve İbn Mâce⁹⁸⁴, Câbir’den gelen senedle rivayet etmiştir. Tirmizî’deki sened ve metin şöyledir:

حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ حَبِيبٍ بْنُ عَرَبِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِبرَاهِيمَ بْنِ كَثِيرٍ الْأَنْصَارِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ طَلْحَةَ بْنَ خَرَّاشٍ، قَالَ: سَمِعْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ، يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "أَفْضَلُ الذِّكْرِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَفْضَلُ الدُّعَاءِ الْحَمْدُ لِلَّهِ"⁹⁸⁵

Câbir (r.a) şöyle demiştir: Rasûlüllâh’tan (s.a.v) şöyle buyurduğunu işittim: “*Zikrin en faziletlisi ‘lâ ilâhe illallâh (Allah’tan başka ilah yoktur.)’ ve duânın en faziletlisi ‘elhamdülillâh’tır. ’ (Hamd Allah’a mahsustur.)*”

Tirmizî, hadisin sıhhati hakkında “*hasen-garîb*” demiştir.⁹⁸⁶ Elbânî ve Şu‘ayb el-Arnaût da hadis hakkında “*hasen*” hükmünü vermiştir.⁹⁸⁷

Hadis (44/327)

عن رسول الله صلى الله عليه وسلم: "وكلفني رسول الله صلى الله عليه وسلم بحفظ زكاة الفطر إلى آخر الحديث"

(Ebû Hureyra şöyle demiştir): “*Rasûlullah (s.a.v) beni Ramazan zekatını korumaya vekil tayin etti.*”

Bu rivayet ziyadesiyle aynı senedle Buhârî’de üç yerde geçmektedir. Biz rivayetin en uzun olanını burada vermek istiyoruz. Sened ve metin şöyledir.

وَقَالَ عُثْمَانُ بْنُ الْهَيْثَمِ أَبُو عَمْرٍو: حَدَّثَنَا عَوْفٌ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: "وَكَلَّفَنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِحِفْظِ زَكَاةِ رَمَضَانَ، فَأَتَانِي آتٍ فَجَعَلَ يَخْتُو مِنْ الطَّعَامِ، فَأَخَذْتُهُ وَقُلْتُ: وَاللَّهِ لَا رَفْعَ لَكَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ،

⁹⁸⁴ İbn Mâce, Edeb, 55 (3800).

⁹⁸⁵ Tirmizî, Daavât, 9 (3383).

⁹⁸⁶ Tirmizî, Daavât, 9 (3383).

⁹⁸⁷ Elbânî, *Sahîhu Süneni’t-Tirmizî*, III, 389 (3383); İbn Mâce, Edeb, 55 (dipnot).

قَالَ: إِنِّي مُحْتَاجٌ، وَعَلَيَّ عِيَالٌ، وَلِي حَاجَةٌ شَدِيدَةٌ، قَالَ: فَخَلَيْتُ عَنْهُ. فَأَصْبَحْتُ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "يَا أَبَا هُرَيْرَةَ، مَا فَعَلَ أَسِيرُكَ الْبَارِحَةَ؟" قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ شَكَا حَاجَةً شَدِيدَةً وَعِيَالًا، فَرَحِمْتُهُ فَخَلَيْتُ سَبِيلَهُ. قَالَ: "أَمَّا إِنَّهُ قَدْ كَذَبَكَ، وَسَيَعُودُ" فَعَرَفْتُ أَنَّهُ سَيَعُودُ لِقَوْلِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّهُ سَيَعُودُ، فَرَصَدْتُهُ، فَجَعَلَ يَخْتُو مِنَ الطَّعَامِ، فَأَخَذْتُهُ، فَقُلْتُ: لَأَرْفَعَنَّكَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. قَالَ: دَعْنِي فَإِنِّي مُحْتَاجٌ، وَعَلَيَّ عِيَالٌ، لَا أَعُودُ. فَرَحِمْتُهُ، فَخَلَيْتُ سَبِيلَهُ. فَأَصْبَحْتُ، فَقَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "يَا أَبَا هُرَيْرَةَ، مَا فَعَلَ أَسِيرُكَ؟" قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ شَكَا حَاجَةً شَدِيدَةً وَعِيَالًا، فَرَحِمْتُهُ فَخَلَيْتُ سَبِيلَهُ. قَالَ: "أَمَّا إِنَّهُ قَدْ كَذَبَكَ، وَسَيَعُودُ" فَرَصَدْتُهُ الثَّالِثَةَ، فَجَعَلَ يَخْتُو مِنَ الطَّعَامِ، فَأَخَذْتُهُ فَقُلْتُ: لَأَرْفَعَنَّكَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَهَذَا آخِرُ ثَلَاثِ مَرَّاتٍ، إِنَّكَ تَزْعُمُ لَا تَعُودُ ثُمَّ تَعُودُ. قَالَ: دَعْنِي أُعَلِّمَكَ كَلِمَاتٍ يَنْفَعُكَ اللَّهُ بِهَا. قُلْتُ: مَا هُنَّ؟ قَالَ: إِذَا أُوتِيتَ إِلَى فِرَاشِكَ فَاقْرَأْ آيَةَ الْكُرْسِيِّ: {اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ} ⁹⁸⁸ حَتَّى تَخْتِمَ الْآيَةَ، فَإِنَّكَ لَنْ يَزَالَ عَلَيْكَ مِنَ اللَّهِ حَافِظٌ، وَلَا يَقْرَبَنَّكَ شَيْطَانٌ حَتَّى تُصْبِحَ، فَخَلَيْتُ سَبِيلَهُ. فَأَصْبَحْتُ فَقَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَا فَعَلَ أَسِيرُكَ الْبَارِحَةَ؟" قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ زَعَمَ أَنَّهُ يُعَلِّمُنِي كَلِمَاتٍ يَنْفَعُنِي اللَّهُ بِهَا فَخَلَيْتُ سَبِيلَهُ. قَالَ: "مَا هِيَ؟" قُلْتُ: قَالَ لِي: إِذَا أُوتِيتَ إِلَى فِرَاشِكَ فَاقْرَأْ آيَةَ الْكُرْسِيِّ مِنْ أَوَّلِهَا حَتَّى تَخْتِمَ الْآيَةَ: {اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ} ⁹⁸⁹ وَقَالَ لِي: لَنْ يَزَالَ عَلَيْكَ مِنَ اللَّهِ حَافِظٌ، وَلَا يَقْرَبَنَّكَ شَيْطَانٌ حَتَّى تُصْبِحَ، وَكَانُوا أَحْرَصَ شَيْءٍ عَلَى الْحَيْرِ. فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أَمَّا إِنَّهُ قَدْ صَدَقَكَ وَهُوَ كَذُوبٌ. تَعْلَمُ مِنْ مُحَاطَبٍ مُدَّ ثَلَاثَ لَيَالٍ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ؟" قَالَ: لَا. قَالَ: "ذَاكَ شَيْطَانٌ" ⁹⁹⁰

Ebû Hureyra şöyle demiştir: "Rasûlullah (s.a.v) beni Ramazan zekatını korumaya vekil tayin etti. (Bir gece) bana bir gelen geldi ve zekat hurmasından avuçlamaya başladı. Ben onu yakaladım ve: 'Allah'a yemin ederimki, seni muhakkak Rasûlullah'a götüreceğim.' dedim. O da: 'Ben muhtacım, üzerimde de bana muhtaç bir aile (nafakası) vardır; benim bu aldığım şeye şiddetli bir ihtiyâcım vardır.' dedi. Ebû Hureyra dedi ki: 'Bunun üzerine ben de onun yolunu boşalttım (yânî onu salıverdim).' Sabaha girdiğimde Hz. Peygamber (s.a.v): 'Yâ Ebâ Hureyra, dün gece esirin ne yaptı?' dedi. Ben de: 'Yâ Rasûlallah, şiddetli ihtiyaçtan ve ailesinin çokluğundan şikâyet etti. Ben de ona acıdım ve yolunu boşalttım (yânî salıverdim).' dedim. Rasûlullah (s.a.v): 'Fakat o muhakkak sana yalan söylemiştir ve yakında yine gelecektir.' buyurdu. Rasûlullah yakında yine gelecek buyurduğu için, onun geleceğini bildim de onu

⁹⁸⁸ Bakara 2/255.

⁹⁸⁹ Bakara 2/255.

⁹⁹⁰ Buhârî, Vekâlet, 10 (2311); Bed'ül-Halk, 11 (3275); Fedâilü'l-Kur'ân, 10 (5010).

gözetledim. Geldi ve hurmadan avuçlamaya başladı. Onu yakaladım ve: 'Seni elbette Rasûlullah'a götürürüm.' dedim. O: 'Beni bırak, çünkü ben muhtacım ve üzerimde büyük bir aile (yükü) vardır. Bir daha dönmem.' dedi. Ben de ona acıdım ve yolunu açtım. Sabaha eriştiğimde Rasûlullah bana: 'Yâ Ebâ Hureyra, esirin ne yaptı?' buyurdu. Ben de: 'Yâ Rasûlallah, şiddetli bir ihtiyaçtan, ailesinin çokluğundan şikâyet etti de ona acıdım ve yolunu açtım (yânî salıverdim).' dedim. Rasûlullah (s.a.v): 'Fakat o muhakkak sana yalan söylemiştir; yakında yine gelecektir.' buyurdu. Onu üçüncü defa gözetledim. Geldi ve hurmadan avuçlamaya başladı. Onu yine yakaladım ve: 'Bu defa seni muhakkak Rasûlullah'a götürürüm. Artık bu üç defanın sonudur. Sen bir daha dönmem dersin, sonra yine dönersin, dedim.' O: 'Beni bırak da sana birtakım kelimeler öğreteyim ki, Allah sana bu kelimelerle fayda ihsan eder.' dedi. Ben: 'Bu kelimeler nedir?' dedim. O da: 'Yatağına girdiğinde Âyete'l-kürsî'yi bitirinceye kadar oku. Muhakkak senin üzerinde Allah tarafından bir koruyucu bulunmaya devam eder ve sana sabaha kadar hiçbir şeytan yaklaşamaz.' dedi. Ben de onun yolunu açıp salıverdim. Sabaha girince Rasûlullah bana: 'Dün gece esirin ne yaptı?' dedi. Ben de: 'Yâ Rasûlallah, bu esir bana birtakım kelimeler öğreteceğim, bunlar sebebiyle Allah'ın bana hayır ve yarar ihsan edeceğini söyledi. Ben de yolunu açıp salıverdim.' dedim. Rasûlullah (s.a.v): 'Bu kelimeler nedir?' buyurdu. Ben de: 'Bana, yatağıma girdiğimde Âyete'l-kürsî'yi evvelinden bitirinceye kadar oku dedi. Ve yine bana o: Sabaha girinceye kadar senin üzerinde Allah'tan bir koruyucu bulunmaya devam eder; asla ayrılmaz ve sana şeytan da yaklaşamaz dedi, diye cevâb verdi.' Sahâbîler hayır öğrenmeye pek hırslı idiler. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v) 'Dikkat! Bu esir çok yalancı olduğu halde sana doğru söylemiştir. Yâ Ebâ Hureyra, üç geceden beri sana hitap edip konuşan kimdir bilir misin?' buyurdu. Ebû Hureyra da 'hayır' diye cevap verdi. Rasûlullah (s.a.v): 'İşte o (insan suretinde) bir şeytandır.' buyurdu."

Hadis (45/328)

قال صلى الله عليه وسلم: "لا يُرَدُّ الدعاء بين الأذان والإقامة" قالوا فما نقول؟ قال: "اسألوا الله العافية في الدنيا والآخرة"

Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Ezanla kamet arasında yapılan duâ geri çevrilmez.” Bunun üzerine ashab: “Ey Allah'ın Rasûlü! öyleyse hangi duâyı

yapalım?” dediler. Hz. Peygamber (s.a.v) de şöyle buyurdu: “Allah’tan, dünya ve ahiret için afiyet dileyiniz.”

Bu rivayeti Tirmizî ve Ebû Dâvud⁹⁹¹ rivayet etmişlerdir. Tirmizî’deki sened metin şöyledir.

حَدَّثَنَا أَبُو هِشَامٍ الرَّفَاعِيُّ مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ الْكُوفِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ الْيَمَانِ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ زَيْدِ الْعَمِيِّ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ مُعَاوِيَةَ بْنِ قُرَّةَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "الدُّعَاءُ لَا يَرُدُّ بَيْنَ الْأَذَانِ وَالْإِقَامَةِ"، قَالَ: فَمَادَا نَقُولُ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: "سَلُوا اللَّهَ الْعَافِيَةَ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ"⁹⁹²

Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Ezanla kamet arasında yapılan duâ geri çevrilmez.” Bunun üzerine ashab: “Ey Allah’ın Rasûlü öyleyse hangi duâyı yapalım?” dediler. Hz. Peygamber de (s.a.v) şöyle buyurdu: “Allah’tan, dünya ve ahiret için afiyet dileyiniz.”

Tirmizî bu rivayet hakkında, “bu hadis hasendir. Bu hadisteki: ‘Öyleyse hangi duâyı yapalım? Rasûlullah (s.a.v) da dünya ve ahirette afiyet dileyiniz.’ sözünü Yahya b. Yemân ilave etmiştir.” demiştir.⁹⁹³

Hadis (46/329)

قال النبي صلى الله عليه وسلم: "ما سئل الله شيئا أحب إليه من العافية"

Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Allah’tan, afiyetten daha sevimli ve üstün bir şey istenmemiştir.”

Bu rivayet ziyadesiyle Tirmizî’de geçmektedir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَرَفَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرِ الْقُرَشِيِّ، عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ فُتِحَ لَهُ مِنْكُمْ بَابُ الدُّعَاءِ فَتَحَتْ لَهُ أَبْوَابُ الرَّحْمَةِ، وَمَا سُئِلَ اللَّهُ شَيْئًا يَغْنِي

⁹⁹¹ Ebû Dâvud, Salât, 35 (521).

⁹⁹² Tirmizî, Daavât, 131 (3594).

⁹⁹³ Tirmizî, Daavât, 131.

أَحَبُّ إِلَيْهِ مَنْ أَنْ يُسْأَلَ الْعَافِيَةَ". وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنَّ الدُّعَاءَ يُنْفَعُ بِمَا نَزَلَ وَمَا لَمْ يَنْزَلْ، فَعَلَيْكُمْ عِبَادَ اللَّهِ بِالْدُّعَاءِ"⁹⁹⁴

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Kime duâ kapısı açılmış ise ona rahmet kapıları açılmıştır. Allah’tan, afiyet istenilmesinden daha sevimli bir şey istenilmemiştir.*” Rasûlullah (s.a.v) konuşmasına şöyle devam etti: “*Duâ, inen belaya ve inmeyen belaya karşı faydalıdır. Ey Allah’ın kulları duâyâ sarılınız.*”

Tirmizî bu hadis hakkında “bu hadis garibtir. Sadece Abdurrahman b. Ebî Bekir el-Kureşî’nin rivâyetiyle bilmekteyiz ki bu şahıs hadis konusunda zayıftır. Bazı hadisçiler hafızası yönünden kendisini zayıf kabul etmişlerdir.” demiştir.⁹⁹⁵ Elbânî de rivayetin “zayıf” olduğunu söylemiştir.⁹⁹⁶

Hadis (47/330)

قال النبي صلى الله عليه وسلم: "من رأى صاحب بلاء فقال: الحمد لله الذي عافاني مما ابتلى به كثيرا من خلقه وفضلني على كثير ممن خلق تفضيلا لم يضره البلاء"

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Kim özürli ve sakat birini görünce: ‘Sana verdiği bu musibetten beni afiyette kılan ve beni birçok yarattıklarına karşı üstün kılan ve nimetlerle donatan Allah’a hamdolsun.’ derse o dert onun başına gelmez.*”

Bu rivâyet Tirmizî de yer almaktadır. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ السَّمَنَانِيُّ، وَغَيْرُ وَاحِدٍ، قَالُوا: حَدَّثَنَا مُطَرِّفُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْمَدِينِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ الْعُمَرِيُّ، عَنْ سَهْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ رَأَى مُبْتَلَى، فَقَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي عَافَانِي مِمَّا ابْتَلَاكَ بِهِ وَفَضَّلَنِي عَلَى كَثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقَ تَفْضِيلًا، لَمْ يُصِبْهُ ذَلِكَ الْبَلَاءُ"⁹⁹⁷

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Kim özürli ve sakat birini görünce: ‘Sana verdiği bu musibetten beni afiyette kılan ve beni birçok yarattıklarına karşı üstün kılan ve nimetlerle donatan Allah’a hamdolsun.’ derse o dert onun başına gelmez.*”

⁹⁹⁴ Tirmizî, Daavât, 113 (3548).

⁹⁹⁵ Tirmizî, Daavât, 113 (3548).

⁹⁹⁶ Elbânî, *Da ‘İfü Süneni’-t-Tirmizî*, s. 390 (3548).

⁹⁹⁷ Tirmizî, Daavât, 38 (3432).

Bu rivayet hakkında Tirmizî, “*bu hadis bu şekliyle hasen garibtir.*” demiştir.⁹⁹⁸ Süyûtî ve Elbânî de bu rivayetin “*hasen*” olduğunu söylemişlerdir.⁹⁹⁹

Hadis (48/331)

عن النبي صلى الله عليه وسلم: "تمام النعمة دخول الجنة"

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Nimetin tamamı cennete giriştir.*”

Bu rivayeti ziyadesiyle Tirmizî, Muaz b. Cebel tarikiyle rivayet etmiştir.

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَيْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ الْجَرِيرِيِّ، عَنْ أَبِي الْوَرْدِ، عَنْ اللَّجْلَاحِ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ، قَالَ: سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلًا يَدْعُو يَقُولُ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ تَمَامَ النِّعْمَةِ، فَقَالَ: "أَيُّ شَيْءٍ تَمَامُ النِّعْمَةِ؟" قَالَ: دَعْوَةُ دَعَوْتُ بِهَا أَرْجُو بِهَا الْخَيْرَ. قَالَ: "فَإِنَّ مِنْ تَمَامِ النِّعْمَةِ دُخُولَ الْجَنَّةِ وَالْقُدُورَ مِنَ النَّارِ"، وَسَمِعَ رَجُلًا وَهُوَ يَقُولُ: يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ، فَقَالَ: "اسْتَجِبْ لَكَ فَسَلْ". وَسَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلًا وَهُوَ يَقُولُ: "اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الصَّبْرَ، فَقَالَ: "سَأَلْتَ اللَّهَ الْبَلَاءَ فَسَلَّهُ الْعَاقِبَةَ" 1000

Muâz b. Cebel (r.a)’den rivâyete göre, o şöyle demiştir: “Hz. Peygamber (s.a.v), bir adamın şöyle duâ ettiğini işitti: ‘Allah’ım senden nimetin tamamını isterim.’ Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v), ‘Nimetin tamamı hangi şeydir?’ diye sordu. Adam: ‘Bir duâ ettim ve bu duâ sebebiyle hayır ümid etmekteyim.’ dedi. Hz. Peygamber (s.a.v) ise: ‘Cennete giriş ve cehennemden kurtuluş nimetin tamamı sayılır.’ buyurdu. Yine Rasûlullah (s.a.v) bir adamın: ‘Ya ze’l-celâli ve’l-ikrâm’ dediğini işitti ve bunun üzerine şöyle buyurdu: ‘Duâ kapısı sana açıldı dilekte bulun.’ Yine Hz. Peygamber (s.a.v) bir adamın: ‘Allah’ım senden sabır isterim.’ dediğini işitti ve: ‘Sen Allah’tan bela (sıkıntı) istemiş oldun, ondan afiyet dile.’ buyurdu.”

Tirmizî bu rivayet hakkında, “*bu hadis hasendir.*” demiştir. Irâkî ve Süyûtî de bu hadisi Muâz b. Cebel tariki ile Tirmizî’nin rivayet ettiğini ve senedinin “*hasen*”

⁹⁹⁸ Tirmizî, Daavât, 38 (3432).

⁹⁹⁹ Münâvî, Feydû’l-kadîr, VI, 130 (8686); Elbânî, Sahîhu’l-Câmi ‘i’s-sağîr ve ziyâdetüh, II, 1072-73, (6248).

¹⁰⁰⁰ Tirmizî, Daavât, 100 (3527).

olduğunu belirtmişlerdir.¹⁰⁰¹ Elbânî ise hadis hakkında “zayıf” hükmünü vermiştir.¹⁰⁰² Yapılan değerlendirmeler neticesinde hadisin hasen olduğu anlaşılmaktadır.

Hadis (49/332)

سمع النبي صلى الله عليه وسلم رجلا يقول: الحمد لله على الإسلام فقال: "لقد حمد الله على عظيم"

Hiz. Peygamber (s.a.v) bir adamın: ‘*Beni İslam üzere kılan Allah’a hamd olsun.*’ dediğini işitince şöyle buyurmuştur: “*O büyük birşey için Allah’a hamdetti.*”

Bu rivayeti ziyadesiyle Beyhakî, Şu ‘abü’l-îmân isimli eserinde rivayet etmiştir Sened ve metin şöyledir.

أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ السِّمْسَارُ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ الْقَفِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْمَدِينِيُّ، حَدَّثَنَا الْمُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا الْأَشْهَبِ، عَنِ الْحَسَنِ، قَالَ: سَمِعْتُ نَبِيَّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلًا يَقُولُ: الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى الْإِسْلَامِ فَقَالَ: "إِنَّكَ لَتَحْمَدُ اللَّهَ عَلَى نِعْمَةٍ عَظِيمَةٍ"¹⁰⁰³

Hiz. Peygamber (s.a.v) bir adamın: ‘*Beni İslam üzere kılan Allah’a hamd olsun.*’ dediğini işitince şöyle buyurmuştur: “*Şüphesiz sen en büyük nimet için Allah’a hamd ettin.*”

Eserin muhakkiki bu rivayetin “mürsel” olduğunu ancak ricalinin “sika” olduğunu zikretmiştir.¹⁰⁰⁴

Hadis (50/333)

قال رجال: يا رسول الله أي الدعاء أفضل؟ قال: "سل ربك العفو والعافية في الدنيا والآخرة" ثم جاء في اليوم الثاني فقل له كذلك ثم جاء في اليوم الثالث فقال: "إذا أعطيت العفو والعافية في الدنيا والآخرة فقد أفلحت"

Bir adam Hiz. Peygamber’e (s.a.v) geldi ve: “*Hangi duâ daha değerli ve kıymetlidir?*” diye sordu. Hiz. Peygamber (s.a.v): “*Rabbinden dünya ve ahirette selamet ve afiyet dile.*” buyurdu. Sonra bu adam ikinci ve üçüncü gün tekrar gelip aynı

¹⁰⁰¹ Irâkî, *el-Muğnî*, II, 1024 (3727); Münâvî, *Feydü’l-kadîr*, III, 267 (3362).

¹⁰⁰² Elbânî, *Da’îfü Süneni’t-Tirmizî*, s. 389 (3527).

¹⁰⁰³ Beyhakî, Şu ‘abü’l-îmân, VI, 281 (4179).

¹⁰⁰⁴ Beyhakî, Şu ‘abü’l-îmân, VI, 281 (4179).

soruyu yineledi. Hz. Peygamber (s.a.v) de aynı cevabı verdi ve şöyle devam etti: “*Sana dünya ve ahirette af ve afiyet verilmişse zaten kurtulup gitmişsindir.*”

Bu hadisi ziyadesiyle Tirmizî ve İbn Mâce¹⁰⁰⁵, Enes’ten gelen Seleme b. Verdân tarikiyle rivayet etmişlerdir. Tirmizî’deki sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ عِيسَى، قَالَ: حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ مُوسَى، قَالَ: حَدَّثَنَا سَلَمَةُ بْنُ وَرْدَانَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّ رَجُلًا جَاءَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيُّ الدُّعَاءِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: "سَلِّ رَّبَّكَ الْعَافِيَةَ وَالْمُعَافَاةَ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ"، ثُمَّ أَتَاهُ فِي الْيَوْمِ الثَّانِي فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيُّ الدُّعَاءِ أَفْضَلُ؟ فَقَالَ لَهُ مِثْلَ ذَلِكَ، ثُمَّ أَتَاهُ فِي الْيَوْمِ الثَّلَاثِ فَقَالَ لَهُ مِثْلَ ذَلِكَ. قَالَ: "فَإِذَا أُعْطِيتَ الْعَافِيَةَ فِي الدُّنْيَا وَأُعْطِيتَهَا فِي الْآخِرَةِ فَقَدْ أَفْلَحْتَ"¹⁰⁰⁶

Bir adam Hz. Peygamber’e (s.a.v) geldi ve: “*Hangi duâ daha değerli ve kıymetlidir?*” diye sordu. Hz. Peygamber (s.a.v): “*Rabbinden dünya ve ahirette selamet ve afiyet dile.*” buyurdu. Sonra ikinci bir gün gelerek tekrar: “*Hangi duâ daha faziletli ve değerlidir?*” diye sordu. Hz. Peygamber (s.a.v) ona aynı cevabı verdi. Üçüncü sefer geldiğinde yine aynı soruyu sordu. Hz. Peygamber de (s.a.v) aynı cevabı verdi ve şöyle devam etti: “*Sana dünya ve ahirette afiyet verilmişse zaten kurtulup gitmişsindir.*”

Tirmizî hadis hakkında “*bu hadis bu şekliyle hasen garibtir. Bu hadisi sadece Seleme b. Verdân’ın rivâyetiyle bilmekteyiz.*” demiştir.¹⁰⁰⁷ Tirmizî’nin muhakki Beşşâr Avvâd Ma’rûf ise Seleme b. Verdân’ın “*zayıf*” bir râvi olduğunu dolayısıyla rivayetin senedinin de “*zayıf*” olacağını söylemiştir.¹⁰⁰⁸ Aynı şekilde Elbânî de rivayetin “*zayıf*” olduğunu zikretmiştir.¹⁰⁰⁹ Yapılan değerlendirmeler neticesinde rivayetin zayıf olduğu anlaşılmaktadır.

Hadis (51/334)

عنه صلى الله عليه وسلم: "ما من دعوة يدعو بها العبد أفضل من اللهم إنا نسألك المعافاة في الدنيا والآخرة"

¹⁰⁰⁵ İbn Mâce, Duâ, 5 (3848).

¹⁰⁰⁶ Tirmizî, Daavât, 89 (3512).

¹⁰⁰⁷ Tirmizî, Daavât, 89 (3512).

¹⁰⁰⁸ Tirmizî, Daavât, 89.

¹⁰⁰⁹ Elbânî, *Da'ifü Süneni't-Tirmizî*, s. 384-85 (3512).

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Kulun, ‘Allah’ım ben senden dünya ve âhirette afiyet dilerim.’ duâsından daha faziletli edeceği hiçbir duâ yoktur.”

Bu hadis İbn Mâce’nin es-Sünen’inde rivayet edilmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ هِشَامِ صَاحِبِ الدُّسْتَوَائِي، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ الْعَلَاءِ بْنِ زَيْدٍ الْعَدَوِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَا مِنْ دُعْوَةٍ يَدْعُو بِهَا الْعَبْدُ، أَفْضَلُ مِنْ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْمُعَافَاةَ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ"¹⁰¹⁰

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Kulun, ‘Allah’ım ben senden dünya ve âhirette afiyet dilerim.’ duâsından daha faziletli edeceği hiçbir duâ yoktur.”

Münzirî, bu rivayeti İbn Mâce’ye nisbet ederek “isnadı ceyyid” demiştir.¹⁰¹¹ Eserin muhakkiki Şu‘ayb el-Arnaût bu rivayetin ricalinin “sika” olduğunu belirtmiştir.¹⁰¹² Elbânî de hadis hakkında “sahih” değerlendirmesini yapmıştır.¹⁰¹³

5. Bab: Takvâ ve İyilik Yapıp Kötülükten Kaçınmak

Hadis (1/335)

قال علي رضي الله عنه: قال النبي صلى الله عليه وسلم: "من اتقى الله عاش قويا وسار في بلاد الله آمنا"

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Kim Allah’tan hakkıyla korkar, sakınırsa güçlü olur ve Allah’ın beldelerinde (yeryüzünde) güven içinde dolaşır.”

Bu rivayet Ebû Nuaym el-İsfahânî’nin (v. 430/1038) Hilyetü’l-evliyâ isimli eserinde geçmektedir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ بْنِ سَالِمٍ، قَالَ: ثنا سَعِيدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحَلِيلِ، قَالَ: ثنا إِسْحَاقُ بْنُ الْعَنْبَرِ، قَالَ: ثنا نَصْرُ بْنُ ثَابِتٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ اتَّقَى اللَّهَ عَاشَ قَوِيًّا وَسَارَ فِي بِلَادِهِ آمِنًا"¹⁰¹⁴

¹⁰¹⁰ İbn Mâce, Duâ, 5 (3851).

¹⁰¹¹ Münzirî, et-Terğîb ve’t-terhîb, IV, 137 (4).

¹⁰¹² İbn Mâce, Duâ, 5 (dipnot).

¹⁰¹³ Elbânî, Sahîhu Süneni İbn Mâce, III, 259 (3120).

¹⁰¹⁴ Ebû Nuaym, Hilyetü’l-evliyâ, II, 175.

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Kim Allah’tan hakkıyla korkar, sakınırsa güçlü olur ve Allah’ın beldelerinde (yeryüzünde) güven içinde dolaşır.”

Süyûtî ve Elbânî, Ebû Nuaym’a nisbet ederek bu rivayetin “zayıf” olduğunu belirtmişlerdir.¹⁰¹⁵

Hadis (2/336)

قال النبي صلى الله عليه وسلم: "من ابتلي فصر وأعطى فشكر وظلم فغفر وظلم فاستغفر قيل له: فما له يا رسول الله؟ قال: أولئك لهم الأمن وهم مهتدون" ي

H. Peygamber (s.a.v): “Belaya uğrayıp da sabreden, kendisine nimet verilip de şükreden, zulmedip de istiğfar eden, zulme uğrayıp da bağışlayan...” buyurdular. (Ashab) “Bu kimseler için ne (sevap) vardır Ey Allah’ın Rasûlü” dediler. Bunun üzerine H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu: “İşte korkudan emin olmak ancak onların hakkıdır ve hidâyete erdirilenler onlardır.”

Bu rivayeti Taberânî, el-Mu‘cemü’l-kebîr isimli eserinde rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ إِسْحَاقَ التُّسْتَرِيُّ، ثنا عَلِيُّ بْنُ بَحْرٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُعَلَّى الرَّازِيُّ، عَنْ زِيَادِ بْنِ حَيْثَمَةَ، عَنْ أَبِي دَاوُدَ، عَنْ سَخْبَرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ أُعْطِيَ فَشَكَرَ، وَابْتُلِيَ فَصَبَرَ، وَظَلَمَ فَاسْتَغْفَرَ، وَظَلَمَ فَغَفَرَ" ثُمَّ سَكَتَ، فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَا لَهُ؟ قَالَ: "أُولَئِكَ هُمُ الْأَمْنُ وَهُمْ مُهْتَدُونَ"¹⁰¹⁶

Sehbera’dan (r.a) rivayete göre: “H. Peygamber (s.a.v), ‘kendisine nimet verilip de şükreden, belaya uğrayıp da sabreden, zulmedip de istiğfar eden, zulme uğrayıp da bağışlayan...’ buyurup sustu.” (Ashab) “Bu kimseler için ne (sevap) vardır Ey Allah’ın Rasûlü” dediler. H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu: “İşte korkudan emin olmak ancak onların hakkıdır ve hidâyete erdirilenler onlardır.”

Heysemî senedde bulunan Ebû Dâvud el-E‘mâ için “metrûk” demiştir. Elbânî de hadisin sıhhati hakkında “daîfün cidden” hükmünü vermiştir.¹⁰¹⁷

¹⁰¹⁵ Münâvî, Feydü’l-kadîr, VI, 27 (8298); Elbânî, Da‘îfü’l-Câmi‘i’s-sağîr ve ziyâdetüh, s. 770 (5333).

¹⁰¹⁶ Taberânî, el-Mu‘cemu’l-kebîr, VII, 163 (6613).

¹⁰¹⁷ Elbânî, Da‘îfü’t-Terğîb ve’t-terhîb, II, 364 (1984).

Hadis (3/337)

قال النبي صلى الله عليه وسلم لأصحاب لما قدموا من الجهاد: "قدمتم من الجهاد الأصغر إلى الجهاد الأكبر" قيل: ما هو؟ قال: "جهاد النفس"

Hız. Peygamber (s.a.v) ashabına, cihaddan döndüklerinde şöyle dedi: “*Küçük cihaddan büyük cihada döndünüz.*” (Ashab): “*O (büyük cihad) nedir?*” diye sordular. Hız. Peygamber (s.a.v): “*Kulun nefsiyle mücadelesidir.*” buyurdu.

Bu rivayet benzer lafızlarla Beyhakî’nin (v. 458/1066) *ez-Zühdü’l-kebîr* isimli eserinde geçmektedir. Sened ve metin şu şekildedir.

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، أَنَّنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا قُتَيْبٌ، حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ إِسْرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ يَعْلَى، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنْ جَابِرٍ قَالَ: قَدِمَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَوْمٌ غُرَاةٌ، فَقَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ "قَدِمْتُمْ خَيْرَ مَقْدَمٍ مِنَ الْجِهَادِ الْأَصْغَرِ إِلَى الْجِهَادِ الْأَكْبَرِ، قِيلَ: وَمَا الْجِهَادُ الْأَكْبَرُ؟ قَالَ: مُجَاهَدَةُ الْعَبْدِ هَوَاهُ"¹⁰¹⁸

Gaza edenler Hız. Peygamber’e (s.a.v) döndü. Rasûlullah (s.a.v) onlara şöyle dedi: “*Hayırlı bir yerden döndünüz, küçük cihaddan büyük cihada döndünüz.*” (Ashab): “*Büyük cihad nedir?*” diye sordular. Hız. Peygamber (s.a.v): “*Kulun, hevâsıyla (nefsinin istekleriyle) mücadelesidir.*” buyurdu.

İrâkî, Beyhakî’nin bu hadisi “*zayıf*” bir senedle rivayet ettiğini söylemiştir.¹⁰¹⁹ Zira rivayetin senedinde bulunan Leys b. Eymen zayıf bir ravidir. Yahyâ b. Maîn (v. 233/848) onun hakkında “*zayıf*”, Ebû Zür’a (v. 264/878) “*leyyinü’l-hadîs*”, Ebû Hâtîm er-Râzî (v. 277/890) de “*daîfü’l-hadîs*” demiştir.¹⁰²⁰

Hadis (4/338)

عن النبي صلى الله عليه وسلم: "لو أن عبداً اتقى الله في بيت في جوف بيت إلى سبعين بيتاً على كل بيت بابٌ عليه قفلٌ من حديدٍ لألبسه الله رداءً عمله حتى يتحدث الناس به"

¹⁰¹⁸ Beyhakî, Ebû Bekir Ahmed b. el-Huseyn, *Kitâbü’z-zühdü’l-kebîr*, thk. Âmir Ahmed Haydar, Müessesetü’l-Kütübî’s-Sekâfiyye, Beyrût 1987, s. 165 (373).

¹⁰¹⁹ İrâkî, *el-Muğnî*, II, 741 (2721).

¹⁰²⁰ İbn Hacer, *Tehzîbü’t-tehzîb*, VIII, 466-68 (833).

kimsedir. Şayet bir kul, her kapısı demirden olan, yetmiş tane içiçe odası bulunan evin içinde olsa ve burada Allah Teâlâ'nın hoşlanmayacağı amellerde bulunsaydı, Allah ona amelinin elbisesini giydirir. Sonra insanlar onun hakkında daha fazla nefretle bahsederler.” (Ashab): “Ey Allah'ın Rasûlü bu abartma nasıl olur?” diye sordular. Hz. Peygamber (s.a.v): “*Facir fücurunun (günahının) fazlalaşmasından hoşlanır.*” buyurdu.

Eserin muhakkiki rivayetin senedi için “*leyse bi'l-kavî*” değerlendirmesinde bulunmuştur.¹⁰²² Süyûtî de Beyhakî'ye nisbet ederek bu rivayetin “*zayıf*” olduğunu belirtmiştir.¹⁰²³

Hadis (5/339)

قول النبي صلى الله عليه وسلم "عفوا عن نساء الناس تعف الناس عن نسائكم"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Başkalarının hanımlarına iffetli olun ki, sizin hanımlarınıza da iffetli ve namuslu davranırsınız.*”

Bu rivayet benzer lafızlarla ve ziyadesiyle Hâkim'in *el-Müstedrek*'inde rivayet edilmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحٍ بْنُ هَانِيٍّ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَبِي طَالِبٍ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ حَكِيمٍ، وَإِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الصَّرَافُ قَالَا: ثَنَا سُؤَيْدُ أَبُو حَازِمٍ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَبِي رَافِعٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "عَفُّوا عَنِ نِسَاءِ النَّاسِ تَعَفَّ نِسَاؤُكُمْ وَبَرُّوا آبَاءَكُمْ تَبَرَّكُمْ أَبْنَاؤُكُمْ وَمَنْ أَتَاهُ أَخُوهُ مُتَنَصِّلًا فَلْيَقْبَلْ ذَلِكَ مِنْهُ مُحِقًّا كَانَ أَوْ مُبْطِلًا فَإِنْ لَمْ يَفْعَلْ لَمْ يَرِدْ عَلَيَّ الْخَوْضُ" ¹⁰²⁴

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Başkalarının hanımlarına iffetli davranın ki, sizin hanımlarınız da iffetli ve namuslu olsunlar. Anne babanıza iyilik ediniz ki, çocuklarınız da size iyilik etsinler. Her kimin kardeşi, yanına özür dileyerek gelirse ister haklı olsun ister haksız, özrünü kabul etsin. Böyle olmazsa Havz-ı Kevser başında yanıma gelemeyiz.*”

Hâkim, bu hadisle ilgili olarak “*bu hadis isnad bakımından sahih olmasına rağmen Buhârî ve Müslim onu tahrîc etmemişlerdir.*” demiştir. Zehebî ise, senedde

¹⁰²² Beyhakî, *Şu'abü'l-îmân*, IX, 209 (6544).

¹⁰²³ Süyûtî, *ed-Dürri'l-mensûr*, I, 417.

¹⁰²⁴ Hâkim, *el-Müstedrek*, IV, 170 (7258).

yer alan Süveyd'in "zayıf" bir râvi olduğunu dolayısıyla bu rivayetin sahih olamayacağını ifade etmiştir.¹⁰²⁵ Elbânî de rivayet hakkında "zayıf" hükmünü vermiştir.¹⁰²⁶

Hadis (6/340)

في الحديث: "من زنى أو شرب الخمر نزع الله منه الإيمان كما ينزع الإنسان القميص من رأسه"

Hadiste şöyle buyrulmuştur: "Kim zina eder veya içki içerse, insan gömleği başından çıkarttığı gibi, Allah Tealâ ondan imanı soyup alır."

Bu rivayet Hâkim'in *el-Müstedrek*'inde yer almaktadır. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ حَمْدَانَ الصِّيرْفِيُّ بِمَرَوْ، ثنا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ الْفَضْلِ. وَحَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ نَصِيرٍ بِبَغْدَادَ، ثنا بِشْرُ بْنُ مُوسَى قَالَ: ثنا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمَقْرِي، ثنا سَعِيدُ بْنُ أَبِي أَيُّوبَ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْوَلِيدِ، عَنِ ابْنِ حُجْرَةَ: أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ زَنَى وَشَرِبَ الْخَمْرَ نَزَعَ اللَّهُ مِنْهُ الْإِيمَانَ كَمَا يَخْلَعُ الْإِنْسَانُ الْقَمِيصَ مِنْ رَأْسِهِ"¹⁰²⁷

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "Kim zina eder ve içki içerse, insan gömleği başından çıkarttığı gibi, Allah Tealâ ondan imanı soyup alır."

Hâkim, senedde bulunan Abdirrahman b. Hüceyra ve Abdillâh b. Velîd'i işaret ederek "Müslim bu iki râviyle ihticâc etmiştir." demiş, Zehebî de ona muvafakat etmiştir.¹⁰²⁸ Süyûtî rivayetin "sahih" olduğunu belirtmiştir.¹⁰²⁹

Hadis (7/341)

قال ابن عباس وأبو هريرة رضي الله عنهما: قال النبي صلى الله عليه وسلم: "من زنى بامرأة مسلمة حرة أو أمة فتح الله عليه في قبره ثلاثمائة ألف باب من النار يخرج عليه منها حيات وعقارب وشهب من النار فهو يعذب إلى يوم القيامة" ذكره في تحفة الحبيب

H. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "Kim hür veya cariye olan müslüman bir kadınla zina ederse, o kimsenin kabrinde Cehennemden üçyüz kapı açılır. O

¹⁰²⁵ Hâkim, *el-Müstedrek*, IV, 170.

¹⁰²⁶ Elbânî, *Da 'İfû 't-Terğîb ve 't-terhîb*, II, 220 (1667).

¹⁰²⁷ Hâkim, *el-Müstedrek*, I, 73 (57).

¹⁰²⁸ Hâkim, *el-Müstedrek*, I, 73.

¹⁰²⁹ Münâvî, *Feydü'l-kadîr*, VI, 142 (8722).

kapılardan ona Kıyamet gününe kadar akrepler, yılanlar ve ateşin alevi çıkar. O kişi kıyamet gününe kadar azap görür.”

Rivayeti kaynaklarda bulamadık.

Hadis (8/342)

قال رجل: يا رسول الله ائذن لي في الزنى فزجره الناس فقال له النبي صلى الله عليه وسلم: "اجلس" فجلس فقال له: "أتحب الزنى لأملك؟" قال لا والله، قال: "أتحبه لأبتك؟" قال لا والله، قال: "أتحبه لأختك؟" قال لا والله قال: "أتحبه لعمتك؟" قال لا والله، قال: "أتحبه لخالتك؟" لا والله، قال فوضع يده عليه وقال: "اللهم اغفر ذنبه وطهر قلبه وحصن فرجه" فلم يلتفت الشاب إلى شيء بعد ذلك

Genç bir adam Hz. Peygamber’e (s.a.v): “*Ey Allah’ın Rasûlü! Zina etmem için bana izin ver.*” dedi. Orada bulunan sahâbîler onu engellemeye çalıştılar. Hz. Peygamber (s.a.v), gence: “*Otur.*” dedi. Genç de Rasûlullah’ın yanına oturdu. Hz. Peygamber (s.a.v) ona: “*Annenle zina edilmesini ister misin?*” diye sordu. Genç: “*Hayır, Vallahi böyle bir şeyi kabul edemem.*” diye cevap verdi. Hz. Peygamber (s.a.v) ona: “*Kızınla zina edilmesini ister misin?*” diye sordu. Genç: “*Hayır, Vallahi böyle bir şeyi kabul edemem.*” diye cevap verdi. Hz. Peygamber (s.a.v) ona: “*Kız kardeşinle zina edilmesini ister misin?*” diye sordu. Genç: “*Hayır, Vallahi böyle bir şeyi kabul edemem.*” diye cevap verdi. Hz. Peygamber (s.a.v) ona: “*Halanla zina edilmesini ister misin?*” diye sordu. Genç: “*Hayır, Vallahi böyle bir şeyi kabul edemem.*” diye cevap verdi. Hz. Peygamber (s.a.v) ona: “*Teyzenle zina edilmesini ister misin?*” diye sordu. Genç: “*Hayır, Vallahi böyle bir şeyi kabul edemem.*” diye cevap verdi. Bu konuşmanın ardından Allah Rasûlü, elini gencin başına koydu ve “*Allah’ım, onun günahlarını bağışla, kalbini kötülüklerden temizle ve ırzını/ıffetini koru.*” diye duâ etti. Bu hadiseyi anlatan râvî şöyle demiştir: “*Bundan sonra o genç, bir daha böyle bir şeye yönelmedi.*”

Bu rivayet ziyadesiyle Ahmed b. Hanbel’in *el-Müsned*’inde geçmektedir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، حَدَّثَنَا حَرِيزٌ، حَدَّثَنَا سُلَيْمُ بْنُ عَامِرٍ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ، قَالَ: إِنَّ فَتًى شَابًّا أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، انْزِدْنِي بِالزَّيْنِ، فَأَقْبَلَ الْقَوْمُ عَلَيْهِ، فَزَجَرُوهُ وَقَالُوا: مَهْ مَهْ، فَقَالَ: "إِذْنُهُ" فَدَنَا مِنْهُ قَرِيبًا، قَالَ: فَجَلَسَ، قَالَ: "أَتُحِبُّهُ لِأَمِّكَ؟" قَالَ: لَا وَاللَّهِ، جَعَلَنِي اللَّهُ فِدَاءَكَ. قَالَ: "وَلَا النَّاسُ يُحِبُّونَهُ لِأُمَّهَاتِهِمْ". قَالَ: "أَفَتُحِبُّهُ لِابْنَتِكَ؟" قَالَ: لَا وَاللَّهِ يَا رَسُولَ اللَّهِ، جَعَلَنِي اللَّهُ فِدَاءَكَ. قَالَ: "وَلَا النَّاسُ يُحِبُّونَهُ لِبَنَاتِهِمْ". قَالَ: "أَفَتُحِبُّهُ لِأَخِيكَ؟" قَالَ: لَا وَاللَّهِ، جَعَلَنِي اللَّهُ فِدَاءَكَ. قَالَ: "وَلَا النَّاسُ يُحِبُّونَهُ لِأَخَوَاتِهِمْ". قَالَ: "أَفَتُحِبُّهُ لِعَمَّتِكَ؟" قَالَ: لَا وَاللَّهِ، جَعَلَنِي اللَّهُ فِدَاءَكَ. قَالَ: "وَلَا النَّاسُ يُحِبُّونَهُ لِخَالَاتِكَ؟" قَالَ: لَا وَاللَّهِ، جَعَلَنِي اللَّهُ فِدَاءَكَ. قَالَ: "وَلَا النَّاسُ يُحِبُّونَهُ لِخَالَاتِهِمْ". قَالَ: فَوَضَعَ يَدَهُ عَلَيْهِ، وَقَالَ: "اللَّهُمَّ اغْفِرْ ذَنْبَهُ، وَطَهِّرْ قَلْبَهُ، وَحَصِّنْ فَرْجَهُ" قَالَ: فَلَمْ يَكُنْ بَعْدَ ذَلِكَ الْفَتَى يَلْتَفِتُ إِلَى شَيْءٍ.¹⁰³⁰

Ebi Ümâme'den gelen rivayete göre, o şöyle demiştir: "Genç bir adam Hz. Peygamber'e (s.a.v) gelerek: 'Ey Allah'ın Rasûlü zina etmem için bana izin ver.' dedi. Orada bulunan sahâbîler hemen ona dönerek 'sus, sus' diyerek konuşmasını engellemeye çalıştılar. Hz. Peygamber (s.a.v), gence: 'Yaklaş.' dedi. Genç de Rasûlullah'a yaklaştı ve yanına oturdu. Hz. Peygamber (s.a.v) ona: 'Annenle zina edilmesini ister misin?' diye sordu. Genç: 'Canım sana feda, hayır Vallahi böyle bir şeyi kabul edemem Ey Allah'ın elçisi.' diye cevap verdi. Hz. Peygamber (s.a.v) de: 'Diğer insanlar da anneleriyle zina edilmesini istemez.' buyurdu. Hz. Peygamber (s.a.v) ona: 'Kızınla zina edilmesini ister misin?' diye sordu. Genç: 'Canım sana feda, hayır Vallahi böyle bir şeyi kabul edemem Ey Allah'ın elçisi.' diye cevap verdi. Hz. Peygamber (s.a.v) de: 'Diğer insanlar da kızlarıyla zina edilmesini istemez.' buyurdu. Hz. Peygamber (s.a.v) ona: 'Kız kardeşinle zina edilmesini ister misin?' diye sordu. Genç: 'Canım sana feda, hayır Vallahi böyle bir şeyi kabul edemem Ey Allah'ın elçisi.' diye cevap verdi. Hz. Peygamber (s.a.v) de: 'Diğer insanlar da kız kardeşleriyle zina edilmesini istemez.' buyurdu. Hz. Peygamber (s.a.v) ona: 'Halanla zina edilmesini ister misin?' diye sordu. Genç: 'Canım sana feda, hayır Vallahi böyle bir şeyi kabul edemem Ey Allah'ın elçisi.' diye cevap verdi. Hz. Peygamber (s.a.v) de: 'Diğer insanlar da halalarıyla zina edilmesini istemez.' buyurdu. Hz. Peygamber (s.a.v) ona: 'Teyzenle zina edilmesini ister misin?' diye sordu. Genç: 'Canım sana feda, hayır Vallahi böyle bir şeyi kabul edemem Ey Allah'ın elçisi.' diye cevap verdi. Hz.

¹⁰³⁰ İbn Hanbel, el-Müsned, XXXVI, 545 (22211).

Peygamber (s.a.v) de: 'Diğer insanlar da teyzeleriyle zina edilmesini istemez.' buyurdu. Bu konuşmanın ardından Allah Rasûlü, elini gencin başına koydu ve 'Allah'ım, onun günahlarını bağışla, kalbini kötülüklerden temizle ve ırzını/ıffetini koru.' diye duâ etti. Bu hadiseyi anlatan râvi şöyle demiştir: 'Bundan sonra o genç, bir daha böyle bir şeye yönelmedi.'"

İrâkî ve Heysemî bu rivayeti Ahmed b. Hanbel'in *el-Müsned*'de rivayet ettiğini söylemiş ve rivayet hakkında "*ricâli sahîh ricâlidir.*" demişlerdir.¹⁰³¹ Şu'ayb el-Arnaût da rivayet hakkında "*isnadı sahîh, ricâli sika ve ricâli sahîh*" demiştir.¹⁰³²

Hadis (9/343)

عن النبي صلى الله عليه وسلم: "من قدر على امرأة أو جارية حراما فتركها مخافة من الله آمنه الله من الفزع الأكبر وحرّم عليه النار وأدخله الجنة"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "Kim haram bir kadına veya cariyeye dokunmaya güç yetirdiği halde Allah'tan korktuğu için onu bırakırsa Allah onu büyük korku gününde emin kılar, cehennemini ona haram kılar ve onu cennete sokar."

Bu rivayet, Heysemî'nin *Buğyetü'l-bâhis 'an zevâidi Müsnedi'l-Hâris* isimli eserinde rivayet ettiği ondört sayfa uzunluğundaki bir hadisin bir bölümüdür. Bu yüzden, rivayeti sadece tahrîcini yaptığımız eserdeki geçen kadarıyla zikretmekle yetineceğiz. Sened ve metin şu şekildedir.

حَدَّثَنَا دَاوُدُ بْنُ الْمُحَرَّبِ بْنِ فَحْدَمٍ أَبُو سُلَيْمَانَ الْبَصْرِيُّ، ثنا مَيْسَرَةُ بْنُ عَبْدِ رَبِّهِ، عَنْ أَبِي عَائِشَةَ السَّعْدِيِّ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَابْنِ عَبَّاسٍ قَالَا: "خَطَبَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خُطْبَةً قَبْلَ وَفَاتِهِ وَهِيَ آخِرُ خُطْبَةٍ خَطَبَهَا بِالْمَدِينَةِ حَتَّى حَقَّ بِاللَّهِ، فَوَعظَنَا فِيهَا مَوْعِظَةً ذَرَفَتْ مِنْهَا الْعُيُونُ وَوَجِلَتْ مِنْهَا الْقُلُوبُ، وَافْتَشَعَتْ مِنْهَا الْجُلُودُ، وَتَقَلَّقَتْ مِنْهَا الْأَحْشَاءُ، أَمَرَ بِأَلَا فَنَادَى: الصَّلَاةُ جَامِعَةٌ قَبْلَ أَنْ يَتَكَلَّمَ، فَاجْتَمَعَ إِلَيْهِ النَّاسُ، فَارْتَقَى الْمِنْبَرَ فَقَالَ: "... وَمَنْ قَدِرَ عَلَى امْرَأَةٍ أَوْ جَارِيَةٍ حَرَامًا فَتَرَكَهَا لِلَّهِ مَخَافَةً مِنْهُ آمَنَهُ اللَّهُ مِنَ الْفَزَعِ الْأَكْبَرِ وَحَرَّمَهُ عَلَى النَّارِ وَأَدْخَلَهُ الْجَنَّةَ..."¹⁰³³

¹⁰³¹ Irâkî, *el-Muğnî*, I, 592 (2266); Heysemî, *Mecma'u'z-zevâid*, II, 280.

¹⁰³² İbn Hanbel, *el-Müsned*, XXXVI, 545 (dipnot).

¹⁰³³ Heysemî, *Buğyetü'l-bâhis 'an zevâ'idü Müsnedi'l-Hâris*, I, 309-22 (205).

Ebû Hureyra ve İbn Abbas şöyle demişlerdir. “*Rasûlullah (s.a.v) bize vefatından önce bir hutbe irad etti. Bu hutbe vefatından önce verdiği son hutbe idi. Ondan sonra zaten vefat etti. Öyle bir hutbe irad etti ki, gözlerden yaşlar boşaldı, kalpler ürperdi, tüyler diken diken oldu ve insanın içi titredi. (O gün) Bilal’e, (kimsenin konuşmasına fırsat vermeden) namaza çağırmasını buyurdu. İnsanlar toplandı. Minbere çıkarak şöyle dedi: ‘...Kim haram bir kadına veya cariyeye dokunmaya güç yetirdiği halde Allah’tan korktuğu için onu bırakırsa Allah onu büyük korku gününde emin kılar, cehennemini ona haram kılar ve onu cennete sokar...’*”

Heysemî hadis hakkında “*mevzû*” hükmünü vermiş Seneddeki Dâvud b. Muhabber’in “*kezzâb*” (yalancı) olduğunu söylemiştir.¹⁰³⁴

Hadis (10/344)

قال النبي صلى الله عليه وسلم: "قال الله يا محمد خمسة تثقل موازين أمتك يوم القيامة: شهادة أن لا إله إلا الله وأنت رسول الله والصلوات الخمس وسبحان الله والحمد لله والله أكبر والرابع لا حول ولا قوة إلا بالله والخامس الاستغفار، يا محمد إني أجعل كل حرف من هذه الحروف في الميزان أثقل من جبل أحد"

Hiz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “*Allah Teâlâ şöyle buyurdu: ‘Ey Muhammed beş şey kıyamet günü senin ümmetinin mizanında ağır gelir. Allah’tan başka ilah olmadığına ve senin Allah’ın Rasûlü olduğuna şehadet etmek, beş vakit namaz, Allah bütün noksan sıfatlardan münezzehtir, bütün hamdler ona mahsustur, Allah en büyüktür demek, dördüncüsü; güç ve kuvvet sadece Allah’a aittir demek. Beşincisi ise istiğfar etmektir. Ey Muhammed muhakkak ki ben bu harflerden her bir harfi mizanda Uhud Dağı ağırlığından daha ağır kılarım.’*”

Rivayeti kaynaklarda bulamadık.

¹⁰³⁴ Heysemî, *Buğyetü'l-bâhis 'an zevâ'idi Müsnedi'l-Hâris*, I, 322 (205).

Hadis (11/345)

قال رجل: يا رسول الله لا أزيد على الصلوات الخمس ورمضان وليس مال أتصدق به ولا أحج أين أنا إذا مت قال: "في الجنة" قال معك فتبسم وقال: نعم إن حفظت قلبك من الحسد ولسانك من الكذب وعينيك من النظر إلى محارم الله وأن لا تزدرى بها مسلما دخلت الجنة معي على راحتي هاتين"

Bir adam şöyle dedi: *"Ey Allah'ın Rasûlü namaz ve oruçtan başka ibadet edemiyorum, param olmadığı için zekât, sadaka veremiyorum ve hacca gidemiyorum, ölünce nerede olacağım."* Hz. Peygamber (s.a.v): *"Cennette"* buyurdu. Adam: *"Seninle beraber mi?"* diye tekrar sordu. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v) tebessüm etti ve şöyle dedi: *"Evet, eğer kalbini hasetten, dilini yalandan, gözünü haramdan korursan ve bir müslümanı hor görmezsen, cennete bu iki avucumun içinde gireceksin."*

Rivayeti kaynaklarda bulamadık.

Hadis (12/346)

عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: "عائد المريض ومشيع الجنائز وحافر القبور يكونون يوم القيامة في زمرة الأنبياء لا يحاسبهم الله ولا يحجبهم عن الجنة"

Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: *"Hasta ziyareti yapan, cenaze ile yürüyen ve mezar kazan kimseler mahşer günü peygamberler zümresi ile beraber olacaklardır. Onlar hesap vermeyecek ve cennete girmeleri için bir engel olmayacaktır."*

Rivayeti kaynaklarda bulamadık.

Hadis (13/347)

قال أبو ذر: يا رسول الله أوصني قال: "أوصيك بتقوى الله فإنه رأس الأمر كله"، فقلت يا رسول الله زدني قال: "عليك بتلاوة القرآن وذكر الله فإنه نور لك في الأرض وذكر لك في السماء"، قلت يا رسول الله زدني قال: "إياك وكثرة الضحك فإنه يميت القلب ويذهب بنور الوجه"، قلت يا رسول الله زدني قال: "قل الحق وإن كان مرا"، قلت يا رسول الله زدني قال: "لا تخف في الله لومة لائم"، قلت يا رسول الله زدني قال: "عليك بطول الصمت فإنه مطرد للشيطان وعون لك على أمر دينك"، قلت يا رسول الله زدني قال: "عليك بالجهاد فإنه رهبانية أمتي"، قلت يا رسول الله زدني قال: "أحب المساكين وجالسهم"، قلت يا رسول الله زدني قال: "انظر إلى من هو

تحتك ولا تنظر إلى من هو فوقك فإنه أجدر لا أن تزدرى نعمة الله عليك"، قلت يا رسول الله زدي قال: "ليردك عن الناس ما تعلمه في نفسك وكفى بك عيباً أن تعرف من الناس ما تجهله من نفسك"

Ebû Zer (r.a) şöyle demiştir: “Yâ Rasûlallah, bana nasihat et, dedim. Hz. Peygamber (s.a.v): ‘Sana Allah’tan korkmayı tavsiye ederim, işin başı budur.’ buyurdu. Yâ Rasûlallah biraz daha dedim. ‘Sana Kur’ân-ı Kerîm’i okumayı ve Allah’ı zikretmeyi tavsiye ederim. O senin için yeryüzünde nur, gökte de senin için nam olur.’ buyurdu. Biraz daha dedim. ‘Çok gülmeyi terk et, çok gülmek kalbi öldürür, yüzün nurunu giderir.’ buyurdu. Biraz daha nasihat buyur Yâ Rasûlallah dedim. ‘Acı da olsa hakkı söyle.’ buyurdu. Biraz daha dedim. ‘Allah yolunda kınayanın kınamasından korkma.’ buyurdu. Biraz daha dedim. ‘Susmayı tercih et; bu durum şeytanı senden uzaklaştırır, dine uymakta sana yardımcı olur.’ buyurdu. Biraz daha dedim. ‘Cihad et, çünkü cihad ümmetimin zühhdüdür.’ buyurdu. Biraz daha dedim. ‘Miskinleri (fakirleri, yoksulları) sev, onlarla otur (bulun).’ buyurdu. Biraz daha dedim. ‘Kendinden aşağı olanlara bak, senden üstün olanlara bakma, çünkü içinde bulunduğun hal senin için nimettir.’ buyurdu. Biraz daha dedim. ‘Kendi eksiklerini bilmeyip de insanların eksiklerini bilmek ayıp olarak sana yeterlidir.’ buyurdu.”

Bu rivayeti ziyadesiyle İbn Hibbân (v. 354/965) es-Sahîh’inde, Taberânî de el-Mu’cemü’l-kebîr’inde Ebû Zer’den gelen İbrâhîm b. Hişâm tarikiyle rivayet etmişlerdir. İbn Hibbân’ın es-Sahîh’indeki sened ve metin şöyledir. Rivayet çok uzun olduğu için sadece ilgili kısmı almakla yetineceğiz.

أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سَفْيَانَ الشَّيْبَانِيُّ، وَالْحُسَيْنُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْقَطَّانُ بِالرَّقَّةِ، وَابْنُ قُتَيْبَةَ، وَاللَّفْظُ لِلْحَسَنِ، قَالُوا: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ هِشَامٍ بْنِ يَحْيَى بْنِ يَحْيَى الْغَسَّالِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، عَنْ جَدِّي، عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ الْخَوْلَانِيِّ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ قَالَ: ... قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَوْصِنِي. قَالَ: "أَوْصِيكَ بِتَقْوَى اللَّهِ، فَإِنَّهُ رَأْسُ الْأَمْرِ كُلِّهِ". قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، زِدْنِي. قَالَ: "عَلَيْكَ بِتِلَاوَةِ الْقُرْآنِ، وَذِكْرِ اللَّهِ، فَإِنَّهُ نُورٌ لَكَ فِي الْأَرْضِ، وَذُخْرٌ لَكَ فِي السَّمَاءِ". قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، زِدْنِي. قَالَ: "إِيَّاكَ وَكَثْرَةَ الصَّحَلِ، فَإِنَّهُ يُمِيتُ الْقُلُوبَ، وَيَذْهَبُ بِنُورِ الْوُجْهِ". قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، زِدْنِي. قَالَ: "عَلَيْكَ بِالصَّمْتِ إِلَّا مِنْ خَيْرٍ، فَإِنَّهُ مَطْرَدَةٌ لِلشَّيْطَانِ عَنْكَ، وَعَوْنٌ لَكَ عَلَى أَمْرِ دِينِكَ". قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، زِدْنِي. قَالَ: "عَلَيْكَ بِالْجِهَادِ، فَإِنَّهُ رَهْبَانِيَّةٌ أُمِّي". قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، زِدْنِي. قَالَ: "أَحِبَّ الْمَسَاكِينَ وَجَالِسَهُمْ". قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، زِدْنِي. قَالَ: "انْظُرْ إِلَى مَنْ تَحْتَكَ وَلَا تَنْظُرْ إِلَى مَنْ فَوْقَكَ، فَإِنَّهُ أَجْدَرُ أَنْ لَا تُزْدِرَى نِعْمَةُ اللَّهِ عِنْدَكَ". قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ

زِدْنِي. قَالَ: "قُلِ الْحَقُّ وَإِنْ كَانَ مَرًّا". قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ زِدْنِي. قَالَ: "لِيَزِدَّكَ عَنِ النَّاسِ مَا تَعْرِفُ مِنْ نَفْسِكَ وَلَا تَجِدُ عَلَيْهِمْ فِيمَا تَأْتِي، وَكَفَى بِكَ غَيْبًا أَنْ تَعْرِفَ مِنَ النَّاسِ مَا تَجْهَلُ مِنْ نَفْسِكَ، أَوْ تَجِدَ عَلَيْهِمْ فِيمَا تَأْتِي". ثُمَّ صَرَبَ يَدِهِ عَلَى صَدْرِي فَقَالَ: "يَا أَبَا ذَرٍّ لَا عَقْلَ كَالْتَدْبِيرِ، وَلَا وَرَعَ كَالْكَفِّ، وَلَا حَسَبَ كَحُسْنِ الْخُلُقِ"¹⁰³⁵

Ebû Zer (r.a) şöyle demiştir: “Yâ Rasûlallah, bana nasihat et, dedim. Hz. Peygamber (s.a.v): ‘Sana Allah’tan korkmayı tavsiye ederim, işin başı budur.’ buyurdu. Yâ Rasûlallah biraz daha dedim. ‘Sana Kur’ân-ı Kerîm’i okumayı ve Allah’ı zikretmeyi tavsiye ederim. O senin için yeryüzünde nur, gökyüzünde de bir azıktır.’ buyurdu. Biraz daha dedim. ‘Çok gülmeyi terk et, çok gülmek kalbi öldürür, yüzün nurunu giderir.’ buyurdu. Biraz daha nasihat buyur Yâ Rasûlallah dedim. ‘Susmayı tercih et, sadece hayır söyle; bu durum şeytanı senden uzaklaştırır, dine uymakta sana yardımcı olur.’ buyurdu. Biraz daha Yâ Rasûlallah dedim. ‘Cihad et, çünkü cihad ümmetimin zühdüdür.’ buyurdu. Biraz daha dedim. ‘Miskinleri (fakirleri, yoksulları) sev, onlarla otur (bulun).’ buyurdu. Biraz daha Yâ Rasûlallah dedim. ‘Kendinden aşağı olanlara bak, senden üstün olanlara bakma, çünkü içinde bulunduğun hal senin için nimettir.’ buyurdu. Biraz daha Yâ Rasûlallah dedim. ‘Acı da olsa hakkı söyle.’ buyurdu. Biraz daha istedim. ‘Kendinden bildiğin (ayıpların) seni insanların (ayıplarından) geri çevirsin. Kendin yaptığın şeyleri insanlarda kötü görme. Kendi eksikleri bilmeyip de insanların eksiklerini bilmek veya kendin yaptığın eksikleri insanlarda bir eksik olarak görmek ayıp olarak sana yeterlidir.’ buyurdu. Sonra da elini göğsüme koydu ve şöyle buyurdu. ‘Yâ Ebû Zer tedbir almak gibi akıllılık yoktur. Haramlardan el çekmek gibi vera yoktur. Güzel ahlâk gibi de soyluluk yoktur.’”

Heysemî bu rivayeti Taberânî’ye nisbet ederek senedinde İbrâhîm b. Hişâm’ın bulunduğunu, İbn Hibbân’ın onu “sika”, Ebû Zür’a ve Ebû Hâtim’in ise “zayıf” olarak kabul ettiğini söylemiştir. es-Sahîh’in muhakkiki olan Şu‘ayb el-Arnaût ise bu rivayetin isnadı için “daîfün cidden” demiş sebep olarak da rivayetin senedinde bulunan İbrahim b. Hişâm’ı zikretmiştir. Elbânî de rivayetin sıhhati hakkında “daîfün cidden” hükmünü vermiştir.¹⁰³⁶

¹⁰³⁵ İbn Hibbân, es-Sahîh, II, 76-79 (361).

¹⁰³⁶ Elbânî, Da’îfû l-Câmi ‘i s-sağîr ve ziyâdetüh, s. 310 (2122).

Hadis (14/348)

قال عبد الرحمن بن سمرة رضي الله عنه: خرج رسول الله صلى الله عليه وسلم ذات يوم ونحن في المسجد فقال: "إني رأيت البارحة رجلا من أمي جاءه ملك الموت لقبض روحه فجاءه بر والديه فرداه عنه، ورأيت رجلا من أمي قد بسط عليه عذاب القبر فجاءه وضوءه فاستنقذه من بين أيديهم، ورأيت رجلا من أمي احتوشته ملائكة العذاب فجاءته صلاته فاستنقذته من بين أيديهم، ورأيت رجلا من أمي والنبیون حلقا حلقا كلما دنا من حلقة طُرد فجاءه اغتساله من الجنابة وأخذ بيده وأقعدته إلى جانبي، ورأيت رجلا من أمي انتهى إلى أبواب الجنة فغلقت الأبواب دونه فجاءته شهادة أن لا إله إلا الله ففتحت له الأبواب وأدخلته الجنة"

Hız. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Dün rüyamda ümmetimden, ruhunu almak için kendisine ölüm meleği gelen bir adam gördüm. Anne ve babasına yaptığı iyilikler onu geri çevirdi. Ümmetimden kabir azabına kapılmış bir adam gördüm. Onun aldığı abdestler gelip onu, o azabın elleri arasından kurtardılar. Ümmetimden etrafını azap meleklerinin sardığı bir adam gördüm. Namazı gelip onu, onların elleri arasından kurtardı. Ümmetimden bir adam gördüm. Yanında peygamberler halka halka oturmuştu. Adamın yaklaştığı her peygamber halkası onu kovuyordu. Sonra cünüplükten yıkanması geldi. Elinden tutup onu yanıma oturttu. Ümmetimden bir adam gördüm. Cennet kapılarına varmış fakat cennet kapıları ona kapalı idi. Lâ ilâhe illallah şehadeti geldi. Ona kapıları açtı ve cennete koydu.”

Bu rivayeti benzer lafızlarla ve ziyadesiyle Taberânî, el-Ehâdîsü't-tıvâl isimli eserinde rivayet etmiştir. Sened ve metin şöyledir.

حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ الْوَاسِطِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مَرْوَانُ بْنُ مُعَاوِيَةَ الْقَزَارِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْوَزِيرُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدِ بْنِ جُدْعَانَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَمُرَةَ، قَالَ: خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنِّي رَأَيْتُ الْبَارِحَةَ عَجَبًا، رَأَيْتُ رَجُلًا مِنْ أُمِّي قَدْ احْتَوَشَتْهُ مَلَائِكَةُ، فَجَاءَهُ وَضُوءُهُ فَاسْتَنْقَذَهُ مِنْ ذَلِكَ، وَرَأَيْتُ رَجُلًا مِنْ أُمِّي قَدْ بَسَطَ عَلَيْهِ عَذَابُ الْقَبْرِ، فَجَاءَتْهُ صَلَاتُهُ فَأَنْقَذَتْهُ مِنْ ذَلِكَ، وَرَأَيْتُ رَجُلًا مِنْ أُمِّي قَدْ احْتَوَشَتْهُ الشَّيَاطِينُ، فَجَاءَهُ ذِكْرُ اللَّهِ فَخَلَّصَهُ مِنْهُمْ، وَرَأَيْتُ رَجُلًا مِنْ أُمِّي يَلْهَثُ عَطَشًا مِنَ الْعَطَشِ فَجَاءَهُ صِيَامُ رَمَضَانَ فَسَقَاهُ، وَرَأَيْتُ رَجُلًا مِنْ أُمِّي بَيْنَ يَدَيْهِ ظُلْمَةٌ، وَمِنْ خَلْفِهِ ظُلْمَةٌ، وَعَنْ يَمِينِهِ ظُلْمَةٌ، وَعَنْ شِمَالِهِ ظُلْمَةٌ، وَمِنْ فَوْقِهِ ظُلْمَةٌ، وَمِنْ تَحْتِهِ ظُلْمَةٌ، فَجَاءَهُ حُجَّةٌ وَعَمَرَتْهُ فَاسْتَخْرَجَاهُ مِنَ الظُّلْمَةِ، وَرَأَيْتُ رَجُلًا مِنْ أُمِّي جَاءَهُ مَلَكُ الْمَوْتِ يَقْبِضُ رُوحَهُ، فَجَاءَهُ بِهِ بِوَالِدَيْهِ فَرَدُّ عَنْهُ، وَرَأَيْتُ رَجُلًا مِنْ أُمِّي يُكَلِّمُ الْمُؤْمِنِينَ وَلَا يُكَلِّمُونَهُ، فَجَاءَتْهُ صَلَةُ الرَّحِمِ فَقَالَتْ: إِنَّ هَذَا كَانَ وَاصِلًا لِرَحِمِهِ، فَكَلَّمَهُمْ وَكَلَّمُوهُ وَصَارَ مَعَهُمْ، وَرَأَيْتُ رَجُلًا مِنْ أُمِّي يَأْتِي النَّبِيَّ وَهُمْ حَلَقٌ

حَلَقٌ، فَكُلَّمَا أَتَى عَلَى حَلْقَةٍ طُرِدَ، فَجَاءَهُ اغْتِسَالُهُ مِنَ الْجَنَابَةِ، فَأَخَذَهُ بِيَدِهِ فَأَجْلَسَهُ إِلَى جَنْبِهِ، وَرَأَيْتُ رَجُلًا مِنْ أُمَّتِي يَتَّقِي وَهَجَ النَّارِ بِيَدَيْهِ عَنْ وَجْهِهِ، فَجَاءَتْهُ صَدَقَتُهُ وَصَارَتْ ظِلًّا عَلَى رَأْسِهِ وَسِتْرًا عَلَى [عَنْ] وَجْهِهِ، وَرَأَيْتُ رَجُلًا مِنْ أُمَّتِي جَاءَتْهُ زَيَانِيَةُ الْعَذَابِ، فَجَاءَهُ أَمْرُهُ بِالْمَعْرُوفِ وَهُيْءُهُ عَنِ الْمُنْكَرِ، فَاسْتَنْقَذَهُ مِنْ ذَلِكَ، وَرَأَيْتُ رَجُلًا مِنْ أُمَّتِي هَوَى فِي النَّارِ، فَجَاءَتْهُ ذُمُوعُهُ اللَّالِي [الَّتِي] بَكَى بِهَا فِي الدُّنْيَا مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، فَأَخْرَجَتْهُ مِنَ النَّارِ، وَرَأَيْتُ رَجُلًا مِنْ أُمَّتِي قَدْ هَوَتْ صَحِيفَتُهُ إِلَى شِمَالِهِ، فَجَاءَهُ خَوْفُهُ مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، فَأَخَذَ صَحِيفَتَهُ فَجَعَلَهَا فِي يَمِينِهِ، وَرَأَيْتُ رَجُلًا مِنْ أُمَّتِي عَلَى شَفِيرِ جَهَنَّمَ، فَجَاءَتْهُ وَجَلُّهُ مِنَ اللَّهِ فَاسْتَنْقَذَهُ مِنْ ذَلِكَ، وَرَأَيْتُ رَجُلًا مِنْ أُمَّتِي يَرْعُدُ كَمَا تَرْعُدُ السَّعْفَةُ [الرَّعْفَةُ]، فَجَاءَهُ حُسْنُ ظَنِّهِ بِاللَّهِ فَسَكَنَ رُغْدَتَهُ، وَرَأَيْتُ رَجُلًا مِنْ أُمَّتِي يَرْخِفُ عَلَى الصِّرَاطِ مَرَّةً، وَجَبُو مَرَّةً، وَيَتَعَلَّقُ مَرَّةً، فَجَاءَتْهُ صَلَاتُهُ عَلَيَّ فَأَخَذَتْ بِيَدِهِ فَأَقَامَتْهُ عَلَى الصِّرَاطِ حَتَّى جَاوَزَ، وَرَأَيْتُ رَجُلًا مِنْ أُمَّتِي انْتَهَى إِلَى أَبْوَابِ الْجَنَّةِ فَعَلَقَتْ الْأَبْوَابُ دُونَهُ، فَجَاءَتْهُ شَهَادَةٌ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، فَأَخَذَتْهُ بِيَدِهِ فَأَدْخَلَتْهُ الْجَنَّةَ¹⁰³⁷

Hizmet Peygamberi (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Dün rüyamda acaip bir şey gördüm. Ümmetimden etrafını (azap) meleklerinin sardığı bir adam gördüm. Abdesti geldi onu, onların elinden kurtardı. Ümmetimden kabir azabına kapılmış bir adam gördüm. Namazı gelip onu kurtardı. Ümmetimden bir adam gördüm. Şeytanlar onu yakalamıştı. Allah’ı zikretmesi gelerek onu, onlardan kurtardı. Ümmetimden bir adam gördüm ki, susuzluktan dilini dışarı çıkarmıştı, Ramazan orucu geldi, onu içirdi (suladı). Ümmetimden karanlıklar içinde kalmış bir adam gördüm. Önünde, arkasında, sağında, solunda, üstünde, altında karanlıklar vardı. Haccı ve umresi geldi onu, o karanlıklardan çıkardılar. Ümmetimden, ruhunu almak için kendisine ölüm meleği gelen bir adam gördüm. Anne ve babasına yaptığı iyilikler onu geri çevirdi. Ümmetimden bir adam gördüm o, müminlerle konuşuyor, onlar ise ona cevap vermiyorlardı. Sıla-i Rahim (akrabasına yaptığı iyilikler ve ziyaretler) geldi ve onlara: ‘Muhakkaki bu, sıla-i rahim yapardı.’ dedi. Bunun üzerine o, onlarla konuştu. Onlar da onunla konuştular. O da onlarla beraber oldu. Ümmetimden bir adam gördüm. Yanında peygamberler halka halka oturmuştu. Adamın yaklaştığı her peygamber halkası onu kovuyordu. Sonra cünüplükten yıkanması geldi. Elinden tutup onu yanıma oturttu. Ümmetimden bir adam gördüm. Eliyle yüzünü ateşin hararetinden ve kıvılcımlarından korumaya çalışıyordu. O anda sadakası geldi, yüzüne perde ve

¹⁰³⁷ Taberânî, Ebü'l-Kâsım Süleymân b. Ahmed, *el-Ehâdisü't-tıvâl*, thk. Hamdî es-Selefi, Mektebü'l-İslâmî, Beyrût 1998, s. 84-5 (36).

başına gölge oldu. Ümmetimden bir adam gördüm. Onu azap zebânileri yakaladı, iyiliği emredip kötülükten menetmesi geldi ve onu, onların ellerinden kurtardı. Ümmetimden bir adam gördüm. Ateşe düşmüştü. Dünyada Allah korkusundan döktüğü gözyaşları gelerek onu cehennemden çıkardı. Ümmetimden bir adam gördüm. Amel defteri sol tarafına düştü (sol tarafından verildi), Allah'tan korkusu geldi, defterini alarak sağ tarafına koydu. Ümmetimden bir adam gördüm. Cehennemin kenarında (ayakta) duruyordu. Allah'tan korkup titremesi gelerek onu oradan kurtardı. Ümmetimden bir adam da gördüm. (Sırat köprüsü üzerinde) Hurma dalı gibi sallanıyordu (titriyordu). O anda Allah'a karşı olan hüsn-ü zannı gelerek onun titremesini teskin etti (dindirdi). Ümmetimden bir adam gördüm. Sırat üzerinde bazen sürünüyor bazen emekliyordu bazen de durup bir şeylere bağlanıyor ve tutunmaya çalışıyordu. Bana yaptığı salât ve selâmlar (salavat-ı şerifeler) gelerek, onu elinden tutup ayağa dikti böylece sıratı geçti. Ümmetimden bir adam gördüm. Cennet kapılarına varmış fakat cennet kapıları ona kapalı idi. Lâ ilâhe illallah şehâdeti geldi. Onu elinden tuttu ve cennete koydu.”

Heysemî senedde bulunan Süleymân b. el-Vâsitî'nin “zayıf” olduğunu söylemiştir.¹⁰³⁸ Aynı şekilde Elbânî de rivayetin “zayıf” olduğunu zikretmiştir.¹⁰³⁹

Çalışmamızın konusu olan Abdurrahmân es-Safûrî'nin *Nüzhetü'l-mecâlis ve müntehabü'n-nefâis* isimli eserinin ilk 5 bâbında geçen rivayetlerin tahrîc ve değerlendirmesini burada tamamladık. Şimdi elde ettiğimiz sonuçları bir sonraki bölümümüz olan sonuç kısmında takdim edip tablolar halinde göstererek tezimizi tamamlayacağız.

¹⁰³⁸ Heysemî, *Mecma'u'z-zevâid*, VII, 180.

¹⁰³⁹ Elbânî, *Da'îfü'l-Câmi'i's-sağîr ve ziyâdetüh*, s. 303-04 (2086).

SONUÇ

Va‘z, Hz. Peygamber (s.a.v) dönemiyle başlamış sahâbe ve sonraki nesiller tarafından da devam ettirilmiş, İslam dininin öğretiminde son derece etkili ve önemli bir metottur. Bu yüzden bu işi yapan kişi işini titizlikle yapmalı ve işini yaparken kullandığı malzemeleri özenle seçmelidir.

Bu çalışmamızda bir va‘z kitabı olarak Abdurrahmân es-Safûrî tarafından kaleme alınan *Nüzhetü’l-mecâlis*’teki hadislerin değerini ortaya koymaya çalıştık. Bu bağlamda eserde zikredilen rivayetler incelemeye tâbî tutulmuştur.

Çalışmamızın ilk kısmında Abdurrahmân es-Safûrî’nin hayatı ve hadisçiliği hakkında bilgiler verilmeye çalışılmış, ancak es-Safûrî hakkında kaynaklarda fazla bir bilgi tespit edilememiştir.

Çalışmamızın ana kısmını oluşturan ikinci bölümde ise *Nüzhetü’l-mecâlis*’in ilk 5 bâbındaki, toplam 348 rivayet incelenmiştir. Müellif üç yerde iki ayrı hadis metnini birleştirmiş ve tek bir rivayet gibi nakletmiştir. Bu şekilde olan rivayetler iki ayrı hadis olarak sayılmıştır. Bu durumda incelediğimiz toplam hadis sayısı 351 rivayete çıkmıştır. Ayrıca eserde dört adet rivayet de mükerrerdir. Bu mükerrer hadisler çıkartıldığında incelediğimiz nihâi toplam hadis sayısı 347 olmuştur.

Ulaşılan bilgiler sonucunda; kaynak yönünden, tespit ettiğimiz 347 rivayetin 121’i Kütüb-i Tis‘a’da, 167’si diğer kaynaklarda yer almaktadır. 59 tanesi ise kaynaklarda bulunamamıştır. Bu durumda toplam rivayet sayısının % 34,9’u Kütüb-i Tis‘a’da, % 48,1’i diğer kaynaklarda bulunmaktadır. Kaynaklarda tespit edemediğimiz rivayetlerin oranı ise % 17’dir.

KAYNAK BAKIMINDAN	ADET	ORAN
Kütüb-i Tis‘a’da yer alanlar	121	34.9
Diğer kaynaklarda yer alanlar	167	48.1
Başvurulan kaynaklarda bulunamayanlar	59	17
Toplam	347	100

Mükerrerler hariç tutulmuştur.

Rivayetlerin sıhhat yönünden incelenmesi sonucunda ise 347 rivayetin 70’i sahih, 34’ü hasen, 99’u zayıf, 16’sı çok zayıf, 65’i ise mevzûdur. Ayrıca 4 hadisin

hükmü bulunamamış 59 hadis de kaynaklarda tespit edilememiştir. Bu durumda toplam rivayet sayısının % 20.2'si sahih, % 9.8'i hasen, % 28.5'i zayıf, % 4.6'sı çok zayıf, % 18.7'si ise mevzûdur. Hükmü bulunamayan rivayetlerin oranı % 1.2, kaynaklarda tespit edemediğimiz rivayetlerin oranı ise % 17'dir.

SIHHAT BAKIMINDAN	ADET	ORAN
Sahih	70	20.2
Hasen	34	9.8
Zayıf	99	28.5
Çok zayıf	16	4.6
Mevzû	65	18.7
Hükmü bulunamayan	4	1.2
Kaynaklarda bulunamayan	59	17
Toplam	347	100

Mükerrerler hariç tutulmuştur.

İncelediğimiz hadislerin 104'ü makbul, 243'ü de merdûd hadis olmaktadır. Bu durumda makbûl hadislerin oranı % 29.97, merdûd hadislerin oranı ise % 70.03'tür.

KABUL BAKIMINDAN	ADET	ORAN
Makbûl	104	29.97
Merdûd	243	70.03
Toplam	347	100

Mükerrerler hariç tutulmuştur.

Makbûl hadislerin 70'i sahih, 34'ü de hasen seviyesindedir. Bu durumda toplam makbûl rivayet sayısının % 67.3'ü sahih, % 32.7'si ise hasendir.

MAKBÛL HADİSLER	ADET	ORAN
Sahih	70	67.3
Hasen	34	32.7
Toplam	104	100

Mükerrerler hariç tutulmuştur.

Merdûd hadislerin 99'u zayıf, 16'sı çok zayıf, 65'i ise mevzûdur. Ayrıca 4 hadisin hükmü bulunamamış 59 hadis de kaynaklarda tespit edilememiştir. Bu durumda toplam merdûd rivayet sayısının % 40.7'si zayıf, % 6.6'sı çok zayıf, % 26.8'i ise mevzûdur. Hükmü bulunamayan rivayetlerin oranı % 1.6, kaynaklarda tespit edemediğimiz rivayetlerin oranı ise % 24.3'tür.

MERDÛD HADİSLER	ADET	ORAN
Zayıf	99	40.7
Çok Zayıf	16	6.6
Mevzû	65	26.8
Hükmü bulunamayan	4	1.6
Kaynaklarda bulunamayan	59	24.3
Toplam	243	100

Mükerrerler hariç tutulmuştur.

es-Safûrî, *Nüzhetü'l-mecâlis*'in incelediğimiz bölümlerinde iki rivayet hariç diğer rivayetleri senedsiz olarak nakilde bulunmuş ve yer yer kullandığı hadisler hakkında küçük tahrîc bilgilerine yer vermiştir.

Müellif eserde bir konuyu işlerken, sahih hadislerle birlikte zayıf hatta mevzû rivayetleri aynı konu içerisinde aynı değerde vermekten kaçınmamıştır. Bu durumu; es-Safûrî'nin muhaddis kimliğinin ön planda olmaması ve hadisleri yeterince incelemeyen eserine almış olmasından kaynaklandığı şeklinde değerlendirmek mümkündür.

Yapılan tüm bu değerlendirmeler neticesinde *Nüzhetü'l-mecâlis*'teki hadislerin sıhhat yönünden oldukça sıkıntılı olduğu ve bu eserin hadisler için bir kaynak olamayacağı anlaşılmıştır. Ülkemizde özellikle tasavvuf sohbetlerinde kullanılan va'z kitabı konumundaki bu eser insanların yanlış bilgilerle kuşatılmasına sebebiyet vermektedir. Bundan dolayı bu ve bu tür eserlerin içerdiği hadislerin kaynaklarının tespiti, tahrîci ve sıhhat değerlendirmelerinin yapılması gerekmektedir. Aksi halde cemaatin mevzû rivâyetlerle amel etmesine sebebiyet verilmiş olacaktır.

Rivayetlerin sıhhatini belirtirken verdiğimiz bilgiler bizim ulaşabildiğimiz kaynaklar doğrultusunda ortaya çıkan bilgilerdir. Bulunamayan hadislerin, bizim ulaşamadığımız kaynaklarda bulunması veya zayıf dediğimiz hadislerin sahih olması ihtimal dahilindedir.

Eserde çok sayıda hadis bulunduğu için bu çalışma eserin ilk 5 bâbı ile sınırlandırılmıştır. Temennimiz eserdeki geri kalan bölümlerdeki hadislerin de tahrîcinin yapılmasıdır. Gayret bizden, tevfik Allah'tandır.

KAYNAKÇA

el-Aclûnî, Ebû'l-Fida İsmâîl b. Muhammed b. Abdilhâdî el-Cerrâhî (v. 1162/1749), *Keşfü'l-hafâ ve müzîlû'l-ilbâs amme's-tehera mine'l-ehâdisi alâ elsineti'n-nâs*, I-II, Mektebetü'l-Kudsî, Kahire, 1932.

Ahmed b. Hanbel (v. 241/855), *Kitâbü Fedâ'ili's-sahâbe*, thk. Vasiyyullah Muhammed Abbâs, I-II, Câmiatü Ümmü'l-kurâ, I. bs. Mekke 1983.

----- *el-Müsned*, thk. Şu'ayb el-Arnaût - Adil Mürşid - Muhammed Naîm el-Arkasûsî vdğ., I-L, Müessesetü'r-Risâle, I. bs. Beyrût 1995-2001.

el-Arnaût - Ma'rûf, Şu'ayb - Beşşâr Avvâd, *Tahrîru takrîbü't-tehzîb*, I-IV, Müessesetü'r-Risâle, I. bs. Beyrût 1997.

Aydınlı, Abdullah, *Hadis Istılahları Sözlüğü*, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, VII. bs. İstanbul 2013.

Bağdathı İsmail Paşa (v. 1339/1920), *Hediyyetü'l-ârifin*, nşr. Kilisli Rifat Bilge, İbnülemîn Mahmûd Kemal İnal, Avni Aktuç, I-II, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1951-1955.

el-Beyhakî, Ebû Bekir Ahmed b. el-Huseyn (v. 458/1065), *ed-Da'avâtü'l-kebîr*, thk. Bedr b. Abdullah el-Bedr, I-II, Mektebetü Garrâs, I. bs. Kuveyt 2009.

----- *İsbâtü azâbi'l-kabr ve suâli'l-melekeyn*, thk. Şeref Mahmûd el-Kudât, Dâru'l-Furkân, I. bs. Ammân 1983.

----- *Kitâbü'l-esmâ ve's-sıfât*, thk. Abdullah b. Muhammed el-Hâşidî, I-II, Mektebetü's-Sevâdî, Cidde 1993.

----- *Kitâbü'z-zühdü'l-kebîr*, thk. Âmir Ahmed Haydar, Müessesetü'l-Kütübi's-Sekâfiyye, I. bs. Beyrût 1987.

----- *es-Sünenü'l-kübrâ*, thk. Muhammed Abdulkadir Atâ, I-XI, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, III. bs. Beyrût-Lübnan 2003.

----- *Şu'abü'l-îmân*, thk. Abdulalî Abdulhamîd Hâmid, Muhtâr Ahmed en-Nedvî, I-XIV, Mektebetü'r-Rüşd, I. bs. Riyad 2003.

el-Bezzâr, Ebû Bekir Ahmed b. Amr b. Abdilhâlik (v. 292/905), *el-Bahrü'z-zehhâr (el-Müsned)*, thk. Mahfûz Rahman Zeynullah vdğ., I-XVIII, Mektebetü'l-Ulûmu ve'l-Hikem, Medine 1988-2009.

el-Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâîl b. İbrâhîm (v. 256/870), *el-Câmiu's-sahîh*, Dâru İbn Kesîr, I. bs. Beyrût 2002.

----- *et-Târîhu'l-kebîr*, I-VIII, thk. Muhammed Abdulmuîd Hân, Dâiretü'l-Maârifî'l-Osmâniyye, Haydarâbâd ts.

Cerrahoğlu, İsmail, "Süddi", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, XXXVIII, 17-8, İstanbul 2010.

ed-Dârimî, Ebû Saîd Osmân b. Saîd (v. 255/869), *Müsnedü'd-Dârimî (el-Ma'rûf bi Sünenü'd-Dârimî)*, thk. Hüseyin Selîm Esedü'd-Dârânî, I-IV, Daru'l-Muğnî, I. bs. Riyad 2000.

ed-Deylemî, Ebû Şücâ' Şîrûye b. Şehredâr b. Şîrûye (v. 509/1115), *el-Firdevs bi me'sûri'l-hitâb*, thk. Saîd b. Besyûnî Zağlûl, I-V+I Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, I. bs. Beyrût 1986.

ed-Dîneverî, Ebû Bekir Ahmed b. Mervân b. Muhammed (v. 333/945), *el-Mücâlese ve cevâhirü'l-'ilm*, thk. Ebû Ubeyde Meşhûr b. Hasen Âl-i Selmân, I-X, Dâru İbn Hazm, I. bs. Beyrût 1998.

Ebûbekir et-Turaysî, Ahmed b. Ali b. Hüseyin b. Zekerîyyâ (v. 497/1104), *Ehâdisü müselselât*, yay. y. 2004.

Ebû Bekr eş-Şâfî, Muhammed b. Abdullah b. İbrâhîm (v. 354/965), *Kitâbü'l-fevâid*, thk. Hilmî Kâmil Es'ad Abdülhâdî, I-II, Dâru İbni'l-Cevzî, I. bs. Riyad 1997.

Ebû Dâvud, Süleymân b. el-Eş'as (v. 275/889), *Sünenü Ebî Dâvud*, thk. Şu'ayb el-Arnaût vdğ., I-VII, Dâru'r-Risâleti'l-Âlemiyye, Dimaşk 2009.

Ebû Nuaym el-İsfahânî, Ahmed b. Abdillâh b. İshâk (v. 430/1038), *Fedâilü'l-hülefâi'l-erba'a ve gayrihim*, thk. Sâlih b. Muhammed el-Akîl, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, I. bs. Beyrût 1997.

----- *Hilyetü'l-evliyâ ve tabakâtü'l-asfiyâ*, nşr. Saîd b. Zağlûl Besyûnî, I-X, Mektebetü'l-Hânicî, Kahire 1996.

----- *Kitâbu Târîhu Esbehân*, thk. Seyyid Kesrevî Hasen, I-II, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, I. bs. Beyrût 1990.

----- *et-Tıbbu'n-Nebevî*, thk. Mustafa Hızır (Hıdır) Dönmez et-Türkî, Dâru İbn Hazm, I. bs. Beyrût 2006.

Ebû Ubeyd, Kâsım b. Selâm el-Herevî (v. 224/838), *Fedâilü'l-Kur'ân*, thk. Mervân el-Atiyye vdğ., Dâru İbn Kesîr, I. bs. Dimeşk 1995.

Ebû Ya'lâ, Ahmed b. Alî b. el-Müsennâ et-Temîmî (v. 307/919), *el-Mu'cem*, thk. Hüseyin Selîm Esed, Dâru'l-Me'mûn li't-türâs, Beyrût 1989.

----- *Müsnedü Ebî Ya'lâ el-Mevsilî*, thk. Hüseyin Selîm Esed, I-XVI, Dâru'l-Me'mûn li't-Türâs, II. bs. Beyrût 1989.

Ebü's-Şeyh, Ebu Muhammed Abdullâh b. Muhammed b. Ca'fer b. Hayyân el-Ensârî el-İsfahânî (v. 369/979), *Kitâbü'l-'azame*, thk. Rızâullah b. Muhammed İdrîs el-Mübârekfûrî, I-V, Dâru'l-Âsime, I. bs. Riyad 1988.

el-Elbânî, Nâsirüddîn (v. 1419/1999), *İrvâ'u'l-galîl fî tahrîci ehâdisi Menâri's-sebîl*, I-IX, Mektebü'l-İslâmî, I. bs. Beyrût 1979.

----- *Sahîhu'l-Câmi'i's-sağîr ve ziyâdetüh*, I-II, Mektebü'l-İslâmî, III. bs. Beyrût 1988.

----- *Da'îfü'l-Câmi'i's-sağîr ve ziyâdetüh*, Mektebü'l-İslâmî, III. bs. Beyrût 1988.

- *Sahîhu Süneni Ebî Dâvud*, I-III, Mektebetü'l-Me'ârif, I. bs. Riyad 1998.
- *Da'îfü Süneni Ebî Dâvud*, Mektebetü'l-Me'ârif, I. bs. Riyad 1998.
- *Sahîhu Süneni İbn Mâce*, I-III, Mektebetü'l-Me'ârif, I. bs. Riyad 1997.
- *Da'îfü Süneni İbn Mâce*, Mektebetü'l-Me'ârif, I. bs. Riyad 1997.
- *Sahîhu Süneni 't-Tirmizî*, I-III, Mektebetü'l-Me'ârif, I. bs. Riyad 2000.
- *Da'îfü Süneni 't-Tirmizî*, Mektebetü'l-Me'ârif, I. bs. Riyad 2000.
- *Sahîhu 't-Terğîb ve 't-terhîb*, I-III, Mektebetü'l-Me'ârif, I. bs. Riyad 2000.
- *Da'îfü 't-Terğîb ve 't-terhîb*, I-II, Mektebetü'l-Me'ârif, I. bs. Riyad 2000.
- *Silsiletü'l-ehâdisi 'z-za'îfe ve 'l-mevdû'a ve eseruhe's-seyyi'ü fî'l-ümme*, I-XIV, Mektebetü'l-Me'ârif, Riyad 1992.
- *Zılâlü'l-cenne fî tahrîci's-Sünne* (İbn Ebû Âsım, *Kitâbü's-sünne* içinde), I-II, Mektebetü'l-İslâmî, I. bs. Beyrût 1980.
- Fahreddîn** er-Râzî, Ebû Abdillâh Fahrüddîn Muhammed b. Ömer (v. 606/1210), *Mefâtîhu'l-gayb*, I-XXXII, Dâru'l-Fikr, I. bs. Beyrût 1981.
- el-Fettenî**, Cemâlüddîn Muhammed Tâhir b. Alî (v. 986/1578), *Tezkîretü'l-mevdû'ât, İdâretü't-Tıbbâ'ati'l-Münîriyye*, Beyrût 1924.
- el-Gazzâlî**, Muhammed b. Muhammed Ebû Hâmid (v. 505/1111), *İhyâ'ü 'ulûmi'd-dîn* (İrâkî Tahrîclî), Dâru İbn Hazm, I. bs. Beyrût 2005.
- el-Hâkim en-Nîsâbü'rî**, Ebû Abdillâh Muhammed b. Abdillâh (v. 405/1014), *el-Müstedrek ale's-sahîhayn*, thk. Mustafa Abdulkadir Atâ, I-IV, Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, I. bs. Beyrût 1990.
- Hakîm et-Tirmizî**, Ebû Abdillâh Muhammed b. Alî b. Hasen (v. 320/932), *Nevâdiru'l-usûl fî ehâdisi'r-rasûl*, thk. Abdurrahman Umeyre, I-IV, Dâru'l-Ceyl, I. bs. Beyrût 1992.
- el-Hallâl**, Ebû Bekr Ahmed b. Muhammed b. Hârûn (v. 311/923), *Kitâbü's-sünne*, thk. Atiyye ez-Zahrânî, I-VII, Dâru'r-Râye, I. bs. Riyad 1989.
- el-Hallâl**, Ebû Muhammed el-Hasen b. Muhammed b. el-Hasen b. Ali (v. 439/1047), *Min fedâili sûreti'l-ihlâs ve mâ li-kâriihâ*, thk. Muhammed b. Rızk b. Tarhûnî, Mektebetü Lîne, Kâhire 1991.
- el-Hatîb el-Bağdâdî**, Ebû Bekr Ahmed b. Alî (v. 463/1071), *Târîhu Bağdâd*, thk. Beşşâr Avvâd Ma'rûf, I-XVI, Dâru'l-Garbi'l-İslâmî, I. bs. Beyrût 2001.
- el-Herevî**, Ebû İsmâîl Abdullah b. Muhammed el-Ensârî (v. 481/1089), *Zemmü'l-kelem ve ehlih*, thk. Abdurrahman Abdülazîz eş-Şibl, I-V, Mektebetü'l-Ulûm ve'l-Hikem, I. bs. Medine 1998.

el-Heysemî, Ebû'l-Hasen Nûrüddîn Alî (v. 807/1405), *Buğyetü'l-bâhis 'an zevâ'idî Müsnedi'l-Hâris*, thk. Hüseyin Ahmed Sâlih el-Bâkirî, I-II, Merkezü Hidmeti's-Sünne ve's-Sîreti'n-Nebeviyye, I. bs. Medine 1992.

----- *Mecma'u'z-zevâid ve menba'u'l-fevâid*, thk. Hüsâmeddin el-Kudsî, I-X, Dâru'l-Kitâbi'l-Arabî, Beyrût ts.

el-Humeydî, Ebû Bekr Abdullâh b. ez-Zübeyr b. Îsâ el-Kureşî (v. 219/834), *el-Müsned*, thk. Hüseyin Selîm Esed, I-II, Dâru's-Sekkâ, I. bs. Dimeşk 1996.

el-İrâkî, Ebû'l-Fazl Abdürrahîm b. el-Huseyn (v. 806/1404), *el-Muğnî 'an hamli'l-esfâr fî tahrîci mâ fî'l-İhyâi mine'l-ahbâr*, thk. Eşref Abdülmaksûd, I-III, Mektebetü Taberiyye, Riyad 1995.

İbn Adî, Ebû Ahmed Abdullâh b. Adî b. Abdillâh el-Cürcânî (v. 365/976), *el-Kâmil fî du'afâ'i'r-ricâl*, thk., tlk. Âdil Ahmed Abdulmevcûd, Ali Muhammed Muavvaz, Abdulfettâh Ebû Sünne, I-IX, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrût ts.

İbnü'l-A'râbî, Ebû Saîd Ahmed b. Muhammed b. Ziyâd el-Basrî (v. 341/952), *Kitâbü'l-Mu'cem*, thk. Abdulmuhsin b. İbrahim el-Huseynî, I-III, Dâru İbni'l-Cevzî, I. bs. Riyad 1997.

İbn Arrâk, Ebû'l-Hasen Ali b. Muhammed el-Kinânî (v. 963/1556), *Tenzihü's-şerî'ati'l-merfû'a anî'l-ahbâri's-şeni'ati'l-mevdû'a*, thk. Abdülvehhâb Abdullatîf, Abdullah Muhammed es-Sıddîk, I-II, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, II. bs. Beyrût 1981.

İbnü'l-Cevzî, Ebu'l-Ferec Abdurrahman Ali b. Muhammed (v. 597/1201), *el-İlelü'l-mütenâhiye fî'l-ehâdîsi'l-vâhiye*, thk. Halîl el-Meys, I-II, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, I. bs. Beyrût 1983.

----- *Kitâbü'd-du'afâ ve'l-metrûkîn*, thk. Ebû'l-Fedâ Abdullah el-Kâdî, I-III, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, I. bs. Beyrût 1986.

----- *Kitâbü'l-Mevdû'ât mine'l-ehâdîsi'l-merfû'ât*, thk. Abdurrahman Muhammed Osmân, yay. y., I. bs. Medine 1966.

İbn Ebî Hâtîm, Ebû Muhammed Abdurrahmân b. Muhammed b. İdrîs er-Râzî (v. 327/938), *el-Cerh ve't-ta'dil*, thk. Abdurrahman b. Yahyâ el-Muallimî, I-IX, Dâiretü'l-maârifî'l-Osmâniyye, I. bs. Haydarâbâd 1952.

----- *Kitâbü'l-ilel*, thk. Sa'd b. Abdullah el-Humeyd, Hâlid b. Abdurrahman el-Cerîsî, I-VII, yay. y., Riyad 2006.

----- *Tefsîrû'l-Kur'ânî'l-'azîm müseneden 'ani'r-Resûl ve's-sahâbe ve't-tâbi'in*, thk. Es'ad Muhammed et-Tayyib, I-X, Mektebetü Nizâr Mustafa el-Bâ'z, I. bs. Mekke 1997.

İbn Ebî Şeybe, Ebû Bekr Abdullâh b. Muhammed (v. 235/849), *Kitâbü'l-musannef fî'l-ehâdîs ve'l-âsâr*, thk. Kemâl Yûsuf el-Hût, I-VII, Dâru't-Tâc, I. bs. Beyrût 1989.

İbn Ebü'd-Dünyâ, Ebû Bekr Abdullah b. Muhammed (v. 281/894), *el-Evliyâ*, thk. Saîd b. Besyûnî Zağlûl, Müessesetü'l-Kütübi's-Sekâfiyye, I. bs. Beyrût 1993.

----- *el-Ferec ba 'de 'ş-şidde*, thk. Mustafa Abdülkâdir Atâ, Müessesetü'l-Kütübi's-Sekâfiyye, I. bs. Beyrût 1993.

----- *Kısarü'l-emel*, thk. Muhammed Hayr Ramazân Yûsuf, Dâru İbn Hazm, I. bs. Beyrût 1995.

----- *el-Maraz ve 'l-keffârât*, thk. Abdülvekîl en-Nedvî, Dâru's-Selefiyye, I. bs. Bombay 1991.

----- *es-Sabr ve 's-sevâb aleyh*, thk. Muhammed Hayr Ramazân Yûsuf, Dâru İbn Hazm, I. bs. Beyrût 1997.

İbnü'd-Durays, Ebû Abdullah Muhammed b. Eyyûb el-Becelî (v. 294/906), *Fedâilü'l-Kur'ân ve mâ ünzile mine'l-Kur'âni bi Mekke ve mâ ünzile bi'l-Medîne*, thk. Gazve Büdeyr, Dâru'l-Fikr, I. bs. Dımeşk 1987.

İbn Hacer, Ebû'l-Fazl Şihâbüddîn Ahmed b. Alî b. Muhammed el-Askalânî (v. 852/1448), *el-İsâbe fî temyîzi's-sahâbe*, thk. Âdil Ahmed Abdulmevcûd, Ali Muhammed Muavvaz, I-VIII, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, I. bs. Beyrût 1995.

----- *Lisânü'l-mîzân*, thk. Abdulfettâh Ebû Ğudde, I-X, Mektebü'l-Matbûâtî'l-İslâmiyye, I. bs. Beyrût 2002.

----- *Takrîbü't-tehzîb*, thk. Ebû'l-Eşbâl Sagîr Ahmed el-Bâkistânî, Dâru'l-Âsıme, Riyad 2000.

----- *Tehzîbü't-tehzîb*, I-XII, Dâru'l-Kütübi'l-İslâmî, Kahire 1993.

İbn Hibbân, Ebû Hâtım el-Büstî (v. 354/965), *el-İhsân fî takrîbi sahîhi İbn Hibbân*, thk. Şu'ayb el-Arnaût, I-XVIII, Müessesetü'r-Risâle, I. bs. Beyrût 1988.

----- *Kitâbü's-sikât*, thk. Muhammed Abdulmuîd Hân, I-X, Dâiretü'l-Maârifî'l-Osmâniyye, I. bs. Haydarâbâd 1973.

----- *el-Mecrûhîn mine'l-muhaddisîn ve 'd-du'afâ ve 'l-metrûkîn*, thk. Mahmûd İbrâhîm Zâyed, I-III, Dâru'l-Ma'rife, Beyrût 1992.

İbnü'l-Kattân, Ebû'l-Hasen Alî b. Muhammed b. Abdilmelik el-Kutâmî el-Fâsî (v. 628/1231), *Beyânü'l-vehm ve 'l-ihâmi'l-vâkı' ayn fî kitâbi'l-Ahkâm*, thk. el-Hüseyn Âyet Saîd, I-VI, Dâru Tayyibe, I. bs. Riyad 1997.

İbn Mâce, Ebû Abdillâh Muhammed (v. 273/887), *Sünenü İbn Mâce*, thk. Şu'ayb el-Arnaût vdğ., I-V, Dâru'r-Risâleti'l-Âlemiyye, Dımaşk 2009.

İbnü'l-Mübârek, Ebû Abdurrahman Abdullah b. Mübârek el-Mervezî (v. 181/797), *Kitâbü'z-Zühed ve 'r-rekâ'ik*, thk. Habîburrahmân el-A'zamî, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, II. bs. Beyrût 2004.

İbn Sa'd, Ebû Abdillâh Muhammed b. Sa'd b. Menî' ez-Zührî (v. 230/845), *Kitâbü't-Tabakâti'l-kebîr*, thk. Ali Muhammed Ömer, I-X+I, Mektebetü'l-Hânicî, I. bs. Kahire 2001.

İbnü's-Sübkî, Ebû Nasr Tâcüddîn Abdülvehhâb b. Alî b. Abdilkâfî (v. 771/1370), *Tabakâtü's-Şâfi'îyyeti'l-kübrâ*, thk. Mahmûd Muhammed et-Tanâhî, Abdülfettâh Muhammed el-Hulv, I-X, Matbaatü Îsâ el-Bâbî el-Halebî ve Şürekâhu, Kahire 1964.

İbnü's-Sünnî, Ebû Bekr Ahmed b. Muhammed b. İshâk ed-Dîneverî (v. 364/975), *Amelü'l-yevm ve'l-leyle*, thk. Ebû Muhammed Abdurrahman Kevser el-Ber'î, Dâru'l-Erkam, I. bs. Beyrût 1998.

İbn Şâhin, Ebû Hafs Ömer b. Ahmed b. Osman el-Bağdâdî (v. 385/996), *et-Terğîb fî fedâili'l-a'mâl ve sevâbi zâlik*, thk. Muhammed Hasan İsmail, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, I. bs. Beyrût 2004.

el-İsfahânî, Ebû'l-Kâsım İsmâil b. Muhammed b. el-Fazl (v. 535/1140), *et-Terğîb ve't-terhîb*, thk. Eymen b. Sâlih b. Şa'bân, I-III, Dâru'l-Hadîs, I. bs. Kahire 1993.

Karabulut, Ali Rıza, *İstanbul ve Anadolu Kütüphanelerinde Mevcut El Yazması Eserler Ansiklopedisi*, I-III, Akabe Kitabevi, Kayseri trs.

Karaman, Hayrettin, *İslamın Işığında Günün Meseleleri*, I-III, Nesil Yayınları, İstanbul 1988.

Kâtip Çelebi, Mustafa b. Abdillâh (v. 1067/1657), *Keşfü'z-zunûn an esâmi'l kütübi ve'l-fünûn*, I-V, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, III. bs. İstanbul 2017.

Kehhâle, Ömer Rızâ (v. 1407/1987), *Mu'cemü'l-müellifîn Terâcimü musannifi'l-kütübi'l-Arabiyye*, Mektebetü'l-Müsennâ, I-XV, Beyrût ts.

el-Leknevî, Ebû'l-Hasenât Muhammed Abdülhay b. Muhammed Abdilhalîm b. Muhammed Emînillâh es-Sihâlevî (v. 1303/1886), *el-Ecvibetü'l-fâdila li'l-esileti'l-aşeretü'l-kâmile*, thk. Abdülfettâh Ebû Gudde, Mektebetü'r-Rüşd, II. bs. Beyrût 1984.

el-Mizzî, Ebû'l Haccâc Cemâlüddîn Yûsuf b. Abdirrahmân b. Yûsuf (v. 742/1341), *Tehzîbü'l-kemâl fî esmâi'r-ricâl*, thk. Beşşâr Avvâd Ma'rûf, I-XXXV, Müessesetü'r-Risâle, II. bs. Beyrût 1983-1993.

el-Münâvî, Zeynüddîn Muhammed Abdürraûf b. Tâcil'arifîn b. Nûriddîn Alî (v. 1031/1622), *el-Fethu's-semâvî bi-tahrîci ehâdisi Tefsîri'l-Kâdî'l-Beydâvî*, thk. Ahmed Müctebâ b. Nezâr es-Selefî, I-III, Dâru'l-Âsime, Riyad 1988.

----- *Feydû'l-kadîr şerhu'l-Câmi'i's-sağîr (el-Câmi'i's-sağîr'in metni ile birlikte)*, I-VI, Dâru'l-Ma'rife, II. bs. Beyrût 1972.

el-Münzirî, Ebû Muhammed Zekiyyüddîn Abdülazîm (v. 656/1258), *et-Terğîb ve't-terhîb mine'l-hadîsi'l-şerîf*, thk. İbrâhim Şemseddîn, I-IV, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, III. bs. Beyrût 2003.

Müslim, Ebû'l-Hüseyn el-Haccâc el-Kuşeyrî (v. 261/874), *el-Câmiu's-sahîh*, nşr. Muhammed Fuâd Abdülbâkî, I-V, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, I. bs. Beyrût 1991.

Nebîl Sa'deddîn Cerrâr, *el-İmâû ilâ zevâidi'l-emâlî ve'l-eczâi*, I-VIII, Dâru Edvâi's-Selef, I. bs. Riyad 2007.

en-Nesâî, Abdurrahman Ahmed b. Şuayb b. Ali (v. 303/915), *Sünenü'n-Nesâî*, nşr. Abdulfettâh Ebû Ğudde, I-VIII, Mektebü'l-Matbûâtî'l-İslâmiyye, Halep 1984.

er-Rabbât-İyd, Halid-Seyyid İzzet, *el-Câmi 'li-ulûmi'l-İmâm Ahmed*, I-XXII, Dâru'l-Felâh, I. bs. Feyyûm 2009.

er-Râzî, el-Hâfiz Ebi'l-Kâsım Temâm b. Muhammed (v. 414/1023), *el-Fevâid*, thk. Hamdî b. Abdülmecîd es-Selefî, I-II, Mektebetü'r-Rüşd, I. bs. Riyad 1992.

es-Sa'lebî, Ebu İshak Ahmed b. Muhammed b. İbrahim (v. 427/1035), *el-Keşf ve'l-beyân 'an tefsîri'l-Kur'ân*, thk. el-İmâm Ebî Muhammed b. Âşûr, I-X, Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, I. bs. Beyrût, 2002.

es-Sehâvî, Ebü'l-Hayr Şemsüddîn Muhammed b. Abdurrahmân b. Muhammed (v. 902/1497), *el-Kavlü'l-bedî' fi's-salâti 'ale'l-Habîbi's-şefî'*, thk. Muhammed Avvâme, Müessesetü'r-Reyyân, I. bs. Beyrût 2002.

Serkîs, Yûsuf b. İlyân b. Mûsâ (v. 1350/1932), *Mu'cemü'l-matbû'âtî'l-arabiyye ve'l-mu'arreb*, Matbaatü Serkîs, Mısır 1928, II, 1213.

es-Silefî, Ebû Tâhir Sadrüddîn Ahmed b. Muhammed b. Silefe (v. 576/1180), *Mu'cemü's-sefer*, thk. Abdullah Ömer el-Bârûdî, Dâru'l-Fikr, Beyrût 1993.

es-Süyûtî, Ebü'l-Fazl Celâlüddîn Abdurrahman b. Ebî Bekr b. Muhammed el-Hudayrî (v. 911/1505), *Câmi'u'l-ehâdis el-Câmi'i's-sağîr ve Zevâidihi ve'l-Câmi'i'l-kebîr*, thk. Abbâs Ahmed Sakr – Ahmed Abdülcevâd, I-XXI, Dâru'l-Fikr, Beyrût 1994.

----- *ed-Dürrü'l-mensûr fi't-tefsîr bi'l-me'sûr*, thk. Abdullâh b. Abdülmuhsin et-Türkî, I-XVII, Merkezü Hicr li'l-Buhûs ve'd-Dirâsâti'l-Arabiyye ve'l-İslâmiyye, I. bs. Kahire 2003.

----- *el-Leâli'l-masnû'a fi'l-ehâdisi'l-mevdû'a*, Dâru'l-Ma'rife, Beyrût ts.

----- *ez-Ziyâdât ale'l-Mevdû'ât ve yüsemma Zeylül-Leâli'l-masnû'a*, thk. Râmiz Hâlid Hâc Hasen, I-II, Mektebetü'l-Meârif li'n-Neşr ve't-Tevzî', I. bs. Riyad 2010.

et-Taberânî, Ebu'l-Kâsım Süleyman b. Ahmed (v. 360/971), *el-Ehâdisü't-tivâl*, thk. Hamdî es-Selefî, Mektebü'l-İslâmî, II. bs. Beyrût 1998.

----- *Kitâbü'd-Duâ*, thk. Muhammed Saîd b. Muhammed Hasan el-Buhârî, Dâru'l-Beşâiri'l-İslâmiyye, I. bs. Beyrût 1987.

----- *el-Mu'cemü'l-evsat*, thk. Târik b. İvadullah b. Muhammed, Abdulmuhsin b. İbrahim el-Huseynî, I-X, Dâru'l-Haremeyn, Kâhire 1990.

----- *el-Mu'cemü'l-kebîr*, thk. thr. Hamdi Abdülmecîd es-Selefî, I-XXV, Mektebetü İbn Teymiyye, Kâhire ts.

----- *Müsnedü's-Şâmiyyîn*, thk. Hamdî b. Abdülmecîd es-Selefî, I-IV, Müessesetü'r-Risâle, I. bs. Beyrût 1984.

et-Taberî, Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr (v. 310/923), *Câmi' u'l-beyân 'an te'vîli âyi'l-Kur'ân*, thk. Abdullah b. Abdülmuhsin et-Türkî, Dâru Hicr li't-Tibâ'a ve'n-Neşr, I-XXV, Kahire 2001.

et-Tebrîzî, Hatîb Veliyyüddîn (v. 741/1340), *Mişkâtü'l-Mesâbîh*, thk. Nâsırüddîn el-Elbânî, Mektebetü'l-İslâmî, II. bs. Beyrût 1979.

et-Tirmizî, Ebû İsa Muhammed b. İsa (v. 279/892), *el-Câmi' u's-sahîh (Sünen)*, thk. Beşşâr Avvâd Ma'rûf, I-VI, Dâru'l-Garbi'l-İslâmî, I. bs. Beyrût 1996.

----- *Sünenü't-Tirmizî*, nşr. Nâsırüddîn el-Elbânî, Mektebetü'l-Me'ârif, Riyad ts.

el-Ukaylî, Ebû Ca'fer Muhammed b. Amr b. Mûsâ (v. 322/934), *ed-Du'afâü'l-kebîr*, thk. Abdu'l-Mu'tî Emîn Kal'acî, I-IV, Dârü'l-Kütübî'l-İlmiyye, I. bs. Beyrût 1984.

el-Ukberî, Ebû Abdillâh Ubeydullâh b. Muhammed b. Batta (v. 387/997), *el-İbâne 'an şerî'ati'l-fırakı'n-nâciye ve mücânebeti'l-fırakı'l-mezmûme*, thk. Rızâ b. Nas'ân Mu'tî, I-IX, Dâru'r-Râye, II. bs. Riyâd 1994.

ez-Zebîdî, Ebü'l-Feyz Muhammed el-Murtazâ b. Muhammed b. Muhammed b. Abdirrezzâk el-Bilgrâmî el-Hüseynî (v. 1205/1791), *İthâfû's-sâdeti'l-müttakîn bi-şerhî esrâri İhyâ'i 'ulûmi'd-dîn*, I-X, Müessesetü't-Târîhu'l-Arabî, Beyrût 1994.

ez-Zehebî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Ahmed (v. 748/1348), *Mizânü'l-i'tidâl fî nakdi'r-ricâl*, thk. Ali Muhammed el-Becâvî, I-IV, Dâru'l-Ma'rife, Beyrût 1963.

ez-Ziriklî, Hayreddîn (v. 1396/1976), *el-A'lâm kâmûsu li-eşheri'r-ricâl ve'n-nisâ min'el-Arab ve'l-müstarebîn ve'l-müsteşrikîn*, Dârü'l-İlm li'l-Melâyîn, I-VIII, Beyrût 2002.

ez-Zührî, Ebu'l-Fazl Ubeydullah b. Abdurrahman b. Muhammed (v. 381/991), *Hadîsü ez-Zührî*, thk. Hasen b. Muhammed b. Alî, Dâru Edvâi's-Selef, I. bs. Riyad 1998.

Özgeçmiş

Adı Soyadı:	Mustafa BİLGİN	İmza:		
Nüfusa Kayıtlı Olduğu Yer:	Kalecik/ANKARA			
Doğum Tarihi:	17/05/1990			
Medeni Durumu:	Bekar			
Öğrenim Durumu				
Derece	Okulun Adı	Program	Yer	Yıl
İlköğretim	Ülker İlköğretim Okulu		Ankara	2004
Lise	Hacı Bayram İ.H.L		Ankara	2009
Lisans	Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi	İlahiyat	Elazığ	2013
Yüksek Lisans	Necmettin Erbakan Üniversitesi	Temel İslam Bilimleri/Hadis	Konya	2019
İş Deneyimi:	Diyanet İşleri Başkanlığı'nda Devlet Memuru 2013-			
İlgi Alanları:				
Aldığı Ödüller:				
Tel:	0543 235 90 71			
Adres	Yunus Emre Mah. Mimar Sinan Cad. No: 53/8 Pursaklar/ANKARA			
Ekleme istediğiniz hususlar				